

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት
JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ጻፍ : ቸልድ : የፕሮ፣ ዩ
መሰከረም : 1968 : 9. ም. =

Vol. V No. 2
SEPTEMBER 1968

በዚህ : እትም :

IN THIS ISSUE

የፍርድ : ጉዳዮች =

የምርምር : ድርሰቶች :-

የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በሕግ : አወጣጥ : ረገድ : የሚፈጽመው : ተግባር ፤
ከክቡር : አቶ : ሥዩም : ሐረጎት =

ስለኢትዮጵያ : ወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : አተረጓጎም ፤
ከፒተር : ኤል : እስትራውስ =

የጊዜው : አሳሳቢ : ጉዳይ ፤

በኢትዮጵያ : ውስጥ : በመንግሥትና : በግል : ባለንብረቶች : መካከል : መራት :
ውስጥ : ስለሚገኝ : ድንጋይ : የሚደረጉ : ክርክሮች ፤
ከሃሪሰን : ሲ : ዳኒንግ =

CASE REPORTS

ARTICLES

The Role of the Council of Ministers in the Legislative Process
H.E. Ato Seyoum Haregot

On Interpreting the Ethiopian Penal Code
Peter L. Strauss

CURRENT ISSUE

Public-Private Conflicts over Sub-Surface Stone
Harrison C. Dunning

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት
JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ጽኑ : ቸልዳም : ቀጥር : ፪
መስከረም : ፲፱፻፷፰ : ዓ. ም. ።

Vol. V No. 2
SEPTEMBER 1968

በዚህ : እትም :

IN THIS ISSUE

የፍርድ : ጉዳዮች ።

የምርምር : ድርሰቶች :-

የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በሕግ : አወጣጥ : ረገድ : የሚፈጽመው : ተግባር ፤

ክክቡር : አቶ : ሥዩም : ሐረጎች ።

ስለኢትዮጵያ : ወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : አተረጓጎም ፤

ከፒተር : ኤል : እስትራውስ ።

የጊዜው : አሳሳቢ : ጉዳይ ፤

በኢትዮጵያ : ውስጥ : በመንግሥትና : በግል : ባለንብረቶች : መካከል : መሬት :

ውስጥ : ስለሚገኝ : ደንጋይ : የሚደረጉ : ክርክሮች ፤

ከሃሪሰን : ሲ : ዳኒንግ ።

CASE REPORTS

ARTICLES

The Role of the Council of Ministers in the Legislative Process

H.E. Ato Seyoum Haregot

On Interpreting the Ethiopian Penal Code

Peter L. Strauss

CURRENT ISSUE

Public-Private Conflicts over Sub-Surface Stone

Harrison C. Dunning

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ አቋም ፡ መሻሻል ፡ ጠቃሚ ፡ ደረጃ ፡ መሆኑን ፡ በመገመት ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ ግንቦት ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ. ም. የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔትን ፡ መቋቋም ፡ መሠረቱ ፡ መጽሔቱ ፡ ሥራውን ፡ እንዲቀጥልና ፡ ተግባሩን ፡ እንዲያስፋፋ ፡ ፍላጎት ፡ ያደረገቸው ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ የመጽሔቱ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ እንዲሆኑ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ ጋበዘ ። በግብዣውም ፡ መሠረት ፡ ስማቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ተዘርዘር ፡ የሚገኙት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ ሆነዋል።

ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ማርያም ፡
 የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ማትያስ ፡ ህለተ ፡ ወርቅ ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ሐጎስ ፡ ተወልደ ፡
 መድኅን ፡
 የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ኃይሌ ፡ ወልደ ፡ ኪዳን ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ጥበቡ ፡ በየን ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ከልል ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሐ ፡ አወቀ ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ካሣ ፡ በየን ፡

ክቡር ፡ ጸሐፊ ፡ ትእዛዝ ፡ አክሊሉ ፡
 ሀብተ ፡ ወልድ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ አበበ ፡ ረታ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ታደሰ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረጎት ፡
 ክቡር ፡ ዶክተር ፡ ኃይለ ፡ ጊዮርጊስ ፡
 ወርቅነህ ፡
 ክቡር ፡ ቢትወደድ ፡ አስፍሃ ፡ ወ/ሚካኤል ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ከተማ ፡ አበበ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ጎይቶም ፡ ጲጥሮስ ፡
 ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ብርሃን ፡ መስቀል ፡
 ወልደ ፡ ሥላሴ ፡
 ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ካሣ ፡ ወ/ማርያም ፡
 ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ፍቅረ ፡ ሥላሴ ፡
 ሀብተ ፡ ማርያም ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ተፈሪ ፡ ለማ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ዮሐንስ ፡ ጽጌ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ አብዱራህማን ፡
 ክቡር ፡ ሚጀር ፡ ጄኔራል ፡ አበበ ፡
 ወልደ ፡ መስቀል ፡
 ክቡር ፡ ኮሎኔል ፡ ለገሰ ፡ ወልደ ፡ ሐና ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ ዓምደ ፡ ሚካኤል ፡
 የተከበሩ ፡ ፊታውራሪ ፡ ባይዕሣ ፡ ጀሞ ፡
 ብሪጋዴር ፡ ጄኔራል ፡ መብራኅቱ ፡ ፍስሐ ፡

አቶ ፡ ለማ ፡ ወልደ ፡ ሰማያት ፡
 ሻምበል ፡ ለገሠ ፡ ወ/ማርያም ፡
 ዶክተር ፡ ጋይታኖ ፡ ላቲላ ፡
 አቶ ፡ ልዑል ፡ መንበሩ ፡

ዶክተር ፡ ማርጅሎ ፡ ሎምባርዲ ፡
 ሚስተር ፡ እስቲቭን ፡ ሎውንስቲን ፡
 ሚስተር ፡ ኤን ፡ ሐማዊ ፡
 ሚስተር ፡ ጂ ፡ ሐማዊ ፡

ፈታውራሪ : ሐጂ : ሞሐመድ : ሲራጅ :
 አቶ : መስፍን : ፋንታ :
 አቶ : መዋኒል : መብራህቲ :
 አቶ : መኩንን ወ/ማርያም :
 ቀኝ : ጌታ : መዝሙር : ሐዋዝ :
 አቶ : ሙሉጌታ : በሪሁን :
 አቶ : ሙሉጌታ : ወልደ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ሚካኤል : ፋሲል :
 ቀኛ. ምስግና : ገብረ : እግዚአብሔር :
 ሚስተር : ሮበርት : ሲ : ሚንስ :
 አቶ : ማህሙድ : ኑርሐሴን :
 ዶክተር : ማሪያ : ግራዚያ : ፕሮታ :
 ሚስተር : ፖል : ማካርቲ :
 ሌ/ኮ : ምሕረት : ገብረ : ሰላም :
 ሚስተር : ሮናልድ : ቢ : እስክላር :
 አቶ : ማላህ : አ : ከቢረ :
 ሚስተር : ኤዘያ : ፍገማኒ :
 ሚስተር : ሃሪ : ዲ : ሪቻርድስ :
 ሚስተር : ኬኔት : አር : ሬደን :
 አቶ:ሰሎሞን: ኃብተ: ጊዮርጊስ :
 አቶ : ሰሎሞን : አበበ :
 አቶ : ሰሎሞን : ካሕሳይ :
 አቶ : ሰይፉ : ገ/ዮሐንስ :
 አቶ : ሰይፉ : ወ/ኪዳን :
 ዶክተር : ዘካርያስ : ሱንድስትሮም :
 አቶ : ሰይፉ : የተሻወርቅ :
 ሚስተር : ኖርማን : ጄ : ሲንገር :
 ሚስተር : ሳባ : ሀባሺ :
 ሚስተር : ፔተር : ኤቸ : ሳንድ :
 ሚስተር : አራኬል : ሳካድጂያን :
 ሚስተር : ሮበርት : ኤ : ሴድለር :
 ሚስተር : ፔተር : ኤል : እስትራውስ :
 ሚስተር : አሊን : ቢ : ስኮት :
 ሚስተር : ሮበርት : ቢ : ስኮት :
 ሻምበል : ቀነዓ : ጉማ :
 አቶ : ቂርቆስ : ንጋቱ :
 አቶ : ሺፈራው : ወርቁ :
 አቶ : በለጠ : ወልደ : ሥላሴ :
 አቶ : በላይ : መንገሻ :
 አቶ : በላይ : መከታ :
 አቶ : በላቸው : ንገና : ጀማነህ :
 አቶ : በዩን : አብዲ :
 ወይዘሮ : በልዩ : ወርቅ : ገብረ : መስቀል :
 ሚስተር : ራስል : በርማን :
 አቶ : በቀለ : ሀብተ : ሚካኤል :

ደጃዝማች : በቀለ : በዩን :
 አቶ : በቀለ : ተስፋዬ :
 አቶ : በቀለ : ነዲ :
 አቶ : በቀለ : ደምሴ :
 አቶ : በቀለ : ገብረ : አምላክ :
 ብሪጋዴር : ጄኔራል : በረከት : ገ/መድገም :
 አቶ : በፈቃዱ : ታደሰ :
 ዶክተር : ዊልያም : ቡሐጅያር :
 አቶ : ቢነጋ : ፀሐይ : ኃይሉ :
 ሌ/ኮሎኔል : ብርሃን : ወልደየስ :
 አቶ : ብርሃኔ : ክፍለ : ማርያም :
 አቶ : በረሃ : በዩን :
 ዶክተር : ሃክ : ፒ : ኤም : ቫንደርሊንደን :
 ሚስተር : ቪቶሪዮ : ቪርቼሊኖ :
 ሚስተር : ጊኮላ : ፒ : ቮሲኪስ :
 አቶ : ተስፋ : ዓለም : ወርቁ :
 አቶ : ተረፈ : ገሠሠ :
 አቶ : ተክሊት : መኩንን :
 አቶ : ተክሌ : ገ/መስቀል :
 አቶ : ተገኝ : ቢተው :
 አቶ : ተፈሪ : ብርሃን :
 አቶ : ተፈሪ : ደገፋ :
 አቶ : ተፈሪ : ሰርጸ : ድንግል :
 አቶ : ተሰማ : ወልደ : ዮሐንስ :
 አቶ : ተስፈ : ማርያም : ሰብሐት :
 አቶ : ተስፋዬ : ከበደ :
 አቶ : ተሾመ : ባሕሩ :
 ባላምበራስ : ተሾመ : ጌታው :
 አቶ : ተመስገን : ወርቁ :
 አቶ : ታደሰ : ተክለ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ታደሰ : አበበ :
 አቶ : ታደሰ : አስፋው :
 አቶ : ታደሰ : ይርሳው :
 አቶ : ታደሰ : ወልደ : ጊዮርጊስ :
 ሚስተር : ማይክል : ቶፒንግ :
 አቶ : ኃይለ : ጊዮርጊስ : ድፈር :
 አቶ : ኃ/ልዑል : ሀብተ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ኃይሉ : ሸንቁጤ :
 አቶ : ኃይሉ : ተስፋዬ :
 ሻምበል : ኃይሉ : አርሰዴ :
 አቶ : ኃይሉ : ዓለማየሁ :
 አቶ : ኃይሌ : አማን :
 አቶ : ኃይሌ : ወ/ማርያም :
 አቶ : ነቢያ : ልዑል : ክፍሌ :
 አቶ : ነጋ : ተሰማ :

ጊበተር፡ ሎረገስ፡ ናውልስ፡
 ሌ ኮሎኒል፡ ለሀውድ፡ ለጊኒ፡
 ለቶ፡ ለለን፡ ለሊገን፡
 ለቶ፡ ለውዴ፡ ለግ፡
 ለቶ፡ ለግረ፡ ደግረ፡
 ጊበስ፡ ግርባ፡ ለርባጊቶ፡ ጥሎስ፡
 ፈተውራራ፡ ለሊገሽኝ፡ ለርሊያ፡
 ለቶ፡ ለበፋ፡ ሊበግ፡
 ለቶ፡ ለበፋ፡ ሙተረሪያ፡
 ለቶ፡ ለበፋ፡ ገረውው፡
 ቀኛዝግኝ፡ ለበፋ፡ ናደው፡
 ለቶ፡ ለበፋ፡ በተለ፡
 ለቶ፡ ለበፋ፡ ደጋዩ፡
 የለምሳ፡ ለሊቀ፡ ለበግረ፡ ሙሥላሌ፡
 ለቶ፡ ለበፋ፡ ሳግዩ፡
 ለቶ፡ ለረገ፡ ለርባዩ፡
 ደክተር፡ ለርባደም፡ ተደላ፡
 ለቶ፡ ለበበ፡ ጅረ፡
 ለቶ፡ ለከፋል፡ ለሊዝ፡ ሙሐውድ፡
 ለቶ፡ ለከርግም፡ ተበፋደግ፡
 ለቶ፡ ለባተ፡ ሙገድም፡ ለገንሁ፡
 ለቶ፡ ለክሊሉ፡ ቤተ፡ ግርያም፡
 ለቶ፡ ለክሊሉ፡ ለጣባቸው፡
 ለቶ፡ ለዮሌው፡ ጎቤ፡
 ለቶ፡ ለደራ፡ ፍራገባ፡
 ባላምበራስ፡ ለዳጌ፡ ደራሳ፡
 ለቶ፡ ለደግቤ፡ ገውው፡
 ለቶ፡ ለደብዛ፡ ረገታ፡
 ለሸከቶ፡ ለዎ፡ ቤጃላላ፡
 ጊበ፡ ሙሽተልድ፡ ለግንኩተር፡
 ጊበተር፡ ግልያም፡ ዩግገ፡
 ሻምበል፡ ሊዮሱ፡ ገብረ፡ ሐዋርያት፡
 ደክተር፡ ሊዮሱ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡
 ቴስ፡ ለርያም፡ ከበደ፡
 ደክተር፡ ጥራስ፡ ጂ፡ ለሊዮን፡
 ለቶ፡ ለሸቴ፡ ብርሃኔ፡
 ለቶ፡ ለገደው፡ ለገው፡
 ለቶ፡ ለገዳለ፡ ሙገገሻ፡
 ለቶ፡ ለገዳለ፡ ሙ ጊካሌል፡
 ጊበተር፡ ሪቻርድ፡ ከጊገገስ፡
 ለቶ፡ ከበደ፡ ለጥናፍ፡ ሰገድ፡
 ለቶ፡ ከበደ፡ ሰሪ፡
 ለቶ፡ ከበደ፡ ቸኩል፡
 ለቶ፡ ከበደ፡ ገብረ፡ ግርያም፡
 ለቶ፡ ከበደ፡ ጥጋ፡

ጊበተር፡ ግደክል፡ ቢገድረድ፡
 ለቶ፡ ቢግን፡ ባሣ፡
 ለቶ፡ ቢግን፡ ሙቅባግቤ፡
 ለቶ፡ ቢግን፡ ባሣ፡
 ለቶ፡ ባሣ፡ በደን፡
 ጊበተር፡ ከጌስቶረር፡ ከላጥም፡
 ለቶ፡ ከዛገደናድ፡ ጥሲ፡
 ለቶ፡ ሙልዱ፡ ልቡል፡
 ለቶ፡ ሙልዱ፡ በርሄ፡
 ለቶ፡ ሙቤ፡ ገብረ፡ ጥሐገስ፡
 ለቶ፡ ሙርቁ፡ ተረራ፡
 ለቶ፡ ሙቤ፡ ሙልደዮስ፡
 ጊበተር፡ ግራገስ፡ ግንብተን፡
 ለቶ፡ ሙር፡ ያሲን፡
 ለቶ፡ ዘውዱ፡ ለበፋው፡
 ለቶ፡ ዘውዱ፡ ሙህንንት፡
 ለቶ፡ ዘውዱ፡ ለገገላ፡
 ለቶ፡ ዘውዱ፡ ባሣ፡
 ለቶ፡ ዘለቀ፡ ደስታ፡
 ለቶ፡ የሸዋ፡ ሙርቅ፡ ኃይሉ፡
 ለቶ፡ ደልግ፡ ኃይሉ፡
 ለቶ፡ ደልግ፡ ገብረ፡
 ደክተር፡ ጥሐገስ፡ ብርሃኔ፡
 ለቶ፡ ደውረው፡ ግሰው፡
 ሌ ኮሎኒል፡ ደግ፡ ዘገግ፡ ለገብረ፡
 ለቶ፡ ደምሰው፡ ለሳዩ፡
 ብላታ፡ ደምሰው፡ ሙርቅ፡ ለገንሁ፡
 ለቶ፡ ደስታ፡ ገብሩ፡
 ለቶ፡ ደስታ፡ ገብሩ፡
 ጊበተር፡ ሃረሰን፡ ሲ፡ ጻጸገ፡
 ባላምበራስ፡ ገመዳ፡ ለርጊሳ፡
 ቀኝ፡ ጌታ፡ ገብረ፡ ሐና፡ ቅጣው፡
 ለቶ፡ ገ ሕይወት፡ ሙ ሐዋርያት፡
 ለቶ፡ ገብረ፡ ሊዮሱስ፡ ኃይሉ፡ ግርያም፡
 ለቶ፡ ገብሩ፡ ጊዮርጊስ፡
 ለቶ፡ ገደም፡ ለበግላሽ፡
 ለቶ፡ ጌተሁን፡ ሙንኛው፡
 ለቶ፡ ጌተቸው፡ ለደግሱ፡
 ለቶ፡ ጌተቸው፡ ለበፋው፡
 ለቶ፡ ጌተቸው፡ ከብረት፡
 ደክተር፡ ፈሊጥ፡ ግራሽግ፡
 ለቶ፡ ገርግ፡ ለበበ፡
 የሙቶ፡ ለሊቀ፡ ገርግ፡ ሙልደ፡ ጊዮርጊስ፡
 ጊበተር፡ ለሸርቅ፡ ለፍ፡ ጉልድበርግ፡
 ለቶ፡ ጉይቶም፡ በደን፡

አቶ : ጥላሁን : ፈጠረ :
አቶ : ጥበቡ : አብርሃም :
አቶ : ጥበቡ : ተገኝ :
ግራዝማች : ጫሌ : ያደቱ :
አቶ : ጸጋዬ : ወ/ማርያም :
አቶ : ጸጋዬ : ተፈሪ :
አቶ : ፈለቀ : አርጋው :
ሚስተር : ስታንሊ : ዜድ : ፊሸር :

ዶክተር : ፊያሜታ : ፕሮታ : ኬይፓጊያን :
አቶ : ፍስሐ : ገብረዮስታትዮስ :
ሚስተር : ሮበርት : ዲ : ስኮት :
ሚስተር : ዶናልድ : ኢ : ፓራዲስ :
ሚስተር : ጁልያን : ሲ : ጀርገንስማየር :
ሚስተር : ጂ : ፕሮታ :
ሚስተር : ጄምስ : ሲ : ኤን : ፓል :
ሚስተር : ኩንቲን : ጆንስተን :

PATRONS OF THE JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

The Journal of Ethiopian Law was inaugurated by His Imperial Majesty Haile Sellassie I in the summer of 1964 as an important step in the development of Ethiopia's legal system. Subsequently, the Board of Editors of the Journal has invited those who are interested in the continuation and expansion of the Law Journal's activities to express their support by becoming Patrons of the Journal of Ethiopian Law.

H.E. Afenigus Kitaw Yitateku
 H.E. Afenigus Teshome Haile Mariam
 Hon. Blatta Matias Hiletework
 Hon. Ato Hagos Tewolde Medhin
 Hon. Blatta Haile Wolde Kidan
 Hon. Ato Tibebu Beyene
 Hon. Ato Kebede Kelel
 Hon. Ato Negussie Fitawake
 Hon. Kassa Beyene

H.E. Tsehafi Taczaz Aklilu Habte Wolde
 H.E. Ato Abebe Reta
 H.E. Ato Mammo Tadesse
 H.E. Ato Seyoum Haregot
 H.E. Dr. Haile Giorgis Workineh
 H.E. Bitwoded Asfeha Woldemichael
 H.E. Ato Keteme Abebe
 H.E. Ato Goytom Petros
 H.E. Dejazmatch Berhane Meskel
 Wolde Selassie
 H.E. Lij Kassa Wolde Mariam
 H.E. Dejazmatch Fikre Selassie Habte
 Mariam
 H.E. Ato Bulcha Demeksa
 H.E. Ato Aberra Jembere
 H.E. Ato Belatchew Asrat
 H.E. Ato Tefferi Lemma
 H.E. Ato Yohannes Tsegie
 H.E. Ato Teshome Gebre Mariam
 H.E. Ato Muhamed Abdurahman
 H.E. Maj. Gen. Abebe Wolde Meskel
 H.E. Col. Leghese Wolde Hanna
 Hon. Ato Ammanuel Amdemichael
 Hon. Fitawrari Bayisa Jemmo

Ato Abate Abare Wondemagegnehu
 Ato Abdul Aziz Mohammed
 Ato Abebe Gire
 Ato Abraham Tesfatsion
 Balambaras Adane Deressa
 Ato Adarra Francois
 Ato Admasse Gessesse
 Dr. Maurice J. Aelion
 Lt. Col. Ahmed Aminu
 Ato Aklilu Atlabatchew
 Ato Aklilu Bete Mariam
 Ato Alene Aligaz
 Ato Amare Degefe
 Ato Amede Lemma
 Dr. Aradom Tedla
 Ato Arege Arsido
 Mrs. Marica Arvanitopoulou
 Fitawrari Asegahegn Araya
 Ato Asfeha Kahsai

Ato Assefa Liban
 Kegnazmatch Assefa Nadew
 Ato Assefa Metafaria
 Ato Assefa Tsegaye
 Ato Atsheba Fanta
 Ato Ayalew Gobe
 Ato Befekadu Tadesse
 Dejazmatch Bekele Beyene
 Ato Bekele Demissie
 Ato Bekele Gebre Amlak
 Ato Bekele Habte Michael
 Ato Bekele Nadi
 Ato Bekele Tesfaye
 Col. Belatchew Jemaneh
 Ato Belatchew Nigru
 Ato Belay Meketa
 Ato Belay Mengesha
 Ato Belete Wolde Sellassie
 Woiz. Beleyu Work Gebre Meskel

Ato Assefa Bekele
 Brig. Gen. Bereket Gebre Medhin
 Ato Berhane Kefle Mariam
 Lt. Col. Berhane Woldeyes
 Ato Berhe Beyene
 Mr. Russell Berman
 Ato Beyene Abdi
 Ato Binega Tsehai Hailu
 Dr. William Buhagiar
 Grazmatch Chalie Yadeta
 Dr. Christopher Clapham
 Mr. Richard Cummings
 Lt. Col. Dama Zeng Egzer
 Ato Demerew Tashu
 Ato Demissew Assaye
 Blatta Demissie Workagegnahu
 Ato Desta Gebre
 Mr. Harrison Dunning
 Ato Endale Wolde Michael
 Ato Endale Mengesha
 Ato Enyew Gessesse
 Kess Ermias Kebede
 Ato Esheté Berhane
 Mr. William Ewing
 Capt. Eyassu Gebre Hawariat
 Dr. Eyob Gebrechristos
 Ato Falke Aragaw
 Dr. Fiammetta Prota Kaypaghian
 Ato Fisseha Gebre Ewostatewos
 Mr. Stanley Z. Fisher
 Dr. Gaetano Latilla
 Ato Gayim Asmelash
 Ato Gebre Gebre Giorgis
 Kegn. Geta Gebre Hanna Kitaw
 Ato Gebre Hewot Wolde Hawariat
 Kegnazmatch Gebre Hiwot Mebratu
 Ato Gebreyesus Haile Mariam
 Balambaras Gemeda Urgessa
 Grazmatch Gessesse Mesfin
 Ato Getachew Admassu
 Ato Getachew Asfaw
 Ato Getachew Kibret
 Ato Getachew Hunegnaw
 Ato Gila Mikael Bahta
 Ato Girma Abebe
 Lt. Girma Wolde Giorgis
 Ato Goitom Beyene
 Mr. Everett Goldberg
 Dr. Philippe Graven
 Dr. Saba Habachy
 Ato Haile Aman
 Ato Haile Giorgis Differ
 Ato Haile Wolde Mariam
 Ato Hailu Alemayehu

Capt. Hailu Arsede
 Capt. Hailu Shenqute
 Ato Hailu Tesfaye
 Mr. G. Hamawi
 Mr. N. Hamawi
 Ato Haile Leul Habte Giorgis
 Miss Mechtild Immenkotter
 Dr. Quintin Johnstone
 Mr. Julian C. Juergensmeyer
 Capt. Kanna Guma
 Ato Kebede Atnafseged
 Ato Kebede Gebe Mariam
 Ato Kebede Serir
 Ato Kebede Waga
 Ato Kidane Equba Egzi
 Ato Kidanu Kassa
 Mr. Michael Kindred
 Ato Kirkos Nigatu
 Mr. Lawrence Knowles
 Maj. Legesse Wolde Mariam
 Ato Lemma Wolde Semayat
 Dr. Marcello Lombardi
 Dr. Maria-Grazia Prota
 Mr. Steven Lowenstein
 Ato Leul Menberu
 Ato Makonnen Wolde Mariam
 Mr. Paul McCarthy
 Mr. Robert C. Means
 Brig. Gen. Mebrahitu Fisseha
 Lt. Col. Mehrete Gebre Selam
 Ato Mesfin Fanta
 Ato Mewael Mebratu
 Kegn. Geta Mezemer Hawaz
 Ato Michael Fasil
 Kegnazmatch Misgana Gebre-Egzy Ferow
 Fitawrari Haji Mohammed Seredge
 Ato Muhamud Nur Husain
 Ato Mulugeta Berihun
 Ato Mulugeta Wolde Giorgis
 Ato Nabiye Leoul Kifle
 Ato Negga Tesemma
 Mr. Donald E. Paradis
 Mr. James C.N. Paul
 Mr. Robert Picot
 Mr. G. Prota
 Mr. Kenneth Redden
 Mr. Harry D. Richards
 Mr. Ezio Rusmini
 Mr. Arakel Sakadjian
 Ato Saleh A. Kebire
 Mr. Peter H. Sand
 Mr. Olin B. Scott
 Mr. Robert D. Scott
 Mr. Robert A. Sedler

Ato Seifu Wolde Kidan
Ato Seifu Gebre Yohannes
Ato Seifu Yeteshawork
Ato Shiferaw Worku
Mr. Norman J. Singer
Mr. Ronald B. Sklar
Ato Solomon Abebe
Ato Solomon Habte Giorgis
Ato Solomon Kahsai
Mr. Roland J. Stanger
Mr. Peter L. Strauss
Dr. G.O. Zacharias Sundstrom
Ato Tadesse Abebe
Ato Tadesse Asfaw
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Ato Tadesse Wolde Giorgis
Ato Tadesse Yersaw
Ato Tefera Degefe
Ato Tefere Sertse Dengel
Ato Teferi Berhane
Ato Tegegn Bitew
Ato Tekle Gebre Meskel
Ato Teklit Makonnen
Ato Temesgen Work
Ato Tereffe Gessesse
Ato Tesfa Mariam Sebhat
Ato Tesfaye Kebede

Ato Teshome Bahru
Balambaras Teshome Getaw
Ato Tessema Wolde Yohannes
Ato Tilahun Fettesa
Ato Tibebe Abraham
Ato Tibebe Tegegn
Ato Tsegaye Teferi
Ato Tsegaye Wolde Mariam
Mr. Michael Topping
Dr. Jacques P.M. Vanderlinden
Mr. Vittorio Vercellino
Mr. Nicola P. Vosikis
Mr. Frank D. Winston
Ato Wolde Leoul Seyoum
Ato Wolde Berhe
Ato Worku Tafara
Ato Woube Gebre Yohannes
Ato Woube Woldeyes
Ato Yeshewa Work Hailu
Ato Yilma Gebre
Ato Yilma Hailu
Dr. Yohannes Berhane
Ato Zelleke Desta
Ato Zeude Engeda
Ato Zeude Mekwanent
Ato Zewde Kassa
Ato Zewdu Asfaw

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ።

ከፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ በዓመት ፡ ሰበት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የሚዘጋጅ ።

የቦርድ ፡ አባሎች ፡

ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፤ ሰብሳቢ ።

ዲን ፡ ኩንትን ፡ ጆንስተን ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፡
አቶ ፡ ነጋ ፡ ተሰማ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሕ ፡ አወቀ ፡
አቶ ፡ ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ። ሚስተር ፡ ማይክል ፡ ጄ ፡ ኪንድረድ ።

ዋና ፡ አዘጋጅ ፡

ማይክል ፡ ጄ ፡ ኪንድረድ ።

የፍርድ ፡ አዘጋጅዎች ፤ የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡ አዘጋጅዎች ፤
ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ፡ ዚግሙንት ፡ ቢ ፡ ፕላተር ፡
መላኩ ፡ ደሣለኝ ። ገመዳ ፡ ጉንፋ ።

በዚህ ፡ እትም ፡ ውስጥ ፡ ከወጡት ፡ ጽሑፎች ፡ አንዳንዶቹ ፡ የተዘጋጁት ፡ ሪፖርት ፡ ካሚንግስ ፡ ዋና ፡ አዘጋጅ ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ፡

አስፋው ፡ ሠይፉ ፡ ቀጸላ ፡ ሙላት ፡
ዳንኤል ፡ ኃይሌ ፡ መንግሥቱ ፡ አስፋ ፡
ፋሲል ፡ አበበ ፡ ናርዶስ ፡ ለማ ፡
ፍቅሬ ፡ ዘርጋው ፡ ሺራራው ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡
ግርማ ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ ተመስገን ፡ ሳሙኤል ፡
ተስፋ ፡ ጽዮን ፡ መድኃኔ ።

የሸያጭ ፡ ሥራ ፡ ኃላፊ ፡

አቶ ፡ ዘውዴ ፡ ሥዩም ።

ጸሐፊዎች ፡

የሺ ፡ እመቤት ፡ ኸማነህ ፡ ፀዳለ ፡ በቀለ ።

ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ መጽሔቱን ፡ እክስፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቁጥር ፡ ሺጽ፬ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በሚል ፡ እድራሻ ፡ በመጠየቅ ፡ ለመግዛት ፡ ይቻላል ። ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ሲሸጥ ፡ ዋጋው ፡ ለእያንዳንዱ ፡ እትም ፡ የአሜሪካ ፡ ቶ ፡ ብር ፡ ከ፵ ፡ ሣንቲም ፡ ነው ። ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ መጽሔቱ ፡ በሚቀጥለው ፡ እድራሻ ፡ ይገኛል ።

ስለ ፡ ማንኛውም ፡ አስፈላጊ ፡ ጉዳይ ፡ ያላችሁን ፡ ሐሳብና ፡ ጥያቄ ፡ ለመጽሔቱ ፡ ዋና ፡ አዘጋጅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቁጥር ፡ ሺ፻፸፯ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ብላችሁ ፡ ጻፉ ።

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

Published three times annually at the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, in co-operation with the Ministry of Justice.

EDITORIAL BOARD

H.E. Ato Belatchew Asrat, Chairman

Dean Quintin Johnstone
Ato Negga Tessema
Mr. Michael Kindred

Hon. Ato Ammanuel Amdemichael
Hon. Ato Negussie Fitawake
Ato Semereab Michael

EDITORIAL STAFF

Chairman

Michael J. Kindred

Case Editors

Semereab Michael
Melaku Dessalegn

Articles Editors

Zygmunt B. Plater
Gemedo Gonfa

A portion of the material appearing in this number of the Journal was prepared under the Staff Chairmanship of Richard M. Cummings.

ASSOCIATE EDITORS

Asfaw Seife
Daniel Haile
Fassil Abebe
Fikre Zergaw
Girma Wolde Selassie

Kessela Moulat
Mengistu Assefa
Nardos Lemma
Shiferaw Wolde Michael
Temesgen Samuel
Tsfatsion Medhanie

BUSINESS MANAGER

Ato Zewde Seyoum

SECRETARIES

Yeshe Embet Jemaneh
Tsedale Bekele

The Journal is distributed outside Ethiopia by Oxford University Press, P.O. Box 1024, Addis Ababa, Ethiopia at U.S. \$ 3.50 per number.

Please address correspondence to the Editors, Journal of Ethiopian Law, P.O. Box 1176, Addis Ababa, Ethiopia.

**የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡
የሕግ ፡ ፋኩልቲ ።**

በ፲፱፻፳፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተቋቋመው ፡ የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ፡ ዲግሪን ፡ ይሰጣል ። እንዲሁም ፡ በሕግ ፡ ዲፕሎማንና ፡ ሰርቲፊኬትን ፡ የሚያስገኝ ፡ ትምህርት ፡ ያስተምራል ። ስለ ፡ ማንኛውም ፡ ነገር ፡ የዚሁኑ ፡ ፋኩልቲ ፡ ረዳት ፡ ዲን ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፖ. ሣ. ቁ. ፩፻፩፻፸፮ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ ጠይቁ ።

የሕግ ፡ መምህራን ።

ኩንትን ፡ ጀንድትን ፤ ኤ ፡ ቤ ፤ ጂ ፡ ዲ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፤ ጂ ፡ ኤስ ፡ ዲ ፤ ዲን ።
ሃሪስን ፡ ሲ ፡ ዳኒንግ ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ጆን ፡ ቤ ፡ ማርሻል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፡ ምክትል ፡ ዲን ።
ሪቻርድ ፡ ኤም ፡ ካሚንግስ ፤ ኤ ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ፤ ኤም ፡ ሊት ።
ኤሪክ ፡ ኢዴል ፤ ዶክተር ፡ ድርዎ ።
ዊልያም ፡ ኤት ፡ ዩዊንግ ፤ ኤ ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ፋሲል ፡ ናሆም ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ጂሊያን ፡ ሲ ፡ ጀርገንስማየር ፤ ኤ ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ማይክል ፡ ቤንድረድ ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ጂ ፡ ዲ ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ፤ ዲ ፡ ኢ ፡ ኤስ ።
ጆርጅ ፡ ክቭዩዋሲት ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፤ ሲስ ፡ ኤስ ፡ ኮም ፤ ሊስ ፡ ኤስ ፡ ፓሊት ።
ጆምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ዚግመንት ፡ ጂ ፡ ቤ ፡ ፕላተር ፤ ኤ ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ፖል ፡ ፓኛርት ፤ ዶክተር ፡ ድርዎ ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ሮናልድ ፡ ቤ ፡ እስክላር ፤ ቤ ፡ ኤስ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
ጂ ፡ ኦ ፡ ዛካርያስ ፡ ሰንድስትሮም ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ዲ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ማይክል ፡ እር ፡ ቶርግን ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ግክ ፡ ፔ ፡ ኤም ፡ ቫንደርሲንደን ፤ ዶክተር ፡ ድርዎ ፤ አግራገር ፡ አንስ ፡ ሱፕ ።
ወርቁ ፡ ተፈራ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።

የግሚስ ፡ ገዜ ፡ መምህራን ።

አበበ ፡ ንንጉል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
አብዩ ፡ ገለታ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
አሰፋ ፡ ሊበን ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ቤ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
በላቸው ፡ ኸማንህ ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
ብርሃኑ ፡ ባይህ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ጌታቸው ፡ ክብርት ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ቤ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ካሣ ፡ በየን ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ከሠተ ፡ ኃይሌ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ለገሰ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ።
መሐመድ ፡ አብዱልራህማን ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ቤ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ነብዩ ፡ ልዑል ፡ ክፍሌ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ነጋ ፡ ተሰማ ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ቤ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ንጉሜ ፡ ፍትሐ ፡ አወቀ ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ቤ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ሰላሙ ፡ በቀለ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ሸብሩ ፡ ሠይፈ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ሸመልስ ፡ መታፈሪያ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ተፈራ ፡ ብርሃን ፤ ቤ ፡ ኤ ፤ ቤ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
የሐንስ ፡ ብርሃን ፤ ዶክተር ፡ ገፍር ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
የሐንስ ፡ ሕፋይ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።
ዘርአብሩክ ፡ አበራ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቤ ።

HAILE SELASSIE I UNIVERSITY
FACULTY OF LAW

The Faculty of Law of Haile Sellassie I University, established in 1963, offers courses in law leading to the LL.B degree and to a Diploma or Certificate in Law. For further information contact the Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, P.O. Box 1176, Addis Ababa.

FACULTY

Quintin Johnstone, A.B., J.D., LL.M., J.S.D., Dean
Harrison C. Dunning, B.A., LL.B., Assistant Dean
John B. Marshall, LL.B., LL.M., Assistant Dean
Richard M. Cummings, A.B., LL.B., M. Litt.
Eric Edel, Dr. Droit
William H. Ewing, A.B., LL.B.
Fasil Nahum, LL.B.
Julian C. Juergensmeyer, A.B., LL.B.
Michael J. Kindred, B.A., J.D., M.C.L., D.E.S.
George Krzczunowicz, B.A., LL.M., Lic. Sc. Comm., Lic. Sc. Polit.
James C.N. Paul, B.A., LL.B.
Zygmunt J.B. Plater, A.B., LL.B.
Paul Ponjaert, Dr. Droit, M.C.L.
Semereab Michael, LL.B.
Ronald B. Sklar, B.S., LL.B., LL.M.
G.O. Zacharias Sundstrom, LL.B., LL.M., M.C.L.
Michael R. Topping, B.A., LL.B.
Jacques P.M. Vanderlinden, Dr. Droit, Agrégé Ens. Sup.
Worku Tafara, LL.B.

PART-TIME FACULTY

Abebe Guangoul, LL.B.
Abiyu Geleta, LL.B.
Assefa Liban, B.A., B.C.L.
Belatchew Jemaneh, B.A., LL.B., LL.M.
Berhanu Bayih, LL.B.
Getahun Damte, LL.B.
Kassa Beyene, LL.B.
Kessete Haile, LL.B.
Legesse Wolde Mariam, M.C.L.
Mohammed Abdurahman, B.A., B.C.L.
Nabiye Leul Kifle, LL.B.
Negga Tessema, B.A., B.C.L.
Negussie Fitawake, B.A., B.C.L.
Selamu Bekele, LL.B.
Shibru Seifu, LL.B.
Shimelis Metaferia, LL.B.
Tafari Berhane, B.A., B.C.L.
Yohannes Heroui, LL.B.
Zerabruk Aberra, LL.B.

ማውጫ ።

	ገጽ
የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።	ii,
የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።	xix
የፍርድ ፡ ጉዳዮች ።	225
የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡-	
የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ረገድ ፡ የሚፈጽመው ፡ ተግባር ፤	
ክክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረጎች ።	273
ስለኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፤	
ከፒተር ፡ ኤል ፡ እስትራውስ ።	287
የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳይ ፡	
በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በመንግሥትና ፡ በግል ፡ ባለንብረቶች ፡ መካከል ፡ መሬት ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኝ ፡ ድንጋይ ፡ የሚደረጉ ፡ ክርክሮች ፤	
ከሃሪሰን ፡ ሲ ፡ ዳኒንግ ።	441

TABLE OF CONTENTS

	Page
Patrons of the Journal of Ethiopian Law	vi
Table of Cases Reported	xix
Case Reports	225
Articles:	
The Role of the Council of Ministers in the Legislative Process by H.E. Ato Seyoum Haregot	281
On Interpreting the Ethiopian Penal Code by Peter L. Strauss	375
Current Issue:	
Public-Private Conflicts over Sub-Surface Stone by Harrison C. Dunning .	449

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።

ገጽ ፡

የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ጣፋ ፡ ሰኝ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፱፻፳፪/፶፮ 227

ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ በቀለች ፡ ኃይሉ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፴፯/፶፮ ፡ 239

ብርሃኔ ፡ ዑቁበ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ እንዳ ፡ ገብረ ፡ ክርስቶስ ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጪዎች ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯/፶፱ ፡ 249

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ኢድሪስ ፡ ዑመር ፡ ኪክያ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፰/፶፰ ፡ 256

ዘውዴ ፡ መኳንንት ፡ ከሳሽ ፤ የቡና ፡ ቦርድ ፡ ተከሳሽ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ነገር ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፰/፶፰ ፡ 265

**Table of Cases Reported
Supreme Imperial Court**

	Page
Taffa Segn v. The Imperial Highway Authority (Civil Appeal No. 1291/56)	234
Mulunesh Hailu v. Bekeleetch Hailu (Civil Appeal No. 36/57)	245
Berhane Eqube v. Enda Gebre Kristos (Civil Appeal No. 27/59)	253

High Court

Wolde Michael T.M. v. Adris Umer Kekiya (Civil Appeal No. 48/58)	261
Zewdie Mequanent v. Coffee Board (Civil Case No. 158/58)	269

መግለጫ ።

የሚከተሉት ፡ አምስት ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላይና ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ። የአማርኛው ፡ ፍርድ ፡ መደበኛ ፡ (አፈሻል) ፡ ስለሆነ ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ቀድሞ ፡ ይገኛል ።

የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ ለሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ ሁሉ ፡ የሚያስፈልግ ፡ ምሁራዊ ፡ እትም ፡ ነው ። ፍርዶች ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ የሚታተሙት ፡ በመጽሔቱ ፡ ቦርድ ፡ አባሎችና ፡ በአዘጋጅዎቹ ፡ አስተያየት ፡ አሳሳቢ ፡ የሕግ ፡ ጭብጦችን ፡ ያነሳሉ ፡ ተብለው ፡ የሚገመቱትን ፡ ውሳኔዎች ፡ ለሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ ለማቅረብ ፡ ነው ። አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ እንዲታተም ፡ በሚመረጥበት ፡ ጊዜ ፡ የመጽሔቱ ፡ ቦርድ ፡ አባሎች ፡ እና ፡ አዘጋጅዎች ፡ ፍርዱ ፡ የፍጹምነት ፡ መልክ ፡ አለው ፡ የሚል ፡ አሳብ ፡ የማስተጋባት ፡ ፍላጎት ፡ የላቸውም ። ቢሆንም ፡ የፍርድ ፡ አሳብ ፡ መልካምነት ፡ ፍርዱን ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ ለመታተም ፡ ከሚያስችሉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛውን ፡ ደረጃ ፡ የያዘ ፡ ነው ። በአንድ ፡ የቦርዱ ፡ አባል ፡ ወይም ፡ በአንድ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ አስተያየት ፡ እንድ ፡ ፍርድ ፡ በአንድ ፡ በኩል ፡ አሳሳቢ ፡ የሆነ ፡ የሕግ ፡ ጭብጥ ፡ የሚያነሳ ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ የሚያከራክር ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በጭብጡ ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ለየት ፡ ያለ ፡ የሚደገፍ ፡ አሳብ ፡ ሊኖር ፡ የሚችል ፡ ከሆነ ፡ ይህንን ፡ የሚያስረዳ ፡ ማስታወሻ ፡ ይሰጣል ። ይሁንና ፡ በየደረጃው ፡ የሚገኙ ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ ታትሞ ፡ በሚገኘው ፡ በእያንዳንዱ ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ የተለያየ ፡ አስተያየት ፡ ሊኖራቸው ፡ ስለሚችል ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ማስታወሻ ፡ በማይሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ የፍጹምነት ፡ መልክ ፡ አለው ፡ ብሎ ፡ መቀበል ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ።

የቦርዱ ፡ አባሎች ፡ እና ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ።

R E P O R T S

The following reports are cases decided by the Supreme Imperial and the High Courts of Ethiopia. The Amharic judgment is official and always precedes the English.

The Journal of Ethiopian Law is a scholarly publication, addressing itself to all members of the profession. Its purpose in publishing judgments is to make known to the profession interesting decisions which in the opinion of the Board and Editors raise important issues of law. In selecting a particular judgment for publication, the Board and Editors do not wish to convey the impression that the judgment is definitive on any proposition for which it may stand although the quality of the decision is always an important consideration in determining whether it should be included in the Journal. When, in the opinion of a Board Member or an Editor, a judgment is of interest and raises an important issue of law but there is reason to believe that aspects of the decision are contestable or that the result reached by the court is not clearly the only supportable conclusion, a note on the case is often included. The absence of such a note is not however to be interpreted as indicating complete finality on the issues raised in the case, as it is expected that members of the profession on all levels may hold differing opinions on the merits of any judgment published herein.

The Members of the Board and The Editors.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አዲስ ፡ አበባ ፡ ስድስተኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

ቀኛዝ/ጣሰው ፡ አየለ ፡ ም/አፈንጉሥ ፤

አቶ ፡ ገብረ ፡ ሚካኤል ፡ ወልደ ፡ ትንሣኤ ፤

አቶ ፡ ከበደ ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጣፋ ፡ ሰኝ ፡

መልስ ፡ ሰጭ ፡ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ።*

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፲፪፻፱/፵፮

ንብረት ፡— ንብረትን ፡ ስለ ፡ ማስለቀቅ ፡— ኪሣራ ፡— ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቊጥር ፡ ፵፬ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥሮች ፡ ፫፻፸፮ ፡ ፩ሺ፩፻፴ ፡ ፩ሺ፩፻፵፬ ፡ ፩ሺ፩፻፹፬ ፡ ፩ሺ፪፻፱ ፡ ፩ሺ፳፻፶ ፡ ፩ሺ፳፻፷፫ ፡ ፩ሺ፳፻፷፭ ፡ ፩ሺ፳፻፷፯ ፡ ፩ሺ፳፻፸፩ ፡ ፩ሺ፳፻፸፮ ፡ ፩ሺ፳፻፸፱ ፡ ፩ሺ፳፻፸፻ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቊጥሮች ፡ ፩ ፡ ፩፻፹፪ ፡ ፪፻፺፮ ፡ ፫፻፵፭ ፡ ፫፻፵፮ ፡ ፬፻፺፭ ፡— በ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ የተቋቋመበት ፡ አዋጅ ፡ ማረጋገጫ ፡ ፴፭ ።

ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለ ፡ ሀብት ፡— ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለ ፡ ድንጋይ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፩ሺ፪፻፵፮ ።

ተከላሹ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መሬቱን ፡ ቆፍሮ ፡ አሸዋና ፡ ድንጋይ ፡ ስለወሰደ ፡ እንዲሁም ፡ አሸዋውና ፡ ድንጋይ ፡ መሬቱ ፡ ላይ ፡ በመከመሩ ፡ ምክንያት ፡ መሬቱን ፡ ላርስ ፡ ባለመቻሌ ፡ ላደረሰበኝ ፡ ጉዳት ፡ ኪሣራ ፡ ይከፈለኝ ፡ ሲል ፡ ከሳሽ ፡ ያመለከተውን ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላልተቀበለውና ፡ ከከሳሹ ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ ለተቆረጡት ፡ ዛፎች ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የወሰነውን ፡ ኪሣራ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ተሸሯል ።

፩/ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በአንድ ፡ የግል ፡ ባለሀብት ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ የሚገኝ ፡ ድንጋይ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ንብረት ፡ ያስፈልገኛል ፡ ብሎ ፡ ሲወስድ ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥትና ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ንብረቶች ፡ ስለ ፡ ማስለቀቅ ፡ የተደነገገው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መከበር ፡ አለበት ፡ ኪሣራም ፡ መክፈል ፡ አለበት ።

፪/ በ፲፱፻፶፮ ዓ. ም. የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ በተቋቋመበት ፡ አዋጅ ፡ ውስጥ ፡ ስለ ፡ ንብረት ፡ ማስለቀቅ ፡ የሚናገሩት ፡ ደንቦች ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፫ሺ፫፻፵፮ ፡ ተሸረዋል ።

፫/ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በአንድ ፡ የግል ፡ ባለሀብት ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ የሚገኙትን ፡ ዛፎች ፡ ቆርጦ ፡ ሲወስድ ፡ ኪሣራው ፡ የሚወሰነው ፡ ዛፎቹ ፡ በተቆረጡበት ፡ ጊዜ ፡ የነበራቸውን ፡ ዋጋ ፡ በማሰብ ፡ ሳይሆን ፡ እንደ ፡ ደንቡ ፡ የሚቆረጡበት ፡ ጊዜ ፡ ደርሶ ፡ ሲቆረጡ ፡ የሚያወጡትን ፡ ዋጋ ፡ በማሰብ ፡ ነው ።

፬/ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ በሆነ ፡ የእርሻ ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ ድንጋይና ፡ አሸዋ ፡ ቢከምር ፡ ለባለሀብቱ ፡ የሚከፈለው ፡ ኪሣራ ፡ ድንጋይና ፡ አሸዋው ፡ በሌሉበት ፡ መሬቱ ፡ ታርሶ ፡ በሚያስገኘው ፡ ሀብት ፡ ልክ ፡ ነው ።

ፍርድ ።

ነገሩ ፡ ከስሩ ፡ እንደዚህ ፡ ነው ። በይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ መካከል ፡ የተፈጠረው ፡ ክርክር ፡ የመሬት ፡ ግምት ፡ ወይም ፡ አበል ፡ መጠየቅ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የስር ፡ ከሣሽ ፡ ነበር ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ በሰላሌ ፡ አውራጃ ፡

* የዚህ ፡ ክርክር ፡ መነሻ ፡ የሆነውን ፡ ነገር ፡ በሌላ ፡ መስመር ፡ የሚመረምር ፡ አንቀጽ ፡ በዚህ ፡ ሾልዩም ፡ ውስጥ ፡ ይገኛል ። ዳኝንግ ፡ “የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳይ ፤ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በመንግሥትና ፡ በግል ፡ ባለንብረቶች ፡ መካከል ፡ መሬት ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኝ ፡ ድንጋይ ፡ የሚደረጉ ፡ ክርክሮች ፡” ገጽ ፡ ፪፻፵፩ ፡ ይመለከታል ።

በኩዩ ፡ ወረዳ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ አንድ ፡ የጋሻ ፡ ኩርማን ፡ መሬት ፡ ላይ ፡
የነበረኝን ፡ ቁጥሩ ፡ ከአንድ ፡ ሺህ ፡ በላይ ፡ የሆነ ፡ የባሕር ፡ ዛፍ ፡ ግምቱ ፡ ፲፯ ፡ ብር ፡
እየተለቀመ ፡ የተፈጨው ፡ ድንጋይ ፡ ግምቱ ፡ ፵፯ ፡ ከመሬት ፡ ተቆፍሮ ፡ እየወጣ ፡
የተበላሸ ፡ አሸዋና ፡ ኩረት ፡ ግምቱ ፡ ፴፯ ብር ፡ በድምሩ ፡ ፹፯ ፡ ብር ፡ ግምት ፡
የሚያወጣውን ፡ ሀብት ፡ በእጅ ፡ መናኛ ፡ ገብቶ ፡ የስር ፡ ተከሣሽ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡
ስለወሰደና ፡ ስላባከነብኝ ፡ ገምቼ ፡ ያቀረብኩትን ፡ የገንዘብ ፡ ድምር ፡ እንዲከፍለኝ ፡
ይፈረድበት ፡ ይላል ። የስር ፡ ተከሣሽ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ በመጀመሪያ ፡
ደረጃ ፡ የስር ፡ ከሣሽ ፡ ባቀረበው ፡ ክስ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡ የተገለጠውን ፡ የ፹፯ ፡
ብር ፡ ግምት ፡ ተቃውሞ ፡ ስለነበር ፡ በወረዳው ፡ ገዥ ፡ አማካይነት ፡ ሽማግሌዎች ፡
እንዲገምቱ ፡ ስለታዘዘ ፡ የግምቱ ፡ ውጤት ፡ የባሕር ፡ ዛፍ ፡ ፱፻፵፭ ፡ ብር ፡ ሲሆን ፡
ክስ ፡ ከቀረበበት ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ የባከነ ፡ እህል ፡ አስር ፡ ቁና ፡ ጤፍና ፡ አስር ፡ ቁና ፡
ገብስ ፡ መሆኑ ፡ ታውቋል ። በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ የቀረበው ፡ መቃወሚያ ፡ የስር ፡ ከሣሹ ፡
ክስ ፡ ለቀረበበት ፡ ነገር ፡ ግለኛ ፡ ባለመብት ፡ መሆኑ ፡ እንዲታወቅ ፡ ስለነበር ፡ ማስረጃ ፡
እንዲቀርብ ፡ ተደርጎአል ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ክርክሩ ፡ ከመቀጠሉ ፡ በፊት ፡ የስር ፡ ከሣሹ ፡
ባገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ ተገምቶ ፡ ያልቀረበው ፡ ከመሬቱ ፡ ላይ ፡ ተቆፍሮ ፡ የተወሰደው ፡
ድንጋይ ፡ እንዲገመት ፡ ይታዘዝልኝ ፡ ብሎ ፡ በተጨማሪ ፡ ስላመለከተ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡
አሳቡን ፡ ተቀብሎ ፡ በሥራ ፡ ሚኒስቴር ፡ መሐንዲስ ፡ ግምቱ ፡ እንዲቀርብ ፡ ተደርጎ ፡
ነበር ። የሥራ ፡ ሚኒስቴር ፡ መሐንዲስ ፡ ለማግኘት ፡ ስላልተቻለ ፡ ያገር ፡ ሽማግሌ
ዎች ፡ የድንጋዩን ፡ ግምት ፡ እንዲገምቱ ፡ በድጋሚ ፡ ትእዛዝ ፡ ተሰጥቶ ፡ ነበር ። ያገር ፡
ሽማግሌዎች ፡ ድንጋዩ ፡ የወጣበት ፡ ስፍራ ፡ በተፈጥሮው ፡ ኮረብታ ፡ ስለሆነና ፡
ብዙ ፡ ጥልቀትም ፡ ስለሌለው ፡ አልተገመተም ፡ ካሉ ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ባሕር ፡ ዛፍም ፡
ጉቶው ፡ ምልክት ፡ ስለሌለው ፡ ለመገመት ፡ አልተቻለም ፡ ብለው ፡ የመገመት ፡ ችሎ
ታቸውን ፡ በዚህ ፡ ደምድመዋል። ወደ ፡ ዋናው ፡ ክርክር ፡ ከመግባቱ ፡ በፊት ፡ በግምትና ፡
የባለመብትነት ፡ ክርክር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተገለጠው ፡ ከተከናወነ ፡ በኋላ ፡ የመ
ልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ጠቅላላ ፡ መከላከያውን ፡ ሲሰጥ ፡ ለአ
ውራ ፡ ጎዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የወጡት ፡ አዋጆች ፡ ቁጥር ፡ ፲/ ፭ኛ ፡
ዓመት ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፭ ፡ በፊደል ፡ (መ) ፡ በ፲ኛው ፡ ተራ ፡ ቁጥር ፡ በ፭ኛው ፡ ክፍል ፡
(መ) ፡ ፲ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፩/ ፲፱፻፵፭ ዓ.ም. በወጣው ፡ ማረሚያ ፡ ቁጥር ፡ ፴፭ ፡ ስለድን
ጋይ ፡ ግምት ፡ መክፈልም ፡ ሆነ ፡ ማስገመት ፡ የማይገባኝ ፡ መሆኑን ፡ ስለሚያረጋግጡ
ከሣሹ ፡ ያቀረበው ፡ ክስ ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ ብሏል ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡
ቤት ፡ የከሳሽንና ፡ የተከሳሽን ፡ ክርክር ፡ አዳም ፡ ፍርድ ፡ ሊሰጥ ፡ በተቃረኑበት ፡ ጊዜ ፡
የስር ፡ ከሣሹ ፡ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ፡ቁጥር፡፩፻፱፻፺፯፣ ፩፻፱፻፺፰፣ ፩፻፱፻፺፱ን ፡ ጠቅሶ
የስር ፡ ተከሳሽ ፡ ያቀረበው ፡ ጠቅላላ ፡ መከላከያ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ነጋሪት ፡
ጋዜጣዎች ፡ ቢቃወምም ፤ ፍርዱ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይነበብ ፡ ነበር ፡ “ከሣሽ ፡ መብቱ ፡
ተወሰደብኝ ፡ የሚለው ፡ ፩ኛ ፡ በአዝርት ፡ ፪ኛ ፡ በአትክልት ፡ ስለሆነ ፡ ተገቢ ፡ ክስ ፡
ሆኖ ፡ አግኝተነዋል ። በተፈጥሮው ፡ ኩረብታ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኘውን ፡ ጋራ ፡ እየፈለጡና ፡
እየናዱ ፡ ድንጋዩን ፡ በመውሰድ ፡ መሬቱን ፡ ቆፍረው ፡ አበላሹብኝ ፡ ብሎ ፡ ክስ ፡ በማ
ቅረቡ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አልተቀበለውም ፡” ካለ ፡ በኋላ ፡ “፩ኛ ፡ የባሕር ፡ ዛፍ ፡ ግምት ፡
፱፻፵፭ ፡ ብር ፡ ፪ኛ/ የ፲ ፡ ቁና ፡ ጤፍና ፡ የ፲ ፡ ቁና ፡ ገብስ ፡ ግምታቸው ፡ ፲፭ ፡ ብር ፡
በድምሩ ፡ ፱፻፷ ፡ ብር ፡ እና ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ብር ፡ ኪሣራ ፡ የስር ፡ ተከሳሽ ፡ መሥሪያ ፡
ቤት ፡ ለስር ፡ ከሳሹ ፡ ይክፈል ።”

ይህ ፡ ይግባኝ ፡ የቀረበው ፡ በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ ነው ። የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ማመልከቻ ፡ የሚጠይቀው ፡

ሀ/ ክስ : ካቀረብኩበት : መሬት : ላይ : የሰር : ተከላሹ : መሥሪያ : ቤት : የወሰደብኝ : ድንጋይ : ባለመገመቱ : እንዲገመትልኝ :

ለ/ ፲፰ : ዓመት : ልጠቀምበት : የምችለው : ባሕር : ዛፍ : የአንድ : ዓመት : አላባብቻ : በማግኘቴ : በመወሰኑ : የ፩ : ዓመት : አላባ : ልክ : ከታወቀ : ግምቴ : እንዲሰጠኝና : ጉቶውም : እንዲገመትልኝ :

ሐ/ የተፈጩ : ድንጋዮችና : አሸዋዎች : በመሬቱ : ላይ : ተከምረው : የተቀመጡበትን : ኪራይ : ተከላሹ : መሥሪያ : ቤት : እንዲከፍለኝ : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፩ሺ፬፻፸፮ ፤ ፩ሺ፬፻፸፰ ፤ ፩ሺ፬፻፸፱ : መሠረት : እንዲፈረድልኝ : ብሎ : ነው ። የይግባኝ : መልስ : ሰጭው : መሥሪያ : ቤት : ነገረ : ፈጅ : ይግባኙን : ሲቃወም : ድንጋይና : ኮረት : መገመትና : ዋጋ : መክፈልም : የማይገባቸው : ስለመሆኑ : ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : አቅርቧቸው : የነበሩትን : አዋጆች : ከጠቀሰ : በኋላ : ለይግባኝ : ባዩ : የባሕር : ዛፍና : የአትክልት : ግምት : እንድንከፍል : በመፈረዱ : ይግባኙን : ለጠቅላይ : ን. ነ. ፍርድ : ቤት : አቅርቦን : ቁጥሩ : ፩ሺ፩፻፩/፶፯ : በሆነ : ይግባኝ : መዝገብ : ፍርዱን : አጽንቶብናል ። ባንዱ : ነገር : ሁለተኛ : ይግባኝ : ሊቀርብ : ስለማይችል ፤ ኪሣራ : ተከፍሎን : ይግባኙ : ይሰናበት : ካለ : በኋላ : በተከታይ : ማመልከቻ : በተመሳሳይ : ክስ : በጠቅላይ : ን. ነ. ፍርድ : ቤት : የተሰጡትን : ፍርዶች : ግልባጭ : አያይዞ : ይግባኝ : ባዩ : ያቀረባቸው : ጥያቄዎች : ውድቅ : እንዲሆኑ : በጥብቅ : አሳስቧል ።

ፍርድ : ቤት : ፍርድ : ከመስጠቱ : በፊት : ክርክር : የቀረበበትን : ነገር : በማስረጃ : ማጣራት : ዓይነተኛ : ተግባሩ : መሆኑን : በመገንዘብ : በፍትሐ : ብሔር : ስነ : ስርዓት : ሕግ : ቁጥር : ፩ : ንኡስ : ቁጥር : ፩ : የተጻፈውን : መሠረት : በማድረግ : በዚህ : ስነ : ሥርዓት : ሕግ : ቁጥር : ፫፻፵፮(ለ) : ፪፻፲፩(፪) : ፩፻፹፪(፪) : የተጻፈውን : ተመልክቶ : በበታች : ፍርድ : ቤት : መጣራት : የሚገባቸው : ሆነው : የተዘለሉትን : ነጥቦች : ለመገንዘብ : ፩ኛ : በተከላሹ : መሥሪያ : ቤት : ክርክር : ከተነሣበት : መሬት ፣ ላይ : ተቆፍረው : ተወሰዱ : የተባሉትን : ድንጋይና : ኮረት : ግምት : በሥራ : ሚኒስቴር : ጉቶአቸውን : አፍልሶ : ተከላሹ : መሥሪያ : ቤት : ተጠቅሞባቸዋል ። የተባሉትን : ባሕር : ዛፎች : ግምት : በከፍሎ : መሥሪያ : ቤት : በኩል : ያገር : ሽማግሌዎች : እንዲገምቱና : ውጤቱ : እንዲቀርብ : ትእዛዝ : ተሰጠ ። በትእዛዙም : መሠረት : የሥራ : ሚኒስቴር : ቁጥሩ : ፬ሺ፰፻፹፪/፶፱ : በሆነ ሐምሌ : ፮ : ቀን : ፲፱፻፶፱ : ዓ. ም. በተጻፈ : ደብዳቤው : አማካይነት : መሐንዲስ : ተስፋዬ : ፋንታ : የገመቱት : ግምት : ውጤት : ልክ ።

ሀ/ የድንጋይና : ኮረት : ብዛት : ፮ሺ፬፻፳፰ : ሚትር : ኩብ : የአንዳንዱ : ዋጋ : ፰ : ሣንቲም : ጠቅላላ : ዋጋ : ፫ሺ፪፻፸፯ : ብር : ነው : የሚልና ።

ለ/ በሰላሌ : አውራጃ : ግዛት : የኩዩ : ወረዳ : ግዛት : ፍርድ : ቤት : ገብረ : ጉራቻ : ቁጥር : ፯፻፶፮/፶፱ : መጋቢት : ፳፰ : ቀን : ፲፱፻፶፱ : ዓ. ም. በተጻፈ : ደብዳቤው : ከሣሽና : ተከላሹ : በተገኙበት : ክስ : የቀረበበት : ባሕር : ዛፍ : ጉቶው : ኖሮ : ቢሆን : ፪ሺ : (ሁለት : ሺ) : ብር : ያወጣል : የተፈለጠው : ድንጋይ : የተቀመጠበት : መሬት : በታረሰ : በዓመት : ፪ : ዳውላ : እህል : ያወጣል ። ድንጋይ : የተቀመጠው : ለአራት : ዓመት : ስለሆነ : ፰ : ዳውላ : ጥሩ : እህል : ይገኝበታል ። የሚል : ሆኖ : ቀረበ ።

ክርክሩን : አጥብቆ : መመርመርና : መልስ : ሰጭና : ይግባኝ : ባይ : ያቀረቧቸውን : ሕጎች : አትኩሮ : ማስተዋል : ያስፈልጋል ። ይህ : ክርክር : የሚመራው : በፍትሐ ።

ብሔር፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፩ሺ፬፻፶፫(፩)፣ ፩ሺ፩፻፵፱(፪)፣ ፩ሺ፬፻፷፫፣ ፩ሺ፬፻፸፬፣ በ፩ሺ፩፻፹፬፣
 ፫፻፺፯፣ እና፡ ፫ሺ፫፻፵፯፣ መሠረት፡ ነው። ከሁሉ፡ አስቀድመን፡ የመልስ፡ ሰጭው፡
 መሥሪያ፡ ቤት፡ ነገረ፡ ፈጅ፡ የአውራ፡ ጎዳና፡ ባለሥልጣን፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ በተቋቋ
 መበት፡ አዋጅ፡ ውስጥ፡ ስለመንገዶችና፡ መንገዶች፡ በሚቀየሱባቸው፡ መሬቶች፡
 ላይ፡ ስለሚገኙት፡ ሃብቶች፡ የተጻፈውን፡ ኃይለ፡ ቃልና፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡
 ቁጥር፡ ፫ሺ፫፻፵፯፣ የተጻፈውን፡ ማነጣጠር፡ ይኖርብናል። የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡
 ቁጥር፡ ፫ሺ፫፻፵፯፣ ንኡስ፡ ቁጥር፡ ፩፡ “ግልጽ፡ የሆነ፡ ተቃራኒ፡ ድንጋጌ፡ ከሌለ፡ በስ
 ተቀር፡ በዚህ፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ለተመለከቱት፡ ጉዳዮች፡ ከዚህ፡ በፊት፡
 በልማድ፡ ወይም፡ ተጽፈው፡ ይሠራባቸው፡ የነበሩት፡ ደንቦች፡ ሁሉ፡ ይህ፡ የፍትሐ፡
 ብሔር፡ ሕግ፡ ስለተተካ፡ ተሽረዋል።” ይላል። የአውራ፡ ጎዳና፡ ወይምም፡ የመልስ፡
 ሰጭው፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ነገረ፡ ፈጅ፡ በጠቀሰው፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ተራ፡ ቁጥር፡ ፮(መ)
 “ለሕዝብ፡ ጥቅም፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ አድርጎ፡ የግል፡ መሬቶችን፡ ለመውሰድና፡
 በመሬቶች፡ ላይ፡ ለሚገኙት፡ ቤቶች፡ አዝመራዎች፡ አታክልቶችና፡ ሌሎችም፡ የማይንቀሳቀሱ
 ቀሱ፡ ንብረቶች፡ የሚገባውን፡ ግምት፡ ለመወሰን፡” ይልና፡ “በዚህ፡ አዋጅ፡ በተራ፡
 ቁጥር፡ ፲፡ በ፳ኛው፡ ክፍል፡ (መ)፡ እንደተመለከተው፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ አድ
 ርጎ፡ በግል፡ መሬቶች፡ ላይ፡ ለመግባት፡ ወይም፡ መሬቶችን፡ ለመውሰድ፡ ለባለሥል
 ጣኑ፡ የተሰጠው፡ መብት፡ በማናቸውም፡ ፍርድ፡ ቤት፡ እንደገና፡ መታየት፡ ወይም፡
 መፈቀድ፡ የለበትም፡ በመሬቶች፡ ላይ፡ ስለሚገኙት፡ ቤቶች፡ አዝመራዎች፡ አታክል
 ቶች፡ ወይም፡ ሌሎች፡ የማይንቀሳቀሱ፡ ንብረቶች፡ ባለሥልጣኑ፡ የወሰነው፡ ግምት፡
 በሚገባ፡ መሆኑን፡ አለመሆኑን፡ ወይም፡ በመሬቱ፡ ላይ፡ ባለጥቅሞች፡ በሆኑት፡ ሰዎች፡
 መካከል፡ ያለው፡ የግምት፡ አከፋፈል፡ ይመርመርልኝ፡ ሲል፡ በተወሰደው፡ መሬት፡
 ላይ፡ ጥቅም፡ ያለው፡ ማናቸውም፡ ሰው፡ መሬቱ፡ ባለበት፡ አውራጃ፡ በሚገኘው፡
 አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ወይም፡ በከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በባለሥልጣኑ፡ ላይ፡
 ክስ፡ ማቅረብ፡ ይቻላል።” ይላል። ሌላው፡ አዋጅ፡ ቁጥር፡ ፩/ ፲፬ኛ፡ ዓመት፡ ነጋ
 ሪት፡ ጋዜጣ፡ በማረሚያ፡ ቁጥር፡ ፴፮፡ ላይ፡ “በ፲ኛው፡ ዓመት፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡
 ቁጥር፡ ፮፡ በጥር፡ ፲፱፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፫፣ ዓ. ም. ታትሞ፡ በወጣው፡ በ፩፻፲፮ኛው፡ አዋጅ፡
 በአንቀጽ፡ ፮፡ በአማርኛው፡ ክፍል፡ ግድፈት፡ ስላለበት፡ ‘ሌሎችም፡ የማይንቀሳቀሱ፡
 ንብረቶች፡’ የሚለው፡ ቃል፡ “ሌሎችም፡ በሰው፡ እጅ፡ የተሰሩ፡ የማይንቀሳቀሱ፡ ንብ
 ረቶች፡” ተብሎ፡ ይነበብ፡ ሲል፡ ይገልጻል። እነዚህ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ የተጠቀሱትና፡
 የመልስ፡ ሰጭው፡ ነገረ፡ ፈጅ፡ መከላከያ፡ አድርጎ፡ ያቀረባቸው፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ
 ዎች፡ የታወጁት፡ ከ፲፱፻፶፪፡ በፊት፡ ቢሆንም፤ የመልስ፡ ሰጭው፡ ነገረ፡ ፈጅ፡
 በነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ቁጥር፡ ፲፡ ላይ፡ የተጻፉት፡ ኃይለ፡ ቃላት፡ “ይግባኝ፡ ባዩ፡
 የኮረትና፡ ድንጋይ፡ ዋጋ፡ የጠየቀውን፡ እንዳንከፍል፡ ይከለክላል።” ያለውን፡ መመ
 ርመር፡ እንፈልጋለን። ፲ኛ፡ ዓመት፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ በቁጥር፡ ፮(መ)፡ ውስጥ፡
 የተጻፈውን፡ ከ፲፬ኛው፡ ዓመት፡ ቁጥር፡ ፩፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ በ፴፮ኛው፡ ማረሚያ፡
 ላይ፡ ከተጻፈው፡ ጋር፡ ስናናብበው፡ “ከሕዝብ፡ ስለሚወሰዱት፡ ቤቶች፡ አዝመራ
 ዎች፡ አታክልቶች፡ በሰው፡ እጅ፡ የተሰሩ፡ የማይንቀሳቀሱ፡ ንብረቶችን፡ ግምት፡
 ባለሥልጣኑ፡ ይወስናል።” የሚል፡ መሆኑን፡ እናስተውላለን። የአውራ፡ ጎዳና፡ ባለ
 ስልጣን፡ ለእነዚህ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ ለዘረዘርናቸው፡ ሀብቶች፡ ወይምም፡ ንብረቶች፡
 ግምታቸውን፡ ይወስን፡ ዘንድ፡ ሥልጣን፡ የተሰጠው፡ በእርሱ፡ ግምት፡ መሠረት፡
 ለባለንብረቶች፡ ገንዘብ፡ ቢሰጣቸው፡ እንደሰጣቸው፡ እንዲቀበሉ፡ በተቀረም፡ ለባለመ
 ብቁ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በቁጥር፡ ፲፡ እንደተመለከተው፡ ክሳቸውን፡ እንዲያቀርቡ፡ ነው፡
 እንጂ፡ አትክልታቸው፡ ሰበላቸው፡ የሚንቀሳቀሱ፡ ንብረታቸው፡ ሁሉ፡ ያለዋጋ፡
 እንዲወሰድባቸው፡ አይደለም። ይግባኝ፡ ባዩ፡ በመልስ፡ ሰጭው፡ መሥሪያ፡ ቤት፡
 ላይ፡ ያቀረበው፡ ክስ፡ አዝርጸት፡ አትክልትና፡ ከእርሱ፡ ላይ፡ ተቆፍሮ፡ የተወሰደ፡

ድንጋይና ፡ ኮረት ፡ አሸዋም ፡ ጭምር ፡ ግምታቸው ፡ ቁሺ ፡ ብር ፡ የሆነውን ፡ ነው ።
 እነዚህ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ የጠየቃቸው ፡ ንብረቶችና ፡ ሐብቶች ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡
 ቁጥር ፡ ፩ ፡ ፲ኛ ፡ ዓመት ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ በ፩ (መ) ፡ ስር ፡ የተገለጸውን ፡ አይ
 መለከቱም ፡ አይባልም ። ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክስ ፡ ያቀረበባቸው ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ ተንቀሳ
 ቃሽ ፡ ንብረቶች ፡ ናቸው ። በተንቀሳቃሽ ፡ ንብረቶች ፡ ላይ ፡ የአውራ ፡ ጎዳና ፡ ባለሥ
 ልጣን ፡ ግምት ፡ እንዲወስን ፡ ሥልጣን ፡ እያለውና ፡ ሕጉም ፡ እያስገደደው ፡ በነገረ ፡
 ፈጅ ፡ አማካይነት ፡ ግምት ፡ አልከፍልም ፡ ማለቱ ፡ መከላከያ ፡ ይሆንኛል ፡ በሚለው ፡
 ደምብ ፡ አለመታዘዙን ፡ ለመመልከት ፡ አዳጋች ፡ አይደለም ። ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ይግባኝ ፡
 ብሎ ፡ ይኸንን ፡ ይግባኝ ፡ ያስከፈተበትን ፡ ፍርድ ፡ በቅድሚያ ፡ በይግባኝ ፡ ተጠቅሞ
 በት ፡ የነበረው ፡ የመልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ነበር ፡ የይግባኝ ፡
 መዝገብ ቁጥር ፡ ፩፻፩፻፩/፶፮ ፡ በሆነው ፡ የይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍርድ ፡
 ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ከአንድ ፡ ሺ ፡ ብር ፡ ያልበለጠ ፡ ድምር ፡ አል
 ከፍልም ፡ ብሎ ፡ ያሰማውን ፡ ቅሬታ ፡ በታላቅ ፡ ትዝብት ፡ ነቅፎ ፡ እንዳሰናበተው ፡
 ተመልክተናል ፡ የመልስ ፡ ሰጭው ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ያቀረባቸው ፡ ጥያቄ
 ጎች ፡ በማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ አስመስሎ ፡ በመከራከሩ ፡ መከ
 ላከያ ፡ አድርጎ ፡ ያቀረበው ፡ ሕግ ፡ የማይደግፈው ፡ መሆኑን ፡ ለመግለጥና ፡ ራሱ ፡
 መልስ ፡ ሰጭው ፡ እንዲረዳው ፡ ለማድረግ ፡ ያህል ፡ አጭር ፡ ሐተታ ፡ እንሰጣለን ፡
 እንጂ ፡ ክርክር ፡ የቀረበበት ፡ ነገር ፡ የሚፈረደው ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ በወጣው ፡ ፍትሐ ፡
 ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ነው ። የመልስ ፡ ሰጭው ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ግም
 ት ፡ እንዲከፈለው ፡ ጥያቄ ፡ ያቀረበባቸውን ፡ ኮረቶችና ፡ ድንጋዮች ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡
 ንብረቶች ፡ እንደሆኑ ፡ አድርጎ ፡ ግምቷል ። ትክክለኛ ፡ አስተሳሰብ ፡ አለመሆኑን ፡
 በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ሶስተኛ ፡ መጽሐፍ ፡ አንቀጽ ፡ ስድስት ፡ በቁጥር ፡
 ፩፻፩፻፩ ፡ ፩፻፩፻፩ ፡ ፩፻፩፻፩ ፡ ፩፻፩፻፩ ፡ የተጻፉት ፡ ቃላት ፡ ያረጋግጣሉ ። የማይ
 ንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ የሚባሉት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፩፻፩ ፡ እንደተ
 ጻፈው ፡ የመሬት ፡ እርስቶችና ፡ ቤቶች ፡ ናቸው ፡ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ ግዙፍነት ፡ ህላዌ ፡
 ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ የሚንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡ ናቸው ፡ ተብሎ ፡ ይታመናል ።
 ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ ድንጋይ ፡ ከመሬቱ ፡ ጋር ፡ ተጣብቆ ፡ በሚታይበት ፡ ጊዜ ፡ የማይን
 ቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባሕሪ ፡ አለው ፡ ይባላል ። ድንጋዩ ፡ ከመሬቱ ፡ ተለይቶ ፡ በመሬት ፡
 ላይ ፡ ወድቆ ፡ በሚታይበት ፡ ጊዜ ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ንብረት ፡ የመሆን ፡ ባሕሪ ፡ ይኖራል
 ዋል ። ይህን ፡ ሐተታ ፡ መስጠታችን ፡ የመልስ ፡ ሰጭው ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ በማስረጃነት ፡
 ያቀረባቸው ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣዎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክስ ፡ ያቀረበባቸውን ፡ ነገሮች ፡
 እንደማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ የማይቆጥራቸውና ፡ ገንዘብ ፡ ወይንም ፡ ግምት ፡ እን
 ዳይከፈልባቸው ፡ መድሀን ፡ አለመሆናቸውን ፡ ለማስረዳት ፡ ያህል ፡ ነው ።

ያም ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ያቀረባቸው ፡ የመከላከያ ፡ ማስረጃዎች ፡
 በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. በወጣው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፫፻፵፯ ፡ መሠረት ፡
 በአንቀጽ ፡ ፱ ፡ ስር ፡ የወጡት ፡ ቁጥሮች ፡ ስለተከታታይነት ፡ አልተቀበልነውም ። ይህ ፡
 ፍርድ ፡ የተመራው ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. በወጣው ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡
 ነው ።

እንግዲህ ፡ የይግባኝን ፡ ሁኔታ ፡ እንከተላለን ። የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ጥያቄ ፡ በግል ፡
 ርስቱ ፡ ውስጥ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ በእጅ—መናኛ ፡ ገብቶ ፡ አትክልቱን ፡ ቆርጦ ፡ አዝ
 ርእቱን ፡ አፍልሶ ፡ ከመውሰዱ ፡ በላይ ፡ ከዚህ ፡ ግል ፡ እርስቱ ፡ ላይ ፡ ድንጋይ ፡ ቆፍሮ ፡
 ኮረትና ፡ አሸዋ ፡ አድርጎ ፡ ስለወሰደብኝ ፡ ቁሺ ፡ ብር ፡ ግምቱን ፡ ይከፈለኝ ፡ የሚል ፡
 ነው ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፺፯ ፡ መሠረት ፡ እንደ ፡
 አንድ ፡ ተከሳሽ ፡ ሆኖ ፡ ቀርቧል ። ያቀረበውም ፡ መከላከያ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጠቀስና

ቸው ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣዎች ፡ ውስጥ ፡ የሰፈሩትን ፡ ኃይለ—ቃል ፡ ብቻ ፡ ስለነበር ፡ በመከላከያው ፡ አልተደገፈም ። በይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ግል ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ው ፡ በግል ፡ ፈቃዱ ፡ ገብቶ ፡ ፩ኛ/ ባሕርዛፍ ፡ መቀረጡ ፤ ፪ኛ/ መሬቱን ፡ ቆፍሮ ፡ ድን ጋይና ፡ ኮረት ፡ ማውጣቱና ፡ መውሰዱ ፤ ፫ኛ/ አርሶ ፡ ሊጠቀምበት ፡ በሚችለው ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ አሸዋና ፡ ኮረት ፡ ከምርበት ፡ የአዝርአት ፡ ጥቅሙን ፡ እንዲቋረጥ ፡ ማድ ረጉን ፡ በመሃንዲስና ፡ በክፍሉ ፡ ገዥ ፡ በኩል ፡ ባገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ ተገምቶና ፡ ሀላ ጭነቱ ፡ ታውቆ ፡ የቀረበው ፡ ማስረጃ ፡ አረጋግጧል ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ በይግባኝ ፡ ባዩ ግል ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ መግባቱንና ፡ ክስ ፡ የቀረበባቸውን ፡ ነገሮች ፡ መውሰዱን ፡ ሳይ ክድ ፡ ላገር ፡ ልማት ፡ በተሰጠን ፡ ደንብ ፡ መሠረት ፡ የወሰድነው ፡ ንብረት ፡ ስለሆነ ፡ ልንጠየቅበት ፡ አይገባም ፡ ባይ ፡ ሆኖ ፡ አግኝተነዋል ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ክስ ፡ ከቀረበባቸው ፡ ንብረቶች ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ድንጋይ ፡ ኮረትና ፡ አሸዋ ፡ የመሳሰሉትን ፡ ሀብቶች ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ አገልግሎት ፡ መውሰዱ ፡ አልተገባም ። አንድ ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ በሚወሰድበት ፡ ጊዜ ፡ ለሕዝብ ፡ አገል ግሎት ፡ ይጠቅማል ፡ የተባለው ፡ ንብረት ፡ ከግል ፡ ባለንብረቱ ፡ እጅ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ ሊፈጸሙ ፡ የሚገባቸው ፡ ስነ ፡ ስርዓቶች ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ እና ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፲፱፻፷፫ ፡ ፩፻፲፱፻፷፮ (፪) እና ፡ ፩፻፲፱፻፸፭ ፡ ተደንግገዋል ። የእነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ ጠቅላላ ፡ መንፈስ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ ያንድ ፡ ሰውን ፡ ግል ፡ ንብረት ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ያስፈልጋል ፡ ብሎ ፡ በወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ንብረቱን ፡ ልቀቅ ፡ ለተ ባለው ፡ ሰው ፡ ማስታወቂያ ፡ እንዲደርሰው ፡ ያደርጋል ፤ ወዲያውም ፡ በሚወሰደው ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ስለግምቱ ፡ ንግግር ፡ ያደርግና ፡ የተስማማበትን ፡ ግምት ፡ ይከፍላል ፡ የሚል ፡ መሆኑ ፡ ስውር ፡ አይደለም ። የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጥያቄ ፡ የሕጉን ፡ መንፈስ ፡ የተመረኮዘ ፡ መሆኑ ፡ በጉልህ ፡ ይነበባል ። በዚህ ፡ ሕግ ፡ ስር ፡ የተጻፉትን ፡ ግዴታዎች ፡ ያልተከተለ ፡ ሆኖ ፡ የምናየው ፡ መልስ ፡ ሰጭውን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ነው ። ክርክር ፡ የተነሣበት ፡ መሬትና ፡ ከመሬቱ ፡ ላይ ፡ የተገኘውን ፡ ሀብት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ባለይዘታ ፡ ወይም ፡ ባለንብረት ፡ ለመሆኑ ፡ ብሔራዊ ፡ መብቱ ፡ ነው ። በሕገ ፡ መንግ ሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ እንደተነገረው ፡ ማንኛውም ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በሕግ ፡ የተወሰነውን ፡ ሳይተላለፍ ፡ ንብረት ፡ ለማበጀትና ፡ በፈቀደው ፡ ለማዋል ፡ መብት ፡ አለው ። በዚህ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ኃይለ—ቃል ፡ መብት ፡ ከተሰጣቸው ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ አንዱ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ክርክር ፡ የተነሣበትን ፡ ሃብት ፡ ያስገኘውን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ይዟል ። በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፲፱፻፸፱ ፡ በንኡስ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ የተጻፈውን ፡ ብንመለከት ፡ የአንድ ፡ ሰው ፡ ሃብት ፡ በሕግ ፡ በተ መለከቱ ፡ ስርዓቶች ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ ሊከፋፈል ፡ ወይም ፡ ሊቀነስ ፡ ወይም ፡ ሊወሰን ፡ እንደማይገባ ፡ እንረዳለን ። በሕግ ፡ የተመለከተው ፡ ስነ ፡ ስርአት ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፲፱፻፷፮ ፡ የተጻፈው ፡ ነው ። ከዚህም ፡ እልፍ ፡ ስንል ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፲፱፻፹፬ ፡ የተጻፈውን ፡ እናገኛለን ። እርሱም ፡ ያንድ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ ወደሌላው ፡ የሚተላለፈው ፡ በሕግ ፡ ወይም ፡ የግል ፡ ባለጉዳዮች ፡ በሚያደርጉት ፡ ስምምነትና ፡ ሕጋውያን ፡ ተግባሮች ፡ መሆኑን ፡ ይገልጻል ። በይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ መካከል ፡ ሊፈጸም ፡ ይገባው ፡ የነበረው ፡ ስነ ፡ ስርዓት ፡ በዚህ ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፲፱፻፹፬ ፡ የተጻፈው ፡ ነበር ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ክርክር ፡ የተነሣ ባቸው ፡ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ግል ፡ ሐብት ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ መሆኑ ፡ በታወቀም ፡ ሕጉ ፡ እንደሚያዘው ፡ ሀብቱን ፡ እጁ ፡ ከማድረጉ ፡ በፊት ፡ ከግል ፡ ባለሀ ብቱ ፡ ጋር ፡ ስምምነት ፡ ማድረግ ፡ ነበረበት ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ የድንጋይ ፡ ግምት ፡ ማግኘት ፡ አይገባውም ፡ ባለበት ፡ አረፍተ ፡ ነገሩ ፡ ውስጥ ፡ ድንጋይ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሃብት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ያልደከመበት ፡ በመሆኑ ፡ ነው ፡ ብሏል ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ተደግፎ አለሁ።

ብሎ ፡ የሚያስበው ፡ ፲፬ኛው ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ በማረሚያው ፡ ላይ ፡ በሰው ፡ እጅ ፡ የተሠሩ ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶችን ፡ ይገምታል ፡ በሚለው ፡ ኃይለ—ቃል ፡ መሠረት ፡ ድንጋይ ፡ በሰው ፡ እጅ ፡ ያልተሠራ ፡ ስለሆነ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ግምት ፡ መጠየቅ ፡ አይገባውም ፡ ብሎ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ሆነ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩ሺ፪፻፱ ፡ የተጻፈውን ፡ አልተገነዘቡም ፡ እንጂ ፤ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጠቀስነው ፡ ቁጥር ፡ መሠረት ፡ ባለሃብት ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ መብቱ ፡ በሕግ ፡ ካልተቀነሰ ፡ በስተቀር ፡ በንብረቱ ፡ አዛዥና ፡ ናዛዥ ፡ እርሱ ፡ መሆኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ሀ/ የይግባኝ ፡ ባዩን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የድንጋይና ፡ ኮረት ፡ ግምት ፡ ጥያቄ ፡ ያለፈው ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ተገምቶ ፡ እንዲቀርብለት ፡ ለሥራ ፡ ሚኒስቴር ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ሳይሳካለት ፡ በመቅረቱ ፡ መሆኑን ፡ በመገንዘብና ፡ ይግባኝ ፡ ባዩም ፡ በይግባኙ ፡ ማሰሚያ ፡ ጊዜ ፡ እንዲገመትለት ፡ ያቀረበው ፡ ጥያቄ ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ተቀብለን ፤ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክስ ፡ የቀረበበት ፡ ድንጋይና ፡ ኮረት ፡ በሥራ ፡ ሚኒስቴር ፡ መሃንዲስ ፡ ተገምቶ ፡ እንዲቀርብ ፡ በሰጠነው ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ የኮረትና ፡ ድንጋይ ፡ ዋጋ ፡ ፫ሺ፪፻፸፯ ፡ (ሶስት ፡ ሺ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ሰባ ፡ ስድስት) ፡ ብር ፡

ለ/ ክስ ፡ የቀረበበት ፡ ባሕር ፡ ዛፍ ፡ ጉቶው ፡ ቢኖርም ፡ ኖሮ ፡ ፪ሺ ፡ (ሁለት ፡ ሺ) ፡ ብር ፡ ያወጣል ፡ ተብሎ ፡ ባገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ የተሰጠው ፡ ግምት ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለባሕር ፡ ዛፍ ፡ ዋጋ ፡ ፬፻፵፭ ፡ ብር ፡ ይከፍላል ፡ ተብሎ ፡ ከፈረደው ፡ ውጭ ፡ መሆኑ ፡ ታውቆ ፡

ሐ/ ኮረትና ፡ ድንጋይ ፡ የተቀመጠበት ፡ መሬት ፡ ታርሶ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ በዓመት ፡ ሁለት ፡ ዳውላ ፡ እህል ፡ ይሰጣል ፡ ተብሎ ፡ ባገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ የተገመተው ፡ የአራት ፡ ዓመት ፡ ስምንት ፡ ዳውላ ፡ እህል ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በታመነው ፡ መሠረት ፡ የአራት ፡ ዳውላ ፡ እድፍ ፡ ከጥሩ ፡ እህል ፡ ዋጋ ፡ ፩፻፳፭ ፡ (አንድ ፡ መቶ ፡ ሃያ) ፡ ብር ፡ በድምሩ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ፭ሺ፫፻፺፯ ፡ (አምስት ፡ ሺ ፡ ሶስት ፡ መቶ ፡ ዘጠና ፡ ስድስት ፡ ብር) ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ስነ ፡ ስርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፹፪(፪) ፤ ፫፻፵፭ ፤ ፫፻፵፰ ፡ የተጻፈውን ፡ ተመልክተን ፡ ይከፍላል ፡ ብለን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደውን ፡ ፍርድ ፡ አሻሽለን ፡ ፈርደናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ ታህሣሥ ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. በንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሙሉ ፡ ድምጽ ፡ ተሰጠ ።

፤ ትእዛዝ ፡

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደው ፡ ፍርድ ፡ በዚህ ፡ የተሻሻለ ፡ መሆኑን ፡ አውቆ ፤ በዚህ ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ እንዲፈጸም ፡ የፍርዱ ፡ ግልባጭ ፡ በሸኝ ፡ ደብዳቤ ፡ ይላክለት ። ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ስለውጭውና ፡ ኪሣራ ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ስነ ፡ ስርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ ማመልከቻ ፡ ሲያቀርብ ፡ ተገቢው ፡ ትእዛዝ ፡ ይሰጠው ። ዳኝነት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ በነፃ ፡ የከፈተ ፡ ስለሆነ ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ እንዲከፍል ፡ በተፈረደበት ፡ ፭ሺ፫፻፺፯ ፡ (አምስት ፡ ሺ ፡ ሶስት ፡ መቶ ፡ ዘጠና ፡ ስድስት) ፡ ብር ፡ በታሪፍ ፡ ልክ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ይክፈል ።

SUPREME IMPERIAL COURT
Addis Ababa, Div. No. 6

~~Plaintiff~~ Afenegus Kegnazmatch Tassew Ayele
Ato Gebre Michael Wolde Tinsae
Ato Kebede Habte Mariam

TAFFA SEGN v. THE IMPERIAL HIGHWAY AUTHORITY*

Civil Appeal No. 1291/56

Property—Expropriation—Compensation—Rev. Const. Art. 44—Civ. C. Arts. 397, 1130, 1149, 1184, 1204, 1450, 1463, 1464, 1466, 1470, 1474, 1477-79, 3347—Civ. Proc. C. Arts. 1, 182, 211, 345, 348, 463—Highway Authority Proc. of 1951—Corrigendum No. 35.

Natural resources—Sub-surface stone—Civ. C. Art. 1209.

On appeal from a judgment of the High Court denying compensation to the appellant for sand, gravel and rock removed from appellant's land by the respondent, denying compensation to the appellant for interference with the surface of appellant's land by respondent and fixing the amount of compensation for trees cut on appellant's land by the respondent.

Held: Judgment reversed.

1. Where rock or other property derived from privately-owned land is required by a government agency the procedure laid down for expropriation by the Revised Constitution and the Civil Code must be followed and compensation must be paid.
2. The expropriation provisions of the Highway Authority Proclamation of 1951 have been repealed by Article 3347 of the Civil Code.
3. Where trees on privately-owned land are cut by a government agency, compensation shall be paid on the basis of their ultimate value rather than their value at the time of cutting.
4. Where a government agency piles rock and sand on privately-owned agricultural land, compensation must be paid on the basis of what that land would have produced in the absence of the rock and sand.

JUDGMENT

This case was first instituted by the present appellant who claimed compensation for certain properties. The appellant alleged that the respondent entered on his land and took or destroyed the following properties: over a thousand eucalyptus trees with an estimated value of E \$ 1,000, gravel estimated at E \$ 40,000, and sand and coarse rock dug from the land valued at E \$ 30,000. He claimed a total of E \$ 80,000 as compensation for the above.

The attorney for the respondent, in his first objection to the suit, challenged the amount of compensation claimed by the appellant. Consequently the court ordered that the amount be assessed by elders under the supervision of the District

* Ed. Note — For comment on some of the matters considered in this judgment, see H. Dunning, "Public-Private Conflicts over Sub-surface Stone in Ethiopia," below at page 449.

Governor. Accordingly the elders assessed the damage in the following manner: the value of the eucalyptus trees was estimated at E \$ 945; in addition they found that 10 "kunas" of "teff" and 10 "kunas" of barley were destroyed.

In his second objection the attorney for the respondent argued that the appellant should prove that he owns the properties in question and evidence was produced to that effect. After this the plaintiff, the present appellant, requested that the value of the rocks removed from his land be assessed, as this was not included in the elders' assessment. The court accepted the request and ordered that elders assess the value of the rocks, as the engineer of the Ministry of Public Works was not available. The elders could not carry out their task because of the nature of the place from where the rock was dug. They also could not assess the value of the trees because they did not find any indication as to the number of trees cut.

At this stage of the proceedings the attorney for the respondent, in his final statement of defence, argued that the plaintiff's action should be dismissed because Proclamation No. 115 of 1951 and Corrigendum No. 35 provide that the Imperial Highway Authority should neither assess the value of nor pay compensation for rocks it removes from peoples' land.

In spite of the fact that the present appellant cited Articles 1477, 1478 and 1479 of the Civil Code to counter the Proclamation invoked by the present respondent, the judgment of the High Court reads as follows: "We find the plaintiff's contention that he was deprived of his crops and trees legitimate. However, we do not accept his claim that the defendant removed rocks from his land and thereby caused damage to the land." In the light of the above the High Court fixed the amount of compensation to be paid to the plaintiff at E \$ 960. E \$ 945 was compensation for the eucalyptus trees and the remaining E \$ 15 for the barley and teff. In addition the Court ordered that the defendant pay the plaintiff E \$ 200 for costs.

This appeal is taken from the above judgment.

In his memorandum of appeal, the appellant requested the following:

- a) That the value of the rocks dug out from his land be assessed;
- b) He argues that the eucalyptus trees could have been a source of income for 80 years and since he was compensated for one year's income only, he claims that he be compensated for the income he would have received during the rest of the years. He also requests that the number of the trees felled be determined.
- c) Finally he requests that the respondent be ordered to pay rent for the land in accordance with Articles 1477, 1478 and 1479 of the Civil Code because the respondent piled and left "ground" rocks and sand on his land.

In its reply to the memorandum of appeal the respondent referred to the Proclamation it cited in the High Court in support of its contention that it should neither assess the value of, nor pay compensation for the rocks. The respondent argued further that it had already lodged an appeal to the Supreme Imperial Court, under Civil Appeal No. 1101/56, against the High Court judgment for payment of compensation for the eucalyptus trees and crops, and the present appeal should be dismissed, because the appeal it had made was decided in its favour and there cannot be two independent appeals from the same decision. The respondent produced a copy of the judgment of the Supreme Imperial Court and prayed that the appellant be ordered to pay costs.

After considering the provisions of Articles 1(1), 345(6), 211(2) and 182(2) of the Civil Procedure Code, this Court ordered that the amount of the rocks extracted be assessed by the Ministry of Public Works, and the number of eucalyptus trees felled and used by respondent be assessed by elders. Accordingly the Ministry of Public Works sent a letter (No. 4882-59) to this Court on July 13, 1967, in which was included the following result of the assessment:

That 5460 cubic metres of rocks and gravel were dug out of the land; at the rate of E \$ 0.60 per cubic meter it would be worth E \$ 3276.

The letter (No. 555-59) sent to this Court on April 6, 1967, by the Kuyu Woreda Gizat Court (Gebre Guracha) in Selale Awwraja, contains the following information:

The income that could have been derived from the felled trees was assessed at E \$ 2,000; in addition the land on which the ground rocks were piled up could have produced 2 "dawlas" (quintals) of grain per year; the ground rocks were left piled up on the land for a period of four years; thus the land could have produced eight "dawlas" of grain during the four year period.

It is essential to examine thoroughly the case and the laws cited by the parties. This case ought to be decided on the basis of Articles 1450(1), 1149(2), 1463, 1474, 1184, 397 and 3347 of the Civil Code. First of all let us compare the provisions of the Imperial Highway Authority Proclamation, cited by the attorney for the respondent, regarding roads and properties involved in their constructions, and Civil Code Article 3347(1). The latter Article states that "unless otherwise expressly provided, all rules whether written or customary previously in force concerning matters provided for in this Code shall be replaced by this Code and are hereby repealed." The Proclamation cited by the Imperial Highway Authority, Proclamation No. 115 of 1951, Article 5(d) provides that the Authority shall have the power to take by eminent domain any privately owned land for public use and fix the compensation for any buildings, crops, vegetation or other fixtures on the lands so taken. Article 10 of the same Proclamation reads: "The right of the Authority to enter upon or take by eminent domain any privately owned lands, pursuant to Section 5(d) of this Proclamation, shall not be subject to review or approval by any Court. Any person having an interest in any land so taken may bring an action against the Authority in the provincial courts of the province in which the land so taken is situated, or in the High Court to review the fairness of the compensation fixed by the authority for the buildings, crops, vegetation or other immovables on such lands or the allocation of such compensation between the respective persons having an interest in such land." Since there is an error in the Amharic version of Article 5 of Proclamation No. 115 of 1951, Corrigendum No. 35 provides that the words "or other immovables" be corrected to read "or other fixtures."

Although these Proclamations were promulgated before 1960, we want to examine respondent's argument that by virtue of the above cited Proclamation it should not be required to pay compensation for the rocks and sand. When we read Proclamation No. 115 of 1951 in conjunction with Corrigendum No. 35 of 1954 we find that the Highway Authority is given the power to fix compensation for any buildings, crops, vegetation or other fixtures taken from the public. Even though the Proclamation gives power to the Highway Authority to fix the amount of compensation for the above mentioned properties, if the owners refuse to accept the amount of compensation fixed by the authority, they may bring an action in

court to enforce their rights; the Court does not accept the argument that people may be deprived of their properties without payment of just compensation. The appellant claims that his vegetation, crops, rocks and sand, estimated at E \$ 80,000, were taken and/or destroyed by the respondent. One cannot argue that these properties do not come under Article 5(d) of the above cited Proclamation. The properties involved in the suit are all movables. The Imperial Highway Authority has the power and the duty to fix compensation for movables. The respondent's claim that it should not pay compensation is not supported by the law. We have also examined Civil Appeal No. 1101/56, which was an appeal taken by the present respondent from the case at bar. The Supreme Imperial Court expressed its dissatisfaction with the respondent's refusal to pay an amount of compensation less than E \$ 1000 and dismissed the appeal.

Although this case is to be decided on the basis of the Civil Code of 1960, we will explain briefly that the respondent's argument is untenable. According to Article 1130 of the Civil Code lands and buildings are deemed to be immovables. On the other hand, other things which have a material existence are deemed to be movables. For example, when a rock is materially united to the land it is said to have the characteristics of an immovable; but when it is detached from the land it acquires the characteristics of a movable. (It is deemed to be a distinct movable). We have given the above explanation in order to bring to the attention of the respondent the fact that the Proclamations it relied on do not warrant the conclusion that the properties in question are immovables, and that the respondent is not required to pay compensation for the same. However, by virtue of Article 3347 of the Civil Code the above mentioned Proclamations are replaced by Title IX of the Civil Code of 1960. Hence, this case is governed by the Civil Code of 1960. Therefore we reject the argument of the respondent.

We will now consider what the outcome of this appeal is going to be. The appellant claims compensation for the vegetation and crops taken, as well as for the rocks dug out on his land by the respondent. The amount of compensation claimed is E \$ 80,000. In accordance with Article 397 of the Civil Code the respondent is a party to this suit as a private party. As pointed out earlier the respondent is not supported by the Proclamations it cited in its defence.

The following facts are established by engineers and the elders: The respondent entered appellant's land and (1) felled eucalyptus trees, (2) dug the land and removed stones and sand, and (3) piled sand and gravel on the land, thereby preventing the appellant from farming the land and producing crops. The respondent, without denying the fact that it entered the appellant's land and took the properties in question, argues that it should not be required to pay compensation because the properties it took serve the public interest and its action is supported by the Proclamations it cited.

Before any privately-owned property is expropriated for public use there are certain procedures to be complied with. These procedures are found in Article 44 of the Revised Constitution and in Articles 1463(1), 1466(2) and 1470 of the Civil Code. According to these provisions when an administrative authority determines that privately, owned property serves the public interest it may not take possession of the property until and unless it has notified the owner of the contemplated expropriation and paid him the amount of compensation fixed. The appellant has a well founded legal claim. It is the respondent who failed to observe the said provisions. The appellant owns the land under dispute and any property which may be

derived from the land. According to Article 44 of the Revised Constitution every Ethiopian has the right, within the limits of the law, to own and dispose of property. The appellant, as an Ethiopian, has the right recognised by Article 44 of the Constitution; and he owns the immovable involved in the case. According to Article 1204(2) of the Civil Code, the right of ownership may neither be divided, nor restricted except in accordance with the law. The procedures laid down in the law are found in Articles 1464 and 1478 of the Civil Code. There is also Article 1184 of the Civil Code which provides that ownership may be transferred by virtue of law or in pursuance of agreements entered into by the parties. The procedure laid down in this Article should have been observed. Before taking possession of the appellant's properties the respondent should have made an agreement with the appellant concerning the amount of compensation to be paid, not withstanding the fact that the said properties were to serve the public interest.

The High Court ruled that the respondent should not pay compensation for the stones, because in its opinion the stones are a natural resource and not properties produced by the efforts of the appellant. The respondent, in relying on this judgment might have thought that appellant was not entitled to any compensation because Corrigendum No. 35 replaced the words "or other immovables" by the words "or other fixtures," and a stone is not a fixture. We think that both the High Court and the respondent have not understood the meaning of Article 1209 of the Civil Code. According to the provision we have already cited an owner may use his property and exploit it as he thinks fit, except in the [case where his right is restricted by law.

Therefore, after considering the provisions of Articles 182(2), 345 and 348 of the Civil Procedure Code and the facts that:

- (a) the High Court failed to award compensation to the appellant for the stones and sand because the order it gave the Ministry of Public Works to assess the value of the stones dug out of appellant's land was not executed; the appellant's request for a similar order was accepted on appeal, and according to the order we gave, the engineer of the Ministry of Public Works assessed the value of the stones and sand taken, at E \$ 3276;
- (b) the elders assessed the ultimate value of the eucalyptus trees at E \$ 2000, independently of the value which the eucalyptus trees had at the time they were cut (which was fixed at E \$ 945 by the High Court);
- (c) according to the elder's report, had the land on which the stones and sand were piled up been ploughed, it would have produced 2 "dawlas" (quintals) of grain per year, or 8 "dawlas" of grain in four years; the price of the total amount of grain was thus estimated to be E \$ 120.

We hereby reverse the judgment of the High Court and respondent shall pay total damages of E \$ 5396.00 to the appellant.

ORDER

A copy of this judgment shall be sent to the High Court. Compensation for costs and damages shall be ordered when the appellant files an application to this effect in accordance with Article 463 of the Civil Procedure Code. Since the appellant sued as a pauper, the court fees shall be covered by the respondent.

January 4, 1966

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አዲስ ፡ አበባ ፡ አንደኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፤
ባላምባራስ ፡ ተሰማ ፡ ወንድምነህ ፤
አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ።

በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡
በይግባኝ ፡ ተከሳሽ ፡ በቀለች ፡ ኃይሉ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፴፯/፶፯

ውርስ ፡— ሳይናዘዝ ፡ የሞተ ፡ ሰው ፡ ውርስ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፱፻— አባትነትን ፡ ስለ ፡ ማወቅ ፡— የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ ስለመኖር ፡— ስለ ፡ መወለድ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፯፻፵፮ ፡ ፯፻፸ ፡

የተሻራት ፡ የቀድሞ ፡ ሕጎች ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፫፻፵፰ ።

የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሥር ፡ ከሳሽ ፡ የሟቹ ፡ ወራሽ ፡ ነች ፡ ሲል ፡ የፈረደውን ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ስለሻረው ፡ ከሳሽ ፡ ለዙፋን ፡ ችሎት ፡ አመልክታ ፡ ጉዳዩ ፡ እንደገና ፡ እንዲሰማ ፡ ስለታዘዘ ፡ በትእዛዙ ፡ መሠረት ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ተሸሯል ።

፩/ የ፲፱፻፶፪ ዓ. ም. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ በቃል ፡ የተደረገ ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ የጸና ፡ ነው ።

፪/ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ የተገኙ ፡ ሕጋዊ ፡ ሁኔታዎች ፡ እንደጸኑ ፡ ይቀራሉ ።

፫/ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖር ፡ አባትነትን ፡ ሊያስረዳ ፡ ይችላል ።

ፍርድ ።

በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡ ወይዘሮ ፡ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡ በጎዳር ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፶፯ ፡ ዓ. ም. በአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የውርስና ፡ የአስተዳደር ፡ መዝገብ ፡ ከፍታ ፡ የሟቹ ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ሸዋዬ ፡ ልጆች ፡ እኔና ፡ ወይ/ በቀለች ፡ ኃይሉ ፡ ስለሆንን ፡ በድርሻዬ ፡ ንብረት ፡ ወራሽ ፡ መሆኔ ፡ ታውቆ ፡ በስሜ ፡ እንዲዛወርልኝ ፡ ብላ ፡ ጠየቀች ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፱፻፺፯ ፡ ለሟች ፡ ወራሽ ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ ለሟቹ ፡ ወራሽ ፡ መሆኑንና ፡ ከውርሱ ፡ ላይ ፡ የሚያገኘውን ፡ ድርሻ ፡ የሚያመለክት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ እንዲሰጣት ፡ የቀረበ ፡ ጥያቄ ፡ ነው ።

ወይዘሮ ፡ በቀለች ፡ ኃይሉ ፡ የሟች ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ሸዋዬ ፡ ልጅ ፡ እኔ ፡ ብቻ ፡ ነኝ ፡ ብላ ፡ የወይዘሮ ፡ ሙሉነሽን ፡ ጥያቄ ፡ ተቃውማለች ።

የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : የወይ/ ሙሉነሽ : ኃይሉን : አምስት : ምስክሮች : ሰምቶ : በቀለች : ኃይሉ : የሚቹ : የአቶ : ኃይሉ : ወራሽ : ልጅ : ነች : ለወራሽነቷ : ማስረጃ : እንዲሆናት : የፍርድ : ቤቱ : ውሳኔ : ለፈለገችው : መሥሪያ : ቤት : ይተላለፍላት : ብሎ : አዘዘ ።

በዚህ : በአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ውሳኔ : ላይ : ወይ/ በቀለች : ኃይሉ : ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ይግባኝ : አቅርባ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : የወይ/ ሙሉነሽ : ኃይሉን : ጥያቄ : ውድቅ : አደረገው ።

የተበደለ : ከነጋሽ : የተጠማ : ከፈሳሽ : እንዲሉ : ወይ/ ሙሉነሽ : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ፍርድ : ላይ : አቤቱታዋን : ለግርማዊ : ንጉሠ : ነገሥት : የዙፋን : ችሎት : አቀረበች ።

ይህ : ፍርድ : ቤት : እንደገና : እንዲያየው : የዙፋን : ችሎት : አዘዘ : እኛም : ሁለቱንም : ወገኖች : አቃርበን : ክርክራቸውን : ሰምተን : መዝገባቸውን : መርምረን : ቀጥሎ : ያለውን : ፍርድ : ሰጥተናል ።

አቶ : ኃይሉ : ሸዋዬ : በመስከረም : ፲፱፻፵፮ : ዓ. ም. ሞቱ ። ኑዛዜ : የላቸውም : ስለዚህ : ውርሳቸው : በሕግ : መሠረት : የሚተላለፍ : ነው ።

አቶ : ኃይሉ : ወይ/ ብርሃኔን : አግብተው : ወይ/ በቀለችን : መውለዳቸው : ታምኗል : ክርክር : የለበትም ። አቶ : ኃይሉ : የወይ/ በቀለችን : እናት : ወይ/ ብርሃኔን : ፈተው : ወይ/ ወርቅነሽን : አግብተዋል : ከወይ/ ወርቅነሽ : አልወለዱም ።

አቶ : ኃይሉ : ሙሉነሽን : ሞሪቲ : ከምትባል : የወለዱት : ከጋብቻ : ውጭ : በሆነ : ግንኙነት : ወይ/ ብርሃኔን : ከማግባታቸው : በፊት : ነው ።

ወርቅነሽ : ሙሉነሽን : አቶ : ኃይሉ : አልወለዱም : ብላ : ከዳለች ።

ፍትሐ : ነገሥታችን : እንቀጽ : ፳፬ : ስለጋብቻ : ሲናገር : “እምቅድመ : ንግግር : በአንተ : ተዋስቦ : የጋብቻን : ነገር : ከመናገራችን : አስቀድሞ : ይዳልወነ : ከመ : ንዝክር : ነገር : ቀዳማዊ : የመጀመሪያውን : ነገር : ግብረ : ቀዳማዊ : መጀመሪያውን : ሥራ : መፍቀድ : ቀዳማዊ : መጀመሪያውን : ፈቃድ : መናገር : ይገባናል : እስመ : መፍቀድ : ቀዳማዊ : ቤቱ : ክልኢቱ : ግብራት : መጀመሪያው : ፈቃድ : ሁለት : ግብራት : አሉት : አሁን : እምኔሆሙ : ወሲዶ : ውሉድ : ለአትርፎ : ዘርዕ : ከሁለቱ : አንዱ : ዘር : ለመተካት : ልጅ : ለመውለድ : ነው : ወዳግማዊነ : ረድኤት : ዘትከውን : ማዕከለ : ውሱባን : በእንተ : አቅልሎ : ድካም : በዝንቱ : ሕይወት : ሁለተኛው : በዚህ : ዓለም : ድካም : ሥጋን : ለማራቅ : በባልና : ሚስት : መካከል : የምትሆን : መረዳት : ናት ።” ይላል ።

ፍትሐ : ነገሥት : ልጅን : ለመውለድ : ጋብቻ : ማድረግ : የሚገባ : መሆኑን : ይናገራል ። ነገር : ግን : ከጋብቻ : ውጭ : በሆነ : ግንኙነት : ልጆች : መወለዳቸው : አልቀረም ። ልጅን : ለመውለድ : ጋብቻ : የሥጋ : ፍላጎትንም : ለመፈጸም : ጋብቻ : ማድረግ : የተገባ : መሆኑን : መጽሐፍ : ቢያዝም ፤ ባለመታደል : ከጋብቻ : ውጭ : የሚወለዱትን : ልጆች : ችላ : ብሎ : መተው : የማይቻል : ስለሆነ : በቀድሞውም : ልማዳዊ : ሕጎችን : በአሁኑም : በአዲሱ : የ፲፱፻፶፪ : ዓ. ም. የፍትሐ : ብሔር : ሕጎችን : ከጋብቻ : ውጭ : ለሚወለዱ : ልጆች : ሕግ : ተሠርቷል ።

ሙሉነሽም ፡ በቀለችም የተወለዱት ፡ የ፲፱፻፵፯፣ ዓ. ም. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጋችን ፡ ከመውጣቱ ፡ ከብዙ ፡ ዘመን ፡ በፊት ፡ ነው ።

የሙሉነሽ ፡ ክርክር ፡ አባቴ ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ የኔ ፡ ልጅ ፡ ነች ፡ ብለው ፡ አውቀው ልኝ ፡ አሳድገው ፡ የዳሩኝ ፡ የኳሉኝ ፡ ነኝ ፡ በማለት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ አባቴ ፡ መሆናቸውን ፡ አሁን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ይታወቅልኝ ፡ የምትል ፡ አይደለችም ። የ፲፱፻፵፯፣ ዓ. ም. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጋችን ፡ በጋብቻና ፡ በአወላለድ ፡ ነገር ፡ ከዱሮው ፡ ሕጋችን ፡ መሠረታዊ ፡ የሆነ ፡ ብዙ ፡ ለውጥ ፡ ባይኖርበትም ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ ለተወለደ ፡ ልጅ ፡ አባትነትን ፡ የማወቅ ፡ አሠራር ፡ ፎርም ፡ ማስረጃ ፡ ከዱሮው ፡ ሕጋችን ፡ የተለየ ፡ ነው ፡ (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፵፰ ፡ መመልከት ፡ ነው) ።

በአሁኑም ፡ በቀድሞውም ፡ ሕጋችን ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ የሚወለድ ፡ ልጅ ፡ አባት ፡ የሚታወቀው ፡ በሁለቱ ፡ መንገድ ፡ ነው ፡ አንደኛው ፡ አባት ፡ የተባለው ፡ የኔ ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ በፈቃድ ፡ የሚያደርገው ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ በፍርድ ፡ የሚደረግ ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ ነው ።

በፈቃድ ፡ የሚደረገው ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ ምንም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነገር ፡ የለበትም ፡ አስቸጋሪነት ፡ ያለው ፡ በፍርድ ፡ የሚደረገው ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ይህ ፡ የአሁኑ ፡ ነገር ፡ በፈቃድ ፡ የተደረገ ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በፍርድ ፡ የተደረገ ፡ አይደለም ።

በቀድሞው ፡ ጊዜ ፡ በፈቃድ ፡ የሚደረገው ፡ አባትነትን ፡ ማወቅ ፡ በጽሑፍ ፡ የሚደረግ ፡ አልነበረም ።

የሕዝብ ፡ የክብር ፡ መዝገቦች ።

በአገራችን ፡ የጋብቻ ፡ የልደት ፡ የሞት ፡ መዝገቦች ፡ የሉም ። በ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ. ም. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጋችን ፡ የተደነገገው ፡ የሕዝብ ፡ የክብር ፡ መዝገቦች ፡ ሕግ ፡ አዲስ ፡ ሕግ ፡ ነው ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ገና ፡ አልዋለም ፡ (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ ፡ እና ፡ ተከታዮቹ) ።

ስለዚህ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፯፻፷፱ ፡ እንደተመለከተው ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ ልጅነትን ፡ በመወለድ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ለማስረዳት ፡ አይቻልም ፤ ማስረዳት ፡ የሚቻለው ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፸፩ ፡ እንደተመለከተው ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖርን ፡ በማስረዳት ፡ ነው ።

ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ የተወለደው ፡ ልጅ ፡ አባቴ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ሰው ፡ ልጄ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ እንደ ፡ ልጄ ፡ አድርጎ ፡ ያሳደገው ፡ ትዳር ፡ እንዲይዝ ፡ ያደረገው ፡ መሆኑን ፡ ለወዳጅ ፡ ለዘመድ ፡ ልጄ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ አስታውቆ ፡ ዘመድም ፡ ሌሎችም ፡ ሰዎች ፡ አገራው ፡ የአገሌ ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ የሚሉት ፡ መሆኑን ፡ ማስረዳት ፡ አለበት ።

በዚህ ፡ ነገር ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ ሙሉነሽ ፡

፩/ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ልጄ ፡ ነች ፡ ብለው ፡ በፈቃዳቸው ፡ ተቀብለው ፡ እንደ ፡ ልጅ ፡ አድርገው ፡ አሳድገው ፡ የዳሩት ፡ መሆኑን ፡

፪/ ልጄ ፡ ነች ፡ ብለው ፡ መቀበላቸውን ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ በወዳጅ ፡ አስረድታለች ፡ ወይ ?

የሙሉነሽ ፡ ምስክሮች ፡ አንደኛው ፡ አቶ ፡ አሥራተ ፡ ንዋይ ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ አባት ፡ ናቸው ፡ ፪ኛዋ ፡ ምስክር ፡ ወይ/ ወርቅነሽ ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ሚስት ፡ የነበሩ ፡ ናቸው ፡ ፫ኛው ፡ ምስክር ፡ መምራ ፡ ገብረ ፡ መድኅን ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ እናት ፡ የወይ/ በላይነሽ ፡ የንስሐ ፡ አባት ፡ ናቸው ፡ ፬ኛዋ ፡ ምስክር ፡ ወይዘሮ ፡ ዋሪቱ ፡ የሙሉነሽ ፡ እናት ፡ ናቸው ፡ ፭ተኛው ፡ ምስክር ፡ አቶ ፡ ዘለቀ ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ አያት ፡ አሽከር ፡ የነበሩ ፡ ናቸው ።

፩ኛው ፡ ምስክር ፡ እኔ ፡ ከምኖርበት ፡ ከዳር ፡ አገር ፡ በ፲፱፻፵፮ ፡ ዓ. ም. እሱን ፡ ለማየት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ መጥቼ ፡ ሳለ ፡ ልጄ ፡ ኃይሉ ፡ መጀመሪያ ፡ በቀለችን ፡ ልጄ ፡ ናት ፡ ብሎ ፡ አስተዋወቀኝ ፡ ሙሉነሽን ፡ ከሴቷ ፡ ልጄ ፡ ከወይ/ የሺመቤት ፡ ቤት ፡ አግኝቻት ፡ የማናት ፡ ብዬ ፡ ብጠይቅ ፡ የጋሼ ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ልጅ ፡ ነች ፡ ብላ ፡ ልጄ ፡ ስለነገረችኝ ፡ ሚቹን ፡ ለምን ፡ ታገላለጋለህ ፡ ከአብራክህ ፡ የተከፈለች ፡ ልጅህ ፡ ከሆነች ፡ ብዬ ፡ ብጠይቀው ፡ ልጅህ ፡ የወለድኋት ፡ ልጄ ፡ ነች ፡ ነገር ፡ ግን ፡ አያቱ ፡ አቶ ፡ ሸዋዬ ፡ የሰጣትን ፡ መራት ፡ ስለሸጠችው ፡ በዚህ ፡ ተቀይሚያት ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ልጄ ፡ መሆኗን ፡ ነግሮኛል ፡ ብለው ፡ መስክረዋል ።

፪ኛዋ ፡ ምስክር ፡ ወይ/ ወርቅነሽ ፡ ባለቤቱን ፡ አቶ ፡ ኃይሉን ፡ ያሳደጉ ፡ አያቱ ፡ አቶ ፡ ሸዋዬ ፡ ነበሩ ፡ ዋሪቱ ፡ ከአቶ ፡ ሸዋዬ ፡ ቤት ፡ ተወልዳ ፡ ያደገች ፡ አሽከር ፡ ነበረች ፡ ከአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ጋር ፡ አብረው ፡ ሲኖሩ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ከዋሪቱ ፡ ሙሉነሽን ፡ ወለዱ ፡ አቶ ፡ ሸዋዬም ፡ የልጅ ፡ ልጃቸው ፡ መሆኗን ፡ አውቀው ፡ ቡልጊ ፡ ይሏት ፡ ነበር ፡ የቡልጋ ፡ ተወላጅ ፡ ስለሆኑ ፡ ነው ፡ መራትም ፡ ከእናቷ ፡ ጋር ፡ የምትቀመጥበት ፡ ኩርማን ፡ ጋሽ ፡ መራት ፡ ስጥተዋታል ፡ ስትጠራም ፡ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡ እየተባለች ፡ ነው ፡ ያደገችው ፡ አቶ ፡ ሸዋዬ ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ትበደልብኛለች ፡ በማለት ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ከአቶ ፡ ሸዋዬ ፡ ቤት ፡ አምጥቶ ፡ አደራ ፡ ብሎ ፡ ስጥተኝ ፡ ዘመቻ ፡ ሄደ ፡ ሙሉነሽ ፡ ከአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ቤት ፡ ከእኔ ፡ ዘንድ ፡ ቆይታ ፡ አባቷ ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ከዘመቻ ፡ ሲመለስ ፡ እናቱ ፡ ወይ/ በላይነሽ ፡ ከቤታቸው ፡ ወስደው ፡ ረላላ ፡ አት ፡ ለአቅመ ፡ ሔዋን ፡ ስትደርስ ፡ ባላም/ ተሰጋ ፡ ለልጃቸው ፡ ለተስፋዬ ፡ ተሰጋ ፡ አቶ ፡ ኃይሉን ፡ አባቷን ፡ ለምነው ፡ አጭተው ፡ አባቷ ፡ ደግሶ ፡ መዳሩን ፡ አውቃለሁ ፡ ብለው ፡ መስክረዋል ።

፫ኛው ፡ ምስክር ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ አያት ፡ የሸዋዬ ፡ የንስሐ ፡ አባት ፡ ነኝ ፤ ሲኖዘዙም ፡ እማኝ ፡ ነበርሁ ፡ ለሙሉነሽና ፡ ለእናቷ ፡ ለዋሪቱ ፡ በነዛዜ ፡ መራት ፡ ሲሰጣቸው ፡ ከሌሎቹ ፡ በለጥ ፡ አድርጌ ፡ የሰጠኋት ፡ የኃይሉ ፡ ልጅ ፡ በመሆኗ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ተኖዘዙት ፡ በነዛዜአቸው ፡ ውስጥ ፡ ጽፈዋለሁ ፤ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ እናት ፡ የልጄ ፡ ልጅ ፡ ነች ፡ ብለው ፡ አሳደጉአት ፡ ለአቅመ ፡ ሔዋን ፡ ስትደርስ ፡ ባላም/ ተሰጋ ተስፋዬ ፡ ለተባለው ፡ ልጃቸው ፡ ጋብቻ ፡ ጠይቀው ፡ እኔን ፡ ልከውኝ ፡ ለወይ/ በላይነሽ ፡ ብነግራቸው ፡ አባቷን ፡ አቶ ፡ ኃይሉን ፡ ጠይቀው ፡ ስላሉ ፡ አቶ ፡ ኃይሉን ፡ አስጠርተውት ፡ ፈቃደኛ ፡ ስለሆነ ፡ በአባት ፡ ወግ ፡ ድግሱን ፡ ደግሶ ፡ እኔ ፡ ለወንድ ፡ ወገን ፡ የነገር ፡ አባት ፡ ሆኜ ፡ ተፈራርመን ፡ ሲድሯት ፡ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡ እየተባለች ፡ ስትጠራ ፡ መኖሯን ፡ አውቃለሁ ፡ ብለው ፡ መስክረዋል ።

፬ኛዋ ፡ ምስክር ፡ ዋሪቱ ፡ አቶ ፡ ኃይሉና ፡ እኔ ፡ በአያቱ ፡ በአቶ ፡ ሸዋዬ ፡ ቤት ፡ አብረን ፡ አድገን ፡ ድንግሌን ፡ ወስዶ ፡ ሙሉነሽን ፡ ወለደ ፡ ልጄ ፡ መሆኗን ፡ አውቆ ፡ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡ እየተባለች ፡ አደገች ፤ በኋላም ፡ ለባል ፡ ዳራት ፡ ብለው ፡ መስክረዋል ።

፭ኛው ፡ ምስክር ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ አያት ፡ የአቶ ፡ ሸዋዬ ፡ አሽከር ፡ የነበሩ ፡ ሙሉነሽን ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ በሕይወት ፡ ሳለ ፡ ልጄ ፡ ነች ፡ ብሎ ፡ ለባል ፡ ሲድራት ፡ ሙሉነሽን ፡

ኃይሉ : እየተባለች : ስትጠራ : መኖሯን : ቤተ : ዘመድ : ሁሉ : የኃይሉ : ልጅ : መሆኗን : አውቋት : መኖሩን : አውቃለሁ : ብለው : መስክረዋል ።

እነዚህ : ምስክሮች : አቶ : ኃይሉና : ወይ/ ዋሪቱ : አብረው : ከአቶ : ሸዋዬ : ቤት : ሲያድጉ : ከጋብቻ : ውጭ : በሆነ : ግንኙነት : ሙሉነሽን : መውለዳቸውን : አቶ : ኃይሉ : ልጄ : ነች : ብለው : የተቀበሉና : ለቤተ : ዘመድ : ያስታወቁ : መሆናቸውን : የአቶ : ኃይሉ : ቤተ : ዘመዶች : አያታቸውም : እናታቸውም : እህታቸውም : የአቶ : ኃይሉ : ልጅ : ብለው : አያቱም : እናቱም : እህቱም : ከአቶ : ኃይሉ : ጋር : የሙሉነሽን : አሳዳጊነት : የተካፈሉ : መሆናቸውን : ሙሉነሽ : የአቶ : ኃይሉ : ልጅ : መሆኗን : አገርም : ስለአወቀ : ባላም/ተሰጋ : አቶ : ኃይሉ : ልጃቸውን : ለልጃቸው : እንዲድሩላቸው : መለመናቸውን : ሙሉነሽ : ለትዳር : ስትደርስ : አቶ : ኃይሉ : በአባትነት : ወግ : ለባል : መዳራቸውን : መስክረዋል ።

የወይ/ ሙሉነሽ : ኃይሉ : እህት : ወይ/በቀለች : አሁን : በመጨረሻ : ያመጣችውን : የምስክሮች : መንቀፍ : ነገር : አልተቀበልነውም : ምስክሮቹን : የሰማው : የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ጥሩ : ምስክርነት : አድርጎ : ተቀብሎታል ። ይህም : ፍርድ : ቤት : በእውነት : የመሰከሩ : ምስክሮች : መሆናቸውን : ተረድቶታል ። ወይ/ በቀለች : የአባቷን : ልጅ : ሥጋዋን : ጠልታ : የአቶ : ኃይሉን : ንብረት : ብቻ : ወዳብቻዋን : ለመውረስ : የምታደርገው : መከራ : ነው ።

የልጅነት : ማወቅ : ውጤት ።

ልጄ : ነው : ብሎ : በፈቃድ : ማወቅ : ልጅነትን : ያስረዳል ። ልጄ : ነው : ብሎ : የተቀበለው : ሰው : ወራሽ : ይሆናል ፤ ወራሽነቱም : እንደ : ሕግ : ልጅ : እኩል : ነው : እንጂ : ልዩነት : የለውም : የቀድሞው : የአሁኑም : ሕጋችን : ነው : (የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፳፻፴፯ን : ይመለከታል) ። ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ሙሉነሽን : አቶ : ኃይሉ : ልጄ : ነች : ብለው : ያላወቋትን : ከሞቱ : በኋላ : በግ : ዘመን : ዕድሜዋ : የአቶ : ኃይሉ : ልጅ : መሆኔ : እንደ : አዲስ : ይታወቅልኝ : ብላ : የመጣች : አድርጎ : ገምታታል ። አይደለም ። ልጅ : ነኝ : ወራሽነቴ : ታውቆ : በሰሜ : ይዛወርልኝ : ነው : የምትለው ። የዚህ : ዓይነት : ጥያቄ : ወይ/በቀለች : ኃይሉም : አቅርባለችና : እሷም : ልጅነቴ : አሁን : ይታወቅልኝ : ማለቷ : ነውን? አይደለም : ሁለቱም : ጥያቄአቸው : የአቶ : ኃይሉ : ልጆች : መሆናቸው : በዳኛ : እንዲታወቅላቸው : ነው ።

ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በአዲሱ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : በቁጥር : ፳፻፴፰ : አባትነትን : ማወቅ : በጽሑፍ : ካልሆነ : ውጤት : የለውም : ብሏል : ነገር : ግን : ከዚህ : በላይ : እንዳልነው : አቶ : ኃይሉ : ሙሉነሽን : ልጄ : ነች : ብለው : ያወቁት : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ከመውጣቱ : ከበዙ : ዘመን : በፊት : ነው ።

ስለዚህ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ወደኋላው : የማይሠራና : በቀድሞው : ሕግ : መሠረት : የተገኙትን : መብቶች : የማይለውጣቸው : መሆኑን : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፫፻፫፻፵፰ : በግልጽ : ያስረዳል ።

ስለዚህ : በቀድሞው : ሕግ : ጊዜ : አለጽሕፈት : በቃል : የተደረገውን : የኔ : ልጅ : ነው : ብሎ : ማወቅና : በቀድሞው : ሕግ : መሠረት : የተገኘውን : መብት : መለወጥ : የማይቻል : መሆኑን : ቁጥር : ፫፻፫፻፵፰ : ይናገራል : ብለናል ። የሙሉነሽ : ኃይሉም : የልጅነት : መታወቅ : በቀድሞው : ሕግ : በሚሠራበት : ጊዜ : የተገኘ : መብት : ነው ።

በነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያቶች ፡
 የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ከሕግ ፡ የማይስማማ ፡ ስለሆነ ፡ ሰብረነዋል።
 የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከፈረደው ፡ ፍርድ ፡ ጋር ፡ እንስማማለን።
 ወይ/ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፡ የአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ሸዋዬ ፡ ልጅ ፡ ነች ፡ ከእህቷ ፡ ከበቀለች።
 ኃይሉ ፡ ጋር ፡ በአቶ ፡ ኃይሉ ፡ ሸዋዬ ፡ ውርስ ፡ ውስጥ ፡ የተገኘውን ፡ የማይንቀሳቀሱ
 ስም ፡ የሚንቀሳቀሱም ፡ ንብረት ፡ እኩል ፡ መካፈል ፡ ይገባታል ።
 የጻኝነቱን ፡ ገንዘብ ፡ የምስክሮች ፡ ኪሣራ ፡ በይግባኝ ፡ ተከላሽ ፡ በቀለች ፡ ኃይሉ ፡
 ትቻል ፡ ብለናል ።
 የካቲት ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ተፈረደ ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Addis Ababa, Div. No. 1

Justices:

Afenegus Kitaw Yitateku
Balambaras Tessema Wondimneh,
Ato Tadesse Tekle Giorgis

MULUNESH HAILU v. BEKELETCH HAILU

Civil Appeal No. 36/57

Successions—Intestate succession—Civ. C. Art. 842.

Filiation—Acknowledgement of paternity—Possession of status—Civ. C. Arts. 746, 720.

Repealed legislation — Civ. C. Art. 3348.

On direction from the Imperial Chilot to hear a second appeal where the Awradja Court granted plaintiff's claim to the succession of deceased and the High Court denied it on appeal.

Held: High Court decision reversed.

1. An oral acknowledgement of paternity is valid if made prior to the Civil Code of 1960.
2. The Civil Code has no retroactive effect on rights that were acquired before its coming into force.
3. Paternal filiation can be proved by possession of status.

JUDGMENT

The plaintiff, the present appellant, Woizero Mulunesh Hailu opened a probate file at the Addis Ababa Awradja Court on November 21, 1963.

In it she asked that since her sister Woizero Bekeletch Hailu and herself were the children of the deceased, Ato Hailu Shewaye, her share of the succession be transferred to her and that, in accordance with Article 996 of the Civil Code, she be given a certificate of heir of the deceased and the share of the succession which she is entitled to take.

Woizero Bekeletch responded that she is the sole child of Ato Hailu Shewaye. After hearing the five witnesses for the plaintiff, the Addis Ababa Awradja Court ruled that Mulunesh Hailu is the child of Ato Hailu, and as such an heir entitled to his succession. The Court authorized the sending of a copy of the judgment to the department of her choice so that she could use it as evidence of her right relating to the succession.

Woizero Bekeletch Hailu appealed to the High Court against the Addis Ababa Awradja Court's ruling, and the High Court rejected the request of Woizero Mulunesh Hailu.

Woizero Mulunesh then appealed to the Imperial Chilot against the High Court's decision. The Imperial Chilot ordered this Court to review the case. After listening to the arguments of the parties and examining their file, we have given the following decision.

Ato Hailu Shewaye died intestate in September, 1963; thus succession has to be in accordance with the law.

It is admitted that Woizero Bekeletch is the daughter of Ato Hailu by his marriage to Woizero Berhanne. Ato Hailu then divorced Woizero Berhanne and married Woizero Workinesh who bore him children.

Woizero Mulunesh was born out of wedlock to Ato Hailu by a certain Waritu, before he married Woizero Berhanne. Woizero Bekeletch denied that Mulunesh is the daughter of Ato Hailu.

Our Fetha Nagast in Chapter 24 on Marriage provides as follows: "Before dealing with marriage, we must remember the first thing (1) the first necessity (purpose) of marriage incorporates two things: the first is the procreation of offspring in order to preserve the lineage and it is demonstrated by the word of God who said to the first progenitors: 'Increase and multiply' (Gen. 1, 28). This cannot take place but by carnal union. The second, since the concupiscence is rooted in the animal nature, is the satisfaction of the desire for carnal union wherefrom come offspring. And this brings about two necessities: first, the satisfaction of concupiscence by carnal union for procreation, and second the cooperation which takes place between the couple to alleviate the burdens of life."

The Fetha Nagast makes it imperative for one to marry to get offspring. Nevertheless children are still born out of wedlock. Although this is contrary to the orders of the Fetha Nagast, the children born out of wedlock cannot be ignored or abandoned. As a result there are provisions both in our customary law and in the Civil Code of 1960 concerning children born out of wedlock.

What Woizero Mulunesh is claiming is not that she is the legitimate daughter of Ato Hailu, but only that Ato Hailu had made an acknowledgement of paternity and that he had brought her up and given her hand in marriage.

Although our Civil Code of 1960 is not substantially different from our customary law in dealing with marriage and filiation, it is different in the form and proof of acknowledgment of paternity required. (See Article 748 of the Civil Code). Both in our old law and our present law there are two ways of establishing paternal filiation of a child born out of wedlock. One is by the acknowledgement of paternity declared by the father. The second is by the judicial declaration of paternity.

Acknowledgement of paternity presents no difficulties. It is only the latter that is difficult. But the present case deals with acknowledgement of paternity. In the past acknowledgement of paternity was not done in writing.

In our country we do not have registers of marriages, births and deaths. The provisions dealing with the registers of births, deaths and marriages (Article 47 ff.) of the Civil Code are new and have not yet been brought into force. Therefore both the paternal and maternal filiation of a person cannot be proved by his record of birth as is provided in Article 769. It can only be proved by the possession of the status of child under Article 770 and that is by showing that the man in question brought up the child as his own, that he helped him get married, that this child is called by his name, that he told his relatives and friends that he considered himself the father of the child, and that the child is treated by his relatives and by the community as being the child of such man.

MULUNESH HAILU v. BEKELETSCH HAILU

But has the present appellant, Woizero Mulunesh, proved (1) that Ato Hailu had made an acknowledgement of paternity in her favour, that he brought her up as his own daughter, that he gave her hand in marriage; (2) that friends and relatives know that Ato Hailu had acknowledged paternity of her? Woizero Mulunesh's witnesses were, first Ato Asrat Neway, Ato Hailu's father; second Woizero Workinesh, the former wife of Ato Hailu; third Memire Gebre Medhin, the godfather of Ato Hailu's mother, Woizero Belainesh; fourth Woizero Waritu, Woizero Mulunesh's mother; and fifth, Ato Zelleke, the servant of Ato Hailu's grandfather.

The first witness testified to the fact that when he came to Addis Ababa to visit his son in 1954 G.C., Ato Hailu introduced him to Woizero Bekeletch as his daughter. He added that he met Woizero Mulunesh at his daughter's (Woizero Yeshimebet's) house and he asked who she was. His daughter told him she was her brother's (Hailu's) daughter. He then asked the deceased why he was not properly caring for her since she is his own daughter. Ato Hailu admitted she was his daughter but that she had displeased him by selling a piece of land given to her by his grandfather, Ato Shewaye.

The second witness, Woizero Workinesh testified in the following manner. Her husband Ato Hailu was brought up by his grandfather Ato Shewaye. Waritu was a servant that was born and brought up at Ato Shewaye's house. As she was living with Ato Hailu, Mulunesh was born to them. Ato Shewaye acknowledged Mulunesh as his granddaughter and he used to call her Bulgi as he was a native of the region of Bulga. He even gave her a quarter of a gasha of land on which she could live with her mother. She is even called Mulunesh Hailu. After the death of Ato Shewaye, fearing she might be neglected, Ato Hailu before he left for the front brought her to Ato Shewaye's place and entrusted her to my care so that she would not be neglected. On Ato Hailu's return from the front, he had Mulunesh brought to Woizero Belainesh Shewaye's (his mother's) house. When she attained majority, Balambaras Tessega asked Ato Hailu for her hand in marriage for his son Tesfaye Tessega. She contracted marriage with the consent of her father, Ato Hailu.

The third witness stated that he was godfather of Ato Shewaye, the grandfather of Ato Hailu, and testified that he was a witness when the will was drawn. He recalls Ato Shewaye saying that he was giving Mulunesh and her mother a bigger share of land because Mulunesh was the daughter of Hailu. He testified that Ato Hailu's mother Belainesh considered Mulunesh as her granddaughter and brought her up as such. The witness stated: "Balambaras Tessega sent me to Woizero Belainesh to ask Mulunesh's hand in marriage for his son Tesfaye. Woizero Belainesh said she would have to consult Mulunesh's father, Ato Hailu. Ato Hailu was called and he gave his consent to the marriage. In accordance with tradition Ato Hailu prepared the feast, and we signed the agreement. I, representing the groom's side, signed the agreement. I know that she is called Mulunesh Hailu."

The fourth witness, Woizero Waritu, testified: "Ato Hailu and myself grew up together in Ato Shewaye's house. He took my chastity and I gave birth to Mulunesh. He recognized her as his daughter and called her Mulunesh Hailu. He gave her hand in marriage later on."

The fifth witness was the servant of Ato Shewaye. He recalled that while Ato Hailu was still alive he considered Mulunesh as his daughter and he gave her hand in marriage. He further stated that besides being called 'Mulunesh Hailu, relatives considered her as Ato Hailu's daughter.

The testimony of these witnesses reveals the following facts: that Ato Hailu and Woizero Waritu bore Mulunesh out of wedlock when the two were living in Ato Shewaye's house; that Ato Hailu, besides acknowledging that she was his daughter had told his relatives, that is, his grandparents, mother and sister that she was his daughter and that they contributed partly in bringing her up; that from the fact that Balambaras Tessega asked Ato Hailu for his daughter's hand in marriage for his own son, we can conclude that the public knew she was Ato Hailu's daughter; and that Ato Hailu gave his consent for the marriage of Mulunesh.

We have not accepted the criticisms put forth by Woizero Mulunesh's sister, Woizero Bekeletch, concerning the witnesses. The Awradja Court listened to these witnesses and accepted their testimony. This Court is of the opinion that the witnesses testified truthfully. Woizero Bekeletch, driven by selfish motives, wants to inherit Ato Hailu's property alone.

Acknowledgment of paternity proves filiation. According to our past and also our present law (Article 836 of Civil Code) children whose paternal filiation has been established by an acknowledgement of paternity inherit property just like those children born in wedlock. The High Court wrongly considered that Woizero Mulunesh's paternal filiation has not been established by an acknowledgement of paternity made by Ato Hailu during his lifetime, that she was requesting the Court to declare that she is his daughter after his death. But she is claiming that, since she is the daughter of Ato Hailu, her share of the inheritance be transferred to her. Woizero Bekeletch Hailu has also put forth a similar request, but should we take this request to mean a request for a declaration of paternity? We do not think we should. Both are requesting the Court to recognize that they are the daughters of Ato Hailu.

Using Article 748 of the new Civil Code, the High Court has said that an acknowledgement of paternity is of no effect unless it is made in writing. But this acknowledgement was made long before the Civil Code came into force. Since according to Article 3348 the Civil Code has no retroactive effect on rights that were acquired before its coming into force, the acknowledgement of paternity, in favour of Woizero Mulunesh, is valid even though it was made orally, since the old rules which permitted such acknowledgements to be made were in force.

Therefore, we have quashed the judgment of the High Court because it is contrary to the law. We have affirmed the judgment of the Addis Ababa Awradja Court.

Woizero Mulunesh is the daughter of Ato Hailu Shewaye and as such she has the right to be called to his succession. Therefore she should receive an equal portion of both the movable and immovable properties of Ato Hailu.

The court fees and witnesses' expenses are to be borne by the appellee, Woizero Bekeletch Hailu.

February 10, 1965

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

አሥመራ ።

ዳኞች ፤

ዶክተር ፡ ዮሐንስ ፡ ብርሃኔ ፡
ቀኛዝማች ፡ ተስፋ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ገብረ ፡ ተንሳይ ፡
ፊታውራሪ ፡ ገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ብርሃኔ ፡ ዑቁበ ፡

መልስ ፡ ሰጪዎች ፡ ከከሳሾች ፡

እንዳ ፡ ገብረ ፡ ክርስቶስ ፤ ወኪል ፡ አቶ፡ብርሃኔ ፡ መንግሥቱ ፡
እንዳ ፡ ተክለ ፡ ዮሐንስ ፤ ወኪል ፡ ብላታ ፡ በረሃ ፡ ወልደ ፡ ገብርኤል ፡
አቶ ፡ ሽቲር ፤ ወኪል ፡ ባሻ ፡ አስፋሃ ፡ ማዲል ፡
ቶምቦላ ፤ ወኪል ፡ ግራዝማች ፡ ተክለ ፡ ኃይማኖት ፡ ሐጎስና ፡
ብላታ ፡ ገብረ ፡ ድንግል ፡ ዓምደሚካኤል ።

ከተከሳሾች ፡

እንዳ ፡ ቶምቦላ ፡ (የደረሰንቶው) ፤ ወኪል ፡ አቶ ፡ ገብረዮናስ ፡ ዮሐ
ንስ ፡ ዘረ ፡ ዮሐንስ ፤ ወኪል ፡ አቶ ፡ መንግሥተአብ ፡ ወልደ ፡ ኪዳን ፡
ሥምረት ፡ ዮሐንስ ፡ ያለ ፡ ወኪል ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ የይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯/፱፱

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡— የሦስተኛ ፡ ወገን ፡ ጣልቃ ፡ ገብነት ፡— በጊዜአዊ ፡ ትእዛዞች ፡
ላይ ፡ የሚቀርብ ፡ ይግባኝ ፡— መጥሪያ ፡ ስለመስጠት ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡
ቁጥሮች ፡ ፵፮ ፡ ፵፫ ፡ ፻፶፱ (መ) ፡ ፫፻፳ (፫) ፡ ፻፻፳ ፡ ር ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ተከሳሾች ፡ ከሳሹ ፡ የሚከራከሩበት ፡ መሪት ፡ በይዘታዩ ፡ ሥር ፡ በመገኘቱና ፡ ከተከሳሹ ፡
ወገን ፡ ስለምወለድ ፡ በጉዳዩ ፡ ያገባኛል ፡ በጣልቃ ፡ ገብነት ፡ እንደከራከር ፡ ይፈቀድልኝ ፡ ሲል ፡ ያመለከተ
ውን ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላልተቀበለው ፡ ይህን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡

ውሳኔ ፤ ውሳኔው ፡ ተሸጋፊ ።

፩/ የክርክሩ ፡ መነሻ ፡ የሆነው ፡ መሪት ፡ በይዘታው ፡ ስር ፡ የሚገኝ ፡ ሦስተኛ ፡ ወገን ፡ ለጉዳዩ ፡
አግባብ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ስለሆነ ፡ በጣልቃ ፡ ገብነት ፡ ሊከራከር ፡ ይችላል ።

፪/ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፳ (፫) ፡ ሦስተኛ ፡ ወገንን ፡ በጣልቃ ፡ ገብነት ፡
ከመከራከር ፡ የሚከለክለው ፡ ውሳኔ ፡ ይግባኝ ፡ ከማለት ፡ አያግደውም ።

፫/ ከተከራካሪው ፡ ወገን ፡ መጥሪያ ፡ አልቀበልም ፡ ብሎ ፡ ቀጥሎም ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ረጅስትራር ፡
የላከለትን ፡ መጥሪያ ፡ አልቀበልም ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ መጥሪያው ፡ እንደረሰው ፡ ይቆጠራል ።

ፍርድ ፡

በከሳሾችና ፡ በተከሳሾች ፡ መሐከል ፡ ባለው ፡ ክስ ፡ ለክሱ ፡ መነሻ ፡ የሆ
ነው ፡ የንጉሠ ፡ መጠን ፡ ከፍተኛ ፡ ስለሆነ ፡ ክሱ ፡ ለኤርትራ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡
ቤት ፡ ቀረበ ። ከዚያም ፡ በኋላ ፡ የአሁኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥር

ዓት ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፵፩ ፡ መሠረት ፡ በነገሩ ፡ ጣልቃ ፡ እንዲገባ ፡ እንዲፈቀድለት ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ማመልከቻ ፡ አቀረበ ። ታህሣሥ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፶፱ ፡ ዓ. ም. ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሚከተለውን ፡ ውሳኔ ፡ ሰጠ ።

“መምሪ ፡ ብርሃኔ ፡ ከእንዳ ፡ ቶምቦሳና ፡ ከእንዳ ፡ ስምረት ፡ እዛመዳለሁ ፡ ለሚለው ፡ መቃወሚያ ፡ ቀርቦበታል ። ስለዚህ ፡ በመጀመሪያ ፡ ትውልዱን ፡ ማረጋገጥ ፡ አለበት ፡ ከዚያ ፡ በኋላ ፡ መብቱ ፡ በሚገባ ፡ ይጠበቅለታል ።”

መምሪ ፡ ብርሃኔ ፡ በጠበቃው ፡ አማካይነት ፡ የከፍተኛውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ ይግባኝ ፡ ብሏል ። ይህም ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ችሎት ፡ የተቀመጠው ፡ ይህንን ፡ ይግባኝ ፡ ለመስማት ፡ ነው ።

በታህሣሥ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ እና ፡ በታህሣሥ ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፶፱ ፡ ዓ. ም. ከጻፋቸው ፡ ማመልከቻዎች ፡ እንደተረዳነው ፡ ቁስ ፡ ብርሃኔ ፡ በጉዳዩ ፡ ያገባኛል ፡ የሚለው ፡ በሁለት ፡ መንገድ ፡ ነው ።

“ከእንዳ ፡ ቶምቦሳ ፡ ጋር ፡ እዛመዳለሁ ። ቶምቦሳ ፡ የስምረት ፡ ልጅ ፡ ነው ። ክሱም ፡ የቶምቦሳንና ፡ የስምረትን ፡ ርስት ፡ የሚመለከት ፡ ስለሆነ ፡ በነገሩ ፡ ጣልቃ ፡ እንደገባ ፡ ይፈቀድልኝ ።” ሲል ፡ ተከራክሯል ። በተጨማሪም ፡ “የክሱ ፡ መነሻ ፡ የሆነው ፡ መሬት ፡ በከፊል ፡ በእኔ ፡ ይዞታ ፡ ሥር ፡ ስለሆነ ፡ በጉዳዩ ፡ ያገባኛል ።” ብሏል ።

ይግባኙ ፡ የሚሰማበት ፡ ቀን ፡ ከተቀጠረ ፡ በኋላ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለከሳሾችና ፡ ለተከሳሾች ፡ የይግባኝ ፡ ማመልከቻውንና ፡ የመጥሪያውን ፡ ግልባጮች ፡ ሊሰጣቸው ፡ ሞክሮ ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ሳይቀበሉ ፡ ቀርተዋል ። ቀጥሎም ፡ በሬጅስትራሩ ፡ በኩል ፡ ተጠሩ ፤ ተከሳሾች ፡ ሄደው ፡ መጥሪያውን ፡ ሲቀበሉ ፡ ከሳሾች ፡ ለመቀበል ፡ ሳይፈልጉ ፡ ቀሩ ። በተጨማሪም ፡ ይግባኝ ፡ ባዩና ፡ ተከሳሾች ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሲቀርቡ ፡ ከሳሾች ፡ አልቀረቡም ፡ ነበር ።

ባጭሩ ፡ በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መወሰን ፡ የሚገባቸው ፡ ብዙ ፡ ጭብጦች ፡ አሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ የሚከተሉት ፡ ሦስቱ ፡ ናቸው ፡

(ሀ) የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ይግባኝ ፡ የሚባልበት ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ አይደለም ?

(ለ) ከሳሾቹ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ባይቀርቡ ፡ እንኳ ፡ የተሰጧቸው ፡ መጥሪያዎች ፡ ትክክለኛ ፡ ናቸው ፡ ወይስ ፡ አይደሉም ?

(ሐ) ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ሕጋዊ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ አይደለም ?

(ሀ) በእንዳ ፡ ስንበታይና ፡ እንዳ ፡ አውዓሎም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ (ፋይል ፡ ቁጥር ፡ ፲፪/፶፱ ፡ ፲፫/፶፱) ፡ በግልጽ ፡ እንዳስረዳነው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፵፬(መ) ፡ እና ፡ ፫፻፳(ሐ) ፡ መሠረት ፡ ሥረ ፡ ነገሩን ፡ በማይመለከቱ ፡ ጭብጦች ፡ ወይም ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ በሚቀርቡ ፡ መቃወሚያዎች ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ፡ ሲሰጥ ፤ በእነዚህ ፡ ውሳኔዎች ፡ ላይ ፡ ይግባኝ ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። እንደ ፡ አሁኑ ፡ ያለው ፡ ሥረ ፡ ነገሩ ፡ ከመታየቱ ፡ በፊት ፡ መወሰን ፡ የሚገባው ፡ ጥያቄ ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ የሚቀርብ ፡ መቃወሚያ ፡ ነው ።

ሥረ : ነገሩን : ከማይመለከቱ : ጥቃቅን : ከሆኑ : ጭብጦች : ውሳኔ : ይግባኝ : የሚከለክልበት : ምክንያት : በሐሰት : የሚከራከረው : ወገን : በሥረ : ነገሩ : ላይ : ውሳኔ : የሚሰጥበትን : ጊዜ : ለማዘግየት : እንዳይችል : እውነተኛውን : ወገን : ለመጠበቅና : ጠቃሚ : የፍርድ : ቤት : ጊዜ : እንዳይባክን : ለማድረግ : ነው ። ሆኖም : የሌላው : ወገን : መብት : እንዳይነፈግ : ለክርክሩ : የመጨረሻ : ፍርድ : ከተሰጠ : በኋላ : ይህንን : የይግባኝ : ምክንያት : አድርጎ : ለማቅረብ : ይችላል : (የፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ቊጥር : ፻፳፭(ሐ)) ። ይህም : በመሆኑ : የማንኛውም : ወገን ። መብት : በዚህ : ሥነ : ሥርዓት : መሠረት : በሚገባ : ተጠብቋል : ማለት : ነው ።

ነገር : ግን : የአሁኑ : ይግባኝ : ባይ : ጉዳይ : የተለየ : ነው ። ከከሳሾች : ወይም : ከተከሳሾቹ : አንዱ : ቢሆን : ፍር : ምንም : እንኳን : አሁን : ይግባኝ : እንዲል : ባይፈቀድለት : የመጨረሻው : ፍርድ : ከተሰጠ : በኋላ : በዚያ : መሠረት : ይግባኝ : ለማለት : ይችላል : ነበር ። ዳሩ : ግን : ይግባኝ : ባዩ : የሚፈልገው : በጉዳዩ : ውስጥ : እንደ : ሦስተኛ : ወገን : ጣልቃ : ገብ : ሆኖ : ለመከራከር : ነው ። ይህ : ከሆነ : እንዴት : ይግባኝ : ሊል : ይችላል ? የጣልቃ : ገብነቱን : ማመልከቻ : ፍርድ : ቤቱ : ስላልተቀበለው : ከክስ : ውስጥ : ገብቶ : ሊከራከር : አይችልም ። በሌላው : ወገን : ደግሞ : መብቱ : ተነክቷል : በጉዳዩ : ያገባኛል : ብሎ : ይከራከራል ። እንደዚህ : ባለ : ጊዜ : ምን : መደረግ : አለበት ? ቁጥር : ፪፻፵፱(፪)(መ) : ውስጥ : “ሌላው : ወገን :” የሚለው : ንዑስ : ሐረግ : የሚመለከተው : ከሳሾች : ወይም : ተከሳሾች : ነው ። እንጂ : እንደ : መምራ : ብርሃኔ : ያለውን : ሦስተኛ : ወገን : የሚመለከት : አይመስለንም ። ስለዚህም : ይግባኝ : እንዲል : ፈቅደንለታል ።

(ለ) ስለ : መጥሪያዎች ፤

ከሳሾቹ : ስለይግባኝ : ማወቃቸው : አይጠረጠርም ። በተጨማሪም : ይግባኝ : መቼ : እንደሚሰማ : ያውቃሉ ። ምክንያቱም : መጥሪያዎቹን : ለመቀበል : ባይፈልጉ : እንኳን : መጀመሪያ : በይግባኝ : ባዩ : ቀጥሎም : በሬጀስትራሩ : አማካይነት : ተወስደውላቸው : እንዲቀበሉ : ተጠይቀው : ነበር ። በፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ቁጥር : ፸፮ : ፻፭ : መሠረት : ይግባኝ : ባዩ : ለከሳሾቹ : የወሰደውን : መጥሪያ : እንደ : መጀመሪያ ፤ መጥሪያ : ሬጀስትራሩ : የወሰደውን : እንደ : ሁለተኛ : ወይም : በምትክ : እንደ : ተሰጠ : መጥሪያ : አድርገን : እንቆጥራቸዋለን ። ስለዚህ : በእኛ : አስተያየት : ከሳሾቹ : የቀሩት : መጥሪያው : በትክክል : ከደረሳቸው : በኋላ : ነው ። በዚህም : አድራጎታቸው : የፍርድ : ቤቱን : ክብር : ዝቅ : አድርገዋል ። ስለዚህ : ጥፋተኛ : ወይም : እምቢተኛ : በመሆናቸው : የሚወሰድባቸው : እርምጃ : ተገቢና : አስፈላጊ : ነው ።

(ሐ) ስለ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ውሳኔ ፤

ምንም : እንኳ : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ፍርድ : ግልባጭ : ላይ : ተጽፎ : ባይገኝም : ተከራካሪዎቹ : ለቀረበላቸው : ጥያቄ : በሰጡት : መልስ : መምራ : ብርሃኔ : ከእነርሱ : አለመዛመዱን : ለመረዳት : ችለናል ። ነገር : ግን : እላይ : እንደተገለጸው : መምራ : ብርሃኔ : የሚከራከረው : እዛመዳለሁ : በማለት : ብቻ : ሳይሆን : በይዘታውም : ጭምር : ነው ። በተጨማሪም : መምራ : ብርሃኔ : የፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ቁጥር ፳፻፲፰ : እስከ : ፻፲፰ : በማመልከቻው : ውስጥ : ጠቅሷል ። በነዚህ : እናቅጽ : መሠረትም : አንድ : ሰው : በክርክር : ውስጥ : ተካፋይ : መሆን : ሲገባውና : በክርክሩ : ሳይካፈል : ሲቀር : በዚህ : ክርክር : የተሰጠው : ፍርድ : ከመፈጸሙ : በፊት : መቃወሚያውን : ለማቅረብ : ይችላል ። የመቃወሚያው : ምክንያት :

አጥጋቢ ፡ ሆኖ ፡ ከተገኘ ፡ ፍርድ ፡ እንዳይፈጸም ፡ ተደርጎ ፡ ሌላ ፡ ክርክር ፡ ተሰምቶ ፡
 ውሳኔ ፡ ይሰጣል ፤ (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፳) ፤ ነገር ፡
 ግን ፡ እንደዚህ ፡ ከሆነ ፡ ሁለት ፡ ፍርድ ፡ ይሰጣል ፡ ማለት ፡ ነው ፤ ይህም ፡ አጥፍ ፡ ሥራ ፡
 ነው ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ በይበልጥም ፡ የተሟጋቾቹን ፡ ጊዜ ፡ ገንዘብና ፡ ጉልበት ፡ ያባ
 ክፍል ፡ ፓርላማውም ፡ እንደነዚህ ፡ ዓይነቶቹን ፡ ችግሮች ፡ ለማስወገጃ ፡ ሕግ ፡ አው
 ጥቷል ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ በሁለት ፡ ወይም ፡ ከሁለት ፡ በላይ ፡ በሆኑ ፡ ክሶች ፡ የቀረ
 በው ፡ የሕግ ፡ ክርክር ፡ ወይም ፡ የነገር ፡ ጭብጥ ፡ ተመሳሳይና ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሲሆ
 ኑ ፡ ባለጉዳዮቹንና ፡ (ሁለት ፡ ወይም ፡ ከሁለት ፡ በላይ ፡ ቢሆኑም) ፡ ክሶቹን ፡ ለማጣ
 መር ፡ ይቻላል ፡ (ቁጥር ፡ ፲፩ ፡ እና ፡ ፪፻፲፯) ፡ ሆኖም ፡ ለዚህ ፡ ሕግ ፡ ወሰን ፡ አለው ፡ ም
 ክንያቱም ፡ ሰው ፡ ፍጹም ፡ ካለመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ ተገቢ ፡ ላልሆነ ፡ ጉዳይ ፡ ሊያውለው ፡
 ይችላል ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ሊጣመር ፡ ወይንም ፡ ክስ ፡ ውስጥ ፡ ሊገባ ፡ አይችልም ፡ አንድ ፡
 ሰው ፡ ከሳሽ ፡ ወይም ፡ ተከሳሽ ፡ የሚሆነው ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ሶስተኛ ፡ ወገን ፡
 ጣልቃ ፡ ገብ ፡ ሆኖ ፡ ለመከራከር ፡ የሚችለው ፡ ለክሱ ፡ መነሻ ፡ በሆነው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡
 ጥቅም ፡ ወይም ፡ መብት ፡ ሲኖረው ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡
 ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፴፫) ።

ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ መምራ ፡ ብርሃኔ ፡ አይዛመደንም ፡ ብለዋል ፡ ሆኖም ፡ መም
 ሬ ፡ ብርሃኔ ፡ የክርክሩ ፡ መነሻ ፡ መሬት ፡ በከፊል ፡ በእኔ ፡ ይዞታ ፡ ሥር ፡ ነው ፡
 ያለው ፡ ይላል ፡ መምራ ፡ ብርሃኔ ፡ የሚለውን ፡ ካረጋገጠ ፡ በቁጥር ፡ ፴፫ ፡ መሠረት ፡
 ለክሱ ፡ መነሻ ፡ በሆነው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ጥቅም ፡ ወይም ፡ መብት ፡ ሊኖረው ፡ ይችላል ፡
 ሆኖም ፡ ከከሳሾች ፡ ወይም ፡ ከተከሳሾች ፡ ወገን ፡ ሆኖ ፡ ለመከራከር ፡ መፈለጉን ፡ በግ
 ልጽ ፡ እንዲናገር ፡ ያስፈልጋል ።

ስለዚህ ፡ በቁጥር ፡ ፻፹ ፡ ፻፹፬ ፡ መሠረት ፡ የሚከተለውን ፡ ውሳኔ ፡ እንሰጣለን ።

፩ኛ/ በእኛ ፡ አስተያየት ፡ በታህሣሥ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፱፱ ፡ ዓ. ም. የተሰጠው ፡ የከፍ
 ተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ (ፍርድ ፡ ቁጥር ፡ ፫/፱፯) ፡ ሕግ—ነክ ፡ ነው ። ስለሆነም ፡
 የመምራ ፡ ብርሃኔን ፡ ይግባኝ ፡ ተቀብለን ፡ ውሳኔውን ፡ ውድቅ ፡ አድርገንዋል ።

፪ኛ/ ይህ ፡ ክርክር ፡ በአስቸኳይ ፡ ወደ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲመለስ ፡
 መምራ ፡ ብርሃኔ ፡ በቁጥር ፡ ፴፫ ፡ መሠረት ፡ ለክሱ ፡ መነሻ ፡ በሆነው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡
 ጥቅም ፡ ወይም ፡ መብት ፡ እንዳለው ፡ በዝምድናው ፡ ወይም ፡ በይዘታው ፡ እንዲያረጋ
 ግጥ ፡ ተፈቅዶለታል ፡ ካረጋገጠም ፡ በክሱ ፡ ጣልቃ ፡ እንዲገባ ፡ ይፈቀድለታል ።

፫ኛ/ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ የጣልቃ ፡ ገብነቱ ፡ ጉዳይ ፡ ሳይፈጸም ፡ በክር
 ክሩ ፡ ሥረ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የመጨረሻ ፡ ብያኔ ፡ እንዳይሰጥ ፡ ታግዷል ።

፬ኛ/ ወጭውን ፡ በቁጥር ፡ ፬፻፷፪ ፡ ፬፻፷፮ ፡ መሠረት ፡ ተረቺው ፡ ወገን ፡ ይክፈል ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Asmara

Justices:

Doctor Yohannes Berhane
Kegnazmatch Tesfaghiorghis Gebretensae
Fitawrari Gebregziabher Kabtemariam

BERHANE EQUBE v. ENDA GEBREKRISTOS
ENDA TEKLEYOHANNES
AND OTHERS

Civil] Appeal No. 27/59

Civil procedure—Third party intervention—Appeal on interlocutory matters—Service of summons—Civ. Proc. C. Arts. 41, 33, 244 (d), 320 (3), 105, 70.

An appeal from the decision of the High Court denying appellant's application to intervene in a suit involving land on grounds that he is an interested party as he is in possession of part of the land in dispute and is related to the first named defendant.

Held: Decision reversed.

1. Third party in possession of the land which is the subject of the dispute is an interested party under Art. 33 Civ. Proc. C. and may intervene pursuant to Art. 41. Civ. Proc. C.
2. Art. 320 (3) Civ. Proc. C. does not preclude a third party from appealing from a decision denying intervention.
3. A party who refused to accept personal service and subsequent service from a court registrar is duly served.

JUDGMENT

The value of the subject matter involved in the suit between the plaintiffs and the defendants was substantial. As a result the case was brought to the High Court of Eritrea in the first instance. The present appellant then filed an application on the basis of Article 41 of the Civil Procedure Code, praying the Court to allow him to intervene.

On December 21, 1966, the High Court gave the following decision:

"That Kesci Berhane Eqube is a relative of the Enda Tombosa and Enda Simret is denied. Hence, he should first ascertain his birth; after which he may have his rights respected accordingly."

Kesci Berhane, through his advocate, appealed from the High Court's decision. This Court is in session to hear the appeal.

From the applications written on December 21, 1966, and December 22, 1966, we have been able to understand that Kesci Berhane claims to be an interested party on two grounds:

He argues: "I am related to Enda Tombosa. Tombosa is the son of Simret. Since the litigation involves the 'riste' (land) of Tombosa and Simret, I should be allowed to be a party to the suit."

He argues further: "Since part of the land in contest is in my possession, I have a direct interest in the suit."

After a date was fixed for the hearing of this appeal, the appellant tried to serve the plaintiffs and defendants with copies of the memorandum of appeal and summons, but both refused to accept them. They were called by the registrar; the defendants went and received the summons, but the plaintiffs refused to accept these copies. The appellant and the defendants appeared in court, but the plaintiffs were absent.

Briefly there are many issues that should be resolved by this court: but the main ones are the following three:

- (a) Whether or not the decision given by the High Court is appealable;
- (b) Whether or not the plaintiffs were properly served with summons despite failure to appear in court;
- (c) Whether or not the decision given by the High Court is sustainable at law.

As we clearly stated in the case *Enda Sanbetay v. Enda Awalom* (File No. 12/58, 13/58), according to Articles 244(d) and 320(3) of the Civil Procedure Code, there is no appeal from decisions on subsidiary issues or preliminary objections. A question like the present one that has to be decided before dealing with the merits of the case is a preliminary objection.

The purpose of forbidding appeals on minor, subsidiary issues is: to prevent a dishonest party from delaying the case, to protect the honest party, and to save precious judicial time. But in order that the other party be not deprived of his rights, he can raise such matters as grounds of appeal after a final judgment is given on the whole suit (Article 320(3) of the Civil Procedure Code). Thus the rights of both parties are fully protected by this procedure.

But the case of the present appellant is a special one. If he were either one of the plaintiffs or one of the defendants, although he would not be allowed to appeal now, he could appeal on that basis after the final judgment. But the appellant wants to appear in this case as an intervening third party. When one of the parties in this litigation appeals, how can the present appellant appeal? He cannot be a party because his application to intervene was rejected, and he does not want to be left out because he claims his rights are involved. What should be done in such a situation? The phrase "other party" in Article 244(2a) refers to either the plaintiff or the defendant; but we do not think that it refers to a third party like Kesci Berhane Equebe. Hence we allow him to appeal.

(b) There is no doubt that the plaintiffs knew of this appeal. It is also clear that they knew when the appeal would be heard because, although they refused to accept the summons, they were served with them by the appellant, and later by the registrar. On the basis of Article 70 and 105 of the Civil Procedure Code, we consider

BERHANE EQUBE v. ENDA GEBREKRISTOS

the service made by the appellant as the first issue of summons, and that by the registrar as the second or substituted service. Hence we think that the plaintiffs were absent while duly served and thereby defied the court's authority. Therefore it is fair and necessary that they suffer the consequence of their wrong act of refusal.

(c) Although it is not specifically stated in the copy of the High Court's judgment, we could infer that the litigators, when asked, replied that Kesci Berhane was not their relative. But as explained above, Kesci Berhane is not arguing only on the basis of his birth; he also argues on the basis of his possession. In his application Kesci Berhane also cites Articles 358-360 of the Civil Procedure Code.

According to these Articles, if a judgment is passed in a suit, one who should have been made a party to the suit has the right to oppose it before it is executed. If the reason for the opposition is sound, the execution of the judgment is stayed, another proceeding takes place, and a legal decision is given (Article 360 of Civil Procedure Code). But this means that two judgments are given, which is double work. It is a waste of time, money and energy to the courts and more so to the parties. Parliament has enacted laws to solve such problems. For example, when there are suits involving the same question of law or fact, the parties (two or more) may be joined and the suits may be consolidated (Articles 11 and 217 of the Civil Procedure Code). But there are limits (or precautions) to this law, because man, imperfect as he is, may abuse it. Not every person can join or be joined and be a party to a suit. One can be a plaintiff, a defendant or intervene as a third party when he has a vested interest or a right in the subject matter of the suit (Article 33 of the Civil Procedure Code).

The two parties in litigation denied that Kesci Berhane belongs to them. But, Kesci Berhane alleges that part of the land in contest is in his possession. If he proves his allegation, he would have a right or a vested interest within the meaning of Article 33, in which case he can be a party to the suit. But it is required of him to clearly tell whether he is on the side of the plaintiffs or the defendants.

Hence on the basis of Articles 180-184, we give the following decision:

1. We are of the opinion that the High Court's decision, Judgment No. 3/57 given on December 21, 1966, deals with a question of law. Hence we accept the appeal of Kesci Berhane Eqube, and quash the decision.

2. Let this case be immediately remanded. Kesci Berhane is hereby allowed to prove that he is an interested party within the meaning of Article 33, either by birth or by possession of the land in dispute, and to intervene if he so proves.

3. The High Court is hereby prevented from passing final judgment on the merits of the whole suit before this question of intervention is settled.

4. The costs shall be paid, according to Articles 466 of the Civil Procedure Code, by the one who loses the case.

January 17, 1967

የከፍተኛው ፍርድ ቤት ፤

አሥመራ ።

ዳኞች ፡

አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሕ ፡ አወቅ ፤

ሼክ ፡ ጊዕደር ፡ መ/ካሚል ፤

ግራዝ/ፍስሐየ ፡ ዘገየ ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ወልደሚካኤል ፡ ተወልደ ፡ መድሕን ፡ እና ፡ ሌሎች ፤

መልስ ፡ ሰጭዎች ፡ ኢድረስ ፡ ዑመር ፡ ኪክያ ፡ እና ፡ ሌሎች ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፰/፶፰

የውል ፡ ግዴታዎች ፡— ወሎች ፡— የውሎች ፡ መፍረስ ፡— የባለዕዳ ፡ አጭባቢነት ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፲፱፻፲፩ ፡ ፲፱፻፲፮ ።

እንድ ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳ ፡ በአውራጃው ፡ ፍርድ ቤት ፡ በፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ የተከበረውን ፡ (የተያዘውን) ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ለወንድሙ ፡ ለመሸጥ ፡ የገባው ፡ ውል ፡ ውድቅ ፡ ይሁንልን ፡ በማለት ፡ የቀረበውን ፡ ክስ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ቤት ፡ ስላልተቀበለው ፡ ፍርዱን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ ውሳኔው ፡ ተሸር ፡ ውሎ ፡ ውድቅ ፡ ሆኖአል ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መዝገብ ፡ ሹምም ፡ የመዘገበውን ፡ ውል ፡ ከመዝገቡ ፡ እንዲሰርዝ ፡ ታዟል ።

፩/ በፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ የተከበረውን ፡ ንብረት ፡ ለዘመድ ፡ መሸጥ ፡ የፍርድ ፡ ባለሀብትን ፡ ማጭበርበር ፡ ስለሆነ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፲፱፻፲፩ ፡ እና ፡ ፲፱፻፲፮ ፡ መሠረት ፡ የሸያጩ ፡ ውል ፡ ሊፈርስ ፡ ይችላል ።

፪/ የእንድ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ የሸያጭ ፡ ውል ፡ መመዝገብ ፡ የውሎን ፡ ፈራሽነት ፡ አይለውጥም ።

ፍርድ ።

ለዚህ ፡ ይግባኝ ፡ መነሻ ፡ የሆነው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። የመልስ ፡ ሰጪዎች ፡ ወንድም ፡ ሐሰን ፡ አህመድ ፡ ኪክያ ፡ ከይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ላይ ፡ በሺያጭ ፡ ከብቶች ፡ ገዝቶ ፡ ቀረውን ፡ ፪ሺ፯፻፶፯ ፡ ብር ፡ (ሁለት ፡ ሺ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ሐምሳ ፡ ስድስት ፡ ብር) ፡ ስላልከፈለ ፡ ወንድሙ ፡ ሁለተኛው ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ የተባለውን ፡ ቀሪ ፡ ገንዘብ ፡ ለመክፈል ፡ ዋስ ፡ በመሆኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በአሥመራ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ቤት ፡ በሁለተኛው ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ አቀረቡ፤ ፍርድ ቤቱም ፡ ክሱን ፡ ተቀብሎ ፡ በማየት ፡ ከመረመረ ፡ በኋላ ፡ በመዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፹፱/፶፮ ፡ በጥቅምት ፡ ፲፫/፲፩/፶፮ ፡ በሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ሁለተኛው ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ አብደላ ፡ አህመድ ፡ ኪክያ ፡ ዋናውን ፡ ፪ሺ፯፻፶፯ ፡ ብር ፡ እና ፡ በዋስትናው ፡ ግዴታ ፡ ከገባበት ፡ ቀን ፡ እንስቶ ፡ ሕጋዊ ፡ ወለድ ፡ በመቶ ፡ ዘጠኝ ፡ ለዳኝነት ፡ ፩፻፲፰ ፡ ብር ፡ ከህፃ ፡ ሣንቲም ፡ የጠበቃ ፡ አበል ፡ ፻፶ ፡ ብር ፡ እንዲከፍል ፡ ተወስኑበት ።

ይህንኑ ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ዋናው ፡ ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ሐምሌ ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. በቁጥር ፡ ፳፻፸፭/፶፮ ፡ በተጻፈው ፡ ደብዳቤ ፡ እንደፍርዱ ፡ እንዲፈ

ጸም : የማስረጃ ሚያ : ትእዛዝ : አስተላለፊ ስት ፤ የተባለውን : ትእዛዝ : አክብሮ : ፍርድ
 ዱን : ባለመፈጸሙ : ፍርድ : አስረጃ ሚያው : የፖሊስ : ወታደርን : እማኝ : በማድረግ ፣
 የፍርድ : ባለዕዳውን : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ባለ : ፫ : ክፍል : ቤት : ከነአገልግ
 ሎቱ : ጭምር : እ. ኤ. አ. ጥቅምት : ፲፪ : ቀን : ፲፱፻፷፬ : ዓ. ም. እንዲከበር : አደረገ ፣
 (የይግባኝ : ባዮች : ማስረጃ : ቁጥር : ፳፩) = ይግባኝ : ባዮች : ባቀረቡት : ማስረጃ :
 ቁጥር : ፫ : እንደተመለከተው : የፍርድ : ባለዕዳው : ንብረት : ፲፰ : ብር : የሚያ
 ወጣ : ለመሆኑ : በመሐንዲስ : ተገመተ = በዚህ : ግምት : መሠረት : ንብረቱ : ለሐ
 ራጅ : እ. ኤ. አ. በ፳፬/ ፲፩/ ፷፬ : የሚሸጥ : ለመሆኑ : በጋዜጣ : ወጣ ፤ (የይግባኝ : ባዮ
 ች : ማስረጃ : ቁጥር : ፱) = በተባለው : ዋጋ : ገዢ : ስለጠፋ : እንደገና : በተገኘው :
 ዋጋ : ንብረቱ : እ. ኤ. አ. በ፳፯/፪/፳፭ : የሚሸጥ : ለመሆኑ : ማስታወቂያ : ወጣ : (የይግ
 ባኝ : ባዮች : ማስረጃ : ቁጥር : ፳) = ከዚህ : በኋላ : የተባለው : ንብረት : በሐራጅ :
 እንዲሸጥ : በጋዜጣ : መወጣት : እንደታወቀ : የፍርድ : ባለዕዳው : ድርጅት : ለወ
 ንድሙ : ለአንደኛው : መልስ : ሰጭ : ሸጧል : በማለት : የአውራጃው : ፍርድ : ቤት :
 ለፍርድ : አረጋጸም : በወጣው : የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ : በቁጥር : ፩፻፸፯/፵፭ :
 በአንቀጽ : ፮ : መሠረት : የፍርድ : ባለዕዳው : ፮ : ወር : እንዲታሰር : በመዝገብ :
 ቁጥር : ፩፻፹፱/፶፯ : ግንቦት : ፳፯ : ቀን : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ትእዛዝ : ሰጠ = ለከፍተ
 ኛው : ፍርድ : ቤት : ይግባኝ : ሰላለ : በመዝገብ : ቁጥር : ፫፻፹፱/፶፯ : በ፫ : ወር :
 እስራት : ሲያሻሽልለት : ለሁለተኛ : ጊዜ : ለጠቅላይ : ፍርድ : ቤት : ይግባኝ :
 አቅርቦ : በመዝገብ : ቁጥር : ፩፻፴፩/፶፯ : የታሠረው : በቂ : ሆኖ : እንዲለቀቅ :
 ተወስኖለታል =

ከዚህ : በኋላ ፩ኛው : መልስ : ሰጪ : የተባለውን : ንብረት : ስለገዛሁት : በሐ
 ራጅ : ይሸጥ : የተባለው : ያለአገባብ : ነውና : ሽያጭ : ውድቅ : ይሁንልኝ : በማለት :
 መቃወሚያውን : ለአሥመራ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ስላቀረበ : መቃወሚያው :
 ታይቶ : እስኪወስን : ድረስ : የሐራጁ : ሽያጭ : ለጊዜው : ታግዶ : እንዲቆይ : በመዝገብ :
 ቁጥር : ፩፻፹፭/፶፯ : ሚያዝያ : ፲፱ : ቀን : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ትእዛዝ : ቢሰጥም : የቀረበው :
 መቃወሚያ : የሚመለከተው : ከ፲፭ : ብር : በላይ : የሆነውን : ንብረት : ስለሆነ : ስል
 ጣኑ : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ነው : በማለት : ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : አስተ
 ላለፈ = የከፍተኛውም : ፍርድ : ቤት : እንዲህ : ያለው : መቃወሚያ : የንብረቱ : ዋጋ :
 ከፍ : ወይም : ዝቅ : ቢልም : መቃወሚያውን : ማየት : የሚችለው : ያው : በፍሬ :
 ነገሩ : ፍርድ : የሰጠው : የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : ስለሆነ : እዚያው : እንዲታይ :
 በመዝገብ : ቁጥር : ፫፻፷፰/፶፯ : ትእዛዝ : ሰጠ ፤ በዚህም : ትእዛዝ : ላይ : ለጠቅላይ :
 ፍርድ : ቤት : ይግባኝ : ስለቀረበ : ፍርድ : ቤቱም : ነገሩን : ከመረመረው : በኋላ :
 የበታች : ፍርድ : ቤቶችን : ትእዛዝ : በማጽደቅ : ከመምሪያ : ጭምር : መቃወሚያው :
 በአውራጃው : ፍርድ : ቤት : እንዲታይ : በመዝገብ : ቁጥር : ፩፻፵፭/፶፯ : ጎዳር : ፩ : ቀን
 ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. ትእዛዝ : ሰጠ =

በተባለው : ትእዛዝ : መሠረት : የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : ፩ኛ : መልስ : ሰጪ :
 ያቀረበውን : መቃወሚያ : ተቀብሎ : በማየት : ከመረመረ : በኋላ : እንደኛው : መልስ :
 ሰጭ : ያቀረበውን : መቃወሚያ : ተቀብሎ : የፍርድ : ባለዕዳውን : ንብረት : የገ
 ዛው : በሚገባ : ነው : በማለት : በመዝገብ : ቁጥር : ፩፻፹፭/፶፯ : የካቲት : ፲፩ : ቀን
 ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. ፍርድ : ስለሰጠ : ይግባኝ : ቀረበ =

የይግባኝ : ባዮች : መሠረታዊ : ክርክር : የፍርድ : ባለዕዳው : ንብረት : በፍርድ :
 አስረጃ ሚያው : ከተከበረ በኋላ : እንዲሁም : በሐራጅ : እንዲሸጥ : በጋዜጣ : ከወጣ :
 በኋላ : በማጭበርበር : የፍርድ : ባለገንዘቦችን : መብት : ለመገዳት : ፍርድ : እንዳይ

ፈጸም ፡ በማቀድ ፡ በቤተ ፡ ሰብ ፡ መካከል ፡ የተደረገ ፡ ሽያጭ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ዋጋ ፡ ሊሰጠው ፡ አይገባም ፡ በማለት ፡ ነው ።

በበኩሉ ፡ የመልስ ፡ ሰጪዎች ፡ ጠበቃ ፡ ያቀረበው ፡ መከላከያ ፡ የተባለው ፡ ንብረት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ በዕዳ ፡ የተያዘ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ባንኩ ፡ መብቱን ፡ ለማስከበር ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክስ ፡ አቅርቦ ፡ ነገሩ ፡ ከታየ ፡ በኋላ ፡ በመዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፳፱/፶፯ ዓ. ም. ታሕሣሥ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም. ንብረቱ ፡ እንዲሸጥ ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ የተገዛ ፡ ስለሆነ ፤ ውሉም ፡ በማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ማስመዝገቢያ ፡ ጽ/ቤት የተመዘገበ ፡ ስለሆነ ፤ በሚገባ ፡ የተገዛ ፡ ንብረት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ተከራክሯል ።

በግራ ፡ ቀኙ ፡ በኩል ፡ የቀረበውን ፡ ክርክር ፡ እንደመረመርነው ፡ ሊወሰን ፡ የሚገባው ፡ ጭብጥ ፡ የሁለተኛው ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ንብረት ፡ የሆነው ፡ አንደኛ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ የገዛው ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ በሚገባ ፡ መሆን ፡ አለመሆኑን ፡ ማረጋገጥ ፡ ነው ። የይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጠበቃ ፡ ያቀረበው ፡ ማስረጃ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ አንደኛው ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ከሁለተኛው ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ማለት ፡ ከፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ በክርክር ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ንብረት ፡ ገዛሁ ፡ ያለበት ፡ በሕዝብ ፡ አዋዋይ ፡ የተጻፈና ፡ በማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ማስመዝገቢያ ፡ ጽ/ቤት ፡ በቁጥር ፡ ፳፬/፲፱፻፳፮ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፴፫/፲፱፻፳፯ ፡ እ.ኤ.አ. በ፯/፲፩/፲፱፻፳፬ ፡ የተመዘገበ ፡ ለመሆኑ ፡ ጽሑፍ ፡ ያስረዳል ። በዚህ ፡ ሰነድ ፡ እንደተገለጠው ፡ ውሉን ፡ የተዋዋሉት ፡ እ.ኤ.አ. በ፮/፲፩/፳፬ ፡ መሆኑንም ፡ ጭምር ፡ ይገልጻል ። የተባለው ፡ ንብረት ፡ ተሸጠ ፡ የተባለው ፡ ፍርድ ፡ ከተሰጠና ፡ ንብረቱ ፡ ከተከበረ ፡ በኋላ ፡ መሆን ፡ አለመሆኑን ፡ እንመርምር ።

በፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ላይ ፡ የተፈረደበት ፡ ጥቅምት ፡ ፲፫/፲፩/፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. ነው ። በፍርዱ ፡ መሠረት ፡ ፍርዱን ፡ ለማስፈጸም ፡ የፍርድ ፡ ማስታወቂያ ፡ በፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ በኩል ፡ ለፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ሐምሌ ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ.ም. የደረሰው ፡ ለመሆኑ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መዝገብ ፡ ያስረዳል ። የፍርዱ ፡ ማስታወቂያ ፡ ደርሶት ፡ ለማስፈጸም ፡ ፈቃደኛ ፡ ባለመሆኑ ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሶስት ፡ ክፍል ፡ ቤትና ፡ መጠቀሚያ ፡ ጭምር ፡ የፖሊስ ፡ ወታደርን ፡ እማኝ ፡ በማድረግ ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ እናት ፡ ባሉበት ፡ ቦታውን ፡ በማሳየት ፡ ንብረቱን ፡ ፍርድ ፡ አስፈጻሚው ፡ እ.ኤ.አ. በ፲፪/፲/፲፱፻፷፬ ፡ ያስከበረ ፡ ለመሆኑ ፡ የይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጠበቃ ፡ ባቀረበው ፡ የጽሑፍ ፡ ማስረጃ ፡ ቁጥር ፡ (፩) ፡ ተረጋግጧል ። ነገር ፡ ግን ፡ አንደኛው ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ንብረቱን ፡ ገዝቶለሁ ፡ የሚለው ፡ እ. ኤ. አ. በ፮/፲፩/፲፱፻፳፬ ፡ ነው ። እዚህ ፡ ላይ ፡ ዋናው ፡ ጥያቄ ፡ በፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ እንዲፈፀም ፡ ፍርድ ፡ ከተሰጠና ፡ ከተከበረ ፡ የተባለውን ፡ ንብረት ፡ መሸጥ ፡ የማይቻል ፡ ለመሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። የተባለው ፡ ንብረት ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ እናት ፡ ባሉበት ፡ የተከበረ ፡ መሆኑ ፡ ሲታወቅ ፡ ገዢውም ፡ ወንድሙ ፡ በመሆኑ ፡ በመተባበር ፡ ፍርዱ ፡ እንዳይፈጸምበት ፡ ለማሰናከል ፡ በቤተ ፡ ሰቡ ፡ ንብረቱ ፡ ለፍርድ ፡ ባለገንዘቦቹ ፡ በሐራጅ ፡ ተሸጦ ፡ እንዳይከፈል ፡ የታቀደ ፡ ዘዴ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ ዘዴ ፡ የተሸጠው ፡ ንብረት ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ዋጋ ፡ ሊኖረው ፡ አይችልም ። እንዲህ ፡ ያለው ፡ ተግባር ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፲፱፻፺፭ ፡ እና ፡ ፲፱፻፺፮ ፡ የተከለከለ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

የመልስ ፡ ሰጭዎች ፡ ጠበቃ ፡ በሁለተኛ ፡ ነጥብ ፡ ያቀረበው ፡ መከላከያ ፡ ንብረቱ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የንግድ ፡ ባንክ ፡ የተያዘ ፡ ስለነበረ ፡ እንዲሸጥ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በመዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፳፱/፶፯ ፡ ባዘዘው ፡ መሠረት ፡ ከባንኩ ፡ የገዛሁት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ነው ። የከፍተኛውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ እንደተመለከትነው ፡ ሐሰን ፡

አሕመድ፡ ኪክያ፡ የተባለው፡ የመልስ፡ ሰጭዎች፡ ወንድም፡ ከባንኩ፡ ጋር፡ የከሬዲት፡ ብድር፡ ውል፡ በማድረግ፡ ፲፭ሺ ፭፻፶፫፡ ብር፡ ተበድሮ፡ ስላልከፈለ፡ ተከሶ፡ እስከነወለዱ፡ እንዲከፍል፡ ተፈርዶበታል። የተባለውን፡ ገንዘብ፡ ያልከፈለ፡ እንደሆነ፡ ግን፡ መጀመሪያ፡ የሚንቀሳቀሰው፡ ንብረት፡ ይህም፡ የማይበቃ፡ እንደሆነ፡ የማይንቀሳቀሰው፡ ንብረት፡ ተሸጦ፡ እንዲከፍል፡ ተፈርዶበታል። በፍርድ፡ እንደተመለከተው፡ በንብረቱ፡ ላይ፡ ባንኩ፡ የንብረት፡ መያዣ፡ (ሞርጌጅ)፡ ያለው፡ ለመሆኑ፡ አልተጠቀሰም። ግን፡ ይህ፡ ፍርድ፡ ፈጽሞ፡ ሁለተኛውን፡ መልስ፡ ሰጪ፡ ማለት፡ የፍርድ፡ ባለዕዳውን፡ አይመለከትም። የከፍተኛውን፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መዝገብ፡ ስንመለከት፡ ባንኩ፡ የተባለውን፡ ንብረት፡ በመያዣ፡ (ሞርጌጅ)፡ የያዘው፡ ለመሆኑ፡ የቀረበ፡ ማስረጃ፡ የለም። ስለባንኩ፡ የከሬዲት፡ ብድር፡ ንብረቱ፡ በዋስትና፡ የተያዘ፡ ባንኩ፡ የሸጠው፡ ንብረት፡ ነው፡ ተብሎ፡ በመልስ፡ ሰጭዎች፡ የቀረበው፡ መከላከያ፡ ከእውነት፡ የራቀ፡ ከመሆኑም፡ በላይ፡ ፍርድ፡ ቤቱን፡ ለማደናገር፡ የቀረበ፡ መሆኑን፡ በጉልህ፡ ያሳያል።

አንደኛው፡ መልስ፡ ሰጭ፡ የተባለውን፡ ንብረት፡ ገዛሁ፡ ያለው፡ በሕዝብ፡ አዋቂዎች፡ በንብረት፡ ማስመዘገቢያ፡ ጽ/ቤት፡ የተመዘገበው፡ የይግባኝ፡ ባዮች፡ ማስረጃ፡ (፪)፡ እንደሚያስረዳን፡ ከወንድሞቹ፡ በ፲፭ሺ፡ ብር፡ የገዛው፡ ነው፡ እንጂ፡ እንደተባለው፡ ከባንኩ፡ በሐራጅ፡ ሺያጭ፡ የገዛው፡ አይደለም። ለሐሰን፡ አህመድ፡ ኪክያ፡ ባንኩ፡ ያበደረገውን፡ ገንዘብ፡ እንዲመስለን፡ ገዥው፡ በቀጥታ፡ ለባንኩ፡ ከፍሎት፡ ይሆናል። ይህም፡ የሚያስረዳን፡ የፍርድ፡ ባለገንዘብን፡ መብት፡ ለማስቀረት፡ በጎን፡ የተደረገ፡ የቤተ፡ ዘመድ፡ የሽያጭና፡ የግዢ፡ ውል፡ መሆኑን፡ ነው። አንደኛው፡ መልስ፡ ሰጭ፡ ከባንኩ፡ ላይ፡ ነው፡ የገዛሁት፡ ንብረቱም፡ በዋስትና፡ ተይዞ፡ ነበር፡ ያለው፡ ሐሰት፡ ሆኖ፡ መገኘቱ፡ ነው።

በመጨረሻ፡ ንብረቱን፡ በሚገባ፡ ገዢዎች፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መዝገብ፡ ካስመዘገቡት፡ በሕግ፡ ታውቆልኛል፡ በማለት፡ ለቀረበው፡ መከላከያ፡ አንድ፡ ንብረት፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መዝገብ፡ ውስጥ፡ በመመዘገቡ፡ ብቻ፡ ሕጋዊ፡ መብት፡ አይፈጥርለትም። በሕግ፡ የታዘዘው፡ የማስመዘገብ፡ ግዴታ፡ አንድ፡ ሰው፡ በሕግ፡ ላገኘው፡ መብት፡ የማሳወቅያ፡ ፎርማሊቲ፡ መሙያ፡ እንጂ፡ መብት፡ ሰጭ፡ አይደለም። በዚህ፡ መሠረት፡ በማዘጋጃ፡ ቤት፡ የሚሰጥ፡ ካርታ፡ ወይም፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መዝገብ፡ ውስጥ፡ የተመዘገበው፡ ውል፡ በሕግ፡ በተረጋገጠ፡ መብት፡ የተደገፈ፡ ባለመሆኑ፡ ለፍርድ፡ ቤት፡ እየቀረበ፡ ካርታው፡ ውድቅ፡ የሆነበት፡ ወይም፡ የተመዘገበው፡ የተሰረዘበት፡ ጉዳይ፡ አለ።

ስለዚህ፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ የፍርድ፡ ባለዕዳው፡ ንብረት፡ ላይ፡ የተፈረደበት፡ ፍርድ፡ እንዲፈጸምበት፡ ከታዘዘና፡ ንብረቱም፡ በፍርድ፡ አስፈጻሚው፡ የተከበረ፡ ከሆነ፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በቁጥር፡ ፲፱፻፺፭፡ እና፡ ፲፱፻፺፮፡ መሠረት፡ በኋላ፡ በጎን፡ የፍርድ፡ ባለዕዳው፡ ለወንድሙ፡ ለ፩ኛ፡ መልስ፡ ሸጭአለሁ፡ በማለት፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መዝገብ፡ ቢያስመዘግብ፡ በሕግ፡ የታገደውን፡ መብት፡ በማታለል፡ ማንም፡ ሰው፡ ለመሸጥም፡ ሆነ፡ ለመለወጥ፡ የማይችል፡ ስለሆነ፡ በእንደዚህ፡ ያለ፡ ሁኔታ፡ ያለውን፡ የፍርድ፡ ባለዕዳውን፡ ድርሻ፡ ንብረት፡ አንደኛው፡ መልስ፡ ሰጭ፡ መግዛት፡ ስለማይችል፡ የአሥመራ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በመዝገብ፡ ቁጥር፡ ፩፻፹፭/፲፯፡ የሰጠውን፡ የፍርድ፡ ባለዕዳውን፡ (ሁለተኛው፡ መልስ፡ ሰጭ)፡ ፍርድ፡ ሽረን፡ ስለሚመለከተው፡ ንብረት፡ ብቻ፡ የሽያጭ፡ ውል፡ ፍርስ፡ እንዲሆንና፡ በሕዝብ፡ አዋቂዎች፡ በተሰፋዩ፡ ብርሃን፡ እ.ኤ.አ. በ፭/፲፩/፲፱፻፷፭/፲፱፻፺፮፡ እ.ኤ.አ. በ፮/፲፩/፲፱፻፷፬፡ በቁጥር፡ ፩፻፡ እንዲሁም፡ በማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ ማስመዘገቢያ፡

ጽ/ቤት በ፳፯፻፲፩/፲፱፻፸፬ ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፳፬ሺ፹፰ ፡ እና ፡ በቁጥር ፡ ፴፫ሺ፱፻፳፯ ፡ የተመዘገበው ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ የአብደላ ፡ አህመድ ፡ ኪክያ ፡ ድርሻ ፡ የተመዘገበው ፡ እንዲሰረዝ ፡ ሆኖ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፹፱/፲፯ ፡ በፍርድ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፸፮/፲፯ ፡ በተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ማለት ፡ የአብደላ ፡ አህመድ ፡ ኪክያ ፡ ድርሻ ፡ ንብረት ፡ በሐራጅ ፡ ተሸጦ ፡ ለይግባኝ ፡ ባዮች ፡ እንዲከፈል ፡ አዘናል ።

የዚህ ፡ ፍርድ ፡ ትክክል ፡ ግልባጭ ፡ ለፍርድ ፡ አሰፈጻሚው ፡ ለሕዝብ ፡ አዋዋይ ፡ (ኖታዩ) ፡ ተስፋዬ ፡ ብርሃኔና ፡ ለማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ማስመዝገቢያ ፡ ጽ/ቤት ፡ እንዲላክና ፡ እንደፍርዱ ፡ እንዲፈጸም ፡ አዘናል ።

መልስ ፡ ሰጭዎች ፡ ለይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ዳኝነቱን ፡ እንዲሁም ፡ ኪሣራና ፡ የጠበቃ ፡ አበል ፡ ፲፯ ፡ ብር ፡ እንዲከፍሉ ፡ ፈርደናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ ጥር ፡ ፲፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፬ ፡ ዓ. ም. በችሎት ፡ በንባብ ፡ ተሰጠ።

HIGH COURT

Asmara

Judges:

Ato Negussie Fitawake

Sheik Gieder M. Camel

Grazmatch Fesschaye Zegaye

WOLDEMICHAEL TEWOLDE MEDHIN AND OTHERS

v. IDRIS UMER KEKIYA AND ABDELA AHMED KEKIYA

Civil Appeal 48/58

Contractual obligations—Contracts—Invalidity—Fraud on creditors' rights—Civ. C. Arts. 1995 and 1996.

An appeal from an Awradja Court decision refusing to invalidate a contract of sale between a judgment debtor and his brother of immovable property belonging to the judgment debtor, which had already been attached by the Awradja Court Execution Officer.

Held: Decision reversed, contract of sale invalidated, and the registrar of immovable property directed to strike registration of the contract from his register.

1. Sale to family members of property after attachment of the property by the Execution Officer is in fraud of creditors' rights and therefore subject to invalidation under Articles 1995 and 1996 of the Civil Code.

2. Registration of a contract of sale of an immovable does not affect the contract's invalidity.

JUDGMENT

Hasan Ahmed Kekiya, respondents' brother, bought cattle from the appellants and failed to pay a sum of E \$ 2,656, the remaining portion of the purchase price. Since Ahmed's brother, Respondent No. 2, had undertaken to guarantee the payment of the said amount, the appellants brought suit against him in the Awradja Court sitting at Asmara. The Court, having examined the case, held in its decision delivered on Oct. 23, 1963 (File No. 189/56) that Respondent No. 2 Abdela Ahmed Kekiya, pay said amount of E \$ 656 and legal interest at the rate of 9% per annum, to be calculated from the date on which respondent had undertaken the guarantee, court fees in the amount of E \$ 118.50 and advocate's fees in the amount of E \$ 150.

Pursuant to this judgment, the Chief Execution Officer sent an order of execution, dated July 28, 1964, (Ref. No. 575-56) to the respondent.

On Oct. 12, 1964 the Execution Officer with the aid of a policeman, attached the immovable property of the judgment debtor which consisted of a three-room house with its facilities (App. Exh. No. 21) since respondent failed to comply with the order. As Exhibit No. 3 submitted by appellants shows, the property of the

judgment debtor was valued at E \$ 18,000. Subsequently, the public was notified in a newspaper that the judgment debtor's property would be sold by auction on Nov. 24, 1964 and that the starting price would be E \$ 18,000. (App. Exh. No. 4).

Since no bidder turned out, the notice of auction was re-published with a modification that on February 27, 1965 the property would be sold at any price to the highest bidder (App. Exh. No. 5).

On June 3, 1965, the Awradja Court sentenced the judgment debtor to six months imprisonment, pursuant to Article 6 of Legal Notice No. 176 of 1945, on the ground that he had sold his property to his brother, Respondent No. 1 despite his knowledge of the newspaper auction notice (File No. 189-56).

The judgment debtor appealed to the High Court, which reduced the sentence to 3 months imprisonment (File No. 381-57). The judgment debtor again appealed to the Supreme Court which held that the period of detention which the judgment debtor had undergone was sufficient and that he should, therefore, be released.

Thereafter, Respondent No. 1 proffered an objection to the Awradja Court of Asmara alleging that since he had bought the property in question, the decision that it be sold by auction was improper and that therefore the decision should be set aside. On April 27, 1965, the Awradja Court ordered that the sale by auction be temporarily stayed until the appeal was examined and a decision thereon rendered (File No. 185/57). However, since the objection involved an amount of over E \$ 15,000, the court transferred the case to the High Court, the court of competent jurisdiction.

The High Court remanded the case on the ground that the value of the property involved notwithstanding, the case may be heard by the Awradja Court (File No. 368/57). Respondent No. 1 appealed from this order to the Supreme Court which, after considering the appeal, confirmed, on Nov. 10, 1965, the order of the lower courts thus ordering with instructions that the objection of Respondent No. 1 be heard by the Awradja Court (File No. 145/57).

Pursuant to the said order, the Awradja Court examined the case, accepted respondents' objection, and on February 18, 1966 decided that Respondent No. 1 had bought the property in question properly (File No. 185/57); wherefore this appeal.

The basic contention of the respondents is that since the sale was made after the property of the judgment debtor was attached by the Execution Officer and after notification in the newspaper of its sale by auction, the sale was made fraudulently between the family members to prejudice the rights of the judgment creditors. Consequently, the sale must be held invalid. Counsel for the respondents argues in defence that the property in question had been held by the Ethiopian Commercial Bank as security for debt. To protect its right the bank had brought suit in the High Court, which ordered on January 4, 1966, that the property be sold by auction (File No. 29-57). The property was thus bought by respondent No. 1 pursuant to this order.

He further argues that since the contract had been registered in the registers of immovable property, the property had been bought properly.

Having examined the arguments on both sides, we think that the issue to be decided is whether Respondent No. 1 bought the property of Respondent No. 2 in

WOLDEMICHAEL T. M. v. IDRIS UMER KEKIYA

accordance with the law. Exhibit No. 2, submitted by counsel for appellants is the document embodying the contract under which Respondent No. 1 alleges to have bought the property in question from Respondent No. 2, the judgment debtor, and was drawn up by a public notary.

It purports to have been registered on November 6, 1964 in the office of the registers of immovable property—deed registration No. 24088, record of sale No. 33927. The document shows that the contract was concluded on November 5, 1964. It remains to be decided whether the property was sold after the judgment of the High Court was delivered and the property attached.

Judgment was rendered against the judgment debtor on October 23, 1963. The record of the Awaradja Court shows that notice of execution of the judgment was sent by the Execution Officer to the judgment debtor on July 21, 1965. It had been proved by documentary evidence submitted by Counsel for appellants (No. 1) that since the judgment debtor failed to execute the judgment after having received the notice of execution, the Execution Officer with the aid of a policeman, and in the presence of the judgment debtor's mother, attached the immovable property of the judgment debtor on October 12, 1964. The property consisted of a three-room house with its facilities. However, Respondent No. 1 alleges to have bought the property on November 5, 1964. Here the main question is whether property may be purchased after an order of execution thereon has been and rendered the same has been attached. A direct answer to this is that it may not, because it is clear that property may not be sold after an order of execution thereon is rendered, and the property attached. Since the property in question was attached in the presence of the judgment debtor's mother, since the buyer was the judgment debtor's brother, the whole transaction was employed concertedly by the family members to obstruct the execution of the judgment so that the creditor could not be paid from the proceeds of the sale of the property. Property sold in such a fraudulent manner is of no effect. It is clear that such act is prohibited by Civil Code Articles 1995 and 1996.

The defence advanced by counsel for respondents on the second point is that since the property had been held by the Commercial Bank of Ethiopia it had been bought from the Bank pursuant to a High Court order for the sale of the property (File No. 29/57). As we have examined the High Court file, Hassan Ahmed Kekiya, the respondents' brother, who had concluded a contract of loan for E\$ 15,553, had been ordered to pay back the principal with interest since he had failed to repay the loan. The High Court had further ordered that in the event the debtor failed to repay the debt, his movable property, and if that was insufficient to cover the loan, his immovable property, be sold and the proceeds go to the Bank. The judgment does not specify whether the Bank had a mortgage on any of the judgment debtor's property. The judgment does not refer at all to respondent No. 2. When we look at the High Court record no evidence had been submitted to prove that the Bank had held the property in question on mortgage. The defence forwarded by the respondents—that the property was sold by the Bank which had held it as security for a loan—is not only far from the truth but is aimed at misleading the court.

The property which Respondent No. 1 alleges to have bought from the Bank by auction was in fact bought from his brother for E\$15,000, and the contract of sale recorded by a public notary as evidenced by Exhibit No. 2 of the appellants. It might be that the purchaser had paid Hassan Ahmed Kekiya's debt directly to

the Bank. What all this amounts to is that the purported contract of sale was concluded between the members of the same family in order to prejudice the rights of the judgment creditor. The allegations of Respondent No. 1, that he had bought the property from the Bank which had held the same as security for debt, is false.

Lastly, concerning the contention that ownership of the property is legally recognised since it had been registered in the registers of immovable property, it is clear that the mere fact of registration does not constitute a decision as to its validity. The duty to register imposed by law is simply a formal requirement evidencing a right acquired under the law, but does not of itself create any right. Thus, there have been instances where title deeds issued by the municipality or contracts registered in the registers of immovable property have been held of no effect for lack of a legally recognised right which they purported to evidence.

Thus, respondent's contention that he bought the property after a court order to execute a judgment on said property had been entered and the property attached by the Execution Officer is not valid because such transaction is prohibited by Articles 1995 and 1996 of the Civil Code. The registration of the purported sale primarily aimed at defrauding a person's right, in the registry of immovable property, is of no effect. We therefore quash the judgment of the Asmara Awradja Court in File No. 185/57 regarding the judgment debtor (Respondent No.2) and we order that the contract of sale be voided as far as it relates to said property. We further order the cancellation of entries (relating to Abdella Kekiya's share) made by Tesfaye Berhane, the public notary, on November 5, 1965 under No. 11626-7947, on November 6, 1964 under No. 100 and by the office of the registers of immovable property on November 6, 1964 under File No. 24088 and 2292. We also order that judgment debtor Ahmed Abdela Kekiya's share of property be sold by auction, and the proceeds paid to appellants.

A copy of this judgment shall be sent to the Execution Officer, the public notary, Tesfaye Berhane, and to the office of the registers of immovable property and the judgment shall be executed accordingly.

Respondents shall pay to appellants court fees, costs and advocate's fees in the amount of E \$300.

January 26, 1967

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
አዲስ ፡ አበባ ፡ የንግድ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሕ ፡ አወቅ ፤
ሻምበል ፡ ኢያሱ ፡ ገብረ ፡ ሐዋርያት ፤
አቶ ፡ አበበ ፡ አውግቸው ።

ከሳሽ ፡ ዘውዴ ፡ መኳንንት ፤

ተከሳሾች ፡ ፩ኛ/ የቡና ፡ ቦርድ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፤
፪ኛ/ ኤን ፡ ላዛሪዲስ ፤
፫ኛ/ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ግዘጋጃ ፡ ቤት ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቅጥር ፡ ፶፰/፶፰

ንብረት ፡— ባለሀብትነት ፡— የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡— ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ሀብቶች ፡ ማስለቀቅ ፡— የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፵፬ ፤ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፩ሺ፬፻፷፫ ፡ ፩ሺ፬፻፷፮ ፡ ፩ሺ፬፻፸፩ ፡ ፩ሺ፬፻፸፪ ፡

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡— የፍርድ ፡ ቤትን ፡ ትእዛዝ ፡ መጣስ ፡— ኪሣራ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፱፻፷፫ ፡ ፱፻፷፬ ።

የመራቱ ፡ ባለሀብት ፡ ተከሳሹ ፡ በይዞታዬ ፡ አወክኝ ፡ ባለሀብት ፡ ላልሆነ ፡ ሰው ፡ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ ተሰጠብኝ ፡ ሲል ፡ ያቀረበው ፡ ክስ ።

ውሳኔ ፤ መራቱ ፡ ለባለሀብቱ ፡ እንዲመለስ ፡ ታዟል ፡ የርስቱ ፡ ምስክር ፡ ወረቀትም ፡ የጋ ፡ እንደሌለው ፡ ተቆጥሯል ።

፩/ ለአንድ ፡ ሰው ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባለሀብት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ የሚሰጠው ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ የተሰጠው ፡ ሰው ፡ የዚህ ፡ ንብረት ፡ ባለሀብት ፡ መሆኑን ፡ አያረጋግጥም ።

፪/ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅት ፡ አንድ ፡ ንብረት ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ይጠቅማል ፡ በማለት ፡ ንብረቱን ፡ ለማስለቀቅ ፡ ቢፈልግ ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥትና ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የተደነገገውን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መከተልና ፡ ካሳ ፡ መክፈል ፡ አለበት ።

ፍርድ ።

ለዚህ ፡ ፍርድ ፡ መነሻ ፡ የሆነው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በቦሌ ፡ ወረዳ ፡ ግዛት ፡ በንፋስ ፡ ስልክ ፡ አካባቢ ፡ በግምት ፡ ፯ሺ፭፻ ፡ ሜትር ፡ ካሬ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ከሚኖር ፡ ከአቶ ፡ ደበዲ ፡ አዩና ፡ ከአቶ ፡ በዳዳ ፡ ሻጋ ፡ በውል ፡ የገዛውን ፡ ቦታ ፡ ፩ኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ይዟል ። ከተባለው ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ፋብሪካ ፡ መሥሪያ ፡ የሚሆን ፡ ፴ሺ ፡ ሜትር ፡ ካሬ ፡ ቦታ ፡ እንዲሰጠው ፡ በታዘዘለት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ፫ኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ካርታ ፡ አስነስቶ ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ከሰጠው ፡ ቦታ ፡ ጋር ፡ አደባልቆ ፡ የከሳሹን ፡ ይዞታ ፡ ስለወሰደበትና ፡ አጥፍንም ፡ አፍርሶ ፡ መሥራት ፡ ስለጀመረበት ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ እና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩን ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡

፩ሺ፬፻፷፫፣ ፩ሺ፬፻፷፯፣ ፩ሺ፬፻፸፩፣ ፩ሺ፬፻፸፰፣ በመጥቀስ፡ የባለቤትነቱ፡ መብት፡ እንዲከበርለት፡ በተከሣሾቹ፡ ላይ፡ ይህን፡ ክስ፡ አቀረበ። ከሳሽም፡ ክሱን፡ ለማስረዳትና፡ የተባለውን፡ ቦታ፡ በውል፡ ለመግዛቱ፡ ታኅሣሥ፡ ፲፪፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፯፡ ዓ. ም. የፈረመውን፡ የሽያጭ፡ ውል፡ በማስረጃነት፡ አቅርቧል፡ ከዚህም፡ በላይ፡ የአንድ፡ ሰው፡ የግል፡ መሬት፡ ለሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ያስፈልጋል፡ ተብሎ፡ ካልተወሰነና፡ ለዚሁም፡ አላማ፡ ቦታው፡ የሚወሰድበት፡ የሆነ፡ እንደሆነ፡ ተገቢው፡ ግምት፡ ሳይከፈለው፡ ሊነካበት፡ የማይችል፡ ለመሆኑ፡ የሕገ፡ መንግሥቱን፡ አንቀጽ፡ ቁጥር፡ ፵፬፡ እና፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፩ሺ፬፻፷፫፣ ፩ሺ፬፻፷፯፣ ፩ሺ፬፻፸፫፣ ፩ሺ፬፻፸፰ን፡ በመጥቀስ፡ ተከራክሯል።

ከሣሽ፡ ላቀረበባቸው፡ ክስ፡ ፩ኛው፡ ተከሳሽ፡ መጥሪያው፡ ደርሶት፡ ቀርቦ፡ አልተከራከረም። የሁለተኛው፡ ተከሣሽ፡ ጠበቃ፡ ግንቦት፡ ፭፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ. ም. ባቀረበው፡ የመከላከያ፡ ጽሑፍ፡ ከሣሽ፡ ከአንደኛውና፡ ከሦስተኛው፡ ተከሳሾች፡ ጋር፡ ክርክር፡ ቢኖረውም፤ ሁለተኛውን፡ ተከሣሽ፡ የሚያገባው፡ ነገር፡ የሌለ፡ ስለሆነ፡ በእሱ፡ ደንበኛ፡ ላይ፡ የቀረበው፡ ክስ፡ ውድቅ፡ እንዲሆን፡ ቢጠይቅም፡ ጥቅምት፡ ፲፰፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፱፡ ዓ. ም. ባቀረበው፡ ተጨማሪ፡ ጽሑፍ፡ ለሁለተኛው፡ ተከሣሽ፡ ለፋብሪካው፡ ሥራ፡ የሚውል፡ ጫሺ፡ ሜትር፡ ካሬ፡ በጽሕፈት፡ ሚኒስቴር፡ ማዘገ፡ በቁጥር፡ ፭ሺ፪፻፶፯/ ፳፮፻፱/ ፳፮፣ በአዲስ፡ አበባ፡ ከተማ፡ ውስጥ፡ እንዲገዛ፡ በተፈቀደለት፡ መሠረት፡ የአዲስ፡ አበባ፡ ማዘጋጃ፡ ቤት፡ በቁጥር፡ ፲፱ሺ፭፻፴፰፡ በተመዘገበ፡ ካርታ፡ ስለሰጠው፡ የቦታው፡ ሕጋዊ፡ ይዞታ፡ አለው። ለዚሁም፡ ቦታ፡ ፩፻፳ሺ፡ ብር፡ ከፍሏል፡ ስለዚህ፡ ሁለተኛው፡ ተከሣሽ፡ በቅን፡ ልቦና፡ የገዛውን፡ ቦታ፡ ሥራው፡ እንዲቆም፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ያዘዘው፡ የማገድ፡ ትእዛዝ፡ እንዲነሣለትና፡ ሥራው፡ እንዲቀጥል፡ በማለት፡ ተከላከለ።

በበኩሉ፡ የሦስተኛው፡ ተከሳሽ፡ ነገረ፡ ፈጅ፡ በግንቦት፡ ፲፪፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ. ም. ባቀረበው፡ የመከላከያ፡ ጽሑፍ፡ በተባለው፡ ቀበሌ፡ ለሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ለቡና፡ ቦርድ፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ፪፻፳ሺ፡ ሜትር፡ ካሬ፡ ቦታ፡ እንዲሰጠው፡ በጽሕፈት፡ ሚኒስቴር፡ ማዘገ፡ የካቲት፡ ፭፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ. ም. በቁጥር፡ ፫ሺ፪፻፵፭/፳/፳፭/፵፭፡ የተፈቀደ፡ ከመሆኑም፡ በላይ፡ በዚሁም፡ ክልል፡ ውስጥ፡ አለን፡ ስለሚሉት፡ የግል፡ ባለመብቶች፡ በከንቲባው፡ ሰብሳቢነት፡ ጉዳዩ፡ እንዲታይ፡ የታዘዘ፡ ስለሆነ፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ የተከፈተው፡ መዘገብ፡ እንዲዘጋ፡ በማለት፡ አመልክቷል።

በግራ፡ ቀኙ፡ በኩል፡ የቀረበውን፡ ክርክር፡ በሚገባ፡ መርምረናል። የከሣሽ፡ ቦታ፡ ለሁለተኛው፡ ተከሳሽ፡ በተሰጠው፡ ክልል፡ ውስጥ፡ ለመሆኑ፡ አልተካደም። ቦታውን፡ ከሳሽ፡ በሚገባ፡ በውል፡ የገዛውና፡ ይዞታውም፡ የራሱ፡ ለመሆኑ፡ የቀረበልን፡ የውል፡ ሰነድ፡ በግልጥ፡ ያስረዳል። ይህ፡ ላለመሆኑ፡ በተከሳሾቹ፡ በኩል፡ የቀረበ፡ መቃወሚያ፡ የለም። እንግዲህ፡ የተባለው፡ የከሳሽ፡ ቦታ፡ የራሱ፡ የግል፡ ቦታ፡ መሆኑ፡ ተረጋግጧል፡ ማለት፡ ነው። በሕገ፡ መንግሥቱ፡ በአንቀጽ፡ ፵፬፡ መሠረት፡ የአንድ፡ ሰው፡ የግል፡ ቦታ፡ ለሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ያስፈልጋል፡ ተብሎ፡ በሚኒስትሮች፡ ምክር፡ ቤት፡ ሳይወሰንና፡ ያስፈልጋልም፡ ከተባለ፡ አስቀድሞ፡ ተገቢ፡ የሆነው፡ ግምት፡ ሳይሰጠው፡ እንደማይወሰድበት፡ በግልጥ፡ ተደንግጓል። የግል፡ ቦታ፡ አወሳሰድ፡ ሥርዓት፡ በፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ በቁጥር፡ ፩ሺ፬፻፷፫፣ ፩ሺ፬፻፷፯፣ ፩ሺ፬፻፸፫፣ በዝርዝር፡ ተገልጿል።

ይህም፡ የሚያስረዳን፡ በሕገ፡ ከተደነገገው፡ ውጭ፡ የማንም፡ ሰው፡ የግል፡ ቦታ፡ አይወሰድበትም፡ ማለት፡ ነው። አሁን፡ በክርክር፡ ላይ፡ ያለው፡ የከሳሽ፡ ቦታ፡ በአንዴት፡ ያለ፡ ሁኔታ፡ ለሁለተኛው፡ ተከሣሽ፡ የተሰጠበት፡ መሆኑን፡ እንመር

ምር = ለዚህ ፡ ሁሉ ፡ ክርክር ፡ መነሻ ፡ የሆነው ፡ ሥረ ፡ ነገር ፡ የቡና ፡ ቦርድ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ድርጅቱን ፡ ሃዲድ ፡ ወደአለበት ፡ በብሾፍቱ ፡ መንገድ ፡ እንፋስ ፡ ስልክ ፡ አጠገብ ፡ ለማዞር ፡ ስለፈለገ ፡ በዚህ ፡ ቦታ ፡ ያለው ፡ የቴሌኮሙኒኬሽን ፡ ጣቢያ ፡ ወደ ሌላ ፡ ቦታ ፡ ስለሚዞር ፡ የያዘው ፡ ቦታ ፡ ተገምቶ ፡ ለቦርዱ ፡ እንዲለቅ ፡ በተጨማሪም ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ እንዲውል ፡ ለሚቋቋሙት ፡ ድርጅቶች ፡ ተስማሚ ፡ የሆነውን ፡ ቦታ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ የባለርስቱ ፡ መብት ፡ ተጠብቆ ፡ ግምቱን ፡ ወይም ፡ ንጣፋን ፡ ቦርዱ ፡ ሰጥቶ ፡ ቦታውን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ እንዲችል ፡ በማለት ፡ ከዚህ ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ ባቀረበው ፡ ፕላን ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ሃያ ፡ ሺ ፡ ሚትር ፡ ካሬ ፡ ቦታ ፡ እንዲፈቀድለት ፡ የቡና ፡ ቦርድ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ ስለአመለከተ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ሀያ ፡ ሺ ፡ ሚትር ፡ ካሬ ፡ ቦታ ፡ ግምቱን ፡ ለባንክ ፡ አስይዞ ፡ በአስቸኳይ ፡ መሬቱ ፡ ካርታ ፡ ተነስቶ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ቡና ፡ ቦርድ ፡ እንዲሰጠው ፡ በክልል ፡ ውስጥ ፡ ርስት ፡ አለን ፡ ስለሚሉት ፡ ባለመብቶች ፡ ትዳዩ ፡ በክቡር ፡ ከንቲባው ፡ አማካኝነት ፡ ተጠንቶ ፡ የሚወሰን ፡ መሆኑን ፡ በመግለጥ ፡ የካቲት ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፰ ፡ ዓ. ም. በቁጥር ፡ ፫፻፸፱፻፳/ ፳/ ፳፮/ በተጻፈ ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ማዘገፍ ፡ የታዘዘ ፡ ለመሆኑ ፡ አልተካደም ፤ ለፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ማስረጃ ፡ ሆኖ ፡ ቀርቧል ።

እስካሁን ፡ ድረስ ፡ በተባለው ፡ ማዘገፍ ፡ መሠረት ፡ የቡና ፡ ቦርድ ፡ ገንዘቡን ፡ በባንክ ፡ አስቀምጦ ፡ ከቴሌኮሙኒኬሽን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ቦታውን ፡ የተረከበው ፡ ለመሆኑ ፡ ባቀረበውም ፡ ፕላን ፡ መሠረት ፡ የ፪፻፸፱ ፡ ሚትር ፡ ካሬ ፡ ቦታ ፡ በቦርዱ ፡ ስም ፡ ካርታ ፡ ተነስቶ ፡ የተሰጠው ፡ ለመሆኑ ፡ የቀረበልን ፡ ማስረጃ ፡ የለም ።

የቡና ፡ ቦርድ ፡ ቦታው ፡ እንዲፈቀድለት ፡ ጠየቀ ፡ እንጂ ፡ በተፈቀደለት ፡ መሠረት ፡ ግምቱን ፡ ለባንክ ፡ አስቀምጦ ፡ ቦታውን ፡ ለመረከቡ ፡ ያቀረበው ፡ አስረጅ ፡ የለም ።

በድንገት ፡ በዚያ ፡ እካባቢ ፡ ሁለተኛ ፡ ተከላሽ ፡ ቡና ፡ የሚያበጥር ፡ የግል ፡ ፋብሪካ ፡ ኩባንያ ፡ ለማቆም ፡ አስፈቅዶ ፡ ከተባለው ፡ ቦታ ፡ ውስጥ ፡ ፴ሺ ፡ ሚትር ፡ ካሬ ፡ ቦታ ፡ እንዲሰጠው ፡ በጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፸፱፻፱/ ፳፮/ ለማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ተላልፏል ። በተባለው ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ ለቦታው ፡ ፻፳ሺህ ፡ ብር ፡ ከፍሎ ፡ በቁጥር ፡ ፲፱፻፺፻፴፰ ፡ የተመዘገበ ፡ ካርታ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ሰጥቶኛል ፡ በማለት ፡ ካርታውን ፡ ለማስረጃነት ፡ ቢያቀርብም ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴርን ፡ ትእዛዝ ፡ ወይም ፡ ግልባጫን ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በማስረጃነት ፡ አላቀረበም ። በተባለው ፡ ካርታ ፡ ላይ ፡ ሻጪ ፡ ቡና ፡ ቦርድ ፡ ሲሆን ፡ ገዥው ፡ ሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ተጠቅሷል ። የቡና ፡ ቦርድ ፡ በመጀመሪያው ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ማዘገፍ ፡ መሠረት ፡ የቴሌኮሙኒኬሽን ፡ ጣቢያ ፡ ያለበትን ፡ ቦታና ፡ የግል ፡ ባለርስቶችን ፡ ቦታ ፡ ከመረከቡ ፡ በፊት ፡ ግምቱን ፡ ለባንክ ፡ አስቀምጦ ፡ ካርታ ፡ በስሙ ፡ በማስነሳት ፡ የባለቤትነቱን ፡ መብት ፡ ሳያረጋግጥ ፡ እንዴት ፡ ለግል ፡ ኩባንያ ፡ ማለት ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ የአንድን ፡ ሰው ፡ የግል ፡ ይዞታ ፡ አሳልፎ ፡ ይሰጣል ? የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ እንዴት ፡ የአንድን ፡ ሰው ፡ የግል ፡ ባለርስትነትን ፡ መብት ፡ ሳይጠብቅ ፡ ግምቱን ፡ ሳያስከፍል ፡ ገና ፡ የቡና ፡ ቦርድ ፡ በሕግ ፡ ያልተረከበውን ፡ ቦታ ፡ አሳልፎ ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ካርታ ፡ በስሙ ፡ አስነስቶ ፡ ለመስጠት ፡ ይችላል ፡ ይህማ ፡ የመጀመሪያውን ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ማዘገፍ ፡ መቃወም ፡ አይደለም ? ከዚህም ፡ በላይ ፡ የሚያስገርመው ፡ ገና ፡ ክሱ ፡ እንደተጀመረ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የነገሩን ፡ አመጣጥና ፡ ሁኔታ ፡ ስለተረዳው ፡ ለወደፊቱ ፡ አስፈላጊው ፡ ውሳኔ ፡ እስኪሰጥ ፡ ድረስ ፡ ሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ የከላሽን ፡ ይዞታ ፡ ፈጽሞ ፡ እንዳይነካ ፡ ሥራም ፡ እንዳይሠራበት ፡ እንዲሁም ፡ መብቱ ፡ እስኪረጋገጥ ፡ ድረስ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ካርታ ፡ እንዳይሰጥ ፡ ሚያዝያ ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፰ ፡ ዓ. ም. በዋለው ፡ ችሎት ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ፡

ሰጠ ፡ ማገጃው ፡ እንዲከበር ፡ ለተገቢው ፡ የፖሊስ ፡ ጣቢያ ፡ አዛዥ ፡ ተላለፈ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ትእዛዝ ፡ ሳይከበር ፡ ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ የከሳሽን ፡ አጥር ፡ አፍርሶ ፡ በቦታው ፡ ላይ ፡ የፋብሪካውን ፡ ሥራ ፡ መሥራት ፡ ቀጠለ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤትም ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ በስሙ ፡ ካርታ ፡ አንስቶ ፡ ሰጠ ።

ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ የሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ተጥሶ ፡ በምንቸገረኝነት ፡ እንደተፈለገ ፡ ከተሠራ ፡ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ የውንብድና ፡ ተግባር ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ፡ ማለት ፡ ነው ።

የከሳሹ ፡ መብት ፡ በመደፈሩ ፡ ተጠያቂዎቹ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ትእዛዝ ፡ ያላከበሩት ፡ ወገኖች ፡ መሆን ፡ አለባቸው ። ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ መሬቱን ፡ የተረከብኩት ፡ በቅን ፡ ልቦና ፡ ነው ፡ ቢልም ፡ በከሳሹ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ሥራ ፡ እንዳይሠራ ፡ ለጊዜው ፡ ከተከለከለ ፡ በኋላ ፡ ይዞታ ፡ በመድፈር ፡ ሥራውን ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ በመቀጠሉ ፡ ቅን ፡ ልቦናን ፡ መከላከያ ፡ ሊያደርግ ፡ አይችልም ።

ከሕግ ፡ ውጭ ፡ የሰው ፡ ቦታ ፡ ተሰጥቶኛል ፡ በማለት ፡ ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ባለመብት ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። የካቲት ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. በቀጥር ፡ ፲፱፻፵፮/፳፰፻፵፰ ፡ ለክቡር ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ከንቲባ ፡ ከጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ የግል ፡ ባለርብቶች ፡ መብት ፡ እንዲጠበቅ ፡ የተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ሳይከበር ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱንና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩን ፡ ሕግ ፡ በመጣስ ፡ ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ በከሳሹ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ሥራ ፡ እንዳይሠራበት ፡ ይዞታው ፡ እንዲከበር ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሰጠውን ፡ ማገጃ ፡ በሥልጣኑ ፡ ሽር ፡ አጥሩን ፡ አፍርሶ ፡ ሥራውን ፡ ስለቀጠለ ፡ ቦታውን ፡ የተረከብኩት ፡ በቅን ፡ ልቦና ፡ ከጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ታዩልኝ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ የተባለውን ፡ ትእዛዝ ፡ መከላከያ ፡ ሊያደርገው ፡ ስለማይችል ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤትም ፡ ከፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ትእዛዝ ፡ ውጭ ፡ ካርታ ፡ አንስቶ ፡ የከሳሹንም ፡ ቦታ ፡ ጭምር ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ በስሙ ፡ ስለሰጠ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሕግ ፡ የመተላለፍ ፡ ተግባር ፡ ፈጽመው ፡ ተገኝተዋል ።

ስለዚህ ፡ የከሳሹ ፡ ቦታ ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ያስፈልጋል ፡ ተብሎ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ ግምቱ ፡ ተከፍሎት ፡ የተወሰደበት ፡ ቦታ ፡ ስለአልሆነና ፡ ቦታውም ፡ የተሰጠው ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ግል ፡ ኩባንያ ፡ ስለሆነ ፡ የከሳሹ ፡ ይዞታ ፡ ቦታ ፡ በሕግ ፡ የተጠበቀለት ፡ የግል ፡ ሐብቱ ፡ ስለሆነ ፤ የከሳሹን ፡ ይዞታ ፡ ለሚመለከተው ፡ ብቻ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ በቁጥር ፡ ፲፱፻፷፱፻፳፰ ፡ የሰጠው ፡ ካርታ ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ስለሆነ ፡ ውድቅ ፡ አድርገንዋል ። ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ የግል ፡ ኩባንያ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ የከሳሹን ፡ ይዞታ ፡ እንዳይነካበት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ካዘዘ ፡ በኋላ ፡ አጥሩን ፡ ስላፈረሰበትና ፡ የመሬቱንም ፡ ሁኔታ ፡ ለዋውጦ ፡ የሠራበት ፡ ቢሆንም ፡ የከሳሹን ፡ ይዞታ ፡ እንደነበረ ፡ እንዲያስረክብ ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ከሳሹ ፡ በፈቃዱ ፡ በገበያ ፡ ዋጋ ፡ ግምቱን ፡ ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ከፍሎት ፡ ቢለቅ ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ አይከለክለውም ፤ ፩ኛው ፡ ተከሳሽ ፡ የከሳሹን ፡ ቦታ ፡ ለሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ እንዲሰጥ ፡ ያዘዘበት ፡ ወይም ፡ በውል ፡ የተሰማማበት ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ ስላልቀረበልን ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የቡና ፡ ቦርድ ፡ ተጠያቂ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ፤ ቢፈልግ ፡ ሁለተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ በእንደዚህ ፡ ኃላፊነት ፡ ውስጥ ፡ ያገባውን ፡ ወገን ፡ በኃላፊነት ፡ ከመጠየቅ ፡ የሚከለክለው ፡ ነገር ፡ የለም ።

ከሳሹ ፡ ሁለተኛው ፡ ተከሳሽና ፡ ሦስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ላደረሱበት ፡ ጉዳት ፡ ኪሣራ ፡ ቢጠይቅ ፡ መብቱ ፡ የተጠበቀለት ፡ ነው ፡ ብለናል ። ሁለተኛው ፡ ተከሳሽና ፡ ሶስተኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ለከሳሹ ፡ የጻገነቱን ፡ ኪሣራ ፡ በአንድነት ፡ ይክፈሉ ፡ ብለናል ። ከሳሹ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፬፻፷፫ ፡ እና ፡ ፬፻፷፬ ፡ መሠረት ፡ የኪሣራውን ፡ ዝርዝር ፡ ሲያቀርብ ፡ ይወሰናል ፡ ብለናል ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ ሚያዝያ ፡ ፲፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ ባሉበት ፡ ተሰጠ ።

HIGH COURT

Addis Ababa, Commercial Division

Judges:

Ato Negussie Fitawake

Captain Eyassu Gebre Hawariat

Ato Abebe Awgechew

ZEWDIE MEQUANENT v.

(1) THE NATIONAL COFFEE BOARD

(2) N. LAZARIDIS

(3) THE MUNICIPALITY OF ADDIS ABABA

Civil Case No. 158/58

Property—Ownership—Title deeds—Expropriation—Rev. Const. Art. 44—Civ. C. Arts. 1463, 1467, 1471, 1472, 1478.

Civil procedure—Violation of court order—Costs—Civ. Proc. C. Arts. 463, 464.

Complaint over interference with ownership of land and issuance of a title deed to a non-owner.

Held: Land ordered restored to plaintiff and title deed invalidated.

1. The issuance of a title deed to a parcel of land does not of itself confer ownership of that land on the person to whom the title deed is issued.

2. Where land is required by a government agency on a compulsory basis, the procedure laid down for expropriation by the Revised Constitution and the Civil Code must be followed and compensation must be paid.

JUDGMENT

The facts of the case are as follows: The plaintiff in his complaint stated that he bought a piece of land with an area of about 7500 square meters from Ato Debebe Ayana on December 21, 1957. The land is found in the Bole Woreda Gizat, near Nefas Selk. Defendant No. 3 issued a title deed to Defendant No. 2 pursuant to an order that 30,000 square meters of land be transferred to Defendant No. 2 from the land of Defendant No. 1 for the purpose of building a factory. Part of the land owned by plaintiff was also transferred to Defendant No. 2. Defendant No. 2 destroyed the fences erected by the plaintiff and started building his factory. Thereafter the plaintiff sued the defendants citing Article 44 of the Revised Constitution and Civil Code Articles 1463, 1467, 1471-2 and 1478. The plaintiff produced as evidence a contract of sale made on December 21, 1957. He argued that by virtue of Article 44 of the Revised Constitution and Articles 1463, 1467, 1471-2 and 1478 of the Civil Code, no person may be deprived of his property unless it is decided that the property is needed for public utility and just compensation is paid to the person whose property is expropriated.

Defendant No. 1 failed to appear even though he was served with the summons. The attorney for Defendant No. 2 in his statement of defence submitted on May 13, 1966, stated that the litigation does not concern his client and requested that the suit against his client be dismissed. However, in an additional statement of defence dated October 28, 1966, the attorney for Defendant No. 2 argued that since the Municipality of Addis Ababa had given his client a title deed No. 19538, pursuant to the permission given by the Ministry of Pen, letter No. 5257/56 to Defendant No. 2 to buy 30,000 square meters of land for building a factory, he had a legal title over the land. He also argued that his client had paid E \$ 120,000 for the land and requested the court to cancel the injunction order it gave previously enjoining his client from building his factory on the property he had bought in good faith.

The attorney for Defendant No. 3 in his statement of defence dated May 20, 1966, requested the court to dismiss the case since the Ministry of Pen has permitted by letter No. 3245.8.66 of February 12, 1966, the National Coffee Board to take over 220,000 square meters of land in the said district for public utility and, moreover, it is ordered that the case of those individuals who claim that they have the right over the land be considered by a committee under the chairmanship of the Lord Mayor.

We have examined the arguments made by both parties. It is not denied that the plaintiff's land is included in the piece of land given to Defendant No. 2. The contract of sale produced by the plaintiff clearly shows that the land belongs to the plaintiff. Therefore it is proved that the land under litigation belongs to the plaintiff. Article 44 of the Revised Constitution provides that, "No one may be deprived of his property except upon a finding by ministerial order issued pursuant to the requirements of a special expropriation law enacted in accordance with the provisions of Articles 88, 89, or 90 of the present Constitution, and except upon payment of just compensation determined, in the absence of agreement, by judicial procedures established by law. Said ministerial order, to be effective, shall be approved by the Council of Ministers and published in the Negarit Gazeta." The procedures for expropriation of private property are provided by Civil Code Articles 1463, 1467, 1472, and 1478.

This explains that no one may be deprived of his property unless it is in accordance with the law. Let us now examine how the land under litigation was given to Defendant No. 2. The National Coffee Board, since it wanted its headquarters to be situated near the railway on Bishoftu Road, applied to the Emperor requesting that the land occupied by the Telecommunications station, which was soon to be abandoned, be estimated and given to it. In addition, it requested that the land owned by individuals in this area be given to it for public use upon payment of the compensation to the individuals in accordance with the law. It is not denied that the Ministry of Pen ordered, by letter No. 3245.8.66 of February 12, 1966, that the requested 220,000 square meters of land be given to the National Coffee Board after the Board deposited in a bank the estimated price of the land. The Ministry also ordered that the case of those persons whose property was to be expropriated be studied and decided through the Lord Mayor. This letter is presented to the court as evidence.

There is no evidence produced showing that the National Coffee Board, in accordance with the letter of the Ministry of Pen, deposited the estimated price of the land in a bank, obtained the land from the Telecommunications Board and got a title deed in its name for the land.

ZEWDIÉ MEQUANENT v. COFFEE BOARD

The National Coffee Board presented no evidence showing that it had deposited the estimated price of the land in a bank; it only produced evidence to the effect that it requested the land to be given to it.

Even though Defendant No. 2 produced title deed No. 19538 as evidence to show that he obtained it from the Municipality and paid E \$120,000 for the land in accordance with the order of the Ministry of Pen by letter Number 5257/56 which was sent to the Municipality allowing him to buy 30,000 square meters of land for building a coffee-cleaning factory, the copy of the order was not presented as evidence. On the title deed the National Coffee Board is mentioned as the seller and Defendant No. 2 as the buyer. How was it that the National Coffee Board sold the property of an individual to a private company, namely Defendant No. 2, without first depositing the estimated price of the land in a bank and obtaining the title deed for it? How was it that the Municipality gave the title deed for the land under litigation to Defendant No. 2? Is it not a violation of the first order of the Ministry of Pen? However, at the beginning of this litigation this Court gave an order of injunction on April 22, 1964, enjoining Defendant No. 2 and the Municipality of Addis Ababa from doing any work on the property of the plaintiff and from delivering the title deed for the land to Defendant No. 2. The proper Police Commissioner was informed for executing this order. However, violating this order of the Court, Defendant No. 2 destroyed other fences constructed by the plaintiff and started building his factory. The Municipality also gave the title deed to Defendant No. 2 in his name. There cannot be a greater offence than disrespect and neglect of a court's order given in accordance with the law.

Those persons who did not respect the order of the Court must be responsible for the infringement of the rights of the plaintiff. Defendant No. 2 argued that he obtained the land in good faith. But this cannot be a good defence, for he continued building his factory on the plaintiff's property after this Court gave an injunction order enjoining him from doing any work on plaintiff's property.

Defendant No. 2 cannot get any right over someone's property illegally. The order given by the Ministry of Pen on February 13, 1964, letter No. 3245.8.66 to the Lord Mayor of Addis Ababa was not respected. The provisions of the Constitution and the Civil Code were also violated. Defendant No. 2 cannot raise the defence that he obtained the land in accordance with the order of the Ministry of Pen and hence in good faith, since he continued building his factory in violation of the order of this Court. Therefore, both Defendant No. 2 and the Municipality are guilty of serious offences.

We have invalidated title deed No. 19538 since the plaintiff's land is his private property protected by the law and it was not expropriated in accordance with the law and was given to Defendant No. 2, a private company. Since Defendant No. 2 destroyed the fence constructed by the plaintiff after the injunction order of this court, we order that he hand over the land to the plaintiff in the condition it was before. However, this judgment does not bar the plaintiff from selling the land to Defendant No. 2 upon payment of the market price for the land. No evidence was produced to show that Defendant No. 1 ordered that the plaintiff's land be given to No. 2. Therefore, this case does not involve the National Coffee Board. Plaintiff may demand compensation for the damages caused to him by Defendants No. 2 and 3. We order that both of these defendants pay the costs of the litigation to the plaintiff. The amount will be decided when the plaintiff provides us with the itemised bill of costs, in accordance with Articles 463 and 464 of the Civil Procedure Code. This judgment is given in the presence of all parties.

April 27, 1967

የምርምር : ድርሰቶች ።

የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በሕግ : አወጣጥ : ረገድ : የሚፈጽመው : ተግባር ።

ከክቡር : አቶ : ሥዩም : ሐረጎች ።*

በዛሬው : ዕለት : ከመሐከላችሁ : ተገኝቼ : “በሕግ : አወጣጥ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ስላለው ተግባር ።” አጭር : ንግግር : ለማድረግ : በመቻሌ : የተለየ : ደስታ : ይሰማኛል ። ምክንያቱም : ይህ : ታዳጊ : የሆነው : የቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ትምህርት : ቤት : በአጭር : ጊዜ : ውስጥ : የሕግ : ባለሙያዎችን : ቁጥር : በየደረጃው : እየጨመረ : እንዲሄድ : ማድረጉን : ስለማውቅ : ከሕግ : ባለሙያዎች : አንዱ : እንደመሆኔ : መጠን : ዩኒቨርሲቲው : ስለፈጸመው : ከፍተኛ : ተግባር : የተሰማኝን : ደስታ : ለመግለጽ : አጋጣሚ : ጊዜ : ሆኖ : ስላገኘሁት : ነው።

የሕግ : ሙያ : ለአንድ : አገር : ዕድገትና : ሰላም : አስፈላጊ : መሆኑን : ለእናንተ : ለሕግ : ባለሙያዎችና : ደጋፊዎች : መዘርዘር : አያሻም ። ኢትዮጵያ : አገራችን : ጥንት : ከፍትሐ : ነገሥት : ጀምሮ ሲያያዝ : የመጣ : የሕግ : እውቀትና : ፍልስፍና : በፍርድ : አጠባበቅም : የረጅም : ዘመን : ታሪክ : እንዳላት : በሁላችሁም : ዘንድ : የታወቀ : ነው ። ሕዝቡም : የተፈጥሮ : የሕግ : ዕውቀት : ዝንባሌ : አለው : እየተባለ : እስካሁን : የሚነገርለት : ከዩኒቨርሲቲው : በየጊዜው : እየተመረቁ : በወጡት : የሕግ : ባለሙያዎች : የአዕምሮ : ንቃትና : ችሎታ : ተመስክሮአል : ብዬ : አምናለሁ ።

ሕግ : በሚወጣበት : ጊዜ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : የሚፈጽመው : ተግባር : ምን : እንደሆነ : ከመዘርዘር : በፊት : ራሱ : “ሕግ” የሚለው : ቃል : ምንን : እንደሚያጠቃልል : ባጭሩ : መግለጽ : ተገቢ : ይሆናል ።

፩/ ሕግ : በኢትዮጵያ :-

በኢትዮጵያ : ሕገ : መንግሥት : አቋም : “ሕግ” የሚለው : ቃል : የሚከተሉትን : ያጠቃልላል :-

1/ አዋጅ :- አዋጅ : ማለት : በኢትዮጵያ : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፴፬ : ፸፩ : እና : ከ፳፰—፺፩ : በተመለከተው : መሠረት : የሚፈጸም : የንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ካጠናውና : የኢትዮጵያ : ፓርላማ : ከመከረበት : በኋላ : በንጉሠ : ነገሥቱ : ሲጸድቅ : የሚወጣ : ሕግ : ነው ።

2/ ድንጋጌ :- ድንጋጌ : ማለት : በሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፺፪ : መሠረት : ፓርላማ : ዝግ : በሆነበት : ጊዜ : አስቸኳይ : ጉዳይ : ሲያጋጥም : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ከመከረበት : በኋላ : በንጉሠ : ነገሥቱ : የሚደነገግ : ሕግ : ነው ።

3/ ትእዛዝ :- ትእዛዝ : ማለት : በሕገ : መንግሥት : ከአንቀጽ : ፳፮—፴፯ : እና : በሌሎችም : አንቀጾች : ተዘርዘሮ : ለንጉሠ : ነገሥቱ : በተሰጠው : ሥልጣን :

* ይህ : አንቀጽ : ክቡር : አቶ : ሥዩም : ሐረጎች ፤ በጠቅላይ : ሚኒስቴር : ጽሕፈት : ቤት : ሚኒስትር ፤ በ፲፱፻፷ : ዓ. ም. የቀድሞ : ሕግ : ተግባራዊ : ግህበር : ባዘጋጀው : የምሳ : ግብጥ : ላይ : በክብር : እንግዳነት : ባደረጉት : ንግግር : ላይ : የተመሠረተ : ነው ።

መሠረት : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : መክሮበት : በንጉሠ : ነገሥቱ : የሚወጣ : ሕግ : ነው ።

4/ ደንብ :- ደንብ : ማለትም : አንድ፤ ሚኒስቴር : ወይም : በቻርተር : የተቋቋመ : ድርጅት : በአዋጅ : በድንጋጌ : ወይም : በትእዛዝ : በተሰጠው : ሥልጣን : መሠረት : የሚያወጣው : ሕግ : ማለት : ነው ።

እነዚህ : ሕጎች : በሚወጡበት : ጊዜ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ያለውን : ተግባር : ከመዘርዘር : በፊት : ደግሞ : አንዳንድ : ሰዎች : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ስላለው : ተግባር : የሚያስቡትን : እንመልከት ። በአንዳንድ : ሰዎች : አስተሳሰብ : ሕግ : ማመንጨትና : ማውጣት : የፓርላማ : ሥራ : ነው። የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ደግሞ : የወጣውን : ሕግ : በሥራ : ላይ : የሚያውል : አስፈጻሚ : ክፍል : ነው : ስለዚህ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ሕግ : በማውጣት : ረገድ : ምን : ተካፋይነት : ሊኖረው : ይችላል ? የሚል : ጥያቄ : ሊሰነዘር : ይቻላል።

እስካሁን : ድረስ : ታላቅ : የፖለቲካ : አምድ : ሆኖ : ሲሠራበት : የቆየው : የፖለቲካ : ፍልስፍና : የአንድ : መንግሥትን : አቋም : ሶስት : ላይ : መመደቡ : ነው ። በዚህም : “የፖለቲካ : ሥልጣን : አከፋፈል ።” በተባለው : ፍልስፍና : መሠረት : የአንድ : አገር : የመንግሥት : አቋም : ሶስት : ማዕዘን : አለው ። እነዚህም :-

- ሕግን : የማውጣት : ሥልጣን : ያለው : ----- ፓርላማ :
 - ሕግን : የማስፈጸም : ሥልጣን : ያለው : ----- የአስፈጻሚ : ክፍል :
 - ሕግን : መሠረት : አድርጎ : የመዳኘት : ሥልጣን : ያለው ----- የዳኝነት : ክፍል :
- ይባላሉ ።

ይህን : መሠረታዊ : የፖለቲካ : ፍልስፍና : መላው : ዓለም : ተቀብሎት : የሚሠራበት : ነው ። የኢትዮጵያ : ሕገ : መንግሥትም : በዚህ : ፍልስፍና : ላይ : የተመሠረተ : ነው ። ይህ : የፖለቲካ : ፍልስፍና : ግን : እነዚህ : ሶስቱ : የመንግሥት : አቋሞች : ማለት : ፓርላማ : የአስፈጻሚ : ክፍል : ወይም : የዳኝነት : ክፍል : ግንኙነት : ሳይኖራቸው : ተለያይተው : ለየብቻቸው : ተግባራቸውን : መፈጸም : ይችላሉ : የሚል : አለመሆኑ : መታወቅ : ይኖርበታል ። የፍልስፍናውን : መሠረታዊ : አስተሳሰብ : በትክክል : መረዳት : ሲያስፈልግ : ከፍተኛ : ጥንቃቄ : መደረግ : ያለበትም : እዚህ : ላይ : ነው ። የዚህ : የፖለቲካ : ፍልስፍና : ትክክለኛው : ዓላማ : እነዚህ : ሶስት : አቋሞች : ሚዛናቸውን : ጠብቀው : በመተባበር : እንዲሠሩና : አንዱ : የሌላውን : አቋም : ሥልጣን : እንዳያጠቃልል : ጥንቃቄ : እንዲደረግ : የሚያሳስብ : ነው። በሌላም : አነጋገር : ለምሳሌ : አስፈጻሚው : ክፍል : ከሌሎቹ : ጋር : ተባብሮ : ሥራውን : በሚፈጽምበት : ወቅት : ሕግ : የማውጣት : ሥልጣን : ቢኖረውም : የፓርላማን : ሥልጣን : በሙሉ : በመረከብ : ፓርላማን : አስወግዶ : ሕግ : የማውጣትንና : የማስፈጸምን : ሥልጣን : አጠቃልሎ : ለብቻዬ : እሠራለሁ : እንዳይል : እንዲሁም : ፓርላማው : የአስፈጻሚውን : ሥልጣን : ለብቻዬ : እሠራለሁ : እንዳይል : ይከለክላል ። ይህ : ቢፈጸም : ግን : የዚህ : የፖለቲካ : መሠረታዊ : አስተሳሰብ : ተሻረ : ማለት : ነው ።

እንግዲህ : ስለፖለቲካ : ቲዎሪ : የምናወሳውን : እዚህ : ላይ : እናብቃና : ዛሬ : ልንነጋገርበት : ወዳሰብነው : ጉዳይ : ተመልሰን : የኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ሕግ : በሚወጣበት : ጊዜ : የሚፈጽመው : ተግባር : ምን : እንደሆነ : እንመልከት ።

፪/ ሕገ ስነ ምግብ ስርዓት ለሰጠው ፡ የሕግ ፡ ማውጣት ፡ ተግባር ፡ -

ሕገ ስነ ምግብ ስርዓት ፡ ስንመለከት ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሕግ ፡ በሚመነጭበት ፡ በሚታወቅበት ፡ ጊዜ ፡ ሊፈጽመው ፡ የሚገባውን ፡ በዝርዝር ፡ የሚያመለክቱ ፡ አንቀጾች ፡ መኖራቸውን ፡ እንረዳለን ። የሕገ ስነ ምግብ ስርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይነበባል ፡-

“ሚኒስትሮች ፡ በጉባኤ ፡ ተነጋግረውባቸው ፡ የወሰኗቸው ፡ ጉዳዮች ፡ ሁሉ ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ በኩል ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይቀርባሉ ፡ በማንኛውም ፡ ነገሮች ፡ ሕግ ፡ እንዲወጣ ፡ አስፈላጊ ፡ ወይም ፡ የተገባ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ መክሮበት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሲፈቅዱ ፡ ውሳኔዎቹ ፡ የሕግ ሃሳብ ፡ ሆነው ፡ ለፓርላማ ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ በኩል ፡ ይላካሉ” ይላል ።

ይህም ፡ አንቀጽ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የወሰኗቸው ፡ ጉዳዮች ፡ አዋጅ ፡ የሚያስፈልጋቸው ፡ ሆነው ፡ ከተገኙ ፡ ለፓርላማ ፡ የሚላኩትን ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ራሱ ፡ አዘጋጅቶ ፡ እንዲያቀርብ ፡ የሚፈቅድ ፡ ነው ። ይህ ፡ አባባል ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሕግ ፡ በሚመነጭበት ፡ ጊዜ ፡ ያለውን ፡ ተግባር ፡ ያመለክታል ።

በሕግ ፡ አቀራረብ ፡ በኩል ፡ አንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ ስነ ምግብ ስርዓት ፡ የሚኒስትሮችን ፡ ምክር ፡ ቤትና ፡ የፓርላማን ፡ የሥራ ፡ ተባባሪነት ፡ የሚያጠቃልል ፡ ስለሆነ ፡ የሚመለከተው ፡ በተለይ ፡ የአዋጅን ፡ አቀራረብ ፡ ነው¹ ። ይሁንና ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ አዋጅ ፡ ሆኖ ፡ የሚወጣ ፡ ሕግ ፡ በሚዘጋጅበት ፡ ጊዜ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ጭምር ፡ ተሳታፊ ፡ ነው ፡ ቢባልም ፡ በሕገ ስነ ምግብ ስርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፬ ፡ እና ፡ ፴፯ (ሀ) ፡ መሠረት ፡ ደግሞ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ማንኛውንም ፡ አዋጅ ፡ ሆኖ ፡ የሚወጣ ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ አመንጭተው ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሳይመክርበት ፡ የሕጉን ፡ ሃሳብ ፡ በቀጥታ ፡ ለፓርላማ ፡ እንዲላክ ፡ ለማድረግ ፡ ይችላሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ስነ ምግብ ስርዓት ፡ ከታወቀበት ፡ ከ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም. ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ በአሠራር ፡ እንደታየው ፡ አንድም ፡ አዋጅ ፡ በአንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ መሠረት ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሳይመክርበት ፡ ለፓርላማ ፡ ተልኮ ፡ አያውቅም ።

ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ የሕገ ስነ ምግብ ስርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ከአዋጅ ፡ ሌላ ፡ ድንጋጌና ፡ ትእዛዝን ፡ ለማመንጨት ፡ ስልጣን ፡ መስጠት ፡ አለመስጠቱንም ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ መመርመር ፡ አስፈላጊ ፡ ይመስለኛል ። የአንቀጹ ፡ አነጋገር ፡ ሚኒስትሮች ፡ በጉባኤ ፡ ተነጋግረው ፡ የሚወሰኑት ፡ ጉዳዮች ፡ ሁሉ ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ በኩል ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ይቀርባሉ ፡ የሚል ፡ ጠቅላላ ፡ ሁኔታን ፡ የያዘ ፡ ስለሆነ ፡ ድንጋጌም ፡ ሆነ ፡ ትእዛዝ ፡ አመንጭቶ ፡ ከመላክ ፡ የሚከለክል ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ብሎ ፡ ለመተቸት ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ ግን ፡ በአንቀጹ ፡ ውስጥ ፡ በጉልህ ፡ የተገለጠ ፡ ሳይሆን ፡ የአንቀጹን ፡ አነጋገር ፡ በመተርጎም ፡ የሚሰነዘር ፡ አስተያየት ፡ መሆኑ ፡ መታወቅ ፡ አለበት ። እስካሁንም ፡ ድረስ ፡ ይህን ፡ ትርጉም ፡ በመከተል ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ድንጋጌና ፡ ትእዛዝ ፡ እያመነጨ ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በማቅረብ ፡ ሲፈቀድ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ እየታተመ ፡ ሲሠራበት ፡ ቆይቷል ። አሁን ፡ ግን ፡ ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፬ ፡ ይህንኑ ፡ ተግባር ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጉልህ ፡ ሰጥቷል ። የዚህንም ፡ ዝርዝር ፡ ሁኔታ ፡ በሶስተኛው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ እገልጻለሁ ።

1. አንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ ሌሎች ፡ ውሳኔዎችንም ፡ ይመለከታል ።

እንኳን ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ አልዋለም ፡ ቢባልም ፡ በመሠረቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፬ ፡ እና ፡ ፴፮ (ሀ) ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሳይመክርበት ፡ የሕግ ፡ ሃሳብ ፡ በቀጥታ ፡ ለፓርላማ ፡ የመላክ ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥቷቸው ፡ ነበር ። አሁን ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ከርሳቸው ፡ በታች ፡ ስለ ፡ መንግሥቱ ፡ ጠቅላላ ፡ ውሳኔ ፡ የመስጠቱን ፡ ሥልጣን ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሰጡበት ፡ ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፬ ፡ ከታወጀ ፡ ወዲህ ፡ ግን ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚመነጨው ፡ የሕግ ፡ ሃሳብ ፡ ወደ ፡ ፓርላማ ፡ ከመላኩ ፡ በፊት ፡ በሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ መታየት ፡ እንዳለበት ፡ ሕጉ ፡ ያስረዳል ። ይህም ፡ ቢባል ፡ የሕጉ ፡ ሃሳብ ፡ ግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ ሳይቀበሉት ፡ ለፓርላማ ፡ ሊላክ ፡ አለመቻሉ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

፪/ እንዲሁም ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፶፪ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ፓርላማ ፡ ዝግ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ አስቸኳይ ፡ ጉዳይ ፡ ሲያጋጥም ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ የሚሠራበት ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ የሚሰማማ ፡ ድንጋጌ ፡ ለመደንገግ ፡ የሚችሉ ፡ መሆናቸውን ፡ ያስረዳል ። ሆኖም ፡ እነዚህም ፡ ድንጋጌዎች ፡ የሚታወጁት ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ መክሮባቸው ፡ በግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ ሲፈቀዱ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ለማስረዳት ፡ ድንጋጌ ፡ በሚታወጅበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ በመግቢያው ፡ ላይ ፡-

“በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥታችን ፡ በአንቀጽ ፡ ፶፪ ፡ የተጻፈውን ፡ ተመልክተን ፡ የሚኒስትሮቻችን ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የመከረበትን ፡ አይተን ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ድንጋጌ ፡ አውጃናል ።” የሚሉ ፡ ቃላት ፡ መገኘታቸውን ፡ መጥቀስ ፡ ይበቃል ።

፫/ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፰ ፡ እና ፡ ፶፩ ፡ መሠረት ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፓርላማ ፡ መክሮባቸው ፡ የሚያስተላልፋቸውን ፡ ሕጎች ፡ ያልተቀበሉ አቸው ፡ እንደሆነ ፡ በዚሁ ፡ የሕግ ፡ ሃሳብ ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ አስተያየት ፡ ወይም ፡ አዲስ ፡ የሕግ ፡ ሃሳብ ፡ ጨምረው ፡ ወደ ፡ ፓርላማ ፡ መልሰው ፡ ለመላክ ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላቸው ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በአሠራር ፡ ግን ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በዚህም ፡ ተግባር ፡ ተሳታፊ ፡ ነው ።

፬/ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ምዕራፍ ፡ ሁለት ፡ ከአንቀጽ ፡ ፳፮-፴፯ ፡ እንደተዘረዘረው ፡ የሕግ ፡ ማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላቸው ፡ ተገልጿል ። በነዚህ ፡ አንቀጾች ፡ መሠረት ፡ የሚታወጁ ፡ ሕጎችም ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ የሚታተሙት ፡ በቅድሚያ ፡ በሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ እየታዩ ፡ ግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ ሲቀበሏቸው ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ማንኛውም ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የሚቋቋመው ፡ “የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ አቋምና ፡ የሚኒስትሮችን ፡ የሥራ ፡ አኳኋን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይወስናል ።” በሚለው ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ በሚወጣ ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ትእዛዝ ፡ ነው ። ይህም ፡ ቢሆን ፡ ጉዳዩ ፡ በሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ተመክሮበት ፡ የሚፈጸም ፡ ለመሆኑ ፡ በሕጉ ፡ መግቢያ ፡-

“በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥታችን ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ የተመለከተውን ፡ እንዲሁም ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የመከረበትን ፡ አይተን ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ አዘናል ።”

የሚል ፡ መሆኑን ፡ ማስታወስ ፡ ይበቃል ። በአንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ መሠረት ፡ የሚወጡት ፡ ሕጎችም ፡ ቢሆኑ ፡ ከዚህ ፡ የተለዩ ፡ አይደሉም ። ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴ ፡ የሚገልጸው ፡ ደግሞ ፡ ስለ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ስምምነት ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ስምምነቶች ፡ አንዳንዶቹ ፡ በቀጥታ ፡ በግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ እንደተፈቀዱ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡

ከዚህም ፡ በቀር ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ዓመታዊ ፡ በጀትና ፡ ተጨማሪ ፡ በጀት ፡ የሚመነጨው ፡ በሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ መሆኑ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፲፮ ፡ እና ፡ ፩፻፲፰ ፡ በግልጽ ፡ ተጠቅሷል ። ከምክትል ፡ ሚኒስትር ፡ በታች ፡ ያሉት ፡ የመንግሥት ፡ ሹማምንትና ፡ ሠራተኞች ፡ ሹመት ፡ የሚያገኙበት ፡ በማዕረግ ፡ የሚያድጉበት ፡ ከሥራ ፡ ወደ ፡ ሥራ ፡ የሚዘዋወሩበት ፡ ከሥራ ፡ የሚታገዱበት ፡ ሥራ ፡ የሚለቁበትና ፡ ከሥራ ፡ የሚሰናበቱበት ፡ ሁኔታ ፡ የሚወሰነውና ፡ የአስተዳደሩ ፡ ሥነ ፡ ስርዓትም ፡ የሚመራው ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ አመንጭቶና ፡ ንጉሠ ፡ ነገ ፡ ሥራ ፡ ሲሰማሙበት ፡ በሚወጣ ፡ ደንብ ፡ መሠረት ፡ መሆኑም ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ በሚገባ ፡ ተገልጿል ። በተጨማሪም ፡ የአንድ ፡ ሰው ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ አስፈላጊነቱን ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሳይሰማማበትና ፡ የተሰማማበትም ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ሳይታወጅ ፡ ንብረቱ ፡ የማይወሰድበት ፡ መሆ ኑን ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ ያስረዳል ።

እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክ ፡ ር ፡ ቤት ፡ የሰጣቸው ፡ ተግባሮች ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ ሕግ ፡ በማመንጨትና ፡ በማውጣት ፡ ረገድ ፡ የሚፈጽመው ፡ ሥራ ፡ ሰፊ ፡ መሆኑን ፡ ያስረዳሉ ።

፫/ በውክልና ፡ የተሰጠው ፡ ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ተግባር ፡ -

ሕግ በማውጣት ፡ ረገድ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሚፈጽመው ፡ ተግባር ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የተዘረዘረው ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። በውክልናም ፡ የተሰ ፡ ጠው ፡ ተግባር ፡ አለ ።

ሀ/ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የተሰጠ ፡ ውክልና ፡ -

ከዛሬ ፡ ሁለት ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ መጋቢት ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ለመላው ፡ ሕዝባቸው ፡ ባደረጉት ፡ ንግግ ፡ ርና ፡ እንዲሁም ፡ በማግስቱ ፡ መጋቢት ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ታትም ፡ በወጣው ፡ ቁጥር ፡ ፵፬ ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ ጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ የካቢኔ ፡ ውኅ ፡ አባሎች ፡ ራሱ ፡ መርጦ ፡ ለግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ በማቅረብ ፡ ካሾመ ፡ በኋላ ፡ መንግሥቱን ፡ እንዲያቋቁም ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጥቶታል ። ይኸው ፡ ትእዛዝ ፡ በተጨ ፡ ማሪ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ማለት ፡ ሚኒስትሮች ፡ በአንድነት ፡ የሚገኙበት ፡ ጉባዔ ፡ መሆኑን ፡ በማውሳት ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ ለሚወሰነው ፡ ውሳኔ ፡ ሁሉ ፡ ቀጥታ ፡ ኃላፊነት ፡ ያለበትና ፡ እንዲሁም ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ስር ፡ ሆኖ ፡ ለመንግ ፡ ሥቱ ፡ አመራር ፡ ቀጥታ ፡ ኃላፊ ፡ መሆኑን ፡ ያረጋግጣል ። ትእዛዙ ፡ በዚህ ፡ ብቻ ፡ ሳይ ፡ ወሰን ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ጠቅላላ ፡ ውሳኔ ፡ የማድረግ ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥቶ ፡ ከፍተኛ ፡ የፖሊሲ ፡ ጉዳይ ፡ ሲያጋጥም ፡ ብቻ ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ በኩል ፡ ለግ ፡ ርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እንዲቀርብ ፡ ያሳስባል ። እዚህ ፡ ላይ ፡ የሚቀርበው ፡ ጥያቄ ፡ ምክር ፡ ቤቱ ፡ በሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ረገድ ፡ ስላለው ፡ ተግባር ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ከተዘረዘረው ፡ ሌላ ፡ በተጨማሪ ፡ ምን ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ አለ ? የሚል ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከሆነ ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ በሰፊው ፡ አስተያየት ፡ ከተረገጡምነው ፡ ይህ ፡ ትእዛዝ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ አዲስ ፡ ተግባር ፡ አልጨመረም ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ቀድሞ ፡ አንቀጽ ፡ ፸፩ን ፡ በመተርጎም ፡ ይገኝ ፡ የነበረውን ፡ ሥልጣን ፡ አሁን ፡ ይህ ፡ ትእዛዝ ፡ በጉልህ ፡ አብራርቶታል ። ለማለት ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ በዚህ ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ በጉልህ ፡ ተገኝቷል ። የተባለው ፡ ተግባር ፡ ምንድነው ? ቢባል ፡ -

፪/ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሕግ ፡ የማመንጨት ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥቷል ። ሆኖም ፡ እላይ ፡ እንደገለጽኩት ፡ ሁሉ ፡ ምንም ፡

ሊውሉ ፡ ሲችሉ ፡ አንዳንዶቹ ፡ ደግሞ ፡ ፓርላማ ፡ እንዲመክርባቸው ፡ ይደረጋል ። እነዚህም ፡ የኢንተርናሽናል ፡ ስምምነቶች ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ በእኩልነት ፡ ደረጃ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ የበላይ ፡ ሕጎች ፡ እንደሚሆኑ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፳፪ ፡ ይገልጻል ። ይሁንና ፡ እነዚህም ፡ የኢንተርናሽናል ፡ ስምምነቶች ፡ ቢሆኑ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውሉትና ፡ የበላይ ፡ ሕግነት ፡ ደረጃ ፡ የሚደርሱት ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ተስማምቶባቸው ፡ እንደ ፡ ጉዳዩ ፡ ሁኔታ ፡ በግርማዊ ፡ ጃን ፡ ሆይ ፡ ከተፈቀዱ ፡ በኋላ ፡ ወይም ፡ ፓርላማው ፡ መክሮባቸው ፡ በጃንሆይ ፡ ሲጸድቁ ፡ ነው ።

ለ/ በንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ በፓርላማ ፡ በአንድነት ፡ (በአዋጅ) ፡² የተሰጠ ፡ ውክልና፡-

በየጊዜው ፡ የሚወጡትን ፡ አዋጆች ፡ አንድ ፡ በአንድ ፡ ብንመለከታቸው ፡ ሕጉን ፡ በተሻለ ፡ ሁኔታ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ የሚያስችለውን ፡ ደንብ ፡ ከአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ጉዳዩ ፡ የሚመለከተው ፡ ሚኒስትር ፡ እንዲያወጣ ፡ ሥልጣን ፡ የሚሰጡ ፡ ሆነው ፡ እናገኛቸዋለን ። አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ይህ ፡ እያንዳንዱ ፡ ጉዳይ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውልበትን ፡ ሁኔታ ፡ የሚወስነው ፡ ደንብ ፡ ራሱ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ እየፈቀደ ፡ እንዲያወጣ ፡ የሚባልበት ፡ ሁኔታም ፡ አለ ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ደንቡን ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ እየተስማማበት ፡ እንዲወጣ ፡ በሚባልበት ፡ ጊዜ ፡ ጉዳዩ ፡ ሁሉ ፡ ጊዜ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ይቀርባል ። ነገር ፡ ግን ፡ አዋጁ ፡ የደንብ ፡ ማውጣቱን ፡ ሥልጣን ፡ ለሚኒስትሩ ፡ ወይም ፡ ራሱን ፡ ችሎ ፡ ለሚተዳደረው ፡ ጉዳይ ፡ ለሚመለከተው ፡ ድርጅት ፡ የሰጠ ፡ እንደሆነ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ወይም ፡ ድርጅቱ ፡ ደንቡን ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሳይቀርብ ፡ ራሱ ፡ ለማውጣት ፡ ይችላል ። አሁንም ፡ ቢሆን ፡ አዋጁ ፡ የደንብ ፡ ማውጣቱን ፡ ሥልጣን ፡ ለአንድ ፡ ሚኒስትር ፡ ወይም ፡ ድርጅት ፡ ቢሰጥም ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሳይሆን ፡ ደንብ ፡ እንዳይወጣባቸው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የከለከላቸው ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፡ አሉ ። ከነዚህም ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ የሚወጣው ፡ ደንብ ፡ ቀረጥን ፡ ግብርን ፡ ወይም ፡ ጠቅላላ ፡ ዋጋ ፡ የማስከፈልን ፡ ሁኔታ ፡ የሚመለከት ፡ ወይም ፡ ብሔራዊ ፡ መብትን ፡ የሚነካ ፡ ከሆነ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ማየት ፡ አለበት ።

፬/ ሕጎች ፡ እንዴት ፡ እንደሚዘጋጁ ፡-

እንግዲህ ፡ እስካሁን ፡ እንዳየነው ፡ አዋጅና ፡ ድንጋጌ ፡ በሚታወቅበት ፡ ትእዛዝና ፡ ደንብ ፡ በሚወጣበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሕጎቹን ፡ ረቂቆች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ የሚመለከታቸው ፡ መሆኑን ፡ ተረድተናል ። እዚህ ፡ ላይ ፡ የሚቀርበው ፡ ሌላው ፡ ጥያቄ ፡ ምናልባት ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ይህን ፡ ተግባር ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ይፈጽማል ? ሕጉንስ ፡ ማነው ፡ የሚያዘጋጀው ? ለዚህስ ፡ በቂ ፡ ድርጅት ፡ አለው ፡ ወይ ? የሚል ፡ ይሆናል ። መልሱ ፡ የሚከተለው ፡ ይሆናል ። አንድ ፡ የሕግ ፡ ሃሳብ ፡ ሲመነጭ ፡ ረቂቁ ፡ ጉዳዩ ፡ በሚመለከተው ፡ ሚኒስትር ፡ ወይም ፡ ራሱን ፡ በቻለው ፡ ድርጅት ፡ ወይም ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ አማካይነት ፡ ተዘጋጅቶ ፡ ጉዳዩ ፡ በሚመለከተው ፡ ሚኒስትር ፡ በኩል ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ይቀርባል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ሚኒስትሩ ፡ አሳቡን ፡ ብቻ ፡ አቅርቦ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሲቀበለው ፡ ሕገ ፡ እንዲዘጋጅ ፡ ላቀረበው ፡ ሚኒስትር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ ወደ ፡ ጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ይላካል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የተዘጋጀው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ለምክር ፡ ቤቱ ፡ ከቀረበ ፡ በኋላ ፡

2. በዚህ ፡ ክፍል ፡ “አዋጅ” የሚለው ፡ ቃል ፡ ድንጋጌንም ፡ ይጨምራል ። ምክንያቱም ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፪ ፡ እንደተመለከተው ፡ ድንጋጌ ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ የሚሠራበት ፡ ሕግ ፡ ስለሆነ ፡ ነው ።

ምክር ፡ ቤቱ ፡ ረቂቁ ፡ በዝርዝር ፡ እንዲጠና ፡ ለራሱ ፡ የሕግ ፡ ኩሚቴ ፡ ያስተላልፈዋል ። ለሕግ ፡ ኩሚቴውም ፡- የፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፤ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማ/ጠ/መ/ ቤትና ፡ የጡረታ ፡ ድርጅት ፡ የበላይ ፡ ኮሚሽነር ፤ ከጠቅላይ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ቀማዊ ፡ አባሎች ፡ ሲሆኑ ፡ የጉዳዩ ፡ አቅራቢ ፡ ሚኒስትር ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ የኮሚቴው ፡ ሰብሳቢ ፡ ባለቤት ፡ ረቂቁ ፡ በዝርዝር ፡ ይታያል ። ኮሚቴው ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ሥራውን ፡ በሚያከናውንበት ፡ ወቅት ፡ ለሥራው ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ማንኛውንም ፡ አገልግሎት ፡ የሚያገኘው ፡ ከአቅራቢው ፡ ሚኒስቴር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ነው ። ሕጉ ፡ እንደገና ፡ እንዲጻፍ ፡ የሚያስፈልገው ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜም ፡ የአቅራቢው ፡ ሚኒስቴር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ የጠቅላይ ፡ ሚኒስትር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ እንዲሠራው ፡ ይደረጋል ። ኩሚቴው ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ በዝርዝር ፡ አጥንቶ ፡ የሚሰማበትም ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ጉባዔ ፡ ይቀርባል ። የምክር ፡ ቤቱም ፡ ጉባዔ ፡ የቀረበው ፡ ሕግ ፡ የሚያከራክር ፡ ሆኖ ፡ ካገኘው ፡ በዝርዝር ፡ ያየዋል ፡ ለሁሉም ፡ ተሰማሚ ፡ ከሆነ ፡ ግን ፡ የኩሚቴው ፡ ሃሳብ ፡ ይጸድቃል ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ያለቀለት ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ በአዋጅ ፡ መልክ ፡ የሚወጣ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በአንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ መሠረት ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ሲሰማሙበት ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትር ፡ በኩል ፡ ለፓርላማ ፡ ይላካል ። ረቂቁ ፡ ድንጋጌ ፡ ወይም ፡ ትእዛዝ ፡ ሲሆን ፡ ደግሞ ፡ በአንቀጽ ፡ ፸፩ ፡ እና ፡ በትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፬ ፡ መሠረት ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቀርቦ ፡ ሲፈቀድ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ እንዲታተም ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ በኩል ፡ ለጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ይላካል ። ምክር ፡ ቤቱ ፡ የተሰማማ በት ፡ ረቂቅ ፡ ደንብ ፡ ሲሆን ፡ ግን ፡ በአቅራቢው ፡ ሚኒስቴር ፡ በኩል ፡ ለጠቅላይ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ተልኩ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤቱም ፡ በበኩሉ ፡ ይንቡ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ እንዲታተም ፡ እንዲያደርግ ፡ ለጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ያስተላልፈዋል ³ ።

ባጭሩ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሕግ ፡ በሚወጣበት ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ ተግባር ፡ ይህ ፡ ነው ።

3. ሕጉ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ እንዲታተም ፡ ለጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ የሚላከበት ፡ ምክንያት ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፹፰ ፡ ሕጎች ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ እንዲታተሙ ፡ የሚያደርገው ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስትር ፡ ነው ፡ ስለሚል ፡ ነው ። ሆኖም ፡ እነዚህ ፡ አዲስ ፡ የሚወጡት ፡ ሕጎች ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ታትመው ፡ ከመውጣታቸው ፡ በፊት ፡ ከሕግ ፡ መንግሥቱና ፡ ክንርሱ ፡ በፊት ፡ ከወጡት ፡ ሕጎች ፡ ጋር ፡ የሚቃረኑ ፡ አለመሆናቸውንና ፡ ፎርማቸው ፡ ትክክል ፡ መሆኑን ፡ መርምሮ ፡ የሚያረጋግጠው ፡ የጠቅላይ ፡ ሚኒስትር ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ነው ።

ARTICLES

THE ROLE OF THE COUNCIL OF MINISTERS IN THE LEGISLATIVE PROCESS

A Speech delivered to the Law Faculty Alumni Association Annual Luncheon, 1968*

by *H. E. Ato Seyoum Haregot*

It gives me a special pleasure to be here today and to deliver a short speech on "the role of the Council of Ministers in the legislative process." This is an opportune time for me, as a lawyer, to express my pleasure at the increasing number of lawyers that this growing Haile Sellassie I University Law School has produced within a short period of time.

It is not necessary to state the importance of the legal profession in a nation's development to you, lawyers and supporters of the profession. That our country has had a long history of jurisprudence and regard for justice is well known to you. And I believe that the commonly held view that there is a widely diffused knowledge of the law among the people has been well demonstrated by the alert-minded and able lawyers that have graduated from the University.

Before speaking about the Council of Ministers' role in the law-making process, it will be more appropriate to state what the word *law* includes.

I. Laws in Ethiopia

In the Ethiopian constitutional system the word *law* includes the following:

First, proclamations: A proclamation according to the Ethiopian Constitution is a law of the Empire enacted pursuant to the provisions of Articles 34, 71 and 88 through 91 after having been studied by the Council of Ministers, discussed and voted upon in Parliament and approved by the Emperor.

Second, decrees: A decree is a law that is enacted by the Emperor after having been studied by the Council of Ministers, in cases of emergency that arise when the Chambers are not sitting, pursuant to the provisions of Article 92 of the Constitution.

Third, orders: An order is a law enacted by the Emperor on the advice of the Council of Ministers pursuant to the powers and prerogatives conferred upon the Emperor in accordance with the provisions of Articles 26 through 36 and other pertinent provisions of the Constitution.

Fourth, regulations: A regulation (ministerial decree or order) is a law that a Minister or chartered organization enacts by virtue of an authority given to him or it under a proclamation, decree or order.

Before considering the role of the Council of Ministers in the making of these laws, let us first look at what some people think the Council of Ministers does

*Ed. Note — This article derives from a speech delivered by H. E. Ato Seyoum Haregot, Minister in the Prime Minister's Office, to the 1968 Annual Luncheon of the Law Faculty's Alumni Association, revised for publication in the Journal.

with regard to this matter. Some may think that only Parliament can initiate and pass laws and that the Council of Ministers only executes the laws that have already been passed. Therefore a question may be raised: What role can the Council of Ministers play in the law-making process ?

A major device in political philosophy that has so far been in use is the separation of governmental powers into three parts. According to this philosophy the political powers of a country are divided into the three following branches: the legislative power, the executive power and the judiciary. This political theory is accepted and practised almost throughout the world. The Ethiopian Constitution is based on it. It should, however, be clear at the outset that this political theory does not make the Parliament, the executive and the judiciary independent and unrelated in the execution of their respective functions. And it is here that great caution has to be exercised in having a clear understanding of the working of the theory. The exact aim of the political theory is to make the three political branches work by keeping their balance, without any one being able to have control over the other. In other words it prohibits, for example, the executive from usurping entirely the legislative power from parliament, and inversely the parliament from usurping the executive power from the executive. If this is not avoided, then the fundamental aim of the theory fails.

Having said this about the theory of separation of powers, let us now look at our main theme, the role of the Council of Ministers in the legislative process.

II. The Council's Constitutional Legislative Role

Looking at the Constitution we find articles dealing with the Council of Ministers' role in the initiation and promulgation of laws. Article 71 of the Constitution reads:

“The Ministers shall discuss in Council and, through the Prime Minister, submit to the Emperor all matters of policy there-in discussed. In all cases in which legislation is deemed to be necessary or appropriate, the decisions made in Council and approved by the Emperor shall be communicated by the Prime Minister to Parliament in the form of proposals for legislation.”

If the decision of the Council is in relation to a draft proclamation, this Article empowers the Council to initiate the legislative proposal to be forwarded to Parliament. Thus the Article shows the Council's role in the legislative process.

Since Article 71 — in the context of the law-making process — requires that action be taken by the Emperor, the Council and the Parliament, it refers particularly to proclamations. Although, as has been said above, the Council of Ministers does discuss proposals of legislation before they are submitted to Parliament, the Emperor can, by virtue of Articles 34 and 86 (a) of the Constitution, propose legislation and submit it directly to Parliament without having it discussed in the Council of Ministers. In practice, however, since the promulgation of the 1955 Revised Constitution no proposal of legislation has ever been communicated to Parliament without having been discussed by the Council of Ministers as Article 71 requires.

It seems to me appropriate to examine now whether Article 71 empowers the Council of Ministers to initiate other legislative proposals, such as decrees and orders. Since in accordance with Article 71 the Council can discuss any “matter of policy”, it is reasonable to conclude that there is nothing in the Article which prohibits the Council from proposing and presenting to the Emperor through the Prime

COUNCIL OF MINISTERS IN LEGISLATIVE PROCESS

Minister decrees and orders as well. It must, however, be noted that this conclusion is not explicitly stated in the Article; it is concluded by interpretation. Following this interpretation the Council of Ministers has in the past presented decrees and orders to the Emperor and upon His approval such laws have been published in the *Negarit Gazeta*. But now Order No. 44 of 1966 has explicitly given this power to the Council of Ministers. I will deal with this in part three.

Apart from this, Articles 115 and 118 explicitly state that the annual budget and additional funds of the Empire are initiated by the Council of Ministers. Article 66 states that the appointment, promotion, transfer, suspension, retirement, dismissal and discipline of all Government officials under the rank of Vice Minister shall be governed by regulations made by the Council of Ministers and approved and proclaimed by the Emperor. Also Article 44 of the Constitution states that no one may be deprived of his property except upon a finding by ministerial order issued pursuant to the requirements of a special expropriation law approved by the Council of Ministers and published in the *Negarit Gazeta*.

The above shows that the Council of Ministers, by virtue of the Constitution, does play a significant role in the legislative process.

III. The Council's Delegated Legislative Role

The Council of Ministers' role in the legislative process does not emanate only from the Constitution. It also has a delegated legislative role.

A. Delegation Given by the Emperor

In accordance with the Emperor's speech in March, 1966 and Order No. 44 of 1966 published in the *Negarit Gazeta*, the Prime Minister was authorized to form his Cabinet by nominating his ministers to the Emperor, for appointment and investiture by His Majesty. In addition to this, the Order states that the Ministers shall collectively form the Council of Ministers and shall be responsible for all decisions taken by them in Council. Under the Emperor the Council of Ministers is responsible for the conduct of state affairs. The Order authorizes the Council of Ministers to make decisions concerning all matters brought before it, leaving only matters of major policy to be communicated to the Emperor through the Prime Minister. A question that may be posed here is: With respect to the legislative process, what additional powers did the Council acquire in this Order which it did not possess by virtue of the Constitution? If we accept the wide interpretation given to Article 71, it can be said that the Order has not given any additional power to the Council of Ministers. However, it can be said that the Order explicitly gives the power that otherwise can be obtained by a wide interpretation of Article 71. What are these additional powers or functions which the Council explicitly acquired by the Order?

1. Article 71 of the Constitution has given to the Council of Ministers the power to propose laws. However, as I have already said, although it has not been exercised so far, the Emperor can by virtue of Articles 34 and 86 (a) of the Constitution, propose laws and submit them directly to Parliament without having them discussed in the Council of Ministers. Since the promulgation of Order 44, by which the Emperor has given the Council of Ministers under Him the power to make decisions concerning the conduct of state affairs, the Council of Ministers has been empowered to discuss legislation proposed by the Emperor before it is communicated to Parliament. It should, however, be noted that the proposal of legislation cannot be communicated to Parliament without being approved by the Emperor.

2. Article 92 states that in cases of emergency that arise when the Chambers are not sitting the Emperor can proclaim decrees consistent with the Constitution. However, these decrees are proclaimed after they have been discussed in the Council of Ministers and approved by the Emperor. To show this it is enough to quote that part of the preamble of a decree:

“In accordance with Article 92 of Our Revised Constitution and on the advice of Our Council of Ministers We Decree as follows”

3. According to Articles 88 and 91, if the Emperor rejects a proposal of legislation approved by Parliament, He can send it back to Parliament with His observations. In practice, however, this is done after the matter has been discussed in the Council of Ministers.

4. It has already been mentioned above that the Emperor can enact laws by virtue of Articles 26-36. These laws are also published in the *Negarit Gazeta* after they have been discussed in the Council of Ministers and approved by the Emperor. For example, it is by an order issued by the Emperor in accordance with Article 27 of the Constitution that the organization, powers and duties of all Ministries, executive departments and the administration of the Government are determined. That this is promulgated after it has first been studied in the Council of Ministers is shown by the preamble to such orders:

“In accordance with Article 27 of Our Revised Constitution and on the advice of Our Council of Ministers We hereby Order as follows.”

Laws that are proclaimed under Article 29 are not different from this. Article 30 deals with international treaties, and while some of these are proclaimed directly by the Emperor, others have to be approved by the Parliament. Article 122 states that such international treaties, on equal footing with the Constitution, are the supreme law of the Empire. Also, these international treaties become effective and thus the supreme law of the Empire after they have been studied in the Council of Ministers and approved by the Emperor, or approved also by the Parliament as the case may be.

B. Legislative Power Delegated by both the Emperor and Parliament (By a Proclamation)

If we examine each of the proclamations that are proclaimed periodically we find that they empower the Minister concerned with their execution to make regulations for the proper carrying out of the proclamation. There are also cases where the proclamation empowers the Council of Ministers itself to issue regulations for the execution of the laws. Under these circumstances, all regulations are sent to the Council of Ministers for approval. However, in cases where the proclamation has authorized the Minister or chartered organization concerned with its execution to issue regulations, the Minister or the organization can make the regulations without having approval from the Council of Ministers. There are, however, still some cases where the Council of Ministers is required to approve regulations even when the Proclamation has authorized the Minister concerned to make them. Examples of these are laws dealing with taxes, revenues, general payment of rates, or civil rights. All regulations dealing with such cases must be approved by the Council of Ministers.

COUNCIL OF MINISTERS IN LEGISLATIVE PROCESS

IV. The Drafting of Laws

So far we have seen that the Council of Ministers plays a significant role in the initiation and enactment of Proclamations, Decrees, Orders and Regulations. How does the Council of Ministers proceed to do this? Who drafts the laws? Is there an adequate organization for this?

A draft law is communicated to the Council of Ministers through the concerned Minister after it is prepared by the concerned Ministry, organization, or the legal department of the Prime Minister's office. When the Council of Ministers makes a decision which requires a proposal of legislation, the Council requests either the Ministry concerned or the Office of the Prime Minister to prepare the draft. A draft law which has been thus prepared is communicated by the Council of Ministers to its Legal Committee for further study. The Committee has as its permanent members the Minister of Justice, the High Commissioner of the Central Personnel Agency and the Pension Commission, and one person from the Prime Minister's Office. The Minister who proposed the draft chairs the Committee to study the draft legislation. When the Committee thus does its work, it gets all staff services from the Ministry which is concerned with the legislation. If the legislation requires redrafting, it is done either by the Ministry concerned or by the Prime Minister's Office.

The draft legislation thus studied and approved by the Committee is submitted to the Council of Ministers for final action. If the draft is approved by the Council, the draft is then sent to the Emperor in accordance with Article 71 of the Constitution for approval and communicated to Parliament through the Prime Minister for further action. When the draft legislation is an order or a decree, it is sent in accordance with Article 71 of the Constitution and Order 44 to the Emperor for approval and goes for publication to the Ministry of Pen through the Prime Minister's Office. However, when the draft legislation approved by the Council is a regulation, it is communicated to the Prime Minister's Office through the Minister concerned, for publication. The Prime Minister's Office passes it to the Ministry of Pen to be published in the Negarit Gazeta.

ስለኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ።

፩ - መግቢያ¹

ከፒተር ፡ ኤል ፡ እስትራውስ ።

የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ አላማ ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ አንዳንድ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ-አሳቦችን ፡ ማቅረብና ፡ መመርመር ፡ ነው ። ሕጉ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ከጀመረ ፡ አሥር ፡ ዓመታት ፡ ያህል ፡ በያልፋዎ ፡ እንኳን ፡ ይህን ፡ ሕግ ፡ በትክክለኛው ፡ ለመረዳትና ፡ በሥራም ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ አሁንም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ ያጋጥማቸዋል ። ሕጉ ፡ በጣም ፡ ጥልቅና ፡ የተወሳሰበ ፡ ከመምሰሉም ፡ በላይ ፡ ብዙዎቹ ፡ የሕጉ ፡ ፅንሰ- አሳቦች ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ አዲስ ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ የሕጉን ፡ አመሠራረት ፡ በሚገልጽ ፡ ጽሑፍ ፡ አማካይነት ፡ የጠለቁና ፡ የተወሳሰቡ ፡ የሚመስሉ ፡ ነገሮች ፡ በማስወገድ ፡ ሕጉን ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የማዋሉን ፡ ተግባር ፡ ለማቃለል ፡ ይቻል ፡ ይሆናል ።

1. ስለወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አተረጓጎም ፡ ጠቃሚ ፡ ጽሑፎች ።
 ጁ ፡ አንድደስሰዙ ፡ ጁኔራል ፡ ፓርት ፡ እሸ ፡ ዘ ፡ ፒናል ፡ ሎው ፡ እሸ ፡ ናርዌይ ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ሌ ፡ ፕሪንስፕ ፡ ደላ ፡ ሌጋሊቲ ፡ ዳናሎግ ፡” ሬቩ ፡ ፒናል ፡ ሱዊስ ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፸፮ ።
 ሐርት ፡ ኤንድ ፡ ባክስ ፡ ዘ ፡ ሊጋል ፡ ፕሮሴስ ፡ ምዕራፍ ፡ ፮ ።
 ለጋ ፡ “ሌ ፡ ፑቩዋር ፡ ደንተርፕረሪታሲዮ ፡ ዳይ ፡ ገዥ ፡ ፒናል ፡ እን ፡ ፍራንስ” ሬቩ ፡ ፒናል ፡ ሱዊስ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ገጽ ፡ ፶፬ ።
 ለግር ፡ “ኮንሲደራሲዮን ፡ ሲዩር ፡ ሌ ፡ ላኩን ፡ ኤ ፡ ለንተርፕረሪታሲዮን ፡ አንድርዋ ፡ ፒናል ፡” ሬቩ ፡ ደ ፡ ድሩዋ ፡ ፒናል ፡ ኤ ፡ ክራሚናሎዝ ፡” ሾል ፡ ማ፯ ፡ (፲፱፻፳፮) ፡ ገጽ ፡ ፴፫ ።
 ኤስ ፡ ማህሰብ ፡ ላ ፡ ፎርስ ፡ ኦብሊጋቲዋር ፡ ደላ ፡ ሎዋ ፡ ፒናል ፡ ፑር ፡ ለገዥ ።
 ሬዲን ፡ “ስታቸዋሪ ፡ ኢንተርፕረሪቲቫን” ሃርቫርድ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሾል ፡ ማ፯ ፡ ገጽ ፡ ፯፻፶፫ ።
 ጁ ፡ ዊሊያምስ ፡ “ላንተዌጅ ፡ ኤንድ ፡ ዘ ፡ ሎው” ሎው ፡ ኩዋርተርሊ ፡ ሬቪው ፡ ሾል ፡ ፳፩ ፡ ገጽ ፡ ፸፩ ፡ ፩፻፸፱ ፡ ፪፻፺፫ ፡ እና ፡ ፫፻፹፬ ፡ ሾል ፡ ፳፪ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፹፯ ።
 በተለይ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ጠቃሚ ፡ ጽሑፎች ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ዘ ፡ ፒናል ፡ ኮድ ፡ እሸ ፡ ዘ ፡ ኤምፓየር ፡ እሸ ፡ ኢትዮፒያ” የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ሾል ፡ ፩ ፡ ገጽ ፡ ፱፻፳፯ ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ሌኢቶፒ ፡ ሞዴርን ፡ ኤ ፡ ላ ፡ ኮዲፊካሲዮን ፡ ዳ ፡ ኦቩ ፡ ድሩዋ” ሬቩ ፡ ፒናል ፡ ሱዊስ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፺፰ ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ደ ፡ ላንቲክ ፡ እ ፡ ኦቩ ፡ ድሩዋ ፡ ፒናል ፡ ኢትዮፒያ” ላቪ ፡ ገዥ ፡ ሱዊስ ፡ ፳፻፲፫ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፵፩-፬፻፵፮ ።
 ጁ ፡ ግራቭን ፡ “ቪር ፡ እን ፡ ኦቩ ፡ ድሩዋ ፡ ፒናል ፡ ኢትዮፒያ” ሬቩ ፡ ኢንተርናሲዮናል ፡ ደ ፡ ክራሚናሎግ ፡ ሎግ ፡ ኤ ፡ ፖሊስ ፡ ፔክኒክ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶ ።
 ፒ ፡ ግራቭን ፡ እን ፡ ኢንትርናክሽን ፡ ቱ ፡ ኢትዮፒያን ፡ ፒናል ፡ ሎው ፡ (ቁጥሮች ፡ ፩-፱፻፱-የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ) (ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፷፮) ።
 ሌሎችም ፡ ታችኛው ፡ ያልወጡ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የሚመለከቱ ፡ እንደ ፡ አክሲፖዚ ፡ ደ ፡ ሞቲፍ ፡ ሕጉን ፡ የጻፈው ፡ ኮሚቴ ፡ ሰብሰባ ፡ ነጥቦች ፡ የመጀመሪያው ፡ የሕጉ ፡ ረቂቅና ፡ የመሳሰሉት ፡ ጽሑፎች ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ።

ጽሑፉ ፡ ስለአተረጓጎም ፡ ጠቅላላ ፡ መግለጫ ፡ ለመስጠት ፡ የተሰናዳ ፡ በመሆኑ ፡ እንደ ፡ “ቸልተኝነት ፡” ያሉ ፡ ፅንሰ - አሳቦችንና ፡ እንደ ፡ “መግደል ፡” ያሉ ፡ ወንጀሎችን ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ አይመለከትም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ እና ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፭ ፡ የተመለከተውን ፡ “የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡” የተባለውን ፡ መሠረተ - አሳብ ፡ ጽሑፉ ፡ በሰፊው ፡ ይመለከታል ። ይህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ የሕጉን ፡ አተረጓጎም ፡ የሚወስንና ፡ የሚመራ ፡ በመሆኑ ፡ በጽሑፉ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ ቦታ ፡ አለው ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኙት ፡ ሌሎች ፡ መሠረተ - አሳቦች ፡ ለማወቅ ፡ የሚፈልግ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ የሕግ ፡ አዋቂ ፡ መመልከት ፡ የሚገባው ፡ በዶክተር ፡ ፊሊፕ ፡ ግራቭን ፡ የተጻፈውን ፡ እና ፡ በ፲፱፻፷፮ (እ.ኤ.አ.) ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ያሳተመውን ፡ እን ፡ ኢንትርጻክሽን ፡ ቱ ፡ ኢትዮፒያን ፡ ፔናል ፡ ሎው ፡ (አርት ፡ ፩—፹፬ ፡ ፒናል ፡ ኮድ) ፡ የሚል ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ። የዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ የአማርኛ ፡ ትርጉም ፡ በፋኩልቲው ፡ በመዘጋጀት ፡ ላይ ፡ ነው ። ዶክተር ፡ ግራቭን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ዋና ፡ አርቃቂ ፡ ልጅ ፡ ሲሆኑ ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ በፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ውስጥ ፡ የሰሩ ፡ ናቸው ።

ከዚህ ፡ በታች ፡ የተጻፈው ፡ እንደ ፡ ቀድሞዎቹ ፡ አንቀጾች ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻዎች ፡ የበዙበት ፡ አይደለም ። ደራሲው ፡ አሳብ ፡ ለማግኘት ፡ የተመለከታቸውን ፡ ምንጮች ፡ ደጋግሞ ፡ መጥቀስ ፡ ጽሑፉን ፡ አደናጋሪ ፡ ስለሚያደርገው ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚሰጡት ፡ ማብራሪያዎችና ፡ መግለጫዎች ፡ ሁሉ ፡ የተመለከቱት ፡ በዋናው ፡ ሐተታ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ከአንዳንድ ፡ በቀጥታ ፡ ከተወሰዱ ፡ ‘ጥቅሶች ፡’ በስተቀር ፡ አሳብ ፡ ለማግኘት ፡ የተመለከትናቸው ፡ ምንጮች ፡ ሁሉ ፡ በየተራው ፡ በመመደብ ፡ በጽሑፉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ መግቢያ ፡ ላይ ፡ ተሰጥተዋል ። በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ የሚገኙት ፡ ምንጮች ፡ ጎላ ፡ ባለ ፡ ቀለም ፡ ተጽፈዋል ።

ይህን ፡ ጽሑፍ ፡ የማዘጋጀት ፡ ሥራ ፡ በበለጠ ፡ ሊቃለል ፡ የቻለው ፡ ከኒው ፡ ዮርክ ፡ የኢንተርናሽናል ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ እና ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እሥራኤል ፡ ከሚገኘው ፡ ከኒብሩ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ በተደረገ ፡ የገንዘብ ፡ እርዳታ ፡ ነው ። ከሥራ ፡ ጓደኞቹም ፡ መካከል ፡ በተለይ ፡ ዊልያም ፡ ኢውንግን ፡ ስታንሊ ፡ ፊሸርንና ፡ ማይክል ፡ ኪንድረድን ፡ ስለ ፡ አቀረቡልኝ ፡ አሳብና ፡ ዕርዳታ ፡ ከልብ ፡ አመሰግናቸዋለሁ ።

የአተረጓጎም ፡ ችግር ፡ የሚፈጠረው ፡ የሕግ ፡ ባለሙያው ፡ ወይም ፡ ጻፏው ፡ አስቸጋሪ ፡ ጉዳይ ፡ በሚገጥመው ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የአንዳንድ ፡ ጉዳይ ፡ ፍሬ ፡ ነገሮች ፡ ቀርበውለታል ፤ እነዚህም ፡ ነገሮች ፡ በሕግ ፡ ረገድ ፡ የሚያስከትሉትን ፡ ውጤቶች ፡ ለማወቅ ፡ ይፈልጋል ። እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባለ ፡ በመጽሐፍ ፡ የተሰናዳ ፡ ሕጎች ፡ (ኮድስ) ፡ ባሉበት ፡ አገር ፡ የመጀመሪያው ፡ ደረጃ ፡ ለጥያቄው ፡ መልስ ፡ ለማግኘት ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ መመልከት ፡ ነው ። አንዳንዴ ፡ የሕጉ ፡ ቃል ፡ ግልጽ ፡ ይሆንና ፡ ለጥያቄው ፡ ትክክለኛውን ፡ መልስ ፡ ወዲያውኑ ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ፡ ይሆናል ። በእንደዚህ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ ተርጓሚው ፡ ብዙ ፡ ልፋት ፡ የለበትም ። ነገር ፡ ግን ፡ የሕጉ ፡ ቃል ፡ በቀጥታ ፡ ጉዳዩን ፡ የማይመለከት ፡ ሲሆን ፡ በሚያገኘው ፡ ማብራሪያ ፡ ሁሉ ፡ በመጠቀም ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ መመራመር ፡ ያስፈልገዋል ።

ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ የሥነ ፡ ሥርዓቱን ፡ ሦስት ፡ ደረጃዎች ፡ በሙሉ ፡ የሚገልጽ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ደረጃዎች ፡ በሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ሕግ ፡

መመልከት ፡ (እና ፡ የትኛው ፡ ተገቢ ፡ እንደሆነ ፡ መምረጥ) ፡ ትርጉሙ ፡ “ግልጽ ፡”
 መሆን ፡ አለመሆኑን ፡ መወሰን ፡ እና ፡ ግልጽ ፡ ካልሆነ ፡ ለተፈለገው ፡ ጥያቄ ፡ አጥ
 ጋቢ ፡ መልስ ፡ የሚገኝበትን ፡ ዘዴ ፡ መፈለግ ፡ ናቸው ። የጽሑፉ ፡ አደረጃጀት ፡ የመ
 ጨረሻዎቹን ፡ ሁለት ፡ ደረጃዎች ፡ ማለት ፡ “ግልጽ ፡” የትኛው ፡ ነው ፡ ድንጋጌው።
 ግልጽ ፡ ካልሆነ ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ ይቻላል ፡ የሚሉትን ፡ ጥያቄዎች ፡ አጥብቆ ፡ ይመ
 ለከታል ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ የትኛው ፡ ነው ፡ ተገቢ ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ የሚለውን ፤
 አስፈላጊ ፡ ጥያቄ ፡ በቅጡ ፡ ሳይመለከት ፡ ያለፈ ፡ ይመስል ፡ ይሆናል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡
 አንባቢው ፡ አንዴ ፡ የሕጉን ፡ መጽሐፍ ፡ የቅደም ፡ ተከተል ፡ አቀማመጥና ፡ ይህ ፡
 አቀማመጥ ፡ ለአንድ ፡ በተለይ ፡ ለቀረበ ፡ ጥያቄ ፡ እንዴት ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡
 እንደሚያስችል ፡ ከተረዳ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡
 ለማወቅ ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ አንባቢው ፡ ስለ ፡ አተረጓጎም ፡ በሚማርበት ፡ ጊዜ ፡
 የሚተረጎማቸው ፡ ተገቢ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የትኞቹ ፡ እንደሆኑ ፡ ፈልጎ ፡ የማግኘትና ፡
 ለይቶ ፡ የማወቅ ፡ ችሎታው ፡ እየተሻሻለ ፡ ይሄዳል ፡ ማለት ፡ ነው ።

በኢትዮጵያ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱን ፡ የመረጃ ፡ ዘዴ ፡ መልክና ፡ አካሄድ ፡ የሚወስኑ ፡
 ብዙ ፡ ልዩ ፡ የሆኑ ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ ። ምናልባት ፡ ከነዚህ ፡ ዋናው ፡ ችግር ፡
 የሕግ ፡ ባለሙያው ፡ ወይም ፡ ዳኛው ፡ ሊያገኛቸው ፡ የሚችለው ፡ የሕግ ፡ ትችት ፡
 መጻሕፍት ፡ ቁጥር ፡ ክፉኛ ፡ መወሰን ፡ ነው ። ግፉ ፡ ቢል ፡ ስለሕጉ ፡ ለማወቅ ፡ ቢፈ
 ልግ ፡ የሚጠቀምባቸው ፡ ጽሑፎች ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ የአማርኛ ፡ የእንግሊ
 ዝኛ ፡ እና ፡ ሕጉ ፡ መጀመሪያ ፡ የረቀቀበት ፡ ፈረንሳይኛ ፡ ቅጂዎች ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂ
 ዎች ፡ ስለሕጉ ፡ ዓላማ ፡ መግለጫ ፡ የሰጡባቸው ፡ ታሪካዊ ፡ ጽሑፎች ፡ ለምሳሌ ፡ የሕጉ ፡
 የመጀመሪያ ፡ ረቂቅ ፡ የሕጉ ፡ አዘጋጅ ፡ ለኮሚሲዮን ፡ (የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ኮሚሲ
 ዮን) ፡ የጻፈው ፡ መግለጫ ፡ በዚህ ፡ ኮሚሲዮንና ፡ በፓርላማ ፡ ስለሕጉ ፡ የተደረጉት ፡
 ክርክሮች ፡ ባለፈው ፡ ጊዜ ፡ በተነሱት ፡ ጉዳዮች ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እና ፡
 የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሰጡት ፡ የፍርድ ፡ ሐታታ ፤ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ የሚ
 ያውቁ ፡ ሰዎች ፡ ስለወንጀለኛው ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የሰጡት ፡ ትችት ፤ የሕጉ ፡ ረቂቅ ፡
 ሲጻፍ ፡ አርቃቂው ፡ የተገለገለባቸው ፡ ምንጮች ፡ እና ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ፍትሕ ፡ አዲስ ፡
 ሆነው ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡ ፅንሰ - አሳቦች ፡ የሚገልጹ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፎች ፡
 እና ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተወሰዱባቸው ፡ የውጭ ፡
 አገር ፡ ድንጋጌዎች ፡ ናቸው ።

ከነዚህ ፡ ጽሑፎች ፡ አንዳንዶቹ ፡ እንዲያውም ፡ አይገኙም ። ሌሎቹም ፡ የሚገ
 ኙት ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ በዩኒቨርሲቲው ፡ የሕግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡
 ነው ። ለዚያውም ፡ ለመረዳት ፡ የተጣራ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ቋንቋ ፡ ዕውቀት ፡ ይጠይ
 ቃሉ ። ከሕጎቹ ፡ መጻሕፍትና ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍት ፡ ውስጥ ፡ ከሚወጡ ፡
 የፍርድ ፡ ጉዳዮችና ፡ አንቀጾች ፡ በስተቀር ፡ ሌሎች ፡ በአማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ የተደረሱ ፡ የሕግ ፡
 ጽሑፎች ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ፈጽሞ ፡ አይገኙም ። የዚህ ፡
 የሕግ ፡ ጽሑፍ ፡ እጥረት ፡ የሚያስከትለው ፡ ዋና ፡ ውጤት ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያ
 ውያን ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎችና ፡ ዳኞች ፡ ስለሕጉ ፡ ማብራሪያ ፡ ቢፈልጉም ፡ የሚያገ
 ኙት ፡ ያንኑ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ሕግ ፡ ቃልና ፡ አደረጃጀት ፡ ብቻ ፡ መሆኑ ፡
 ነው ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ የሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ ቋንቋና ፡ አደረጃጀት ፡
 በአተረጓጎም ፡ ረገድ ፡ ጥቅም ፡ የሚሰጡበትን ፡ ዘዴ ፡ አጥብቆ ፡ ይመለከታል ። ሆኖ
 ም ፡ ጽሑፉ ፡ የማይመለከታቸው ፡ አስፈላጊና ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆኑ ፡ ጥያቄዎች ፡ አሉ ።
 እነሱም ፡ በአተረጓጎም ፡ ረገድ ፡ የሕጉ ፡ ታሪካዊ ፡ ጽሑፎች ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አስፈላ
 ጊኑት ፡ አላቸው? አንዱን ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ በአንድ ፡ ዓይነት ፡ ተርጉሞ ፡ ፍርድ ፡ የሰጠ ፡
 ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለወደፊቱም ፡ ያንኑ ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ በዚያው ፡ ዓይነት ፡ ለመተርጎም።

ይገደዳል፡ ወይ ? በሕግ ፡ አዋቂዎች ፡ የተጻፉ ፡ የሕግ ፡ ትችቶችና ፡ ሕጎችም ፡ የተወሰደባቸው ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ሕጎች ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አስፈላጊነት ፡ ሊሰጣቸው ፡ ይገባል? የሚሉት ፡ ጥያቄዎች ፡ ናቸው ።

በተለይ ፡ በጣም ፡ ቅር ፡ የሚያሰኘው ፡ ደግሞ ፡ የእንግሊዝኛውና ፡ የፈረንሳይኛው ፡ ቅጂዎች ፡ እንደልብ ፡ አለመገኘት ፡ ነው ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የአማርኛው ፡ ድንጋጌዎች ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ወይም ፡ ከፈረንሳይኛው ፡ ወይም ፡ ምናልባት ፡ በሁለቱም ፡ ቋንቋ ፡ ከተጻፈ ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ የተተረጎሙ ፡ በመሆናቸው ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ስሕተት አይታጣም ። ምንም ፡ እንኳ ፡ በሕግ ፡ በተደነገገው ፡ መሠረትና ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎችና ፡ ዳኞች ፡ በደንብ ፡ የሚያውቁት ፡ የአማርኛውን ፡ ቅጂ ፡ ቢሆንም ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎቻችን ፡ እንዳረጋገጡልን ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ግልጽ ፡ የሚሆኑትና ፡ ለመረዳት ፡ የማያስቸግሩት ፡ የእንግሊዝኛውና ፡ የፈረንሳይኛው ፡ ቅጂዎች ፡ ናቸው ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ የሚሆንበት ፡ ምክንያት ፡ የአማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ በደንብ ፡ የረገፍ ፡ ትክክለኛ ፡ የሆኑ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ ስለሌሉት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ተርጓሚዎች ፡ ግልጽ ፡ ባልሆኑ ፡ ቃላትና ፡ የዋናውን ፡ ትርጉም ፡ መንፈስ ፡ በደንብ ፡ በማይገልጹ ፡ ረጃጅም ፡ የመግለጫ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገሮች ፡ መጠቀም ፡ ይኖርባቸዋል ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ነው ፡ የሦስቱንም ፡ ቋንቋዎች ፡ ትርጉም ፡ መመልከት ፡ ድንጋጌዎችን ፡ ለመረዳት ፡ በጣም ፡ ጠቃሚ ፡ የሚሆነው ።

የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ የሦስቱን ፡ ትርጉሞች ፡ የማነፃፀር ፡ ተግባር ፡ እንዳንዴ ፡ በአማርኛው ፡ ቅጂ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ ያልተጻፉትን ፡ የተፈጻሚነት ፡ ወሰኖች ፡ ያሳያል ። ለምሳሌ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሁኔታ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፸፪ ፡ ይታያል ።

የእንግሊዝኛው ፡ የቁጥር ፡ ፬፻፸፪(፩) ፡ ትርጉም ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡-

“(፩) በሕዝብ ፡ ጸጥታ ፡ ሕይወት ፡ ወይም ፡ በሰው ፡ ወይም ፡ በንብረት ፡ ክፍያል ፡ ወንጀል ፡ ለመሥራት ፡ ወይም ፡ ለማዘጋጀት ፡ ከአንድ ፡ ሌላ ፡ ወይም ፡ ቁጥራቸው ፡ ከአንድ ፡ ከበለጠ ፡ ሌሎች ፡ ጋር ፡ ያደመ ፡ ወይም ፡ ሌላውን ፡ ከአድማው ፡ እንዲገባ ፡ ያደረገ ፡ አድማው ፡ ውጤት ፡ ካገኘ ፡ ከሦስት ፡ ወር ፡ በማያንስ ፡ እስራትና ፡ በገንዘብ ፡ መቀጮ ፡ ይቀጣል ።”

በዚህ ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ ውስጥ ፡ ‘ክፍያል ፡ ያል ፡ ወንጀል ፡’ የሚባለው ፡ ከአምስት ፡ አመት ፡ በላይ ፡ በጽኑ ፡ እስራት ፡ የሚያስቀጣ ፡ ወንጀል ፡ ነው ።”

በመጨረሻው ፡ የተሰመረበት ፡ ክፍል ፡ በአማርኛው ፡ ቅጂ ፡ ውስጥ ፡ ፈጽሞ ፡ አልተጻፈም ። የፈረንሳይኛውም ፡ ቅጂ፡እንደ ፡ እንግሊዝኛው ፡ ሲሆን ፡ ይህ ፡ በአማርኛው ፡ ውስጥ ፡ የተተወው ፡ የፓርላማው ፡ ማሻሻያ ፡ ወይም ፡ አውቆ ፡ የተደረገ ፡ ለውጥ ፡ ለመሆኑ ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ የለም ። እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ የትርጉም ፡ ልዩነት ፡ ሲኖር ፡ ዳኛው ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ እንዳለበት ፡ በኋላ ፡ በዝርዝር ፡ የምንመለከተው ፡ ጉዳይ ፡ ስለሆነ ፡ አሁን ፡ ትተነዋል ።

አንድ ፡ ደግሞ ፡ ልንዘነጋው ፡ የማይገባን ፡ ነገር ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚያውሉት ፡ ዳኞችና ፡ ጠበቆች ፡ ተገቢውን ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ያልወሰዱ ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ። አርቃቂዎቹ ፡ ሰፊ ፡ መግለጫ ፡ በመስጠትና ፡ አደረጃጀቱን ፡ ግልጽ ፡ በማድረግ ፡ ሕጉን ፡ ስለጻፉ ፡ ይህን ፡ ችግር ፡ አስበው ፡ በታል ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ መግለጫዎቹን ፡ እንዴት ፡ እንደምንጠቀምባቸው ፡ የአደረጃጀቱን ፡ ተግባር ፡ እና ፡ አርቃቂዎቹ ፡ ሕጉን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የማይገቡት ።

ዋል : አላፈነት : የተጣለባቸው : ሰዎች : የተባለውን : ሕግ : በእንዴት : ያለ : አኳኋን : ይረዱታል : ብለው : እንዳሰቡ : መረዳት : አለብን = በተጨማሪም : የአተረጓጎም : መግለጫ : በሚሰጥበት : ጊዜ : አንድ : ልንጠነቅቅበት : የሚገባን : ነገር : አለ = ይኸውም : በጣም : በተወሳሰበና : በተራቀቀ : የአተረጓጎም : ዘዴ : የሕግ : ትምህርት : በተስፋፋባቸው : አገሮች : ተቀባይነት : ቢኖረውም : አለመመራት : ነው = በተለይ : ስለወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : በምንነጋገርበት : ጊዜ : ራሳችንን : በቀላል፡ የአተረጓጎም : ዘዴዎች : የመወሰን : ጠቃሚነት : ከፍተኛ : ነው = ተራውም : ሰው : ጭምር : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : የተፈቀደውንና : የተከለከለውን : በግልጽ : እንዲረዳ : ማድረግ : ያስፈልጋል ፤ ምክንያቱም : መሳሳት : ወደ : እስር : ቤት : መሄድን : ሊያስከትል : ስለሚችል : ነው =

አንድ : የመጨረሻና : ምናልባትም : በጣም : ከባድ : የሆነችግር፡አቆ = የአተረጓጎም : “ደንበች” አለመኖራቸውንና : የዚህ : ጽሑፍ : ዓላማ : ዳኛውና : የሕግ : አዋቂው : የሚያጋጥሙአቸውን : ጉዳዮች : እየመረመሩ : “ተገቢ” ወይም : “ትክክለኛ” ውጤት : ለማግኘት : እንዲችሉ : ተብሎ : የተሰናዳ : አለመሆኑን : መረዳት : ያስፈልጋል = ወደፊት : እንደምንመለከተው : በማናቸውም : ሕግ : ውስጥ : ትርጉማቸው : አጠራጣሪ : የሚሆንበት : ሁኔታዎች : አሉ = በነዚህም : ሁኔታዎች : ሕግ : አውጪው : ክፍል : የአጠራጣሪውን : ሁኔታ : መወገጃ : ያልወሰነ : ወይም : አጠራጣሪ : ሁኔታ : መኖሩን : ያላሰበበት : ሊሆን : ይችላል = ውጤቱም : በሕጉ : አጠራጣሪ : ሁኔታ : ሲኖር : ማናቸውም : መልስ : እንደሁኔታው : ሊሰጥና : “ትክክለኛ” ነው : ሊባል : ይቻላል = በርግጥ : የሕግ : ባለሙያው : ምርጫ : በሚያደርግበት : ጊዜ : ከሌሎች : አንዱን : የሚወስንበት : የማሳበራዊ : ኑሮን : ጉዳይ : በሚመለከት : ምክንያት : ሊሆን : ይችላል = ነገር : ግን : ዋናው : ነገር : ምርጫው : ለሕግ : ዐዋቂው : የተተወ : መሆኑና : በአስተዋይነት : ቢጠቀምበትም : ባይጠቀምበትም : ማንም : አስቀድሞ : እርሱ : የሚያደርገው : ምርጫ : የማይፈቀድ : ወይም : ስሕተት : ነው : ለማለት : አለመቻሉ : ነው = በዚህም : ምክንያት : የዚህን : ጽሑፍ : ዓላማ : እንደሚከተለው : መግለጽ : ያሻል = ሕግ : አውጪው : ክፍል : የቀረባቸው : መፍትሔዎች : አጠራጣሪ : በሚሆኑበት : ጊዜ : ውሳኔ : ለመስጠት : የሚያገለግሉትን : መምሪያዎች : በማቅረብ : ዳኛው : ወይም : የሕግ : ባለሙያው : መሠረት : በሌለው : ወይም : ተገቢ : ባልሆነ : መንገድ : ለቀረበው : ጉዳይ : ውሳኔ : እንዳይሰጥ : ለማድረግ : ነው = ጽሑፉ : ከዚህ : የበለጠ : ጥቅም : ሊሰጥ : አይችልም = የሕግ : ባለሙያው : ዋና : መሣሪያና : የሥራውም : ውጤት : መለኪያ : የሕሊና : ዳኝነትና : የ“ፍትሕ” ስሜት : ናቸው =

፪/ አግባብ : ያለውን : ሕግ : ስለመፈለግ ፤

ለጊዜው : ጠበብ : ስለአለውና : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ውስጥ : ለቀረበው : ጉዳይ : አግባብ : ያለው : ሕግ : የትኛው : ነው : ስለሚለው : ጥያቄ : እንነጋገራለን = ይህንንም : ለማድረግ : በመጀመሪያ : የወንጀለኛ : መቅጫው : የተደራጀባቸውን : መሠረተ-አሳቦች : መመርመር : ያስፈልጋል = እነዚህን : መሠረተ-አሳቦች : ስለአተረጓጎም : በቀጥታ : በምንነጋገርበት : ጊዜ : እንደገና : በዝርዝር : እንመረምራለን = አሁን : ለመመልከት : የምንፈልገው : የሕጉን : ቃልና : አቀማመጥ : በማየት : ሳንድ : ጥያቄ : ወይም : ጉዳይ : አግባብ : ያላቸውን : ድንጋጌዎች : ለመወሰን : የሚቻልበትን : ዘዴ : ነው =

2. ጂ : ግራቨን : “ዘ : ገርፍል : ኮድ : አቭ : ዘ : ኢምፓየር : አቭ : ኢትዮፒያ” : የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሐት : ፳ : ፩ : ፲ጽ : ፪፻፳፰ : የሚከተሉት =

ለዚህም ፡ ወደፊት ፡ ደጋግመን ፡ የምንጠቀምበትን ፡ አንድ ፡ ምሳሌ ፡ እንመልከት።
 እንደ ፡ አፋር ፡ ያሉ ፡ አንዳንድ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጎሣዎች ፡ ዘላኖች ፡ ናቸው ፤ መኖሪያ
 ቸውም ፡ ከዕንጨትና ፡ ከሰሌን ፡ በተሠራ ፡ በቀላሉ ፡ ካንዱ ፡ ቦታ ፡ ተተክሎ ፡ ተነቅ
 ሎና ፡ ተጭኖ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ቦታ ፡ ሊዛወር ፡ በሚችል ፡ መጠለያ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ለም
 ሳሌ ፡ አንድ ፡ አፋር ፡ የተባለውን ፡ መጠለያ ፡ አፍርሶ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ቦታ ፡ ከወሰደ ፡ በኋላ ፡
 አሁን ፡ መጠለያውን ፡ ለመትከል ፡ ከግመል ፡ ጀርባ ፡ ላይ ፡ በማውረድ ፡ ላይ ፡ ነው ፡
 እንበል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሌባ ፡ ከቁጥቋጠ ፡ ወጥቶ ፡ መሳሪያዎቹን ፡ ሊወስድበት ፡ ይሞ
 ክራል ። ሌባው ፡ የጦር ፡ መሳሪያ ፡ አልያዘም ። አፋሩንም ፡ አያስፈራራም ። መከራው ፡
 በግመሉ ፡ ላይ ፡ የተጫነውን ፡ ፍራሽ ፡ ይዘ ፡ ለመሮጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። አፋሩም ፡ ሀብ
 ቱን ፡ ለመከላከል ፡ ሌባውን ፡ በጦር ፡ ይወጋዋል ። ሌባውም ፡ ይሞታል ። ከወንጀለኛ ፡
 መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ አፋሩ ፡ ላደረገው ፡ ወንጀል ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ የት
 ኛው ፡ ነው ? ምንም ፡ እንኳ ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ሕግ ፡ ለማግኘት ፡ ሕጉ ፡ እንዲጠ
 ቀስ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ መታወቅ ፡ ቢኖርበትም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ
 ውን ፡ የአደረጃጀት ፡ መሠረተ—አሳቦች ፡ ማወቅም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የወንጀለኛ ፡
 መቅጫው ፡ ሕግ ፡ በውነቱ ፡ በጥንቃቄ ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ የተደራጀ ፡ ነው ። ይህም ፡
 ድርጅት ፡ የግልጽነት ፡ ጠባያቸው ፡ እየጨመረ ፡ የሚሄድ ፡ አያሌ ፡ ንዑስ ፡ ክፍሎችን ፡
 እያዘ ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ የሕጉ ፡ በሦስት ፡ ክፍሎች ፡ መከፈል ፡ ምናልባት ፡ በደ
 ንብ ፡ የታወቀ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ክፍል ፡ ፩ ፡ ጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ብዙ ፡ ያወንጀል ፡ ተግ
 ባሮችን ፡ የሚመለከቱ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ—አሳቦችን ፡ የያዘ ፡ ክፍል ፡ ነው ። ክፍል ፡ ፪ ፡
 ልዩ ፡ ክፍል ፡ ብዙዎችን ፡ ከፍ ፡ ያሉ ፡ ወንጀሎችን ፡ “ወንጀሎች” ናቸው ፡ ብለን ፡
 የምናስባቸውን ፡ የያዘ ፡ ነው ። ክፍል ፡ ፫ ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ (ኮንትራቫንሲ
 ዮን) ፡ ቀለል ፡ ያሉ ፡ የወንጀል ፡ ተግባሮችን ፡ በሚኒስትሮች ፡ የሚወጡ ፡ ድንጋጌዎ
 ጥንና ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆኑ ፡ ቀላል ፡ ቅጣቶችን ፡ የሚያስከትሉ ፡ ደንቦችን ፡ አብራርቶ ፡
 የሚገልጽ ፡ ነው ። ፫ኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ በተጨማሪ ፡ ለነዚህ ፡ ቀላል ፡ ጥፋቶች ፡ ብቻ ፡
 የሚያገለግሉ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ—አሳቦችን ፡ የያዘ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ታላላቅ ፡ ክፍ
 ሎች ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በንዑሳን ፡ ክፍሎች ፡ ተከፍለዋል ። እነዚህ ፡ ንዑሳን ፡ ክፍሎ
 ጥም ፡ ራሳቸው ፡ ተከፋፍለዋል ፤ ይህ ፡ መከፋፈል ፡ ይቀጥልና ፡ በመጨረሻው ፡ ሊከ
 ፈል ፡ ወደማይቻለው ፡ ወደ ፡ ሕጉ ፡ ቁጥር ፡ ይደርሳል ። እያንዳንዱ ፡ የወንጀለኛ ፡
 መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ የሕጉ ፡ ቁጥር ፡ ሳይቀር ፡ ንዑስ ፡ ክፍሉ ፡ በጠቅላላው ፡
 የመጽሐፉ ፡ አቀማመጥ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ቦታ ፡ የሚያሳይ ፡ አርዕስት ፡ ተሰጥቶ
 ታል ። ስለዚህ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ንዑሳን ፡ ክፍ
 ሎች ፡ መሰየም ፡ የተብራራ ፡ መደበኛ ፡ የድንጋጌዎች ፡ ግንኙነቶች ፡ አቀማመጥ ፡
 አለ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህ ፡ መደበኛ ፡ አቀማመጥ ፡ የሕጎቹን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡
 ትርጉም ፡ አላማና ፡ ውስጣዊ ፡ ግንኙነቶችን ፡ እንዲያሳይ ፡ ተብሎ ፡ የተሠራ ፡ ነው ።
 እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ መረዳት ፡ ለማንኛውም ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡
 ደንቦች ፡ ለይቶ ፡ ለማግኘት ፡ ይረዳል ። ዘግየት ፡ ብለን ፡ ይህ ፡ መደበኛ ፡ አቀማመጥ ፡
 ደንቦቹ ፡ አከራካሪ ፡ በሚሆኑበት ፡ ጊዜ ፡ የእነዚህን ፡ ደንቦች ፡ አላማዎችና ፡ ትርጉ
 ሞች ፡ ለመረዳት ፡ እንዴት ፡ እንደሚጠቅመን ፡ እንመለከታለን ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ድርጅት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መደቦችንና ፡ አርዕስቶችን ፡ በደ
 ንብ ፡ ስለሚያሳይ ፡ ለአንድ ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡ ድንጋጌዎች ፡ ለማግኘት ፡
 ስንፈልግ ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ መመልከት ፡ ያለብን ፡ የመጽሐፉን ፡ ማውጫ ፡
 ነው ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ጥሩ ፡ የመጀመሪያ ፡ እርምጃ ፡ የሚሆነው ፡ ዝርዝር ፡ ወንጀ
 ሎች ፡ ከተመለከቱበት ፡ ቦታ ፡ የተፈጸመውን ፡ ወንጀል ፡ ለይቶ ፡ ማውጣቱ ፡ ነው ።
 ይህም ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የተጻፉትን ፡ ፪፻፵፯ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ከማየት ፡
 ያድነናል ። ምክንያቱም ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ዝርዝር ፡ ወንጀሎች ፡ ስላልተጻፉ ፡ ነው ።

ከላይ ፡ ለሰጠነውም ፡ የአፋር ፡ ሰው ፡ ጉዳይ ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግንም ፡ አስወገድን ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ ሌባውን ፡ መግደል ፡ ወንጀል ፡ ከሆነ ፡ እንደ ፡ ክፍተኛ ፡ ወንጀል ፡ ሳይቆጠር ፡ ስለማይቀር ፡ ነው ፡ በዚህም ፡ ዓይነት ፡ ፍለጋችን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ ጅጅጃ ፡ ቁጥሮች ፡ ሁለተኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ወደሚገኙት ፡ ጅጅጃ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ተቃለለ ፡ ማለት ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ራሱ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የወንጀል ፡ ክፍል ፡ ዓይነቶችን ፡ የሚያሳዩ ፡ አርዕስት ፡ በተሰጣቸው ፡ አራት ፡ “መጻሕፍት ፡” ተከፍሏል ፡ በአፋርም ፡ ጉዳይ ፡ የምንመለከተው ፡ “ በሌሎች ፡ ሰዎችና ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡” የሚል ፡ አርእስት ፡ የተሰጠውን ፡ ጅኛውን ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ ሌባው ፡ ግለሰብ ፡ እንጂ ፡ “መንግሥት ፡” (፫ኛ ፡ መጽሐፍ) ፡ ወይም ፡ የ“ሕዝብ ፡ ቃቅሞችና ፡ የማኅበራዊ ፡ ኑሮ ፡” (፬ኛ ፡ መጽሐፍ) ፡ ወይም ፡ “ሀብቶች” (፮ኛ ፡ መጽሐፍ) ፡ ስላልነበረ ፡ ነው ፡ አሁን ፡ እንግዲህ ፡ ለማጣራት ፡ የሚቀሩን ፡ ጅጅጃ ፡ ቁጥሮች ፡ ብቻ ናቸው ፡ ጅኛው ፡ መጽሐፍ ፡ ራሱ ፡ በአራት ፡ “እንቀጻች” ፡ ተከፍሏል ፡ እንቀጻ ፡ ፩ ፡ “በሰው ፡ ሕይወትና ፡ በሰው ፡ አካል ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ የወንጀል ፡ ሥራዎች” የሚለው ፡ ለምንመለከተው ፡ ጉዳይ ፡ በይበልጥ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ይመስላል ፡ በእንቀጻ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ጃ፩ ፡ ዝርዝር ፡ ወንጀሎች ፡ ደግሞ ፡ የሦስት ፡ “ምዕራፎች” ፡ ተከፍለዋል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ “በሕይወት ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች” የሚለው ፡ ደግሞ ፡ ለጉዳዮችን ፡ በይበልጥ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ይመስላል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ደግሞ ፡ በሁለት ፡ ክፍሎች ፡ ተመድቧል ፡ እነርሱም ፡ ክፍል ፡ ፩ ፡ “መግደልና ፡ አደራረጉ” ፡ እና ፡ ክፍል ፡ ፪ ፡ “በዕንስ ፡ ሕይወት ፡ ስለሚደረግ ፡ ወንጀል” ናቸው ፡ ክፍል ፡ ፪ን ፡ ትተን ፡ የሚቀሩን ፡ በክፍል ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ፪ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ናቸው ፡ ከነዚህ ፡ በቀጥታ ፡ የምናስወግዳቸው ፡ “ራሱን ፡ እንዲገድል ፡ ስለማንሳሳትና ፡ ስለ ፡ ማገዝ” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ጅጅጃ፮ን ፡ እና ፡ “ሕጻንን ፡ ስለመግደል” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ጅጅጃ፯ን ፡ ነው ፡ እንግዲህ ፡ ቀሪዎቹ ፡ አምስት ፡ ቁጥሮች ፡ መነበብ ፡ አለባቸው ።

እነሱንም ፡ በማንበብ ፡ ቁጥር ፡ ጅጅጃ፪ን ፡ ወዲያውኑ ፡ እናስወግዳለን ፡ ምክንያቱም ፡ አፋር ፡ አገዳደሉ ፡ አስቀድሞ ፡ በማሰብ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ በጣም ፡ አዳጋች ፡ ስለሆነና ፡ ጉዳዩ ፡ “በተለይ ፡ ጨካኝ ፡ ነውረኛ ፡ ወይም ፡ አደገኛ” መሆኑን ፡ የሚያሳይ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ባለመኖሩ ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ “መሠረቱ” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ጅጅጃ፩ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ጅጅጃ፫ን ፡ ጅጅጃ፬ን ፡ እና ፡ ጅጅጃ፭ን ፡ በማንበብ ፡ የሚነሡ ፡ አያሌ ፡ ጥያቄዎች ፡ አሉ ፡ “የወንጀሉ ፡ ምክንያት ፡” ምንድነው ? “ሆነ ፡ ተብሎ ፡ የተደረገ ፡ ነው ?” “በቸልተኝነት ፡ የተደረገ ፡ ነው ?” በጅጅጃ፫ ፡ ውስጥ ፡ የተገለጸው ፡ ወንጀል ፡ ሆነ ፡ ተብሎ ፡ የተደረገ ፡ ወንጀል ፡ ነው ? ወይስ ፡ በቸልተኝነት ፡ የተደረገ ፡ ወንጀል ? ወይስ ፡ ከሁለቱ ፡ ማንኛውም ፡ አይደለም ? “በአስፈላጊ ፡ ሁኔታ ፡ የሆነ ፡ አድራጎት” እና ፡ “ስለ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል” የተባሉት ፡ ምንድን ፡ ናቸው ? የመግደሉ ፡ ተግባር ፡ በተፈጸመበት ፡ ጊዜ ፡ የአፋር ፡ መጠለያ ፡ “ቤት” ነው ፡ ሊባል ፡ ይችላል ፡ ነበር ፡ ወይ? እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በአተረጓጎም ፡ ረገድ ፡ የሚነሱ ፡ ጥያቄዎች ፡ ናቸው ፡ እነሱንም ፡ ወደፊት ፡ እንመለከታቸዋለን ፡ የእነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጥያቄዎች ፡ መነሳት ፡ የአተረጓጎም ፡ ሥራ ፡ ከመጀመሩ ፡ በፊት ፡ መፈለግና ፡ መመርመር ፡ የሚገባቸው ፡ አግባብ ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚችሉ ፡ ሌሎች ፡ ድንጋጌዎች ፡ ሊገኙ ፡ መቻላቸውን ፡ ያሳያል ።

የመጀመሪያውን ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ማለት ፡ ጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ መረዳት ፡ እስፈላጊ ፡ የሚሆነው ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደተባለው ፡ ሁሉ ፡ ይህ ፡ ክፍል ፡ ለወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ በሙሉ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረተ—

አሳቦችን ፡ የያዘ ፡ በመሆኑ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለቀረቡት ፡ ጥያቄዎች ፡ ለሁሉም ፡ ባይሆን ፡ ላንዳንዶቹ ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ ሳይችል ፡ አይቀርም ።

ጠቅላላው ፡ ክፍልም ፡ ራሱ ፡ በጥንቃቄ ፡ የተደራጀ ፡ ነው ። ይህ ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ በሁለት ፡ መጻሕፍት ፡ ይከፈላል ። የመጀመሪያው ፡ አጥፊ ፡ ስለሆኑ ፡ ማለት ፡ “የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡ ስለመጠስና ፡ ስለወንጀል ፡ አድራጊው ፡” የሚገልጽ ፡ ሲሆን ፡ ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ስለቅጣት ፡ የሚናገር ፡ ነው ። እነዚህም ፡ መጻሕፍት ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ በአንቀጾች ፡ በምዕራፎች ፡ በክፍሎች ፡ በንዑስ ፡ ክፍሎችና ፡ በሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ተከፋፍለዋል ። ይህም ፡ ድርጅት ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ሕግ ፡ ለማግኘት ፡ እንዴት ፡ እንደሚረዳ ፡ በምሳሌ ፡ ለመረዳት ፡ በ፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከቱትን ፡ ሁለት ፡ አንቀጾች ፡ በመዘርዘር ፡ እንመለከታለን ። በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከቱት ፡ ጥያቄዎች ፡ ክፍሎቹ ፡ የሚመለከቱአቸውን ፡ ነጥቦች ፡ ለማሳየት ፡ የቀረቡ ፡ ናቸው ።

አንቀጽ ፡ ፪ ፡- ስለወንጀልና ፡ ስለአሠራሩ ።

ምዕራፍ ፡ ፩ — ስለወንጀል ፡ ሥራ ፡ (በምን ፡ አኳኋን ፡ ነበር ፡ ወንጀሉ ፡ የተፈጸመው ፡ የትና ፡ መቼ ፡ ነበር ?)

ምዕራፍ ፡ ፪ — የሕግ ፡ መጣስ ፡ ሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ ደረጃ ፡ (የወንጀሉ ፡ ሥራ ፡ ተጀመረ ፡ የሚባለው ፡ ምን ፡ ጊዜ ፡ ነው ? በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ወንጀሉን ፡ ለመተው ፡ ይቻላል ፡ ወይ ?)

ምዕራፍ ፡ ፫ — በወንጀል ፡ ሥራ ፡ ተካፋይ ፡ ስለመሆን ፡ (በወንጀል ፡ ሥራው ፡ ተካፋይ ፡ በመሆን ፡ ጥፋተኞች ፡ የሚባሉት ፡ እንዴት ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው?)

ምዕራፍ ፡ ፬ — ታትመው ፡ በሚወጡ ፡ ጽሑፎች ፡ በሚሠሩ ፡ ወንጀል ፡ ተካፋይ ፡ ስለመሆን ፡ (ያለ ፡ ሕግ ፡ ታትመው ፡ በሚወጡ ፡ ጽሑፎች ፡ ያንድን ፡ ሰው ፡ አላፈነት ፡ የሚወስኑ ፡ ልዩ ፡ ደንቦች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው?)

አንቀጽ ፡ ፫ ፡ ወንጀል ፡ አድራጊውን ፡ የሚያስቀጡ ፡ ሁኔታዎች ፡

ምዕራፍ ፡ ፩ — የወንጀል ፡ አላፈነት ፡ (በአእምሮና ፡ በአካላዊ ፡ ምክንያቶች ፡ ይቅርታ ፡ የሚደረግላቸው ፡ እንዴት ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው? ይቅርታውስ ፡ እስከምን ፡ ድረስ ፡ ነው ?)

ክፍል ፡ ፩ — መደበኛ ፡ አላፈነት ፡ (ዐዋቂዎች) ፡

ክፍል ፡ ፪ — ጥፋተኞች ፡ ስለሆኑ ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ስላላደረሱ ፡ ወጣቶች ።

ምዕራፍ ፡ ፪ — በወንጀል ፡ ሥራ ፡ አጥፊ ፡ ስለመሆን ፡ (ወንጀል ፡ ነው ፡ የተባለውን ፡ ሥራ ፡ የሚያስቀጡ ፡ የሚያስምሩ ፡ ወይም ፡ ይቅርታ ፡ የሚያስገኙ ፡ ተግባሮች ፡ የትኞቹ ፡ ናቸው?)

ክፍል ፡ ፩ — አሳብ ፤ ቸልተኛነትና ፡ ድንገተኛ ፡ አጋጣሚ ፡ ነገር ፡ (አጥፊው ፡ የወንጀል ፡ አላፈነት ፡ እንዲኖረው ፡ አሠራሩ ፡ እንዴት ፡ መሆን ፡ አለበት ?)

ክፍል ፡ ፪ — በሕግ ፡ የተፈቀደ ፡ አድራጎት ። የማያስቀጡና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያስጡ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ሕገ ፡ ወጡን ፡ ተግባር ፡

የሚፈቅዱ ፡ ለሕገ ፡ ወጡ ፡ ተግባር ፡ የማያስቀጡና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጡ ፡ ሁኔታዎች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው ፡)

ክፍል ፡ ፫— ቅጣትን ፡ የሚያቀሉና ፡ የሚያከብሩ ፡ ሁኔታዎች ፡ (ለሕገ ፡ ወጥ ፡ ተግባር ፡ በገሚስ ፡ ቅጣትን ፡ የሚያቃልሉ ፡ ወይ ም ፡ የሚያስጨመሩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው ፡)

አንቀጽ ፡ ፪ ፡ ስለወንጀል ፡ አላፊነት ፡ ቀጥተኛ ፡ መልሶች ፡ የሚገኙላቸውን ፡ ጥያቄዎች ፡ የሚመለከት ፡ ነው ፡ እነዚህም ፡ ጥያቄዎች ፡ ጥፋተኛ ፡ የሚያሰኙት ፡ ተግባሮች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ናቸው ፡ የተፈጸሙት ፡ በማን ፡ ነው ፡ በምንስ ፡ ሁኔታ ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ ናቸው ፡ አንቀጽ ፡ ፫ ፡ የሚናገረው ፡ ስለጥፋተኛነት ፡ ደረጃ ፡ ነው ፡ የተፈጸመው ፡ ሥራ ፡ የሚያስቀጣ ፡ ነው ፡ ወይ ፡ የሚያስቀጣ ፡ ከሆነ ፡ ቅጣቱ ፡ ምን ፡ ድረስ ፡ ነው ፡

ስለዚህ ፡ በአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡ ለተነሱት ፡ ጭብጦች ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ተጨማሪ ፡ ሕግ ፡ ለማግኘት ፡ ከተፈለገ ፡ የት ፡ ቦታ ፡ መመልከት ፡ እንደሚገባ ፡ ለማወቅ ፡ ይቻላል ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ መገኘት፡ያለበት ፡ “የውጤቱ ፡ ከነገሩ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ መሆን” ፡ ለአላፊነት ፡ (ለተቀጭነት) ፡ እንደ ፡ ቀጥተኛ ፡ ሁኔታ ፡ ስለሆነ ፡ ከአንቀጽ ፡ ፫ ፡ ይልቅ ፡ በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝ ፡ ይመስላል ፡ በርግጥም ፡ በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ “ውጤቱ ፡ ከነገሩ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ ስለመሆኑ” ፡ የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፳፬ን ፡ እናገኛለን ፡ ደግሞም ፡ ቸልተኛነትን ፡ ዐውቆ ፡ ማጥፋትን ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ አድራጎችን ፡ እና ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከልን ፡ የመሳሰሉ ፡ ጉዳዮች ፡ የአእምሮ ፡ ሁኔታዎችንና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያስገኙ ፡ ሁኔታዎችን ፡ ስለሚመለከቱ ፡ በአንቀጽ ፡ ፫ ፡ ምዕራፍ ፡ ፪ ፡ ውስጥ ፡ መገኘት ፡ አለባቸው ፡ በዚህም ፡ ምዕራፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ አርዕስት ፡ ከተመለከትን ፡ በኋላ ፡ የሚከተሉትን ፡ አግባብ ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ፡ እነዚህም ፡ ቁጥር ፡ ፶፯ ፡ መሠረቱ ፡ የወንጀል ፡ ጥፋትና ፡ ድንገተኛ ፡ አጋጣሚ ፡ ነገር ፡ ቁጥር ፡ ፶፰ ፡ አውቆ ፡ ስለማጥፋት ፡ ቁጥር ፡ ፶፱ ፡ በቸልተኛነት ፡ ስለሚደረግ ፡ ጥፋት ፡ ቁጥር ፡ ፳፬ ፡ በሕግ ፡ የታዘዙ ፡ ወይም ፡ የተፈቀዱ ፡ ተግባሮች ፡ ቁጥር ፡ ፸፩ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡ አድራጎች ፡ ስለመተላለፍ ፡ ቁጥር ፡ ፸፪ ፡ አስፈላጊ ፡ ግዴታ ፡ የሆነውን ፡ የመብት ፡ ወሰን ፡ ስለመተላለፍ ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ ፡ ስለሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ (ስለአልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነት) ፡ ቁጥር ፡ ፸፮ ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ስለማሳለፍ ፡ ናቸው ፡

Abgucialin fal

በመጨረሻም ፡ “ቤት” ፡ የሚለው ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ የማይገኝ ፡ መሆኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ቃሉ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ ቦታ ፡ የሚገኝ ፡ ቢሆንም ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ አንድ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረተ—አሳብን ፡ ያዘለ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ቃሉ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ትርጉም ፡ ቢሰጠው ፡ በጣም ፡ ጠቃሚ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ፡ የሆነ ፡ ሆኖ ፡ “ቤት” ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ደንበኛ ፡ ትርጉም ፡ ብናውቅም ፡ አጥፊነትንም ፡ ሆነ ፡ የቅጣትን ፡ ደረጃ ፡ ለመወሰን ፡ ፈጽሞ ፡ የማይረዳን ፡ በመሆኑ ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ምንም ፡ ቦታ ፡ አይኖረውም ፡

አሁን ፡ እንግዲህ ፡ እነዚህን ፡ “አግባብ ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚችሉትን” ፡ ደንቦች ፡ ማለት ፡ አራቱን ፡ የልዩ፡ክፍል ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮችና ፡ አያሌ ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ወስዶ ፡ ተርጉሞ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ነው ፡ ደግሞም ፡ ያንዱ ፡ ወይም ፡ የሁሉም ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ትርጉም ፡ ፈጽሞ ፡ ግልጽ ፡ መሆኑን ፡ ግንኙነታቸው ፡ ምን ፡ እንደሆነና ፡ በሕግም ፡ ረገድ ፡ የሚያስከትሉት ፡ ውጤት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ መጠን

የቅ፡ ያስፈልጋል። ከዚህ፡ በታች፡ የተጻፈው፡ ስለአተረጎጡም፡ የተሰጠ፡ መግለጫ፡ ሲሆን፡ በመጀመሪያ፡ የሕግ፡ ቁጥሮችን፡ አንድ፡ በአንድ፡ ስለመተርጎም፡ ቀጥሎም፡ የወንጀሉኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ በጠቅላላው፡ በመውሰድ፡ የሚደረገውን፡ የመተርጎም፡ ተግባር፡ እንመለከታለን ።

፫/ አንድ፡ የሕግ፡ አውጪ፡ ክፍል፡ ደንብ፡ በቃላት፡ በኩል፡ የሚያጋጥመው፡ ችግር፡³

አንድ፡ ዳኛ፡ አግባብ፡ ያለውን፡ ድንጋጌ፡ ካገኘ፡ በኋላ፡ ራሱን፡ የሚጠይቀው፡ ጥያቄ፡ “ለእነዚህ፡ የሕግ፡ ቃላት፡ ምን፡ ትርጉም፡ ሊሰጣቸው፡ ይችላል?” የሚል፡ ነው። አንድ፡ ልዩ፡ ጉዳይ፡ ሲቀርብ፡ ይህ፡ ጥያቄ፡ አጠቃላይውን፡ ጊዜ፡ የሚከተለውን፡ መልክ፡ ይወስዳል፡- “የዚህ፡ ድንጋጌ፡ ኃይል፡ ቃል፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ ሊሆን፡ ይችላል፡ ወይ?”

የዚህ፡ ጥያቄ፡ መልስ፡ አጠቃላይውን፡ ጊዜ፡ ቀላል፡ ይመስል፡ ይሆናል። ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ በግልጽና፡ በቀጥተኛ፡ አነጋገር፡ ሕጉን፡ ጽፎት፡ ይሆናል፡ ወይም፡ ለድንጋጌው፡ ቃላት፡ ሊሰጥ፡ የሚችለው፡ ማንኛውም፡ ዓይነት፡ ትርጉም፡ ለጉዳዩ፡ አግባብ፡ ያለው፡ ይሆናል። ይሁንና፡ ይህ፡ ከላይ፡ የተሰጠው፡ ጥያቄ፡ ዳኞች፡ ወይም፡ የሕግ፡ ዐዋቂዎች፡ ለአንድ፡ ጉዳይ፡ አግባብ፡ ያለውን፡ ደንብ፡ በሚፈልጉበት፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ የሚገጥማቸው፡ ነው። ሕግ፡ በቃላት፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ሙያ፡ ነው። ቃላት፡ የሰዎች፡ አሳብ፡ መግለጫ፡ ናቸው። ሕግ፡ አውጪዎችም፡ የሚጠቀሙባቸው፡ መሣሪያዎች፡ እነርሱ፡ ብቻ፡ ናቸው። ሕግ፡ ዐዋቂውም፡ አውቆም፡ ሆነ፡ ሳያውቅ፡ የሚወስደው፡ የመጀመሪያ፡ እርምጃ፡ ሕጉን፡ አንብቦ፡ ቃላቱ፡ ምን፡ ትርጉም፡ እንደሚሰጡ፡ ራሱን፡ መጠየቅ፡ ነው።

እዚህ፡ ላይ፡ የሕጉ፡ ቃላት፡ ተፈላጊነት፡ አላቸው፡ ወይ? ተፈላጊነታቸውስ፡ እስከምን፡ ድረስ፡ ነው? የሚል፡ ጥያቄ፡ ሊነሳ፡ ይችላል። በአንዳንድ፡ መንግሥታት፡ አዳም፡ መሠረት፡ የአንድ፡ ባለሥልጣን፡ ፍላጎት፡ ከሕጉ፡ ቃላት፡ በላይ፡ ነው። በዓለማችን፡ ውስጥ፡ አከራካሪ፡ የሕግ፡ ጉዳዮች፡ በልማዳዊ፡ ሕግ፡ ባለፉት፡ የፍርድ፡ ቤቶች፡ ውሳኔዎችና፡ ለዳኛው፡ ትክክል፡ መስሎ፡ በታየው፡ መሠረት፡ የተወሰኑባቸው፡ ቅንጅቶች፡ ኖረዋል። ይህ፡ ከፊተኛው፡ ማለት፡ የባለሥልጣኑ፡ ቃል፡ ከሕግ፡ ከሚበልጥበት፡ ሁኔታ፡ የተሻለ፡ ቢሆንም፡ ለተጻፉ፡ ደንቦች፡ ከፍተኛ፡ አስተያየት፡ የማይሰጥበት፡ ሁኔታ፡ መሆኑ፡ የማይካድ፡ ነው። የተጻፈው፡ ሕግ፡ የበላይ፡ ነው፡ ብለን፡ ብንስማማም፡ የተጻፈውን፡ ሕግ፡ መሠረት፡ አድርገን፡ ምን፡

3. ለዚህ፡ ክፍል፡ መሠረት፡ የሆነው፡ ጽሑፍ፡-
 ጂ፡ ዊሊያምስ፡ “ላንተጭጅ፡ ኤንድ፡ ዘ፡ ሎው፡” ሎው፡ ኩዋርተርሊ፡ ሪቪው፡ ሾል፡ ጅጅ፡ ገጽ፡ ፸፩፡
 ፩፻፸፱፡ ፪፻፺፫፡ እና፡ ፫፻፹፩፡ ሾል፡ ጅጅ፡ ገጽ፡ ፫፻፹፯፡ ነው።
 በተጨማሪም፡-
 አንሮኔአስ፡ ላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፻፪-፻፫፡ እና፡ ፻፲፩።
 ጂ፡ ፍራንክ፡ ከርትስ፡ አን፡ ትራያል፡ ገጽ፡ ፪፻፺፫፡ እና፡ የሚከተሉት።
 ኢ፡ ፍርይንድ፡ ሌጂስሌቲቭ፡ ሪፐሌቭን፡ ምዕራፍ፡ ፲፱፡ በተለይም፡ ገጽ፡ ፩፻፳-፲፯፡ ፪፻፵፱-፪፻፳፭።
 ሆንስ፡ ኤንድ፡ ላክስ፡ ላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፩፻፲፩፻፶፯-፶፰፡ ፩፻፲፪፻፲፱-፳፩።
 ኢ፡ ሌቪ፡ “አን፡ ኢንትርጻክሽን፡ ቱ፡ ሊጋል፡ ሪዝኒንግ፡” ዩኒቨርሲቲ፡ ሎው፡ ሪቪው፡
 ሾል፡ ፲፭፡ ገጽ፡ ፭፻፩፡ ፭፻፫፡ ፭፻፳፭።
 ደ፡ ፔይን፡ “ዘ፡ ኢንቴንሽን፡ ኦቭ፡ ዘ፡ ሌጂስሌቸር፡ ኢን፡ ዘ፡ ኢንተርፕራቴሽን፡ ኦቭ፡ ኢስታቲዩትስ፡” ከርንት፡ ሊጋል፡ ፕሮብሌምስ፡ ገጽ፡ ፶፮፡ ፶፱-፩፻፳፭፡ ፩፻፳፭።
 ራዲን፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፸፻፳፭።
 ጂ፡ ስቶን፡ ሊጋል፡ ሲስተም፡ ኤንድ፡ ሎዮርስ፡ ሪዝኒንግስ፡ ገጽ፡ ፴፩-፴፬፡ ይመለከታል።

ያህል ፡ ለመመራመር ፡ እንችላለን ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ሊቀርብ ፡ ይችላል ፡ ለምሳሌ ፡ ሰውን ፡ “በጨቤ ፡” ማስፈራራት ፡ የሚከለክል ፡ ሕግ ፡ ቢወጣ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ አንዱን ፡ ሰው ፡ በጠብመንጃ ፡ ባስፈራራ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ ወይ? ሁለቱም ፡ ሰውን ፡ በብርቱ ፡ የሚያስፈሩ ፡ አደገኛ ፡ መሣሪያዎች ፡ ናቸው ፤ ይህንን ፡ መመሳሰል ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ደንቡን ፡ የሕጉ ፡ ኃይል ፡ ቃል ፡ በቀጥታ ፡ ሳይጠቅሰው ባለፈው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ለማድረግ ፡ ይቻላል ፡ ወይ?

መጀመሪያ ፡ ነገር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ የማንም ፡ ቃል ፡ ወይም ፡ ዳኞችም ፡ ራሳቸው ፡ የሕጉ ፡ ምንጮች ፡ አለመሆናቸውን ፡ በግልጽ ፡ ይናገራል ። በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ መሠረት ፡ ሕግ ፡ ማውጣት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ የፓርላማው ፡ ተግባር ፡ ነው ። ሕጎችም ፡ በጽሑፍ ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ የወጡት ፡ ይህንን ፡ የሕገ መንግሥቱን ፡ ምርጫ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስለ ማንኛውም ፡ የሕግ ፡ ጭብጥ ፡ ለመነጋገር ፡ ስንፈልግ ፡ ከሕጎቹ ፡ ቃላት ፡ መጀመር ፡ አለብን ።

አሁን ፡ ደግሞ ፡ የሚቀረገን ፡ ጥያቄ ፤ የሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ወይም ፡ ዓላማ ፡ “ጨቤ ፡” የሚለው ፡ ቃል ፡ “ጠመንጃንም ፡” እንዲያጠቃልል ፡ የሚፈቅድ ፡ ቢሆንም ፡ የሕጉ ፡ ቃል ፡ ራሱ ፡ ይህን ፡ አተረጓጎም ፡ ሊወስን ፡ ይችላል ፡ ወይ? የሚለው ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ውስጥ ፡ ቃላት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የፍርድ ፡ ቤቶችን ፡ የአተረጓጎም ፡ ተግባር ፡ የተወሰነ ፡ ያደርጉታል ፤ የዚህን ፡ ምክንያት ፡ በኋላ ፡ እንመለከታለን ። በጠቅላላው ፡ አንድ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ደንብ ፡ የሚያገለግለው ፡ ቃሉ ፡ ለሚገልጸው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡ በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ቃሉ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ የተሰበሰቡ ፡ አያሌ ፡ ቃላት ፡ የሚሰጡትን ፡ ትርጉም ፡ መረዳት ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

ይህም ፡ ተግባር ፡ በመጀመሪያ ፡ ቀላል ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አስቸጋሪ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ቃላት ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ ትርጉምን ፡ ለመስጠት ፡ የማይችሉ ፡ የሐሳብ ፡ መለዋወጫ ፡ መሳሪያዎቻችን ፡ ስለሆኑ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ አንዳንድ ፡ ቃላት ፡ ተናጋሪው ፡ ለማለት ፡ የፈለገው ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሲሆን ፡ ለሰሚው ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ትርጉም ፡ ይሰጡታል ፤ ከዚህም ፡ በላይ ፡ እነዚህ ፡ ቃላት ፡ ራሳቸው ፡ በተለምዶ ፡ አነጋገር ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ትርጉም ፡ ሊኖራቸው ፡ ይችላል ። በሕግ ፡ ረገድ ፡ ደግሞ ፡ የቃላት ፡ ፍች ፡ መለያየት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነገርን ፡ ያስከትላል ፡ ይኸውም ፡ ያንድ ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ መሰጠት ፡ በአንድ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ነጻነትን ፡ ወይም ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ በእስር ፡ ቤት ፡ ማሳለፍን ፡ ሊያስከትል ፡ ይችላል ። የቃላት ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ ትርጉም ፡ መሰጠት ፡ የሚፈጠርበት ፡ ምክንያት ፡ ቃላት ፡ ጠቅላላ ፡ ዕንሰ—አሳቦችን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የሐሳብ ፡ ደረጃዎች ፡ ከፋፍለው ፡ ስለሚገልጹ ፡ ነው ። አንድ ፡ ቃል ፡ አያሌ ፡ ሰዎች ፡ የሚሰማሙበት ፡ አንድ ፡ “ዋና ፡ ትርጉም ፡” ይኖረዋል ፤ ይኸው ፡ ቃል ፡ “አከራካሪ ፡” የሚሆንበት ፡ ሁኔታም ፡ አለ ፤ ሦስተኛ ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ የሚሰማሙበት ፡ ቃሉ ፡ ጨርሶ ፡ የማይሠራበት ፡ ሁኔታ ፡ ይኖራል ።

እንደ ፡ ምሳሌም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ (ሀ)ን ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ ድንጋጌዎች ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡ “ቤት ፡” የሚለውን ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ እንመለከታለን ። ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ (ሀ) ፡ የሚያገለግለው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ “ባልሞት ፡

4. ወይይቱ ፡ በከፍል ፡ ዘጠኝ ፡ ፻፶፩ ፡ ገጽ ፡ ይጀምራል ።

ባይ : ተጋዳይነት፡ሳይሆን : ወይም : አስፈላጊ : ግዴታ : ሳይኖረው : በመኖሪያ : ቤቱ : ወይም : ባጥሩ : ግቢ : ባሉት : ቤቶች : በኃይል : ወይም : በተንኩል : የገባውን : ሰው : ለማስወገድ : ሲል : የገደለ : እንደሆነ : ” ነው ። “ቤት ፣” የሚለው : ቃል : ይህን : ያህል : የተሠወረ : ሳይሆን : ግልጽ : ነው ። “ቤት ፣” ምን : ማለት : እንደሆነና : አንድ : ነገርም : “ቤት ፣” ለመሆኑና : ላለመሆኑ : ብዙ : አያከራክርም ። አንድ : ቋሚ : የሆነ : ከጭቃ : የተሠራ : በውስጡም : አንድ : ቤተሰብ : የሚኖርበት : “ቤት ፣” በሚለው : ቃል : ሊገለጽ : መቻሉ : አጠራጣሪ : አይደለም ። ይህም : ማንም : ሰው : ከሳይ : የተጠቀሰው : ነገር : “ቤት ፣” መሆኑን : አይክድም : ማለት : ነው ። ደግሞም : ባጥር : የተከበበ : ጣራ : የሌለው : የከብቶች : በረት : “ቤት ፣” ነው : ብሎ : የሚከራከር : የለም ። ይሁን : እንጂ : አከራካሪ : ሁኖቱ : የሚፈጠረው : በከተማ : ውስጥ : በሚገኝ : ባንድ : ሕንፃ : ውስጥ : የሚገኘውን : ክፍል : (የአንድ : ሰው : መኖሪያ) : “ቤት ፣” ብለን : እንጥራ : ያልን : እንደሆነ : ነው ። በመሠራት : ላይ : ያለው : ያንድ : አፍር : መኖሪያ : “ቤት ፣” ቢባል : አከራካሪ : ወይም : አጠራጣሪ : ሁኔታ : መፈጠሩ : ግልጽ : ነው ። ለዚህም : ቁጥራቸው : ከአንድ : በላይ : የሆነ : ሰዎችን : ብንጠይቅ : የተለያዩ : መልሶች : እንደምናገኝ : አይካድም ። ፓርላሜንቱም : ይህን : ጉዳይ : አስቦበት : ቢሆን : ኖሮ : በአባሎቹ : መካከል : አለመስማማት : ሳይፈጠር : አይቀርም ። ነበር ። ሆኖም : ፓርላሜንቱ : በነገሩ : ያሰበበት : አለመሆኑ : ግልጽ : ነው ። ነገሩም : ወደፊት : በፍርድ : ቤት : አከራካሪ : ጉዳይ : ሆኖ : ባይቀር ብም : እንኳን : የሕግ : ባለሙያዎች : በቃሉ : ትርጉም : እንደማይሰማሙ፡፡ግልጽ፡፡ነው።

ምንም : እንኳ : እንደ : “ቤት ፣” ባለ : ግልጽ : ቃል : የትርጉም : አጠራጣሪነት : በጣም : ጠበብ : ያለ : ቢሆንም : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : ሌሎች : አስፈላጊ : የሆኑ : የትርጉማቸው : አጠራጣሪ : ሁኖቱ : በጣም : ሰፊ : ያለ : ቃላት : መኖራቸው : የታወቀ : ነው ። ለምሳሌ : እንደ : “ሰብሰባ” (ጋንግ) : “አያሌ” ፣ “እና” ፣ “መጀመር” ፣ ያሉ : ቃላት : ለሰሚ : ሰፊ : ያሉ : አጠራጣሪ : ትርጉሞች : ይሰጣሉ ። ለምሳሌ : አንድ : ሰው : የ“ሰብሰባ” (ጋንግ) : አባል : መሆኑን : ለማወቅ : ይፈለግ : ይሆናል ፤ ወይም : ከሌሎች : “አያሌ” ፣ ሰዎች : ጋር : አንድ : ተግባር : የፈጸመ : መሆኑን : ለማወቅ : ይፈለግ : ይሆናል ። ነገር : ግን : የሚነሳው : ጥያቄ : “አያሌ” ፣ ሰዎች : ወይም : “ሰብሰባ” ፣ የሚባሉት : ስንት : ሲሆኑ : ነው ? አንድ : ሰው : ብቻ : በርግጥ : አይደለም ፤ አስራ : ስምንት : በእርግጥ : ናቸው ። ግን : ሁለትስ ? ሶስትስ ? አራት ? አምስት ? ስድስት ? ሰባት ? ያለጥርጥር : እንባብያን : ሁሉ : ከላይኛቹ : ቁጥሮች : የትኞቹ : ናቸው፡፡ “አያሌ” የሚለውን ጥያቄ ቢጠየቁ የተለያዩ መልሶች መስጠታቸው አይቀርም።

በመጨረሻም : አንዳንድ : ቃላት : የማይጨበጡ : ነገሮች : መጠሪያ : በመሆናቸው : አብዛኛውን : ጊዜ : አጠራጣሪ : ሁኔታን : ይፈጥራሉ ። እነዚህም : ቃላት : ሲጠሩ : ብዙ : ጊዜ : ስሜትን : የሚቀሰቅሱ : ናቸው ። ከእነዚህም : ጥቂቶቹ ፤ “የተዛባ : መጥፎ : ጠባይ ፣” “ትክክለኛ ፣” “ጥሩ ፣” “መጥፎ ፣” የተባሉት : ቃላት : ናቸው ። የእነዚህ : ቃላት : ትርጉሞች : በሰው : ልጅ : ታሪክ : ውስጥ : አብዛኛውን : ጊዜ : ኃይልን : የተመረኮዘ : አልፎ : አልፎም : ምክንያትን : የተመረኮዘ : አለመግባባትን : አስከትለዋል ። እንዲጋግግሚ : ሆኖ : ግን : እንደነዚህ : ያሉት : ቃላት : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : ብዙ : ጊዜ : ተደጋግመው : የማይመጡና : ቢገኙም : ባጠገባቸው : በሚገኙት : ሌሎች : ቃላት : የተበራረሩና : የተገለጹ : ናቸው ። ዘግቦት : ብለን : እነዚህን : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ውስጥ : መጻፍ : ተገቢ : መሆን : አለመሆኑን : በዝርዝር : እንመለከታለን ።⁵

5. ውይይቱ : በክፍል : አ/ሥር : ለ : ገጽ : ፫፻፳፩ : ይገኛል ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ የሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ሥራ ፡ በቃላት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ መጠቀምን ፡ እንደ ሚጠይቅ ፡ እና ፡ ከቃላቱም ፡ ጋር ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ የሚፈጥር ፡ መሆኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ከዚህም ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ የተነሣ ፡ ቃላቱ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉሞችን ፡ ይሰጣሉ ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ደንብ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ወይም ፡ የሌለው ፡ ስለመሆኑ ፡ መግባባት ፡ ይኖራል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የደንቡ ፡ ቃል ፡ በሚሰጠው ፡ ትርጉም ፡ መሠረት ፡ ደንቡ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ የሚችልበት ፡ የማይችልበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ሕጉን ፡ ሲያወጣ ፡ በአእምሮው ፡ ውስጥ ፡ በነበረው ፡ ዓላማ ፡ መመራት ፡ አለበት ። ዳኛው ፡ ሕጉ ፡ ሊሰጥ ፡ ከሚችለው ፡ ብዙ ፡ ሌሎች ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ ሊመርጥ ፡ ይችላል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ዳኛው ፡ በይበልጥ ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ትርጉም ፡ የሕጉን ፡ ዓላማና ፡ የባለጉዳዮቹን ፡ ፍላጎት ፡ በመመልከት ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጣል ። ሆኖም ፡ ዳኛው ፡ ምርጫ ፡ ማድረጉን ፡ ምርጫም ፡ እንዳለውና ፡ የያንዳንዱም ፡ ምርጫ ፡ የሚያስከትለውን ፡ ውጤት ፡ ካልተገነዘበ ፡ የሚሠራው ፡ ሥራ ፡ አጥጋቢ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ የሚሠራው፣ በደረሰው ፡ ወይም ፡ በጭፍን ፡ ስለሆነ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አንዱ ፡ የመተርጎም ፡ ተግባር ፡ ቃላት ፡ የሚፈጥሩትን ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ ማወቅ ፡ ነው ። ይህም ፡ ለሕግ ፡ ቃላት ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚችሉት ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ የመምረጡ ፡ ወሰን ፡ እስከ ፡ ምን ፡ ድረስ ፡ እንደሆነ ፡ ማወቅ ፡ ማለት ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በተመለከትነው ፡ የፈጠራ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰው ፡ አፋር ፡ መከሰስ ፡ ያለብኝ ፡ በግዳይ ፡ ወንጀል ፡ ሳይሆን ፡ በቁ. ፪፻፳፬ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ የመኖሪያ ፡ “ቤቴን” በኃይል ፡ ወይም ፡ በተንኩል ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡ ለማስወገድ ፡ ስል ፡ ነው ፡ የገደልኩት ፡ ብሎ ፡ ተከራከረ ፡ እንበል ። ከዳኞቹ ፡ አንደኛው ፡ “ይህ ቤት ነው” ሲል ፡ ሌላው ፡ ደግሞ ፡ “ይህ ፈጽሞ ቤት አይደለም” ይል ፡ ይሆናል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ መልሱን ፡ ከቃሉ ፡ ለማግኘት ፡ አለመቻላቸውን ፡ ካልተረዱ ፡ ትርፉ ፡ መጫጫህ ፡ ብቻ ፡ ይሆናል ። ዳኞቹ ፡ መገንዘብ ፡ ያለባቸው ፡ ማናቸውም ፡ ምርጫ ፡ ለነሱ ፡ የተተወ ፡ መሆኑንና ፡ ሕጉ ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ እንዳለውና ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ መወሰን ፡ የነርሱ ፡ ፋንታ ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

ይህ ፡ ቃላት ፡ የሚፈጥሩት ፡ “አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ” ነው ። አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ በዚህ ፡ ብቻ ፡ አይወሰንም ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ “ቤት” ወይም ፡ እንደ ፡ “አያሌ” ያለውን ፡ ቃል ፡ አንድ ፡ ትርጉም ፡ ብቻ ፡ እንዳለው ፡ አድርገን ፡ በመውሰድ ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታ ፡ የሚፈጠረው ፡ ቃሉ ፡ በአንድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ ስለመቻሉ ፡ ሁሉ ፡ ሰው ፡ በማይስማማበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ብለናል ። ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ቃል ፡ ከአንድ ፡ በላይ ፡ የሆኑ ፡ ዋና ፡ ትርጉሞች ፡ ይኖሩታል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተርጓሚው ፡ ወይም ፡ የቃላቱን ፡ ፍቺ ፡ ወሳኝ ፡ ከብዙ ፡ አከራካሪ ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ መምረጥ ፡ ይኖርበታል ። ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ “ዐውቆ ፡ መሥራት” ወይም ፡ “ተግባር” ያሉ ፡ ቃላት ፡ በሕግ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ የትርጉም ፡ ክርክርና ፡ አለመግባባትን ፡ የፈጠሩ ፡ ናቸው ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ “ዐውቆ ፡ መሥራት” ብዙ ፡ ትርጉም ፡ ሊሰጠው ፡ ይችላል ። እነዚህም ፡ የተከለከለ ፡ ነገርን ፡ ለማድረግ ፡ መመኘት ፡ ለማድረግ ፡ መፍቀድ ፡ ሕግ ፡ ለመጣስ ፡ መመኘት ፡ “ክፉ” ለማድረግ ፡ ወይም ፡ “ጉዳት” ለማድረስ ፡ መመኘት ፡ ወዘተ ፡ ናቸው ። ስለዚህም ፡ ተርጓሚው ፡ ከብዙዎቹ ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ መምረጥ ፡ አለበት ። ቃሉም ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ ራሱ ፡ ትርጓሜ ፡ በመስጠት ፡ ይረዳል ። ለምሳሌ ፡ “ዐውቆ ፡ ማጥፋት” በቁጥር ፡ ፶፰ ፡ ውስጥ ፡ ትርጉም ፡ ተሰጥቶታል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ ዳኛው ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚችሉት ፡ ትርጉሞች ፡

መካከል : አንዱን : መምረጥ : ያስፈልገው : ይሆናል = ምንም : እንኳ : ዳኛው : ምር
ጫ : ማድረጉን : ባያውቅም : ጉዳዩን : ባንድ : ዓይነት : መንገድ : መወሰኑ : ከሚፈ
ልገው : ውጤት : ጋር : የተያያዘውን : ማንኛውንም : ትርጓሜ : ተቀብሎ : ከሚፈል
ገው : ውጤት : ጋር : በትክክለኛ : አስተሳሰብ : መሠረት : ያልተያያዘውን : ማንኛ
ውንም : ትርጓሜ : ማስወገዱን : ያመለክታል = ስለዚህም : ውሳኔ : በሚሰጥበት : ጊዜ
ላንድ : ቃል : የግድ : አንድ : ዓይነት : ትርጉም : መስጠት : አለበት : ማለት : ነው =

ቃላት : ምንጊዜም : ስለሚፈጥሩት : ግልጽ : ያልሆነ : ትርጉም : ስንነጋገር :
እርስ : በርሳችን : በቃላት : ስንነጋገር : ሀሳባችንን : ለመግለጽ : በደንብ : የሚያስች
ሉን : መሆናቸውን : መርሳት : የለብንም = ተግባራችንን : የምናከናውነው : በቀጥ
ታና : ግልጽ : በሆነ : ዘዴ : በቃላት : ሃሳብንን : ለመግለጽ : መቻሉን : በማመን : ነው =
አብዛኛውን : ጊዜ : የሕገ : ትርጉም : ግልጽ : ስለሆነ : የሕግ : አውጪውን : አሳብ :
ማግኘቱ : አያዳግትም = ይህ : ጽሑፍ : ትርጉማቸው : ግልጽ : ያልሆነ : ቃላትን : አጥ
ብቆ : ቢመለከትም : ይህንን : ፍሬ : ነገር : መዘንጋት : የለብንም =

በተጨማሪም : አጠራጣሪ : ሁኔታዎች : ሁሉ : ሊወገድ : በማይችል : የቋንቋ :
አጠራጣሪነት : ላይ : ብቻ : አለመመሥረታቸውን : ማስተዋል : ይገባል = ሕግ :
አውጪው : ክፍል : በጣም : ግልጽ : የሆነ : የአጻጻፍ : ዘዴን : ሳይመርጥ : ሊቀር :
ይችላል = አንዳንዴም : ሕግ : አውጪዎቹ : ራሳቸው : በአንድ : ቀጥተኛ : በሆነ :
ትርጉም : ባለመስማማት : አከራካሪውን : ቃል : ዝም : ብለው : ፍርድ : ቤት :
በመሰለው : ይወስነው : ብለው : በሕገ : ውስጥ : ያስገቡት : ይሆናል = ለምሳሌ :
“ሰብሰባ” (ጋንግ) : የሚባለው : ሶስት : አራት : አምስት : ወይም : ስድስት : ሰዎችን :
የያዘ : ጓድ : ነው : ሳይሉ : አከራካሪውን : ቃል : እንዳለ : ጽፈውት : ውሳኔ
ውን : ለፍርድ : ቤቶች : ይተዋሉ = አንዳንዴም : ቃሉ : አጠራጣሪ : መሆኑን : ሳይገ
ነዘቡ : በመቅረት : ትርጓሜ : ሳይሰጡት : ሊተውት : ይችላሉ = ወይም : በግድየለ
ሽነት : መንገድ : በማሰብ : ችግሩን : ሳይገነዘቡት : አልፈውት : ይሆናል : ወይም :
ደግሞ : ሰዎችን : ለማስፈራራትና : እንዲታዘዙ : ለማድረግ : ዳኞቹም : ሕብረተ :
ሰቡ : ሲለዋወጥ : ደንቡን : ከጊዜው : ሁኔታ : ጋር : እያስማሙ : ይተርጉሙት : በማ
ለት : የሕገ : ቃል : በዕውቀት : ሥውር : የተደረገ : ሊሆን : ይችላል = ሕግ : አውጪ
ው : ክፍል : ከዚህ : በላይ : ከተዘረዘሩት : በአንዱ : ምክንያት : በፍርድ : ቤቶች : ላይ
ከሚገባው : በላይ : የሥራ : ሸክም : ጭናባቸው : ይሆናል = ሆኖም : በዘመናዊው :
አስተሳሰብ : ውስጥ : አንዳንድ : አጠራጣሪ : የሕግ : ሁኔታዎች : ሊወገዱ : አይች
ሉም : የሚል : አስተያየት : አለ = መጀመሪያ : ነገር : ቃላት : ራሳቸው : ይህን :
ያህል : ግልጽ : ካልሆኑ : ከነዚህ : ቃላት : የሚሠሩት : ዐረፍተ : ነገሮችም : አጠ
ራጣሪ : ሁኔታ : መፍጠራቸው : የማይካድ : ነው = ሕግ : አውጪው : ክፍል
ግልጽ : የሆኑ : ቃላትን : በመምረጥ : ወይም : ፈቃዱን : የሚያመለክት :
ትርጓሜ : እዚያው : በመስጠት : ይህን : ችግር : በጣም : ሊያቃልል : ይችላል =
ይሁን : እንጂ : አጠራጣሪ : ሁኔታዎችን : በሙሉ : ፈጽሞ : ሊያጠፋ : ስለማይችል :
እነዚህ : ማብራሪያዎች : ጊዜ : ከመውሰዳቸውም : በላይ : ራሳቸው : የአደናጋሪ :
ሁኔታዎች : ምንጭ : ሊሆኑ : ይችላሉ = ሁለተኛ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : የሚሠ
ራው : አንድ : የተጨበጠ : ጉዳይ : ይዞ : አይደለም = ሕግ : አውጪው : ክፍል :
ለዳኞች : የሚቀርቡትን : የተጨበጡ : ጉዳዮች : ይዞ : የመሥራት : ዕድል : የለውም :
የርሱ : ተግባር : የሕብረተ : ሰቡን : ጠቅላላ : ፕሮብሌሞች : የሚመለከት : ነው =
ሕግ : አውጪው : ክፍል : ወደፊት : የሚነሱትን : ጉዳዮች : ሁሉ : ለመተንበይና : መ
ፍትሔዎቻቸውን : በሙሉ : አስቀድሞ : ለማዘጋጀት : አይችልም : ዋና : ዋናዎቹን :

ፕሮብሌሞች፣ የሚመለከቱ፣ ቃላትን፣ ማቀናበባ፣ ከባድ፣ ሥራ፣ መሆኑ፣ ግልጽ፣ ነው፣ በአንድ፣ ሕግ፣ ውስጥ፣ ቃላትን፣ ከመጠን፣ በላይ፣ ማብዛት፣ በሕጉ፣ ከተወገዱት፣ ችግሮች፣ የባሉትን፣ ሌሎች፣ ችግሮች፣ ሊፈጥር፣ ይችላል ።

እንግዲህ፣ ከዚህ፣ የሚከተለው፣ መደምደምያ፣ ማንም፣ ሰው፣ ከሚያስበው፣ የበለጠ፣ ከባድ፣ የአተረጓጎም፣ ችግር፣ ይገጥመዋል፣ ማለት፣ ብቻ፣ ሳይሆን፣ ይህ፣ ሥራ፣ በፍጹምነት፣ ሊካሄድ፣ የሚገባው፣ በፍርድ፣ ቤቶች፣ መሆኑን፣ ያሳያል። አንድ፣ ጊዜ፣ የፖለቲካ፣ ጸሐፊዎች፣ “ፍርድ፣ ቤቶች፣ ሥራቸው፣ ሕጉን፣ መናገር፣ ብቻ፣ መሆን፣ አለበት።” ሲሉ፣ የዳኞች፣ ሕጉን፣ መፍጠር፣ ግን፣ የሥልጣን፣ ግፍያ፣ ስለሚሆን፣ ሥራቸው፣ ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ያወጣውን፣ ሕግ፣ በሚቀርብላቸው፣ ጉዳይ፣ ላይ፣ ተፈጻሚ፣ ማድረግ፣ ብቻ፣ መሆን፣ አለበት፣ ብለው፣ ነበር። አሁን፣ እንደምንገነዘበው፣ እንደዚህ፣ ያለው፣ አስተያየት፣ ሊጻፍ፣ አይችልም። ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ሕግ፣ ሲያወጣ፣ ዳኞች፣ ሕጉ፣ ምን፣ እንደሚል፣ ለመወሰን፣ የሚችሉበት፣ ሰፊ፣ ምርጫ፣ ይኖራቸዋል። ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ወደፊት፣ ሊነሱ፣ ለሚችሉት፣ ክርክሮች፣ ሁሉ፣ መፍትሔ፣ ለመስጠት፣ አለመቻሉና፣ በግልጽ፣ ለሚታዩት፣ ዋና፣ ዋና፣ ክርክሮች፣ መፍትሔ፣ የሚሆን፣ ሕግ፣ የማውጣቱ፣ ጉዳይ፣ አስፈላጊነት፣ ዳኞች፣ በብዙ፣ ክርክሮች፣ ሕጉ፣ ምን፣ መሆን፣ እንደሚገባው፣ መምረጥ፣ እንዳለባቸው፣ ያሳያል። በአንዳንድ፣ ጉዳዮች፣ ላይ፣ ሕጉ፣ ግልጽ፣ ሆኖ፣ ይገኛል፣ ለዚህ፣ ጉዳይ፣ ይህ፣ ሕግ፣ አግባብ፣ አለው፣ ወይም፣ የለውም፣ ብሎ፣ ለመቁረጥ፣ ይቻላል። ይህም፣ የሚሆነው፣ አብዛኛውን፣ ጊዜ፣ ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ ሥራውን፣ በሚገባ፣ ሲያከናውን፣ ነው። በሌሎች፣ ጉዳዮች፣ ላይ፣ ደግሞ፣ ሕጉ፣ ግልጽ፣ ሳይሆን፣ ይቀራል፣ በዚህ፣ ጊዜ፣ ዳኛው፣ በሕጉ፣ የቋንቋ፣ አቀማመጥ፣ መሠረት፣ ሕጉ፣ ለአንድ፣ ጉዳይ፣ አግባብ፣ አለው፣ ወይም፣ የለውም፣ ብሎ፣ ለመወሰን፣ ነፃ፣ ይሆናል። በዚህም፣ ምርጫው፣ ዳኛው፣ አንድን፣ ሰው፣ ረዘም፣ ወይም፣ አጠር፣ ላለ፣ ጊዜ፣ ወደ፣ ወህኒ፣ ቤት፣ በመስደድ፣ ወይም፣ ሰውየውን፣ ጨርሶ፣ በመልቀቅ፣ ሕጉን፣ ራሱ፣ ሠራው፣ ማለት፣ ነው።

ይህ፣ እውነት፣ ከሆነ፣ ለየንዳንዱ፣ ጉዳይ፣ አንድ፣ ቀጥተኛ፣ መፍትሔ፣ ከሕጉ፣ ውስጥ፣ ለማግኘት፣ የሚሻ፣ ዳኛ፣ ለእውነተኛው፣ መንገድ፣ ዐይኑን፣ ጨፍ኷ል፣ ማለት፣ ነው። ሕጉ፣ መፍትሔ፣ ሊሰጣቸው፣ የሚችሉ፣ ጉዳዮች፣ ሊኖሩ፣ ይችላሉ። ነገር፣ ግን፣ መፍትሔ፣ የማይሰጣቸው፣ ጉዳዮችም፣ አሉ። ዳኛው፣ ሕጉ፣ መፍትሔ፣ የማይሰጣቸው፣ ጉዳዮች፣ በገጠሙት፣ ጊዜ፣ ሕግ፣ አውጪው፣ ክፍል፣ አከራካሪ፣ ለሆነው፣ ቃል፣ ትርጉም፣ ካልሰጠ፣ በስተቀር፣ የዚህ፣ ጉዳይ፣ መልስ፣ በሕጉ፣ ቃል፣ ትክክለኛ፣ ትርጉም፣ ውስጥ፣ ይገኛል፣ ብሎ፣ ማሰብ፣ ዋጋ፣ ቢስ፣ ይሆናል። በዚህም፣ ጊዜ፣ የዳኛው፣ ተግባር፣ ይህ፣ አከራካሪ፣ ቃል፣ ምን፣ ትርጉም፣ ሲሰጠው፣ ይገባል፣ ብሎ፣ መጠየቅ፣ ነው። ይህም፣ ማለት፣ ከላይ፣ እንደተዘረዘረው፣ ሁሉ፣ ዳኛው፣ በመጀመሪያ፣ የሕጉን፣ ትክክለኛ፣ ትርጉም፣ ብቻ፣ ሳይሆን፣ ከፊቱ፣ ለቀረበለት፣ ጉዳይ፣ አግባብ፣ ሊኖራቸው፣ የሚችሉትን፣ ትርጉሞች ሁሉ፣ ማግኘት፣

6. ግላሴ፣ “ፕሮግራም፣ ደ፣ ላ፣ ሌጋሊቲ፣ አን፣ ማቲዩር፣ ናታሚ፣ አንድ፣ ድሩዋ፣ ኮጂ፣ ኤ፣ አን፣ ድሩዋ፣ ኩቱሚየ፣” ኑቮ፣ ዳዩ፣ ድሩዋ፣ ፔናል፣ ኤ፣ ክሪሚናሎግር፣ ቮል፣ ጁጁ፣ ገጽ፣ ፳፻፶፬፣ በተጨማሪም፣ በክፍል፣ ዘጠኝ(ለ)፣ ገጽ፣ ፫፻፵፮፣ የተዘረዘሩትን፣ ጽሑፎች፣ ይመለከታል። እነዚህም፣ ማህሰብ፣ ላይ፣ በተጠቀሰው፣ አርዕስት፣ ታሪካዊ፣ መግቢያ፣ እና፣ ገጽ፣ ፶፣ ተርጓሚነት፣ “ፕሮግራም፣ እሾ፣ ሊጋሊቲ፣ አንድ፣ ቴሌኦሎጂካል፣ ኮንስትራክሽን፣ እሾ፣ አስታሎቶች፣ አን፣ ክሪሚናሎግር፣” እስካንዲኔቪያን፣ አስታዲስ፣ አን፣ ሎው፣ ገጽ፣ ፪፻፲፩፣ ፪፻፲፭፣ የሚከተሉት ።

ይኖርበታል ። ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ለጉዳዩ ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ ከነዚህ ፡ ትርጉሞች ፡ ውስጥ ፡ አንዱን ፡ መምረጥ ፡ ይኖርበታል ። ይህንን ፡ ምርጫ ፡ ከማድረጉም ፡ በፊት ፡ ለጉዳዩ ፡ ፍትሕ ፡ ለመስጠት ፡ መምሪያ ፡ ሊያገኝ ፡ የሚችለው ፡ ከየት ፡ እንደሆነ ፡ ለመጠየቅ ፡ ይችላል ።⁷

፬ - የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ (ሕጉ ፡ የወጣበትን ፡ ምክንያት) ፡ ማወቅ ፡ የሕጉን ፡ ትርጉም ፡ ለመረዳትና ፡ ምርጫም ፡ ለማድረግ ፡ ስለመርዳቱ ።⁸

ሕግ ፡ ተርጓሚ ፡ የሆነው ፡ ከፍል ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ ለመተርጎም ፡ በሚነሳበት ፡ ጊዜ ፡ በመጀመሪያ ፡ ሕጉ ፡ ስለምን ፡ እንደሚናገርና ፡ ለምንስ ፡ ሊያገለግል ፡ እንደተፈለገ ፡ ይመረምራል ። ይህንንም ፡ ሲያደርግ ፡ አንዳንድ ፡ እምነቶችን ፡ ይዞ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ አመኔታዎች ፡ ፩ኛ/ የሕግ ፡ ማውጣቱ ፡ ተግባር ፡ ዓላማ ፡ ያለው ፡ መሆኑን ፡ የሚያከናውነውም ፡ ተግባር ፡ አንዳንድ ፡ ለሕብረተሰብ ፡ ስብ ፡ አስፈላጊ ፡ ከሆኑ ፡ ግቦች ፡ መድረስ ፡ መሆኑን ፡ ፪ኛ/ የሕጉ ፡ ቃላትና ፡ የአቀራረብ ፡ አቅድ ፡ ይህንን ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ እንዲገልጹና ፡ እንዲያሳዩ ፡ ተመርጠው ፡ የቀረቡ ፡ መሆናቸውን ፡ ፫ኛ/ የሕጉን ፡ ተፈጻሚነት ፡ በዓላማው ፡ ውስጥ ፡ ለተጠቀሱት ፡ ጉዳዮች ፡ ብቻ ፡ መወሰን ፡ እንዳለበት ፡ ሲሆኑ ፡ እንግዲህ ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ በአንድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ አግባብ ፡ የሚኖረው ፡ የሕጉ ፡ ዓላማና ፡ ቃላቱም ፡ በአንድነት ፡ ጉዳዩን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሲሆኑ ፡ ነው ። የነዚህ ፡ መሠረተ - አሳቦች ፡ አስፈላጊነት ፡ ጥልቅ ፡ ምርምር ፡ እንዲሰጣቸው ፡ ይጠይቃል ።

በመጀመሪያም ፡ የሕግ ፡ ማውጣቱ ፡ ተግባር ፡ አንድ ፡ ዓላማ ፡ አለው ፡ ያልነው ፡ በኑሮ ፡ ላይ ፡ የሕብረተሰብ ፡ ስቡን ፡ የጋራ ፡ የአስተያየት ፡ ዝንባሌ ፡ የሚያሳይ ፡ ነው ። እርምጃችንን ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ግብ ፡ በምናመራበት ፡ ጊዜ ፡ ወደዚህ ፡ ግብ ፡ እንድናመራ ፡ ያደረጉን ፡ ምክንያቶች ፡ መኖራቸውን ፡ እናምናለን ። በተለይም ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡

7. “ሻሚት ፡ “ኮንስትራክሽን ፡ ሎቭ ፡ ስታቲዩትስ” እስካንዲኔቪያን ፡ እስታዲስ ፡ ኢን ፡ ሎው ፡ ገጽ ፡ ፩፻፺፮”
8. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በሚተረጎምበት ፡ ጊዜ ፡ የሕግ ፡ አውጪውን ፡ ዓላማ ፡ መፈለግ ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ማንኛውም ፡ ተቺ ፡ የሚያውቀው ፡ ወይም ፡ ሊያውቀው ፡ የሚገባው ፡ ተራ ፡ ነገር ፡ ነው ። ክርክር ፡ ይህ ፡ እንዲሁ ፡ እንደሚሠራ ፡ ነው ። የሚቀጥሉት ፡ ጽሑፎች ፡ ስለተለመዱት ፡ ተክኒኮች ፡ (ዘደዎች) መግቢያ ፡ ይሰጣሉ ።
ኦክሎፍ ፡ “ቴሌኦሎጂካል ፡ ኮንስትራክሽን ፡ ሎፍ ፡ እስታቲዩትስ” እስካንዲኔቪያን ፡ እስታዲስ ፡ ኢን ፡ ሎው ፡ ገጽ ፡ ፸፯ ።
ሰም ፡ ራፍሌክሺንስ ፡ እን ፡ ዘራዲንግ ፡ ሎቭ ፡ እስታቲዩትስ” ኮሎምቢያ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሸልዩም ፡ ፵፯ ፡ (፲፱፻፵፯) ፡ ገጽ ፡ ፮፻፳፮ ።
ጂኒ ፡ ሚቶድ ፡ ዲ ፡ ኢንተርፕሪታሲያን ፡ ኤ ፡ ሶርስ ፡ አን ፡ ድናዋ ፡ ፕሲክሎፊዥኒስ ፡ () ፡ ሁለት ፡ ሸልዩሞች ፡
ጆ ፡ ግራቩን ፡ “ላናሎግ ፡ አንድናዋ ፡ ፕናል ፡ ሱዊስ” ሪቪው ፡ ደ ፡ ሲያንስ ፡ ክሪሚናል ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ገጽ ፡ ፮፻፶፫ ።
ሀርትና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ምዕራፍ ፡ ፳ ።
ካንተርቪችና ፡ ፓተርሰን ፡ “ሊጋል ፡ ሳይንስ ፡ — ኤ ፡ ስመሪ ፡ ሎቭ ፡ ኢትስ ፡ ሚቶድሎጂ ፡” ኮሎምቢያ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሸል ፡ ፳፭ ፡ (፲፱፻፳፰) ፡ ፯፻፺፻፸፱ ።
ግህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፶፬—፶፮ ።
ፕይን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
ራዲን ፡ “ኤ ፡ ሸርት ፡ ዌይ ፡ ዊዝ ፡ ስታቲዩትስ” ሀርቨርድ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሸል ፡ ፶፮ ፡ (፲፱፻፵፱) ገጽ ፡ ፫፻፵፰ ።
ሻሚት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ።
አስቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፴፩—፴፬ ።
ቶርንቲኔት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ።

ክፍል : የተመሠረተው : በሕብረተ : ሰብ : አቋም : ላይ : አስፈላጊ : ለሆኑ : ጭብ
ጦች : መምሪያና : ሕግ : ለማውጣት : ስለሆነ : የሚያወጣው : መምሪያም : ሆነ : ሕግ :
የወጣበት : ምክንያት : እንዳለው : ያምናል = ሕግ : አውጪው : እንዲያደርግ : የምን
ፈልገው : ይህን : ነው = ከዚህ : የተለየ : ሥራ : ቢሠራ : ግን : የሚነቀፍበትን : መን
ገድ : ከፈተ : ማለት : ነው = እንግዲህ : ሁልጊዜ : አንድ : ሕግ : ሲወጣ : የምንጠይ
ቀው : ይህ : ሕግ : ለምን : ወጣ ? ከግቡ : ሊያደርሰው : የሚፈልገውስ : ዓላማ : ምን
ድንገት ? ብለን : ነው =

በሁለተኛው : እምነታችን : የአንድ : ሕግ : ቃላትና : የአቀራረቡ : አቅድ :
የሚመረጡት : የሕጉን : ዓላማ : ለማሳየት : ነው : ላልነው : መቃወሚያ : ሊኖር :
ይችላል = ይኸውም : ሕግ : አውጪዎች : አንዳንዴ : ስለሚሳሳቱና : እንዲያውም :
ሚዛናዊ : ሳይሆኑ : ስለሚቀሩ : ነው = በጠቅላላውም : እውነት : ሆኖ : ሳይገኝም :
ሊወቀስ : የሚገባው : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ነው : እንጂ : እምነታችን : አይደ
ለም = በተጨማሪም : ሕግ : አውጪው : ሊፈጽም : ይገባዋል : ብለን : የምንጠብቅ
በት : ተግባር : በከፊል : ይህ : ነው = በርግጥም : ፍርድ : ቤቶች : በተመሳሳይ : መስ
መር : እነዚህን : እምነቶች : መሠረት : በማድረግ : የሕጉ : ቃላትና : የአቀራረቡ :
አቅድ : የሕጉን : ዓላማ : እንዳዘሉ : ቆጥረው : ቢሠሩባቸው : እምነታችንን : ዋጋ :
ያለው : ለማድረግ : ይረዳሉ = ሕግ : አውጪውም : ክፍል : ፍርድ : ቤቶች : እንደ
ዚህ : የሚሠሩ : መሆናቸውን : ሲገነዘብ : ዓላማው : ከግቡ : እንዲደርስለት : ምኞቱ :
ከሆነ : የሚያወጣው : ሕግና : የሕጉም : አቀራረብ : አቅድ : የሕጉን : ዓላማ : የሚያ
ስረዳ : ማድረግን : በፍጥነት : ለመማር : ይችላል =

የሕግ : አውጪው : ክፍል : ቃል፣ ፍርድ : ቤቶችን : ይወስናቸዋል : እንዳል
ነው : ሁሉ : የሕግ : አውጪው : ክፍል : ግብም : ፍርድ : ቤቶችን : ይወስናቸዋል :
የሚለው : ሦስተኛው : እምነታችን : በኢትዮጵያ : መንግሥት : አቅዋም : ውስጥ :
በፍርድ : ቤቶችና : በሕግ : አውጪው : መካከል : ስላለው : ግንኙነት : ያለውን : የአ
ስተሳሰብ : ዝንባሌ : የሚያሳይ : ነው = ይህ : እምነት : የፍርድ : ቤቶችን : ነፃነት :
እንደመወሰን : የሚቆጠር : ስለሆነ : ዝቅ : ብለን : እንመረምረዋለን = ለጊዜው :
ለሕግ : ትርጉም : ለመስጠት : በሚደረግ : የትርጉም : ምርጫ : ተግባር : ውስጥ :
እንደ : አንድ : አስፈላጊ : ደረጃ : ወስደነው : እናልፋለን =

አንድ : ሰው : የሕግ : አውጪውን : ግብ : እንዴት : አድርጎ : ገልጾ : ለማየት :
እንደሚችል : ከማስረዳታችን : በፊት : ግብ : የሚለው : ቃል : በዚህ : አንቀጽ :
ውስጥ : ምን : ትርጉም : እንዳለው : እንመለከታለን = “ግብ” ማለት : ሕግ : አውጪው :
በአእምሮው : ያየው : ያሰበው : ወይም : የነበረው : “ዓላማ” : ነው = የወንጀለኛ :
መቅጫ : ሕግ : ቁጥር : ፩ : ግብን : እንደዚህ : ባለው : ትርጉሙ : በመጠቀም : “የወ
ንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ግብ : ስለጠቅላላው : ጥቅም : ሥርዓትን : ሰላምን : የመንግ
ሥትንና : የዜጎችን : ጸጥታ : መጠበቅና : ማረጋገጥ : ነው” ይላል = እንደዚህ : ያለው :
“ግብ” የሚለው : ቃል : አግባብና : ማንኛውም : የሕግ : አውጪውን : “ግብ” የሚ
መለከት : ወይይት : አንዳንድ : ጊዜ : ‘የሕግ : አውጪው : ፍላጎት : (Legislative
Intent) ተብሎ : ሲጠቀስ : ከምንሰማው : ተለይቶ : መታወቅ : አለበት =
አብዛኛውን : ጊዜ : ይህ : ምናልባት : ሊጠየቅ : የሚችለው : “ሕግ : አውጪው :
ስለዚህ : ችግር : ወይም : ጥያቄ : አስቦበት : ቢሆን : ኖሮ : ምን : ያደርግ : ነበር ?”
የሚለው : ጥያቄ : “ሕግ : አውጪው : ክፍል : ስለዚህ : ችግር : ወይም : ጥያቄ :
ምን : ለማድረግ : ወይም : ምን : እንዲደረግ : ነው : የፈለገው ?” ወደሚለው : በጣም :
አጠራጣሪ : ወደሆነው : ጥያቄ : ተለውጦ : ይገኛል = ሁለተኛውን : ጥያቄ : ስንጠ

ይቅ ፡ ለአንድ ፡ ለገጠመን ፡ ችግር ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ሕጉን ፡ ባወጣበት ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ መፍትሔ ፡ እንደሰጠውና ፡ ይህም ፡ መፍትሔ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ካላወቅን ፡ ችግሩን ፡ ልናስወግደው ፡ ያለመቻላችንን ፡ ተቀብለናል ፡ ማለት ፡ ነው ። ዳኞች ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በፍርዳቸው ፡ ሕግ ፡ መፍጠራቸውን ፡ ለማመን ፡ ስለማይፈልጉ ፡ ለሚገጥመን ፡ ችግር ፡ ሁሉ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ የተሰጠ ፡ መፍትሔ ፡ አለ ፡ የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ አስተያየትን ፡ የሚሰብ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ መቀበል ፡ የሉብንም ፡ ሕግ ፡ አውጪዎቹ ፡ ለዳኞች ፡ ቀርበው ፡ ከሕጉ ፡ ቃላት ፡ ውስጥ ፡ መልስ ፡ ላያገኙ ፡ የሚችሉትን ፡ ጥያቄዎች ፡ እንኳን ፡ አስበው ፡ መፍትሔ ፡ ሊሰጧቸው ፡ ይቅርና ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እንደማያስቧቸውም ፡ ተገንዝበናል ። የሕጉን ፡ ቃላት ፡ በመመልከት ፡ ብቻ ፡ ሕግ ፡ አውጪዎቹ ፡ ወይም ፡ ከመካከላቸው ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ሕጉን ፡ ባወጡበት ፡ ጊዜ ፡ ሕጉን ፡ የሚመለከት ፡ አንድ ፡ ችግር ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ መፍትሔ ፡ እንዲሰጠው ፡ አስበው ፡ ነገር ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ መቻሉ ፡ በጣም ፡ አጠራጣሪ ፡ ነው ።

ከሕጉ ፡ ቃል ፡ ሳይወጣ ፡ ለአንድ ፡ ችግር ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መፍትሔዎች ፡ መስጠት ፡ መቻሉን ፡ ቢረዳም ፡ ሕጉ ፡ ለጥያቄው ፡ ወይም ፡ ለችግሩ ፡ የሚሰጠው ፡ መፍትሔ ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ራሱን ፡ ለማሳመን ፡ ካልሞከረ ፡ በስተቀር ፡ ዳኛው ፡ የሕጉን ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማና ፡ ሊያከናውናቸው ፡ የሚፈልገው ፡ ተግባሮች ፡ ምን ፡ እንደሆኑ ፡ ለማወቅና ፡ ለመወሰን ፡ ከፍተኛ ፡ ችግር ፡ ይገጥመዋል ።

የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ መመርመር ፡ ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውልበትንና ፡ የማይውልበትን ፡ ጊዜ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ለሚገኙት ፡ አጠራጣሪ ፡ ጉዳዮች ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ ሊታሰብባቸው ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ጉዳዮች ፡ ከማስረዳት ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ጥቅም ፡ አይሰጥም ። ይህም ፡ የሚሆንበት ፡ የመጀመሪያው ፡ ምክንያት ፡ የሕጉ ፡ ዓላማ ፡ ለአንድ ፡ ለተወሰነ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ በማያስችል ፡ በጣም ፡ በተጠቃለለ ፡ አገላለጽ ፡ ስለሚሰጥ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ዓላማ ፡ ሕብረተ ፡ ሰቡ ፡ የማይቀበላቸውን ፡ አድራጎች ፡ ለመቆጣጠር ፡ ነው ፡ ስንል ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ስለነፍስ ፡ ግዳይ ፡ የተጻፉት ፡ አንቀጾች ፡ ዓላማቸው ፡ ቀጥተኛ ፡ የሆነ ፡ መሠረትን ፡ በመያዝ ፡ ነፍስ ፡ ገዳይ ፡ እንደ ፡ አገዳደሉና ፡ እንደሁኔታው ፡ የጥፋቱንና ፡ የቅጣቱን ፡ ልክ ፡ መወሰን ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፻፳፫ ፡ እና ፡ ፳፻፳፭ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ ስላለው ፡ ልዩ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ አይረዳም ። ተርጓሚው ፡ የገጠሙትን ፡ ምርጫዎች ፡ እንዲያስታርቅ ፡ በጣም ፡ የሚረዱት ፡ በሚገባ ፡ ግልጽ ፡ ሆነው ፡ የሚገኙት ፡ ግቦች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ።

ሁለተኛ ፡ ደግሞ ፡ ቃላት ፡ ግልጽና ፡ ቀጥተኛ ፡ ትርጉም ፡ ያላቸው ፡ ባለመሆናቸው ፡ ብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉሞች ፡ ሊሰጣቸው ፡ እንደመቻሉ ፡ መጠን ፡ የሕጉም ፡ ዓላማ ፡ ወይንም ፡ መንፈስ ፡ በአቀማመጡና ፡ በሚመለከተው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ቀጥተኛና ፡ ግልጽ ፡ ላይሆን ፡ ይችላል ።

ሁልጊዜም ፡ ባይሆን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ የሚያስባቸው ፡ ግቦች ፡ በዛ ፡ ያሉና ፡ አንዳንድም ፡ ተጻራሪዎች ፡ ናቸው ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከሕግ ፡ አውጪዎች ፡ መካከል ፡ አንዳንዶቹ ፡ ከሌሎቹ ፡ ለመስማማት ፡ ሲሉ ፡ ወይም ፡ ተገደው ፡ የሚፈልጉትን ፡ ፖሊሲ ፡ ሲተዉት ፡ ወይም ፡ በስምምነት ፡ አሳባቸውን ፡ በክፈል ፡ ሲለውጡ ፡ ይህ ፡ አድራጎታቸው ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ ስውር ፡ ሊያደርገው ፡ ይችላል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ያወጀቸውን ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ ዓላማዎች ፡ ግንኙነት ፡ ሳያስተውል ፡ ይቀር ፡ ይሆናል ። ለምሳሌ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ “የመንግሥቱን ፡ ፀጥታ ፡” ለማስከበር ፡ የሚለው ፡ ዓላማ ፡ “የዜ

ጎቶን ፡ ፀጥታ ፡ ማስከበር ፡ ከሚለው ፡ ዓላማ ፡ ጋር ፡ ሊገረር ፡ ይችላል ። የዜጎቹን ፡ ፀጥታ ፡ ለማስከበር ፡ ያለፍርድ ፡ መቅጣት ፡ ወይም ፡ ሳያጠፋ ፡ ለምርመራና ፡ ለፍርድ ፡ ወደ ፡ ፍርድ ፡ ሸንጎ ፡ የሚወሰዱበት ፡ ሁኔታ ፡ እንዳይኖር ፡ ያስፈልጋል ። ለጊዜው ፡ የመንግሥቱን ፡ ፀጥታ ፡ ለማስከበር ፡ ሲባል ፡ እነዚህ ፡ መብቶች ፡ ይደፈሩ ፡ ይሆናል ። እንግዲህ ፡ የሕግ ፡ አውጪውን ፡ ፖሊሲ ፡ የሚከተሉ ፡ የማይቀሩ ፡ ቀጥተኛ ፡ ያልሆኑ ፡ አጠራጣሪ ፡ ነገሮች ፡ ስለሚኖሩ ፡ ተርጓሚው ፡ አንድ ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ ቀጥተኛ ፡ ዓላማ ፡ ለሕጉ ፡ ለመወሰን ፡ እንዳይችል ፡ ወይም ፡ የተቀበለውን ፡ ዓላማ ፡ እስከፍጸሚው ፡ ተከትሎ ፡ እንዳይሠራበት ፡ በጥርጣሬ ፡ ይዋልላል ።

ይሁንና ፡ በእነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ምክንያት ፡ ሊያደናግረን ፡ የማይገባ ፡ አንድ ፡ መሠረታዊ ፡ አሳብ ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ማንኛውም ፡ ሕግ ፡ ተርጓሚ ፡ በፍትሕና ፡ በተፈጥሮ ፡ ጻኝነት ፡ ተወስኖ ፡ ሳያሰብና ፡ ሳይጨነቅ ፡ በእንጉሉ ፡ የሚመጡ ለትጥቆቻችን ፡ አሉ ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ነው ። ጥያቄዎቹም ፡ ሕጉ ፡ የሚናገረው ፡ ስለምንድነው? ምን ዓላማን ፡ ተመርኩብን? የተደነገገው? ሊያስወግዳቸው የፈለገው ፡ ችግሮች ስለየቶቹ ፡ ናቸው? እንዲያመጣው ፡ የታሰበው ፡ ውጤት ፡ ወይም ፡ ለውጥ ስ ፡ ምንድነው? ናቸው? አንድ ፡ ሕግ ፡ ሳንድ ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ እንዳለው ፡ ወይም ፡ እንደሌለው ፡ ከሕጉ ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ ለማወቅ ፡ በማይቻልበት ፡ ጊዜ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ጥያቄዎች ፡ ለመጠየቅ ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ መመርመር ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ አጠራጣሪ ፡ ሁኔታዎችን ፡ ሊያጠብ ፡ ይችላል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ትክክል ፡ ነው ፡ የሚባለውን ፡ ውሳኔ ፡ ባያስገኝም ፡ ጻኛው ፡ ተቃራኒ ፡ ውሳኔ ፡ እንዳይሰጥ ፡ በርከት ፡ ካሉት ፡ መልሶች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ በመምረጥ ፡ ያለውን ፡ ነፃነት ፡ በደንብ ፡ የሚሠራበትን ፡ መምሪያ ፡ ያገኛል ።

የተጨበጠ ፡ ምሳሌ ፡ ለመውሰድ ፡ በግመል ፡ ላይ ፡ የጫነውን ፡ የመኖሪያ ፡ ጎጆውን ፡ መሥሪያ ፡ ዕቃ ፡ ሲወስድበት ፡ አግኝቶ ፡ ሰው ፡ የገደለውን ፡ ከላይ ፡ የተመለከትነውን ፡ የአፋሩን ፡ ተወላጅ ፡ ጉዳይ ፡ እንመርምር ። አፋሩ ፡ ክስ ፡ የቀረበበት ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሲሆን ፡ እሱ ፡ ያቀረበው ፡ ክርክር ፡ ሰው ፡ የገደለው ፡ “በመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ በኃይል ፡ ወይም ፡ በተንኮል ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡ ለማስወገድ ፡ ሲል” ፡ ስለሆነ ፡ ክሱ ፡ ወደ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ መለወጥ ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ነው ። ለጊዜው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ አፋሩ ፡ የሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ሊሰጠው ፡ ይችላል ። እንበል ፡ እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ያለው ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳይ ፡ (ጭብጥ) ፡ ይህ ፡ ቁጥር ፡ አፋሩ ፡ በሚለው ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ፡ ወይ ፡ የሚል ፡ ነው ።

ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ንና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ን ፡ ስናነብ ፡ ሁለቱም ፡ ስለነፍስ ፡ ግዳይ ፡ ወንጀል ፡ እንደሚናገሩና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ አግባብ ፡ የሚኖረው ፡ “በቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ የተጻፉት ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ሳይኖሩ ፡ ሰውን ፡ ለገደለ ፡ ወንጀለኛ” ፡ መሆኑን ፡ እንረዳለን ። በቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ የሚሰጠው ፡ ቅጣት ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ከሚሰጠው ፡ ቅጣት ፡ ያነሰ ፡ ነው ። (እርግጥ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ ተፈልጎ ፡ የቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ቅጣት ፡ በአልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነት ፡ ሊቃለል ፡ ይችላል) ። ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ በቀጥታ ፡ አግባብ ፡ ሊኖረው ፡ የሚችለው ፡ ሚቹ ፡ አፋሩ ፡ ገጣጥም ፡ ሰርቶ ፡ ከተቀመጠበት ፡ ቤት ፡ ሊገባ ፡ ሲሞክር ፡ ቢገደል ፡ ነበር ። ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ በትክክል ፡ አግባብ ፡ ሊኖረው ፡ የማይችለውና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ አግባብ ፡ ሊኖረው ፡ የሚችለው ፡ አፋሩ ፡ ሚቹን ፡ የገደለው ፡ ያልተጫነቸውን ፡ ግመል ፡ ሊሰርቅ ፡ ሲሞክር ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ነበር ። እንግዲህ ፡ ይህንን ፡ ልዩነት ፡ በፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ያስብበት ፡ የነበረው ፡ ዓላማ ፡ ምን ፡ ነበር? በኢትዮጵያ ፡ ሕብረተ ፡ ሰብ ፡ ‘ቤት’ ፡ ምን ፡ የተለየ ፡ ዋጋ ፡ ቢሰጠው ፡ ነው ፡ ቤቱን ፡ ለማስከበር ፡ የኃይል ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ሰው ፡ ሌላ ፡ ንብረቱን ፡ ለማስከበር ፡ የኃይል ፡ ሥራ ፡ ከሠራ ፡ ሰው ፡ የተለየ ፡ ይቅርታ ፡ ወይም ፡ ያነሰ ፡ ቅጣት ፡ የሚሰጠው?

ለነዚህ ፡ ጥያቄዎች ፡ ልንሰጣቸው ፡ ከምንችለው ፡ መልሶች ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ፡ ቤትን ፡ ለመሰበርና ፡ ለመዘረፍ ፡ በሚሞከሩ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ተደጋግሞ ፡ የተፈጸመ ፡ የነፍስ ፡ ግዳይ ፡ ወንጀል ፡ ሕግ ፡ አውጪውን ፡ አሳስቦት ፡ ለዚህ ፡ ወንጀል ፡ በጠቅላላው ፡ ተገቢ ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ ማውጣቱ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ቤትን ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ዋጋ ፡ እንዳለው ፡ ንብረት ፡ ቆጥሮት ፡ ቤትን ፡ ከዘራፊ ፡ በመከላከል ፡ የሚያደርገውን ፡ ግዳይ ፡ በከፊል ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጥ ፡ አድርጎት ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በመንፈሳቸው ፡ የተቀረጸ ፡ ጥልቅ ፡ የግላዊነት ፡ ስሜት ፡ ስላላቸው ፡ ይህንን ፡ ግላዊነትና ፡ ብቸኝነታቸውን ፡ የሚነካባቸው ፡ ሰው ፡ ደም ፡ የሚያፈላ ፡ ንዴት ፡ እንዳደረሰባቸው ፡ ቆጥሮት ፡ በዚህ ፡ በደም ፡ ፍላጎት ፡ የተፈጸመ ፡ ግዳይ ፡ በከፊል ፡ ይቅርታ ፡ እንደሚያሰጥ ፡ ቆጥሮት ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ብዙዎቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከላይ ፡ በተመለከትናቸው ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሳ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አገዳደል ፡ ትክክለኛና ፡ የማያስቀጣ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ማመናቸውን ፡ በመገንዘቡ ፡ በልዩ ፡ ሕግ ፡ እምነታቸው ፡ እውነት ፡ ወይም ፡ ትክክል ፡ ያለመሆኑን ፡ ሊገልጽ ፡ ፈልጎ ፡ ይሆናል ። እንግዲህ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ን ፡ በማወጅ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ (አልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነት) ፡ ንብረትን ፡ በመከላከል ፡ በኩል ፡ እስከምን ፡ ድረስ ፡ እንደሚጠቀም ፡ መግለጹ ፡ ይሆናል ፤ ቃለ ፡ አንክሮው ፡ ያረፈው ፡ ተግባሮች ፡ ቀላል ፡ ቅጣት ፡ ማስከተላቸው ፡ ላይ ፡ ሳይሆን ፡ በመሠረቱ ፡ ማስቀጣታቸውን ፡ ማሳየቱ ፡ ላይ ፡ ነው ።

በሕጉ ፡ ውስጥ ፡ ሊኖሩ ፡ ከሚችሉት ፡ ከነዚህ ፡ ከላይ ፡ ከተጠቀሱትም ፡ ሆኑ ፡ ከሌላ ፡ ዓላማዎች ፡ መካከል ፡ አግባብ ፡ ያለውን ፡ ለመምረጥ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሕብረተሰብ ፡ ጠባይና ፡ ስለ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ መሠረታዊ ፡ አሳቦች ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ማወቅ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ ደራሲው ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሕብረተሰብ ፡ ጠባይ ፡ ያለው ፡ ዕውቀት ፡ ይህን ፡ አንቀጽ ፡ የሚያነበው ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ከሚኖረው ፡ ዕውቀት ፡ ያነሰ ፡ ነው ። የዚህ ፡ አንቀጽ ፡ አቅጣጫ ፡ አሁን ፡ የሚያመራው ፡ ግብንና ፡ ትርጉምን ፡ ለመገመት ፡ ሊረዳን ፡ ወደሚችለው ፡ ወደ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ መሠረተ—አሳቦች ፡ ነው ።

፩ - ስለ ፡ መጽሐፉ ፡ አቋም ፡ (ድርጅት)።

ሀ/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የተጻፈው ፡ በመጽሐፍ ፡ (ኮድ) ፡ መልክ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የወጣው ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ ነው ፡ ማለቱ ፡ በአንድ ፡ የሕግ ፡ ድንጋጌ ፡ አተረጓጎም ፡ ላይ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ላይመስል ፡ ይችላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሕግን ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ (ኮድ) ፡ በማጠቃለል ፡ ዘዴ ፡ ከመጠቀም ፡ ይገኛሉ ፡ ተብለው ፡ የሚጠበቁት ፡ ውጤቶች ፡ አግባብ ፡ አላቸው ። በኢትዮጵያም ፡ ሆነ ፡ በአውሮፓ ፡ እንደተለመደው ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ (ኮድ) ፡ ማለት ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ በአንድ ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ በቅርብ ፡ በመተባበርና ፡ በመረዳዳት ፡ በሚሠሩ ፡ ሰዎች ፡ የረቀቀና ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ አግባብ ፡ ያላቸውን ፡ ደንቦች ፡ ግልጽ ፡ በሆነና ፡ በተቀነባበረ ፡ መንገድ ፡ የሚያቀርብ ፡ ነው ። ይህ ፡ አገላለጽ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተገቢ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡

9. ግራቭን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳፩ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ኢክስፖዚ ፡ ደ ፡ ሞቲቩ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ በተጨማሪም ፡ ማህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፶፯ ፡ ሴረኒ ፡ “ዘ ኮድ ፡ ኢን ፡ ዘ ፡ ኪዝ ፡ ሎው ፡ 1” ሽኛርትስ ፡ ውስጥ ፡ እንደሚገኘው ፡ ዘ ፡ ኮድ ፡ ናፖሊዎን ፡ (፲፱፻፶፮) ገጽ ፡ ፶፩ ፡ እስቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ፳፪—፳፻፲፪ ፡ ተመልከት ።

ለተጠቃለሉት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕጎች ፡ ደግሞ ፡ የማይስማማ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል።
በተጠቃለሉ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ የሕግ ፡ ክፍሎች ፡ የተዘጋጁት ፡ በልዩ ፡
ልዩ ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ አያሌ ፡ የሆኑ ፡ ዓላማዎችን ፡ ለመፈጸም ፡ በልዩ ፡
ልዩ ፡ አካላት ፡ ነው ፡ ሕግ አውጪው ፡ በተጠቃለለው ፡ ሕግ ፡ ያሉትን ፡ የሕግ ፡ አንቀ
ጾች ፡ በጸፈበት ፡ ወቅት ፡ ዓላማው ፡ በየጊዜው ፡ የተነሱትን ፡ ጥቃቅን ፡ ችግሮች ፡ ለማ
ስወገድ ፡ እንጂ ፡ የአንድን ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ በሚገባ ፡ በቅደም ፡ ተከተል።
ግጭት ፡ በማይፈጠር ፡ ዘዴ ፡ ለማቀናበርና ፡ ለማቅረብ ፡ ሙከራ ፡ ወይም ፡ ጥረት ፡
አላደረገም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጊዜ ፡ ተጽፏል ፡ በአንድነት ፡ ተጠቃለው ፡ በሚገኙት ፡
ባልተቀናበሩ ፡ ሕጎችና ፡ በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ (ኮድ) ፡ በተጻፉ ፡ ሕጎች ፡ መካ
ከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ማነፃፀር ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ በምንነጋገርበት ፡ ጊዜ ፡
ሊረዱን ፡ የሚችሉ ፡ አንዳንድ ፡ አመኔታዎችን ፡ አጉልቶ ፡ ያሳየናል ።

1/ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ አንቀጾች ፡ የተስማሙና ፡
የማይጋጩ ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ በመገመት ፡ በሕጉም ፡ ስምምነት ፡ ያላቸውና ፡
የማይጋጩ ፡ ውጤቶችን ፡ መሻት ፡ ይገባል ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የረቀቀው ፡ ሙከራቸውን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡
ተፈጻሚነት ፡ የሚኖረው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እጥር ፡ ምጥን ፡ ብሎ ፡ ግልጽ ፡
በሆነ ፡ መንገድ ፡ ለማቅረብ ፡ በሞከሩ ፡ አርቃቂዎች ፡ ነው ። ይህም ፡ ጥረታቸው ፡
አርቃቂዎቹ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ በምክንያታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ ላይ ፡ የተ
መሠረተ ፡ ቅንብር ፡ እንዲኖረው ፡ መሞከራቸውን ፡ ያመለክታል ። ከሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡
ቅንብር ፡ የሚጠብቅበት ፡ ውጤት ፡ ለዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ የወንጀል ፡ ሥራዎች ፡ ጉዳይ ፡
ከኢትዮጵያውያን ፡ የትክክለኛ ፡ ፍርድና ፡ የአእምሮ ፡ ዳኝነት ፡ ጋር ፡ የሚስማሙ ፡
መፍትሔዎች ፡ መስጠት ፡ ነው ። ይኸው ፡ ቅንብር ፡ ላንድ ፡ ጥያቄ ፡ የሚቃረኑና ፡
የሚጋጩ ፡ መልሶች ፡ እንዲሰጥ ፡ ወይም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ተመሳሳይ ፡ አድርገው ፡
የሚወስዷቸውን ፡ ጉዳዮች ፡ በሚጋጩ ፡ መንገዶች ፡ እንዲያቀርብላቸው ፡ ወይም ፡ የሚ
ቃረኑ ፡ መፍትሔዎች ፡ እንዲሰጣቸው ፡ አይጠበቅም ። ይህም ፡ ማለት ፡ የወንጀለኛ ፡
መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የተጻፈበትን ፡ ሁኔታ ፡ ካወቅን ፡ ሕጉ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ትክክ
ለኛ ፡ ፍርድና ፡ የአእምሮ ፡ ዳኝነት ፡ ላይ ፡ ተመስርተው ፡ ሊገለጹ ፡ የሚችሉና ፡ እርስ
በርሳቸውም ፡ ወደ ፡ ማይጋጩ ፡ ውጤቶች ፡ የሚመራ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ሕጉ ፡ በምክንያ
ታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ዐቅድ ፡ አለው ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ። ይህ
ንን ፡ ማድረግ ፡ ካልቻልን ፡ ግን ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ ሥራ ፡ አጥጋቢ ፡ አለመሆኑ ፡
ይታወቀናል ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ አንዱ ፡ ዓላማ ፡ የተስማሙና ፡ የማይጸ
ረሩ ፡ ደንቦችን ፡ ማውጣት ፡ ከሆነ ፡ ሕጉን ፡ ተርጉሞ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚያውል ፡ ሰው ፡
ሁሉ ፡ የሕጉ ፡ አንቀጾች ፡ የተስማሙና ፡ የማይጸረሩ ፡ መሆናቸውን ፡ አምና ፡ የተስ
ማሙና ፡ የማይጸረሩ ፡ ውጤቶች ፡ መፈለግ ፡ አለበት ። ይህም ፡ ማለት ፡ በመጀመር ፡
ያ ፡ የተጨበጠ ፡ ጉዳይ ፡ ሳይቀርብለት ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡
ለመተርጎም ፡ መነሳት ፡ የለበትም ። አንድ ፡ የሕግ ፡ አንቀጽ ፡ በጠቅላላው ፡ የወንጀ
ለኛ ፡ ሕግ ፡ አቀማመጥ ፡ ውስጥ ፡ ምን ፡ ስፍራ ፡ እንደሚይዝ ፡ ለማወቅ ፡ ከሌሎቹ ፡
አንቀጾች ፡ ጋር ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ መሠረት ፡ መታየት ፡ አለበት ። እንደዚህ ፡ ያለ
ውን ፡ አሠራር ፡ በከፊል ፡ የቁጥር ፡ ፳፻፳፫ንና ፡ ፳፻፳፬ን ፡ ግንኙነት ፡ ከአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡
ጋር ፡ አያይዘን ፡ በተነጋገርን ፡ ጊዜ ፡ ተመልክተናል ። ይኸውም ፡ ስለነፍስ ፡ መግ
ደል ፡ ወንጀል ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የነፍስ ፡ ግዳይ።

ወንጀሎች : መናገራቸውን : አምነን : ምን : ዓይነቱ : አገዳደል : በየትኛው : ቁጥር : ውስጥ : እንደሚገባ : ለመወሰን : አጥጋቢና : ቀጥተኛ : የሆነ : የመለያ : መሠረት : እንዲኖር : ያስፈልጋል : ብለናል ። በተጨማሪም : የወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ቁጥሮች : የተሰማሙና : የማይጻረሩ : ናቸው : ብሎ : ማመን : የአንዱ : ቁጥር : ትርጉም : ግልጽ : በሆነ : ወይም : ተርጓሚው : ፍቺ : በሰጠው : ጊዜ : የዚህን : ፍቺ : የተሰጠውን : ቁጥር : ትርጉም : መሠረት : በማድረግ : የሌላውን : ቁጥር : ፍቺ : ምን : እንደሆነ : ለመወሰን : ይረዳል ። እንግዲህ : በቁጥር : ጅጅጅ : ውስጥ : ‘ቤት’ የሚለውን : ቃል : ትርጉምና : የቁጥር : ጅጅጅንና : ግንኙነት : ማወቅ : ‘ቤት’ የሚለው : ቃል : በቁጥር : ጅጅጅ : ውስጥ : ምን : ትርጉም : እንዳለውና : በቁጥር : ጅጅጅ : ጅጅጅ : እና : ጅጅጅ : መካከል : ያለውን : ግንኙነት : ለመመሥረት : ሊረዳን : ይችላል ። እንግዲህ : የወንጀለኛ : መቅጫውን : ሕግ : ትርጉም : ለማብራራት : ሊረዱ : የሚችሉትን : የጋራ : ጠባዩን : አካሄዱንና : መሠረታዊ : አጻጻፉን : በቅርብ መገንዘብ : ተገቢ : ነው ። ስለተቃለለ : የነፍስ : መግደል : ወንጀል : የሚናገረው : ቁጥር : ጅጅጅ : የቤትን : መድፈር : መከላከል : ተግባር : የተመረከው : ነው ። እንደዚሁም : ቁጥር : ጅጅጅ : ስለተቃለለ : የማቁሰል : ወንጀል : ይናገራል ። ይህም : እነዚህ : ሁለት : ቁጥሮች : አንድ : ዓይነት : ትርጉም : ሊሰጣቸው : እንደሚገባ : ያመለክታል ። ምክንያቱም : በአተረጓጎም : ግጭትና : መግረር : እንዳይፈጠር : ነው ።

በተጠቃለሉት : ሕጎች : ሥር : እንደዚህ : ካለ : መደምደሚያ ፣ ለመድረስ : አይቻልም ። አንድ : የገጃገጃ : ዓ : ም : አዋጅ : ከአንድ : ከገጃገጃ : አዋጅ : ጋር : የሚመሳሰል : አንቀጽ : (ቁጥር) : ቢኖረው : ሁለቱም : ቁጥሮች : የሚናገሩት : ስለአንድ : ነገር : እንኳን : ቢሆን : ከአንዱ : ወደሌላው : በምክንያት : ለመሄድ : ከፍ : ያለ : ጥንቃቄ : ማድረግ : ያስፈልጋል ። ሁለቱን : ቁጥሮች : ያረቀቀው : አንድ : ሰው : ነው ? እንዳይጋጩና : እንዳይገረሩ : ታስቧል ? መሠረታዊ : የጋራ : አቀራረብ : አላቸው ? የሚሉት : ጥያቄዎች : መጠየቅ : አለባቸው ። ለነዚህ : ጥያቄዎች : የሚሰጠው : መልስ : አሉታ : ይሆናል ። ይህም : ተመሳሳይ : ትርጉም : ሊሰጣቸው : ይገባል : የሚለውን : አጀማመር : ውድቅ : ያደርገዋል ። በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : በኩል : መጻረርና : መጋጨት : አይገኝበትም : ብሎ : መነሳት : ዋጋ : ያለውና : ጠቃሚ : ሆኖ : ብናገኘው : የዚህ : ምክንያት : የሚሆነው : የወንጀለኛ : መቅጫውን : እንዲፈጠር : ያደረገው : የተለየና : ጠቃሚ : የሆነው : የአፈጣጠሩ : (የአመጣጡ) : ሥነ : ሥርዐት : ነው ።

ይህም : የሚያመለክተን : በወንጀለኛ : መቅጫው : ውስጥ : የሕብረትና : የተጠቃለለ : አቀራረብ : የሌለው : ጉዳይ : ከመጽሐፉ : የተሰማማና : የተቀነባበረ : ዝግጅት : የወጣ : ልዩ : ሁኔታ : መሆኑን : ነው ። ለምሳሌ : አንድ : ሰው : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ረቂቅ : በወጣበት : ጊዜ : ወይም : ከዚያ : በኋላ : ሕግ : አውጪው : ለሕጉ : ማሻሻያ : ማውጣቱን : ካወቀ : ከፍ : ያለ : ጥረትና : ምርመራ : ካላደረገ : በስተቀር : በዚህ : መሻሻል : በተደረገበት : ክፍል : ውስጥ : ግጭትና : መግረር : ላለመኖሩ : እርግጠኛ : ለመሆን : አይችልም ። የሚያሳዝነው : ነገር : ደግሞ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : እንደዚህ : ያለውን : ጥረት : ያደረገ : ሰው : አለመኖሩ : ነው ። ሕጉን : ያረቀቀው : ሰው : በመጀመሪያ : በጠቅላላው : ክፍል : ውስጥ : ካንዳንድ : ከተለዩ : ጉዳዮች : በስተቀር : ወንጀል : የተፈጸመበት : ሰው : ወንጀሉ : እንዲፈጸምበት : የሚያደርገው : ስምምነት : ወንጀሉን : ለፈጸመው : ሰው : መከላከያ : ሊሆነው : ይችላል : ብሎ : ነበር ። የልዩ : ክፍል : አንቀጾች : (እንደ : ቁጥር : ጅጅጅ(ሐ) : የተጻፉት : እነዚህን : የተለዩ : ጉዳዮች : ለማሳየት : ነበር ። በኋላ : ግን : ወንጀል : የተፈጸመበት : ሰው : ያደረገው : ስምምነት : መከላከያ : እንዳይሆን : ተወ

ሰነ። ይህም፡ ውሳኔ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፳፯፡ ይታያል ። ነገር ፡ ግን፡ እንደ፡ አንቀጽ፡ ፳፻፵፪ (፩)(ሀ)፡ ያሉት፡ የልዩ፡ ክፍል፡ ድንጋጌዎች፡ ይህ ግን፡ ለውጥ፡ ለማመልከት፡ እንደገና፡ ተሻሽለው፡ አልተጻፉም ። እንደዚህ፡ ባሉት፡ ጊዜዎች፡ ማለት፡ ሕግ፡ አውጪው፡ የሕጉን፡ መጋጨትና፡ መጸረር፡ ለማስወገድ፡ ባልጣረበት፡ ጊዜ፡ ተርጓሚው፡ በሕጉ፡ ስምምነትንና፡ አለመጸረርን፡ ለማግኘት፡ የሚያደርገው፡ ድካም፡ ከንቱ፡ ይሆናል ። ይሁንና፡ ተርጓሚው፡ ከቻለ፡ በአተረጓጎሙ፡ በሕጎቹ፡ መካከል፡ ስምምነትና፡ አለመግረር፡ እንዲኖር፡ ለማድረግ፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ ስህተት፡ በተቻለው፡ ለመቀነስ፡ ይሞክር፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን፡ እንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ አሠራር፡ የተርጓሚውን፡ አርቆ፡ አስተዋይነት፡ የሚጠይቅና፡ በርሱ፡ ፈቃድ፡ የሚከናወን፡ ነው ።

2/ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ቃላት፡ ተመሳሳይ፡ ትርጉም * አላቸው፡ ብሎ፡ መገመት፡ ተገቢ፡ ነው ።

አንድ፡ ቃል፡ በወንጀለኛው፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ በተመለከተ፡ ጊዜ፡ አንድ፡ ዓይነት፡ ትርጉም፡ ይሰጠዋል፡ ተብሎ፡ የሚደረገው፡ ግምት፡ በጠቅላላው፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ መጽሐፍ፡ በተቀናባበረ፡ በተሰማማና፡ በማይጋጭ፡ መንገድ፡ የተጻፈ፡ ነው፡ ከሚለው፡ እምነት፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ ነው ። ይሁንና፡ አስፈላጊ፡ ስለሆነ፡ ለብቻ፡ ልንነጋገርበት፡ ይገባል ። ይህም፡ እምነት፡ —ለምሳሌ፡ “ቤት” የሚለው፡ ቃል፡ በአንድ፡ ድንጋጌ፡ ውስጥ፡ አንድ፡ ትርጉም፡ ከተሰጠው፡ ይህ፡ ቃል፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ መጽሐፍ፡ ሌላ፡ ድንጋጌዎች፡ ውስጥ፡ በተገኘ፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ መጀመሪያ፡ የተሰጠው፡ ትርጉም፡ ይሰጠዋል፡ ማለት፡ ነው ።

ከዚህ፡ በፊት፡ ሁሉም፡ ባይሆኑ፡ ብዙዎቹ፡ ቃላት፡ አያሌ፡ ትርጉም፡ ስለሚኖራቸው፡ በአተረጓጎሙም፡ አጠራጣሪ፡ ሁኔታዎችን፡ እንደሚፈጥሩ፡ ተገንዝበናል ። ለነዚህ፡ ቃላት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ሰዎች፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ትርጉም፡ ይሰጧቸዋል ። ይሁንና፡ አንድ፡ ሰው፡ ወይም፡ በቅርብ፡ በመተባበር፡ የሚሠሩ፡ ሰዎች፡ አንድን፡ ቃል፡ እየደጋገሙ፡ ሲጠቀሙበት፡ ለዚህ፡ ቃል፡ አንድ፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ ስጥተውት፡ በየተገኘበት፡ ቦታ፡ ሁሉ፡ ይኸው፡ ትርጉም፡ እንዲኖረው፡ መፈለጋቸው፡ አይቀርም ። ሕግ፡ አውጪዎች፡ ለአንድ፡ ለሚጠቀሙበት፡ ቃል፡ ወይም፡ አገላለጽ፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ እንዲኖረው፡ የሚያደርጉትን፡ ጥረት፡ ማወቅ፡ ይህንን፡ የምናደርገውን፡ አመኔታ፡ ያጠነክረዋል ። እንደገና፡ ይህ፡ አመኔታ፡ በተጠቃለሉት፡ ሕጎች፡ ስር፡ በተለያዩ፡ ጉዳዮች፡ ላይ፡ ለሚገኙ፡ ለአንድ፡ ቃል፡ ለደረግ፡ አይችልም ። ይህም፡ የተጻፈው፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ጊዜ፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ሰዎች፡ ለልዩ፡ ልዩ፡ ዓላማ፡ ስለሆነ፡ የቃሉ፡ ትርጉም፡ አንድ፡ ነው፡ ብሎ፡ ለመገመት፡ ምክንያት፡ አይኖረንም ።

ይህም፡ እምነት፡ ሁለት፡ ውጤቶችን፡ ሊያስከትል፡ መቻሉ፡ መታወቅ፡ አለበት ። የመጀመሪያው፡ ከዚህ፡ በፊት፡ እንደተመለከትነው፡ የአንድ፡ ቃል፡ ትርጉም፡ በሕጉ፡ መጽሐፍ፡ በአንዱ፡ ክፍል፡ ባለው፡ አግባብ፡ ግልጽ፡ ሆኖ፡ ያልተገኘ፡ እንደሆነ፡ ይኸው፡ ቃል፡ በሕጉ፡ መጽሐፍ፡ በሌላ፡ ቦታ፡ እንደገና፡ ተጽፎ፡ ከአግባቡ፡ ግልጽ፡ ትርጉም፡ ኖሮት፡ የተገኘ፡ እንደሆነ፡ የዚህ፡ ቃል፡ ትርጉም፡ ከሁለተኛው፡ ቦታ፡ ሲገኝ፡ ይችላል፡ ማለት፡ ነው ። ሁለተኛው፡ ደግሞ፡ አንድ፡ ቃል፡ አንድ፡ ቦታ፡ ላይ፡ አንድ፡ ትርጉም፡ ከተሰጠው፡ ያው፡ ቃል፡ በሌላ፡ ቦታ፡ ተደግሞ፡ ሲጻፍ፡ ያንን፡ የፈተኛውን፡ ትርጉም፡ ይዞ፡ የገባ፡ መሆኑ፡ ነው ። እንግዲህ፡ ለአንድ፡ ቃል፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ የመሰጠቱ፡ ተግባር፡ ቀደም፡ ብለው፡ በተሰጡት ትርጉሞች፡ ለመጠቀም፡ ከማስቻሉም፡ በላይ፡ ለአንድ፡ ቃል፡ የተሰጠው፡ ትርጉም፡

በአንድ ፡ ቦታ ፡ ሳይወሰን ፡ ያው ፡ ቃል ፡ በሚገኝባቸው ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ ሁሉ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ መሆኑ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በምንተረጉምበት ፡ ጊዜ ፡ የምን መለከተው ፡ የያዘነውን ፡ ድንጋጌ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ጠቅላላው ፡ ውጤት፡የተስማማና፡ የማይጸረር ፡ እንዲሆን ፡ የምንተረጉመው ፡ ቃል ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ፡የሚ ገኝበትን ፡ ቦታ ፡ ሁሉ ፡ መሆን ፡ አለበት ። አንድን ፡ ቃል ፡ በምንተረጉምበት ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ትርጉም ፡ የወንጀለኛውን ፡ መቅጫ ፡ የሌላውን ፡ ክፍል ፡ እንዴት ፡ ሊነሳው ፡ ይችላል ፡ ብለን ፡ መጠየቅ ፡ አለብን ። አንድ ፡ ሁልጊዜ ፡ ሊታወስ ፡ የሚገባው ፡ ነገር ፡ አለ ። በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ለሚሰጥ ፡ ሌላ ፡ አስተያየት ፡ እንደሚሆነው ፡ ሁሉ ፡ የዚህ ፡ አመኔታ ፡ ትክክለኛነት ፡ እርግጠኛ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ እንደሌሎቻችን ፡ ሁሉ ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ስሕተትም ፡ ይሠራሉ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ለአንድ ፡ ቃል ፡ ተጸራሪ ፡ ትርጉም ፡ እንዳይኖረው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጥረት ፡ ቢያደርጉና ፡ እን ደተለመደውም ፡ ቃላት ፡ ተመሳሳይና ፡ የማይፃረር ፡ ትርጉም ፡ እንደተሰጣቸው ፡ ማመን ፡ ተገቢ ፡ ቢሆንም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ተሳስተው ፡ አንድ ፡ ቃል ፡ ተፃራሪ ፡ ትር ጉም ፡ እንዲሰጠው ፡ ያደርጋሉ ። እንደዚህ ፡ ያለው ፡ አጋጣሚ ፡ በተለይ ፡ የሚበዛው ፡ “ንብረት”ና ፡ “ተግባር”ን ፡ በመሳሰሉ ፡ ሕጋዊ ፡ መደምደሚያ ፡ ቃላት ፡ ላይ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ቃላት ፡ በየአግባባቸው ፡ የተመሠረቱ ፡ ብዙ ፡ የተለያዩ ፡ ትርጉሞች ፡ አሏቸው ። ተርጓሚው ፡ ሁልጊዜ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ እነዚህን ፡ ቃላት ፡ በግልጽና ፡ በማይፃረር ፡ መንገድ ፡ ለመጠቀም ፡ መቻሉን ፡ በጥንቃቄ ፡ መመልከት ፡ ይኖርበታል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ ልንሰጠው ፡ የሚ ገባ ፡ ነገር ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ዳኞቹ ፡ የሚሠሩባቸው ፡ የአማርኛ ፡ የሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ መጀመሪያ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ወይም ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ተጽፈው ፡ ወደ ፡ አማርኛ ፡ የተተ ረጉሙ ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ። የሕግ ፡ አርቃቂው ፡ የቃላትን ፡ ስምምነትና ፡ አለመጻ ረር ፡ ለማግኘት ፡ ያደረገው ፡ ጥረት ፡ ተርጓሚዎቹ ፡ ይህንኑ ፡ ዓላማ ፡ ከግብ ፡ ለማድ ረስ ፡ ካልጣሩ ፡ በስተቀር ፡ በቀላሉ ፡ ከንቱ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

3/ ቢያንስ ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ለሚገጥሙን ፡ ችግሮች ፡ ሁሉ ፡ መፍትሔዎቻቸውን ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ አቀራረብና ፡ ድርጅት ፡ መሻት ፡ ይኖርብን ፡ ይሆናል ።

በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ የተዘጋጀ ፡ ሕግ ፡ (ኩድ) ፡ አንድን ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ የሚመለከ ቱትን ፡ ሕጎች ፡ አጠቃሎ ፡ ለማቅረብ ፡ የተዘጋጀ ፡ ስለሆነ ፡ ቢያንስ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በውስጡ ፡ ብዙ ፡ ያልታሰበባቸውን ፡ ጉዳዮች ፡ እንዳሉ ፡ መቁጠር ፡ የለብንም ። ይኸውም ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ የሚፈጠር ፡ ችግር ፡ በመጽሐፉ ፡ አቀራረብና ፡ ድርጅት ፡ ውስጥ ፡ መልስ ፡ አለው ፡ ብለን ፡ ማመን ፡ ይኖርብናል ። እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በደንብ ፡ የረቀቀ ፡ መጽሐፍ ፡ የተጠቃለሉ ፡ ደንቦች ፡ ለማውጣት ፡ በሚደረገው ፡ ሙከራ ፡ የሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ ያሉትን ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ችግሮችን ፡ መመል ከቱ ፡ አይቀርም ። እንደዚህ ፡ ከሆነ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ ለሚገኝ ፡ ለአንድ ፡ የሕግ ፡ ችግር ፡ መልስ ፡ በምንፈልግበት ፡ ጊዜ ፡ መልሱ ፡ ከሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ አቀራረብ ፡ ውስጥ ፡ ወይም ፡ በሱ ፡ ላይ ፡ በተመሠረተ ፡ ምክንያት ፡ ውስጥ ፡ ሊገኝ ፡ መቻሉን ፡ አምነን ፡ ልንነሳ ፡ እንችላለን ።

ይህም ፡ አመኔታ ፡ አርቃቂው ፡ የሕጉን ፡ መሠረታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ በመጀመሪያ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ አስፍሮ ፡ በተጨማሪ ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ወንጀሎችን ፡ ዝርዝር ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ በሰጠበት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ጠንክር ፡ ይላል ። እንግዲህ ፡ ሌሎች ፡ አውጭዎቻችን ፡ ወን ጀለኛ ፡ መቅጫዎች ፡ እንደ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ አስፈላጊ ፡ ሁኔታና ፡ የወንጀል ፡

ሃላፊነት ፡ ያሉትን ፡ መሠረታዊ ፡ አከራካሪ ፡ አስተሳሰቦች ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንዲያብራራ ፡ ሲተወለት ፡ የኢትዮጵያው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ግን ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የመገኘትንና ፡ የቅጣት ፡ ደረጃዎችን ፡ ለመመስረት ፡ በሚደረገው ፡ እርምጃ ፡ በሚነሱት ፡ አከራካሪ ፡ ጭብጦች ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ የተስፋፋ ፡ ማብራሪያ ፡ ሲሰጥ፡ይኸል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህንን ፡ አስተያየት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ዳኞች ፡ በተመራመረና ፡ ጠለቅ ፡ ባለ ፡ አስተያየት ፡ እንዳይሠሩ ፡ ይወስናቸዋል ፡ እስከገደለት ፡ ለማስፋት ፡ አይቻልም ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የሚሠራው ፡ ፍጹም ፡ ባልሆኑና ፡ አጠራጣሪ ፡ ትርጉም ፡ ሊሰጡ ፡ በሚችሉ ፡ የሃሳብ ፡ መግለጫዎች ፡ ማለት ፡ በቃላት ፡ ነው ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ የሚያወጣው ፡ ሕግ ፡ ሊሠራባቸው ፡ የሚችሉትን ፡ ጉዳዮች ፡ በሙሉ ፡ አስቀድሞ ፡ ሊገምትና ፡ ሊያውቅ ፡ አይችልም ። እንዲገምትና ፡ እንዲያውቅም ፡ አይጠበቅም ። እንደዚህ ፡ ዓይነቶቹን ፡ ዝርዝር ፡ ጉዳዮች ፡ የሚመለከትና ፡ የሚወስን ፡ ዳኛው ፡ ነው ። ልንሰጠው ፡ የሚገባንና ፡ ልንሰጠው ፡ የምንችለው ፡ አስተያየት ፡ ሕጉን ፡ ለማጠቃለልና ፡ ለማያያዝ ፡ የተደረገው ፡ ሙከራ ፡ በአጻጻፉ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ውጤት ፡ እንድንሻ ፡ ማበረታቻና ፡ በበቂ ፡ ምክንያት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ መምሪያ ፡ መስጠቱን ፡ ነው ።

4/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተደራረቡ ፡ ሁኔታዎችን ፡ እንዳይፈጥሩ ፡ አድርጎ ፡ መተርጎም ፡ ተገቢ ፡ ነው ።

በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጊዜ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ጉዳዮች ፡ ወጥተው ፡ አንድነት ፡ የተከማቹ ፡ እንደ ፡ “የተጠቃለሉ ፡ ሕጎች” ፡ ባሉ ፡ ሕጎች ፡ ትርፍና ፡ የተደጋገሙ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ይኖራሉ ፡ ብለን ፡ መጠርጠራችን ፡ አይቀርም ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ ሲያወጣ ፡ ከብዙ ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ይህንን ፡ ጉዳይ ፡ በመመልከት ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ መኖሩን ፡ ላይገነዘብ ፡ ይችላል ። ቢያውቅም ፡ እንኳን ፡ አንድ ፡ በሕጉ ፡ የሚሠራ ፡ የውጪ ፡ ሰው ፡ ሁለቱ ፡ መፃረራቸውን ፡ እንደሚመረምር ፡ አይገነዘብም ። እንደዚህ ፡ ያለ ፡ መፃረር ፡ ወይም ፡ ግጭት ፡ በሚፈጠርበት ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ሕግ ፡ ሌላውን ፡ በከፊል ፡ ወይም ፡ በሙሉ ፡ ሊያሻሽለው ፡ የታሰበ ፡ መሆኑን ፡ መመርመር ፡ ያስፈልጋል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ የሁለቱ ፡ ሕጎች ፡ ግንኙነቶች ፡ ምን ፡ እንዲሆን ፡ እንዳሰበ ፡ ለማወቅ ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ያውም ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ አስበበት ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። ሕጎችን ፡ ለማጠቃለል ፡ የሚደረገው ፡ ከፍተኛ ፡ ጥረት ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ ከባድ ፡ ችግር ፡ ለማቃለል ፡ ነው ።

በመጽሐፍ ፡ መልክ ፡ የቀረበ ፡ ሕግ ፡ (ኮድ) ፡ ማንኛውም ፡ ዓይነት ፡ የሕግ ፡ ክምችት ፡ ሳይሆን ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ የረቀቀ ፡ ነው ። ግልጽና ፡ አጭር ፡ የሆነ ፡ አቀራረብ ፡ እንዲኖረው ፡ የሚፈልገው ፡ አርቃቂ ፡ የሚጽፈው ፡ አንቀጽ ፡ ሁሉ ፡ የተለየ ፡ ተግባር ፡ እንዲኖረው ፡ ይፈልጋል ። ትርፍ ፡ ወይም ፡ አንዴ ፡ የተጻፉትን ፡ አንቀጾች ፡ መደጋገም ፡ ውጤቱ ፡ ማደናገር ፡ ስለሆነ ፡ አርቃቂው ፡ የማያስፈልጉ ፡ ወይም ፡ ተደጋጋሚ ፡ አንቀጾችን ፡ እያወቀ ፡ ወይም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ አይጽፍም ። እንግዲህ ፡ የሕጉ ፡ መጽሐፍ ፡ የተለየ ፡ ጠባይ ፡ መያዝና ፡ አርቃቂዎቹ ፡ የተቀናባበረና ፡ የማይጸረር ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ለማቅረብ ፡ ያደረጉት ፡ ጥረት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ቃላት ፡ ተመሳሳይ ፡ ትርጉም ፡ ተስጥቷቸዋል ። የሚለውን ፡ አመኔታ ፡ እንደሚያጠነክርልን ፡ ሁሉ ፡ ይኸው ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ አንቀጽ ፡ ተደጋግሞ ፡ የሚጻፈው ፡ በስሕተት ፡ ስለሆነ ፡ በአተረጓጎም ፡ መወገድ ፡ እንደሚገባው ፡ የምናደርገውን ፡ አመኔታ ፡ ትክክለኛ ፡ ያደርገዋል ። እንግዲህ ፡ አንድን ፡ ጉዳይ ፡ የሚመለከቱ ፡ ሁለት ፡ አንቀጾች ፡ በምናገኝበት ፡ ጊዜ ፡ ሁለቱም ፡ አንቀጾች ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በተለያየ ፡ አኳኋን ፡ አግባብ ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚችሉበትን ፡ ዘዴ ፡ በአተረጓጎማችን ፡ መሻት ፡ አለብን ።

ለምሳሌ፡ ቁጥር፡ ፮፻፺፬(፪)፡ “ለክብረ፡ ንጽሕና፡ ተቃራኒ፡ የሆነ፡ ተግባር፡ አስራ፡ አምስት፡ ዓመት፡ ባልሞላት፡ ልጅ፡ ፊት፡ሆነ፡ ብሎ፡” በሚፈጽም፡ ሰው፡ ላይ፡ ጽኑ፡ እስራት፡ እንዲፈረድበት፡ ያዛል። ቁጥር፡ ፮፻፺፰ (፪) ደግሞ፡ “አውቆ፡ ከእስራ፡ አምስት፡ ዓመት፡ በታች፡ በሆነ፡ አካለ፡ መጠን፡ ባልደረሰ፡ ልጅ፡ ፊት፡ (ለመልካም፡ ጠባይ፡ ተቃራኒ፡ የሆነ፡ ማንኛውንም፡ የርኩሰት፡ ተግባር)፡ ፈጽሞ፡ የተገኘ፡ ሰው፡” በእስራት፡ እንዲቀጣ፡ ያዛል። “ሆነ፡ ብሎ፡” “አውቆ፡” የሚሉት፡ ቃላት፡ በዘልማድ፡ ተመሳሳይነት፡ ስላላቸውና፡ እነዚህም፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ ሊለዩ፡ የሚችሉት፡ በነዚህ፡ ቃላት፡ ስለሆነ፡ እነዚህ፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ ተደጋግመው፡ የተጻፉ፡ ይመስላሉ። እንግዲህ፡ እነዚህ፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ የተለያዩ፡ ተግባር፡ አላቸው፡ ብለን፡ እንጀምር። የተለያዩ፡ ቅጣት፡ ማዘላቸው፡ ይህንን፡ ሊያመለክተን፡ ይችላል። እንግዲህ፡ ተግባራቸው፡ ምን፡ እንደሆነ፡ ለመፈለግ፡ ከተጻፉበት፡ ቃላት፡ ወጣ፡ ብለን፡ እንመልከት።

ግልጽ፡ በሆነ፡ አተረጎምንም፡ ሊወገድ፡ የሚገባውን፡ መደጋገምና፡ ሆነ፡ ብሎ፡ በተቀራረቡ፡ ቁጥሮች፡ ላይ፡ በከፊል፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ያደረጋቸውን፡ መደጋገም፡ ለይተን፡ ማወቅ፡ ይኖርብናል። የቁጥር፡ ፮፻፺፬(፪) ና፡ የቁጥር፡ ፮፻፺፰(፪)፡ ቃላት፡ በጣም፡ የተመሳሰሉ፡ በመሆናቸው፡ አንድ፡ ሰው፡ በአንዱ፡ ስር፡ ተቀጥቶ፡ በሌላው፡ ሊቀጣ፡ የማይችልበትን፡ ምክንያት፡ ለማወቅ፡ በጣም፡ አስቸጋሪ፡ ነው። ሁለቱ፡ ቁጥሮች፡ በመጽሐፉ፡ ውስጥ፡ ባላቸው፡ አቀማመጥ፡ ለየት፡ ብለው፡ ይገኛሉ። ይህም፡ በተግባር፡ የሚለያዩ፡ መሆናቸውን፡ ያሳያል። ይህ፡ መፍትሔ - ቢስ፡ መሳይ፡ መደጋገማቸው፡ ቢቻል፡ በአተረጎምንም፡ መቃናት፡ አለበት። በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ ሕግ፡ አርቃቂው፡ ሆነ፡ ብሎ፡ በከፊል፡ ተደጋግመው፡ እንዲገኙ፡ ላደረጋቸው፡ ቁጥሮች፡ ምሳሌ፡ የሚሆኑ፡ ስለ፡ ስርቆት፡ የሚናገረው፡ ቁጥር፡ ፮፻፴ ና፡ ስለ፡ ከባድ፡ ስርቆት፡ የሚናገረው፡ ቁጥር፡ ፮፻፴፮፡ ናቸው። ሕግ፡ አውጪው፡ አንዳንድ፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ የሚያስከትሉ፡ የስርቆት፡ ተግባሮች፡ መኖራቸውን፡ ተገንዝቧል። ማለት፡ ነው። ስርቆት፡ ከሆነ፡ ቁጥር፡ ፮፻፴፡ መሟላት፡ አለበት። ከባድ፡ ስርቆት፡ የሚሆነው፡ ግን፡ በዚህ፡ ላይ፡ በ፮፻፴፮፡ ከተመለከቱት፡ ሁኔታዎች፡ ውስጥ፡ አንድ፡ ወይም፡ ሁለቱ፡ ሲሟሉ፡ ነው። እንግዲህ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፡ በከባድ፡ ስርቆት፡ የሚቀጣ፡ ሰው፡ ሕግ፡ አስከባሪው፡ በአንድ፡ ምክንያት፡ ከፈለገ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፡ በተራ፡ ስርቆት፡ ሊቀጣ፡ ይችላል። ማለት፡ ነው። እዚህ፡ ላይ፡ ሁለት፡ የተለያዩ፡ ቅጣት፡ ያላቸው፡ ቁጥሮች፡ በአንድ፡ የወንጀል፡ ተግባር፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ ለመሆን፡ በመቻላቸው፡ መደራረብ፡ አለ። ይሁን፡ እንጂ፡ ይህ፡ ሁለት፡ ቁጥሮች፡ በሚመለከቱት፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ያለ፡ ፍጹም፡ የሆነ፡ መደጋገም፡ አይደለም። በሁለቱ፡ ቁጥሮች፡ መካከል፡ ያለውን፡ መደራረብ፡ የሚያስረዳ፡ ግንኙነት፡ አላቸው። ምንም፡ እንኳን፡ ዓቃቤ፡ ሕጉ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፮፡ ሥር፡ የሚመጣውን፡ ጉዳይ፡ በቁጥር፡ ፮፻፴፡ ሥር፡ ሊያቀርብ፡ ይችላል። ቢባልም፡ ይህን፡ አድራጎቱን፡ ከደጋገመ፡ ሥልጣኑን፡ በደንብ፡ አልተጠቀመበትም፡ ያሰኘዋል። እንደዚህ፡ ያለው፡ ግንኙነት፡ ባላቸው፡ ቁጥሮች፡ መካከል፡ የሚገኝ፡ በከፊል፡ የመደራረብ፡ ጉዳይ፡ ሲገጥመን፡ በሁለቱ፡ ቁጥሮች፡ ሊፈጠር፡ የተፈለገውን፡ ልዩነት፡ የሚያስረዳ፡ እንደ፡ ቁጥር፡ ፮፻፴፮፡ የቅጣት፡ ማክበጃ፡ ሁኔታ፡ ሁልጊዜ፡ እናገኛለን።

ለ- የወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ መጽሐፍ፡ ድርጅት።

፩/ መደበኛ፡ አቋሙ።

በክፍል፡ ፪፡ እንደተመለከትነው፡ የሕጉ፡ አርቃቂዎች፡ ሕጉን፡ ባረቀቁበት፡ ጊዜ፡ ስለ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ፖሊሲ፡ የደረሱበትን፡ መደምደሚያ፡ የገለጹበት፡

መደበኛ ፡ አቋም ፡ ወይም ፡ ድርጅት ፡ ፈጥረዋል ። ይህም ፡ ድርጅት ፡ የሕገ-መንግሥት ፡ መጽሐፍ ፡ ብዙ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ በመከፋፈል ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ንዑስ ፡ ክፍሎች ፡ መድቦታል ። የያንዳንዱም ፡ መደብ ፡ ተግባር ፡ በደንብ ፡ እንዲታወቅ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ርዕሶች ፡ ተሰጥተዋል ። ይህ ፡ ዓይነት ፡ አመዳደብ ፡ ተገቢ ፡ የሆነውን ፡ ሕግ ፡ እንዴት ፡ በቶሎ ፡ ለማግኘት ፡ እንደሚረዳ ፡ በክፍል ፡ ፪ ፡ ተመልክተናል ። እዚህ ፡ ደግሞ ፡ ሕጉን ፡ ለመረዳት ፡ ለመተረጎም ፡ እንዴት ፡ እንደሚረዳ ፡ እንመለከታለን ። ድርጅቱ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ሊረዳ ፡ የሚችለው ፡ አንድ ፡ ቁጥር ፡ በሚገኝበት ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ አርዕስት ፡ በመመራት ፡ የዚህ ፡ ቁጥር ፡ ዓላማ ፡ ለመረዳት ፡ ስለምንችል ፡ ነው ። በዚህ ፡ መምሪያ ፡ እንዴት ፡ ለመጠቀም ፡ እንደምንችል ፡ ለመገንዘብ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፵፱ (፪) ፡ እና ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፷ (፪) ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግልጽ ፡ ግጭት ፡ እንመልከት ። እነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ያላቸው ፡ አቀማመጥ ፡ ሙሉ ፡ መግለጫ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ሊሰጥ ፡ ይቻላል ።

ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፺፬ (፪) ፡

፪ኛ ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ።
 ፪ኛ ፡ መጽሐፍ — በሌሎች ፡ ሰዎች ፡ በቤተ ፡ ሰብ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀሎች ፡ አንቀጽ ፡ ፩ — በመልካም ፡ ጠባይ ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ — በመልካም ፡ ጠባይ ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡ ክፍል ፡ ፩ — በሩካቤ ፡ ሥጋ ፡ ነፃነት ፡ ላይ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀል ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፺፬ — በሕፃናት ፡ ክብረ ፡ ንጽሕና ፡ ስለሚሠሩ ፡ በደል ።

ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፷ (፪) ፡

፪ኛ ፡ ታላቅ ፡ ክፍል - ልዩ ፡ ክፍል ።
 ፪ኛ ፡ መጽሐፍ - በሌሎች ፡ ሰዎች ፡ በቤተ ፡ ሰብ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀሎች ፡ አንቀጽ ፡ ፩ - በመልካም ፡ ጠባይ ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ - በመልካም ፡ ጠባይ ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡ ክፍል ፡ ፩ - በመልካም ፡ በሆነው ፡ ጠባይ ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፷ - ክብረ ፡ ንጽሕናን ፡ መልካም ፡ ጠባይን ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ የሚያሳፍር ፡ የሆነ ፡ ሥራን ፡ በአደባባይ ፡ ስለመግለጽ ።

ከዚህ ፡ መግለጫ ፡ እነዚህ ፡ ሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ የጋራ ፡ የሆኑ ፡ አንዳንድ ፡ ዓላማዎች ፡ እንዳሏቸው ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ በቤተ ፡ ሰብ ፡ በግለ ፡ ሰብ ፡ ላይ ፡ የሚሠሩትን ፡ በተለይም ፡ ሥነ ፡ ምግባርን ፡ የሚመለከቱ ፡ ወንጀሎችን ፡ ለይቶ ፡ አውጥቶ ፡ መከልከል ፡ ነው ። የያንዳንዳቸው ፡ የተለየ ፡ ተግባር ፡ ግን ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ ይታያል ። የቁጥር ፡ ፳፻፺፬ ፡ ተግባር ፡ የያንዳንዱን ፡ ሰው ፡ የሩካቤ ፡ ሥጋ ፡ ነፃነት ፡ በተለይም ፡ የሕፃናትን ፡ አካል ፡ መጠን ፡ ያላደረሱትን ፡ ዜጋዎች ፡ ክብረ ፡ ንጽሕና ፡ በሚገቡ ፡ ሥራዎች ፡ ላይ ፡ የተሠነዘረ ፡ ይመስላል ። የቁጥር ፡ ፳፻፷ ፡ ተግባር ፡ ጠቅላላውን ፡ ሕዝብ ፡ ሊገቡ ፡ በሚችሉ ፡ የሕዝቡን ፡ ሥነ ፡ ምግባር ፡ በሚቃወሙ ፡ በተለይ ፡ አሳፋሪ ፡ በሆኑ ፡ መልካም ፡ ጠባይን ፡ በሚቃወሙ ፡ ወንጀሎች ፡ ላይ ፡ የተሰነዘረ ፡ ይመስላል ። አንደኛው ፡ አንቀጽ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ጠባብ ፡ ሥራ ፡ ኖሮት ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ላንድ ፡ ግለሰብ ፡ የሩካቤ ፡ ሥጋ ፡ ነፃነት ፡ በእርግጥ ፡ ጎጂ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ የቆጠረውን ፡ ተግባር ፡ ይመለከታል ። ሌላው ፡ ደግሞ ፡ ከፈተኛው ፡ ባንስ ፡ ጥበት ፡ መላውን ፡ ሕብረተ ፡ ሰብ ፡ በክብረ ፡ ንጽሕና ፡ በኩል ፡ ሊገቡ ፡ የሚችል ፡ ወንጀልን ፡ ይመለከታል ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተሰጠው ፡ ማብራሪያ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፲፬ (፪) ፡ ውስጥ ፡ “አስቦ—
 የሚፈጽም” በሚለው ፡ ሐረግ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፰ (፪) ፡ ውስጥ ፡ “አውቆ ፡ — ፈጽሞ”
 በሚለው ፡ ሐረግ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ያስረዳል ። በሁለቱም ፡ ሁኔታዎች ፡
 ወንጀል ፡ ተደርጓል ፡ እንዲባል ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ባላደረሰ ፡ ልጅ ፡ ፊት ፡ የልጁ ፡
 በዚያ ፡ ቦታ ፡ መኖር ፡ እየታወቀ ፡ ክብረ ፡ ንጽሕናን ፡ የሚነካ ፡ ተግባር ፡ መፈጸም ፡
 አለበት ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የተባለው ፡ ተግባር ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ባላደረሰው ፡ ልጅ ፡
 ላይ ፡ ውጤት ፡ እንዲኖረው ፡ በማሰብ ፡ ልጁን ፡ በቦታ ፡ እንዲገኝ ፡ በማድረግ ፡
 ይፈጸማል ። በሌላው ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ የልጁ ፡ ተግባር ፡ በሚፈጸምበት ፡ ቦታ ፡
 መገኘት ፡ እንደ ፡ አጋጣሚ ፡ ይሆናል ፤ ተግባሩን ፡ የፈጸመው ፡ ሰው ፡ ልጁ ፡ በተግባር ፡
 እንዲማረክ ፡ ወይም ፡ ተመሳሳይ ፡ ተግባር ፡ እንዲፈጽም ፡ ለመገፋፋት ፡ ሳይመኝ ፡
 የልጁን ፡ በዚያ ፡ ቦታ ፡ መኖር ፡ እያወቀ ፡ ተግባሩን ፡ ይቀጥላል ። ቁጥር ፡ ፳፻፲፬ ፡ አቀ
 ማመጣ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ በመጀመሪያው ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡
 የታሰበ ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፳፻፰ ፡ ደግሞ ፡ በሁለተኛው ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲ
 ሆን ፡ ታስቦ ፡ የተደነገገ ፡ ነው ።

፪/ በጠቅላላው ፡ ክፍልና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ።

ሀ/ በጠቅላላው ፡

ምናልባት ፡ አንዱ ፡ ትልቁ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጉድ ፡
 ለት ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ፩ኛ ፡ ታላቅ ፡ ክፍልና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ፪ኛ ፡ ታላቅ ፡
 ክፍል ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በግልጽ ፡ አለመናገሩ ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፫ ፡ “ለወ
 ንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ጠቅላላ ፡ ሕግ ፡ ማሟያ ፡ የሚሆኑት ፡ የደንብ ፡ መተላለፍ ፡ ደንቦች
 ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ የተጠበቁ ፡ ናቸው ፡ እነዚህም ፡ የተለዩ ፡ መሆናቸው ፡ ባልተገ
 ለጠ ፡ ጊዜ ፡ የዚህ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረታዊውን ፡ ደንቦች ፡ ይፈጸምባ
 ቸዋል ።” ይላል ። የደንብ ፡ መተላለፍ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ (ኮንትራቫንሲዮን) ፡ የ፫ኛው ፡
 ታላቅ ፡ ክፍል ፡ የመጀመሪያው ፡ ቁጥር ፡ የሆነው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፲ ፡ ደግሞ ፡ “በዚህ ፡
 መጽሐፍ ፡ (ማለት ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል) ፡ የተሰጡት ፡ ድን
 ጋጌዎች ፡ በማይናገሩበት ፡ ወይም ፡ ተቃራኒ ፡ ጽሑፎች ፡ በማይገኝባቸው ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡
 ወይም ፡ እንደተለዩ ፡ ባልተገለጹበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ በደንብ ፡ ተላላፊነት ፡ ሥራ ፡ (በኮ
 ንትራቫንሲዮን) ፡ የነገሩን ፡ ዓይነት ፡ የሕጉን ፡ አሳብና ፡ ግብ ፡ በመመልከት ፡ የወንጀ
 ለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ መሠረታዊውን ፡ አሳቦችና ፡ ደንቦች ፡ ተፈጻ
 ሚዎች ፡ ይሆናሉ ።” ይላል ። ከዚህ ፡ አሁን ፡ ልንወስደው ፡ የምንችለው ፡ አሳብ ፡
 የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሙሉና ፡ በተመሳሳይ ፡ እንዳደረጉት ፡ ሁሉ ፡ በወንጀ
 ለኛው ፡ መቅጫ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ መሠረታዊውን ፡ አሳቦ
 ችና ፡ ደንቦች ፡ በልዩ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ላሉ ፡ ወንጀሎች ፡ ሁሉ ፡ ተፈጻሚ ፡ መሆናቸ
 ውን ፡ ነው ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ የተገለጸው ፡ ደንብ ፡ ሁልጊዜ ፡ በተመሳሰለ ፡ አኳ
 ጎን ፡ ስለማይሠራበት ፡ አንድ ፡ የተለመደ ፡ ምሳሌ ፡ ወስደን ፡ ማስረዳቱ ፡ ጠቃሚ ፡
 ይሆናል ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሌላ ፡ ጉዳይ ፡ የተመለከትነው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ እንዲህ ፡
 ይላል ፡

“ከዚህ ፡ በላይ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፪(፫) ፡ የተጻፉት ፡ የቅጣቶች ፡ ማክበድ ፡ ወይም ፡
 ከዚህ ፡ በታች ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ የተጻፉት ፡ የቅጣት ፡ ማቅለል ፡ ምክንያቶች ፡
 ሳይኖሩ ፡ ሰውን ፡ የገደለ ፡ ወንጀለኛ ፡
 ከአምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ ከሐያ ፡ ዓመት ፡ በማይበልጥ ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡
 ይቀጣል ።”

ይህ : ቁጥር : የሚናገረው : በማወቅ : ስለተሠራ : ወንጀል : ነውን ? ወንጀሉን ስ : ለመፈጸም : የነበረው : የወንጀለኛው : ፍላጎት : የሚችን : ሞት : ለማድረስ : መሆን : ይኖርበታልን ? “አውቆ : ማጥፋት :” የሚለው : ቃል : ምን : ማለት : ነው ?

የመጀመሪያው : ጥያቄ : መልስ : ምንም : እንኳን : “አውቆ :” የሚለው : ቃል : በቁጥሩ : ውስጥ : ባይገኝም : ይህ : ቁጥር : የሚናገረው : “በማወቅ :” ስለተሠራ : ወንጀል : ነው : የሚል : ይሆናል ። በዚህ : ቁጥርና : በሌሎችም : የልዩ : ክፍል : ቁጥሮች : ላይ : ተፈጻሚነት : አለው : ያልነው : የጠቅላላው : ክፍል : ቁጥር : ፶፯(፩) : አንድ : ወንጀል : በፈቃደኛነት : ወይም : በቸልተኝነት : መፈጸም : አለበት : ይላል ። በጠቅላላው : ክፍል : ቁጥር : ፶፱(፪) : መሠረት : ደግሞ : “—በሕጉ : ላይ : በተለይ : እንደ : ወንጀል : ተቆጥሮ : ካልተደነገገ : በቀር : በቸልተኝነት : የተሠራ : ሥራ : አያ ስቀጣም ።” ይህም : የሚያመለክተው : በአንድ : ቁጥር : የተደነገገ : የወንጀል : ሥራ : በቸልተኝነት : በመፈጸሙ : ሊያስቀጣ : የሚችለው : በቁጥር : ፭፻፳፫ : ስለመግደል : እንደተገለጸው : ሁሉ : “በቸልተኝነት :” የሚለው : ቃል : በዚህ : በተባለው : ቁጥር : ውስጥ : ተገኝ : ጊዜ : ብቻ : መሆኑን : ነው ። በቁጥር : ፭፻፳፫ : ውስጥ : “በቸልተኝነት :” የሚለው : ቃል : ባለመጠቀሱና : ይህም : ቃል : መግደልን : በሚ መለከት : ወንጀል : በቁጥር : ፭፻፳፮ : ውስጥ : ስለተጠቀሰ : ቁጥር : ፭፻፳፫ : በቸልተኝነት : በተፈጸመ : የመግደል : ወንጀል : ላይ : ተፈጻሚ : አይሆንም ። ስለዚህ : ይህ ቁጥር : “አውቆ :” ስለተፈጸመ : ወንጀል : ነው : ማለት : ነው : የሚናገረው ። ይህም : አንድን : ተከላሽ : በዚህ : አንቀጽ : ለመቅጣት : ተከላሹ : አውቆ : ወንጀሉን : መፈጸሙን : ማሳየት : ያስፈልጋል : ማለት : ነው ። ምንም : እንኳን : ልዩው : ክፍል : ባይገልጸውም : ጠቅላላው : ክፍል : ይህን : በግልጽ : ይናገራል ።

የሁለተኛው : ጥያቄ : መልስም : በመደበኛው : (በአፈላጊው) : የአማርኛው : ቅጂ : ቁጥር : ፶፯(፩) : እና : በፈረንሳይኛው : ረቂቅ : መሠረት : ወንጀለኛው : ወንጀሉን : ለመፈጸም : የነበረው : ፍላጎት : የሚችንም : ሞት : ለማድረስ : መሆን : ይኖርበታል ። ይህም : ጥያቄ : መልስ : በእንግሊዝኛው : ቅጂ : መሠረት : ግን : ግልጽ : አይደለም ። ይህም : ከትርጉም : ልዩነት : የተነሳ : ሲሆን : በጽሑፋችን : መጀመሪያ ላይ : እንደ ገለጽነው : በእንደዚህ : ዓይነቱ : ልዩነት : ጊዜ : የሚመረጠው : የአማርኛው : ቅጂ : ነው ። በርግጥም : ከፈረንሳይኛው : የሕግ : ረቂቅ : ጋር : ስለሚመሳሰል : ይህ : መሆን አለበት : ብሎ : መከራከር : ተገቢ : ነው ። ስለዚህም : ቁጥር : ፭፻፳፫ን : ለመተላለፍ : ጥፋቱ : “አውቆ :” የተሠራ : መሆን : ብቻ : ሳይሆን : ወንጀለኛው : ወንጀሉን : ለመፈጸም : የነበረው : ፍላጎት : የሚችን : ሞት : ለማድረስ : መሆንም : እንዳለበት : የጠቅላላው : ክፍል : ያስረዳል ። በጠቅላላው : ክፍልና : ብዙ : ጊዜ : ተፈጻሚ : በሚሆኑት : የልዩ : ክፍል : ቁጥሮች : መካከል : ያለው : ይህ : ዓይነቱ : ግንኙነት : ፍጹም : የተዘነጋባቸውን : ብዙ : የፍርድ : ጉዳዮች : መግለጽ : ይቻላል ።¹⁰

10. የሚከተሉት : ምሳሌዎች : ሁሉ : በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : መጻሕፍ : ቤትና : እስትራውስ : ስፐሊንግታሪ : ማቲሪያልስ : ፎር : ፒናል : ሉው : ፲፱፻፷፯—፷፰ : ውስጥ : ይገኛሉ ። ከላሽ : አቃቤ : ሕግ : ተከላሽ : ኡስማን : ዑመር : አዲስ : አበባ : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : ወንጀል : ጉዳይ : ፪፻፶፩/፶፰ : (ተከላሽና : ሚች : አብረው : ከጠጡ : በኋላ : ተከላሽ : ሚችን : ገፋው : ፍርድ : ቤቱም : ተከላሽ : ለመዘናናት : ያቀደው : እንጂ : ሚቿን : ለመግደል : ያደረገው : መሆኑ : ግልጽ : ነው ። ስለዚህም : ጎደኛውን : በቸልተኝነት : በመግደሉ : ቁጥር : ፭፻፳፫ : በመጣስ : ጥፋተኛ : ሆኖ : አግኝቶታል ።) ከላሽ : አቃቤ : ሕግ : ተከላሽ : አብራሂም : አደምስ : አባጥጉ : ፈጫራ : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : (አሰብ) የወንጀል : ጉዳይ : ቁጥር : ፩/፶፩ (ተከላሽ : ሚችን : “ትልቅ : ባልሆነ” ዳላ : መታው : ፍርድ : ቤቱም : ዳላው : ሞትን : እስከትሏል : ተከላሽ : ያደረገው : ለመግደል : አስቦ : አይደለም : ነገር : ግን :

ከላይ ፡ የጠየቅነው ፡ የመጨረሻ ፡ ጥያቄያችን ፡ “በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ ‘አውቆ ማጥፋት’ የሚለው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው ?” የሚል ፡ ነበር ። ይህ ፡ ጥያቄ ፡ በቀላሉ ፡ ሊመለስ ፡ የሚችል ፡ ወይም ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ የሚመለስ ፡ አይደለም ። መልሳቸውን ፡ ለማግኘት ፡ ለምናደርገው ፡ ምርምር ፡ የሌሊፕ ፡ ግራቨን ፡ የሕግ ፡ ትችት ፡ መነሻ ፡ በመሆን ፡ ሊረዳን ፡ ከሚችለው ፡ ጥያቄዎች ፡ አንዱ ፡ ነው ።¹¹ ሆኖም ፡ እዚህ ብዙ ፡ ጠቃሚ ፡ ነጥቦች ፡ (አሳቦች) ፡ ሊጠቀሱ ፡ ይቻላል ። መጀመሪያ ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂ ፡ በቁ. ፡ ፶፰ ፡ ውስጥ ፡ መግለጫ ፡ (ፍች) ፡ በመስጠት ፡ መነሻውን ፡ ጀምሯል ። ይህም ፡ መግለጫ ፡ (ፍች) ፡ ለሚያነበው ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሆነ ፡ ትርጉም ፡ ስለማይሰጥ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ባጋጠሙ ፡ ጊዜ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ። ይህ ፡ ደራሲ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ የአተረጓጎም ፡ ተግባር ፡ የተፈጸመበት ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ እስካሁን ፡ አላጋጠመውም ። ሁለተኛ ፡ የ“አውቆ ፡ ማጥፋት” መግለጫ ፡ (ፍቺ) ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኝና ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የገለጽነውን ፡ ሕጉ ፡ በተቀናቀነበት ፡ በተያያዘ ፡ መልክ ፡ የተዘጋጀ ፡ መሆኑን ፡ አመኔታ ፡ አድርገን ፡ “አውቆ ፡ ማጥፋት” ለሚለው ፡ ቃል ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ረገድ ፡ የተሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ቃሉ ፡ ተጠቅሶ ፡ ለሚገኝባቸው ፡ ቁጥሮች ፡ ሁሉ ፡ ያገለግላል ፡ ማለት ፡ ነው ። አውቆ ፡ እንዲፈጸም ፡ የተደረገው ፡ ውጤትም ፡ እንደ ፡ ወንጀሉ ፡ ይለያያል ። ለቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሞት ፡ ለቁጥር ፡ ፳፻፴፱ ፡ የአካል ፡ ጉድለት ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ።

ለ/ የሚፃረሩ ፡ አሳቦች ፡ ባጋጠሙ ፡ ጊዜ ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ይልቅ ፡ ተሰሚነት ፡ ይኖራቸዋል ።

ይህ ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ ርዕስ ፡ በሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ በኩል ፡ የታወቀ ፡ ደንብ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ምናልባት ፡ ከታወቁትና ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ከሚጠቀሱት ፡ የሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ደንቦች ፡ አንደኛው ፡ ነው ። በሕጉ ፡ አርቃቂዎችም ፡ ዘንድ ፡ መታወቁ ፡ በበለጠ ፡ ተሰሚነት ፡ ያለው ፡ ደንብ ፡ ያደርገዋል ። ይህም ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውል ፡ በማመን ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ በጣም ፡ ጠባብና ፡ ልዩ ፡ የሆኑትን ፡ ደንቦች ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያሰፍሯቸዋል ። ይህም ፡ ዳኞች ፡ አቀማመጡን ፡ በማስተዋል ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ከተሰጡት ፡ ደንቦች ፡ አስበልጠው ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ያውሏቸዋል ፡ ብለው ፡ በማመን ፡ ነው ። ይህም ፡ ምክንያት ፡ ዳኞችን ፡ በበለጠ ፡ በዚህ ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ እንዲጠቀሙ ፡ ያደፋፍራቸዋል ።

ራስን ፡ ለመከላከል ፡ ከሚገባው ፡ በላይ ፡ ስለሠራ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ አግኝቶታል ።) ከሳሽ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሽ ፡ አስመራ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ፪፻፹፫/፶፮ (ተከሳሽ ፡ ሟችን ፡ በደም ፡ ፍላጎት ፡ በብትር ፡ መታወቅ ፡ የመግደል ፡ ፍላጎት ፡ አልነበረም ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ጥፋተኛ ፡ አደረገው ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።) ከሳሽ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሽ ፡ ፍቅር ፡ ብሩ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ፯/፶፮ (ተከሳሽ ፡ ሟች ፡ ሁለቱም ፡ ልጆች ፡ ናቸው ፡ በሟች ፡ ገፋፊነት ፡ በትንንሽ ፡ ዳላዎች ፡ ጠብ ፡ ጀመሩ ፡ የመግደል ፡ ፍላጎት ፡ የለም ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ።) ከሳሽ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሽ ፡ በቀለ ፡ ኪዳኔ ፡ ጅማ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ፯/፶፮ (ተከሳሽ ፡ ሟች ፡ ሁለቱም ፡ ልጆች ፡ ናቸው ፡ በሟች ፡ ገፋፊነት ፡ በትንንሽ ፡ ዳላዎች ፡ ጠብ ፡ ጀመሩ ፡ የመግደል ፡ ፍላጎት ፡ የለም ፡ በተከሳሽ ፡ ደምፍላጎት ፡ ክሱ ፡ ወደ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፱ ፡ ተቀናቀኑ ።) ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሀዲስ ፡ ገ/ እግዚአብሔር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯/፶፭ ፡ (ተከሳሽ ፡ ሟች ፡ ሰርቆኛል ፡ ያለውን ፡ ሣር ፡ ለማስጣል ፡ በመሞከር ፡ በዱላ ፡ ማጅራቱን ፡ መታወቅ ፡ ሟችም ፡ ሲወድቅ ፡ ራሱ ፡ ከድንጋይ ፡ ጋር ፡ ተጋጨ ፡ ስለመግደል ፡ ፍላጎት ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ የለም ፡ “ስለዚህ ፡ ተከሳሽ ፡ ሟችን ፡ ለመግደሉ ፡ ማስረጃ ፡ ስላለ” በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ሥር ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ።)

11. ፕ ፡ ግራቨን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፶፪—፳፻፫ ።

በዚህም ፡ ረገድ ፡ ይህ ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ጠቃሚነት ፡ አለው ፡ ማለት ፡ ነው ። ደግሞ ፡ በሕግ ፡ ማርቀቅ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ የአዕምሮ ፡ ግምት ፡ ያመለክታል ። ማንኛውም ፡ ጠቅላላ ፡ የሆነ ፡ ደንብ ፡ ደንቡ ፡ የማይሠራበት ፡ ልዩ ፡ ሁኔታ ፡ ሳያጋጥመው ፡ አይቀርም ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ እንዳደረገው ፡ ደንቦቹ ፡ በጠቅላላና ፡ በልዩ ፡ ክፍሎች ፡ በሚከፈሉበት ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆኑ ፡ ደንቦችን ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ማስፈር ፡ ያደናግራል ።

የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ ያልተያያዙ ፡ አሳቦችንና ፡ ያልተቀነባበሩ ፡ ድንጋጌዎችን ፡ ፈጽሞ ፡ ለማስወገድ ፡ ባለመቻላቸው ፡ ይህ ፡ ደንብ ፡ በዚህም ፡ በኩል ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ይልቅ ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ላሉት ፡ ደንቦች ፡ ተሰሚነት ፡ በምንሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ እነዚህን ፡ ጠባብና ፡ በጣም ፡ ልዩ ፡ ሁኔታን ፡ የሚፈጥሩትን ፡ ደንቦች ፡ በሚጽፉበት ፡ ጊዜ ፡ ስለጉዳዩ ፡ በበለጠ ፡ ጠለቅ ፡ አድርገው ፡ አስበውበታል ። የሚለውን ፡ የአእምሮ ፡ ግምት ፡ በማሰብ ፡ ነው ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍልና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ተፃራሪ ፡ አሳቦች ፡ አሉ ፡ ብሎ ፡ ከማመን ፡ በፊትና ፡ ይህንንም ፡ የአተረጓጎም ፡ ደንብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ከማዋል ፡ በፊት ፡ በጣም ፡ መጠንቀቅና ፡ ማሰብ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ዋናው ፡ አመኔታችን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙት ፡ ደንቦች ፡ መካከል ፡ ውስጣዊ ፡ ስምምነት ፡ አለ ። የሚለው ፡ መሆን ፡ አለበት ። በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ቁጥር ፡ ራሱ ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ የተለየ ፡ መሆኑን ፡ በግልጽ ፡ ካልተናገረ ፡ በቀር ፡ በሁለቱ ፡ ደንቦች ፡ መካከል ፡ ተፃራሪ ፡ የሆኑ ፡ አሳቦች ፡ አሉ ። ከማለት ፡ በፊት ፡ ሁለቱን ፡ ለማካመድ ፡ ጥረት ፡ መደረግ ፡ አለበት ።

ለምሳሌ ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ደንብ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ዝም ፡ ማለት ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ጋር ፡ ተፃራሪነትን ፡ ያመለክታል ። የሚባለው ፡ በጣም ፡ ጥቂት ፡ በሆኑ ፡ ሁኔታዎች ፡ መሆን ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ “አውቆ ፡ ማጥፋት ፡” የሚለው ፡ ቃል ፡ በቁ. ፳፻፳፫ ፡ ውስጥ ፡ አለመጠቀሱ ፡ ይህ ፡ ቁጥር ፡ ከቁጥር ፡ ፶፯—፶፱ ፡ ጋር ፡ ይፃረራል ። ማለት ፡ አይደለም ። ቁጥሩም ፡ አውቆ ፡ ስለተደረገ ፡ ጥፋት ፡ (አገዳደል) ፡ ነው ። የሚያወራው ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ በሕጉ ፡ በኩል ፡ የሚጠቀስ ፡ ዓላማ ፡ ባለመኖሩ ፡ የቁጥሩን ፡ ቃል ፡ በማይገባ ፡ መንገድ ፡ ለመተርጎም ፡ ሳንሞክር ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ጋር ፡ በተስማማ ፡ መልክ ፡ ልንተረጎመው ፡ እንችላለን ። ስለዚህም ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የሚኖረው ፡ አውቆ ፡ በተደረገ ፡ ጥፋት ፡ (አገዳደል) ፡ ላይ ነው።

አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ ጋር ፡ የሚፃረር ፡ ወይም ፡ ትርፍና ፡ ተደጋጋሚ ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥር ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ የሚገልጽና ፡ የሚያብራራ ፡ ሆኖ ፡ ሊገኝ ፡ ይችላል ። ማለትም ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥር ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ ቁጥር ፡ አሠራር ፡ ለመግለጽ ፡ ወይም ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ የሚችልባቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ በመወሰን ፡ ሊጠቅም ፡ ይችላል ። አንድ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ምሳሌ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፱ ፡ ውስጥ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ ቁጥር ፡ በአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡ “ቤት ፡” የሚለውን ፡ ቃል ፡ ትርጉም ፡ ባየንበት ፡ ጊዜ ፡ በሰፊው ፡ ተገልጿል ። አሁን ፡ ደግሞ ፡ እዚያ ፡ ላነሳናቸው ፡ አንዳንድ ፡ ጥያቄዎች ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ የምንችልበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ ስለ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ (ስለ ፡ አልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይነትና) ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ስለ ፡ ማሳለፍ ፡ የሚናገሩ ፡ ቁጥሮችን ፡ ይጨምራል ። ቁጥር ፡ ፳፱ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፳፭ ፡ እነዚህም ፡ ቁጥ

ሮች ፡ ንብረትን ፡ ለማዳን ፡ የሚደረግ ፡ መከላከል ፡ “ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡” በመሆን ፡ ቅጣትን ፡ የሚያስከትልና ፡ መከላከሉም ፡ “የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ካለፈ” ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በመሰለው ፡ ቅጣቱን ፡ ለማቃለል ፡ የሚችል ፡ መሆኑን ፡ ያረጋግጣሉ ። ከሁለቱ ፡ የትኛው ፡ ሁኔታ ፡ እንዳለ ፡ የሚታወቀው ፡ ተከላካዩ ፡ “ሕገ ፡ ወጥ ፡ የሆነውን ፡ ጥቃት ፡ ሲከላከልና ፡ የመጣበትን ፡ አደጋ ፡ ለአደጋው ፡ ተመዘዛኝ ፡ ባልሆነ ፡ መሣሪያ ፡ ወይም ፡ አስፈላጊ ፡ ከሆነ ፡ መጠን ፡ አልፎ ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ወሰን ፡” ማለፍ ፡ አለማለፉ ፡ ሲወሰን ፡ ነው ። የመከላከሉ ፡ ተግባር ፡ በነዚህ ፡ ወሰኖች ፡ ውስጥ ፡ ከሆነ ፡ አይቀጣም ። ከዚህ ፡ ወሰን ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ የመከላከል ፡ ተግባር ፡ ግን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በመሰለው ፡ የቅጣት ፡ መጠን ፡ ልክ ፡ ተከላካዩን ፡ ይቀጣል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ዶክተር ፡ ግራቫን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ትችታቸው ፡ ውስጥ ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ ፡ አስፈላጊ ፡ ሳይሆን ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ንና ፡ ቁጥር ፡ ፸፭ን ፡ ይደግማል ፡ እንዲያውም ፡ የተወሰነ ፡ የቅጣት ፡ ልክ ፡ በመስጠት ፡ ይኸው ፡ ቁጥር ፡ ከነዚህ ፡ ከሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ ጋር ፡ ይግረራል ፡ የሚል ፡ የነቀፌታ ፡ አሳብ ፡ ሰንገርዋል ። በቁ. ፮፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተው ፡ “በመኖሪያ ፡ ቤቱ—በጋይል ፡ ወይም ፡ በተንኮል ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡ ለማስወገድ ፡ ሲል ፡ የገደለ ፡ እንደሆነ ፡” የሚለው ፡ ከ“ሕጋዊ ፡ መከላከል” ወይም ፡ “የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ከመጠን ፡ ስለማሳለፍ ፡” ከሚሉት ፡ መምሪያዎች ፡ ሥር ፡ ሊመጣ ፡ ይችላል ። ምክንያቱም ፡ ሰውየው ፡ ጥፋቱን ፡ (መግደሉን) ፡ የፈጸመው ፡ ንብረቱን ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ከሆነ ፡ ተግባር ፡ (ቅጫ) ፡ ለማዳን ፡ ሲል ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ፈት ፡ በተመለከትነው ፡ የአፋሩ ፡ ጉዳይ ፡ አፋሩ ፡ በቁጥር ፡ ፭፻፳፫ ፡ ተከሰ ፡ ለመከላከያ ፡ ስለሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ የተሰጠውን ፡ ሊያነሳ ፡ ይችላል ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፸፭ን ፡ በመተርጉም ፡ አድራጎቱ ፡ ሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ ነው ፡ ካለ ፡ በነፃ ፡ ይለቀቃል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ የመከላከልን ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ መጠን ፡ አልፏል ፡ ካለ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተገቢ ፡ መስሎ በታየው ፡ ከ፩ብር ፡ መቀጫ ፡ እስከ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ በሚችል ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡ ይቀጣል ፡ ማለት ፡ ነው ። የጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ በቂ ፡ በሆነ ፡ ሁኔታ ፡ ጉዳዩን ፡ ስለተመለከቱት ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ ፡ አስፈላጊነት ፡ አይኖረውም ፡ ሲሉ ፡ ዶክተር ፡ ግራቫን ፡ ሀሳባቸውን ፡ ይደመድማሉ ። ይህም ፡ ቁጥር ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ጋርም ፡ ተግራራኝ ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ በመስጠቱ ፡ ነው ።¹²

በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ደራሲ ፡ አስተያየት ፡ ግን ፡ የበለጠ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆነ ፡ አካሄድ ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ቁጥር ፡ ፸፬ን ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፸፭ን ፡ ተመልክቶ ፡ ትርጉማቸው ፡ ምን ድነው ፡ ብሎ ፡ መጠየቅ ፡ ነው ። የሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ ወሰን ፡ ምንድንነው ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ መብት ፡ ወሰን ፡ ተጥሷል ፡ በሚልበት ፡ ጊዜ ፡ ቅጣት ፡ የመወሰን ፡ ነፃነቱን ፡ እንዴት ፡ ይጠቀምበታል ፡ ሌባው ፡ የመኖሪያ ፡ ቤቱን ፡ ከግመሉ ፡ ጀርባ ፡ ሊወስድበት ፡ ሲሞክር ፡ የገደለው ፡ አፋር ፡ የሕጋዊ ፡ መከላከል ፡ ወሰንን ፡ ተላልፏልን ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ የተሠራውን ፡ ቤቱን ፡ ሊወስድበት ፡ የሚሞክር ፡ ሌባን ፡ ቢገድል ፡ ግመሉን ፡ ሊወስድበት ፡ ሲሞክር ፡ ቢሆን ፡ የገደለው ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ መታየት ፡ የሚገባው ፡ እነዚህን ፡ ሁሉ ፡ ጥያቄዎች ፡ ልንመልሳቸው ፡ የምንሞክረው ፡ በቁጥር ፡ ፸፬ና ፡ በቁጥር ፡ ፸፭ ፡ እርዳታ ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ መልሶቻቸው ፡ ምን ፡ እንደሆኑ ፡ ለመወሰን ፡ ብዙ ፡ የአሳብ ፡ ልዩነቶች ፡ ይፈጠሩ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ነው ። ይህንንም ፡ በማስታወስ ፡ ቁጥር ፡ ፭፻፳፬ን ፡ እንደገና ፡ እንመል

12. ከዚያው ፡ ገጽ ፡ ፪፻፲፮—፲፯ ፡ ፪፻፳፬—፴ ።

ከት ። ይህ ። ቁጥር ። ብዙ ። ኢትዮጵያውያን ። ምናልባትም ። ጻኞችም ። ጭምር ። በመኖሪያ ። ቤቱ ። በኃይል ። ወይም ። በተንኩል ። የገባውን ። ሰው ። ለማስወገድ ። ሲባል ። የሚፈጸም ። ነፍስ ። ማጥፋት ። በሙሉ ። ከቅጣት ። ነፃ ። ያደርጋል ። ብለው ። የሚያምኑበትን ። ሁኔታ ። ወይም ። ሁኔታዎች ። የሚገልጽ ። ነው ። ብሎ ። መናገር ። ትክክል ። ነው ። ? በደራሲው ። አስተሳሰብ ። እንደዚህ ። ያለው ። አነጋገር ። ትክክል ። ነው ። ይህም ። ስለሆነ ። የቁጥር ። ፮፻፳፬ ። እና ። እሱንም ። የመሳሰሉ ። ሌሎች ። ቁጥሮች ። ተጫባር ። ቁጥር ። ፸፬ንና ። ፸፭ን ። ማስተባበል ። ወይም ። መፃረር ። ሳይሆን ። እነሱን ። ማብራራት ። ነው ። በጠቅላላው ። ክፍል ። ውስጥ ። የሚገኙት ። እንደ ። “ከመጠን ። አልፎ ።” “ለአደጋው ። ተመጣጣኝ ። ባልሆነ ።” “አስፈላጊ ። ከሆነው ። በላይ ።” ያሉት ። አነጋገሮች ። በልዩ ። ልዩ ። ሰዎች ። ወይም ። በአገሪቷ ። ልዩ ። ልዩ ። ክፍለ ። ግዛቶች ። ልዩ ልዩ ። ትርጉሞች ። ሊሰጡላቸው ። የሚችሉ ። ናቸው ። በዚህ ። ጽሑፍ ። መጀመሪያ ። ላይ ። እንደተመለከተው ። እንደዚህ ። ዓይነቶችን ። የአተረጓጎም ። ልዩነቶች ። በማስወገድ ። አንድ ። ዓይነት ። የሆነ ። አተረጓጎም ። ለመፍጠር ። የሚረዱ ። የሕግ ። ትችቶች ። ጽሑፎችና ። በደንብ ። ተደራጅተው ። የቀረቡ ። የጉዳይ ። ውሳኔዎች ። የሉም ። ስለዚህም ። ሕግ ። አውጭው ። የጠቅላላውን ። ክፍል ። ግልጽ ። ያልሆነ ። አነጋገር ። ለማብራራት ። ሲል ። አንድ ። የተለመደ ። የሆነን ። ሁኔታ ። ወስዶ ። ራሱ ። ወስኖታል ። ውሳኔውም ። በመኖሪያ ። ቤት ። በኃይል ። ወይም ። በተንኩል ። የገባን ። ሰው ። ለማስወገድ ። ሲባል ። መግደል ። ከሕጋዊ ። መከላከል ። መብት ። ወሰን ። ውጭ ። በመሆኑ ። የቅጣቱን ። ልክ ። ወስኖታል ። ይህም ። የሚያመለክተን ። እንደ ። ሥነ ። ምግባራዊ ። (ሞራል) ። አስተሳሰብ ። “ንብረትን ። ብቻ ። ለመከላከል ።” የሚፈጸም ። መግደል ። የተፈቀደ ። አለመሆኑን ። ነው ። በተጨማሪም ። በጠቅላላው ። ክፍል ። የተመለከቱትን ። ስለሕጋዊ ። መከላከል ። የሚናገሩትን ። ቁጥሮች ። ለመተርጎም ። ለዳኛው ። ጠቃሚ ። የሆነ ። እርዳታ ። ይሰጠዋል ።

እንደምሳሌም ። ቤቱን ። ሳይሆን ። ግመሉን ። ሊወስድበት ። የመጣን ። ሌላ ። ሰው የገደለ ። የአፋር ። ሰው ። ጉዳይ ። እንመልከት ። ይህም ። የአፋር ። ሰው ። ቁጥር ። ፮፻፳፫ን ። ጥሰሐል ። በመባል ። ተከሰሶ ። ስለ ። ሕጋዊ ። መከላከል የተሰጠውን ። የመከላከያ ። ክርክር ። ያቀርባል ። “የመከላከል ። መብትን ። ወሰን ።” አልፏልን ። ዳኛው ። በዚህ ። ጊዜ ። ቁጥር ። ፮፻፳፬ን ። ተመልክቶ ። የሚከተለውን ። መሠረታዊ ። አስተሳሰብ ። ይወስዳል ። ይኸውም ። የሕግ ። አውጭው ። ራሱ ። በዚህ ። አንቀጽ ። ውስጥ ። ንብረትን ። ለመከላከል ። የሚደረግ ። የመግደል ። ሥራ ። “የመከላከልን ። መብት ። ወሰን ።” ማለፉን ። መወሰኑ ። ነው ። ከዚህም ። በኋላ ። በኢትዮጵያውያንና ። ምናልባትም ። በሕግ ። አውጭው ። አስተያየት ። ቤትን ። ሲከላከሉ ። መግደል ። ሌላ ። ንብረትን ። ሲከላከሉ ። ከመግደል ። ይልቅ ። ይቅርታን ። ሊያስገኝ ። ይችላል ። ሲል ። ይወስናል ። ቤትን ። ለመከላከል ። መግደል ። ግመልን ። ከመከላከል ። ይልቅ ። ይቅርታን ። የሚያስገኝ ። ከሆነና ። ነገር ። ግን ። የመከላከልን ። ወሰን ። አልፏል ። ተብሎ ። የሚያስቀጣ ። ከሆነ ። ግመሉን ። ሲከላከል ። የገደለው ። አፋር ። ሕጋዊ ። የመከላከልን ። መብት ። ወሰን ። በርግጥ ። ተላልፏል ። ማለት ። ነው ። አንድ ። ወሰን ። ተረጋግጧል ። ማለት ። ነው ። ይኸውም ። ንብረትን ። ለመከላከል ። የሚደረግ ። መግደል ። ከሕጋዊ ። መከላከል ። መብት ። ወሰን ። ውጭ ። መሆኑ ። ነው ። ዳኛውም ። “እንዴት ። አድርጌ ። ቅጣት ። ልወስን ።” ብሎ ። ቢጠይቅ ። ቁጥር ። ፮፻፳፬ ። ደግሞ ። መምሪያ ። ሊሆነው ። ይችላል ። ቤቱን ። ሲከላከል ። የገደለ ። አስተያየት ። የሚደረግለት ። በመሆኑ ። የሕግ ። አውጭው ። እስከ ። አምስት ። ዓመት ። ሊደርስ ። የሚችል ። ቅጣት ። ወስኗል ። ነፍስ ። ማጥፋቱ ። የተፈጸመው ። ቤት ። ለመከላከልም ። ሆነ ። ሌላ ። የቅጣት ። ማቃለያ ። ምክንያት ። ሳይኖር ። ከሆነ ። ከአምስት ። እስከ ። ሃያ ። ዓመት ። በሚደርስ ። ጽኑ ። እስራት ።

ሲቀጣ፣ ይቻል፣ ነበር፣ አሁን፣ እንግዲህ፣ ቤትን፣ ለመከላከል፣ ግመልን፣ ለመከላከልና፣ እንዲሁ፣ የገደለ፣ ሰውን፣ የቅጣት፣ ልክ፣ ለመወሰን፣ ጠቅላላ፣ መምሪያ፣ አገኘን፣ ማለት፣ አይሆንምን?

አንድ፣ በጣም፣ ጠቃሚ፣ የሆነ፣ የዚህ፣ ዓይነት፣ የአተረጓጎም፣ ዘዴ፣ ማለትም፣ ቁጥር፣ ፳፻፳፬ን፣ የጠቅላላ፣ ክፍል፣ ደንብ፣ መግለጫ፣ አድርጎ፣ መውሰድ፣ “ቤት” በሚለው፣ ቃል፣ በኩል፣ ያጋጠመንን፣ የትርጉም፣ ችግር፣ ሊያስወግድልን፣ መቻሉ፣ ነው፣ ምንም፣ እንኳ፣ ተጠቅልሎ፣ በግመሉ፣ ላይ፣ የተጫነው፣ እቃ፣ በቁጥር፣ ፳፻፳፬፣ መሠረት “ቤት” ሊባል፣ ባይቻልም፣ የምንደርስበት፣ ውጤት፣ ያው፣ ነው፣ ይህም፣ ማለት፣ ይኸው፣ ቁጥር፣ የሚያዘውን፣ የእስር፣ ዘመን፣ በቁጥር፣ ፳፻፳፫፣ ክስ፣ አቅርቦ፣ የመከላከልን፣ መብት፣ ማለፍ፣ የሚናገረውን፣ ቁጥር፣ ጠቅሶ፣ ለመወሰን፣ ይቻላል፣ ቁጥር፣ ፳፻፳፬ን፣ የመከላከል፣ መብት፣ ወሰን፣ መቃለ፣ ፉን፣ የሚያሳይና፣ በዳኛውም፣ የቅጣት፣ አሰጣጥ፣ ነፃነት፣ ወሰን፣ የሚያደርግ፣ ነው፣ ብለን፣ በመገመት፣ “ይህ፣ ቤት፣ ነው?” የሚለውን፣ የማይረባ፣ ጥያቄ፣ አሰወገደን፣ አሁን፣ ተገቢ፣ የሚሆነው፣ ጥያቄ፣ “የወንጀል፣ ሥራውን፣ ይቅርታ፣ ለማስገኘት፣ ይህ፣ ንብረት፣ ለሰውየው፣ ምን፣ ያህል፣ አስፈላጊነት፣ አለው?” የሚለው፣ ነው፣ ሕግ፣ አብዛኛውን፣ ጊዜ፣ ስለነፃነት፣ አስፈላጊ፣ በሆኑ፣ ጥያቄዎች፣ ላይ፣ ግልጽ፣ የሆኑ፣ ልዩነቶችን፣ የሚያዝል፣ ይመስላል፣ እዚህ፣ እንደተቻለው፣ ሁሉ፣ “ቤት፣ ነው” ወይም፣ “ቤት፣ አይደለም” የሚለውን፣ የሕግ፣ ጥያቄ፣ ምን፣ ያህል፣ ቅጣት፣ ሊሰጥ፣ ይገባል፣ ወደሚል፣ ጥያቄ፣ ለመቀየር፣ ከተቻለ፣ በሕግና፣ ሕጉ፣ በሚመለከተው፣ የኑሮ፣ ሁኔታ፣ መካከል፣ ፍቺ፣ ያለው፣ ግንኙነት፣ ማድረግ፣ ይቻላል።

፫/ ልዩ፣ የሆኑ፣ ወንጀሎችን፣ በሚመለከቱ፣ ድንጋጌዎች፣ መካከል፣ ያለው፣ ግንኙነት፣

የጽሑፍ፣ ቅደም፣ ተከተል፣ አመሠራረት፣ ዘዴዎች፣ የሆኑ፣ እዚህ፣ በግልጽ፣ ያልተነገሩ፣ ዘዴዎች፣ አሉ፣ ከእነዚህም፣ ጥቂቶቹ፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫውን፣ ሕግ፣ በመመርመር፣ ሊታወቁ፣ ይችላሉ፣ እነሱንም፣ ማወቅ፣ አንዳንድ፣ ችግሮችን፣ ሊያቃልልን፣ ይችላል፣ ይሆናል፣ ከተባሉት፣ ዘዴዎች፣ ስለጥቂቶቹ፣ ብቻ፣ እንነጋገራለን፣ ግን፣ ስለእዚህ፣ ዘዴዎች፣ ሊታወቅ፣ የሚገባው፣ ጠቃሚ፣ ነገር፣ በዚህ፣ ድርሰት፣ እንደተጠቀሱት፣ ዘዴዎች፣ ሁሉ፣ (እነኝህም)፣ ሕጉ፣ (ወንጀለኛ፣ መቅጫው)፣ የተባበረና፣ የተቀናባበረ፣ ነው፣ ከሚለው፣ አመኔታ፣ የመነጨ፣ ናቸው፣ ሕጉን፣ ያረቁቀት፣ ሰዎች፣ የዚህ፣ ዓይነት፣ አመኔታ፣ አላቸው፣ ትልቁና፣ ከሁሉም፣ የሚበልጠው፣ የአተረጓጎምም፣ መሠረታዊ፣ አስተሳሰብ፣ ሁልጊዜ፣ የሕጉ፣ ቁጥር፣ የሚገኝበትን፣ ቦታ፣ ማወቅና፣ የቁጥሩን፣ አካባቢ፣ ያንን፣ ቁጥር፣ ለአእምሮ፣ ግምት፣ ተስማሚ፣ መስሎ፣ በሚታይ፣ ሁኔታ፣ እንድንረዳው፣ በርሱ፣ መጠቀም፣ ነው።

ስለዚህ፣ እንደ፣ “መግደል”፣ “አካል፣ መጉዳት”፣ ወይም፣ “ስርቆት”፣ ያሉ፣ ወንጀሎች፣ ብዙውን፣ ጊዜ፣ በአንድ፣ ምዕራፍ፣ ሆነው፣ ስለሚገኙ፣ አቀማመጣቸውን፣ ማወቅ፣ እያንዳንዱን፣ ቁጥር፣ ለማወቅ፣ ይረዳናል፣ እንደ፣ “መግደል” ያለውን፣ የተወሰነ፣ ጉዳይ፣ ብቻ፣ እንኳን፣ በሚመለከትበት፣ ጊዜ፣ ሕግ፣ አውጭው፣ ብዙ፣ ምርጫዎች፣ ያጋጥሙታል፣ አንዱ፣ ለመበቀል፣ ሲል፣ ሲገድል፣ ሌላው፣ በመጠጥ፣ ቤት፣ ውስጥ፣ በተነሳ፣ ጥል፣ ምክንያት፣ ይገድላል፣ ሦስተኛው፣ ተሰደብሁ፣ ብሎ፣ ሲገድል፣ አራተኛው፣ ደግሞ፣ መኪና፣ ሲነዳ፣ ይገድላል፣ ቁጥሮቹን፣ ስናነብ፣ ሕግ፣ አውጭው፣ ወንጀሎቹን፣ ሲመድብ፣ በምን፣ አሳብ፣

እንደተመራ፡ ለማወቅ፡ ይቻላል፤ ይህ፡ ደግሞ፡ አንዳንድ፡ አጠራጣሪ፡ ሁኔታዎችን፡ በየትኛው፡ ምድብ፡ ለማግባት፡ እንደምንችል፡ ወይም፡ ግልጽ፡ ያልሆኑ፡ ድንጋጌዎችን፡ ትርጉም፡ ለማወቅ፡ ይረዳናል ። በመጀመሪያ፡ የሕጉን፡ ዓላማ፡ የሚያበስር፡ ጠቅላላ፡ ደንብ፡ ይሰጥ፡ ይሆናል፡ (ለምሳሌ፡ በመግደል፡ ረገድ፡ ቁጥር፡ ፮፻፳፩፡ ተሰጥቷል) — ይህም፡ ስለመግደል፡ ወንጀል፡ ትርጓሜ፡ በመስጠት፡ የሕግ፡ አውጭው፡ ሕጉን፡ በምን፡ ዓይነት፡ እንድንረዳው፡ እንደሚፈልግ፡ ይገልጽልናል ። ድንጋጌዎች፡ በቅደም፡ ተከተል፡ ይደረደራሉ፡ ብሎ፡ መገመት፡ ይቻላል፡ — ለምሳሌ፡ ከፍ፡ ካለው፡ ወንጀል፡ ወደ፡ አነስተኛው፡ በብዛት፡ ከታወቁት፡ ትንሽ፡ ወደታወቁት፡ እና፡ ጠቅላላ፡ ከሆኑት፡ ጠባብና፡ ልዩ፡ ወደ፡ ሆኑ፡ ወንጀሎች፡ በቅደም፡ ተከተል፡ ሠፍረው፡ ይሆናል፡ በማለት፡ መገመት፡ መልካም፡ ነው ።

ለምሳሌ፡ “ስለመግደል፡” የተሰጡት፡ ወንጀሎች፡ አቀማመጥ፡ እላይ፡ ያልነውን፡ የተከተለ፡ ይመስላል፤ ምንም፡ እንኳን፡ በግልጽ፡ ባይነገር፡ ቁ. ፮፻፳፫፡ አውቆ፡ ስለመግደል፡ የሚያወሳ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው ። ከቁ. ፮፻፳፪፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ፮፻፳፯፡ ድረስ፡ የተመለከቱት፡ ወንጀሎች፡ በጣም፡ ከፍተኛ፡ ከሆነው፡ ወደ አነስተኛው፡ ወንጀል፡ ዝቅ፡ እያሉ፡ ሠፍረዋል ። ከጥቂት፡ ጊዜ፡ በኋላ፡ በዝርዝር፡ እንደምንመለከተው፡ ይህ፡ የሚያስረዳን፡ የወንጀሎቹ፡ አቀማመጥ፡ በሕግ፡ አውጭው፡ አስተያየት፡ ከፍተኛ፡ ከሆኑት፡ ወደ፡ ዝቅተኞቹ፡ በቅደም፡ ተከተል፡ ዘዴ፡ ነው ። የቁጥሮቹ፡ አርዕስት፡ ይህንን፡ ያስረዳሉ፡- “ከባድ፡ (የግፍ) አገዳደል ።” “ተራ፡ የሆነ፡ አገዳደል ።” “የመግደልን፡ ቅጣት፡ ስለማቃለል ።” “ራሱን፡ እንዲገድል፡ ስለማነሳሳትና፡ ስለማገዝ ።” “በቸልተኝነት፡ ስለመግደል ።” “ሕፃንን፡ ስለመግደል ።” በሚል፡ ተራ፡ ተቀምጠዋል ። ቁ.፡ ፮፻፳፩፡ ስለመግደል፡ ወንጀል፡ መሠረታዊ፡ ዓላማ፡ ሲገልጽ፡ “በማናቸውም፡ ዓይነት፡ አስቦ፡ ወይም፡ በቸልተኝነት፡ ሰውን፡ የገደለ፡ ማንም፡ ሰው፡ ነፍሰ፡ ገዳይ፡ ነው ።” ይልና፤ “አስቦ፡ ነፍስን፡ በመግደል፡ ጥፋተኛ፡ የሆነ፡ ሰው፡ አገዳደሉ፡ ቀላል፡ ወይም፡ ከባድ፡ እንደመሆኑ፡ መጠን፡ ወይም፡ ከዚህ፡ በታች፡ በተመለከቱት፡ መሠረት፡ የሚቀል፡ ቢሆንም፡ በቀላሉ፡ ወይም፡ በከባዱ፡ ይቀጣል ።” ይላል ። ይህም፡ የሚነግረን፡ አንደኛ፤ ገምተን፡ የነበረው፡ የመግደል፡ ወንጀል፡ የሚፈጸመው፡ በቸልተኝነት፡ ወይም፡ አውቆ (ሆነ፡ ብሎ)፡ ነው፡ ያልነው፡ ልክ፡ መሆኑን፡ ነው ። ሁለተኛ፡ የቅጣቱ፡ መክበድ፡ የወንጀሉን፡ ከፍተኝነት፡ ያሳያል፡ ያልነውም፡ ልክ፡ እንደሆነ፡ ያስረዳናል ። ሦስተኛ፡ ሕግ፡ አውጭው፡ ሆነ፡ ብሎ፡ የሚሠሩትን፡ ወንጀሎች፡ በሦስት፡ ቦታ፡ መክፈሉ፡ ሲረዳ፡ እነሱም፡- ተራ፡ ከባድና፡ የመግደልን፡ ቅጣት፡ ስለማቃለል፡ የተባሉት፡ ናቸው ። ቁጥር፡ ፮፻፳፪፡ ስለ፡ “ከባድ፡ (የግፍ) አገዳደል ።” ያወሳል፤ ቁጥር፡ ፮፻፳፬፡ ደግሞ፡ “ቅጣትን፡ ስለሚያቃልል፡ መግደል ።” ይናገራል፤ በነዚህ፡ መካከል፡ ገብቶ፡ ከቁ. ፮፻፳፪፡ በታች፡ ከቁ. ፮፻፳፬፡ በላይ፡ የሆነ፡ ቅጣትን፡ ይወስናል ። ይህ፡ መሆኑ፡ ቁ. ፮፻፳፫፡ ቀለል፡ ስለአለው፡ “አውቆ፡ ስለመገደል ።” ወንጀል፡ ይናገራል፡ ማለት፡ ነው ።

፬/ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ውስጥ፡ አንዱ፡ ቁጥር፡ ወደ፡ ሌሎች፡ ቁጥሮች፡ ስለ፡ መምራቱ ።

ሌላው፡ ደግሞ፡ አንዳንዴ፡ የሚረዳን፡ የሕጉ፡ መጽሐፍ፡ አዘገጃጀት፡ በመጽሐፉ፡ ውስጥ፡ አንዱን፡ የሕግ፡ ቁጥር፡ ከሌላው፡ የሚያገናኙ፡ የሕግ፡ ቁጥሮች፡ በቅንፎች፡ ውስጥ፡ መስጠታቸው፡ ነው ። እነዚህ፡ በቅንፍ፡ ውስጥ፡ የሚሰጡት፡ ቁጥሮች፡ የሕግ፡ አውጭው፡ እነሱ፡ ከተጠቀሱበት፡ ቁጥር፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ እንዳለ

ቸው ፡ ማመልከቱ ፡ ስለሆነ ፡ እነሱንም ፡ ማንበብ ፡ የተጠቀሱበትን ፡ ቁጥር ፡ ለመረዳት
ይረዳናል ፡ ብዙውን ፡ ጊዜም ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚሰጡት ፡ ቁጥሮች ፡ የሚጠቅሱት ፡
ፍጹም ፡ የተለዩ ፡ የሆነውን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫውን ፡ ክፍል ፡ ነው ። ይህም ፡ የሕገ-
መጽሐፍ ፡ አዘገጃጀት ፡ ሊሰወርብን ፡ የሚችለውን ፡ ውስጣዊ ፡ ግንኙነት ፡ ለመረዳት ፡
ይረዳናል ። እንዳንዴ ፡ ደግሞ ፡ እንዴ ፡ ቁጥር ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ጠቅላላ ፡ ደንብ ፡ ሆኖ ፡
ወደ ፡ ሌሎች ፡ አያሌ ፡ ቁጥሮች ፡ ይመራናል ።

ከላይ ፡ በሁለተኛው ፡ ምሳሌ ፡ ውስጥ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ዓይነት ፡ ምሳሌ ፡ ቁ.
፳፻፺፰ ፡ ነው ። ይህም ፡ ቁጥር ፡ ርዕሱ ፡ “ከባዶች ፡ ሁኔታዎች” የሚል ፡ ሲሆን ፡
ከ፳፻፹፱ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፰ ፡ ያሉት ፡ ቁጥሮች ፡ በሚገኙበትና ፡ “በሩካቤ ፡ ሥጋ ፡ ነጻነት ፡
ላይ ፡ ስለሚሠራ ፡ ወንጀል ፡” በሚናገረው ፡ ክፍል ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ ይገኛል ። ቁጥር
፳፻፺፰ ፡ ሲያትት ፡ “ወንጀል ፡ ሆነው ፡ ለሚገኙ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ተግባሮች” እንዳ
ንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሲገኙ ፡ ቅጣቱ ፡ ከባድ ፡ ይሆናል ፡ ይላል ። ከነዚህም ፡ ሁኔታዎች ፡-

“(ሀ) ወንጀለኛው ፡ በኃይል ፡ በዛቻ ፡ ወይም ፡ በማስገደድ ፡ ወይም ፡ በማናቸ
ውም ፡ ዘዴ ፡ የዝሙት ፡ ተግባሩን ፡ የፈጸመበትን ፡ ሰው ፡ ለመከላከል ፡
በማይችልበት ፡ ሁኔታ ፡ አድርጎት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በዚሁ ፡
ሰው ፡ ላይ ፡ የጭካኔ ፡ ወይም ፡ የክፋት ፡ ሥራ ፡ ፈጽሞበት ፡ እንደሆነ ፡
[ቁጥር ፡ ፳፻፺፩ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፭]” የሚለው ፡ ይገኝበታል ።

ቁጥር ፡ ፳፻፹፱ ፡ “የመድፈር ፡ ሥራ ፡ እና” ቁጥር ፡ ፳፻፺” ፡ “በንጽሕና ፡ ክብር ፡ ላይ ፡
ስለሚደረግ ፡ የኃይል ፡ ተግባር” ቁ. ፳፻፺፰ ፡ በሚገኝበት ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለ
ሚገኙ ፡ “ወንጀል ፡ ሆነው ፡ የሚገኙ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ተግባሮች” ናቸው ። አንድን
አጥፊ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፹፱ ም ፡ ሆነ ፡ በቁ. ፳፻፺ ፡ መሠረት ፡ ለመቅጣት ፡ አጥፊው ፡
ሌላውን ፡ ሰው ፡ ያለፈቃዱ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ እንዲያደርግ ፡ በኃይል ፡
በዛቻ ፡ ወይም ፡ በማስገደድ ፡ መጠቀም ፡ አለበት ። አሁን ፡ እንግዲህ ፡ ሊነሣ ፡ የሚች
ለው ፡ ጥያቄ ፡ ቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ ውስጥ ፡ በተጠቀሰው ፡ ቃል ፡ ምክንያት ፡ ቁ.
፳፻፹፱ን ፡ እና ፡ ቁ. ፳፻፺ን ፡ የጣሰ ፡ ወንጀለኛ ፡ በቁ. ፳፻፺፰ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከ
ቱት ፡ ከባድ ፡ ቅጣቶች ፡ ይወሰኑበታል ፡ ወይስ ፡ የቁ. ፳፻፺፩ - ፳፻፺፭ ፡ በቅንፍ ፡
ውስጥ ፡ መመልከት ፡ በቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ ውስጥ ፡ የተሰጠው ፡ የቅጣት ፡ ማክበጃ ፡ በቁ.
፳፻፹፱ ፡ እና ፡ ፳፻፺ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚነት ፡ እንዳይኖረው ፡ ይከለክላል? የሚል ፡ ነው ።

በቁ. ፳፻፹፱ ፡ እና ፡ በቁ. ፳፻፺ ፡ ውስጥ ፡ የተሰጡት ፡ ቅጣቶች ፡ በቁ. ፡ ፳፻፺፰ ፡
ውስጥ ፡ ከተመለከቱት ፡ ቅጣቶች ፡ የተለዩ ፡ ናቸው ። በቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ ውስጥ ፡
የቁ. ፳፻፺፩-፳፻፺፭ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ መጠቀስ ፡ በ፳፻፺፰ ውስጥ ፡ የተሰጡት ፡
ቅጣቶች ፡ ተራ ፡ በሆኑ ፡ የቁ. ፳፻፹፱ ፡ እና ፡ የቁ. ፳፻፺ ፡ ወንጀሎች ፡ ላይ ፡ ተፈ
ጻሚነት ፡ አይኖራቸውም ፡ የሚለውን ፡ አተረጓጎም ፡ የሚደግፍ ፡ ይመስላል ። ለእነ
ዚህ ፡ ከላይ ፡ ለተጠቀሱት ፡ ሁለት ፡ ወንጀሎች ፡ በኃይል ፡ በዛቻ ፡ ወይም ፡ በማስገ
ደድ ፡ የዝሙት ፡ ተግባሩን ፡ የፈጸመበትን ፡ ሰው ፡ ለመከላከል ፡ በማይችልበት ፡ ሁኔታ ፡
ላይ ፡ ማድረግ ፡ ተሟልተው ፡ መገኘት ፡ የሚገባቸው ፡ አስፈላጊ ፡ ሁኔታዎች ፡ ናቸው።
ስለሆነም ፡ እነዚህን ፡ ሁኔታዎች ፡ እንደ ፡ ቅጣት ፡ ማክበጃ ፡ ምክንያቶች ፡ አድርጎ ፡
መውሰድ ፡ ተገቢ ፡ አይሆንም ። ቁ. ፳፻፺፰ (ሀ) ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚጠቅሳቸ
ውን ፡ ከቁ. ፳፻፺፩ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፭ ፡ ብንመለከት ፡ “ኃይል ፡ ዛቻና ፡ ሌሎችም” ለነ
ዚህ ፡ ወንጀሎች ፡ መፈጸም ፡ ተሟልተው ፡ መገኘት ፡ የሚገባቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ አለ
መሆናቸውን ፡ እንረዳለን ። ስለዚህም ፡ “ኃይል ፡ ዛቻና ፡ ሌሎችንም” እዚህ ፡ እንደ ፡
ቅጣት ፡ ማክበጃ ፡ ሁኔታዎች ፡ መቁጠሩ ፡ ትክክል ፡ ነው ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡
የጭካኔ ፡ ወይም ፡ የክፋት ፡ ተግባር ፡ በቁ. ፳፻፹፱ ፡ እና ፡ ፳፻፺ም ፡ ሆነ ፡ በቁ.

ጅጃጃ፩—ጅጃጃ፭ : መሠረት : ለማስቀጣት : ተሟልቶ : መገኘት : የሚገባው : ሁኔታ : አይደለም ። ስለሆነም : በሁሉም : ቁጥሮች : ውስጥ : የጭካኔ : ወይም : የክፋት : ተግባር : በክብረ : ንጽሕና : ላይ : በተፈጸሙ : ወንጀሎች : ውስጥ : ከተገኙ : የቅጣቱን : ማክበጃ : ምክንያቶች : ማድረግ : ተገቢ : ነው ። የቁ. ጅጃጃ፩—ጅጃጃ፭ : በቅንፍ : ውስጥ : መጠቀስ : የሚያገለግለው : ለ“ኃይል” ብቻ : ነው ። በቁጥር : ጅጃጃ፮ : መሠረት : የጭካኔ : ወይም : የክፋት : ተግባር : ተፈጽሞ : በተገኘ : ጊዜ : ቅጣትን : ከማክበድ : አያግድም ። ስለዚህም : ጥፋተኛው : ኃይል : ብቻ : በተጠቀመበት : ጊዜ : ቅጣትን : በሚወስኑት : ቁጥሮች : መካከል : ሊገኝ : የሚችለውን : መፃረር : ሊያስወግድ : ችሏል ። በተጨማሪም : ቁጥር : ጅጃጃ፱ : ወይም : ጅጃጃ፲ በተጣሱበት : ጊዜና : ጥፋተኛውም : የጭካኔ : ወይም : የክፋት : ተግባር : ከፈጸመ : በቁ. ጅጃጃ፰ ውስጥ : የተሰጡትን : ቅጣቶች : ፍርድ : ቤቱ : እንዲጠቀምባቸው : አድርጓል ።

፩/ ካንድ : የሚበልጡ : የልዩው : ክፍል : ድንጋጌዎች : አንድን : የወንጀል : ተግባር : የሚመለከቱበት : ጊዜ ።

በወንጀለኛ : መቅሚው : ጠቅላላው : ክፍል : ውስጥ : በቁ. ፳ : እስከ : ፳፫ : ፱፪ : እና : ፩፻፹፱ : እስከ : ፩፻፺፪ አንድነት : ተደራርበው : ስለሚገኙ : ወንጀሎች : የተሰጡት : ድንቦች : ጥልቅና : የተወሳሰቡ : በመሆናቸው : እዚህ : ልንመለከታቸው : አንችልም ። ይሁን እንጂ : እነዚህ : ቁጥሮች : በተለይም : ቁጥር : ፳፫ እና : ፩፻፹፱ የሚያመለክቱት : አንድ : ተግባር : ሁለት : ወይም : ከሁለት : በላይ : የሆነ : ወንጀልን : የሚያስከትልበት : ጊዜ : ሊኖር : መቻሉንና : ይህም : በሆነ : ጊዜ : ቅጣቱ : በዚህ : መጠን : መጨመሩን : መረዳት : አለብን ። የልዩውን : ክፍል : ማንኛውንም : ቁጥር : ዓላማ : ትርጉምና : ወሰን : በምንመለከትበት : ጊዜ : ይህ : ቁጥር : ከሌላ : ቁጥር : ጋር : ተጣምሮ : ከፍ : ያለ : ቅጣትን : ሊያስከትል : መቻሉን : መገንዘብ : ያስፈልጋል ። ለዚህም : የሚከተለውን : ምሳሌ : እንመልከት ፡- “ሀ” እና : “ለ” ድብደብ : ይጀምራሉ ፡- “ሀ” ፡ “ለ” ፡ ይመታውና ፡ “ለ” ፡ ይወድቃል ። ራሱንም : ድንጋይ : ይመታል ። ውጤቱም : አናቱ : ይፈነክትና : ይሞታል ። “ሀ” ፡ በቁ. ጅጃ፩፫ : መሠረት : በመግደል : ወንጀል : ይከሰሳል ። በዚህ : ጊዜ : “ሀ” ፡ የ“ለ” ፡ ሞት : አስቀድሞ : ሲመታው : ያውቅ : ነበር ፡ ሲመታውም : ለመግደል : አስቦ : ወይም : ቢሞትም : ይሙት ፡ ብሎ : ነው ። ለማለት : በጣም : አጠራጣሪ : ነው ። ይህም : ማለት : “ሀ” ፡ ቁጥር : ፶፰ (፩) ፡ እንደሚለው ፡ “አውቆ ፡” (ሆን ፡ ብሎ) ፡ የገደለው : አይመስልም ። ይሁን እንጂ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደተገለጸው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ቁጥር ፡ ጅጃ፩፫ ፡ የሚያገለግለው ፡ (ሆን ፡ ብሎ) ፡ አውቆ ፡ ለገደለ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ ባለመገንዘብ ፡ እንደ ፡ “ሀ” ፡ ያሉትን ፡ ጥፋተኞች ፡ በቁጥር ፡ ጅጃ፩፫ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ በማድረግ ፡ ረዘም ፡ ላሉ ፡ ዓመታት ፡ እስራት ፡ ፈርደውባቸዋል ።¹³ ይህ ፡ መቻም ፡ ያለጥርጥር ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በነፍስ ፡ ማጥፋት ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ ኃይለኛ ፡ ተቃውሞ ፡ የሚያሳይ ፡ ነው ። ሆኖም ፡ “አውቆ ፡ ማጥፋት ፡” ለሚለው ፡ ቃል ፡ በቁ. ፶፰ ፡ ውስጥ ፡ ከተሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ጋር ፡ የሚስማማና ፡ እንደ ፡ አቶ ፡ “ሀ” ፡ ያሉትን ፡ ጥፋተኞች ፡ በቁ. ጅጃ፩፫ መሠረት ፡ ለመቅጣት ፡ የሚያስችል ፡ ትርጉም ፡ መስጠት ፡ ይቻላል ። የሚለውን ፡ አሳብ ፡ መጠራጠር ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ በቁ. ጅጃ፩፫ ፡ (በቁ. ጅጃ፩፱ ፡ ጭምር) ፡ መሠረት ፡ አንድን ፡ ጥፋተኛ ፡ ለመቅጣት ፡ ጥፋተኛው ፡ አውቆ ፡ ጥፋቱን ፡ መፈጸም ፡ ያስፈልጋል ። በሚለው ፡ አሳብ ፡ የሚስማማ ፡

13. በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፲ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ጉዳዮች ፡ ይመለከታል ።

ዳኛ፣ እንደ፣ አቶ፣ “ሀ” ባለው፣ ጉዳይ፣ ላይ፣ ቁጥር፣ ፮፻፳፫ን፣ ተፈጻሚ፣ ሊያደርገው፣ አይችልም፣ አለበለዚያ፣ ግን፣ “አውቆ፣ ማጥፋት” ለሚለው፣ ቃል፣ በቁ. ፶፰፣ አነጋገር፣ (ቋንቋ)፣ ሊደገፍ፣ የማይችል፣ ትርጉም፣ እንዲሰጠው፣ ይገደዳል።

ስለዚህ፣ በንዲህ፣ ዓይነቱ፣ ጊዜ፣ በሚከተለው፣ አኳኋን፣ ስለተደራረቡ፣ ወንጀሎች፣ በሚያውሉት፣ ድንጋጌዎች፣ መጠቀም፣ ነው። ተከላሽ፣ ሚችን፣ በዱላ፣ ሲመታው፣ የመግደል፣ ሀሳብ፣ አልነበረውም፣ ይህም፣ ምክንያት፣ ዳኛው፣ ተከላሽ፣ ሚችን፣ አውቆ፣ (ሆን፣ ብሎ)፣ ነው፣ የገደለው፣ ብሎ፣ እንዳያምን፣ አድርጎታል። ይሁን፣ እንጂ፣ ተከላሽ፣ በሚች፣ ላይ፣ አስቦ፣ የአካል፣ ጉድለት፣ እንዳደረሰበት፣ ለማረጋገጥ፣ ስለሚችል፣ ቁ. ፮፻፴፰ን፣ ወይም፣ ፮፻፴፱ን፣ በመተላለፍ፣ ሊቀጣው፣ ይችላል። በተጨማሪም፣ ተከላሽ፣ “በቸልተኝነት” ደብድቦ፣ በሚች፣ ላይ፣ ሞትን፣ ሊያስከትል፣ መቻሉን፣ አስቀድሞ፣ ባለማሰቡ፣ በቁ. ፮፻፳፮፣ መሠረት፣ ሊቀጣው፣ ይችላል፣ ይሆናል። ተከላሽን፣ በሁለት፣ ተደራራቢ፣ ወንጀሎች፣ ጥፋተኛ፣ በማድረግና፣ በዚሁም፣ መሠረት፣ ቅጣቱን፣ በማክበድ፣ ለመቅጣት፣ ቁ. ፮፻(፩)(ለ)፣ እና፣ ቁ. ፩፻፹፱(፩)(ለ)፣ ይፈቅዳሉት፣ ይሆናል። የዚህ፣ ዓይነቱ፣ “በተደራረቢ፣ ወንጀሎች” መጠቀም፣ “አውቆ፣ ማጥፋት” የሚለውን፣ ቃል፣ ከሚፈቅደው፣ በላይ፣ ተርጓሚዎች፣ ትርጉሙን፣ ለማስፋት፣ ከመሞከር፣ እንዲቆጠቡ፣ ያደርጋል።

፯/ የቅጣት፣ ድንጋጌዎች፣ ከሕጉ፣ አተረጎጡም፣ ጋር፣ ያላቸው፣ ግንኙነት፣¹⁴

ከዚህ፣ በፊት፣ ሕጉ፣ ለአንድ፣ ወንጀል፣ በሚወስነው፣ የቅጣት፣ መጠን፣ መካከልና፣ ይህም፣ ወንጀል፣ ምን፣ ያህል፣ ከባድ፣ ሆኖ፣ በሕግ፣ አውጭው፣ እንደተገመተ፣ ያለውን፣ ግንኙነት፣ ተመልክተናል። ይህ፣ በቅጣት፣ መክበድና፣ በወንጀል፣ ከፍተኛነት፣ መካከል፣ ያለው፣ ግንኙነት፣ በወንጀልኛ፣ መቅጫው፣ ውስጥ፣ በማወቅ፣ የተደረገ፣ ለመሆኑ፣ ብዙ፣ ማስረጃዎች፣ ይገኛሉ። ስለዚህም፣ ጥፋትን፣ የሚያከብዱ፣ ምክንያቶች፣ ሲገኙ፣ ፍርድ፣ ቤቶች፣ ቅጣቱን፣ እንዲያከብዱ፣ እንዲሁም፣ ጥፋትን፣ የሚያቀሉ፣ ምክንያቶች፣ ሲገኙ፣ ቅጣቱን፣ እንዲቀንሱ፣ ይደረጋሉ። “ከባድነቱ፣ መካከልኛ፣ የሆነ፣ ወንጀልን፣ በሠሩና፣ ጥፋተኞቹም፣ እጅግ፣ አደገኛ፣ መስለው፣ ባልታዩ፣ ጊዜ፣ የሚወስነው፣ የነጻነት፣ ማሳጣት፣ ቅጣት፣ እስራት፣ ነው።” (ቁጥር፣ ፻፭)። “የጽኑ፣ እስራት፣ ወይም፣ የጥብቅ፣ እስራት፣ ቅጣት፣ የሚወስነው፣ ከባድ፣ ወንጀል፣ በሠሩና፣ እንዲሁም፣ በተለይ፣ አደገኞች፣ በሆኑት፣ ጥፋተኞች፣ ላይ፣ ነው።” (ቁ. ፻፯)። “እጅግ፣ ቀላል፣ በሆኑ፣ ጉዳዮች” ደግሞ፣ ፍርድ፣ ቤቱ፣ የአጥፊውን፣ ክብር፣ በመጥቀስ፣ ኃላፊነቱንም፣ እንዲገነዘብ፣ በማሳሰብ፣ ወይም፣ በደንብ፣ ተላላፊ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ በተሰጡት፣ ቀላል፣ ቅጣቶች፣ በመቅጣት፣ ይወሰናል። (ቁ. ፹፯፣ እና፣ ፩፻፳፩)። ከዚህም፣ በቀላሉ፣ ልንረዳ፣ የምንችለው፣ በቁ. ፮፻፳፫፣ የተሰጠው፣ ከአምስት፣ እስከ፣ ሃያ፣ ዓመት፣ በጽኑ፣ እስራት፣ የሚያስቀጣው፣ ወንጀል፣ በቁጥር፣ ፮፻፴፱፣ ከተሰጠው፣ ከአንድ፣ እስከ፣ አምስት፣ ዓመት፣ በጽኑ፣ እስራት፣ ከሚያስቀጣው፣ ወንጀል፣ ይልቅ፣ የበለጠ፣ ከባድ፣ ወንጀል፣ ሆኖ፣ በሕግ፣ አውጭው፣ እንደተቆጠረ፣ ነው። አንድ፣ የምንመለከተው፣ ነገር፣ ሕግ፣ አውጭው፣ ለያንዳንዱ፣ ወንጀል፣ አንድ፣ የተወሰነ፣ ቅጣት፣ ሳይሆን፣ ከዚህ፣ እስከዚህ፣ በሚደርስ፣ ቅጣት፣ በማለት፣ ከአነስተኛ፣ እስከ፣ ከፍተኛ፣ ሊደርሱ፣ የሚችሉ፣ ቅጣቶችን፣ ነው፣ የሰጠው። ሕግ፣ አውጭው፣ ይህንን፣ ያደረገበትም፣ ምክንያት፣ ሁለት፣ ዓይነት፣ በሆኑ፣ የወንጀል፣ ቅጣት፣ ፖሊሲዎች፣ መካከል፣ አስታራቂ፣ የሆነ፣ ሁኔታን፣ ለመፍጠር፣ ነው።

14. ጂ፣ ግራቨን፣ እላይ፣ በተጠቀሰው፣ አርዕስት፣ ገጽ፣ ፪፻፶፰፣ እና፣ የሚከተሉት።

በአንድ ፡ ወገን ፡ ቅጣቱ ፡ በወንጀሉ ፡ ከፍተኛነትና ፡ ወንጀሉም ፡ በሕብረተ ፡ ሰቡ ፡ ወይም ፡ በግለ ፡ ሰቡ ፡ ደህንነት ፡ ወይም ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ ባመጣው ፡ ጉዳት ፡ መጠን ፡ እንዲሆን ፡ ሲፈለግ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ በተለይ ፡ በቁ. ፳፯ና ፡ በሌሎቹም ፡ የወንጀለኛው ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ እንደተመለከተው ፡ ቅጣቱ ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛው ፡ አደገኛነት ፡ ማለትም ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛው ፡ የግል ፡ ሁኔታ ፡ የመታረም ፡ ዕድልና ፡ ያደገኛነት ፡ ጠባዩ ፡ መጠን ፡ እንዲሆን ፡ ይፈልጋል ። አስፈላጊ ፡ የሚሆነው ፡ የመጀመሪያው ፡ ማለት ፡ የወንጀሉ ፡ ከፍተኛነት ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ለያንዳንዱ ፡ ወንጀል ፡ እንደ ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ በተሰጠ ፡ ነበር ። ሁለተኛው ፡ ማለትም ፡ የአጥፊው ፡ የግል ፡ ሁኔታ ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ለዳኛው ፡ የፈለገውን ፡ ቅጣት ፡ እንዲወስን ፡ ሙሉ ፡ ነገነት ፡ በተሰጠው ፡ ነበር ። ሁለቱን ፡ የወንጀል ፡ ቅጣት ፡ ፖሊሲዎች ፡ በማስታረቅ ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ የወንጀሉን ፡ ከባድነት ፡ በመመልከት ፡ ዝቅተኛና ፡ ከፍተኛውን ፡ ቅጣት ፡ ሲወስን ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ግን ፡ በያንዳንዱ ፡ ጉዳይ ፡ ሁኔታ ፡ መሠረት ፡ ዳኛው ፡ የቅጣቱን ፡ መጠን ፡ እንዲወስን ፡ መብት ፡ ሰጥታል ።

እንግዲህ ፡ ለአንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ከብዙ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ መካከል ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆነውን ፡ ቁጥር ፡ በግልጽ ፡ ማወቅ ፡ አስቸጋሪ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ልንከተለው ፡ የሚገባው ፡ አካሄድ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የተፈጻሚውን ፡ ወንጀል ፡ እንዴት ፡ አድርገው ፡ ይመለከቱታል ፡ ብለን ፡ መጠየቅ ፡ ነው ። ምርጫውም ፡ የተለያዩ ፡ ቅጣቶችን ፡ ከሚወስኑ ፡ ቁጥሮች ፡ መካከል ፡ ከሆነ ፡ ከፍተኛውን ፡ ቅጣት ፡ የሚወስኑት ፡ ቁጥሮች ፡ ለከባድ ፡ ወንጀሎች ፡ የተደነገጉ ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ መገመት ፡ ትክክል ፡ ነው ። ለምሳሌም ፡ ያህል ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የተነጋገርንበትን ፡ በቁ. ፭፻፺፬(፪) ፡ እና ፡ በቁ. ፯፻፷(፪) ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ እንደገና ፡ እንመልከት ። ቁ. ፭፻፺፬ ፡ ጽኑ ፡ እስራትን ፡ ያዛል ። ቁ. ፯፻፷ ፡ ግን ፡ አያዝም ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ከሁለተኛው ፡ ይልቅ ፡ የመጀመሪያው ፡ ወንጀል ፡ በሕግ ፡ አውጭው ፡ አስተሳሰብ ፡ ከባድ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ ባደረገው ፡ ገለጻ ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ የፈጠራ ፡ ጉዳዮች ፡ ተሰጥተው ፡ ነበር ። ፩ኛ/ አንድ ፡ አካል ፡ መጠን ፡ ያላደረሰ ፡ ልጅ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ሲደረግ ፡ እንዲመለከትና ፡ ይህንንም ፡ በመመልከት ፡ ራሱም ፡ ይህን ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ እንዲፈልግ ፡ ለማድረግ ፡ በማሰብ ፡ ወደ ፡ አደባባይ ፡ ቦታ ፡ ተወሰደ ። ፪ኛ/ አንድ ፡ አካል ፡ መጠን ፡ ያላደረሰ ፡ ልጅ ፡ በድንገት ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ይፈጸም ፡ ወደነበረበት ፡ አደባባይ ፡ ይደርሳል ፤ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ይፈጸም ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ግን ፡ የልጁን ፡ መኖር ፡ እያወቀ ፡ ተግባሩን ፡ ይቀጥላል ። የመጀመሪያውና ፡ የሁለተኛው ፡ የፈጠራ ፡ ጉዳዮች ፡ በቁ. ፭፻፺፬(፪) እና ፡ በቁ. ፯፻፷(፪) ፡ እነጋገር ፡ (ቋንቋ) ፡ ውስጥ ፡ ሊመጡ ፡ ይችላሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳደረግነው ፡ አመኔታ ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ እነዚህ ፡ ሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ተግባር ፡ እንዲኖራቸው ፡ ስላሰበ ፡ ለእያንዳንዱ ፡ ቁጥር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ተግባር ፡ እንዲኖራቸው ፡ የሚያስችል ፡ ትርጉም ፡ መፈለግ ፡ አለብን ።

ብዙ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በቁጥር ፡ (፩) ፡ በተሰጠው ፡ ማስረጃ ፡ የተፈጸመውን ፡ ወንጀል ፡ “ከባድ ፡ ወንጀልና” ፡ ጥፋተኛውንም ፡ “በተለይ ፡ አደገኛ” ፡ ነው ፡ ብለው ፡ የሚመለከቱት ፡ ይመስላል ። ይህ ፡ ጉዳይ ፡ የሚያሳዩን ፡ በማወቅ ፡ አንድን ፡ ለአቅመ ፡ አዳም ፡ ያላደረሰን ፡ ልጅ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ እንዲፈጸም ፡ ለማድረግ ፡ የፈለገን ፡ ሰው ፡ ነው ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ግን ፡ በቁ. (፪) ፡ በተሰጠው ፡ ጉዳይ ፡ የተፈጸመውን ፡ ወንጀል ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በይበልጥ ፡ የሚመለከቱት ፡ “ከባድነቱ ፡ መካከለኛ ፡ እንደሆነ ፡ ወንጀል” እና ፡ ጥፋተኛውንም ፡ “እጅግ ፡ አደገኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታይ”

ጥፋተኛ : አድርገው : ነው ። የልጁም : ጣልቃ : መግባት : በድንገት : ሲሆን : የተከሰቱም : የግብር : ሥጋ : ግንኙነት : መፈጸም : ልጁን : የሚመለከት : ወይም : እንዲመለከተው : የተደረገ : አይደለም ። ስለዚህም : በቁጥር : ፳፻፲፬(፪) : የተሰጠው : ጽኑ : እስራት : በቁ. (፩) : ለተሰጠው : የፈጠራ : ጉዳይ : ተገቢ : ሲሆን : በቁ. ፯፻፷(፪) : የተሰጠው : እስራት : ግን : በቁ. (፪) : ለተሰጠው : የፈጠራ : ጉዳይ : ተገቢ : ይሆናል ።

ስለዚህ : ቁ. ፳፻፲፬(፪) : ተሟልተው : እንዲገኙ : ከሚጠይቀው : አስፈላጊ : ሁኔታዎች : አንዱ : ተከሰቱ : በአንድ : አቅመ : አጻም : ባላደረሰ : ሰው : ወይም : ባላደረሱ : ሰዎች : ላይ : አንድ : የተወሰነ : ክብር : ንጽሕናን : የሚያነድፍ : ተግባር : መፈጸምን : ነው : ብለን : ተርጉመናለን ። ይህም : የተደረገበት : ምክንያት : ቁ. ፳፻፲፬(፪)ን : ከቁ. ፯፻፷(፪) : ጋር : ለማስማማትና : ለያንዳንዱ : ቁጥርም : ተገቢ : የሆነውን : ተግባሩን : ለመስጠት : ነው ። ይህም : ውጤት : ከዚህ : በፊት : ሁለቱን : ቁጥሮች : ባቀማመጣቸው : ማለት : በጠቅላላው : በሕገ : መጽሐፍ : ቦታ አመለካከት : መሠረት : ካገኘነው : ውጤት : ጋር : አንድ : ነው ። ይህም : በሁለት : ወይም : በበለጠ : የአተረጓጎም : ዘዴዎች : ተመርቶ : ከአንድ : ዓይነት : ውጤት : ላይ : መድረስ : ያገኘነው : ውጤት : ጥሩ : ለመሆኑ : እምነት : ይሰጠናል ።

ስለ : ቅጣት : የተሰጡትን : ደንቦች : በጥንቃቄ : መመልከት : ዳኛውን : በአንድ : የፍርድ : ጉዳይ : ላይ : ተገቢ : ወደሆነ : ውሳኔ : እንዲደርስ : ሊረዳው : ይችላል ። ይህም : በተለይ : የፍርድ : ጉዳዮቹ : ፍሬ : ነገሮች : በጣም : የተመሳሰሉ : በሆኑበትና : በያንዳንዱ : የፍርድ : ጉዳይ : ላይም : ተፈጻሚ : የሚሆነው : የሕግ : ቁጥር : በግልጽ : ለመታወቅ : በማይቻልበት : ጊዜ : ሊጠቅም : ይችላል ። ለምሳሌም : ስለ : ቁ. ፳፻፲፬(፪) : እና : ቁ. ፯፻፷(፪) : በተነጋገርንበት : ጊዜ : ከተመለከትናቸው : የፈጠራ : ጉዳዮች : በይበልጥ : ግልጽ : ያልሆኑ : ሁኔታዎች : ሊኖሩ : ይችላሉ ። በዚህም : ጊዜ : ከዚህ : በፊት : በፈጠርነው : ልዩነት : እንዲሁን : ከሁለቱ : ቁጥሮች : የተኛው : ተፈጻሚ : እንደሚሆን : ለመወሰን : በጣም : ያዳግታል ። ነገር : ግን : ይህ : (አነጋገር) : የፍርድ : ጉዳዮቹ : ቀላል : የሆኑ : የቁ. ፳፻፲፬(፪) : መተላለፍ : ወንጀሎች : ወይም : ከባድ : የሆኑ : የቁ. ፯፻፷(፪) : መተላለፍ : ወንጀሎች : ናቸው : ብሎ : እንደመናገር : ነው ። ቀላል : የሆነ : የቁ. ፳፻፲፬(፪) : መተላለፍ : ወንጀል : “ከሆስት : ወር : በማያንስ : እስራት” የሚያስቀጣ : ሲሆን : የቁ. ፯፻፷(፪) : መተላለፍ : ወንጀል : ግን : በማንኛውም : የእስራት : ዘመን : የሚያስቀጣ : ነው ። የዚህ : ዓይነቱ : የቅጣቶች : መደራረብ : መኖሩን : የተገነዘበ : ዳኛ : ለአንድ : የፍርድ : ጉዳይ : ከሁለቱ : ቁጥሮች : የተኛው : ተፈጻሚ : እንደሚሆን : መወሰን : አስቸጋሪ : ሆኖ : በሚያገኝበት : ጊዜ : ተደራራቢ : ከሆኑት : ቅጣቶች : መካከል : የሚገኝ : ከ፫ : ወር : እስከ : ፫ : ዓመት : የሚደርስ : እስራት : በመወሰን : ከሁለቱ : ቁጥሮች : ምርጫ : በሚያደርግበት : ጊዜ : የሚያጋጥመውን : ችግር : ሊያስወግድ : ይችላል ። በሁለቱም : ቁጥሮች : መሠረት : ከአንድ : ዓይነት : ውጤት : ማለትም : ከአንድ : ዓይነት : ቅጣት - ለመድረስ : ከተቻለ : ከሁለቱ : ቁጥሮች : የተኛው : ተፈጻሚነት : አለው : የሚለው : ጥያቄ : የውሳኔው : ሕጋዊ : መሠረት : መሆን : በውሳኔው : (በቅጣቱ) : ላይ : ልዩነት : ቢገኝ : ኖሮ : ከሚኖረው : ተፈላጊነት : በጣም : ያነሰ : መሆኑ : ግልጽ : ነው ።

እስካሁን : የተመለከትነው : የቅጣት : መጠን : ወይም : ዓይነት : የወንጀለኛ : መቅጫውን : ሕግ : በመተርጎም : ረገድ : ስላለው : አስፈላጊነት : ነው ። በተጨማሪም : የአንድ : ወንጀልን : ቅጣት : በመሰለው : ለመወሰን : ለዳኛው : የተሰጠውን :

የነፃነት ፡ መጠን ፡ ማወቅ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እንደሚታወቀው ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ቁጥሮች ፡ ቅጣትን ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡ ለዳኞች ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ ምርጫ ፡ ይሰጧቸዋል ።

ለያንዳንዱ ፡ የልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ የተደነገጉትን ፡ የቅጣት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ማመዘዘን ፡ (ማወዳደር) ፡ እያንዳንዱን ፡ ወንጀል ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ከባድ ፡ አድርጎ ፡ እንደገመተው ፡ ምልክት ፡ ይሰጠናል ። በተጨማሪ ፡ የቅጣቱን ፡ ምርጫ ፡ የሚያሰፉ ፡ ወይም ፡ ዳኛውን ፡ ምርጫውን ፡ በሚወስንበት ፡ ጊዜ ፡ የሚመሩ ፡ የጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ እንዳሉ ፡ ማስታወስ ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ ቁጥር ፫፱ ፡ “ጠቅላላ ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ምክንያቶች ፡” እና ፡ ሌሎችም ፡ የጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ በቁጥር ፩፻፹፬ መሠረት ፡ ዳኛው ፡ ቅጣቱን ፡ ባንድ ፡ ደረጃ ፡ ዝቅ ፡ እንዲያደርገው ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጡታል ። ቁጥር ፹፯ “ቅጣትን ፡ ስለሚያከብሩ ፡ ጠቅላላ ፡ ምክንያቶች ፡” ደግሞ ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ በተሰጡት ፡ የቅጣት ፡ ወሰኖች ፡ መሠረት ፡ ዳኛው ፡ ቅጣቱን ፡ ሊያከብድ ፡ ስለሚችልባቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ ይናገራል ። ቁ. ፳፯ ፡ ፳፰ ፡ ፫ ፡ ፫፱ ፡ ፫፻ ፡ ፫፳ ፡ እና ፡ ፫፷ ፡ ሌሎች ፡ ቁጥሮችም ፡ ጭምር ፡ ዳኛው ፡ ቅጣቱን ፡ “በመሰለው ፡ ሊቀንስ ፡” የሚችልባቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ ይዘረዝራሉ ።

ከዚህም ፡ በቀላሉ ፡ የምንሰጠው ፡ የአእምሮ ፡ ግምት ፡ ፓርላሜንት ፡ ለዳኞች ፡ ቅጣትን ፡ ለመቀነስ ፡ የሰጠው ፡ ነፃነት ፡ በጣም ፡ ሰፊ ፡ በሆነበት ፡ ጊዜ ፡ ጥፋቱን ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡ አድርጎ ፡ የተመለከተው ፡ መሆኑን ፡ ነው ። በተቃራኒም ፡ ፓርላሜንት ፡ ቅጣቱ ፡ በጣም ፡ እንዲጨምር ፡ (እንዲያከብድ) ፡ በሕገ-ውስጥ ፡ ሲያመለክት ፡ ጥፋቱን ፡ ከባድ ፡ ወንጀል ፡ አድርጎ ፡ ተመልክቶታል ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህም ፡ ቀላል ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ አስተያየት ፡ የሕገ-ውስጥ ፡ ቁጥሮች ፡ በአንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆኑ ፡ የሚችሉ ፡ የቅጣት ፡ አይነቶች ፡ በሚሰጡበት ፡ ጊዜ ፡ በወንጀሉ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ የሚሆነው ፡ ለቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ምክንያት ፡ የትኛው ፡ እንደሆነ ፡ በሚወስንበት ፡ ጊዜ ፡ አስፈላጊ ፡ ይሆናል ። — ለምሳሌ ፡ ቁ. ፳፯ “ፍጹም ፡ የሆነ ፡ መገደድ ፡” ተደርጎበት ፡ ወንጀል ፡ የፈጸመን ፡ ሰው ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ ያደርገዋል ። እንዲሁም ፡ “ግዴታው ፡ የሕሊና ፡ (የሞራል) ፡ ግዴታ ፡ የሆነ፣ እንደሆነ” ፡ ወንጀለኛውን ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ እንዲያደርገው ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ። በቁ. ፳፰ ፡ መሠረት ፡ እንደ ፡ ነገሩ ፡ አኳኋን ፡ “የደረሰበት ፡ መገደድ ፡ ሊታገድ ፡ የሚችል” የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በመሰለው ፡ ቅጣቱን ፡ ሊቀንስ ፡ ይችላል ። (ቁ. ፩፻፹፮) ። በቁጥር ፫፱ (፩) መሠረት ፡ ደግሞ ፡ “ወንጀል ፡ የሠራው ፡ ሰው ፡ የአካል ፡ ወይም ፡ የመንፈስ ፡ ሥቃይ ፡ ደርሶበት ፡ ወይም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አደጋ ፡ የሚያመጣ ፡ ነገር ፡ የተቃጣበት ፡ መስሎት ፡ ወይም ፡ መሠረት ፡ ያለው ፡ ፍርሐት ፡ አድርጎበት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሊታዘዝለት ፡ የሚገባው ፡ ወይም ፡ በርሱ ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ የሚተዳደር ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡” ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቅጣቱን ፡ ባንድ ፡ ደረጃ ፡ (ቁ. ፩፻፹፱) ፡ ሊቀንስለት ፡ ይችላል ። “መገደድ ፡” ማለት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው? “ፍጹም ፡ በሆነ ፡ የሕሊና ፡ (የሞራል) ፡ ግዴታና ፡” (ቁ. ፳፯) ፡ “ሊወገድ ፡ በሚችል ፡ መገደድ ፡” (ቁ. ፳፰) ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ምንድነው? “ሊወገድ ፡ በሚችል ፡ መገደድ ፡” እና ፡ በቁ. ፫፱ (፩) (ሐ) ፡ ውስጥ ፡ በተገለጹት ፡ ሁኔታዎች ፡ መካከልስ? ያለምንም ፡ መገደድ ፡ በተፈጸመ ፡ ወንጀልና ፡ በቁ. ፫፱ (፩) (ሐ) ፡ በተገለጹት ፡ ሁኔታዎች ፡ መካከልስ ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ምንድነው? ።

አሁንም ፡ ደግሞ ፡ ያለነው ፡ ቃላቱ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉምን ፡ በሚሰጡበት ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ቁጥሮቹን ፡ በጠቅላላውና ፡ በአንድ

ነት ፡ ስንመለከታቸው ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ “መገደድን” ፡ በሚመለከት ፡ ጉዳይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የጥፋተኛነት ፡ ደረጃ ፡ ለማድረግ ፡ ዳኞችም ፡ በያንዳንዱ ፡ ወንጀለኛ ፡ ጥፋት ፡ መጠን ፡ ቅጣቱን ፡ እንዲበየኑ ፡ መወሰኑን ፡ እንመለከታለን ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የእያንዳንዱን ፡ ቃል ፡ ወይም ፡ ቃላት ፡ ትክክለኛ ፡ ፍቺ ፡ ከመወሰን ፡ ይልቅ ፡ ቅጣትን ፡ ከመወሰን ፡ ጋር ፡ ያላቸውን ፡ ግንኙነት ፡ መረዳት ፡ ይበልጥ ፡ ጥቅም ፡ ይኖረዋል ። እንደ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ባጋጠመው ፡ ጊዜ ፡ የቁጥሮቹ ፡ አላማ ፡ የጉዳይ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በሚሆነው ፡ መሠረት ፡ ይቅርታ ፡ በሚያሰጠው ፡ መጠን ፡ ቅጣት ፡ ለማቅለል ፡ መሆኑን ፡ በመገንዘብ ፡ ዳኛውን ፡ ትክክል ፡ ለመስራት ፡ የሚያስችለው ፡ በመጀመሪያ ፡ የቅጣቱን ፡ ልክ ፡ ወስኖ ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ የሚሆነው ፡ “መገደድን” ፡ ወይም ፡ “ፍጹም ፡ የሆነ ፡ የሞራል ፡ መገደድን” ፡ ወይም ፡ “ሊወገድ ፡ የሚችል ፡ የሞራል ፡ መገደድ” ፡ መሆኑን ፡ መወሰን ፡ ነው ።

ይህ ፡ መቼም ፡ ዳኛው ፡ በሙሉ ፡ ነፃነትና ፡ ሕጉ ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ ሳይመራ ፡ ቅጣቱን ፡ ያቃል ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ አይደለም ። ይልቁንም ፡ ዳኛው ፡ የሕግ ፡ አውጪውን ፡ አላማ ፡ በመረዳት ፡ (እንደ ፡ ነገሩ ፡ አኳኋን ፡ “መገደድ” ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ወይም ፡ በከፊል ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ ሊያደርግ ፡ መቻሉን) ፡ በዚህ ፡ ዕውቀቱ ፡ መመራት ፡ አለበት ። እዚህ ፡ ላይ ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ የሕጎቹን ፡ አላማ ፡ ለመግለጽ ፡ የተጠቀመባቸው ፡ ቃላት ፡ ራሳቸው ፡ ጠለቅ ፡ ያሉ ፡ ትርጉምን ፡ (ልዩነትን) ፡ ለመስጠት ፡ አለመቻላቸውን ፡ መገንዘብ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ በየትኛው ፡ የሕግ ፡ ቁጥር ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ይጠቃለላል ፡ ብሎ ፡ በመጠየቅ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ጊዜ ፡ ማባከን ፡ ጠቃሚ ፡ አይደለም ። የሕግ ፡ አውጭው ፡ እንዲከናወን ፡ የረለገውና ፡ መከናወንም ፡ የሚገባው ፡ ሥራ ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ ስለ “መገደድ” ፡ ያለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ አውቆ ፡ ስለ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ የተሰጡ ፡ ፍሬ ፡ ነገሮች ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ሊያስወስኑ ፡ ይችላሉ ፡ ብሎ ፡ መወሰን ፡ ነው ።

ቁ. ፸፱ ፡ በ “መገደድ” ፡ በኩል ፡ ለቁ. ፳፯ ፡ እና ፡ ፳፰ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ከቁ. ፳፯ ፡ እስከ ፡ ፸፰ ፡ ለተመለከቱት ፡ “የሚያስቀጠውና ፡ ይቅርታ ፡ የሚያሰጠው ፡ ሁኔታዎች” ፡ ሁሉ ፡ መካከለኛ ፡ ደረጃ ፡ የሆነ ፡ መምሪያ ፡ ይሰጣል ። ሌሎች ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ቁጥሮች ፡ የሚገኙት ፡ ስለመከራ ፡ በተሰጠው ፡ ምዕራፍ ፡ ከቁ. ፳፯ ፡ እስከ ፡ ፴፩ ፡ ውስጥ ፡ እና ፡ “በወንጀል ፡ ሥራ ፡ ተካፋይ ፡ ስለመሆን” ፡ በተሰጡት ፡ ቁጥሮች ፡ ከቁ. ፴፪ ፡ እስከ ፡ ፵ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። በነዚህም ፡ ቁጥሮች ፡ ውስጥ ፡ የተሰጡት ፡ የቅጣት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ደረጃዎች ፡ የሚያመለክቱን ፡ ፓርላማ ፡ ስለወንጀሎቹ ፡ ከባድነት ፡ ያለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ ነው ። የቁጥሩ ፡ ቃል ፡ ራሱ ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ ግልጽ ፡ ሳይሆን ፡ ሲቀር ፡ ዳኛው ፡ ተረጋግጦ ፡ የሚሆነውን ፡ ቁጥር ፡ ለመወሰን ፡ በቅጣትና ፡ በወንጀል ፡ ከባድነት ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ ሊጠቀም ፡ ይችላል ።

በመጨረሻም ፡ ስለ ቅጣት ፡ በሚናገሩ ፡ ድንጋጌዎች (ደንቦች) ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ አንድን ፡ የሕግ ፡ ተርጓሚ ፡ የሚረዳው ፡ ሕጉ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ ለመወሰን ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በአንድ ፡ በተወሰነ ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የሚሰጠውን ፡ ቅጣት ፡ ለመወሰንም ፡ ጭምር ፡ ሊረዳ ፡ እንደሚችል ፡ አንባቢን ፡ ማስታወስ ፡ ተገቢ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በቁ. ፩፻፹፬ ፡ መሠረት ፡ ቅጣትን ፡ ማቅለል ፡ ከሚፈቅደው ፡ ቁጥር ፡ ይልቅ ፡ በቁ. ፩፻፹፮ ፡ መሠረት ፡ ቅጣትን ፡ ማቃለል ፡ የሚቻል በትን ፡ ቁጥር ፡ ዳኛው ፡ ከጠቀሰ ፡ በቁ. ፩፻፹፬ ፡ ከሚወስነው ፡ ቅጣት ፡ ያነሰ ፡ በመወሰን ፡ የወንጀሉን ፡ ቀላልነት ፡ ማሳየት ፡ ትክክል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ቅጣቱ ፡ ያልተቃለለት ፡ ተራ ፡ የሆነ ፡ አገዳደል ፡ በቁ. ፮፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ ከአምስት ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ ሃያ ፡ ዓመት ፡ በሚደርስ ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡ ይቀጣል ። በቁ. ፩፻፹፬ (ሐ) ፡ በመጠ

ቀም ፡ ቅጣቱን ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ጽኑ ፡ እስራት ፡ ለማውረድ ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ቁ. ፩፻፹፮ ፡ ተፈጻሚ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ቅጣቱን ፡ በአንድ ፡ በተወሰነ ፡ የእስራት ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ መወሰን ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ነው። ሕግ ፡ አውጭው ፡ ቅጣቱ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ወደተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ እንዲወርድ ፡ የሚጠይቅ በት ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ የተወሰነ ፡ መሆኑ ፡ ርግጥ ፡ ነው። ቅጣቱ ፡ እንዲቃለል ፡ ብቻ ፡ ፈቃድ ፡ ሰጥቷል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ደራሲ ፡ እንደሚያምነው ፡ ሁሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩዎቹን ፡ የቅጣት ፡ ማቅለያ ፡ ምክንያቶች ፡ ተከታታይ ፡ የሆነ ፡ የቅጣት ፡ ደረጃን ፡ የሚፈጥሩ ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ ማመን ፡ ትክክለኛ ፡ ከሆነ ፤ አንዱ ፡ አይነት ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ምክንያት ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣትን ፡ በማመልከት ፡ ለጠቅላላው ፡ የቅጣት ፡ ደረጃ ፡ ርዳታውን ፡ እዳካፈለ ፡ መመልከትም ፡ ትክክል ፡ መሆን ፡ አለበት ።

የቅጣት ፡ ድንጋጌዎች ፡ (ደንቦች) ፡ በአተረጓጎም ፡ በኩል ፡ ጠቃሚነታቸውን ፡ የሚገልጽ ፡ ሌላው ፡ ምሳሌ ፡ ደግሞ ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የተገለጸ ፡ ቅጣቱ ፡ የተቃለለ ፡ ወንጀል ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ መሠረት ፡ ቅጣታቸው ፡ በሚቃለል ፡ ወንጀሎች ፡ ላይ ፡ ቅጣትን ፡ ለመወሰን ፡ መምሪያ ፡ መሆኑ ፡ ነው። ለምሳሌም ፡ የዚህ ፡ አይነት ፡ ምክንያታዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ በቁ. ፮፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ በተንኩል ፡ የገባውን ፡ ለመከላከል ፡ በሚደረግ ፡ መግደል ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ በሚችል ፡ እስራት ፡ መቀጣቱን ፡ ተመልክተናል ። እዚያም ፡ የተሰነዘረው ፡ አሳብ ፡ ይኸው ፡ ቁጥር ፡ ሌሎች ፡ ንብረቶችን ፡ ሲከላከሉ ፡ ለገደሉ ፡ ጥፋተኞች ፡ ቅጣት ፡ አወሳሰን ፡ እንደ ፡ መምሪያ ፡ መጥቀሙን ፡ ነው። ምክንያቱም ፡ እነዚህ ፡ ሌሎች ፡ ንብረቶች ፡ በቁጥር ፡ ፮፻፳፬ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ ባለመመልከታቸው ፡ በቁ. ፸፬ ፡ እና ፡ ፸፮ ፡ መሠረት ፡ መፈጸም ፡ አለባቸው ።

፯/ ምክንያትና ፡ የአእምሮ ፡ ግምት ፡- ምክንያት ፡ ቢስ ፡ ጉዳዮችን ፡ ማስወገድ ፡¹⁵ የአተረጓጎም ፡ አንዱ ፡ ጠቃሚ ፡ መፈተኛ ፡ “ምን ፡ ትርጉም ፡ (ስሜት) ፡ ይሰጣል ?” ብሎ ፡ መጠየቅ ፡ ነው። ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ምክንያት ፡ ሳይኖረው ፡ ሕግ ፡ ያወጣል ፡ ብለን ፡ አናምንም ። ሕግ ፡ ሰጪው ፡ የሚያወጣው ፡ ሕግ ፡ ሁሉ ፡ ዓላማ ፡ አለው ፡ ይህም ፡ ዓላማ ፡ በሕጉ ፡ ቃላት ፡ ይገለጻል ፤ ዳኞችም ፡ ይህንን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ያውላሉ ። አንድን ፡ ሕግ ፡ ለመተርጎም ፡ ባሰብን ፡ ጊዜ ፡ ይህንን ፡ መሠረታዊ ፡ ዕምነት ፡ እንድንጠቀምበት ፡ ያሻል ። ምክንያት ፡ ቢስና ፡ ለአእምሮ ፡ ግምት ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ አተረጓጎም ፡ መቀበል ፡ አያስፈልግም ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ የሚሠራው ፡ ዓላማን ፡ ይዞ ፡ ከሆነ ፡ ተርጓሚው ፡ ይህንን ፡ ዓላማ ፡ በደምብ ፡ ለመግለጽ ፤ ትርጉሙን ፡ ለማስረዳትና ፡ በዓላማውም ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ለማሳየት ፡ መቻል ፡ አለበት ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ የአተረጓጎሙን ፡ ሁኔታ ፡ መግለጽ ፡ ካልቻለ ፡ ሥራው ፡ (ትርጉሙ) ፡ ደካማ ፡ መሆኑ ፡ ይታወቃል ።

ለምሳሌ ፡ ቁ. ፮፻፳፬ን ፡ እንውሰድ ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ “በመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ ወይም ፡ በአጥር ፡ ግቢ ፡ ባሉት ፡ ቤቶች ፡ የገባውን ፡ ሰው ፡” ለማስወገድ ፡ ሲል ፡ ስለገደለ ፡ ሰው ፡ ይናገራል ፡ (አንክሮው ፡ የደራሲው ፡ ነው) ። “ቤቱ” የሚለው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው ? የራሷን ፡ ንብረት ፡ የምትከላከለዋን ፡ ቤት ፡ ተግባር ፡ ይጨምራልን ? ወይስ ፡ ደግሞ ፡ የባለቤቷን ፡ ንብረት ፡ የምትከላከልን ፡ ቤት ? የአባቱን ፡ ንብረት ፡ የሚከላከል ፡ ሰውንስ ? የጌታውን ፡ ንብረት ፡ የሚከላከልውንስ ፡ ሎሌ ፡ ይጨም

15. ሀርትና ፡ ባክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳፻፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ በተጨማሪም ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፩ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ጽሑፎች ፡ ይመለከቷል ።

ራል ? የቀጠረውን : ንብረት : የሚከላከልን : ዘበኛስ ? ለአራት : የተጋበዘው : እንግዳ : የጋባዥን : ንብረት : ለመከላከል : ያደረገው : ተግባርስ ? ይህ : ቃል : ምን : የትርጉም : ልዩነቶች : አዝሎ : ይሆን ? እላይ : በተሰጡት : ጥያቄዎች : መሠረት : የሚከተሉት : ልዩነቶች : ተፈጥረዋል :-

የጾታ : ልዩነት ፤ በቤቱ : ጌታና : ከርሱ : ጋር : በቤቱ : ውስጥ : በሚኖሩት : ሰዎች : መካከል : (ያለው) : ልዩነት ፤ የቤቱ : ጌታ : የመሆንና : በቤቱ : ውስጥ : የመኖርና : በቤቱ : መጠቀም : መካከል : ያለው : ልዩነት ፤ የቤቱ : ጌታ : በመሆንና : ቤቱን : ለመጠበቅ : በተቀጠሩት : ሰዎች : መካከል : ያለው : ልዩነት ፤ የቤቱ : ባለቤት : በመሆንና : በቤቱ : ውስጥ : ተጋባዥ : እንግዳ : በመሆን : መካከል : ያለው : ልዩነት = ይህንን : ጭብጥ : ቢያወሳ : ኖሮ : ሕግ : ሰጪው : እንደነዚህ : ያሉትን : ልዩነቶች : ለመፍጠር : ያስብ : ይሆን ? (ሕግ : ሰጪው : ይህንን : ጭብጥ : አስቦበት : ነበር : አለማለቱ : ሳይጠቅም : አይቀርም : ይህም : ከሆነ : በዚህ : ላይ : የሕግ : ሰጪው : አስተያየት : ምን : ሊሆን : ይችላል : ነበር : ብሎ : መጠየቁ : ተገቢና : ፍቺ : ያለው : አይመስልም =) እነዚህ : የፈጠርናቸው : ልዩነቶች : በፊት : የዚህ : ቁጥር : ፭፻፳፬ : ዓለማ : ነው : ብለን : ከገመትነው : ሀብትን : ለመጠበቅ : የተደረገ : የሰው : መግደልን : ለይቶ : መፍትሔ : መስጠት : ዳኞች : አነስተኛ : ይቅርታን : ብቻ : የሚያሰጡ : ሌሎች : አገዳዮሎችን : በሚያዩበት : ጊዜ : መምሪያ : እንዲሆናቸው : የተደረገ : ነው : ከሚለው : አስተያየት : ይፋለስ : ይሆን ?

ሕግ : ሰጪው፤ “በመኖሪያ : ቤቱ” እና : “በመኖሪያ : ቤቷ” መካከል : ልዩነት : ለመፍጠር : ዓላማ : አለው : ብሎ : ለማመን : ያስቸግራል ፤ ምክንያቱም : ለመፈለግ : ያዳግታል ።

ቤት : የራሷን : ቤትና : ግለኛነቷን : (ፕራይቬሲ) : ለመጠበቅ : ከወንድ : እኩል : ፍላጎት : እንዳላት : ማመን : ያስፈልጋል ። አንድን : የነፍስ : ማጥፋት : ተግባር : ደግሮ : ሌላውን : ተመሳሳይ : ተግባር : እንደጥፋት : ለመቁጠር : የሚያስችል : ምክንያት : የለም = በሰዋሰው : “እርሱ” የሚለው : ቃል : “እርሷ” የሚለውንም : ሊጠቀልል : ይችላል ። ስለዚህ : በተባሉት : ቃላት : መካከል : ልዩነት : መፍጠር : ተገቢ : አይደለም = “በመኖሪያ : ቤቱ” የሚለው : “በመኖሪያ : ቤቷ” የሚለውንም : እንደሚያጠቃልል : መረዳት : ይገባል ።

የመገደሉ : ተግባር : የተፈጸመው : ከቤቱ : ጌታ : ጋር : በሚኖሩ : ሰዎች - በልጅ : ወይም : በሚስቱ : ወይም : በባለቤቱ : ፈቃድ : በቤቱ : በሚኖር : ሰው : ለምሳሌ : በአሽከሩ - እንደሆነ : ባለቤቱ : ራሱ : ከሚገድልበት : ሁኔታ : ጋር : አንድ : ሆኖ : ቢቆጠር : ምንም : ልዩነት : የሚያመጣ : አይመስልም = “የእርሱ” የሚለው : ቃል : ብቻውን : ጊዜ : የሚያመለክተው : ሰውየው : የሚኖርበትን : (የራሱ : ይሁን : አይሁን) ቦታ : ነው ። ቁጥሩ : ስለ : “ግላዊ : ኑሮ” (ፕራይቬት) : የሚያወሳ : ነው ፤ እንዲህም : በማድረግ : ሰዎች : በሚኖሩባቸው : ቦታዎች : የተለየ : ፀጥታ : እንደሚያስፈልጋቸውና : እንዲህ : ያለውን : “የመኖሪያ : ቤቱን” ሲከላከል : የፈጸመውን : አገዳደል : ከሌላው : ዓይነት : የሀብት : ጥበቃ : አገዳደል : ይበልጥ : ሕግ : ሰጪው : እንደደገፈው : ያሳያል ። እንደእውነቱ : ከሆነ : “ግላዊ : ኑሮ” የሚለው : ቃል : ስላለ : ቁ. ፭፻፳፬ : አንድ : ባለቤት : ባከራየው : ቤት : ውስጥ : ሌላ : ሰው : ሲገባ : አይቶ : ቢገድለው : መከላከያ : ይሆነዋል ። ለማለት : ያስቸግራል ። ምክንያቱም : የደፈረ ሰው : የተከራይው : ግላዊ : ኑሮ : እንጂ : የባለቤቱ : ባለመሆኑ : ነው ። ቁጥሩ : ተከራይውን : የተከራይውን : ሚስት : ወይም : ልጅ : አይጨምርም : ብሎ : ለማመን :

አጥጋቢ ፡ ምክንያት ፡ አላገኘንም ፡ ስለዚህ ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ መፍጠር ፡ አያስፈልግም ፡ ቤት ፡ በውስጡ ፡ ለሚኖረው ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ “የእርሱ ፡” ነው ።

በቤትና ፡ የቤቱ ፡ ጌታ ፡ ባልሆነ ፡ ወይም ፡ በዚሁ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ በማይኖር ፡ እንደዘበኛ ፡ ወይም ፡ ለእራት ፡ በተጋበዘ ፡ እንግዳ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ እላይ ፡ ከተገለጸው ፡ ሁኔታ ፡ ይልቅ ፡ የራቀ ፡ ነው ። ዘበኛው ፡ የጠበቀው ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ ለእራት ፡ የተጋበዘው ፡ እንግዳ ፡ እንደ ፡ “መኖሪያ ፡ ቤቱ” የሚቆጠር ፡ ነው ። ብሎ ፡ ለመናገር ፡ ይቻል ፡ ይሆናል ፤ ግን ፡ ይህ ፡ በየቀኑ ፡ “መኖሪያ ፡ ቤቱ” ብለን ፡ ከምንጠቀምበት ፡ አነጋገር ፡ በጣም ፡ የሰፊ ፡ ይሆናል ። የግንኙነቱ ፡ ርቀት ፡ እራሱ ፡ እንደ ፡ የመለያ ፡ መሠረት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ይህ ፡ ሰው ፡ የራሱን ፡ “ግላዊ ፡ ኑሮ” የፀጥታ ፡ ስሜት ፡ ከመከላከል ፡ ይልቅ ፡ የሌላውን ፡ ይከላከላል ። ከእንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ገዳይና ፡ በቅጥታ ፡ የራሱን ፡ ጥቅም ፡ ለመከላከል ፡ ሲል ፡ ከሚገድለው ፡ ሰው ፡ እኩል ፡ ይቅርታ ፡ ያገኛል ፡ ብሎ ፡ የሕግ ፡ ሰጪውን ፡ አባብ ፡ መተርጉም ፡ ትክክል ፡ አይመስልም ፤ ቢመስልም ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የይቅርታው ፡ መጠን ፡ ለግል ፡ ተከላካይ ፡ የተሰጠውን ፡ ያክላል ፡ ለማለት ፡ እንኳን ፡ አይቻልም ።

ይህም ፡ ሁኔታ ፡ በቁጥር ፡ ፸፭ ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማ ፡ መሠረት ፡ የሚወሰን ፡ ነው ፡ (ቁ. ፸፭ ፡ የሚያገለግለው ፡ ቁ. ፮፻፳፬ን ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ ሳያውሉ ፡ ነው ።) እንዲህም ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ የይቅርታን ፡ መጠን ፡ ዳኛው ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ይወስናል ፤ ይኸውም ፡ በእሥራቱ ፡ ጊዜ ፡ ርዝመት ፡ ይታወቃል ።

ቁ. ፸፭ ፡ ወደ ፡ ቁ. ፩፻፹፭ ፡ “በመሰለው ፡ ቅጣትን ፡ ማቅለል” ስለሚመራ ፡ ዳኛው ፡ የዘበኛውን ፡ ወይም ፡ የተጋባዥን ፡ እንግዳ ፡ የቅጣት ፡ መጠን ፡ በቁ. ፮፻፳፬ ፡ ከተወሰነው ፡ ሊያሳንስ ፡ የሚችል ፡ ይመስላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ ይህ ፡ መሆን ፡ የለበትም ፤ ቅጣቱ ፡ ከቁጥር ፡ ፮፻፳፬ ፡ ቅጣት ፡ እንዲበልጥ ፤ ወይም ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ከቁ. ፮፻፳፬ ፡ ቅጣት ፡ ጋር ፡ እኩል ፡ እንዲሆን ፡ ይገባል ። ዘበኛው ፡ ወይም ፡ ራት ፡ ተጋባዥ ፡ እንግዳ ፡ እንደባለቤቱ ፡ የጠበቀ ፡ የግል ፡ ጥቅም ፡ ስለሌላቸው ፡ ይቅርታውም ፡ በመጠኑ ፡ ማነስ ፡ አለበት ። ምናልባትም ፡ ዘበኛው ፡ ለቤቱ ፡ ጌታ ፡ ያለውን ፡ ግዴታ ፡ መፈጸም ፡ አለበት ፤ የተቀጠረውም ፡ ለዚሁ ፡ ሀብት ፡ ጥበቃ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሀሳብ ፡ ይቀርብ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ በቁ. ፡ ፮፻፳፬ ፡ መሠረት ፡ ባለቤቱ ፡ ራሱ ፡ ደፋሪውን ፡ እንዲገድል ፡ ሕግ ፡ አይፈቅድለትም ፤ ስለሆነም ፡ ይህንን ፡ እንዲያደርግ ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ መብት ፡ የለውም ። ቢበዛ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ በቁ. ፺፱ (፩) (ሐ) ፡ የተጠቀሰው ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆን ፡ ይሆናል ። በጠቅላላው ፡ “ግላዊ ፡ ኑሮ”ን ፡ የሚገነቡት ፡ ነገሮች ፡ “ንብረቱ” የሆኑትን ፡ ወይም ፡ “ንብረቱ” ያልሆኑትን ፡ እንድንለይ ፡ መምሪያ ፡ ይሆኑናል ። እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ መለያዎች ፡ አለመፍጠር ፡ “ባለቤቱ” የሚለውን ፡ ቃል ፡ (ማናቸውም ፡ ሰው) ፡ እንደፈለገ ፡ እንዲተረጉመው ፡ ስለሚረዳ ፡ ወሰን ፡ ወይም ፡ መለያ ፡ መፍጠር ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

፳/ አጭር ፡ መግለጫ ፡— የእሳት ፡ ቃጠሎና ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ ስለሚሠራ ፡ ወንጀል ።

በቁ. ፬፻፹፰ ፡ የእሳት ፡ ቃጠሎና ፡ በቁ. ፮፻፶፫—፮፻፶፭ ፡ የሀብት ፡ ጉዳት ፡ መካከል ፡ ያሉት ፡ የተዘበራረቁ ፡ ግንኙነቶች ፡ እስካሁን ፡ የተነጋገርንባቸውን ፡ ነገሮች ፡ ለመከለስ ፡ ይጠቅማሉ ። ፕሮብሌሙን ፡ (ጥግሩን) ፡ አሁን ፡ ያቀረብነው ፡ በአስተዋጽኦ ፡ መልክ ፡ ነው ።

ሀ/ የቁጥሮቹ ፡ አቀራረብ ፤

፩/ ቁ. ፬፻፹፰ ፡ የእሳት ፡ ቃጠሎ ፡

፪ኛ ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡

፪ኛ ፡ መጽሐፍ - በሕዝብ፡ጥቅሞችና፡በማገበራዊ፡ኑሮ፡ላይ፡ስለሚሠሩ፡ወንጀሎች፡
አንቀጽ ፡ ፯ - በጋራ ፡ ጸጥታ ፡ (ሴኩራቲ ፡ ኮሌክቲቭ) ፡ በመገናኛዎች ፡ ላይ
ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች ፡

ምዕራፍ ፡ ፩ - በጋራ ፡ ጸጥታ ፡ (ሴኩራቲ ፡ ኮሌክቲቭ) ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡
ወንጀሎች ፡

ቁ. ፬፻፹፰ - የእሳት ፡ ቃጠሎ ፡

“፩) ማንም ፡ ሰው ፡ በሰዎች ፡ ወይም ፡ በራሱ ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ወንጀልን ፡ ለመ
ሥራት ፡ አቅዶ ፡ ወይም ፡ የንብረት ፡ አደጋ ፡ ለማረጋገጥ ፡ አስቦ ፡ ሕንፃዎችን ፡
ወይም ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉትን ፡ ማንኛዎቹንም ፡ ዓይነቶች ፡ ሥራዎች ፡ ሰብሎ
ችን ፡ ወይም ፡ የግብርና ፡ ፍሬዎችን ፡ ደኖችን ፡ ዛፎችን ፡ ወይም ፡ ሌሎችን ፡
ዕቃዎች ፡ በእሳት ፡ ያያዘ ፡ እንደሆነ ፤ ከዓሥር ፡ ዓመት ፡ ለመድረስ ፡ በሚችል ፡
ጽኑ ፡ እስራት ፡ ይቀጣል ።”

“፪- ወንጀሉ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አደገኛ ፡ በሚሆንበት ፡ ወይም ፡ በሰዎች ፡ ወይም ፡ በን
ብረቶች ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ የጉዳት ፡ አደጋ ፡ በጣም ፡ የተስፋፋ ፡ ሆኖ ፡ በሚገኝ
በት ፡ ጊዜ ፡ በተለይም ፡ የተሠራው ፡ ወንጀል ፡ በሕዝብ ፡ ሕንፃዎች ፡ ወይም ፡
ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ በሚጠቅሙ ፡ ሕንፃዎች ፡ ተቀማጭ ፡ ሰው ፡ ባለባቸው ፡
ወይም ፡ ለመኖሪያነት ፡ በሚያገለግሉ ፡ ቤቶች ፤ በሥራ ፡ ቦታዎች ፡ በምግብ ፡
ማከማቻዎች ፡ በነዳጆች ፡ ወይም ፡ በሚፈነዱ ፡ ነገሮች ፡ በጫካዎች ፡ በማዕድኖች ፡
በቤንዚን ፡ ማውጫ ፡ ጉድጓዶች ፡ ወይም ፡ በማጣሪያዎች ፡ በመርከቦች ፡ ወይም ፡
በአውሮፕላኖች ፡ ወይም ፡ በተለይ ፡ ለአደጋ ፡ ምቹ ፡ በሆኑ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ በሚ
ሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ቅጣቱ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተወሰነው ፡ መጠን ፡ በተለይ ፡ ከፍ ፡
ባለ ፡ አኳኋን ፡ ይፈጸማል ።”

፪ ቁ. ፯፻፶፫—፯፻፶፭ ፡ በሌላ ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወን
ጀሎች ፡

፪ኛ/ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡

፪ኛ/ መጽሐፍ - በሀብቶች ፡ ላይ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀሎች ፡

አንቀጽ ፡ ፩ - በንብረት ፡ ላይ ፡ ስለሚሠራ ፡ ወንጀል ፡

ምዕራፍ ፡ ፪ — በሀብት ፡ ላይ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ወንጀሎች ፡

ክፍል ፡ ፫ — በሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ ስለሚሠሩ ፡
ወንጀሎች ፡

ቁ. ፯፻፶፫ ፡ መደበኛ ፡ ሁኔታ ፡

“ማንም ፡ ሰው ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ የሆነውን ፡ ዕቃ ፤ መሣሪያ ፤
እንስሳ ፤ ዛፍ ፤ ሰብል ፤ ወይም ፡ ማናቸውንም ፡ ሌላ ፡ ዓይነት ፡ ነገር ፡ ወይም ፤
ደግሞ ፡ የማይንቀሳቀሰውን ፡ ሀብትና ፡ ቤት ፡ ያፈረሰ ፡ ወይም ፡ ዋጋ ፡ ያሳጣ ፤
ወይም ፡ እንዳያገለግሉ ፡ ያደረገ ፡ እንደሆነ ፤ [የተጠበቀው ፡ ሁኔታ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡
አያስፈልገንም] ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ በቀረበበት ፡ ጊዜ ፡ በእስራት ፡ ወይም ፡ በን
ዘብ ፡ መቀጮ ፡ ይቀጣል ።”

ቁ. ፯፻፶፬ — ከባድ ፡ ሁኔታ ፡

“ክሱ ፡ በሕግ ፡ አስከባሪ ፡ በኩል ፡ የሚቀርበውና ፡ የግል ፡ ነፃነት ፡ የማሳጣቱም ፡ ቅጣት ፡ ከገንዘብ ፡ መቀጮ ፡ ጋር ፡ መጣመር ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ የሚሆነው ፡-

(ሀ) አድራጊው ፡ ይህን ፡ ተግባር ፡ የፈጸመው ፡ በክፋት ፤ በጠባዩ ፡ ወራዳነት ፡ ወይም ፡ በተለይ ፡ ጉዳት ፡ ለማድረስ ፡ አስቦ ፡ በመነሳት ፡ ሆኖ ፡ በዚህ ፡ ሥራው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ የሚሰጠው ፡ ጉዳት ፡ ያደረሰ ፡ እንደሆነ ፤ ይህ ፡ የተለየ ፡ እቅድ ፡ ባይኖረውም ፡ ተግባሩ ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጉዳት ፡ አድርጎ ፡ እንደሆነ ፡ ይህም ፡ ጉዳት ፡ በዕቃዎች ፤ በሥራዎች ፤ በሕንፃዎች ፤ ወይም ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ በሆኑ ፡ ተክሎች ፡ ጉዳትን ፡ ያስከተለ ፡ እንደሆነ ፤

(ለ) ያፈረሰው ፡ ወይም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጉዳት ፡ ያደረሰው ፡ (ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ አስፈላጊ ፡ በሆነ ፡ መሣሪያ ፡ ላይ) — የሆነ ፡ እንደሆነ ፡”

ቁ. ፯፻፶፮ — የተለዩ ፡ አሠራሮች ፡

“አድራጊው ፡ ይህን ፡ የመሳሰለውን ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ለማፍረስ ፡ ለመጉዳት ፡ ዋጋ ፡ ለማሳጣት ፡ ወይም ፡ ከአገልግሎት ፡ ውጪ ፡ እንዲሆን ፡ ለማድረግ ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ በሚያደርስ ፡ እንደናዳ ፡ እንደ ፡ ውሀ ፡ ማዕበል ፡ ባለ ፡ ወይም ፡ በሚፈነዳ ፡ ወይም ፡ ቃጠሎ ፡ በሚያስነሳ አደገኛ ፡ መሣሪያ ፡ ተገልግሎ ፡ እንደሆነ ፡ ለነዚህ ፡ ጉዳዮች ፡ ከባድ ፡ ቅጣትን ፡ ለመወሰን ፡ የተደነገጉት ፡ ውሳኔዎች ፡ ተፈጻሚዎች ፡ ይሆናሉ ። [ቁ. ፳፫]”

፫- ስለ ፡ ወንጀል ፡ መደጋገም ፡ ከሚያወሳው ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ የተጠቀሱ ፡

ቁ. ፳፫ - የተቀላቀለ ፡ ወንጀል ፡ በተሠራ ፡ ጊዜ ፡ ስላለው ፡ ጥፋተኛነት ፡

“፩ ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ በንብረት ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ለማድረስ ፡ ይቻላል ፡ ተብሎ ፡ የሚገመት ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ወንጀል ---አደገኛ ፡ በሆነ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሣሪያና ፡ ዘዴ ፡ በእሳት ፤ በሚፈነዳ ፡ ነገር ፤ በመርዝ ፡ ወይም ፡ በሚያፈዝ ፡ መድኃኒት ፡ አማካይነት ፡ ሊሠራ ፡ ታስቦ ፡ የሰውን ፡ አካል ፡ እንደመጉዳት ፡ ወይም ፡ የሰውን ፡ ጤንነት ፡ እንደመንካት ፤ የሰውን ፡ ሕይወት ፡ በሞት ፡ እንደማሳለፍ ፡ ወይም ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ እንደማጥፋት ፡ ያለውን ፡ የሁለተኛውን ፡ ተጨማሪ ፡ ወንጀል ፡ ጠባይ ፡ የሚያቋቁም ፡ በመሆን ፡ ተፈጽሞ ፡ ሲገኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የጥፋተኛነትን ፡ ሁኔታ ፡ ሊወሰን ፡ የሚገባውን ፡ ቅጣት ፡ ለመወሰን ፤ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተመለከቱትን ፡ መሠረታዊዎችን ፡ ደንቦች ፡ መከተል ፡ አለበት ።

(ሀ) አድራጊው ፡ ወንጀሉ ፡ የሚያስገኘውንና ፡ የሚያስከትለውን ፡ ውጤት ፡ ቀድሞውንም ፡ አስቦና ፡ ገምቶ ፡ ያቀደው ፡ ጉዳይ ፡ መሆኑ ፡ ከታወቀ ፡ አስቦ ፡ በመሥራት ፡ ለተደረጉት ፡ ለሁለቱ ፡ ወንጀሎች ፡ አቅዋም ፡ የሚሆኑት ፡ ሁኔታዎች ፡ መፈፀማቸውን ፡ በመገመት ፡ ጉዳዩን ፡ በሚከተሉት ፡ ድንጋጌዎች ፡ መሠረት ፡ የተደራረቡና ፡ የከበዱ ፡ ቅጣቶች ፡ ይፈጸሙበታል ፡ [ቁ. ፩፻፹፱ ፡ እና ፡ ፩፻፺፪] ።

፪ — በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋን ፡ በሚያደርሱ ፡ ይልቁንም ፡ እንደ ፡ እሳት ፡ አደጋ ፡ ባሉ ፡ --- ወንጀል ፡ የተሠራ ፡ ሲሆን ፡ የቅጣት ፡ ማክበዱን ፡ ደንብ ፡ በግምት ፡ ውስጥ ፡ ማግባት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።”

ቁ. ፩፻፹፱ : የወንጀል : ተግባር : በተደራረበ : ጊዜ : እርግጠኛ : የሆነ : ቅጣት : ማክበድ : ጉዳይ :

“፩ --- (A) ነፃነትን : የሚያሳጡ : ቅጣቶች : ተደራርበው : በተገኙ : ጊዜ : ፍርድ : ቤቱ : ቅጣትን : የሚወስነው : ከሁሉ : ይልቅ : ከባድ : ለሆነው : ጥፋት : የተወሰነውን : ቅጣት : ነው ። እንዲሁም : ሲሆን : በተደራረቢነት : በተፈጸሙት : ጥፋቶች : መጠን : ወይም : በተሰራው : ሕግ : ድንጋጌዎች : መሠረት : ቅጣቱን : ማሳደግ : አለበት ። --- መሠረት : አድርጎ : ለያዘው : ጥፋት : በተወሰነ : ከፍተኛ : የቅጣት : ዘመን --- ላይ : የዚህ : የቅጣቱ : ዘመን : አጋማሽ : እስኪሆነው : ድረስ : መጨመር : ማሳደግ : ይችላል ።”

ቁ. ፩፻፺፪ - የሕጋዊ : ድንጋጌዎች : መደራረብ :

“ወንጀለኛው : አንድ : ዓይነት : በሆነ : ተግባርና : ባንድ : ጊዜ : አደራርቦ : በልዩ : ልዩ : ዓይነት : የቅጣት : ውሳኔ : የሚያስቀጡትን : የሕግ : ድንጋጌዎች : ጥሶ : የተገኘ : እንደሆነ : --- ፍርድ : ቤቱ : --- በቁጥር : ፩፻፹፱ : በተመለከተው : መሠረት : ቅጣቱን : አክብሮ : ለመወሰን : ይችላል ። በሕግም : በግልጽ : ተወስኖ : ሲገኝ : ፍርድ : ቤቱ : ቅጣቱን : ማክበድ : አለበት ። [ቁ. ፳፫ (፪)] ---”

ለ. ፕሮብሌሙን : (ችግሩን) : ስለማቅረብ :

እላይ : የተጠቀሱት : ቁጥሮች : ቅጣት : በከባድነት : ረድፍ : ቢቀመጡ : የሚከተለውን : ቅደም : ተከተል : ይይዛሉ ።

- ቁ. ፯፻፶፫ : ብቻውን - እስከ : ሦስት : ዓመት : እሥራት : (ቁ. ፩፻፺፩) ።
- ቁ. ፯፻፶፬ : ብቻውን - ጽኑ : እስራት : እስከ : ፮ : ዓመት :
- ቁ. ፬፻፹፰ : ብቻውን - ጽኑ : እስራት : እስከ : ፲ : ዓመት :
- ቁ. ፯፻፶፫ : እና : ቁ. ፬፻፹፰ : (ቁ. ፯፻፶፮) - ጽኑ : እሥራት : እስከ : ፲ : ዓመት : እና : እሥራት : እስከ : ፫ : ዓመት :
- ቁ. ፯፻፶፬ : እና : ቁ. ፬፻፹፰ : (ቁ. ፯፻፶፮) - ጽኑ : እስራት : እስከ : ፲፩ : ዓመት :
- ቁ. ፬፻፹፰ : እና : ቁ. ፯፻፶፫ : ወይም : ፯፻፶፬ : (ቁ. ፩፻፺፪) : ጽኑ - እስራት : ከ፲ : ዓመት : ለበለጠ : ጊዜ : ግን : እንደነገሩ : ሁኔታ : ከ፲፫ : ወይም : ፲፰ : ዓመት : ባልበለጠ : ጊዜ : (በቁ. ፩፻፺፪ : “ፍርድ : ቤቱ : ቅጣቱን : ማክበድ : አለበት” ሲል : ፍርድ : ቤቱ : የግድ : ለአንዱ : ወንጀል : ከሚሰጠው : ቅጣት : ይበልጥ : ማክበድ : አለበት : ማለቱ : ነው) :

የሚከተሉትን : ሁኔታዎች : እንደ : ምሳሌ : እንደ : ወሰድ : ለያንዳንዱ : የትኛዎቹ : ቁጥሮች : ወይም : የቁጥር : ቡድኖች : (ግሩፖች) : ተፈጻሚዎች : እንደሚሆኑ : የድንጋጌዎቹን : ቋንቋዎች : በማየት : ብቻ : እንወስን ። እያንዳንዱን : የቁጥሮች : ቡድን : ተፈጻሚ : ብናደርግ : ውጤቱ : (ቅጣቱ) : ምን : ይሆን ? ከዚያም : ቀጥሎ : የያንዳንዱ : ቁጥር : ሥራ : ወይም : ዓላማ : ምን : እንደሆነ : አግባብ : ያላቸውን : ሁኔታዎች : በማየት : ለማግኘት : እንሞክር ። እንደዚህ : ማድረግ : ያሉትን : ምርጫዎች : ይቀንሳቸው : ይሆን ? ለያንዳንዱ : ቁጥር : የተለየ : በቂ : ሥራ : ይሰጠው : ይሆን ? ወይስ : ደግሞ : እንደዚህ : ማድረግ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ለያንዳንዱ : ወንጀል : እንደ ጥፋቱ : መጠን : ቅጣት : እንዲሰጥ : ፈቅዷል : ከሚለው : አስተያየት : ጋር : ይፋለስ ይሆን ?

አንደኛ : ጉዳይ - አንድ : ሰው : የአንድ : የሌላውን : ሰው : መጽሐፍ : በቤቱ : የእ
ሳት : ማንደጃ : ውስጥ : ያቃጥለዋል = አቃጣዩ : መጽሐፍ : የሌላ : ሰው : መሆ
ኑን : ያውቃል = የመጽሐፍ : ዋጋ : ፪ : ብር : ከ፱ : ሣንቲም : ነው =

ሁለተኛ : ጉዳይ - አንድ : ሰው : ጎረቤቱ : የመስቀል : ጤፍን : ያከማቸባትን : ጎተ
ራ : ያቅጥለዋል = አቃጣዩ : የፈለገው : ጤፍን : ብቻ : ለማጥፋት : ነበር። ጎተ
ራው : ብቻውን : ስለነበር : እሳቱ : ወደሌላ : አልተራባም = ሌላ : ጉዳት : ወይ
ም : ሥጋት : በፍጹም : አልፈጠረም =

ሦስተኛ : ጉዳይ - አንድ : ሰው : በከተማ : ውስጥ : የሚገኘውን : አንዱን : ሕንፃ :
በእሳት : አያያዘው = ነገር : ግን : የእሳቱ : መነሳት : ስለታወቀ : ከባድ : አደጋ፣
ሳያመጣ : እንዲጠፋ : ተደረገ =

አራተኛ : ጉዳይ - አንድ : ሦስተኛው : ጉዳይ : ሆኖ : ግን : እሳቱ : ከመጥፋቱ : በፊት :
አሥር : ቤቶችን : አቃጠለ : ሌላውንም : የከተማውን : አካባቢ : አስግቶ : ነበር።

ሐ/ አንደኛ : ጉዳይ :

ይህ : ጉዳይ : አድራጊው : ሆነ : ብሎ : የሌላ : ሰው : ሀብት : የሆነውን : ስላቃ
ጠለ : በእርግጥ : በቁ. ፮፻፶፫ : ሥር : ይመጣል = “ወንጀልን” ለመሥራት : አቅዶ :
እና : “ሌሎችን ፅቃዎች” የሚሉት : ሐረጎች : በሚሰጣቸው : ትርጉም : መሠ
ረት : በቁ. ፬፻፹፰ : ሥርም : ሊመጣ : ይችላል = ሰውየው : “የሌላውን : ሰው :
ንብረት : ለማፍረስ” በእሳት : ስለተጠቀመ : በዚህ : ጉዳይ : በቁ. ፮፻፶፩ : ሥር :
መምጣት : የሚወስነው : “በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : በሚያደርስ :—መሣሪያ”
ለሚለው : ሐረግ : በምንሰጠው : ትርጉም : ነው = በዚህ : በተለየ : ጉዳይ : ሰውየው :
የተጠቀመበት : መሣሪያ : የግድ : በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : ማምጣት : አለ
በት : ወይ ? የተጠቀመበት : መሣሪያ : (ዘዴ)፣ የግድ : የሕዝብን : ፀጥታ : በአደጋ :
ላይ : የሚጥል : ከባድ : (ለምሳሌ : ይኸን : ያህል : ኃይል : ያለው : እሳት) : መሆን :
አለበት ? ወይስ : ደግሞ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : እሳት : “የሕዝቡን : ጸጥታ :
አደጋ : ላይ : (የ) ሚያደርስ : መሣሪያ” ነው : ብሎ : ስለወሰነ : አሁን : ዳኛው : በሕ
ዝብ : ጸጥታ : ላይ : አደጋ : መድረሱን : ሳይጠይቅ : አድራጊው : የተጠቀመበት :
መሣሪያ : እሳት : መሆኑን : ብቻ : ማረጋገጥ : አለበት : ለማለት : ይቻላል ?

ቁ. ፮፻፶፩ : ለዚህ : ተፈጻሚ : ቢሆን : ቅጣቱ : እስከ : ፫ : ዓመት : ሊደርስ :
የሚችል : አሥራት : ይሆናል = የቁ. ፬፻፹፰ : ደግሞ : እስከ : ፲ : ዓመት : ለመድ
ረስ : የሚችል : ጽኑ : አሥራት : ይሆናል = ወንጀሉ : “የእሳት : ቃጠሎ” (አርስን) :
እና : ሀብት : ማጥፋት : ቢሆን : በቁ. ፳፫ (፪) : ፩፻፹፱ እና : በቁ. ፩፻፺፪ መሠ
ረት : ዳኛው : የሁሉንም : ቅጣት : በማጠቃለል : በቁጥር : ፬፻፹፰ : ሥር : ከተሰጠው
ቅጣት : የበለጠ : መወሰን : ያለበት : ይመስላል =

በቁጥሮች : ፬፻፹፰ : ፮፻፶፩ : ወዘተ : የተወሰኑት : ቅጣቶች : እነዚህ : ቁጥሮች :
በአንደኛው : ጉዳይ : ውስጥ : በተዘረዘሩት : ጥቃቅን : ሁኔታዎች : ላይ : እንዲፈ
ጸሙ : ተብለው : የወጡ : ናቸው : ለማለት : አያስደፍሩንም = “የእሳት : ቃጠሎ”
(አርስን) : የሚለውን : ሐረግ : ወይም : የተሠራበት : መሣሪያ : “ከባድ” እንዲሆን :
ማስፈለጉን : ስንመለከት : እሳቱ : በአንድ : ምድጃ : ውስጥ : ያለ : እሳት : ሳይሆን :
አንድ : ሰው : ሊያጠፋው : የማይችል : የእሳት : ነበልባል : መሆን : እንዳለበት : እንረ
ዳለን = ቁጥር : ፬፻፹፰ : በወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ውስጥ : ይዞ : የሚገኘው :

ቦታ : ፓርላማ : ይህንን : ቁጥር : ሲያወጣ : ያሰበው : በጋራ : ፀጥታ : (ሴኩሪቲ : ኮሌክቲቭ : ላይ) : ስለሚደረጉ : ከባድና : አስጊ : ወንጀሎች : እንደሆነ : ለማወቅ : አያዳግትም ። በተጨማሪም : ቁ. ፬፻፹፰ : የሚያወሳው : ስለጋራ : እንጂ : ስለግል : ጉዳት : አይደለም : ብሎ : ማሰብ : ለዚህ : ቁጥርና : ለቁጥሮች : ፮፻፶፫-፮፻፶፭ : ልዩ : ሥራዎችን : ለመስጠት : እና : የተለያዩ : ቁጥሮች : ለአንድ : ወንጀል : የሚያገለግሉበትን : ሁኔታ : እንድናስወግድ : ይረዳናል ። ቁጥር : ፬፻፹፰ : የሚያወሳው : በጋራ : ፀጥታ : ላይ : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ነው : ብለን : ካመንን : የሚከተሉትን : ሁለት : መደምደሚያዎች : መቀበል : አለብን :- ፩ኛ/ : ይኸው : ቁጥር : ሲተረጎም : ለዚህ : ተግባር : እንዲውል : ማሰብ ፤ ፪ኛ/ : ቁ. ፮፻፶፭ : (ይህ : አንዳንድ : ጊዜ : ቁ. ፬፻፹፰ : ከቁ. ፮፻፶፫ : ወይም : ፮፻፶፬ : ጋር : እንዲገባ : የሚያደርገው) : ሲተረጎም : በገብረቶች : ላይ : የሚሠሩ : ወንጀሎች : ሲኖሩና : ከዚህም : ጋር : የኅብረት : ፀጥታ : ሥጋት : ሲኖር : ብቻ : ተፈጻሚ : መሆን : አለበት ።

ለቁ. ፬፻፹፰ : ወሰን : ማበጀት : ከተፈለገ) : “ወንጀልን : ለመሥራት : ዐቅዶ :” የሚለው : ሐረግ : ስለቁጥሩ : ዋና : ዓላማ — በጋራ : ፀጥታ : (ሴኩሪቲ : ኮሌክቲቭ) : ስለሚደረጉ : ወንጀሎች : ያወሳል : ተብሎ : እንዲወሰድ : ይገባል ። “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” (ማሊቭየሰሊ) : በጠቅላላው : አነጋገር : “በክፋት” ወይም : “ጉዳትን : ለማድረስ : በመመኘት :” ወይም : “በተገኘል :” የሚል : ትርጉም : አለው ፤ ነገር : ግን : በቁጥሩ : ውስጥ : “የኅብረት : አደጋ : ለማድረግ : አስቦ” የሚል : ሐረግ : ስላለ : “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” (ማሊቭየሰሊ) : የሚለው : ሐረግ : ነገሩን : ግልጽ : ለማድረግ : አይረዳም ። የቁጥሩ : ዓላማ : ስለኅብረት : አደጋ : ወንጀሎች : ስለሆነ : “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” (ማሊቭየሰሊ) : የሚለውን : ሐረግ : የኅብረት : አደጋ : ወንጀሎች : ብቻ : የሚመለከት : ነው : ብሎ : መወሰን : ተገቢ : ነው ። ምንም : እንኳን : ለአሁኑ : ውይይታችን : አስፈላጊ : ባይሆንም : እንዲሁ : ሌላ : ወሰን : ሲኖር : ይችላል :- ይኸውም : “ሌሎችን : ዕቃዎች” የሚለው : ሐረግ : ነው ። ይህ : ሐረግ : መጽሐፍን : ሊጠቀልል : የማይችልበት : ምክንያት : አይታይም ። ግን : በቁጥሩ : ውስጥ : ከተጠቀሱት : ዕቃዎች :- ሕንፃዎች : የግብርና : ፍሬዎች : ደኖች — እና : የዚህ : ቁጥር : ተግባር/ዓላማ : ነው : ካልነው : ሐረጉ : የሚያወሳው : ከፍ : ያሉ : ለእሳቱ : ጉልበት : ስጥተው : በኅብረት : ላይ : አደጋ : የማምጣትን : ሥጋት : ሊጥሉ : ስለሚችሉ : ሌሎች : ዕቃዎች : ብቻ : ነው : ለማለት : ያስደፍራል ። አንድ : አንቀጽ : ወይም : ቁጥር : ብዙ : ዕቃዎችን : ዘርዘር : በማጠቃለያው : ላይ : “ወይም : ሌሎችን” የሚል : ሐረግ : ሲያሰፍር : “ሌሎችን” የሚለው : ቃል : የሚያወሳው : በፊት : የተዘረዘሩትን : ዕቃዎች : ጠባይ : ያለው : (በአሁኑ : አንድ : የተወሰነ : መጠን) : ነው : ተብሎ : መታመን : አለበት : የሚል : የጠበቀ : አስተያየት : አለ ።

ቁጥር : ፮፻፶፭ : በዚህ : ሁኔታ : ወሰን : ሊበጅለት : ይችላል ። ቁ. ፷፫(፪) : እና : ቁ. ፮፻፶፭ : ተመሳሳይ : ናቸው ፤ ግን : ቁ. ፮፻፶፭ : “ቃጠሎ : በሚያስነሳ” በሚል : ቃል : ሲጠቀም : ፷፫ (፪) : ደግሞ : “እሳት : አደጋ :” በሚል : ሐረግ : ተጠቅሟል ። ስለሆነም : “ቃጠሎ : በሚያስነሳ” የሚለው : ሐረግ : በጣም : ኃይለኛና : ለሰው : መቆጣጠር : የሚያስችግር : የጋራ : ፀጥታ : (ሴኩሪቲ : ኮሌክቲቭ) ላይ : አደጋ : የሚያደርስ : “እሳት : አደጋ :” (አርሰን) : የሚል : ትርጉም : ቢሰጠው : መልካም : ነው ። ሌላው : የመለያ : ዘዴ : (ቴክኒክ) : ደግሞ : ከአንደኛው : ጋር : የተመሳሰለ : ሆኖ : የሚመሠረተውም : “በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : በሚያስነሳ : አደገኛ : መሣሪያ :” በሚለው : በቁ. ፩፻፶፭ : እና : ፷፫ (፪) : ውስጥ : በሚገኘው : ሐረግ : ላይ :

ነው። ይህ፡ ሐረግ፡ ፓርላሜንት፡ “እሳት”ን፡ በሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ [የ] ሚያስ ነላ፡ “አደገኛ፡ መሣሪያ” እንደሆነ፡ አድርጎ፡ መቁጠሩን፡ ያስተጋባል፤ ወይም፡ ፓርላሜንቱን፡ ስለአሳሰበው የእሳት፡ ዓይነት፡ ማለት፡ የሕዝብን፡ ጸጥታ፡ አደጋ፡ ላይ፡ ሊጥል፡ ይችላል፡ ተብሎ፡ ስለሚገመተው፡ የተደረገ፡ ገለጻ፡ ሊሆን፡ ይችላል። ሁለተኛው፡ አተረጓጎም፡ የሚደገፈው፡ “መሣሪያ” ለሚለው፡ ቃል፡ በተሰጡት፡ ምሳሌዎች፡ በናዳ፡ በሚፈነዳ፡ መሣሪያ፡ ወዘተ፡ ነው። ይህም፡ ቁ. ፯፻፳፭ን፡ በምንጠቀምበት፡ ጊዜ፡ የቅጣቱን፡ ክባድነት፡ ጥያቄ፡ እንድናስወግድ፡ ይረዳናል። ይህ፡ አስተያየታችን፡ ለቁ. ፬፻፹፰፡ ከሰጠነው፡ ትርጉም፡ ጋርና፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ ውስጥ፡ የጎብረት፡ (የሕዝብ)፡ ጸጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ የሚደርስ፡ ሁኔታ፡ የለም፡ ከሚለው፡ አሳብ፡ ጋር፡ አይፋለስም።

መ- ሁለተኛው፡ ጉዳይ፡

የመጀመሪያው፡ ጉዳይ፡ ያለምንም፡ ጥርጣሬ፡ ከቁጥሮች፡ ፬፻፹፰ እና፡ ፯፻፳፭፡ ውጭ፡ እንደሆነ፡ መወሰን፡ ቀላል፡ ነበር። ሁለተኛው፡ ጉዳይ፡ ከአንደኛው፡ የሚቀልበት፡ አንድ፡ መንገድ፡ አለ፡ ይኸውም፡ ምናልባት፡ አብዛኛዎቹ፡ ኢትዮጵያውያን፡ የተባለውን፡ ተግባር፡ የፈጸመ፡ ሰው፡ “የእሳት፡ ቃጠሎን” (አርሰን)፡ ወንጀል፡ ሠራ፡ ብለው፡ ያምኑ፡ ይሆናል፡ ምክንያቱም፡ እንዲህ፡ ዓይነቱ፡ ወንጀል፡ በዘልማድ፡ አነጋገር፡ “የእሳት፡ ቃጠሎ” ተብሎ፡ ስለሚጠራ፡ ነው። ስለዚህ፡ ከቁ. ፯፻፶፬፡ ይልቅ፡ ቁ. ፬፻፹፰ን፡ ይጠቅማሉ። ነገር፡ ግን፡ ለመጀመሪያው፡ ጉዳይ፡ የተሰጠው፡ ውሳኔ፡ ትክክል፡ ከሆነ፡ ሁለተኛው፡ ጉዳይም፡ በዚያው፡ መሠረት፡ ቁ. ፯፻፶፬ን፡ እንደመጣስ፡ እንጂ፡ ቁ. ፬፻፹፰ን፡ ወይም፡ ቁ. ፯፻፳፭ንና፡ ፷፫ን፡ በመተላለፍ፡ እንደተሠራ፡ ወንጀል፡ መቆጠር፡ የለበትም። አንድ፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ላይ፡ እንዳልነው፡ ወስኗል። በከተማ፡ ተስፋ፡ ሚካኤል፡ ልጃም፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ አቃቤ፡ ሕግ፡ መልስ፡ ሰጭ፡ የይግባኝ፡ ወንጀል፡ ቁጥር፡ ፭/፱፮፡ ጠቅላይ፡ የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፤ አስመራ፡ (ያልታተመ፡ ቀ. ኃ. ሥ. የኒቨር ሲቲ፡ ሕግ፡ ቤት፡ መጻሕፍት)፡ ጉዳይ፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ ያንዱን፡ ሰው፡ እህል፡ አቃጥሏል፡ ተብሎ፡ በከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ተከሶ፡ ተፈርዶበታል። ጠቅላይ፡ የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ከሱ፡ ትክክለኛ፡ አይደለም፡ ምክንያቱም፡ ይህ፡ አንቀጽ፡ ምንም፡ እንኳን፡ ስለ፡ እሳት፡ ቃጠሎ፡ ቢናገርም፡ ባንድ፡ ግል፡ ሰው፡ ንብረት፡ ላይ፡ ለተፈጸመ፡ ወንጀል፡ ሳይሆን፡ በጋራ፡ ጸጥታ፡ (ሴኩሪቲ፡ ኮሌክቲቭ)፡ ላይ፡ ስለሚፈጸሙ፡ ወንጀሎች፡ የሚደነግግ፡ ነው፤ ይህን፡ ለመሰለ፡ ወንጀል፡ አግባብ፡ ያላቸው፡ የኢትዮጵያ፡ ወ.መ. ሕግ፡ ቁ. ፯፻፶፫—፯፻፶፬፡ ናቸው፡ ሲል፡ ወሰነ። የተሰጠው፡ ምክንያት፡ አጭር፡ ቢሆንም፡ ቅሉ፡ ፍሬ፡ ነገሩን፡ ጨብጧል፤ በደራሲውም፡ አስተያየት፡ በጣም፡ ትክክል፡ ነው።

ተከላሽ፡ ሆነ፡ ብሎ፡ የሌላ፡ ሰው፡ የሆነውን፡ ዕቃ፡ እንዳያገለግል፡ ስላደረገ፡ ይህ፡ አድራጎት፡ በቁ. ፯፻፶፫፡ ወይም፡ ፯፻፶፬፡ ሥር፡ መምጣት፡ አለበት። ተከላሽ፡ “ከፍ፡ ያለ፡ ግምት፡ የሚሰጠው፡ ጉዳት” (ቁ. ፯፻፶፬)፡ ማድረሱ፡ የሚታወቀው፡ የጤፉን፡ ዋጋ፡ መገመት፡ ወይም፡ የጤፉን፡ ዋጋ፡ ከሌሎች፡ የተገባጀው፡ ሀብት፡ ዕቃዎች፡ ዋጋ፡ ጋር፡ በማመዛዘን፡ ወይም፡ ደግሞ፡ ከነዚህ፡ በተለየ፡ መለኪያ፡ (ስታንዳርድ)፡ በመጠቀም፡ ሊሆን፡ ይችላል። በአሁኑ፡ ጉዳይ፡ እሳቱ፡ በሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ ለማምጣት፡ የሚችል፡ ኃይል፡ ነበረው፤ ግን፡ አደጋውን፡ ለማድረስ፡ ፍላጎት፡ አልነበረም፡ እሳቱም፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ አደጋ፡ አላደረሰም። ቁ. ፯፻፶፭ “በሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ላይ፡ አደጋ፡ በሚያደርስ፡ መሣሪያ” ሲል፡ አደጋው፡ ፍጻሜ፡ ባያገኝም፤ በሕዝብ፡ ላይ፡ አደጋ፡ ሊያመጣ፡ የሚችል፡ የተወሰነ፡

ኃይል ፡ ስላለው ፡ መናገሩ ፡ ከሆነ ፡ የአሁኑ ፡ ጉዳይ ፡ በቁ. ፳፻፶፮ ፡ በሱም ፡ በኩል ፡ በቁ. ፬፻፹፰ ፡ ሥር ፡ ሊመጣ ፡ ይችላል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የቁ. ፳፻፶፮ ፡ ኃይል ፡ ቃል ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ በርግጥ ፡ አደጋ ፡ ያደረሰ ፡ ታላቅ ፡ እሳትን ፡ የሚመለከት ፡ ከሆነ ፡ ቁ. ፳፻፶፮ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ አይሆንም ፡ ቁ. ፬፻፹፰ ፡ ያለ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፶፮ ፡ ዕርዳታ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ “ወንጀልን ፡ ለመሥራት ፡ አቅዶ” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የተጋለጸውን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ቢያጠቃልል ፡ ነው ።

ቁ. ፳፻፶፫ን ፡ የጣሰ ፡ እስከ ፡ ፫ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ በሚችል ፡ እሥራት ፡ ሊቀጣ ፡ ይችላል ፤ የቁ. ፳፻፶፬ ፡ ቅጣት ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ሊሆን ፡ የቁ. ፬፻፹፰ ፡ እስከ ፡ ፲ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ቆይታ ፡ እና ፡ ፳፻፶፮ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ በሆኑ ፡ ቅጣቱ ፡ እስከ ፡ ፲፮ ፡ ዓመት ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ እስራት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

የአንድ ፡ ድንጋጌ ፡ ቃላት ፡ ብቻቸውን ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ጠቃሚ ፡ ፍቺ ፡ ለመስጠት ፡ አለመቻላቸውን ፡ የምንገነዘብበት ፡ ሁኔታ ፡ እንደገና ፡ ገጥሞናል ፡ ማለት ፡ ነው ። “ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ የሚሰጠው ፡ ጉዳት” የሚለው ፡ ሐረጋዊ ፡ መለኪያ ፡ (ስታንዳርድ) ፡ ግልጽ ፡ (የተወሰነ) ፡ ካለመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ ማናቸውም ፡ ሁለት ፡ ሰዎች ፡ “ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ አንድ ፡ አስተያየት ፡ ይሰጣሉ ፡ ብሎ ፡ ለማመን ፡ ያስቸግራል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ይህንን ፡ ለመወሰን ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ መለኪያ ፡ (ስታንዳርድ) ፡ ይጠቀማሉ ፡ ለማለት ፡ ያስቸግራል ። ይህ ፡ ውሳኔ ፡ በዳኛው ፡ ብቻ ፡ የሚወሰን ፡ በሆነ ፡ ዳኛው ፡ እላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ መጀመሪያ ፡ በፊቱ ፡ ያለው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ እንደሚገባው ፡ ከገመተ ፡ በኋላ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ የጉዳቱ ፡ ዋጋ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ ይወሰን ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ውሳኔ ፡ መንግሥት ፡ የግል ፡ ተበዳዩ ፡ እቤቱታ ፡ ሳያቀርብ ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ መቻል ፡ አለመቻሉን ፡ የሚገልጽ ፡ ስለሆነ ፡ ውሳኔው ፡ መሰጠት ፡ ያለበት ፡ ነገር ፡ ከመሰማቱ ፡ አስቀድሞ ፡ ነው ። ይህ ፡ ደረጃ ፡ (ስታንዳርድ) ፡ “ጠቅላይ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ ቢቀርብለትም ፡ ባይቀርብለትም ፡ ክስ ፡ ሊቀርብባቸው ፡ የሚችለው ፡ ጉዳዮች” ከሚለው ፡ ደረጃ ፡ (መለኪያ) ፡ የተሻለ ፡ ላይሆን ፡ ይችላል ።

በተለይ ፡ በዚህ ፡ በእሳት ፡ በደረሰው ፡ የሀብት ፡ ብልሽት ፡ የሀሳብ ፡ አንድነትና ፡ (ኮንሲስታንሲ) ፡ ሁልጊዜ ፡ ምክንያትን ፡ የመፈለግ ፡ (ራሽናሊቲ) ፡ ዓላማችንን ፡ እንደተቀጽላ ፡ ደረጃ ፡ (መለኪያ) ፡ ልንጠቀምበት ፡ እንችላለን ። ከታሪክ ፡ ለመረዳት ፡ እንደሚቻለው ፡ ከሆነ ፡ ሰብልን ፡ ወይም ፡ ቤትን ፡ ማቃጠል ፡ የተቃጠለው ፡ ሰብል ፡ ወይም ፡ ቤት ፡ ግምት ፡ ትንሽ ፡ ቢሆንም ፡ እንኳን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ እንደተልቀው ፡ ወንጀል ፡ የሚቆጠር ፡ ነው ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡ መጠነኛ ፡ ሀብት ፡ ባለው ፡ ገበሬ ፡ ላይ ፡ ትንሹ ፡ ቃጠሎ ፡ እንኳን ፡ ታላቅ ፡ ጉዳት ፡ ሊያደርስበት ፡ መቻሉ ፡ ነው ። ይህ ፡ አንድኛ ፡ የደረሰው ፡ ጉዳት ፡ መጠን ፡ መረዳት ፡ ያለበት ፡ በገንዘብ ፡ ማለት ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ብር ፡ ጠፍቷል ፡ በሚል ፡ መለኪያ ፡ አለመሆኑን ፡ ያስረዳናል ። ጉዳት ፡ የደረሰበት ፡ ሰብል ፡ መጠን ፡ ከጠቅላላው ፡ የገበሬው ፡ ሰብል ፡ ጋር ፡ ሲነፃፀር ፡ ከፍተኛ ፡ ከሆነ ፡ ዋጋው ፡ ቢበዛም ፡ ቢያንስም ፡ ወይም ፡ የሰብሉ ፡ መጠን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ቢሆንም ፡ ባይሆንም ፡ ለተጉጂው ፡ “ከፍ ፡ ያለ” ነው ። በሕግም ፡ አስተያየት ፡ እንዲሁ ፡ መሆን ፡ አለበት ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ ቁ. ፳፻፶፬ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ባለው ፡ አቀማመጥ ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። አሁን ፡ በምንጋገርበት ፡ ቦታ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የሚያወሳው ፡ በሀብት ፡ ላይ ፡ ስለሚደርስ ፡ ጉዳት ፡ በአንክር ፡

ይናገራል ፣ ስለሆነም ፣ የጉዳቱን ፣ መጠን ፣ የሚመለከቱት ፣ ድንጋጌዎች ፣ የሚያውቁት ፣ በግል ፣ ሰው ፣ ላይ ፣ ስለደረሰ ፣ ጉዳት ፣ መጠን ፣ እንጂ ፣ ስለአንድ ፣ ጠቅላላ ፣ መለኪያ ፣ አይደለም ።

የምንሰጠውን ፣ አስተያየት ፣ አስቀድመን ፣ ብናቀርብ ፣ እና ፣ ሰብልን ፣ ወይም ፣ ቤትን ፣ ማቃጠል ፣ እንደ ፣ እሳት ፣ ቃጠሎ ፣ ወንጀል ፣ የሚይቆጠሩበት ፣ ሁኔታዎች ፣ ይገኛሉ ፣ ብንል ፣ ይህንኑ ፣ መደምደሚያ ፣ የሚደግፍ ፣ ተጨማሪ ፣ ምክንያት ፣ ለጫግኘት ፣ እንችላለን ።

እንዲሁም ፣ ሆኖ ፣ በብዙዎች ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ አስተያየት ፣ እንዲህ ፣ ያለው ፣ ድርጊት ፣ ወደ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ያመራል ፣ የሚል ፣ ነው ። በሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ቁ. ፬፻፹፰ ፣ ተፈጻሚ ፣ ባይሆን ፣ እንኳን ፣ በሕዝብ ፣ ጸጥታ ፣ ላይ ፣ አደጋ ፣ ሊያደርስ ፣ በሚችል ፣ እሳት ፣ የተጠቀመ ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣ አድራጊው ፣ እሳቱ ፣ የተባለውን ፣ አደጋ ፣ እንዲያደርስ ፣ ባይመኝና ፣ እሳቱም ፣ ጉዳት ፣ ባያመጣ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ሊፈረድበት ፣ ይገባዋል ። ይህ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ተገቢ ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ ለመቀበል ፣ በእሳቱ ፣ መጠቀም ፣ “ከፍ ፣ ያለ ፣ ግምት ፣ የሚሰጠው ፣ ጉዳት ፣” የሚያደርስ ፣ ተግባር ፣ ነው ፣ ወይም ፣ ደግሞ ፣ “ከፍ ፣ ያለ ፣ ግምት ፣ የሚሰጠው ፣ ጉዳት ፣” ለማድረስ ፣ የሚችል ፣ የሙከራ ፣ ተግባር ፣ የሚለውን ፣ አተረጓጎም ፣ መከተል ፣ ያስፈልጋል ። እንዲህ ፣ ከሆነ ፣ ደግሞ ፣ ከባድ ፣ ቅጣት ፣ ለመሰጠት ፣ ይቻላል ። ከዚህ ፣ በተቃራኒ ፣ መንገድ ፣ የቅጣቱን ፣ ከባድነት ፣ ማቃለል ፣ ሕዝብ ፣ ለዳኝነት ፣ የሚሰጠውን ፣ ክብር ፣ (እምነት) ፣ ሊነሳ ፣ ይችላል ።

ቁ. ፬፻፹፰ ፣ ፳፫ን ፣ እና ፣ ፯፻፶፮ን ፣ በሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ተፈጻሚ ፣ ላለ ማድረግ ፣ ብዙ ፣ ምክንያቶች ፣ መኖራቸውን ፣ ማስረዳት ፣ ይቀረጻል ። ሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ በሕግ ፣ አውጪው ፣ ክፍልም ፣ ሆነ ፣ በዳኞች ፣ እንደ ፣ ከባድ ፣ ወንጀል ፣ መቆጠር ፣ ይኖርበታል ። ቢሆንም ፣ በሕዝብ ፣ ፀጥታ ፣ ላይ ፣ ከፍ ፣ ያለ ፣ አደጋ ፣ የማድረስ ፣ ጠባይና ፣ አደጋውን ፣ የማድረስ ፣ አሳብ ፣ መኖራቸውን ፣ ከሚያሳዩት ፣ ሦስተኛ ፣ እና ፣ አራተኛ ፣ ጉዳዮች ፣ በጣም ፣ ይቀላል ። እንዲህ ፣ ዓይነት ፣ ልዩነት ፣ ካለ ፣ የቅጣት ፣ መጠን ፣ ልዩነትም ፣ እንደሚኖር ፣ ይገመታል ። ግን ፣ ሁለተኛው ፣ ጉዳይ ፣ በርግጥ ፣ በቁ. ፯፻፶፬ ፣ ሥር ፣ ስለሚመጣ ፣ (ለጊዜው ፣ ቁ. ፯፻፶፫ን ፣ ተወት ፣ እናድርግና) ፣ አሁን ፣ ያለው ፣ ምርጫ ፣ በቁ. ፯፻፶፬ ፣ እንጠቀም ፣ ወይስ ፣ በቁ. ፬፻፹፰ ፣ የሚለው ፣ አይደለም ፣ ምርጫው ፣ ቁ. ፯፻፶፬ን ፣ ብቻ ፣ ከሥራ ፣ ላይ ፣ እናውል ፣ ወይስ ፣ ቁ. ፯፻፶፬ ፣ እና ፣ ቁ. ፬፻፹፰ን ፣ በአንድነት ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ እናውል ፣ የሚል ፣ ነው ። ሁለተኛውን ፣ ምርጫ ፣ በሁለት ፣ ምክንያቶች ፣ ለመቃወም ፣ ይቻላል ። አንደኛ ፣ እንዲህ ፣ ካደረግን ፣ ሁለተኛውን ፣ ሦስተኛውንና ፣ አራተኛውን ፣ ጉዳዮች ፣ በሚመለከቱ ፣ ቅጣቶች ፣ መካከል ፣ ልዩነት ፣ ሊኖር ፣ አይችልም ፣ ሁለተኛ ፣ ለመጀመሪያው ፣ ጉዳይ ፣ መፍትሔ ፣ መሠረት ፣ ይሆናሉ ፣ ብለን ፣ ያቀረብናቸውን ፣ ሐሳቦች ፣ አድክሞ ፣ መፍትሔውንም ፣ አጠራጣሪ ፣ ያደርገዋል ።

ሁለተኛው ፣ ነጥብ ፣ ተጨማሪ ፣ ገለጻ ፣ ያስፈልገዋል ። ለአንደኛው ፣ ጉዳይ ፣ የቀረበው ፣ መፍትሔ ፣ የቁጥር ፣ ፬፻፹፰ን ፣ አቀማመጥ ፣ በመመልከት ፣ ቁጥሩ ፣ በአንዳንድ ፣ የእሳት ፣ አይነቶች ፣ በሕዝብ ፣ ፀጥታ ፣ ላይ ፣ ስለሚደርስ ፣ አደጋ ፣ የተደነገገ ፣ ነው ፣ ብለን ፣ በሰጠነው ፣ ውሳኔ ፣ ላይ ፣ የተመሠረተ ፣ ነው ፣ ስለዚህ ፣ “ወንጀል ፣ ለመሥራት ፣ አቅዶ” የሚለው ፣ ሐረግ ፣ ስለተባለው ፣ አደጋ ፣ ያለውን ፣ አንድ ፣ ዓይነት ፣ ስሜት ፣ የሚያመለክት ፣ መሆን ፣ አለበት ፣ ስለእሳቱ ፣ ኃይል ፣ ምንም ፣ ሳያወሳ ፣ ወንጀልን ፣ ለመሥራት ፣ አቅዶ ፣ ወይም ፣ የጎበረት ፣ አደጋን ፣ ለማድረስ ፣ አስ

ቦ : እሳት : ስላያያዘ : ሰው : ይናገራል ። ስለዚህ : ይህን : ቁጥር : በሁለተኛው : ጉዳይ ላይ : ተፈጻሚ : ለማድረግ : ከፈለግን : “ወንጀልን : ለመሥራት : አቅዶ :” በሚለው : ሐረግ : ላይ : ስለአንደኛው : ጉዳይ : ስንነጋገር : ያደረግናቸውን : ወሰኖች : ማንሳት : አለብን ። በአንድ : ቃል : ወይም : ሐረግ : ትርጉም : በየጊዜው : መቀያየር : ደግሞ : ወላዎይነት : (ኢንኮንሲስተንሲ) : ስለሚፈጥር : ጥሩ : ድርጊት : አይመስልም ። በቁጥር : ፳፻፶፭ : እና : ፳፻፲ : ስለአእምሮ : ሁኔታ : ሳይሆን : “በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : ስለሚያደርስ : አደገኛ : መሣሪያ” ይናገራሉ ። አደገኛው : መሣሪያ : “እሳት” ነው : ብንል : ይህ : የተባለው : ሐረግ : “ማናቸውም : እሳት” “የተወሰነ : ኃይል : ያለው : ማናቸውም : እሳት” ወይም : “ማናቸውም : የሕዝብ : ጸጥታን : በአደጋ : ላይ : የሚጥል : እሳት” የሚል : ትርጉም : ሊኖረው : ይችላል ። ስለአንደኛው : ሁኔታ በተነጋገርንበት : ጊዜ : “ማናቸውም : እሳት” የሚለውን : ትርጉም : ትተነዋል ። ይህንንም : ያደረግነው : ይህ : ፍቺ : ሁለት : ልዩ : ጥቅሞችን : ማለት : የሕዝብ ፣ ፀጥታንና : ንብረትን : አንድ : የወንጀል : ተግባር : አደጋ : የደረሰባቸው : እንደሆነ ፣ ድንጋጌዎቹ : ቅጣቱ : እንዲከብድ : ይፈቅዳሉ : ወይም : ያዛሉ : ከሚለው : አሳብ : ጋር : ተስማሚ : ስላልሆነ : ነው ። ይኸውም : ዓላማ : “የተወሰነ : መጠን : ያለው : ማናቸውም : እሳት” የሚለውን : ፍቺ : እንድናስወግድ : ያደርገናል ። እንዲህ : ያሉ : የእሳት : ዓይነቶች : በሙሉ : በሕዝብ : ፀጥታ : ላይ : አደጋ : እንዲጥሉ : አልታሰቡ : ይሆናል ። ወይም : አላደረሱ : ይሆናል ። ስለዚህ : እንደዚህ : ያሉ : የእሳት : ዓይነቶች ሁሉ : በተባሉበት : ሁለት : ጥቅሞች : (ኢንተረስትስ) : ላይ : ጉዳት : ስለማያመጡ : ከባድ : ቅጣት : እንዲሰጥ : የሚያደርጉት : ምክንያቶች : አይኖሩም ። በተጨማሪም : በ፫ኛው : ጉዳይ : እንደምንመለከተው : ትንሽ : እሳት : በሕዝብ : ጸጥታ : ላይ : አደጋን : ሊያደርስ : ይችላል ። ቁጥር : ፳፻፶፭ንና : ፳፻፲ን : ለቁጥር : ፬፻፹፰ : እና : ፳፻፶፫-፶፬ ረዳት : አድርጎ : በሙሉ ሰድ : በመጠኑ : ጠባዩን : በለወጠ : ዘዴ : (መንገድ) : ይህንኑ : ውጤት : ለማግኘት : ይቻላል ። ደህና : አእምሮ : ባለው : ሰው : ግምት : መሠረት : ቁጥር : ፬፻፹፰ : ሳይጣስ : ቁጥር : ፳፻፶፭ን : ተፈጻሚ : ማድረግ : አይገባም ። በአሁኑ : ጉዳይ : ላይ : ቁጥር : ፬፻፹፰ : ተፈጻሚ : አይሆንም : ብለን : ስለወሰንን : ቁጥር : ፳፻፶፭ም : ተፈጻሚነት : የለውም : ማለት : ተገቢ : ነው ።

ሠ- ሦስተኛ : ጉዳይ :

ሦስተኛው : ጉዳይ : ሁለተኛው : ጉዳይ : ያልመለሰውን : ጥያቄ : የሚመልስ : ነው ። ለመጀመሪያ : ጊዜ : በአተረጓጎማችን : ውስጥ : ለቁጥር : ፬፻፹፰ : መጣስ : የሚያስፈልገውን : የሕሊና : ሁኔታ : እናገኛለን ። በሌላ : በኩል : ደግሞ : ምንም : ከባድ : ጉዳት : ስላልደረሰ : በሀብት : ላይ : ጉዳት : ስለማድረስ : (የሚያወሱት : ቁጥሮች : ተፈጻሚነት : ይኖራቸው : ይሆን ? ቁጥር : ፬፻፹፰ በጉዳዩ : ላይ : ተፈጻሚ : ለመሆን : መቻሉን : ከፍሬ : ነገሩ : ለመረዳት : ይቻላል ። እላይ : እንደተመለከተው : በቁጥሩ : ኃይለ : ቃል : መሠረት : መኖር : ያለበት : ሁኔታ : የጉዳቱ : መድረስ : ወይም : የአደገኛነት : ጠባይ : ሳይሆን : አንድ : ነገርን : ለማድረስ : አስቦ : እሳትን : መለኮስ : ብቻ : ነው ። አደጋው : ካልደረሰ : ወይም : የአደገኛነት : ጠባይ : ካልተፈጠረ : የአድራጊውን : አሳብ : ለማወቅ : አያዳግትም : ወይ : የሚል : ጥያቄ : እዚህ : ላይ : ይቀርብ : ይሆናል ። ነገር : ግን : ወንጀሉ : ተሠርቷል : ብሎ : ክስ : ለማቅረብ : የሚያስፈልገው : አንድ : ነገርን : በማሰብ : የተፈጸመ : ተግባር : ሲሆን : የአሁኑ : ጉዳይ : ሁለቱንም : አሟልቶ : ይዛል ።

የቁጥሮች : ፳፻፶፫ : ፳፻፶፬ : እና : ፳፻፶፭ : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : መሆን : ይበልጥ : አጠራጣሪ : ሙስሎ : ይታያል ። በቁጥር : ፳፻፶፫ : እና : በቁጥር : ፳፻፶፬ :

ኃይለ ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ እነዚህን ፡ ቁጥሮች ፡ በመተላለፍ ፡ ተደርገዋል ፡ ሊባል ፡ የሚችሉት ፡ ወንጀሎች ፡ ውጤት ፡ ያገኙ ፡ በንብረት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ በማድረስ ፡ የተሠሩ ፡ ወንጀሎችን ፡ ብቻ ፡ ይመስላሉ ። እነዚህ ፡ ቃላት ፡ ይህ ፡ የንብረት ፡ መፍረስ ፡ አድራጊው ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ለማድረስ ፡ ባለው ፡ ፍላጎት ፡ ሰበብ ፡ የተገኘ ፡ ውጤት ፡ እንጂ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የመጀመሪያ ፡ ዓላማ ፡ አይደለም ፡ የሚለውን ፡ አሳብ ፡ አይደግፉም ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። የነዚህም ፡ ውሳኔዎች ፡ ውጤት ፡ ተደጋግሞ ፡ ተነግሮአል ። ቁጥር ፡ ፬፻፶፫ ፡ ወይም ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፶፬ ፡ ከቁጥር ፡ ፬፻፶፭ ፡ እና ፡ ከቁጥር ፡ ፳፫ ፡ ጋር ፡ በተነበበ ፡ ወቅት ፡ ተፈጻሚ ፡ ከሆኑ ፡ በቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ መጣስ ፡ የሚደርሰው ፡ የ፲ ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ ከ፲፫ ፡ እስከ ፡ ፲፭ ፡ ዓመት ፡ ሊረዝም ፡ መቻሉ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ እንዲረዝም ፡ ግዴታና ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕጉ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ እያንዳንዱ ፡ ውሳኔ ፡ የራሱ ፡ ብቻ ፡ የሆነ ፡ የተለየ ፡ ሥራ ፡ አለው ፡ ብለን ፡ ካመንን ፡ አንዱ ፡ ብቻውን ፡ ሊያገለግል ፡ የሚችልበት ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ሁኔታዎች ፡ እንዲኖሩ ፡ ያስፈልጋል ።

ወንጀለኛው ፡ በራሱ ፡ ንብረት ፡ ወይም ፡ በጠፍ ፡ መሬት ፡ እሳት ፡ የሚለኩስ በት ፡ ጊዜ ፡ እምብዛም ፡ ስለማይገኝ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሁኔታ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ ለታቀደበት ፡ ዓላማ ፡ “የማያጠራጥር ፡ ምሳሌ” ተብሎ ፡ ሊጠቀስ ፡ አይገባውም ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ልዩነት ፡ መፈጠር ፡ ያለበት ፡ የሕሊና ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የወንጀለኛው ፡ የሕሊና ፡ ፍላጎት ፡ ሕዝብን ፡ ለመጉዳት ፡ ከሆነ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ ብቻ ፡ አግባብ ፡ ይኖረዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ፍላጎቱ ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ለመጉዳት ፡ ከሆነ ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፶፬ ፡ ወይም ፡ ፮፻፶፫ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናል ። ቅጣቱ ፡ የሚከብደውና ፡ ሁለቱም ፡ ውሳኔዎች ፡ በተደራራሪነት ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆኑት ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሁለቱ ፡ ፍላጎቶች ፡ ማለት ፡ ሕዝብን ፡ መጉዳትና ፡ የሌላውን ፡ ንብረት ፡ መፍረስ ፡ አንድነት ፡ ተጣምረው ፡ በሚገኙ ፡ በት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከ፩—፲ ፡ ዓመት ፡ የሚደርስ ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ፫ኛውን ፡ ጉዳይ ፡ ለሚመስሉ ፡ ሁኔታዎች ፡ በቁ ፡ ቅጣት ፡ ነው ። የቁጥር ፡ ፮፻፶፭ ፡ “የተለየ ፡ አሠራሮች” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ እላይ ፡ ያቀረብነው ፡ ትርጉም ፡ ትክክል ፡ መሆኑን ፡ ያመለክተናል ።

እላይ ፡ ካደረግነው ፡ ምሳሌ ፡ ጋር ፡ የማይስማሙ ፡ ክርክሮች ፡ አሉ ። እነዚህ ፡ ነጥቦች ፡ ለሁሉም ፡ ሰው ፡ ባይሆንም ፡ እንኳን ፡ ለጸሐፊው ፡ አጥጋቢ ፡ ሆነው ፡ ይታያሉ ። ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ ፡ የራሱ ፡ የተለየ ፡ ሥራ ፡ አለው ። ይኸውም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ እሳት ፡ በማስነሳት ፡ የሕዝብን ፡ ጸጥታ ፡ በአደጋ ፡ ላይ ፡ የሚጥሉትን ፡ ወይም ፡ ሥጋት ፡ የሚፈጥሩትን ፡ ወንጀሎች ፡ መቅጣት ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፮፻፶፫ና ፡ ፮፻፶፬ም ፡ እንደዚሁ ፡ የግላቸው ፡ የሆነ ፡ የተወሰነ ፡ ተግባር ፡ አላቸው ፤ እርሱም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ የሚያበላሹትን ፡ ተገቢ ፡ ቅጣት ፡ መስጠት ፡ ነው ። በሕዝብ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ሳይፈጠር ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ በእሳት ፡ ማቃጠል ፡ እንደሚቻል ፡ አይተናል ። ነገር ፡ ግን ፡ የግል ፡ ሀብትን ፡ ሳይቃጠሉ ፡ በእሳት ፡ አደጋ ፡ በሕዝብ ፡ ጸጥታ ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ማምጣት ፡ አይቻልም ። የሌላ ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ሳይቃጠል ፡ በሕዝብ ፡ ፀጥታ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ ይፈጠራል ። ለማለት ፡ በጣም ፡ ያስቸግራል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የግል ፡ ንብረትን ፡ ማቃጠል ፡ የመጀመሪያው ፡ ዓላማ ፡ ባይሆንም ፡ በደራሲው ፡ አስተያየት(ና) ፡ በቁጥር ፡ ፶፰ ፡ መሠረት ፡ አድራጊው ፡ አስቦ ፡ ሠርቶታል ። ለማለት ፡ ይቻላል ። በቁጥር ፡ ፶፰(፩) ፡ ሁለተኛውን ፡ ዐረፍተነገር ፡ “የአጥፊነት ፡ ተግባር ፡ በራሱ ፡ ፈቃድና ፡ አሳብ ፡ እንደተፈጸመ ፡ የሚቆጠረው ፡ ጥፋተኛው ፡ ይህ ፡ ሥራው ፡ በወንጀል ፡ ቅጣትን ፡ እንደሚያመጣበት ፡ እየተረዳ ፡ የሆነው ፡ ይሁን ፡ በማለት ፡ ይህንኑ ፡ የወንጀል ፡ ተግባርን ፡ ዐውቆ ፡ በገዛ ፡ ፈቃዱ ፡ በፈጸመ ፡ ጊዜ ፡ ነው” የሚለውን ፡ እንኳን ፡ ተወትብናደርግ ፡ ከዋናው ፡ የወንጀል ፡ ዓላማ ፡ በቀጥታ ፡ የሚከተለው ፡ ሌላው ፡ ወንጀል ፡ በአ

ድራጊው ፡ ሙሉ ፡ ፍላጎት ፡ እንደተደረገ ሆኖ ፡ ይቆጠራል ፤ ለምሳሌ ፡ የሕዝብን ፡ ፀጥታ ፡ በቃጠሎ ፡ አደጋ ፡ ላይ ፡ ለመጣል ፡ ንብረትን ፡ በእሳት ፡ ማቃጠል ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፣¹⁶ እንደዚህ ፡ ሲሆን ፡ ሁለቱም ፡ ፍላጎቶች ፡ ተገኙ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ሁለቱም ፡ ቁጥሮች ፡ ፳፻፶፫ ፡ እና ፡ ፳፻፶፬ ፡ የሚገልጹት ፡ ፈልጎ ፡ ወይም ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ስለማጥፋት ፡ ስለሆነ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በርግጥ ፡ ንብረት ፡ ባይበላሽ ፡ ለማበላሸት ፡ በመሞከር ፡ ብቻ ፡ ሊያስከስስ ፡ ይችላል ።

የቀረን ፡ አስቸጋሪ ፡ ነገር ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ንብረትን ፡ ለማጥፋት ፡ “የተለየ ፡ ፍላጎት” የሚለውን ፡ ሐረግ ፡ ትርጉም ፡ መወሰን ፡ ነው ። ከዚህ ፡ የምንረዳው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፶፮ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ የወንጀለኛው ፡ ፍላጎት ፡ (አሳብ) ፡ መኖር፡አለበት።ግን፡ እንዲህ ፡ ብሎ ፡ በማመን ፡ ሊደርስ ፡ የሚችለውን ፡ ሁኔታ ፡ እንመልከት ፡- አንድ ፡ ሰው ፡ የጠላቱን ፡ ቤት ፡ ብቻ ፡ ለማቃጠል ፡ ፈልጎ ፡ ግን ፡ በእሳቱ ፡ ሕተማውን ፡ ሁሉ ፡ በሥጋት ፡ ላይ ፡ ጣለው ። ቍ. ፳፻፶፮ ፡ ለዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናል። አጥፊውም ፡ በረዥም ፡ ጊዜ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣል ። ሌላው ፡ ሰው ፡ ደግሞ ፡ በሕብረተሰቡ ፡ ሰቡ ፡ ላይ ፡ ቁጭቱን ፡ ለመወጣት ፡ ቢሻና ፡ ሁከት ፡ ለመፍጠር ፡ ብቻ ፡ በመፈለግ ፡ እንዲህም ፡ ሲያደርግ ፡ በንብረት ፡ ላይ ፡ ሊደርስ ፡ የሚችለውን ፡ ጉዳት ፡ ፈቅዶና ፡ ተቀብሎ ፡ እሳት ፡ ለኮስ ፡ ይህ ፡ ከፍተኛ ፡ ወንጀል ፡ ሊሠራ ፡ አቅዶ ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ የሚከሰሰው ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ን ፡ በመጣስ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ለአእምሮ ፡ ግምት ፡ ግራ ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ማድረጉ ፡ ልዩነት ፡ የሌለው ፡ መከፋፈል ፡ መፍጠር ፡ ይሆናል ፤ ወይም ፡ የተፈጠረው ፡ ልዩነት ፡ እኛ ፡ የደረሰንበትን ፡ ውጤት ፡ ይቃረናል ። ስለዚህ ፡ ይህን ፡ መቀበል ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ።

አንድ ፡ ሰው ፡ የእሳት ፡ ቃጠሎ ፡ አድርጎል ፡ ተብሎ ፡ ሲፈረድበት ፤ በጠፋው ፡ ንብረት ፡ መጠን ፡ ደግሞ ፡ ንብረትን ፡ በማጥፋት ፡ ሊቀጣ ፡ ይችላል ። እንጂ ፤ ንብረትን ፡ ለማጥፋት ፡ በመሞከር ፡ በተደራቢ ፡ ወንጀል ፡ ሊቀጣ ፡ አይችልም ። በደራሲው አስተያየት ፡ ግን ፡ “የተለየ ፡ አሠራሮች” የሚለው ፡ ሐረግ ፡ እንዴት ፡ ይህን ፡ ለማለት ፡ እንደሚያስችል ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ። ስለቁጥር ፡ ፳፻፶፬ ፡ በሁለተኛው ፡ ጉዳይ ፡ የተሰጠውን ፡ ፍቺ ፡ ለሦስተኛውም ፡ ከተጠቀምንበት ፡ የሦስተኛው ፡ ጉዳይ ፡ ወንጀለኛ ፡ በከባድ ፡ የንብረት ፡ መጥፋት ፡ ሙከራ ፡ (ቁጥር ፡ ፳፻፶፬) ፡ ሊከሰስ ፡ ይቻላል፤ በተደራቢ ፡ ደግሞ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፹፰ን ፡ ጥሷል ፡ ተብሎ ፡ ለመክሰስ ፡ ይቻላል ። ግን ፡ ከዚህ ፡ የተቃረነ ፡ ፍቺ ፡ ሊሰጥ ፡ ይቻላል ።

በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ተከላኹ ፡ በተደራቢ ፡ ወንጀል ፡ ሊፈረድበት ፡ ከተቻለ ፡ በደራሲው ፡ አስተያየት ፡ መጀመሪያ ፡ የሚከተለው ፡ ጥያቄ ፡ መመለስ ፡ አለበት ። ተደራቢ ፡ ወንጀል ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ቁ. ፳፻፶፮ ፡ ፳፫ ፡ ፬፻፶፪ ፡ ለእሳት ፡ ቃጠሎ ፡ ከሚሰጠው ፡ ከፍተኛ ፡ ቅጣት ፡ (፲ ፡ ዓመት) ፡ እንዲበልጥ ፡ ያስገድዳሉን ፡ ወይስ ፡ ቢበልጥ ፡ አይቃወሙም ፡ ማለት ፡ ነው? የግድ ፡ ቅጣቱ ፡ ከ፲ ፡ ዓመት ፡ ይብልጥ ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ “በሕግም ፡ በግልጽ ፡ ተወስኖ ፡ ሲገኝ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ (በቁጥር ፡ ፻፹፬ ፡ መሠረት) ፡ ቅጣቱን ፡ ማክበድ ፡ አለበት ፡ (ቁጥር ፡ ፳፫ ፡ (፪))” ከሚለው ፡ የቁጥር ፡ ፻፺፪ ፡ አባባል ፡ ውጤት ፡ ጋር ፡ ይመስላል ። ቅጣትን ፡ ማክበድ ፡ ማለት ፡ የሚከተሉት ፡ ሁለት ፡ ፍሬዎች ፡ ሊኖሩት ፡ ይችላል ፡ አንደኛ ፡ ለአንዱ ፡ ወንጀል ፡ ብቻ ፡ ከሚሰጠው ፡ ቅጣት ፡ ማብለጥ ፤ ፪ኛ/ ለአንደኛው ፡ ወንጀል ፡ ሊሰጠው ፡ ከሚገባው ፡ ቅጣት ፡ ወሰን ፡ እንዲ

16. እዚህ ፡ ላይ ፡ ፒ ፡ ግራቭንን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፶፮ ፡ ይመለከታል ።

ያልፍ፡ ግን፡ በቁጥር፡ ፻፹፱፡ እንዲያልፍ፡ መብት፡ የተሰጠው፡ ድረስ፡ ለማክበድ፡ ነው። ቅጣቱ፡ ከበድ፡ ካለው፡ ወንጀል፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ ወሰን፡ መብላጥ፡ አለበት፡ የሚለው፡ ፍቺ፡ ከሕሊና፡ ግምት፡ የራቀ፡ ነው። የግድ፡ መፈጸም፡ ያለባቸው፡ ሚዛናዊ፡ ፍትሕ፡ እንዳይሰጥ፡ ሊያደርጉ፡ ይችላሉ። ይህም፡ የሚሆነው፡ ዳኛው፡ እንደ፡ ጉዳዩ፡ ሁኔታ፡ ቅጣቱን፡ ሊወስን፡ ባለመቻሉ፡ ነው። እዚህ፡ የግድ፡ መሰጠት፡ ያለበት፡ የቅጣት፡ ጊዜ፡ በርግጥ፡ ከባድ፡ ነው። እንዲህ፡ ማድረጉ፡ የፓርላሜንቱ፡ ዓላማ፡ ነው። ማለት፡ የወንጀልኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ ጠቅላላ፡ አያያዝ፡ መቃረን፡ ይሆናል። በሕጉ፡ ጠቅላላ፡ አያያዝ፡ ዳኞች፡ እያንዳንዱን፡ ጉዳይ፡ መርምረው፡ እንዲፈርዱ፡ ሰፊ፡ ያለ፡ ነፃነት፡ ተሰጥቷቸዋል። ለማለት፡ ያስደፍራል። በተጨማሪም፡ በቁጥር፡ ፻፺፪፡ የተጠቀሰው፡ ቁጥር፡ ፻፹፱፡ “ፍርድ፡ ቤቱ፡ ቅጣትን፡ የሚወስነው፡ ከሁሉ፡ ይልቅ፡ ከባድ፡ ለሆነው፡ ጥፋት፡ የተወሰነውን፡ ቅጣት፡ ነው።” (አንክሮው፡ የደራሲው፡ ነው)፡ ስለሚል፡ ሁሉጊዜ፡ ይህ፡ ቅጣት፡ መሰጠት፡ አለበት፡ ማለት፡ አይቻልም። ሦስተኛው፡ ጉዳይ፡ በቁጥር፡ ፻፶፭፡ ሥር፡ ሆኖ፡ ተደራራቢ፡ ቅጣቶች፡ የሚገባው፡ ከሆነ፡ ብዙዎች፡ ሰዎች፡ ይህ፡ ሁኔታ፡ ከ፲፡ ዓመት፡ ይበልጥ፡ ቅጣት፡ ይገባል። ብለው፡ የሚያምኑ፡ አይመስልም። ሌላውንም፡ ትርጉም፡ ቢመርጥ፡ ዳኛው፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ ከመወሰን፡ አይታገድም፡ ነገር፡ ግን፡ እንደሁኔታው፡ ቅጣቱን፡ እንዲያቃልል፡ ይፈቀድለታል። ስለዚህ፡ ቁጥር፡ ፻፺፪፡ ዳኛው፡ ለአንድ፡ ከባድ፡ ጥፋት፡ ብቻውን፡ ቢፈጽም፡ ኖሮ፡ ይሰጠው፡ ከሚገባው፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ ይበልጥ፡ መስጠት፡ እንዳለበት፡ ብቻ፡ ያደርገዋል። ተብሎ፡ መተርጎም፡ አለበት፡ የተደራረበው፡ ቅጣት፡ መጠን፡ ግን፡ የወንጀሉ፡ ሁኔታ፡ እንዲህ፡ እንዲሆን፡ ካለሰገደደ፡ የወንጀሉን፡ የመጨረሻ፡ ከፍተኛ፡ ቅጣት፡ መስጠት፡ አያሻም።

ረ/ አራተኛ፡ ጉዳይ፡

የደራሲውን፡ ትርጓሜ፡ ከተቀበልን፡ ይህ፡ ጉዳይ፡ ምንም፡ እንኳን፡ ከበድ፡ ያለ፡ ቅጣት፡ ቢገባው፡ ከሦስተኛው፡ የተለየ፡ አይደለም። ደራሲው፡ ለሦስተኛው፡ ጉዳይ፡ የሰጠውን፡ ፍቺ፡ የማይቀበሉ፡ ቢኖሩ፡ ይህ፡ አራተኛ፡ ጉዳይ፡ የአሳት፡ ቃጠሎ፡ እና፡ የንብረት፡ ማጥፋት፡ ወንጀል፡ ቅጣቶች፡ በተደራራቢነት፡ ሊሰጥበት፡ የሚገባ፡ መሆኑን፡ ያምናሉ።

፱/ የወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ቁጥር፡ ፪፡ በአተረጓጎም፡ ላይ፡ ወሰን፡ ይሆን ? ¹⁷

እስከ፡ አሁን፡ ድረስ፡ በሕግ፡ በኩል፡ ያለበትን፡ ወሰን፡ ሳናወሳ፡ ስለቁጥሮች፡ አተረጓጎም፡ በሰፊው፡ ተናግረናል። ነገር፡ ግን፡ ሕጋዊ፡ ወሰኖች፡ አሉ። እነሱም፡ በተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፶፭ና፡ በወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፡ ተገልጾታል። ከዚህም፡ ቀጥሎ፡ በነዚህ፡ ቁጥሮች፡ ስለተጠቀሰው፡ “የሕግነቱ፡

17. ስለ፡ “የሕግነቱ፡ መሠረት” በሰፊው፡ የሚያትቱ፡ መጻሕፍት፡- አንሰል፡ “ለናሎጂ፡ አንድራግ፡ ፔናል” ሬቼ፡ ኢንተርናሲየናል፡ ደ፡ ድራግ፡ ፔናል፡ ፲፱፻፺፩፡ ገጽ፡ ፪፻፸፯። ግላሴ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ጄ፡ ግራቨን፡ “ሌ፡ ፕረንሲፕል፡ ደላ፡ ሌጋሊቲ” እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ጄ፡ ሆል፡ ጄኔራል፡ ፕሪንሲፕልስ፡ ኦቫ፡ ክራሚናል፡ ሎው፡ ምዕራፍ ፪። ማህሰብ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ተሪንቲቱት፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ጄ፡ ዊሊያምስ፡ ክራሚናል፡ ሎው፡ ዘ፡ ጄኔራል፡ ፓርት፡ ምዕራፍ፡ ፲፪። ኤክስፖዚ፡ ደ፡ ሞቲፍ፡ እላይ፡ የተጠቀሱት፡-

መሠረት፡” (ፕሪንስፕል፡ ኦቭ፡ ሊጋሊቲ)፡ በሰፊው፡ እንነጋገራለን ። ይህንን፡ ገለጸ፡ እስከ፡ አሁን፡ በተጠቀምንባቸው፡ ዘዴዎች፡ በመጠቀም፡ ልንጀምር ። እንችላለን ፤ ግን፡ እነዚህ፡ ዘዴዎች፡ ብዙ፡ ሊረዱን፡ እንደማይችሉ፡ እናውቃለን ። በወንጀለኛው፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የመጀመሪያ፡ ታላቅ፡ ክፍል፡ ፩ኛ/ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ የተጠቀሱትን፡ መሠረተ-አሳቦች፡ ለመረዳትና፡ ተግባራቸውን፡ ለማወቅ፡ ለመሠረተ-አሳቦቹ፡ ምንጭ፡ የሆኑትን፡ ጉዳዮችና፡ የተሰጠውን፡ ፍቺ፡ ማወቅ፡ በጣም፡ አስፈላጊ ። ነው ። በወንጀል፡ ሕግ፡ አተረጓጎም፡ “የሕግነቱ፡ መሠረት፡” (ፕሪንስፕል፡ ኦቭ፡ ሊጋሊቲ)፡ በጣም፡ ጠቃሚ፡ ስለሆነ፡ እላይ፡ የተጠቀሰውን፡ ውሳኔ፡ ለጊዜው፡ እንተዋለን ። የዚህኑ፡ መሠረተ-አሳብ፡ ታሪክ፡ አስተዳደግና፡ አሁን፡ ያለንበትን፡ ደረጃ፡ በመመርመር፡ ይህ፡ መሠረተ-አሳብ፡ ምን፡ ተግባር፡ እንደሚያከናውን፡ ለማወቅ፡ እላይ የተጠቀምንባቸውን፡ ዘዴዎች፡ (ቴክኒኮች)፡ አሁን፡ ስንገለገልባቸው፡ ምን፡ ዓይነት፡ ጥንቃቄዎች፡ ማድረግ፡ እንደሚያስፈልግ፡ ማወቅ፡ ይገባል ።

የሚገጥመን፡ አንዱ፡ ታላቅ፡ ችግር፡ ስለሕግ፡ አወጣጥ፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡ (ሊጂቪ ሌቲቭ፡ ማቴሪያልስ)፡ እጥረት፡ ወይም፡ አለመገኘት፡ ነው ። በነዚህም፡ እጠት፡ ምክንያት፡ ስለሕግ፡ መንግሥት፡ ቁጥር፡ ፶፪ም፡ ሆነ፡ ስለ፡ ወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፡ ታሪክ፡ ማወቅ፡ ያስችግራል ። በወንጀል፡ ሕግ፡ ቁጥሮች፡ አፈታት፡ ላይ፡ ስለ፡ ሕግ፡ አወጣጥ፡ ሥነ፡ ጽሑፎች፡ ስላላቸው፡ ጥቅም፡ ያሉንን፡ ጥያቄዎች፡ ለምሳሌ፡ እነዚህ፡ ስነጽሑፎች፡ በታወጀው፡ ሕግ፡ የተገኘን፡ “ግልጽ፡ ስህተት፡” እንድናርም፡ ያስችሉን፡ እንደሆነ፡ ማወቅ፡ እና፡ የመሳሰሉ፡ ጥያቄዎችን፡ ለመወያየት፡ እድል፡ የለንም፡ ማለት፡ ነው ። ስለነዚህ፡ ጥያቄዎች፡ መነጋገር፡ በአውሮፓ፡ የሕግ፡ ሊቆች፡ መካከል፡ የሞቀ፡ ክርክርን፡ ፈጥሯል ። ይህ፡ ጥያቄ፡ ኢትዮጵያ፡ ውስጥ ፡ በነሳ ፡ ከአውሮፓም ፡ ይልቅ ፡ የከረረ ፡ ይሆን ፡ ነበር ፤ ሕጋዊ ፡ ሥነጽሑፎች ፡ የሚታተሙ ፡ ከሆነ ፡ ፕሮብሌሙ ፡ የግድ ፡ አንድ ፡ መፍትሔ ፡ እንዲሰጠው ፡ ይገባል ።

ሀ/ የመጀመሪያው፡ ስለ፡ “የሕግነቱ፡ መሠረት፡” አስተያየት፡

የተሻሻለው፡ የ፲፱፻፵፰፡ ዓ.ም. ሕግ፡ መንግሥት፡

ምዕራፍ፡ ፫፡

ስለሕዝባዊ፡ መብቶችና፡ ተግባሮች፡ አንቀጽ፡ ፶፭ ።

“ማንኛውም፡ ሰው፡ ወንጀሉን፡ ከመሥራቱ፡ በፊት፡ የሚያስቀጣ፡ መሆኑ፡ በሕግ፡ ባልታወጀ፡ በማናቸውም፡ ወንጀል፡ አይቀጣም ፤ ወይም፡ ወንጀልን፡ በሠራበት፡ ጊዜ፡ ጸንቶ፡ ባለው፡ ሕግ፡ ተወስኖ፡ ከነበረው፡ በበለጠ፡ ቅጣት፡ አይቀጣም።”

የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ (፲፱፻፵፱) ፡
 መጀመሪያ፡ ታላቅ፡ ክፍል ፤ ጠቅላላ፡ ክፍል፡ ፩ኛ፡ መጽሐፍ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ስለመጣስና፡ ስለወንጀል፡ አድራጊው፡
 ምዕራፍ፡ ፩፡ የሕጉ፡ ሥልጣን፡ ወሰን ፡

“ቁጥር፡ ፩፡ ጉዳዩና፡ ግቡ ፡

የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ግብ፡ ስለ፡ ጠቅላላው፡ ጥቅም፡ ሥርዓትና፡ ስላምን፡ የመንግሥትንና፡ የዜጎችን፡ ጸጥታ፡ መጠበቅና፡ ማረጋገጥ፡ ነው ።

የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በጠቅላላው፡ ለወንጀለኞች፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሲሆን፤ ይህ፡ ማስጠንቀቂያ፡ በቂ፡ ባልሆነበት፡ ጊዜ፡ የወንጀለኞች፡ መቅጫ፡ ማረማያ፡ እንዲሁም፡ ከጥፋትና፡ ከወንጀል፡ እንዲወገዱ፡ ማድረጊያ፡ ነው ።

፩/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፤ ቅጣት ፡ የሚያስከትሉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥፋቶች ፡ እንዲሁም ፡ በአድራጊዎች ፡ ላይ ፡ የሚፈጽሙትን ፡ ቅጣቶችና ፡ ጥንቃቄዎች ፡ አስተካክሎ ፡ ይወስናል ።

አስቀድሞ ፡ በሕግ፡ያልተመለከተውን ፡ ጥፋት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ መጣስ ፡ ሊቆጥረውና ፡ በሕግም ፡ ላይ ፡ ተለይቶ ፡ ባልተመለከተ ፡ አድራጎት ፡ ወይም ፡ ጉድለት ፡ ቅጣትን ፡ ሊወስን ፡ አይችልም ። በሕጉም ፡ ከተወሰኑት ፡ ቅጣቶችና ፡ ጥንቃቄዎች ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ቅጣት ፡ መፈጸም ፡ አይቻልም ።

በሕግ ፡ አስቀድሞ ፡ ባልተመለከቱት ፡ አድራጎቶች ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ፡ ለማለት ፡ መፍረድ ፡ ክልክል ፡ ነው ።

፪/ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የሕግን ፡ ትርጓሜ ፡ አያግድም ።

ሕጉ ፡ የሚያሻማ ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ሕጉን ፡ ለመስጠት ፡ በፈለገው ፡ ስሜትና ፡ ሊደርስበት ፡ ያሰበውን ፡ ግብ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በሚችልበት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በሕጉ ፡ መንፈስ ፡ ሊተረጎመው ይችላል ።

፫/ ማንም ፡ ሰው ፡ ባንድ ፡ የወንጀል ፡ ሥራ ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ አይቀጣም ።”

ከተጠቀሱት ፡ ሁለት ፡ ቁጥሮች ፡ ጠቃሚ ፡ አስተያየቶችን ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል።

በመጀመሪያ ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፶፭ ፡ እንውሰድ ፤ ይህ ፡ አንቀጽ ፡ የሚገኘው ፡ ስለሕዝብ ፡ መብቶችና ፡ ተግባሮች ፡ በሚናገረው ፡ ምዕራፍ ፡ ሥር ፡ ነው ። ከአንቀጹ ፡ አነጋገር ፡ እንደምንረዳው ፡ ስለሕዝብ ፡ ተግባሮች ፡ ምንም ፡ አያወሳም ። ይልቁንም ፡ በግልጽ ፡ ስለ ፡ መብት ፡ መከበር ፡ ስለሚገባው ፡ መብቱ ፡ ይናገራል ። እንዳይደረግ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ሊፈጸም ፡ የሚችለው ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ብቻ ፡ ስለሆነ ፡ መንግሥቱ ፡ ከሚወስዳቸው ፡ አንዳንድ ፡ እርምጃዎች ፡ መጠበቅ ፡ ይኖርበታል ። ይህም ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ ምናልባት ፡ እነዚህ ፡ መንግሥቱ ፡ የሚወስዳቸው ፡ እርምጃዎች ፡ (ድርጊቶች) ፡ እርምጃው ፡ የተወሰደበትን ፡ ሰው ፡ የሚያስጉት ፡ ወይም ፡ አግባብ ፡ የሌላቸው ፡ ይሆናሉ ። በተለይ ፡ የተከለከለው ፡ የመንግሥት ፡ እርምጃ ፡ (ድርጊት) ፡ ወንጀሉ ፡ ከመሠረቱ ፡ በፊት ፡ ባልወጣ ፡ ሕግ ፡ ሰውን ፡ ጥፋተኛ ፡ ማድረግና ፡ (ወይም) ፡ መቅጣት ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ከሆነ ፡ መጀመሪያ ፡ ሲታሰብ ፡ በፊት ፡ ስለተባለው ፡ ነገር ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ሳይኖር ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ጥፋተኛ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ መፍረድ ፡ ወይም ፡ ማሰር ፡ ተገቢ ፡ አለመሆኑ ፡ ወይም ፡ የእንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሥልጣን ፡ መኖር ፡ አደገኛ ፡ መሆኑ ፡ መታመን ፡ አለበት ። ይህ ፡ ውሳኔ ፡ ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ ዓላማ ፡ ብቻ ፡ የተወሰደ ፡ አይደለም ። “ሕዝባዊ ፡ መብቶች” እና ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የመንግሥቱን ፡ ጠቅላላ ፡ አቋም ፡ የሚመለከቱ ፡ ናቸው ። የተጠቀሰውም ፡ መሠረተ—አሳብ ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ የሚመለከት ፡ እንጂ ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ይህ ፡ መሠረተ—አሳብ ፡ ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ አስተዳደር ፡ ጋር ፡ ታላቅ ፡ ግንኙነት ፡ ቢኖረውም ፡ ስሜቱ ፡ የፖለቲካ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ልንገምት ፡ እንችላለን ።

የቁጥር ፡ (፪) (፩) ፡ ሁለተኛና ፡ ሦስተኛ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገሮች ፡ የያዙት ፡ መሪ ፡ አሳብ ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ቁጥር ፡ ፶፭ ፡ ውስጥ ፡ የሠፈረውን ፡ ይመስላል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ የጸደቀው ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ከዋለ ፡ በኋላ ፡ ስለሆነ ፡ የተባለው ፡ የ. መ. ሕ. ቁጥር ፡ (፪) (፩) ፡ የሚመለከተው ፡ ይህንኑ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ጥመን ፡ ተገቢ ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ባይሆንም ፡ እንኳን ፡ ሲተረጎም ፡ ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ከሁሉ ፡ ሕጎች ፡ በላይ ፡ ስለሆነ ፡ ከሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ዓላማ ፡ ጋር ፡ እንዲስማማ ፡

ተደርገው፡ መተርጉም፡ አለበት። ነገር፡ ግን፡ የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ (፪)፡ ከሕገ፡ መንግሥቱ፡ ቁጥር፡ ፶፮፡ ይልቅ፡ ሰፊ፡ ያለ፡ ይመስላል። ምክንያቱም፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ ስለ፡ አንዳንድ፡ ነገር፡ ሕግ፡ ከማውጣቱ፡ በፊት፡ ጥፋተኛ፡ ነው፡ ብሎ፡ መፍረድ፡ ወይም፡ መቅጣት፡ ምን፡ ማለት፡ ወይም፡ ምን፡ ዓይነት፡ ድርጊቶች፡ እንደሆኑ፡ ገልጿል። ፍ/ቤት “በሕጉ (ም)፡ ከተወሰኑት፡ ቅጣቶችና፡ ጥንቃቄዎች፡ በቀር፡ ሌላ፡ ቅጣት፡ መፈጸም፡ አይቻልም።” ከማለቱም፡ በላይ፡ “በሕግ፡ አስቀድሞ፡ ካልተመለከቱት፡ አድራጎቶች፡ ላይ፡ ከዚህ፡ ሕግ፡ ጋራ፡ ይመሳሰላል፡ በማለት፡ መፍረድ፡ ከልክል፡ ነው።” ይላል። ነገር፡ ግን፡ ፍ/ቤቱ፡ “የሕግን፡ ትርጓሜ።” አልተከተለም፡ ሲተረጉምም፡ “ሕግ፡ ሰጪው፡ ሕጉን፡ ለመስጠት፡ በፈለገው፡ ስሜትና፡ ሊደርስበት፡ ያሰበውን፡ ግብ፡ ለማረጋገጥ፡ በሚቻልበት፡ መንገድ፡ ፍ/ቤቱ፡ በሕጉ፡ መንፈስ፡ ሊተረጎመው፡ ይችላል።” ምንም፡ እንኳን፡ እነዚህ፡ ሐረጎች፡ አንድ፡ የተወሰነ፡ ፍቺ፡ ባይኖራቸውም፡ በቁጥሩ፡ ስለተሰጠው፡ “ስልጣን።” ወሰን፡ ለማድረግ፡ የተወሰደ፡ መከራ፡ ነው። በሕጉ፡ መንፈስ፡ ሕጉን፡ ለመስጠት፡ በተፈለገው፡ ስሜትና፡ ግብ፡ መተርጉም፡ በተጠቀሰው፡ ወሰን፡ ውስጥ፡ ሲሆኑ፡ “በይመስላል።” መተርጉም፡ ግን፡ ከወሰኑ፡ ውጭ፡ ነው።

የሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ ፶፭ና፡ የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፡ የተደነገጉበት፡ አንዱ፡ ምክንያቶች፡ በኢትዮጵያ፡ ሕብረተ-ሰብ፡ ውስጥ፡ የመተዳደሪያ፡ ደንቦችን በማውጣት፡ ፍ/ቤት፡ ከፓርላሜንት፡ በታች፡ መሆኑን፡ ለመግለጽ፡ ይሆናል። ፍ/ቤት፡ አዳዲስ፡ ወንጀሎችን፡ መፍጠር፡ አይችልም። ተግባሩ፡ ፓርላሜንት፡ ያወጣውን፡ መንፈስ፡ ስሜትና፡ ግብ፡ መከተል፡ ነው። ይህ፡ የፍ/ቤት፡ የበታችነት፡ በፖለቲካ፡ ረገድ፡ ሕዝባዊ፡ መብቶችን፡ ለመጠበቅ፡ ጠቃሚ፡ ነው። ተብሎ፡ መቆጠር፡ አለበት። ከ፲፱፻፵፰ቱ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ጠቅላላ፡ አቋም፡ ልንረዳ፡ የምንችለው፡ የሕግ፡ ማውጣቱ፡ ሥልጣን፡ ለፓርላማውና፡ ለንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ተሰጥቷል። የፍ/ቤቶች፡ ሥልጣን፡ በወጣው፡ ሕግ፡ መሠረት፡ መፍረድ፡ ብቻ፡ ነው። በተጨማሪም፡ ከዚህ፡ ለማወቅ፡ የሚቻለው፡ የፍ/ቤቶች፡ ለሕግ፡ አውጭው፡ ባለሥልጣን፡ የበታች፡ መሆናቸውን፡ ነው። ይህ፡ የበታችነት—የበላይነት፡ ደረጃ፡ መፍጠር፡ የአገሪቷ፡ የፖለቲካ፡ አቋም፡ ሲሆን፡ የሚያሳየውም፡ ያሉት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የመንግሥት፡ መሥሪያ፡ ቤቶች፡ ምንምን፡ ዓይነት፡ ሥራዎችን፡ በሚገባ፡ ሊሠሩ፡ እንደሚችሉ፡ ነው። ሕግ፡ ሰጪው፡ ክፍል፡ ሕግን፡ ሲያወጣ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የዳኝነትን፡ ተግባር፡ በወጡት፡ ሕጎች፡ መሠረት፡ ማከናወን፡ ተግባራቸው፡ ነው። በተለይም፡ በወንጀል፡ ሕግ፡ የፍ/ቤቶች፡ የበታችነት፡ በልዩ፡ ሕግ፡ ስለወጣ፡ እንዲህ፡ ያለ፡ ደረጃ፡ መፈጠሩ፡ በጣም፡ ጠቃሚ፡ ነው። ተብሎ፡ ሳይታሰብበት፡ አልቀረም።

ለምን፡ ይሆን፡ በወንጀል፡ ሕግ፡ ብቻ፡ የሕግ፡ አውጭና፡ የፍ/ቤት፡ መለያየት፡ በተለይ፡ ጠቃሚ፡ መስሎ፡ የታየው? የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፩፡ በሙሉም፡ ባይሆን፡ በከፊል፡ መልስ፡ ይሰጠናል። ቁጥሩ፡ “የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በጠቅላላው፡ ለወንጀለኞች፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሲሆን፤ ይህ፡ ማስጠንቀቂያ፡ በቂ፡ ባልሆነበት፡ ጊዜ፡ የወንጀለኞች፡ መቅጫ፡ ማረሚያ፡ እንዲሁም፡ ከጥፋትና፡ ከወንጀል፡ እንዲወገዱ፡ ማድረጊያ፡ ነው።” ይላል። ከዚህም፡ የምንረዳው፡ የወ. መ. ሕግ፡ ዋና፡ ዓላማ፡ ማስጠንቀቂያ፡ በመስጠት፡ ወንጀል፡ እንዳይፈጸም፡ መከላከል፡ ሲሆን፡ ወንጀለኞችን፡ መቅጣትና፡ ማረም፡ ተከታይ፡ ዓላማዎች፡ መሆናቸውን፡ ነው። ወንጀል፡ እንዳይሠራ፡ ለመከላከል፡ ከተፈለገ፡ አስቀድሞ፡ ምን፡ ድርጊቶች፡ ወይም፡ ተግባሮች፡ ወንጀል፡ እንደሆኑ፡ ማስታወቅ፡ እና፡ ለእነርሱም፡ ተገቢ፡ ቅጣታቸውን፡ መግለጽ፡ ያሻል። ፍ/ቤቶች፡ አንድ፡ ወንጀል፡ ከተሠራ፡ በኋላ፡ በጉዳዩ፡ ላይ፡ ፍርድ፡ ስለሚሰጡ፡ ወንጀሉ፡ ከመሠራቱ፡ በፊት፡ ለመከላከል፡ የመቻላቸው፡ ዕድል፡ በጣም፡ የመነሳሳት

ነው ። በቀደምትነት ፣ ወንጀሎችን ፣ የማስታወቂያ ፣ ተግባር ፣ በአጭሩና ፣ በሚገባ ፣ የተጻፉ ፣ ለንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ግዛት ፣ በአንድ ፣ ዓይነት ፣ ሁኔታ ፣ ሥራ ፣ ላይ ፣ የሚውሉ ሕጎች ፣ (ኮድስ) ፣ ያስፈልጋሉ ። በቁጥር ፣ ፩ ፣ የተጠቀሰው ፣ የወ. መ. ሕ. ማስጠንቀቂያ ፣ የመሆኑ ፣ የወ. መ. ሕግ ፣ ግብ ፣ ፍ/ቤቶችን ፣ ለሕግ ፣ ሰጪው ፣ ባለሥልጣን ፣ የበታች ፣ ማድረግ ፣ አንዱ ፣ ምክንያት ፣ ነው ።

አስቀድሞ ፣ ወንጀል ፣ የሚባሉትን ፣ ድርጊቶችና ፣ ተገቢ ፣ ቅጣታቸውን ፣ ማወሰን ፣ አስፈላጊ ፣ የሆነበት ፣ አንዱ ፣ ምክንያት ፣ መንግሥት ፣ በተለይም ፣ ዳኞቹ ፣ እንደፈለጉት ፣ በአገሬው ፣ ሕዝብ ፣ ላይ ፣ እንዳይፈረዱ ፣ ለመከላከል ፣ ነው ። በቀደምት ፣ መንግሥት ፣ ወንጀል ፣ የሆኑትን ፣ ድርጊቶች ፣ ካስታወቀ ፣ በሚሠራበት ፣ ጊዜ ፣ ወንጀል ፣ ያልሆነውን ፣ ወንጀል ፣ ነው ፣ ለማለት ፣ አይቻልም ፤ እንዲህ ፣ ከሆነ ፣ ደግሞ ፣ ዳኞች ፣ ስለተደረገው ፣ ወንጀል ፣ የግል ፣ ስሜታቸውን ፣ ሊከተሉ ፣ ነፃ ፣ እይሆኑም ። የአገሬው ፣ ሕዝብ ፣ በወንጀል ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ያለው ፣ ስሜት ፣ ከፍ ፣ ያለ ፣ ስለሆነ ፣ ወንጀሉ ፣ ከመሠራቱ ፣ በፊት ፣ የሚያስቀጣ ፣ መሆኑን ፣ ማስታወቅ ፣ ለሕዝቡ ፣ የሚያደርገው ፣ ተከላካይነት ፣ በጣም ፣ ጠቃሚ ፣ ነው ። በፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ክስ ፣ አንዱ ፣ ሰው ፣ ከሌላው ፣ ጋር ፣ ይካሰሳል ። መንግሥቱ ፣ በዚህ ፣ ጉዳይ ፣ ተካፋይ ፣ የሚሆነው ፣ እንደ ፣ አሟጋች ፣ ዳኛ ፣ እንጂ ፣ የተከራካሪዎቹን ፣ ነፃነት ፣ በቀጥታ ፣ አይነካም ። ጉዳዩ ፣ የወንጀል ፣ ክስ ፣ ከሆነ ፣ ግን ፣ አብዛኛውን ፣ ጊዜ ፣ ተከላካይ ፣ የሚግባተው ፣ ከመንግሥት ፣ ጋር ፣ ሲሆን ፣ መንግሥትም ፣ የሚወስነው ፣ ተከላካይ ፣ አድርጓል ፣ በተባለው ፣ ጥፋት ፣ የተነሳ ፣ ሕይወቱን ፣ ነፃነቱን ፣ ወይም ፣ ንብረቱን ፣ ይገፈፍ ፣ ወይስ ፣ አይገፈፍ ፣ የሚለውን ፣ ጥያቄ ፣ ነው ። አስቀድሞ ፣ ስለድርጊቱ ፣ ጥፋት ፣ መሆንና ፣ ስለቅጣቱ ፣ በቂ ፣ ማስጠንቀቂያ ፣ ሳይሰጡ ፣ የሰውን ፣ ሕይወት ፣ ነፃነት ፣ ወይም ፣ ንብረት ፣ መግፈፍ ፣ እራሱ ፣ የማይገባና ፣ ከፍትሕ ፣ የራቀ ፣ ነው ። ለማለት ፣ አይቻልምን ? አንድ ፣ በወንጀል ፣ ሕግ ፣ ምሁር ፣ የሆነ ፣ እንግሊዛዊ ፣ እንደሚከተለው ፣ ጽፋል ፡- “በቀደምት ፣ በወጣና ፣ በተወሰነ ፣ ሕግ ፣ መሠረት ፣ ካልሆነ ፣ በስተቀር ፣ ወንጀል ፣ ወይም ፣ ቅጣት ፣ መኖር ፣ የለበትም ፣ ይህም ፣ ከፈረንሳይ ፣ ሬፕሎቭን ፣ ጀምሮ ፣ ባሉት ፣ አብዛኛዎቹ ፣ አዋቂዎች ፣ ግምት ፣ የተከከለኛ ፣ ፍርድ ፣ ዓላማ ፣ ነው ። በወንጀል ፣ (ሕግ) ፣ በኩል ፣ ያለውን ፣ አቋም ፣ ሕዝቡ ፣ አስቀድሞ ፣ መረዳት ፣ አለበት ፣ እንዲህ ፣ ካልሆነ ፣ ሕዝቡን ፣ መቅጣት ፣ ጥቅም ፣ የሌለውና ፣ መሠረተ ፣ ቢስ ፣ ጭካኔ ፣ ነው ። ማናቸውም ፣ ዓይነት ፣ ቅጣት ፣ ቢሆን ፣ ሕግን ፣ በመጣስ ፣ የሚመጣ ፣ የመብት ፣ ወይም ፣ ጥቅም ፣ ማጣት ፣ ነው ። ይህ ፣ ዓላማው ፣ ከሌለ ፣ ግን ፣ አግባብ ፣ የሌለው ፣ የኃይል ፣ ሥራ ፣ ስለሆነ ፣ ሕብረተ ፣ ሰቡን ፣ የሚያናጋ ፣ ውጤት ፣ ያመጣል ።”¹⁸

የኢትዮጵያም ፣ ሕገ ፣ መንግሥት ፣ የተጻፈው ፣ ይህን ፣ እምነት ፣ መሠረት ፣ በማድረግ ፣ ነው ። ለማለት ፣ ያስደፍራል ።

“ወንጀል ፣ ከመሠራቱ ፣ በፊት ፣ የሚያስቀጣ ፣ መሆኑ ፣” መታወቅ ፣ ለወንጀል ፣ ሕግ ፣ አፈጻጸምና ፣ ሕዝቡንም ፣ ለመጠበቅ ፣ አስፈላጊ ፣ ከሆነ ፣ በሕግ ፣ የተፈቀደው “ትርጓሜና” በቁጥር ፣ ፪ ፣ ለዳኞች ፣ የተከለከለው ፣ “በይመስላል ፣ መፍረድ” ምን ፣ ማለት ፣ እንደሆኑ ፣ ጊዜያዊ ፣ ፍቺ ፣ ለመስጠት ፣ ይቻላል ። አንድ ፣ ሕግ ፣ አንድን ፣ ተግባር ፣ ወንጀል ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ አስቀድሞ ፣ ማስጠንቀቂያ ፣ ከሰጠና ፣ ለርሱም ፣ ተገቢውን ፣ ቅጣት ፣ ከደነገገ ፣ ሕጉ ፣ በተጣሰ ፣ ጊዜ ፣ በተባለው ፣ መሠረት ፣ ቅጣቱ ፣ መፈጸም ፣ አለበት ፣ ማንኛውም ፣ ሕግ ፣ በግልጽ ፣ በተነገረ ፣ አኳኋን ፣ አንድን ፣

18. ዊሊያምስ ፣ እላይ ፣ በተጠቀሰው ፣ አርዕስት ፣ ገጽ ፣ ፳፻፳፭—፳፮ ፣

ድርጊት፡ ወንጀል፡ ነው፡ ካላለ፡ በቀር፡ ያንን፡ ድርጊት፡ ፍ/ ቤቱ፡ ሊቀጣው፡ አይገባም። “በይመስላል፡ መፍረድ፡” ማለት፡ አንድ፡ ሰው፡ ሕጉን፡ ሲያነብ፡ ወንጀል፡ አይደለም፡ ግን፡ እንደምንም፡ ከሌሎች፡ ድንጋጌዎች፡ ጋር፡ በማመሳሰል፡ ድርጊቱን፡ እንደ፡ ወንጀል፡ መቁጠር፡ ነው። ሕግን፡ የመተርጉም፡ መብት፡ ማለት፡ ደግሞ፡ አንባቢው፡ ለሚያነበው፡ ሕግ፡ የራሱን፡ ሚዛናዊ፡ ፍቺ፡ መስጠት፡ ነው። (ምንም፡ እንኳን፡ ይህ፡ በጣም፡ ግልጽ፡ የሆነ፡ ፍቺ፡ ባይሆን)፤ ይሁንና፡ ትርጉም፡ ቢሰጥ፡ በሕግ፡ ሰጪው፡ ስሜት፡ ግብና፡ መንፈስ፡ መሠረት፡ መሆን፡ ይኖርበታል።

ይህ፡ “ትርጓሜ”፡ እላይ፡ በሰፊው፡ እንደገለጽነው፡ መሆኑን፡ መገንዘብ፡ አስቸጋሪ፡ አይደለም። ከዚህ፡ በፊት፡ የገለጽናቸው፡ የትርጓሜ፡ ገደቦች፡ በቁጥር፡ ፪፡ የተደገፉ፡ ይመስላሉ። ግቦቹ፡ ሊታወቁ፡ የሚችሉት፡ ከሕጉ፡ (ኮድ)፡ ቃላት፡ ጠቅላላ፡ አያያዝና፡ አቀማመጥ፡ ሲሆን፡ አሁን፡ ባለው፡ በኢትዮጵያ፡ ስሜት፡ (ቫሊው)፡ መሠረት፡ ነው። ከእንግዲህ፡ ጠለቅ፡ ብለን፡ የቁ፡ ፪ን፡ ታሪክና፡ ታሪካዊ፡ አስተዳደግ፡ ብንመረምር፡ መልካም፡ ነው።

ለ/ “የሕግነቱ፡ መሠረት፡” አጭር፡ ታሪክ።

፩/ መሠረቱ፡ 19

በጽሑፍ፡ የተወሰነ፡ ሕግ፡ ከሌለ፡ በስተቀር፡ ወንጀልም፡ ሆነ፡ ቅጣት፡ መኖር የለበትም፡ የሚለው፡ መሠረተ—አሳብ፡ መጀመሪያ፡ ጉልቶ፡ የታየው፡ በ፲፰ኛው፡ መቶ፡ ክፍለ፡ ዘመን፡ መጨረሻ፡ ከፈረንሳይ፡ ሬፑብሊክን፡ ጀምሮ፡ ነው። ይኸው፡ መሠረተ—አሳብም፡ በፈረንሳይ፡ የሰው፡ መብቶች፡ አዋጅ፡ ውስጥ፡ ገብቶ፡ ነበር። አሁን፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ እንዳለው፡ ሁሉ፡ በዚያን፡ ጊዜም፡ በፈረንሳይ፡ አገር፡ ይህ፡ መሠረተ—አሳብ፡ የሕዝቡን፡ የፖለቲካ፡ መብት፡ ለመጠበቅ፡ የተደረገ፡ እንጂ፡ ለወንጀል፡ ሕግ፡ ፖሊሲ፡ እንዲሆን፡ አልነበረም። ታላቁ፡ የፈረንሳይ፡ ሬፑብሊክን፡ (ንቅናቄ)፡ ከመንሳቱ፡ በፊት፡ የነበረው፡ የፈረንሳይ፡ መንግሥት፡ ዳኞች፡ ከንጉሡ፡ ወይም፡ ከባላባቶቹ፡ ጋር፡ ግንኙነት፡ ነበራቸው። እነርሱም፡ የዳኝነት፡ ሥልጣናቸው፡ ለመንግሥቱ፡ የፖለቲካ፡ ኃይል፡ በሚሰጠው፡ መንገድ፡ ወንጀልን፡ እንደፈለጋቸው፡ የሚፈጥሩበት፡ እና፡ ቅጣቶችን፡ እንደፈለጋቸው፡ እንዲወስኑበት፡ ይፈቀድላቸው፡ ነበር። በዚህም፡ ዘዴ፡ ንጉሡና፡ ባላባቶቹ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግን፡ በዳኞቻቸው፡ በኩል፡ የፖለቲካ፡ መሣሪያ፡ በማድረግ፡ ጠላቶቻቸውን፡ ጨቁነው፡ ይኖሩ፡ ነበር። ዳኞቹም፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫን፡ ሕግ፡ ተቆጣጣሪ፡ የሌለበትና፡ እንደፈለጉ፡ ለጭቆና፡ የሚጠቀሙበት፡ መሣሪያ፡ እያደረጉ፡ ሲጠቀሙበት፡ ቆይተው፡ ነበር። “የሕግነቱ፡ መሠረት”፡ የሚባለውም፡ መሠረተ—አሳብ፡ የተነሳው፡ ይህንን፡ የጭቆና፡ ድርጊት፡ ለመቃወም፡ ሲሆን፡ ይህንን፡ ለማድረግ፡ መንግሥት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕጉን፡ ነስቀድሞ፡ እንዲያውጅ፡ ጠየቀ።

አሁን፡ በኢትዮጵያ፡ እንዳለው፡ ሁሉ፡ ይህ፡ አሳብ፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ የነበረውን፡ የመንግሥት፡ የሥልጣን፡ አከፋፈል፡ ያሳያል። ዘግየት፡

19. ግለሴ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፺፱ና፡ የሚከተሉት፡—
 ጆ፡ ግራቩን፡ “ሌ፡ ፕሪንሲፕ፡ ደላ፡ ሌጋሊቲ፡” እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፫፻፹፫ና የሚከተሉት።
 ሆል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስቶች፡ ገጽ፡ ፴ና፡ የሚከተሉት።
 ማህሉብ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ታሪካዊ፡ መግቢያና፡ ገጽ፡ ፱።
 ተርንቮቲት፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስቶች፡ ገጽ፡ ፪፻፲፫ና፡ የሚከተሉት።

ብለው ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ (ሴፕሬሽን ፡ ኦቭ ፡ ፓወርስ) ፡ አሳብ ፡ ያቀረቡትም ፡ ሰዎች ፡ እነዚህ ፡ ዳኞች ፡ ወንጀልን ፡ በይመሰላል ፡ መፍጠር ፡ የለባቸውም ፡ ብለው ፡ የነበሩት ፡ የፖለቲካ ፡ ፋላስፋዎች ፡ ነበሩ ። የሕዝቡን ፡ መብት ፡ ለመጠበቅም ፡ ሆነ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ በተሻለ ፡ ሁኔታ ፡ እንዲከናወን ፡ የፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሕግ ፡ አውጪዎችና ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚዎች ፡ ተግባር ፡ በግልጽ ፡ እንዲለይና ፡ እያንዳንዱም ፡ ሥራውን ፡ ሲያካሄድ ፡ ራሱን ፡ የቻለና ፡ ከሌላው ፡ ሥር ፡ የማይተዳደር ፡ እንዲሆን ፡ ተገቢ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ አጥብቀው ፡ ተከራክሩ ። ምንም ፡ እንኳን ፡ በወንጀል ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ በተለይ ፡ ቀድሞ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ መኖር ፡ አለበት ፡ ቢባልም ፡ ይህ ፡ በሌሎችም ፡ የሕግ ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ ይሠራበት ፡ ነበር ። ጉዳዩ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔርም ፡ ሆነ ፡ የወንጀል ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ወሳኞች ፡ እንዲሆኑ ፡ እንጂ ፡ ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ ሊሆኑ ፡ እንደማይገባቸው ፡ ታወቀ ። እንደወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሁሉ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጎችም ፡ ታወጀው ፡ ነበር ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ጉዳይ ፡ ሲፈርዱ ፡ በወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ እንደሚፈጸመው ፡ ሁሉ ፡ በምን ፡ ሥልጣን ፡ ተመርኩዘው ፡ ፍርድ ፡ እንደሚሰጡ ፡ ይጠየቁ ፡ ጀመር ። ፍ/ቤቶችም ፡ በውሳኔአቸው ፡ በሕግ ፡ ከተሰጠው ፡ ውጪ ፡ ለመሥራት ፡ ወይም ፡ ሕጉን ፡ እንኳን ፡ ሰፊ ፡ አድርጎ ፡ በመተርጎም ፡ ጉዳዩን ፡ እንዲያጠቃልል ፡ ለማድረግ ፡ አለመፍቀዳቸውን ፡ ይገልጹ ፡ ነበር ። “ሕግን ፡ የሚናገር ፡ አፍ” (ማውዘ ፡ ዛን ፡ ስፒክስ ፡ ዘ ፡ ሎው) ፡ ሆነው ፡ መሥራት ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ተግባር ፡ እንዳልነበራቸው ፡ ገለጹ ።

በዚያኑ ፡ ጊዜ ፡ የተገለጸው ፡ የፖለቲካ ፡ አስተሳሰብ ፡ የተለየ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ‘የሕግነቱን ፡ መሠረት’ ፡ የሚደግፍ ፡ የወ. መ. ሕግ ፡ መሪ ፡ አሳብ ፡ ተፈጠረ ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ወ. መ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተቀዳሚ ፡ ዓላማ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ በመስጠት ፡ ወንጀል ፡ እንዳይፈጸም ፡ መከላከል ፡ ነው ። ይህ ፡ አስተያየት ፡ የተመሠረተው ፡ ሰዎች ፡ በተፈጥሮ ፡ አስበው ፡ የሚሠሩ ፡ ስለሆኑ ፡ የሚሠሩት ፡ ሥራ ፡ ወንጀል ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ቅጣትን ፡ የሚያስከትል ፡ መሆኑን ፡ ካወቁ ፡ ሕጉን ፡ ያከብራሉ ፡ በሚል ፡ መሠረታዊ ፡ ዕምነት ፡ ላይ ፡ ነው ።

የወደፊቱ ፡ ወንጀልኛ ፡ ምን ፡ ምን ፡ ድርጊቶች ፡ ሕግን ፡ የሚጥሱ ፡ መሆናቸውን ፡ በግልጽ ፡ ከተረዳና ፡ ለነዚህም ፡ ጥፋቶች ፡ የሚደርሰውን ፡ ቅጣት ፡ ካወቀ ፡ ወንጀሉን ፡ ከሠራ ፡ በኋላ ፡ የሚደርስበትን ፡ ቅጣት ፡ ወንጀሉ ፡ ካስገኘለት ፡ ጥቅም ፡ ወይም ፡ ደስታ ፡ ጋር ፡ አመዛዝኖ ፡ ጉዳቱ ፡ ሲያመዘን ፡ ወንጀል ፡ ከመሥራት ፡ ይቆጠባል ፡ ተብሎ ፡ ተገምቶ ፡ ነበር ። የወንጀሎቹ ፡ ቅጣቶች ፡ በሚገባ ፡ ታሰበው ፡ ከተወሰኑ ፡ ወንጀልኛው ፡ ከጥቅሙ ፡ ይልቅ ፡ ጉዳቱ ፡ ይበዛብኛል ፡ ብሎ ፡ ስለሚያስብ ፡ እንኳን ፡ ወንጀሉን ፡ መፈጸም ፡ ወንጀሉን ፡ ለመፈጸም ፡ ከሚያደርገው ፡ ሙከራ ፡ ይታገዳል ፡ ተብሎ ፡ ይታሰብ ፡ ነበር ። እርግጥ ፡ ነው ፡ ለእንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ አስተሳሰብ ፡ ወንጀሎች ፡ በግልጽ ፡ ተጽፈው ፡ እንዲገኙና ፡ ተገቢ ፡ ቅጣታቸውም ፡ እንዲወሰን ፡ ያስፈልጋል ። ወንጀልኛው ፡ የወንጀል ፡ ድርጊት ፡ ቢፈጽም ፡ የማይጠቀም ፡ መሆኑን ፡ የሚገነዘበው ፡ እንዲህ ፡ ሲሆን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ምን ፡ ምን ፡ ድርጊቶች ፡ የሚያስቀጡ ፡ መሆናቸውን ፡ መግለጽ ፡ የወንጀሉ ፡ ተግባር ፡ እስኪፈጸም ፡ ድረስ ፡ ማዘግየት ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ ጠቅላላ ፡ ፍራቻንና ፡ ጥርጣሬን ፡ ማሳደሩ ፡ አይቀርም ። ይህም ፡ ጥርጣሬና ፡ ፍራቻ ፡ በጥሩውም ፡ በመጥፎውም ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ የሚሰማ ፡ ስለሆነ ፡ ጥሩዎቹን ፡ የመንፈስ ፡ ፀጥታ ፡ ሰጥቶ ፡ መጥፎዎቹን ፡ ወንጀል ፡ እንዳይሠሩ ፡ ሊያደርግ ፡ በፍጹም ፡ አይችልም ።

በሚገባ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ሕጎችን ፡ ለመደንገግ ፡ ይቻላል ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ ነበር ። ይህ ፡ ፅንሰ-አሳብ ፡ በአውሮፓ ፡ የኢንዱስትሪ ፡ ለውጥ ፡ መጥቶ ፡ የከተማ ፡

ሕብረተ : ሰብ : ከመፍጠሩ : በፊት : የተፈጠረ : ነገር : ነበር = በዚያን : ጊዜ : በአው
 ሮፓ : የለውጥ : (የመሻሻል) : ፍጥነት : መጠነኛ : ነበር ፤ ጎብረተ : ሰቡም : ያልተወሳ
 ሰበ : ስለ : ነበር : የሰዎችን : ኑሮ : አረማመድ : የሚመራ : የወንጀልና : የፍትሐ :
 ብሔር : ሕጎች : በቀላሉ : ለማውጣት : የሚቻል : መስሎ : ታይቶ : ነበር = አንድ :
 ጎብረተ : ሰብ : አንድ : ዓይነት : አስተያየት : አስተሳሰብና : መንፈስ : ነበረው : ተብሎ :
 ስለታሰበ : ሕዝቡን : የሚመራው : ፍጹም : የሆነ : ሕግ : ለማውጣት : ይቻላል :
 ተብሎ : ተገምቶ : ነበር = በወንጀል : ሕግ : በተለይ : የሕብረተ : ሰቡ : የሞራል :
 ስሜት : አንድ : ስለሆነ : ጥቂቶች : “ወንጀሎች” ን : ብቻ : መግለጽ : እንደሚያስ
 ፈልግና : እነዚህን : ለመግለጽ : ቃላትን : በጥንቃቄ : መጠቀም : ብቻ : ይበቃል :
 ይባል : ነበር =

በሕግ : ቅንጅቶች : (ሲስተምስ) : ውስጥ : ሁሉ : በፍ/ቤትና : በሕግ : ሰጪው :
 ባለሥልጣን : መካከል : የሥልጣን : መለያየት : እንዲኖር : የጋለ : ፍላጎት : ነበር =
 ሕግ : ሰጪው : ባለሥልጣን : ተግባሩ : ሕግ : ማውጣት : ብቻ : ሲሆን : ፍ/ቤት :
 ደግሞ : በሕጉ : መሠረት : ፍርድ : መስጠት : ነበር = ከዚህም : የተነሳ : የተጻፉ :
 ሕጎች : (ኮድስ) : የወንጀለኛም : ሆነ : የፍትሐ : ብሔር : ዳኞች : ሊከተሏቸው : የሚ
 ገቡ : ብቸኛ : የሕግ : ምንጮች : ሆኑ ፤ ለማናቸውም : ውሳኔ : ከተጻፈው : ሕግ : በየ
 ትኛው : መሠረት : እንደተሠራ : መግለጽ : የግድ : አስፈላጊ : ነበር = ይህም : አስተ
 ያየት : በተለይ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : እንዲሠራበት : “የሕግነቱ : መሠረት :”
 አጥብቆ : አስፈላጊ : መሆኑን : አረጋገጠ ፤ ይህም : የሆነበት : ምክንያት : የሕዝብ :
 ነፃነት : ሕጋዊ : ባለሆነ : መንገድ : (አርቢትሪሪንስ) ፣ ፍ/ቤቶች : እንዳይገፉት : ነው ። ቅጣ
 ትን : በመግለጽ : ወንጀል : እንዳይሠራ : ማገድ : የሚለውም : የወንጀል : ሕግ : ፖሊሲ :
 ይህንን : ይደግፋል = ይህ : ቅንጅት : ዛሬ : ሲታይ : ግትርና : ጥልቀት : የሚያንሰው :
 ሆኖ : ተገኝቷል = ወንጀሎች : በከፍተኛ : ጥንቃቄና : ዝርዝር : ሁኔታ : ተገልጸው :
 ነበር ፣ ለያንዳንዱ : ወንጀል : የሚገቡ : ቅጣቶች : እንደነገሩ : ሁኔታ : ዳኛው : በተ :
 ወሰነ : ልዩነት : ውስጥ : ከፍና : ዝቅ : ለማድረግ : እንዳይችል : ወደላይና : ወደታች :
 እንደማይሉ : ሆነው : ተወሰኑ = መተርጎም : አስፈላጊ : ሆኖ : በተገኘ : ጊዜ : (ይህ :
 የሚያጋጥመው : አንዳንድ : ጊዜ : ብቻ : ነበር) : በተቻለ : መጠን : ሕጉን : እንዲ
 ጠጋ : አስፈልጎ : ነበር = ከጠቃሚዎቹ : የሕግ : መሠረተ—አሳቦች : አንዱ : የሕጉ :
 ፍቺ : አጠራጣሪ : ሆኖ : ሲገኝ : የፍርድ : ቤቱ : አስተያየት : የሚያመዘነው : ለተከ
 ሳሹ : ነው : የሚለው : ነው = ይህ : አስተያየት : በዚያን : ጊዜ : ቦታ : አልነበረውም =
 በእርግጥም : ዳኛው : “ሕግን : የሚናገር : አፍ :” ብቻ : ነበር =

፪/ የመሠረተ : አሳቡ : (የዶክትሪኑ) : እድገት =²⁰

ስለተጻፉ : ሕጎች : በተለይም : ስለወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : የነበረው : የሕግ
 አውጭው : ክፍል : ግትርነት : እንዲወገድ : ያደረጉት : ምክንያቶች : በፈረንሳይ :

20. የሲቪል ሎው : አተረጎምን : የሚመለከቱ : መጻሕፍት ፡—
 ኤክሎፍ : እላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት ፣
 ፍራንክሊን ፣ “ኤም : ገርኒ : ኤንድ : ጀስቲስ : አይደልስ : ኤንድ : ሚተድ : ኢን : ዘ : ዩናይትድ : እስ
 ቲትስ ፣” ረኪይ : ዴቱድ : ሱር : ሌ : ሰርስ : ደ : ድርዋ : ኢን : ሎንዶን : ደ : ገርኒ : ፕላ : ፪ ፣
 ገጽ ፣ ፴ ።
 ገርኒ : እላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት ፣
 ቫሚት : እላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት ፣
 ሰረጸ : እላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት ፣
 አስቶን : እላይ : በተጠቀሰው : አርዕስትና ፣ ገጽ ፣ ፪፻፲፪ ፣ እና ፣ የሚከተሉት =

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ። ይህንን ፡ ሕግ ፡ ከአወጡት ፡ መካከል ፡ ፓርታሊስ ፡ የሚባለው ፡ አዋቂ ፡ ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ ለሚመጡት ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ሁሉ ፡ መልስ ፡ ለማግኘት ፡ ወይም ፡ ለመተንበይ ፡ አለመቻላቸውን ፡ ገልጿል ።²¹ ስለ ሆነም ፡ ዳኞች ፡ አስቀድሞ ፡ ሕግ ፡ ያልወጣቸው ፡ ጉዳዮች ፡ ሲያጋጥሟቸው ፡ በሕጉ መንፈስ ፡ እየተመሩ ፡ እንዲፈሩ ፡ አስታወቃቸው ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ስለአንድ ፡ ጉዳይ ፡ አስቀድሞ ፡ ሕግ ፡ ቢያወጣም ፡ ባያወጣም ፡ ዳኞች ፡ የግድ ፡ በቀረበላቸው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ፡ መስጠት ፡ አለባቸው ። በፓርታሊስም ፡ አስተያየት ፡ ሕግ ፡ ያልወጣላቸው ፡ ጉዳዮች ፡ መኖራቸውን ፡ ማወቅና ፡ መቀበል ፡ ሌላ ፡ ለነሱ ፡ በተለይ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ አለ ፡ ብሎ ፡ ራስን ፡ ከማታለል ፡ የተሻለና ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ግን ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ለነበሩት ፡ ዳኞች ፡ ይህንን ፡ የሕግ ፡ ማውጣት ፡ ተግባርንና ፡ የሥልጣን ፡ መከፋፈልን ፡ ማስማማት ፡ አልቻሉም ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ዳኞች ፡ ፊታቸውን ፡ ከዚህ ፡ ምክር ፡ መልሰው ፡ ለሚገጥማቸው ፡ ጉዳይ ፡ ሁሉ ፡ በቀጥታ ፡ ተፈጻሚ የሚሆኑ ፡ ሕጎችን ፡ ይፈልጉ ፡ ጀመር ።

ወደ ፡ ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ መጨረሻ ፡ ገደማ ፡ በዛ ፡ ያሉ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቆች ፡ በተለይም ፡ ጄኒ ፡²² ይህን ፡ ግትር ፡ የሕግ ፡ አስተሳሰብ ፡ በግልጽ ፡ ተቃወመው ። እነሱም ፡ ዳኞች ፡ “ሕግ ፡ መፍጠራቸው ፡ (ማውጣታቸው)” የማይቀር ፡ መሆኑን ፡ አመልክተው ፡ ይህም ፡ የሚሆንበት ፡ ምክንያት ፡ ቋንቋ ፡ ራሱ ፡ በቂ ፡ የሆነ

ኤም ፡ አንሴል ፡ “ከራሲያን ፡ ደዘንፍራሲስዮን ፡ ፓር ፡ ለ፣ ገፍኹ” በሉተን ፡ ሶሲየቲ ፡ ሌገርሰላቲቭ ፡ ኮምፓሬ ፡ ገጽ ፡ ፯፩ ፡
 አንሴል ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ኤም ፡ አንሴል ፡ ሶሻል ፡ ዲፊንሽን ፡ ገጽ ፡ ፩፻፲፩—፲፮ ፡ ፩፻፴፫—፴፬ ፡ አንዲኔአስ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፭ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ጄ ፡ አንዲኔአስ ፡ “ዘ ጄኔራል ፡ ፕሮቪንቲቭ ፡ ኤፊክትስ ፡ እቭ ፡ ፓኒሽመንት” የኒቨርሲቲ ፡ እቭ ፡ ፔንሲ ፡ ልቪኒያ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ፑል ፡ ፩፻፲፬ ፡ ገጽ ፡ ፱፻፵፱ ።
 ደሎዝ ፡ ኤንሲክሎፒዲ ገፍሪዲክ ፡ ድሩዋ ፡ ክሪሚናል ፡
 “ድሩዋ ፡ ክሪሚናል” ክፍል ፡ ፲፫—፳፪ ፡
 “አንፍራክሲያን” ክፍል ፡ ፱—፳፪ ።
 ደክለቲክ ፡ “ላናሎገር ፡ አንድሩዋ ፡ ፔናል” ሬቪ ፡ ደ ፡ ድሩዋ ፡ ኢንተርናሲየናል ፡ ኤደድሩዋ ፡ ኮምፓሬ ፡ ልዩ ፡ እትም ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፺፬ ።
 ዣር ፡ “ለንተርፕራታሲያ ፡ ሊተራል ፡ ዴ ፡ ሎዋ ፡ ፔናል” ረከይ ፡ ዴቱድ ፡ ሲዮር ፡ ሌ ፡ ሶርስ ፡ ዱ ድሩዋ ፡ አን ፡ ሎንር ፡ ዴ ፡ ዣር ፡ ፫ ፡ ገፍ ፡ ፫፻፩ ።
 ግላሲ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ጄ ፡ ግራቭን ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ጄ ፡ ግራቭን ፡ “ሌ ፡ ፕሪንሲፕ ፡ ደላ ፡ ሌጋሊቲ” አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ፒ ፡ ግራቭን ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱—፲፪ ።
 ሆል ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ሌጋል ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ሎግሮስ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ማሕሰብ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ማንሐይም ፡ ክሪሚናል ፡ ጀስቲስ ፡ ኤንድ ፡ ሶሻል ፡ ሪኮንስትራክሽን ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶፱ ፡
 እና ፡ የሚከተሉት ፡ ማርሻልንና ፡ ዣስፐር ፡ ድሩዋ ፡ ክሪሚኔል ፡
 ቨርሮትስ ፡ እና ፡ አርሲያንስ ፡ “አን ፡ ሊጋል ፡ ላንክሺንስ” የኒቨርሲቲ ፡ እቭ ፡ ቪጋት ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡
 ፑል ፡ ፴፬ ፡ ገጽ ፡
 ቶርንቭት ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ዊሊያምስ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡

21. በ ፡ ሰረገ ፡ አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፪ ፡ እንደተጠቀሰው ።
 22. አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፳ ፡ የተጠቀሰው ፡ ጽሑፍ ።

ነና፡ የተወሰነ፡ ትርጉም፡ የሌለው፡ ከመሆኑ፡ የተነሳ፡ ዳኛው፡ ፍቺውን፡ ሲመርጥ፡ ሕጉን፡ ሊለውጠው፡ መቻሉ፡ ሲሆን፡ ሌላው፡ ደግሞ፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ ሰው፡ እንደ መሆኑ፡ መጠን፡ ወደፊት፡ የሚደረጉት፡ ለውጦች፡ የሚያመጡትን፡ ፕሮብሌም፡ ሁሉ፡ ለማወቅ፡ በጣም፡ የሚያዳግተው፡ በመሆኑና፡ ፍ/ቤት የሚቀርቡትን፡ አንዳንድን፡ ጉዳይ፡ ለመተንበይ፡ አስቸጋሪ፡ ስለሆነ፡ ነው። አዋቂዎቹ፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ እነዚህን፡ የተባሉትን፡ ጉዳዮች፡ ፍ/ቤቶች፡ እንደ፡ አመጣጣቸው፡ እየተቀበሉ፡ በሕጌ መንፈስ፡ እየተመረኮዙ፡ ፍርድ፡ እንዲሰጡባቸው፡ ሥልጣን፡ ሰጥተዋል፡ ብሎ፤ መከራከር፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ ለሁሉም፡ ጥያቄ፡ አስቀድሞ፡ በተጻፈ፡ ሕግ፡ መልስ፡ ሰጥቷል፡ ብሎ፡ እራሱን፡ ከማታለል፡ ይሻላል፡ የሚል፡ እምነት፡ ነበራቸው። እንዲህም፡ ሆኖ፡ የፍ/ቤት፡ ለሕግ፡ ሰጭው፡ የበታች፡ መሆንን፡ እምነውበታል፤ ሕግ፡ ሰጪው፡ የተቀበለውን፡ መንገድ፡ ፍ/ቤት፡ ሊሠርዘው፡ አይችልም፤ በተጨማሪም፡ የሕግ፡ ሰጪውን፡ ዓላማ፡ በሚቃረን፡ መንገድ፡ ውሳኔ፡ መስጠት፡ አይችልም። ነገር፡ ግን፡ የፕሮብሌሙ፡ መፍትሔ፡ በግልጽ፡ ካልተሰጠ፡ ፍ/ቤት፡ ለዚያ፡ ፕሮብሌም፡ መፍትሔ፡ “ሕግ፡ ማውጣት፡ ተግባሩ፡ ነው”፡ ብለው፡ ተከራክሩ።

እነኚህ፡ ሊቆች፡ አሳባቸውን፡ የሚገልጽ፡ የአተረጓጎም፡ መሠረተ—አሳብ፡ አወጡ። ይህ፡ “ነፃ፡ ሳይንቲፊካዊ፡ ምርምር” (ፍሪ፡ ሳይንቲፊክ፡ ሪሰርች)፡ የሚባለው፡ ዘዴ፡ (ቴክኒክ)፡ የሕጋዊ፡ ፖሊሲን፡ ዓላማና፡ ግብ፡ በመከተል፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የሕግ አውጪው፡ የበታች፡ መሆናቸውን፡ ያምንበታል። ፍርድ፡ ቤቶች፡ ባሉት፡ ሕጎችና፡ በሌሎች፡ ጠቃሚ፡ ሕግ፡ ነክ፡ ጽሑፎች፡ እየተጠቀሙ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ በቀረቡላቸው፡ ጉዳዮች፡ ላይ፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ ፍላጎት፡ እያገኙ፡ አሁን፡ እፈታቸው፡ ለቀረቡላቸው፡ ጉዳዮች፡ ፍርድ፡ መስጠት፡ ይኖርባቸዋል። በተጨማሪም፡ ፍርድ ቤቶች፡ ባንድ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ውሳኔ፡ ሲሰጡ፡ የሰጡት፡ ውሳኔ፡ የሚያስከትለውን፡ ተመልክተው፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ስለእንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ ሁኔታ፡ አስቦበት፡ ቢሆን፡ ኖሮ፡ በዚሁ፡ ዓይነት፡ መንገድ፡ ይወሰን፡ ነበር፡ ወይ፡ ብለው፡ አመዛዝነው፡ መወሰን፡ ያስፈልጋቸዋል። ይህ፡ ዘዴ፡ የወጣው፡ የሕጉ፡ ትርጉም፡ ግልጽ፡ ሆኖ፡ ባልተገኘበት፡ ጊዜ፡ ብቻ፡ እንዲጠቅም፡ ሳይሆን፡ በሕግ፡ ያልተወሰነ፡ ሁኔታ፡ ቢያጋጥም፡ እንኳን፡ የውሳኔውን፡ ውጤት፡ ከሕግ፡ አውጪው፡ ፍላጎት፡ ጋር፡ አዛም ዶና፡ ጊዜው፡ ከሚጠይቀውና፡ ከሚፈቅደው፡ አስተሳሰብ፡ ጋር፡ አዋህዶ፡ በጠቅላላ ላው፡ የሕግ፡ አወጣጠን፡ ዘዴ፡ ተመርኩዞ፡ “በይመስላል” ለመፍረድ፡ እንዲያስችልም፡ ጭምር፡ ነው።

ይህ፡ “ነፃ፡ ሳይንቲፊካዊ፡ ምርምር” የሚባለው፡ ቅንጅት፡ ከላይ፡ የገለጽነውን የአተረጓጎም፡ ዘዴ፡ በብዙ፡ መንገድ፡ ይመስላል፡ ግን፡ ይህንን፡ ቅንጅት፡ ያቀረቡት፡ ሰዎች፡ ለወንጀል፡ ሕግ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል፡ ብለው፡ አስበው፡ አልነበረም። የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕጎች፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ለጉዳዩ፡ ተፈጻሚ፡ የሚሆን፡ ሕግ፡ አልወጣምና፡ አናይም፡ ብለው፡ እንዳይመልሱ፡ የሚያግዳቸው፡ ድንጋጌዎች፡ አሏቸው።²³ ይህ፡ ለአንድ፡ ጉዳይ፡ ብቻ፡ ተፈጻሚ፡ የሚሆን፡ አስቀድሞ፡ የተዘጋጀ፡ ሕግ፡ “ከሌለ”፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የራሳቸውን፡ ሕግ፡ ለማውጣት፡ ይችላሉ፡ እንደማለት፡

23. ምንም፡ እንኳን፡ እንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ የሕግ፡ አውጭው፡ አስተያየት፡ ቢታይም፡ ቅሉ፡ የኢትዮጵያ፡ ወንጀለኛ፡ መቅሜ፡ እንደዚህ፡ ያለ፡ ቁጥር፡ የለውም። በጽሑፉ፡ ውስጥ፡ ያለው፡ መለያየት፡ 167፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ሌጋል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ እስቶን፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ 78፡ ፪፻፲፪፡ ውስጥ፡ ይገኛል።

ያህል : ነው ። የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕጎች : ግን : ይህን : የሚቃረን : መምሪያ : አላቸው ።

ይኸውም : “የሕግነቱ : መሠረት :” ማለትም : አስቀድሞ : ያልተመለከተውን : ጥፋት : ፍርድ : ቤቱ : እንደ : ሕግ : መጣስ : ሊቆጥረውና : በሕግም : ላይ : ተለይቶ : ባልተመለከተ : አድራጎች : ቅጣት : ሊወሰን : አለመቻሉ : ነው ። በዚህም : መምሪያ : መሠረት : ስለሁኔታው : አስቀድሞ : ሕግ : ያልተደነገገ : ሲሆን : ፍትሕን : የሚያዳ ላው : ለተከላኹ : ነው ። ስለዚህ : በተለይ : በወንጀል : ጉዳዮች : ላይ : ፍርድ : ቤቶች : የሕግ : አውጪው : የበታች : ናቸው : ይህም : የሆነበት : እንዳየነው : በተለይ : በፖለቲካ : ጉዳዮች : አስተሳሰብ : የተነሳ : ነው ። በፍትሕ : ብሔር : ሕጎች : ላይ : ግን : ክርክሩ : በከላሽና : በተከላሽ : መካከል : ሲሆን : ሁልጊዜ : አንዱ : ወገን : እንዲረታ : ያስፈልጋል ። ሕግ : አውጪው : ለጉዳዩ : አስቀድሞ : ሕግ : ሳያወጣለት : ቅርቶ : እንደሆነ : እንደ : ወንጀል : ጉዳይ : ፍትሕ : የሚያዳላው : ለተከላኹ : ነው : የሚል : ምንም : ዓይነት : የሕግ : መሠረተ—አሳብ : ወይም : ሕዝባዊ : መብት : የለም ። በወንጀል : ጉዳይ : ፍርድ : ቤቱ : መንግሥት : እንደከላሽ : ሆኖ : የተከላሽን : ሕይወት : ነግነት : ወይም : ንብረት : ይግፈፍ : የሚለውን : ጥያቄ : ይወስናል። “የሕግነቱ : መሠረትም :” የሚያወሳው : አስቀድሞ : ባልተወሰነና : ባልተገለጸ : ሁኔታ : የተከላሽን : መብቶች : መግፈፍ : አግባብ : ያለመሆኑን : ነው ።

ይሁን : እንጂ : የወንጀል : ሕግ : ምሁራን : ይህ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግና : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አተረጓጎም : መካከል : የተፈጠረው : ልዩነት : ጠቃሚ : የሆነ : ጥያቄ : ማዘሉን : ለመገንዘብ : ብዙ : ጊዜ : አልወሰደባቸውም ። ይህም : ጥያቄ : ይህ : ሕግ : ያልተደነገገለት : ነገር : ምንድነው : የሚል : ነው ። ምንም : እንኳን : የፍትሕ : ብሔርን : ሕጎች : ለመጻፍ : የሚሠራባቸው : ቃላት : በዛ : ያሉ : የማይጨበጡ : አሳቦችን : ያዘሉ : በሆኑም : ለወንጀለኛ : መቅጫ : ሕጎች : መጻፈያ : የምንጠቀምባቸው : ቃላት : ከዚህ : ያላነሱ : አሻሚዎች : ናቸው ። የወንጀልን : ሕግ : የሚደነግገው : የሕግ : አውጪ : ክፍል : ከፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አውጪ : ይበልጥ : የማይሳሳት : ወይንም : የወደፊቱን : ለመተንበይ : የበለጠ : ችሎታ : ያለው : አይደለም ። ተከላሹን : ይበልጥ : የሚደግፍ : የወንጀል : ሕግ : አተረጓጎም : መመሪጡ : አስፈላጊ : ኖሯልን ? ይህም : አተረጓጎም : ሁልጊዜ : ባያስፈልግ : ኖሮ : ፍ/ቤቶች : በምን : ገደብ : ተወስነው : አንድ : ጉዳይ : በሕግ : አውጪው : ክፍል : ተወስኗልና : ቅጣት : ሊሰጥበት : ይገባል : ለማለት : ይችሉ : ነበር ?

የወንጀል : ሕግ : አተረጓጎም : ለዳኞች : ሰፊ : ያለ : የግል : ሥልጣን : እንዲሰጣቸው : የሚለው : አስተሳሰብ : ተቀባይነት : እንዲኖረው : የረዳው : የዚህ : አስተሳሰብ : የአመጣጥ : ታሪክ : ነው ። ከነዚህም : ታሪኮች : አንዱ ፤ ቀደም : ሲል : ተጠቅሷል : ይህም : ብንወድም : ባንወድም : ዳኞች : ሕግን : በመፍጠር : ረገድ : ተካፋይነት : አላቸው : የሚለው : ነው ። ሁለተኛም : “የመንግሥት : የሥልጣን : መከፋፈል :” የሚባለውን : መሠረተ—አሳብ : በማሻሻል : ሕጉ : ለአንድ : ለተለየ : ፍትሕ : ብሔር ነክ : ለሆነ ጉዳይ : በግልጽ : መፍትሔ : በማይሰጥበት ጊዜ : ዳኞች : ውሳኔ : እንዲሰጡበት : የሕግ : አውጪነት : ሥልጣን : ይሰጣቸው : የሚል : አስተሳሰብ : ነው ። ሦስተኛ : የሕግነቱ : መሠረት : መንግሥት : ሥልጣኑን : ተደግፎ : ሕዝብ : እንዳይበድል : ይከላከልለታል : የሚለው : በጥብቅ : ይታመንበት : የነበረው : መሠረተ—አሳብ : ባሁኑ ጊዜ : ላለ : ማለቱ : ነው ። በመጨረሻም : ወንጀልን : ለመቋቋም : አስቀድሞ : እያንዳንዱን : ቅጣት : መወሰን : በዚህም : አማካይነት : ለሕዝቡ : ማስጠንቀቂያ : መስጠት ይገባል : የሚለው : የወንጀል : ሕግ : መሠረተ—አሳብ : እና : አቀናባብር : ጥልቅ : ለውጥ : ደርሶበታል ።

የሕግነቱ፡ መሠረት፡ መሠረተ—አሳብ፡ የፍርድ፡ ቤቶችን፡ አሠራር፡ መልክ፡ በማስ
 ያዝ፡ ረገድ፡ ጥሩ፡ ውጤት፡ ስላስገኘ፡ የሕዝብን፡ መብት፡ የመጠበቅ፡ ሥራው፡ ያነሰ፡
 ዋጋ፡ እየተሰጠው፡ ሄደ። ይህም፡ ሲሆን፡ ሕግ፡ በማውጣት፡ ረገድ፡ ተወዳዳሪ፡ በሌ
 ለው፡ ሥልጣንና፡ “በኢንዱስትሪያል፡ ሪፑሎቭን” ምክንያት፡ የሚወጡት፡ ሕጎች፡
 ያለመጠን፡ በመበርከታቸው፡ ሕግ፡ አውጭው፡ ክፍል፡ የበለጠ፡ የሕዝብ፡ መብት፡
 ጨቋኝ፡ መምሰል፡ ጀመረ። በዚህ፡ መሠረት፡ ፍ/ቤቶች፡ ደግሞ፡ የሕዝቡ፡ መብት፡
 ጠባቂ፡ እንጂ፡ ሊጨቋኝ፡ ይችላሉ፡ ተብለው፡ አልተገመቱም። ይህም፡ ሊሆን፡ የቻለው፡
 ይበልጠው፡ የሕግነቱ፡ መሠረትን፡ በመሳሰሉት፡ መሠረተ—አሳቦች፡ ምክንያት፡ ቢሆን
 ም፡ ውጤቱ፡ የዚህ፡ መሠረተ—አሳብ፡ አስፈላጊነት፡ እያነሰ፡ መሄድ፡ ነበር። ለዚህ፡
 መሠረተ—አሳብ፡ አስፈላጊነት፡ መቀነስ፡ ሌላ፡ ምክንያት፡ የሆነው፡ ደግሞ፡ በፖለቲካ፡
 ሆነ፡ በሕገ፡ መንግሥት፡ ረገድ፡ አለ፡ ሕግ፡ የሕዝቡ፡ መብት፡ እንዲያነፈግ፡ የሚጠበቅ
 ቀው፡ ድንጋጌ፡ ነፍስ፡ መግደል፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ የመድፈር፡ ሥራ፡ ሌብነት፡ በመ
 ሳሰሉ፡ ተራ፡ ወንጀሎች፡ ላይ፡ ያለው፡ ጠቃሚነት፡ አነስተኛ፡ መሆኑ፡ ነው። እነዚ
 ህን፡ የመሳሰሉት፡ ወንጀሎች፡ ለፍርድ፡ ሲቀርቡ፡ የተጻፈው፡ ሕግ፡ በጠባቡ፡ ቢተ
 ረጎምም፡ ባይተረጎምም፡ ፖለቲካ፡ ነክነት፡ ሊኖራቸው፡ አይችልም። ደግሞም፡
 ለነዚህ፡ ተግባሮች፡ ሕጉ፡ በግልጽ፡ ቢደነገግ፡ ባይደነገግ፡ ከመከሰሰ፡ አያድንም።
 ፖለቲካ፡ ነክ፡ በሆኑ፡ ወንጀሎች፡ የሕግነቱ፡ መሠረት፡ ውጤት፡ ሊኖረው፡ ይችላል።
 ሕዝብን፡ የሚጫኑ፡ ሕጎችን፡ ማውጣት፡ ሕዝቡ፡ የበለጠ፡ እንዲያውቃቸው፡
 ስለሚያደርግ፡ እነዚህን፡ ሕጎች፡ ባወጣው፡ መንግሥት፡ ላይ፡ ተቃውሞ፡ እንዲያ
 ሰሙ፡ ያነሳሳቸው፡ ይሆናል። በዚህም፡ ረገድ፡ እንኳን፡ የሕዝቡን፡ መብት፡ ሊያስከ
 ብሩ፡ የሚችሉት፡ በአስተዳዳሪዎቹ፡ ሥልጣን፡ ላይ፡ የሚደረገው፡ ገደብና፡ የገጥ
 ዎቹ፡ ጠባይ፡ መሆናቸው፡ ይታመናል። ይህ፡ አሳብ፡ በግልጽ፡ ባይሰረዝም፡
 በብዙ፡ መንገዶች፡ በቀላሉና፡ በእርግጥ፡ ከጥቅም፡ ውጭ፡ ሆኗል። በብዙ፡ ምክንያ
 ቶች፡ ጉድለት፡ ሊገኝበትም፡ ይችላል። ከነዚህም፡ በየጊዜው፡ የሚወጡት፡ ሕጎች፡
 አጅግ፡ የበዙ፡ ስለሆኑ፡ ሕዝቡ፡ መብቱንና፡ መንግሥቱ፡ የሚያደርገውን፡ ሊያውቅ፡
 ሳይችል፡ ሲቀር፡ ዳኞች፡ እንደፍላጎታቸው፡ እንዲወስኑ፡ የሚያስችሉ፡ ጠቅላላ፡
 በሆነ፡ አነጋገር፡ እና፡ ግልጽ፡ ባልሆኑ፡ ቃላት፡ የተጻፉ፡ ሕጎች፡ በመውጣቸው፡
 እንደ፡ የአገዳ፡ “ግዞት” ያሉት፡ ፖለቲካ፡ ነክ፡ የሆኑ፡ እርምጃዎች፡ እንደ፡ ወንጀል፡
 ሳይቆጠሩ፡ መቅረታቸው፡ ነው።²⁴ በመጨረሻም፡ መንግሥት፡ ለዚህ፡ ዘይቤ፡
 ባለው፡ አክብሮት፡ እና፡ በመንግሥት፡ ፖለቲካ፡ ነክ፡ ውሳኔ፡ መካከል፡ ያለው፡
 ግንኙነት፡ ትክክለኛ፡ አለመሆኑ፡ ታውቋል። ከሁለቱ፡ የፋሺሽት፡ መንግሥታት፡
 ናዚ፡ ጀርመኒ፡ የሕግነቱ፡ መሠረትን፡ ጨርሳ፡ ስታስወግድ፡ የሙሶሊኒየ፡ ኢጣሊያ፡
 ግን፡ እንዳለ፡ አቆይታዋለች፡ በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ የፖለቲካ፡ “ትክክለኛነት”
 አለ፡ በሚባልበት፡ በዴሞክራሲ፡ የሕግ፡ መንፈስ፡ መሠረት፡ አስፈላጊ፡ መስሎ፡
 ከተገኘ፡ ዳኞች፡ በሕግ፡ አስቀድሞ፡ ባልተመለከቱት፡ አድራጎቶች፡ ላይ፡ “ከሌላ፡ ሕግ፡
 ጋር፡ ይመሳሰላል” በማለት፡ ወንጀል፡ በመፍጠር፡ እንዲፈረዱ፡ ተፈቅዶላቸዋል።

24. የኢትዮጵያ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፸፯፡ የንደዚህ፡ ዓይነቱ፡ ድንጋጌ፡ ዓይነተኛ፡ ምሳሌ፡
 ነው። ምንም፡ እንኳን፡ አንድ፡ በመሳሳት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫውን፡ ሕግ፡ የጣሰ፡ የመሰለውም፡
 ሰው፡ (የሠራውን፡ ሥራ፡ ጥፋት፡ የሚያደርግ፡ ድንጋጌ፡ ሳይኖር)፡ ወንጀለኛ፡ ባይሆንና፡ ቅጣት፡ ባይ
 ደርስበትም፡ ቁጥር፡ ፸፯፡ “በዚህ፡ ሰው፡ ላይ፡ ሊደረግ፡ የሚገባው፡ የመጠበቂያ፡ ደንብና፡ በተለ
 ይም፡ ስለመልካም፡ ጠባይ፡ ዋስትና፡ በእጁ፡ ስለሚገኘው፡ አደገኛ፡ ዕቃ፡ መወረስ፡ የሚፈጸመው፡
 ደንብ፡ እንደተጠበቀ፡ ነው።” ይላል። ይህ፡ “ጥንቃቄ” ነው፡ እንጂ፡ “ቅጣት” አይደለም፡
 ስለዚህም፡ ቁጥር፡ ፪፡ የሚጠይቀውን፡ አይጥስም፡ ነገር፡ ግን፡ የተጠቀሰው፡ ሰው፡ ነገነትና፡ ንብ
 ረት፡ ያላግባብ፡ የተነካ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ መሆኑን፡ አለበት።

በገዢነኛው ፡ መቶ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ ወንጀለኛው ፡ ሊመራመር ፡ የሚችል ፡ ደስታንና ፡ መከራን ፡ የሚያመዘዝን ፡ ሰው ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ስለሚገመት ፡ ሊያደርጋቸው ፡ የማይገቡትን ፡ ተግባሮች ፡ በሚያስረዱትና ፡ ወንጀሉን ፡ በመሥራት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ከሚያገኘው ፡ ጥቅም ፡ እጅግ ፡ የላቀ ፡ ቅጣት ፡ በሚያዙ ፡ ሕጎች ፡ ሊመራ ፡ ይችላል ፡ የሚል ፡ አስተሳሰብ ፡ ነበረ ፡ ዛሬ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ ተለውጧል ። በመጀመሪያ ፡ በየጊዜው ፡ በሚፈልቁት ፡ መጠናቸው ፡ እጅግ ፡ የበዛ ፡ ሕጎች ፡ ምክንያት ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ሊያውቃቸው ፡ ይገባል ፡ ማለት ፡ ስለማይቻል ፡ አስቀድሞ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ተቀባይነቱ ፡ ተቀንሷል ። ስለዚህ ፡ ወንጀል ፡ ይሠራ ፡ ይሆናል ፡ የሚባለው ፡ ሰው ፡ አስቀድሞ ፡ ጥቅሙንና ፡ ጉዳቱን ፡ ያመዘዝናል ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ሳይሆን ፡ ቀረ ። በዛሬው ፡ ጊዜ ፡ ተራው ፡ ሰው ፡ ሕጎቹን ፡ ሊያውቅ ፡ የሚችለው ፡ በብዙ ፡ ችግር ፡ ነው ። በጊዜውም ፡ እንኳን ፡ ያልተሟሉ ፡ ሊሆኑ ፡ ከመቻላቸውም ፡ በላይ ፡ በትክክል ፡ ላይረዳቸው ፡ ይችላል ። ሁለተኛ ፡ አስቀድሞ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ ውጤት ፡ እንዲኖረው ፡ ቢፈለግ ፡ ፍጹም ፡ ትክክለኛ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የሚለውን ፡ አሳብ ፡ የሚቃወሙ ፡ ሰዎች ፡ አሉ ። ወንጀልን ፡ ተንትኖ ፡ መግለጽ ፡ ወንጀለኞች ፡ የተከለከለውን ፡ ተግባር ፡ በሚፈጽሙበት ፡ ጊዜ ፡ ከዚያ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ለማምለጥ ፡ ዘዴ ፡ እንዲፈጥሩ ፡ ይረዳቸዋል ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡ ያቀርባሉ ። በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የተጻፈ ፡ ሕግም ፡ ወንጀል ፡ ይፈጽም ፡ ይሆናል ፡ የሚባለውን ፡ ሰው ፡ ተግባሩ ፡ ሊያስቀጣው ፡ መቻሉን ፡ ካስገነዘበው ፡ በቂ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ሊሆነው ፡ ይችላል ። ይልቅንም ፡ የቃላቱ ፡ ትርጓሜ ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ ካለመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ የተከለከለውን ፡ ተግባር ፡ ከመፈጸም ፡ ሊቆጥበው ፡ ከቻለ ፡ ወንጀለኛ ፡ የሚሆነውን ፡ ተግባር ፡ ካጣራ ፡ በኋላ ፡ ከቃላቱ ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ መጥፎ ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ ሊያበረታታው ፡ ከሚችለው ፡ አስተሳሰብ ፡ የተሻለ ፡ ውጤት ፡ ሊኖረው ፡ ይችላል ።

በወንጀል ፡ ፅንሰ—አሳብ ፡ ውስጥ ፡ የተደረገው ፡ ትልቁ ፡ ለውጥ ፡ ግን ፡ ከዚህም ፡ የበለጠ ፡ ነው ። ይህም ፡ ተራው ፡ ወንጀለኛ ፡ አስቦ ፡ አመዘዝኖ ፡ የሚሠራና ፡ የፈጸመውም ፡ ወንጀል ፡ እንደ ፡ “ዕዳ ፡” ተለክቶ ፡ የሚከፈል ፡ ነገር ፡ ነው ። ይል ፡ የነበረው ፡ አሳብ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ። ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ ወንጀለኛው ፡ ደካማ ፡ ጉድለት ፡ ያለበት ፡ ትክክለኛ ፡ ውሳኔ ፡ እንዳያደርግ ፡ ወይም ፡ በኅብረተ ፡ ሰቡ ፡ አሠራር ፡ እንዳይተባበር ፡ በአካባቢው ፡ ያነሱ ፡ ወይም ፡ ያለመጠን ፡ የበዙ ፡ የሚገፋፉት ፡ ነገሮች ፡ የሚደርሱበት ፡ ሰው ፡ መሆኑ ፡ ይበልጥ ፡ እየታመነ ፡ ሄዷል ። ወደፊት ፡ የሚደርስበትን ፡ ከማመዘዝን ፡ ይልቅ ፡ ላለፈውና ፡ ላለበት ፡ ሁኔታ ፡ ከዘር ፡ ለወረሰው ፡ ባሕርይው ፡ ለአካባቢው ፡ ጉድለቶችና ፡ ፍላጎቶች ፡ ደህንኛው ፡ ኅብረተ ፡ ሰብ ፡ ለማይቀበላቸው ፡ ለነዚህ ፡ ኃይሎች ፡ ታዝዞ ፡ ይሆናል ። በዚህ ፡ አቅጣጫ ፡ ደግሞ ፡ ወንጀለኛውን ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ እንደሚገባ ፡ በሚታስብበት ፡ ጊዜ ፡ የአድራጎቶቹ ፡ መጥፎነት ፡ ሳይሆን ፡ የወንጀለኛውን ፡ “አደገኛነት ፡” እንደመለከደ ፡ አድርጎ ፡ የመውሰድ ፡ ዝንባሌ ፡ አይሏል ። ይህም ፡ ማለት ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ድፍረት ፡ የሚባለውን ፡ የማይጨበጠውን ፡ ፅንሰ—አሳብ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ይገባዋል ፡ የሚለው ፡ ጥያቄ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ቀርቷል ። በምትኩ ፡ ይህን ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ድፍረት ፡ የፈጸመው ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ አያያዝ ፡ በደረግለት ፡ ይሻላል ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ተተክቷል ። ይህንን ፡ የመጨረሻውን ፡ ጥያቄ ፡ ለመመለስ ፡ አሳቡን ፡ በሌላ ፡ መልክ ፡ ማቅረብ ፡ ያስፈልጋል ፡ “ምን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ይገባዋል ፡” ሳይሆን ፡ “ወደፊት ፡ የኅብረ ፡ ሰቡን ፡ አደኗር ፡ እንዲከተል ፡ እንዴት ፡ ለማስተማር ፡ ይቻላል ፡” ይህ ፡ ካልተቻለ ፡ ደግሞ ፡ “እንደገና ፡ ጥፋቱን ፡ እንዳይደግም ፡ እንዴት ፡ ሊጠበቅ ፡ ይችላል ፡” የሚል ፡ መሆን አለበት ።

ይህ ፡ የመጨረሻው ፡ ለውጥ ፡ ቅጣትን ፡ በሚመለከቱ ፡ የሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ላይ ፡ በተለይ ፡ ጉልቶ ፡ የሚታይ ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ ይታመንበት ፡ እንደነበረው ፡ ለአንድ ፡ ጥፋት ፡ የተወሰነ ፡ ቅጣት ፡ ከመደንገግ ፡ ይልቅ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ከ—እስከ በሚል ፡ መልክ ፡ ቅጣትን ፡ መወሰን ፡ ጀመረ ። ይኸውም ፡ በጉዳዩ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ተመሥርቶ ፡ እንዲወሰን ፡ በማለት ፡ ነው ። ከነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ እንደ ፡ ጥሩ ፡ ምሳሌ ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ ቁ. ፳፻፳፬ ፡ ነው ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ በአምስት ፡ ዓመት ፡ እና ፡ በሃያ ፡ ዓመታት ፡ መካከል ፡ የመሰለውን ፡ ቅጣት ፡ እንዲወሰን ፡ ለዳኛው ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ። ቅጣትን ፡ ማቅለልንና ፡ ማክበድን ፡ የሚመለከቱትን ፡ ድንጋጌዎች ፡ በተመሳሳይ ፡ መንገድ ፡ ለመግለጽ ፡ ይቻላል ። ዳኞች ፡ ቅጣት ፡ በሚወስኑበት ፡ ጊዜ ፡ የውሳኔ አቸው ፡ መመዘኛ ፡ እንዲሆናቸው ፡ የተሰጣቸው ፡ መምሪያ ፤ የወንጀለኛው ፡ ሁኔታ ፡ “አደገኛነቱ” ወይም ፡ ለመሻሻል ፡ ያለው ፡ ተስፋ ፡ የሚሉት ፡ ናቸው ። (ይህን ፡ የሚመለከተው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወ. መ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፹፯ ፡ ነው) ። ለገብረተ ፡ ስቡ ፡ ጠቃሚ ፡ አባሎች ፡ ለመሆን ፡ የበለጠ ፡ ወይም ፡ ያነሰ ፡ ዕድል ፡ አላቸው ፡ በማለት ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተለዩ ፡ ውሳኔዎች ፡ ያዘጋጃላቸው ፡ የተለዩ ፡ ወንጀለኞች ፡ አሉ ። እንግዲህ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ የወጣት ፡ አጥፊዎችን ፡ የሚመለከቱ ፡ ውሳኔዎች ፡ እና ፡ የተግባራቸው ፡ መንሾ ፡ በከፊል ፡ የአእምሮ ፡ ጉድለት ፡ ወይም ፡ በሽታ ፡ ለሆነ ፡ ሰዎች ፡ ከእስራት ፡ ይልቅ ፡ ሕክምና ፡ ይታዘዝላቸው ፡ የሚሉ ፡ ሕጎች ፡ ሲኖሩ ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ጽኑ ፡ ግዞት ፡ ደጋግመው ፡ ወንጀል ፡ የሚሠሩ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ቅጣትን ፡ በጥብቅ ፡ ማክበድ ፡ ነው ። የሚሉ ፡ ይገኛሉ ። በጠቅላላው ፡ ዳኛው ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ለመወሰን ፡ በጣም ፡ ሰፊ ፡ የሆነ ፡ በራሱ ፡ የመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጥቶታል ። የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ዳኛው ፡ የሚሰጠው ፡ ማንኛውም ፡ ውሳኔ ፡ በሕግ ፡ መሠረተ—አሳብ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተፈቀደ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ ወደሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ ተወስኗል ። ይህ ፡ አባባል ፡ በተለይ ፡ ለወንጀል ፡ የወጣ ፡ ፖሊስ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቷል ። ይልቁንስ ፡ የሕዝብን ፡ ደህንነት ፡ ለመጠበቅ ፡ ዳኛው ፡ በወንጀል ፡ ነገር ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ ከሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተሰጠው ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ደክም ፡ ያለ ፡ የፖለቲካ ፡ ዘይቤ ፡ ነው ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በምንመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ ሰውን ፡ ወንጀል ፡ ከመሥራት ፡ እንዲርቅ ፡ ለማድረግ ፡ አስቀድሞ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ በአብዛኛዎቹ ፡ ተመራማሪዎች ፡ ዘንድ ፡ አሁንም ፡ ይደገፋል ። በመጀመሪያ ፡ ሕግ ፡ እያለ ፡ ሰዎች ፡ ለምን ፡ ወንጀል ፡ ይፈጽማሉ ፡ ለሚለው ፡ ጥያቄ ፡ የአንዳንድ ፡ ሰዎችን ፡ አደገኛነት ፡ በመጥቀስ ፡ ለመመለስ ፡ ቢቻልም ፡ የተቀሩት ፡ ሰዎች ፡ ሕግ ፡ በሌለበት ፡ አካባቢ ፡ የወንጀል ፡ ተግባር ፡ የሌለበት ፡ ኑሮ ፡ ሊኖሩ ፡ መቻላቸውን ፡ አያረጋግጥልንም ። አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ሕግ ፡ እያለ ፡ ከወንጀል ፡ አለመራቃቸውን ፡ ብናውቅም ፡ የሕግ ፡ መኖር ፡ ወንጀል ፡ ከመፈጸም ፡ ያራቃቸው ፡ ሰዎች ፡ ጨርሶ ፡ የሉም ፡ ለማለት ፡ አንዳችም ፡ መረጃ ፡ የለንም ። ሁለተኛ ፡ የአዲሱ ፡ አሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ይህን ፡ አስተሳሰብ ፡ በትክክልና ፡ እርግጠኛ ፡ በሆነ ፡ ሁኔታ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ መቻሉን ፡ እንዲያስረዱ ፡ ለመጠየቅ ፡ የሚገፋፋን ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ ። “አደገኛነት” የተሰኘው ፡ አባባል ፡ በጣም ፡ ሰፊና ፡ እንደሁኔታው ፡ ተለዋዋጭ ፡ ስለሆነ ፡ በ“አደገኛነት” ላይ ፡ ተመሥርቶ ፡ የሚሰጥ ፡ የጥንቃቄ ፡ ግዞት ፡ ሲታዘዝ ፡ ወይም ፡ ሕክምና ፡ እንዲደረግ ፡ ውሳኔ ፡ ሲሰጥ ፡ ስለዚህ ፡ ውልበት ፡ ጊዜ ፡ ውጤቱ ፡ ይበልጡኑ ፡ የሚወሰነው ፡ ያለጥርጥር ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በሚያውሉት ፡ ሰዎች ፡ አስተሳሰብና ፡ ዓላማዎች ፡ ላይ ፡ በመመሥረት ፡ ነው ። በቀላሉ ፡ ለፖለቲካ ፡ ወይም ፡ ለግል ፡ ጥቅም ፡ ሊውል ፡ ይችላል ። እነዚህን ፡ አደጋ

ዎች : እንዴት : ለማራቅ : እንደሚቻል : አልተገለጸም = በመጨረሻም : “አደገኛ ነት :” የሚለው : አስተሳሰብ : ከተመሠረተባቸው : እምነቶች : አንዱ : ወደ : ኅብረ : ሰብ : ለመመለስ : የሚደረገውን : “ጥንቃቄ :” የሚቃረነው : “ቅጣት :” እንደትክክ ለኛ : የወንጀል : ሕግ : ዓላማ : መቆጠሩ : መቅረት : አለበት : የሚል : ይመስላል = ይሁን : እንጂ : በወንጀል : ነገር : ቅጣትን : መወሰን : ተበዳዩን : ወገን : ያረካል : ወይም : ለደረሰው : ጥፋት : ዋጋ : እንደማስከፈል : ይቆጠራል : በማለት : ኅብረተ : ሰብ : የሚያምነውን : ጨርሶ : ሊተው : ይችላል : ሊተውም : ይገበዋል : ለማለት : እጅግ : አጠራጣሪ : ነው : ሕዝቡን : ከወንጀል : ማራቅ : የሚለው : አስተሳሰብ : ደግሞ : በያንስ : በሕግ : ማስጠንቀቂያነት : ከወንጀል : ሥራ : ያልተቆጠቡ : ሰዎች : ስለተ ግባራቸው : ኃላፊዎች : ስለሆኑ : ሊቀጡበት : ይገባል : የሚል : እምነት : አዝሏል =

ስለዚህ : አብዛኞቹ : የሕግ : ሊቆች : አሁንም : ቢሆን : አንዳንድ : ድርጊቶች : በሕዝቡ : ላይ : ከ—አስከ : በማለት : የሚወሰን : ቅጣት : ሊያስከትሉ : የሚችሉ : መሆናቸውን : በመግለጽ : አስቀድሞ : የሚያስጠነቅቅ : “የወንጀል :” ይዘታን : ይመርጣሉ = ከላይ : የተነጋገርንባቸው : አሳቦች : ግን : ይህ : ማስጠንቀቂያ : ምን : ያህል : ተተንትኖ : መገለጽ : እንደሚገባው : የነበራቸውን : እምነት : በመጠኑ : ለውጠውታል = በመጀመሪያ : ከቀድሞ : ይልቅ : አሁን : የሚወጡት : ሕጎች : ፍጹም : በተጣራ : ሁኔታ : ይጻፉ : የሚለው : ፍላጎት : በመጠኑ : ተቀንሷል ፤ ሕጉ : የሕዝቡን : አድራጎት : ለሕግ : ተቃራኒ : ሊሆን : መቻሉን : ማስረዳት : ሲቀርቡት : ዳኞች : የሕጎቹን : ዓላማ : በመከተል : ለሚያጋጥሟቸው : የተለያዩ : ሁኔታዎች : ሊያስማሙት : በሚያስችለው : አኳኝን : በጠቅላላ : አነጋገር : መጻፍ : አለበት = ሁለተኛ : ባሁኑ : ጊዜ : ቀድሞውንም : እንደነበረ : የሚያጠራጥሩ : ሁኔታዎች : በሚያጋጥሙበት : ጊዜ : በማንኛውም : ጊዜ : የወንጀል : ሕጎች : ተከላኮች : እንደሚደግፉ : አድርጎ : መተርጎም : አስፈላጊ : መሆኑ : ቀርቷል = በዚህ : ፈንታ : የቁጥር : ፪ : ሕግ : በጠቅላላው : ተቀባይነት : አግኝቷል = ሕግን : “መተርጎም :” “አይታገድም :” ይሁን : እንጂ : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ሕግ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : መፍረድ : ክልክል : ነው :”

በትርጓሜ ላይ የተደረጉትን ገደቦች አሁን እንደምንረዳቸው ።²⁵

በ“ትርጓሜና” : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ሕግ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : በመፍረድ :” መካከል : ያለው : ልዩነት : በጠቅላላው : በሁለት : ዓይነት : አባባሎች : ቀርቧል = የመጀመሪያው : አባባል : “ትርጓሜ :” ማለት : አንድን : ሕግ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ላቀደው : ሁኔታ : ማዋል : ነው : በማለት : ሲገልጽ : “ወንጀል”ን : በተመሳሳይ : መፍጠርን : ደግሞ : አንድን : ሕግ : ሕግ : አውጪው : ክፍል : ይሠራበታል : ብሎ : ባላሰበው : ግን : የሕጉ : መንፈስ : ብቻ : ተስማሚ : ሆኖ : በመገኘቱ : ብቻ : በአንድ : ሁኔታ : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግ : የሚል : ነው : ሁለተኛው : ደግሞ : “ትርጓሜ :” ማለት : በአንድ : ሕግ : ቃላት : ፍቺ : ሥር : ለሚመጡ : ሁኔታዎች : ሁሉ : በሕጉ : መጠቀም : (በቃላቱ : አቀነባበርና : በሕጉ : ዓላማ : በመሳሰሉት : በመመራት : ነው) : ሲል : ወንጀልን : በተመሳሳይ : መፍጠርን : ደግሞ : ከትርጓሜ : የተለየ : ማናቸውም : የሕግ : አጠቃቀም : ነው : ይለዋል = ለምሳሌ : የአንድ : ሕግ : ቃል : ትርጓሜ : ለአንድ : ነገር : ተስማሚ : ባይሆንም : የሕጉ : መንፈስ : ተስማሚ : ነው : በማለት : በሕጉ : ለመጠቀም : ይቻላል : የሚል : ነው ።

25. እላይ : በግርጌ : ማስረጃ : ፳ : የተጠቀሰው ።

የነዚህ ፡ ሁለት ፡ አስተሳሰቦች ፡ መመሪያዎቻቸው ፡ የተለያዩ ፡ መሆናቸው ፡ ግልጽ ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ የተገኘው ፡ ሕገ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ይሆናሉ ፡ ተብለው ፡ “የታሰቡ” በሕገ ፡ መንፈስ ፡ መሠረት ፡ በዳኞች ፡ ከተዘረዘሩ ፡ ጉዳዮች ፡ ነው ። በዚህ ፡ አስተሳሰብ ፡ በሕገ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ ሥር ፡ ቢሆንም ፡ ባይሆንም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ መወሰን ፡ “ትርጓሜ ፡” እንጂ ፡ “ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠር ፡” አይባልም ። በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ጉዳይ ፡ በሕገ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ ሥር ፡ ቢሆንም ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ በቅድሚያ ፡ ያልታሰበ ፡ ከሆነ ፡ “ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠር ፡” ይባላል ። ለምሳሌ ፡ መኪናዎች ፡ ከመሠራታቸው ፡ በፊት ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ እንደ ፡ ጋሪ ፡ ያሉትን ፡ ሁሉ ፡ “ተሽከርካሪ” ይሏቸው ፡ ነበር ። በመጀመሪያው ፡ አስተሳሰብ ፡ እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ በመኪናዎችም ፡ ላይ ፡ እንዲጸኑ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻለው ፡ “ወንጀልን ፡ በተመሳሳይ ፡ በመፍጠር ፡” ብቻ ፡ ነው ። ማለት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ የተባሉትን ፡ ሕጎች ፡ በደነገበት ፡ ጊዜ ፡ መኪና ፡ የሚባል ፡ ነገር ፡ ይፈጠራል ፡ ብሎ ፡ ስላሳበ ፡ ነው ።

ሁለተኛው ፡ አስተሳሰብ ፡ ግን ፡ እንደመመሪያ ፡ አድርጎ ፡ የሚወስደው ፡ ከሕገ ፡ መንፈስ ፡ ይልቅ ፡ የሕጉን ፡ ቃላት ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ክፍል ፡ አንድን ፡ ሁኔታ ፡ ሕጉን ፡ ባወጣበት ፡ ጊዜ ፡ ሊተነብይ ፡ ባይችልም ፡ ሁኔታው ፡ በቃላቱ ፡ ትርጉም ፡ ሥር ፡ ሊሆን ፡ ከቻለ ፡ “ትርጓሜ” እንጂ ፡ “ሕግን ፡ በተመሳሳይ ፡ መፍጠር ፡” አያስኝም ። ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ “ተሽከርካሪ” የሚለው ፡ ቃል ፡ ሲተረጎም ፡ መኪናን ፡ ሊያጠቃልል ፡ እስከቻለ ፡ ድረስ ፡ የቆየው ፡ ሕግ ፡ በመኪናዎች ፡ ላይ ፡ ሊሠራ ፡ ይችላል ። እርግጥ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አተረጓጎም ፡ ግን ፡ ግዴታ ፡ አይሆንም ።

እንደደራሲው ፡ አሳብ ፡ ከሆነ ፡ ሁለተኛው ፡ ዘዴ ፡ ሊመረጥ ፡ የሚገባው ፡ ይመስላል ። የ“ትርጓሜና” የ“ወንጀል ፡ በተመሳሳይነት ፡ መፍጠር” ልዩነት ፡ ጠቃሚ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኘው ፡ ከሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ጋር ፡ ስላለው ፡ ግንኙነት ፡ ነው ። ቀደም ፡ ብለን ፡ እንዳየነው ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የተመሠረተው ፡ መንግሥት ፡ በቅድሚያ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ሊሰጥ ፡ ይገባል ። በሚል ፡ በፖለቲካና ፡ በወንጀል ፡ ዘይቤዎች ፡ ላይ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተነጋገርንበት ፡ ልዩነት ፡ ትርጉም ፡ እንዲኖረው ፡ ከተፈለገ ፡ እነዚህን ፡ ዓላማዎች ፡ በጉልህ ፡ ማሳየት ፡ ይኖርበታል ። ልዩነቱ ፡ ከሚከተሉት ፡ ሁለት ፡ አሳቦች ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ እንዲኖረው ፡ ያስፈልጋል ። እነሱም ፡ አስቀድሞ ፡ ሕጎቹን ፡ ማወጅና ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ የዳኞችን ፡ በገዛ ፡ ሥልጣናቸው ፡ የመሥራት ፡ ነገን ፡ ማጥበብ ፡ ናቸው ። ሁለተኛው ፡ ዘዴ ፡ ነጻነት ፡ ማጥበብ ፡ የሕጉን ፡ ቃላት ፡ ትርጓሜ ፡ መለኪያ ፡ በማድረግ ፡ በቅድሚያ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ከተሰጠ ፡ ሕገ ፡ በዚያ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ ሲፈቅድ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ባልተሰጠበት ፡ ሁኔታ ፡ ግን ፡ የሕጉን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ይከለክላል ። ይህም ፡ ማለት ፡ የሕገ ፡ ቃላት ፡ በሚመለከቷቸው ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ ዳኛው ፡ ሕጉን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ አለበት ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ሕጉን ፡ ከቃላቱ ፡ ትርጓሜ ፡ ሳይወጡ ፡ ተፈጻሚ ፡ የማድረግና ፡ ያለማድረግ ፡ ውሳኔ ፡ የሚመሠረተው ፡ ከላይ ፡ በሰፊው ፡ በተወያየንባቸው ፡ በሕገ ፡ ዓላማ ፡ በአስተሳሰብ ፡ ትክክልነትና ፡ መቃረንን ፡ በማስወገድ ፡ ላይ ፡ ነው ። ቢሆንም ፡ ከቃላቱ ፡ ትርጓሜ ፡ ውጪ ፡ መውጣትን ፡ በመከልከል ፡ “የሕግነቱ ፡ መሠረት” መከበሩን ፡ ያረጋግጣል ። የመጀመሪያው ፡ አሠራር ፡ የዚህን ፡ ዓይነት ፡ ማረጋገጫ ፡ አይሰጥም ። ስለዚህ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ሁለተኛው ፡ እያደር ፡ ይበልጥ ፡ እየተደገፈ ፡ የሚሄደው ።

በዚህኛውም : አስተሳሰብ : ቢሆን : የተደረገው : ገደብ : በመጀመሪያ : መስሎ : ከሚታየው : ያነሰ : ነው : በመጀመሪያ : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ሕግ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : በመፍረድ :” እና : በሌሎች : በወንጀል : ሕግ : ውስጥ : በይመስላል : የሚሠሩባቸው : ሁኔታዎች : ጥቅሞች : መለየት : ያሻል : በሕግነቱ : መሠረት : የተከለከለው : የመጀመሪያው : ብቻ : ነው : የሕግነቱ : መሠረት : ፍትሐ : ብሔር : በመሳሰሉት : ሕጎች : ከምንሠራበት : ጊዜ : ከምናደርገው : ጥንቃቄ : ይልቅ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ስንሠራ : የበለጠ : ጥንቃቄ : እንድናደርግ : የሚያዘው : ከላይ : እንደተመለከትነው : የተከሳሹን : ደህንነት : ለመጠበቅ : ሲል : ነው : ለምሳሌ : አንድ : በቁጥር : ፸፱ : ውስጥ : ያልተጠቀሰ : ሁኔታ : ወንጀሉን : ሊያቀልሱት : ስለሚችል : በይመስላል : ይወሰድልኝ : ብሎ : ቢከራከር : ተቀባይነት : ያለው : መስሎ : ከተገኘ : የሕግነቱን : መሠረት : ወደ : ጎን : በመተው : ሕጉ : ተከሳሹን : በሚደግፍ : ሁኔታ : ይተረጎማል = በዚህ : ሁኔታ : ትልቁ : ችግር : ተከሳሹ : በቅድሚያ : ማስጠንቀቂያ : መሰጠቱ : ወይም : መንግሥት ያለሕግና : በፈቃዱ : መብቱን : እንዳይገፈው : መከላከሉ : አይደለም = አዲስ : ወንጀል : በዳኞች : አልተፈጠረም = ሕጉ : የወንጀል : ሕግ : በመሆኑ : ብቻ : ምንም : የተለየ : ገደብ : ሳይደረግበት : እንደሌሎቹ : ሕጎች : ሁሉ : ሊተረጎም : ይችላል =

ሁለተኛ : በ“ይመስላል :” የሚሠራበትን : የተለመደ : አስተሳሰብና : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ሕግ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : በመፍረድ :” መካከል : ያለውን : ልዩነት : መረዳት : ያስፈልጋል = የተለመደው : የ“ይመስላል :” አስተሳሰብ : የሚመሳሰሉ : ነገሮችን : በማዛመድ : የሚሠራበት : አስተሳሰብ : ነው : ሊቃውንት : እንደሚሉት : ሁሉ : ምናልባትም : ይህ : የሕግ : አስተሳሰብ : ዋና : ምሰሶ : ሲሆን : መሠረታዊ : የዴሞክራሲ : አሳሳችን : ያዘለ : ነው : በይመስላል : መሥራትን : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ከሚያዘባቸው : ከታወቁ : ሁኔታዎች : መካከል : ልዩ : ልዩ : ሁኔታዎችን : ከዘረዘሩ : በኋላ : “ወይንም : እነዚህን : በመሳሰሉ : ሁኔታዎች :” ወይም : “ወይንም : ሌሎችን : ዕቃዎች :” በሚሉ : ሐረጎች : የሚደመደሙ : ቁጥሮች : ይገኙባቸዋል = ቀደም : ብለን : የተነጋገርንበት : ቁጥር : ፱፻፹፰ : ከነዚህ : ዓይነቶች : ሕጎች : አንደኛው : ነው : “ሕገግዎችን : ወይም : እነዚህን : የመሰሉትን : ማንኛዎቹንም : ዓይነቶች : ሥራዎች : ሰብሎችን : ወይም : የግብርና : ፍሬዎችን : ደኖችን : ዛፎችን : ወይም : ሌሎችን : ዕቃዎች :” በማለት : ያጠቃልላል = ይህ : ቁጥር : መጻሕፍትን : ማቃጠል : በመሳሰሉት : ድርጊቶች : ላይ : ተፈጻሚ : እንዳይደረግ : በማለት : የተሰመረበት : ሐረግ : በግልጽ : የተዘረዘሩትን : ነገሮች : የሚመሰሉትን : ነገሮች : ብቻ : የሚመለከት : ነው : የሚል : ትርጓሜ : እንዲሰጠው : ተብሏል = ምን : ነገሮች : የተዘረዘሩትን : እንደሚመስሉ : መምረጥ : የ“ይመስላል :” አስተሳሰብ : ነው : ይህም : የሚያገናኛቸውን : ተመሳሳይነት : በመፈለግና : እነዚህንም : እንደመለኪያ : በመጠቀም : ነው : የዚህ : ዓይነት : ቋሚ : አስተሳሰብ : አልተከለከለም = እንዲያውም : ሕጉ : በሥራ : ላይ : ሊውል : መቻሉን : ያስጠነቅቃል = የተከለከለው : “በሕግ : አስቀድሞ : ባልተመለከቱት : አድራጎቶች : ላይ : ከዚህ : ጋር : ይመሳሰላል : በማለት : መፍረድ :” ነው : ስለዚህ : በመሠረቱ : የተከለከለው : በይመስላል : መተርጎም : ሳይሆን : አንድ : መካከለኛ : አስተሳሰብ : ያለው : ሰው : ከሕጉ : ቃላት : የውሳኔውን : ዓይነት : ሊጠባበቅ : በማይችልበት : ሁኔታ : ይመስላል : በሚለው : አስተሳሰብ : ወንጀል : ተፈጽሟል : ብሎ : መፍረዱ : ነው :

ባለንበት : ጊዜ : እንደምንረዳው : ይህ : አስተሳሰብ : ከዚህ : ክልን : አሠራር አያልፍም = ለእያንዳንዱ : ወንጀል : የተወሰነ : ቅጣት : ይመደብ : አይልም = የሚ

ለው ፡ ሊሰጡ ፡ የሚቻሉት ፡ ቅጣቶችና ፡ የሚሰጡበትም ፡ ሁኔታዎች ፡ ይገለጹ ፡ ነው ።
 ጠባብ ፡ ወይም ፡ የማይመስል ፡ አተረጎምም ፡ ይሰጥ ፡ አይልም ፡ ግን ፡ ወንጀሎችን ፡
 ስንገልጽ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ በሕጉ ፡ ቃላት ፡ ያበጃቸው ፡ ገደቦችና ፡ የሕጉ ፡
 ዓላማዎች ፡ እንዲከበሩ ፡ ይጠይቃል ። ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ በመነጨበት ፡ ጊዜ ፡ እንደነበ
 ረው ፡ ሁሉ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜም ፡ ዋናው ፡ ፖሊሲው ፡ የወንጀል ፡ ላይሆን ፡ ፖለቲካ ፡
 ነክ ፡ መሆኑን ፡ ከተገነዘብን ፡ እነዚህን ፡ ገደቦች ፡ በቀላሉ ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ።
 “በወንጀል ፡ ላይ ፡ ዘመቻ ፡ ማድረግ ፡” የሚለውን ፡ ዓላማ ፡ ከግብ ፡ ለማድረስ ፡
 ከሆነ ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ መምሪያ ፡ የሕጉን ፡ ቋንቋና ፡ ዓላማ ፡ ባንድነት ፡ በሚያመ
 ለክቱት ፡ መሠረት ፡ ለመተርጎም ፡ ዳኞች ፡ ነፃ ፡ መሆን ፡ አለባቸው ፤ ነፃም ፡ ናቸው።
 መጠንቀቅ ፡ ያሻል ፡ የሚባለው ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ወይም ፡ የተፈለገው ፡
 አተረጎም ፡ ለመንግሥቱ ፡ አቋም ፡ ወይም ፡ ለሕዝቡ ፡ ፖለቲካዊ ፡ አኗኗር ፡ ተፃራሪ ፡
 ሆነው ፡ ሲገኙ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ሐ/ አስተሳሰቡን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ ስለማዋል ።²⁶

የሕግነቱ መሠረት መጀመሪያ ወደ ኢትዮጵያ የመጣው በ፲፱፻፵፰ ዓ.ም. ተሻሽሎ ፡
 በወጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አማካኝነት ፡ ነው ። ቢሆንም ፡ የ፲፱፻፳፫ ፡ ሕገ ፡ መን
 ግሥት ፡ ዋናው ፡ ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ በፓርላማ ፡
 ብቻ ፡ የተወሰነ ፡ መሆኑን ፡ በቅድሚያ ፡ ገልጿል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የ፲፱፻፳፫ ፡ የወ.
 መ. ሕግ ፡ ያልተደነገገባቸው ፡ ጉዳዮች ፡ ሲያጋጥሙ ፡ ከሌላ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ በይመስላል ፡
 ሊፈረድ ፡ ይቻላል ፡ ቢልም ፡ ይህን ፡ ሥልጣን ፡ በጠ.ን.ኔ.ፍ/ቤት ፡ ብቻ ፡
 በመወሰን ፡ ገደብ ፡ አብጅቶለታል ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡
 ዋና ፡ ምንጭ ፡ የሆኑትን ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትን ፡ አሳብ ፡ በቅርቡ ፡ የማወቅ ፡
 እድል ፡ ነበረው ፡ ቢባል ፡ እንኳን ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ እና ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡
 መካከል ፡ ያለው ፡ የሥልጣን ፡ ክፍያ ፡ እንደተጠበቀ ፡ ነው ። ለማለት ፡ ይቻላል ። ጠ.ን.ኔ.
 ፍ/ቤትም ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ አስቀድሞ ፡ የሕግ ፡ አውጭውን ፡ አስተ
 ያየት ፡ ሳያገኝ ፡ ውሳኔ ፡ የሚሰጥ ፡ አይመስልም ። ይህንንም ፡ ችላ ፡ ብንል ፡ የ፲፱፻፳፫ ፡
 የወ. መ. ሕግ ፡ ከትርጓሜ ፡ ይልቅ ፡ አንዳንድ ፡ አስተሳሰቦች ፡ በማራባት ፡ ብቻ ፡ ብዙ
 ዎች ፡ ጉዳዮች ፡ ይወሰኑበት ፡ በነበረው ፡ የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ዘመንና ፡ ዘግይቶ ፡ በተ
 ደረሰበት ፡ “የሕግነቱ መሠረት ፡” ዘመን ፡ መካከል ፡ እንደመሸጋገሪያ ፡ ሆኖ ፡ እንዲ
 ያገለግል ፡ የታሰበ ፡ ይመስላል ። እርግጥም ፡ የ፲፱፻፳፫ቱ ፡ የወ. መ. ሕግ ፡ ጥሩ ፡ የዚህ ፡
 ዓይነት ፡ መሸጋገሪያ ፡ ነው ። እንደብዙዎቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ሕጎች ፡ እጅግም ፡ ዝርዝር ፡
 ባይሆንና ፡ ጥሩ ፡ ያጸጸፍ ፡ ዘዴ ፡ ባይኖረውም ፡ የኢትዮጵያን ፡ የሕግ ፡ ሰዎች ፡ ከተ
 ቀነባበረ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ አስተዋውቆአቸዋል ፡ በተጨማሪም ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ ለተመሠረተ ፡
 ሕጋዊ ፡ አስተሳሰብም ፡ መነሻ ፡ ሆኖአቸዋል ።

በ፲፱፻፵፱ ዓ. ም. የወ. መ. ሕግ ፡ ቁ. ፪ ፡ በይበልጥ ፡ እንደተገለጸው ፡ ሁሉ ፡
 ኢትዮጵያ ፡ የወሰደችው ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ አስተሳሰብ ፤ በ፲፱፻፶ኛ ፡ መቶ ፡ ክፍለ፡
 ዘመን ፡ እንደነበረው ፡ ሳይሆን ፡ ባለንበት ፡ ጊዜ ፡ ያለ ፡ አስተሳሰብ ፡ ይመስላል ።
 ስለዚህ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ በተፈቀደው ፡ “በትርጓሜና” በተከለከለው ፡ “በይመስላል ፡” በመ
 ፍረድ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ሊመሠርት ፡ ሞክሯል ። “ትርጓሜ ፡” መስጠት ፡ የሚገ

26. ጂ ፡ ግራቭን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ፒ ፡ ግራብን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ኤክስፖዚ ፡ ደ ፡ ሞቲፍ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሱት ፡
 ፲፱፻፳፫ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፲፩—፲፪

ባው ፡ በሕጉ ፡ “መንፈስ”ና ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ “ግብ” እንዲሁም ፡ “ሕግ አውጪው ፡ ሕጉን ፡ ሲያወጣ ፡ በነበረው ፡ ስሜት” መሠረት ፡ መሆን ፡ አለበት። በሌላ ፡ አነጋገርም ፡ ትርጓሜው ፡ ሕግ ፡ አውጪ ፡ ሕጉን ፡ ሲያወጣ ፡ የነበረውን ፡ ግብ ፡ የሚፈጽም ፡ እስከሆነ ፡ ድረስ ፡ የሕጉን ፡ ቃላት ፡ በሚሰጡት ፡ ስሜት ፡ በማንኛውም ዓይነት ፡ ለመተርጎም ፡ ይቻላል ፡ ማለት ፡ ነው። የወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ “ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ፡ በማለት ፡ መፍረድ” ማለት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ መሆኑን ፡ ሳይገልጽ ፡ መቅረቱ ፡ አሳዛኝ ፡ ጉድለት ፡ ቢሆንም ፡ ያለንበትን፡ጊዜ ፡ ትርጉሙን ፡ ከአውጭውያን ፡ ትችት ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ፡ ይኸውም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በሕጉ ፡ ቃላት ፡ ሚዛናዊ ፡ ትርጓሜ ፡ ስር ፡ ባይመደብም ፡ የሕጉ ፡ ግብ ፡ ይመለከተዋል ፡ ተብሎ ፡ ስለታመነ ፡ ብቻ ፡ የሕጉን ፡ መስክ ፡ በማስፋፋት ፡ ያንን ፡ ነገር ፡ እንዲጠቀልል ፡ ማድረግ ፡ ነው ፡ ይላል ። እንግዲያስ ፡ በዚህ ፡ ክፍል ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ለተጠየቀው ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ የግድ ፡ አሉታ ፡ መሆኑ ፡ ነው ፤ በአሠራሩ ፡ ዘዴዎች ፡ ላይ ፡ የተደረጉት ፡ ገደቦች ፡ በጥንቃቄ ፡ እስከተጠበቁ ፡ ድረስ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ዘዴዎች ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ለውጥ ፡ ወይም ፡ ጥንቃቄ ፡ እንዲደረግ ፡ አያዝም ። ትርጉም ፡ ሰጭው ፡ ሰው ፡ ጠቃሚ ፡ ሆኖ ፡ ካገኘው ፡ ከነዚያ ፡ ዘዴዎች ፡ በማናቸውም ፡ ሊሠራ ፡ ይችላል ።

፫—የሕግነቱ ፡ መሠረት—በሕግ ፡ ሰጪው ፡ ላይ ፡ ገደብ ፡ ይሆን ?²⁷

የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ በወ. መ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ እንደተጻፈው ፡ በተለይ ፡ ዳኞችን ፡ የሚመለከት ፡ ይመስላል ። ያመጣጡ ፡ ታሪክ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የተፈጠረው ፡ ዳኞች ፡ በሕዝቡ ፡ ሕይወት ፡ ላይ ፡ እንዳስፈለጋቸው ፡ ሊሠሩ ፡ የሚችሉ ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ በሚፈሩበት ፡ ዘመን ፡ ነበር ። ዓላማውም ፡ ዳኞችን ፡ በሕግ ፡ ሰጪው ፡ ሥልጣን ፡ ስር ፡ ለማዋል ፡ ነበር ። በተለይም ፡ የወንጀል ፡ ፍርድና ፡ ቅጣት ፡ ዋጋ ፡ እንዲኖራቸው ፡ በፈለግ ፡ አስቀድሞ ፡ የተወሰነ ፡ የሕግ ፡ ሰጪው ፡ “ማስጠንቀቂያ” መኖር ፡ አለበት ፡ በማለት ፡ ታስቦ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ታሪኩ ፡ እንደሚያስረዳው ፡ ይህ ፡ ግንኙነት ፡ የኅብረት ፡ ሥራን ፡ መልክ ፡ ያዘ ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የሚያወጣቸውን ፡ ሕጎች ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከሆኑ ፡ አዳዲስ ፡ ሁኔታዎች ፡ ጋር ፡ በማስማማት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ተደረጉ ። የወንጀልን ፡ ነገር ፡ በሚመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፡ የተደረገባቸው ፡ ገደብ ፡ ከሕጉ ፡ ቋንቋ ፡ አስቀድሞ ፡ ሊተነበይ ፡ በማይቻል ፡ ሁኔታ ፡ ሕጉን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንዳያውሉ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ቀደም ፡ ብለን ፡ ሕግ ፡ ሰጪው ፡ ክፍል ፡ በግልጽ ፡ ባልተደነገጉ ፡ አንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ይህንን ፡ የሕብረት ፡ ተግባራቸውን ፡ እንዲሠሩበት ፡ መፍቀድ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የሚያዝባቸውንም ፡ ሁኔታዎች ፡ ተመልክተናል ። ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥራ ፡ የግድ ፡ ለዳኞችም ፡ ሕግ ፡ የማውጣትን ፡ ሥልጣን ፡ የመስጠትን ፡ ተግባር ፡ ስለሚጨምር ፡ “ለዳኞች ፡ ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ እንዳይሰጣቸው ፡ የሚከለክል ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ ገደብ ፡ አለ ፡ ወይ ?” የሚል ፡ ጥያቄ ይነሳል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍልና ፡ ዳኞች ፡ በሚያደርጓቸው ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ የተደረጉ ፡ ገደቦች ፡ አሉ ?

27. በሕግ ፡ አውጪው ፡ አነጋገር ፡ ግልጽነት ፡ የተለያየ ፡ ደረጃ ፡ ስለመኖሩ ፡ አንቤል ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ግላፊ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፪ ፡ ፱፻፲፫ ፡ ሆል ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፮ ፡ ፳፯ ፡ ማህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፴፬ ፡ እና ፡ ፴፯ ፡ የሚከተሉት ፡ ግንገይም ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ተርጓሽቴት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፪፻፲፩ ፡ ፪፻፳፬ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡

ደራሲው፡ ይህንን፡ ጥያቄ፡ ሲጠይቅ፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ አንድን፡ ሕግ፡ ሕገ፡ መንግሥቱን፡ ይቃረናል፡ ብለው፡ ዋጋ፡ ለማሳጣት፡ ሥልጣን፡ አላቸው፡ ወይስ፡ የላቸውም፡ በሚለው፡ ተዛማጅ፡ ጥያቄ፡ ላይ፡ ለመነጋገር፡ አስቦ፡ አይደለም። ይህ፡ እኛን፡ ባሁኑ፡ ጊዜ፡ የማይመለከተን፡ አስቸጋሪና፡ ጠቃሚ፡ ጥያቄ፡ ነው። በጠቅ፡ ላው፡ የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ይህ፡ ሥልጣን፡ ካላቸው፡ ዝቅ፡ ብለው፡ በተመለከቱት፡ በሕግ፡ አውጪው፡ የተደረጉትን፡ ገደቦች፡ ሁሉ፡ ለማስከበር፡ ይችላሉ፡ ማለት፡ ነው። አንድ፡ ሕግ፡ ለጻፍኛች፡ አለመጠን፡ ሰፊ፡ የሆነ፡ ሥልጣን፡ ስለሰጣቸው ለከዚህም፡ የተነሳ፡ ከሕገ፡ መንግሥቱ፡ ጋር፡ ባለመስማማቱ፡ ዋጋ፡ ቢስ፡ ሊያደርጉት፡ ባይችሉም፡ እንኳን፡ በዚያ፡ በተሰጣቸው፡ ሥልጣን፡ ባለመጠቀም፡ ወይም፡ በተቻለ፡ በጠባቡ፡ በመተርጎም፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ አድራጎት፡ ሊወስኑት፡ ይችላሉ። በዚህ፡ አኳኋን፡ ቀደም፡ ሲሉ፡ የወጡትን፡ ሕጎች፡ ዋጋ፡ ቢስ፡ ናቸው፡ ሳይሉ፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ የበለጠ፡ ግልጽ፡ የሆኑ፡ ሕጎችን፡ እንዲያወጣ፡ ሲገፋፉት፡ ይችላሉ። በመጨረሻም፡ አንድ፡ ሰው፡ ፓርላማና፡ ንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ሕገ፡ መንግሥቱ፡ የደነገጋቸውን፡ ገደቦች፡ ለማክበር፡ ባላቸው፡ ፍላጎት፡ ለመተማመን፡ ይችላል። የኢትዮጵያ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የተባሉትን፡ ገደቦች፡ ለማስከበር፡ ቢችሉም፡ ባይችሉም፡ በዚህ፡ ጽሑፍ፡ አማካኝነት፡ ሕግ፡ ሰጪው፡ የነዚህን፡ ገደቦች፡ መኖር፡ ተገንዝቦ፡ በነሱ፡ መሠረት፡ እራሱን፡ እንዲገታ፡ ለማድረግ፡ ከቻሉ፡ ጽሑፉ፡ ዓላማውን፡ በበቂ፡ ሁኔታ፡ ከግብ፡ አደረሰ፡ ለማለት፡ ይቻላል።

ሀ/ ሕግ፡ ወደኋላ፡ ተመልሶ፡ ተፈጻሚ፡ ስለመሆኑ፡²⁸

ከሁሉ፡ ይልቅ፡ በዓለም፡ ላይ፡ ተቀባይነት፡ ያለው፡ በሕግ፡ ሰጪው፡ አሠራር፡ ላይ፡ በተለይ፡ ወንጀልን፡ በሚመለከቱ፡ ነገሮች፡ የተደረገው፡ ገደብ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ተሻሽሎ፡ በወጣው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ እና፡ በሕግነቱ፡ መሠረት፡ ቃላት፡ ውስጥ፡ ይገኛል። ይኸውም፡ አንድ፡ አድራጎት፡ በተፈጸመበት፡ ጊዜ፡ ወንጀል፡ ነው፡ የሚል፡ ሕግ፡ ካልኖረ፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ ይህንን፡ አድራጎት፡ ወንጀል፡ የሚያደርግ፡ አዲስ፡ ሕግ፡ አውጥቶ፡ ያንንም፡ ሕግ፡ ወደ፡ ኋላ፡ ተመልሶ፡ በዚያ፡ አድራጎት፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ እንዲሆን፡ ለማድረግ፡ አይችልም፡ የሚል፡ ነው። ሕዝቡ፡ አንድ፡ አድራጎት፡ ወንጀል፡ መሆኑን፡ አውቆ፡ አሠራሩን፡ እንዲያስብበት፡ አስቀድሞ፡ ማስጠንቀቅ፡ ያስፈልጋል፡ በሚለው፡ አስተሳሰብም፡ ውስጥ፡ ይኸው፡ አሳብ፡ መገኘቱ፡ ግልጽ፡ ነው። ይህ፡ ሕግ፡ ከሌለ፡ ጻፍኞች፡ አደረጉ፡ እንደተባለውና፡ እንደተፈሩት፡ ሁሉ፡ በቅድሚያ፡ የተፈጸመውን፡ አድራጎት፡ ሕገ፡ ወደ፡ ኋላ፡ መልሶ፡ ወንጀል፡ እንዲያደርገው፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ በዘፈቀደ፡ ሊሠራ፡ ይችላል፡ ነበር። ለምሳሌ፡ ተቃዋሚውን፡ የፖለቲካ፡ ወገንና፡ የመሳሰሉትን፡ መንግሥት፡ ሊያሰወግዳቸው፡ በሚፈልግ፡ ሰዎች፡ ላይ፡ በቀላሉ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆን፡ ነበር።

ይሁን፡ እንጂ፡ አንድ፡ ጻፍ፡ አንድን፡ ሕግ፡ በሚተረጎምበት፡ ጊዜ፡ ሕግ፡ ወደ፡ ኋላ፡ ተመልሶ፡ አይሠራም፡ በሚለው፡ ገደብ፡ አይታገድም። ምንም፡ እንኳን፡ አንድ ሕግ፡ በአንድ፡ ዓይነት፡ አድራጎት ላይ፡ ተፈጻሚ መሆኑ፡ አስቀድሞ፡ በግልጽ፡ ባይወሰንም፡ ጻፍው፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል፡ ካለ፡ ሊያደርገው፡ ይችላል። ምንም፡ እንኳን፡ አድራጎቱ፡ ከጻፍው፡ ውሳኔ፡ በብዙ፡ ወራት፡ ቢቀድም፡ ወይንም፡ ተከላኸ፡ አድራጎቱን፡ ያከናወነው፡ ተግባሩ፡ በዚያ፡ ሕግ፡ አልተከለከለም፡ በሚል፡ የተሳ

28. አንሴል፡ ማሪክሲያን፡ ዴ፡ ኢንፍራክሲያን፡ ለላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ፩፡ እንደተጠቀሰው፡ ገጽ፡ ፶፩። ፒ፡ ግራፔን፡ ለላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፲፮።

ሳተ፡ እምነት፡ ቢሆንም፡ ዳኛው፡ በሕገ፡ ሊጠቀም፡ ይችላል ። የወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፸፮፡ ስለዚህ፡ ጉዳይ፡ በግልጽ፡ ይናገራል፡ “በእርግጠኛ፡ እምነቱ፡ የሠራው፡ መስሎትና፡ ይህን፡ ያደረገው፡ በቅን፡ ልቡና፡ ለማድረግ፡ መብት፡ ያለው፡ መስሎትና፡ ከመሳሳት፡ ለመድረሱም፡ በቂና፡ እርግጠኛ፡ ምክንያት፡ ላለው፡ ሰው፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ቅጣቱን፡ በመሰለው፡ ያቃልልላል።” (እንክርው፡ የደራሲው፡ ነው)፡ ይላል፡ እንጂ፡ ቅጣቱን፡ ያስቀርላል፡ አይልም ። ለመሳሳቱ፡ “በቂና፡ እርግጠኛ፡” ምክንያት፡ ለሌለው፡ ሰው፡ ቅጣቱ፡ አይቃልልም፡ ብሎ፡ መገመት፡ ይቻላል ።

ለ/ የሕገ፡ ግልጽ፡ አለመሆን፡²⁹

በአሜሪካን፡ አገር፡ እንደ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ መሠረተ—አሳብ፡ ሆኖ፡ የሚሠራበት፡ ተቀባይነት፡ ያገኘው፡ ሌላው፡ ገደብ፡ ደግሞ፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ክፍል፡ የሚከለክላቸውን፡ ድርጊቶች፡ በጣም፡ ጠቅላላ፡ በሆነ፡ አነጋገር፡ ጽፎ፡ ለዳኞች፡ ከመጠን፡ ያለፈ፡ የሕግ፡ አውጪነት፡ ሥልጣን፡ እንዳይሰጥ፡ የሚል፡ ነው ።

ይህ፡ መሠረተ - አሳብ፡ ከሥልጣን፡ ክፍያ፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ ነው ። ምክንያቱም፡ ብዙ፡ የሕግ፡ አውጪነት፡ ሥልጣን፡ ለፍርድ፡ ቤቶች፡ ከተሰጠ፡ በሕግ፡ አውጪውና፡ በፍርድ፡ ቤቶች፡ መካከል፡ ያለውን፡ አንዱን፡ ትልቅ፡ የሥልጣን፡ ወሰን፡ እንዲደበዝዝ፡ ያደርገዋል ። ሕግ፡ አውጪው፡ ምን፡ ዓይነት፡ አድራጎቶች፡ መቀጣት፡ እንደሚገባቸው፡ የመወሰን፡ ሥራውን፡ ትቶአል፡ ለማለት፡ ይቻላል ። በሌላው፡ በኩል፡ የጉዳዩ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ትንታኔ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ በአሜሪካን፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ በተገቢ፡ ሕጋዊ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ በሚለው፡ ሐረግ፡ ሥር፡ ይመጣል ። (ይህም፡ በኢትዮጵያ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ውስጥ፡ ከሚገኘው፡ ከአንቀጽ፡ ፵፫፡ ጋር፡ ተመሳሳይ፡ ነው) ። ይህ፡ የተደረገበት፡ ምክንያት፡ የሕገ፡ ግልጽ፡ አለመሆን፡ በሕዝብ፡ ላይ፡ ሊያደርስ፡ የሚችለውን፡ አደጋ፡ ለመከላከል፡ መሆኑ፡ አያጠራጥርም ፤ ሕዝቡ፡ ምን፡ ድርጊቶች፡ ሕገወጥ፡ እንደሆኑ፡ ስለማያውቅ፡ ብዙ፡ ጠቃሚ፡ ተግባሮችን፡ ከመፈጸም፡ ይታገድ፡ ይሆናል ፤ ወይንም፡ ደግሞ፡ ስለተከለከሉ፡ ድርጊቶች፡ በቂ፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሳይሰጠው፡ ይቆር፡ ይሆናል ። ሕገ፡ ግልጽ፡ እስካልሆነ፡ ድረስ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ በሰሜትና፡ መሠረት፡ በሌለው፡ አሳብ፡ እየተገፋፉ፡ የፈለጉትን፡ ይፈጽሙ፡ ዘንድ፡ ነፃነት፡ ይኖራቸዋል ። እንዲህ፡ ከሆነ፡ ደግሞ፡ ሕዝቡ፡ ከዳኞቹ፡ ያልተገታ፡ ሥልጣን፡ ሊጠበቅ፡ አይችልም ። የሕግነቱ፡ መሠረት፡ በመጀመሪያ፡ የተፈጠረው፡ ይህንን፡ ለመቋቋም፡ ነበር ።

ግልጽ፡ ያልሆኑ፡ ሕጎች፡ ሰዎችን፡ ሕጋዊ፡ ተግባሮችን፡ እንዳያከናውኑ፡ ያግዷቸዋል፡ የሚለው፡ ግልጽ፡ ያልሆኑ፡ ሕጎችን፡ በሚመለከተው፡ የአሜሪካን፡ አገር፡ አስተሳሰብ፡ በተለይ፡ ትልቅ፡ ግምት፡ ተሰጥቶታል ። ሕግን፡ በመተርጎም፡ ረገድ፡

29. አምስተርዳም፡ “ዘ ቮይድ፡ ፎር፡ ቤግነስ፡ ዶክትሪን፡ ኢን፡ ዘ፡ ሱፕሪም፡ ኮርት ።” ሉው፡ ሪቪው፡ ሾል፡ ፳፻፱፡ (18፻፳፰)፡ ገጽ፡ ፳፮ ።
 እንደሚለክስ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፲ ።
 ግላሴ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፱፻፪፡ ፱፻፲ — ፲፮ ።
 ሆል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፸፪፡ ፳፮፡ ፳፡ ፵፮፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ሱቪ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፳፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ግህሱብ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፵፱እና፡ የሚከተሉት፡ ፵፯፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ቶርንስቲት፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፳፱፡ እና፡ የሚከተሉት ።
 ዊሊያምስ፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፳፻፸፰ ።

ዳኛው ፡ ሕግ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሶ ፡ አይሠራም ፡ በሚለው ፡ አሳብ ፡ እንደግዴታገድ ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ገልጸናል ። በሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ ጊዜ ፡ የሕግን ፡ ወደኋላ ፡ ተመልሶ ፡ መሠራት ፡ አለመቆጣጠር ፡ በሕጉ ፡ ትርጓሜ ፡ ሥር ፡ ይመደብ ፡ ይሆናል ፡ በሚል ፡ ፍርሃት ፡ ሕዝቡ ፡ ከብዙ ፡ ተግባሮች ፡ እንዲርቅ ፡ የማድረግ ፡ ውጤት ፡ አለው ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ትርጓሜ ፡ የማይመስል ፡ ወይም ፡ ተደርጎ ፡ የማያውቅ ፡ ቢሆንም ፡ እንኳ ፡ ሕጉ ፡ አንድን ፡ ተግባር ፡ እንደሚከለክል ፡ አድርጎ ፡ መተርጎም ፡ መቻሉ ፡ ብቻ ፡ ሰዎች ፡ ያንን ፡ ተግባር ፡ እንዳይፈጽሙ ፡ ያግዳቸዋል ። የማይፈለጉ ፡ ድርጊቶች ፡ ብቻ ፡ በዚህ ፡ ግልጽ ፡ ባልሆኑ ፡ ሕጎች ፡ የሚወገዱ ፡ ቢሆኑና ፡ ግልጽ ፡ አለመሆናቸውም ፡ እስከተቻለ ፡ ድረስ ፡ በጥንቃቄ ፡ ተረቅቆ ፡ ቢቀነስ ፡ የሕጉ ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ የሚያስከትለው ፡ ተቀባይነት ፡ ባላጣም ፡ ነበር ። ክፋቱ ፡ ግን ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ ሕግ ፡ ሕጋዊና ፡ እንዲያውም ፡ በሕግ ፡ ልዩ ፡ ሥፍራና ፡ ጥበቃ ፡ የተሰጣቸው ፡ ተግባሮች ፡ እንዳይሠሩ ፡ ሊያደርግ ፡ ከመቻሉም ፡ በላይ ፡ በተለይ ፡ ለዚሁ ፡ ጥቅም ፡ እንዲውል ፡ ተደርጎ ፡ ሊዘጋጅ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የተጠበቁ ትን ፡ የሃይማኖት ፡ ነፃነትንና ፡ የመሳሰሉትን ፡ ለመጨቆን ፡ ሊያገለግል ፡ ይችላል ። አጅግ ፡ ግልጽነት ፡ የጉደላቸው ፡ ሕጎች ፡ ሕዝቡ ፡ ሕጋዊ ፡ ወይንም ፡ በተለይ ፡ የተደገፉትን ፡ ተግባሮች ፡ እንዳያከናውኑ ፡ ለማድረግ ፡ መቻላቸው ፡ የሕግ ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ የሚያስከትለው ፡ በተለይም ፡ ተቀባይነት ፡ የሌለው ፡ ውጤት ፡ ነው ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ውጤት ፡ ሊከተል ፡ መቻሉን ፡ ሲረዱ ፡ የአሜሪካን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ድርጊቱ ፡ የተፈጸመው ፡ ተገቢ ፡ ባልሆነ ፡ ሕጋዊ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ነው ። የሚለውን ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ የሕጉ ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ ይቃወማል ። ሲሉ ፡ ውድቅ ፡ ያደርጉታል ። ይህ ፡ ላይሆን ፡ የሚችለው ፡ ግልጽ ፡ አለመሆኑ ፡ በቀለሉ ፡ በትርጓሜ ፡ ሊወገድ ፡ የቻለ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለመገንዘብ ፡ እንደሚቻለው ፡ ሁሉ ፡ የዚህ ፡ ዓይነቶቹን ፡ ሕጎች ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ የሚበዛው ፡ የታገዱት ፡ ተግባሮች ፡ የፖለቲካ ፡ ተግባሮችን ፡ የመሳሰሉ ፡ በጥብቅ ፡ ሕግ ፡ የሚደግፋቸው ፡ ሲሆን ፡ ነው።

የሕግን ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ የሚቃወሙትን ፡ ሕጎች ፡ ለመረዳት ፡ የሚቀለን ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ ምሳሌ ፡ ብንጠቅስ ፡ ነው ። አሁን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በሁለተኛው ፡ ታላቅ ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ ፈንታ ፡ ፓርላሜንት ፡ የሚከተለውን ፡ ሕግ ፡ አወጣ ፡ እንበል ።

ቁጥር ፡ ፪፻፵፰ ፡ አስቦ ፡ ወይም ፡ በቸልተኝነት ፡ በመንግሥት ፡ በአገር ፡ ወይም በዓለም ፡ አቀፍ ፡ ጥቅሞች ፡ በሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ በኅብረ ፡ ሰቡ ፡ ወይም ፡ በያንዳንዱ ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ወይም ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ የሚያደርሱ ፡ አድራጎቶችን ፡ የፈጸመ ፡ እንደየጉዳዩ ፡ ሁኔታ ፡ በጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ ፪ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ከተጠቀሱት ፡ አንዱ ወይም ፡ ከአንድ ፡ በላይ ፡ የሆኑ ፡ ቅጣቶች ፡ ይፈጸሙበታል ።

አንድ ፡ ሰው ፡ ይህን ፡ ሕግ ፡ ተላልፈሃል ፡ ተብሎ ፡ ተከሰሰ ፡ እንበል ። እሱም ፡ በሕግ ነቱ ፡ መሠረት ፡ ላይ ፡ ተመርኩዞ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ ግልጽ ፡ ባለመሆኑ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ ይገረራል ። ብሎ ፡ ተቃውሞውን ፡ ያቀርባል ። የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ በዳኞች ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ከሆነና ፡ የሚከለክላቸውም ፡ ከሕጉ ፡ ቃላት ፡ እንዳያልፉ ፡ ብቻ ፡ ከሆነ ፡ አሁን ፡ ለተባለው ፡ ሁኔታ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ተፈጻሚ ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ግልጽ ፡ ባይሆን ፡ በቂ ፡ ሥልጣን ፡ የሚሰጣቸው ፡ ወንጀልን ፡ የሚገልጽ ፡ የተጻፈ ፡ ሕግ ፡ አለ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የሕግ ነቱ ፡ መሠረትነት ፡ ተፈጻሚነቱ ፡ በሕግ ፡ አውጪዎችም ፡ ላይ ፡ ስለሆነ ፡ በሚያወጡት ፡ ሕግ ፡ አማካኝነት ፡ ለዳኞች ፡ በሚሰጡት ፡ መምሪያ ፡ ግልጽና ፡ ዝርዝር ፡ በመሆን ፡ ረገድ ፡ የተወሰነ ፡ ደረጃ ፡ እንዲኖራቸው ፡ ይፈለጋል ። ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡

የመሰሉ ፡ ሕጎች ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ መለኪያ ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ አይመጣጠኑም ። ግልጽ ፡ ያልሆነው ፡ የሕጉ ፡ መልክ ፡ ወሰን ፡ የለውም ፡ ሕዝቡ ፡ እንዳያደርግ ፡ የተከለ ከለው ፡ ነገር ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ አያውቀውም ፡ ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ለገብረሰቡ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆኑትን ፡ ተግባሮች ፡ ለማከናወን ፡ ይፈራ ፡ ይሆናል ፡ ዳኛው ፡ ነገሩን ፡ እንዳስፈለገው ፡ ለመበየን ፡ ከሕግ ፡ አውጪው ፡ ከመጠን ፡ ያለፈ ፡ ሥልጣን ፡ ስለተሰጠው ፡ ሕዝቡ ፡ መብቱን ፡ የሚከላከልበት ፡ ዘዴ ፡ የለውም ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ዋጋ ፡ ቢሰ ፡ ለማድረግ ፡ ሥልጣን ፡ ካላቸው ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ ሕግ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ በሚጸረር ፡ ሁኔታ ፡ ግልጽነትም ፡ ይጉድለዋል ፡ በማለት ፡ በርግጥ ፡ ውድቅ ፡ ያደርጉት ፡ ነበር ።

ከላይ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ይልቅ ፡ ትንሽ ፡ ሻል ፡ ያለ ፡ ምሳሌ ፡ በመውሰድ ፤ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ይልቅ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ለምን ፡ ግልጽና ፡ ዝርዝር ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ እንደሚያስፈልግ ፡ እንመልከት ። የኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እንቀጽ ፡ ፱ ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ “ከውል ፡ ውጭ ፡ ስለሚደርስ ፡ ኃላፊነት።” የሚመለከት ፡ ነው ። በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ይህ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ ጋራ ፡ ተመሳሳይነት ፡ አለው ። ቁጥር ፡ ፪ሺጽ፯ (፩) ፡ “አንድ ፡ ሰው ፡ በራሱ ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ የገባው ፡ ግዴታ ፡ ባይኖር ፡ በራሱ ፡ ጥፋት ፡ በሌላው ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ጉዳትን ፡ ካደረሰ ፡ አላፊ ፡ ነው ።” ይላል ። “ጥፋት ፡” የሚለው ፡ ቃል ፡ በርከት ፡ ባሉ ፡ አጠቃላይ ፡ ቁጥሮች ፡ ተተርጉሟል ። ለምሳሌ ፡ ቁጥር ፡ ፪ሺ፴ (፩) ፡ “አንድ ፡ ሰው ፡ ሕሊናን ፡ ወይም ፡ መልካም ፡ ጠባይን ፡ ተቃዋሚ ፡ በሆነ ፡ ዓይነት ፡ የማይገባውን ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ወይም ፡ የሚገባውን ፡ ሳይሠራ ፡ የቀረ ፡ እንደሆነ ፡ ጥፋት ፡ ማድረጉ ፡ ነው ።” ይላል ። ቁጥር ፡ ፪ሺ፴፫ (፩) ፡ ደግሞ ፡ “አንድ ፡ ሰው ፡ ስለሌላ ፡ ሰው ፡ ጥቅም ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ ለግል ፡ ጥቅም ፡ የሠራበት ፡ እንደሆነ ፡ አጥፊ ፡ ነው ።” ይላል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ከ፪ሺ፴፰ ፡ እስከ ፡ ፪ሺጽ፭ ፡ ያሉት ፡ ቁጥሮች ፡ “ቅጣት ፡” የሆኑ ፡ ሰውነትን ፡ መጉዳት ፡ (፪ሺ፴፰) ፡ የመሳሰሉ ፡ ምሳሌዎችን ፡ ቢዘረዝሩም ፡ አንድ ፡ ድርጊት ፡ እንደ ፡ ጥፋት ፡ ለመቆጠር ፡ በነዚህ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ቁጥሮች ፡ ሥር ፡ የግድ ፡ መመደብ ፡ አይኖርበትም ። ፪ሺ፴፯ ፡ እና ፡ ፪ሺ፴፫(፩)ን ፡ በመሳሰሉት ፡ ቁጥሮች ፡ ሥር ፡ በተሰጡት ፡ ጠቅላላ ፡ “የቅጣት ፡” ትርጓሜዎች ፡ ሥር ፡ ከመጣ ፡ በቂ ፡ ይሆናል ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አጻጻፍን ፡ ስንመለከት ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ቁጥሮች ፡ በሚገባ ፡ ተደንግገዋል ። አንድ ፡ ሰው ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ መጉዳቱን ፡ ለማስረዳት ፡ ከቻለ ፡ አንድ ፡ የተጨበጠ ፡ ጉድለት ፡ መድረሱና ፡ ምክንያትም ፡ የሆነው ፡ ተከላኹ ፡ መሆኑ ፡ ወዲያው ፡ ተረጋገጠ ፡ ማለት ፡ ነው ። በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ክርክር ፡ ጭብጡ ፡ የደረሰውን ፡ ኪሣራ ፡ ማን ፡ ይክፈል ፡ የሚል ፡ ነው ። ኪሣራውን ፡ መቻል ፡ ያለበት ፡ ተገባሪው ፡ ማለት ፡ ከላኩ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ ወይስ ፡ ጉዳቱን ፡ ያደረሰው ፡ ይቻል ፡ የሚሰኙ ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ? ዋናው ፡ ነገር ፡ የደረሰውን ፡ በገንዘብ ፡ የሚታሰብ ፡ ጉዳት ፡ ማሟላትና ፡ ጉድለቱም ፡ የግድ ፡ መሟላት ፡ ስላለበት ፡ ማን ፡ መክፈል ፡ እንዳለበት ፡ መወሰን ፡ ስለሆነ ፡ ኃላፊነትን ፡ የሚመለከቱትን ፡ ሕጎች ፡ በጣም ፡ ጠቅላላ ፡ በሆነ ፡ አነጋገር ፡ መደንገግ ፡ ተገቢ ፡ ነው ። ይህ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ዳኛው ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ኃላፊነትን ፡ ለመወሰን ፡ ከፍተኛ ፡ ነገንት ፡ ይኖረዋል ። በሌላው ፡ በኩል ፡ በወንጀለኛ ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ የተረጋገጠ ፡ ጉዳት ፡ መድረሱ ፡ በፍጹም ፡ እርግጠኛ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ወይም ፡ ደርሶ ፡ እንዲሆን ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ። ለምሳሌ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ጉዳት ፡ መድረሱ ፡ አልመድረሱ ፡ ግምት ፡ ውስጥ ፡ ሳይገባ ፡ ሰዎች ፡ በመሞከራቸው ፡ ብቻ ፡ ይቀጣሉ ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ ጉዳትም ፡ እንኳን ፡ ቢደርስ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ዓላማ ፡ ያንን ፡ ጉዳት ፡ ለመከሰ ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻ ፡ አማካይነት ፡ ከወንጀሉ ፡ ክስ ፡ ጋር ፡ ሊጣመር ፡ ቢችልም ፡ ለጉዳት ፡ ማሟ

ላት ፡ የሚቀርብ ፡ ክስ ፡ ሁሉ ፡ በተለይ ፡ ተበዳይ ፡ ሰው ፡ መቅረብ ፡ ይኖርበታል ።
 የወንጀል ፡ ክስ ፡ ወይም ፡ ወንጀለኛውን ፡ ለማረም ፡ የሚወስዱት ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ሁሉ ፡
 ዓላማቸው ፡ ሕዝብ ፡ ለሕብረተ ፡ ሰቡ ፡ ደህንነት ፡ ያለውን ፡ ስሜት ፡ ለማስከበር ፡
 እንጂ ፡ የግል ፡ ተበዳዮችን ፡ ለመካስ ፡ አይደለም ። መንግሥት ፡ የግል ፡ ተከላኸን ፡
 በመቃወም ፡ ሕይወቱን ፡ መብቱን ፡ ወይም ፡ ንብረቱን ፡ ሊገፈው ፡ ይቋቋመዋል ።
 ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ተከላኸ ፡ መቀጣት ፡ አለበት ፡ ብሎ ፡ እንዲወሰን ፡ መንግሥቱ ፡
 ለማሳመን ፡ ከቻለ ፡ በነገሩ ፡ ውስጥ ፡ አዲስ ፡ ጥፋት ፡ እንዲደርስ ፡ አደረገ ፡ ለማለት ፡
 ይቻላል ፤ ማንም ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ ሊያጣ ፡ የማይገባውንና ፡ ማንንም ፡ ተጎዳሁ ፡ ባይን ፡
 የማይክሰውን ፡ ሕይወቱን ፡ መብቱን ፡ ወይም ፡ ንብረቱን ፡ ተከላኸ ፡ እንዲሰጥ ፡
 ይጠይቃል ። በወንጀል ፡ ሕግ ፡ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ይበልጥ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የእርግጠ
 ኛነት ፡ ጥንቃቄ ፡ እንዲደረግ ፡ የሚፈለገው ፡ በመጀመሪያ ፡ ጉዳዩ ፡ መንግሥትን ፡ የሚ
 ያገባ ፡ ስለሆነና ፡ ሁለተኛም ፡ መንግሥት ፡ አዲስ ፡ ጥፋትን ፡ ወይም ፡ ጉድለትን ፡
 በተከላኸ ፡ ላይ ፡ ለማምጣት ፡ ስለሚፈልግ ፡ ነው ። ወንጀልን ፡ ለሚመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፡
 እንደ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፴፫(፩) ፡ እና ፡ ፪፻፴፫(፩) ፡ ያሉ ፡ ሕጎች ፡ ያለ
 መጠን ፡ እርግጠኛነት ፡ ይጎድላቸዋል ። በመንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ ላይ ፡ የተደረጉ
 ትን ፡ ገደቦች ፡ ሕዝቡ ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ እንደሌለበት ፡ አስቀድሞ ፡ በሚያስጠነቅቅ ፡
 ሁኔታና ፡ ሕዝቡንም ፡ በዘፈቀደ ፡ ከሚሠሩ ፡ አድራጎቶች ፡ በሚጠብቅ ፡ ትክክለኛ
 ነት ፡ አይገልጹም ።

ምን ፡ ያህል ፡ የእርግጠኛነት ፡ መቃጣት ፡ ነው ፡ “አለመጠን ፡ ሆነ” የሚለው ፡
 ጥያቄ ፡ እጅግ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሊወገድ ፡ ከማይቻለው ፡ አጠራጣሪነት ፡
 ይልቅ ፡ ይበልጥ ፡ በተጣሩ ፡ ቃላት ፡ በመጠቀም ፡ በሚወገደው ፡ አጠራጣሪነት ፡
 ላይ ፡ የበለጠ ፡ ተቃውሞ ፡ ይደረጋል ። ለምሳሌ ፡ “ለሕሊና ፡ ተቃራኒ ፡ የሆኑ ፡ ተግ
 ባሮች” ፡ “ከፋት” ፡ የሚሉ ፡ ወሰናቸው ፡ እጅግ ፡ የሰፋ ፡ ቃላት ፡ በተለይ ፡ ጥርጣሬን ፡
 ያስከትላሉ ። ቀደም ፡ ሲል ፡ እንደተገለጸው ፡ ግልጽ ፡ ባልሆነው ፡ ሕግ ፡ እንደተከ
 ለከለው ፡ አድራጎት ፡ ዓይነት ፡ መልሱ ፡ ሊለዋወጥ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ ተገቢ ፡
 አይደሉም ፡ ሊባሉ ፡ ከሚቻሉ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነቶች ፡ ይልቅ ፡ የሃይማኖት ፡
 ነፃነትን ፡ ለመወሰን ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ይበልጥ ፡ በጥንቃቄ ፡ መመርመር ፡ አለበት ።
 ይበልጥ ፡ ደግሞ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ይልቅ ፡ በሁለተኛው ፡ ሕግ ፡ ማሕበራዊ ፡ ፍላጎቶች ፡
 ሊጨቁኑ ፡ ይችላሉ ። ከዚህም ፡ ጭቆና ፡ ይበልጥ ፡ ጉዳት ፡ ሊደርስ ፡ ይችላል ። አንድ ፡
 በአሳብ ፡ መልክ ፡ የቀረበ ፡ መምሪያ ፡ ዳኞች ፡ ባንድ ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ አስተ
 ያየት ፡ በማየት ፡ ሊፈቀድ ፡ በሚገባ ፡ አተረጓጎምና ፡ አለመጠን ፡ ሰፊ ፡ በመሆኑ ፡
 ሊፈቀድ ፡ በማይገባ ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ለመፍጠር ፡ ይሞክራል ። ፍርድ ፡
 ቤቶች ፡ ሕጉን ፡ በመተርጎም ፡ አጠራጣሪውን ፡ ክፍል ፡ ለማስወገድ ፡ ከቻሉ ፡ ሕጉ ፡
 “አለመጠን ፡ ሰፊ” ነው ፡ አይባልም ። ለማስወገድ ፡ ካልተቻለ ፡ ግን ፡ ሕጉ ፡ “አለ
 መጠን ፡ ሰፊ” ነውና ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ አይገባም ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ይበልጥ ፡
 ተጠንቅቆ ፡ እንደገና ፡ እንዲደነግግ ፡ መጠየቅ ፡ ያስፈልጋል ።³⁰

30. በአሜሪካ ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደተነገረው ፡
 ከሳሽ ፡ ዶምብሮውስኪ ፡ ተከላኸ ፡ ፈስተር ፡ (የአሜሪካን ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሪፖርተር ፡ ሾል ፡
 ፎሮም ፡ (1988) ፡ ገጽ ፡ 888-89 ።
 ከሳሽ ፡ ሹትልስዎርዝ ፡ ተከላኸ ፡ በርሚንግሐም ፡ (የአሜሪካ ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሪፖርተር ፡ ሾል ፡
 ፎሮም ፡ (1988) ፡ ገጽ ፡ 89 ።
 በአተረጓጎምና ፡ “በይመሰላል ፡ መፍረድ” መካከል ፡ ስላለው ፡ ልዩነት ፡ ፒ ፡ ግራቨንን ፡ እላይ ፡ በተጠ
 ቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ይመለከታል ።

በዚህ ፡ መሠረት ፡ በሕግ ፡ አውጪውም ፡ ሆነ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ የተደረጉት ፡ ገደቦች ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ግብ ፡ አላቸው ። ይኸውም ፡ ሕዝቡ ፡ መንግሥት ፡ የሱን ፡ መብት ፡ የሚነካ ፡ ምን ፡ እርምጃ ፡ ለመውሰድ ፡ እንደሚችል ፡ አስቀድሞ ፡ እንዲያውቅ ፡ ማድረግ ፡ በዘፈቃድ ፡ መብቶቹን ፡ እንዳይነፈግ ፡ ማድረግ ፡ ነው ። ይህ ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ተገቢ ፡ ከሆነ ፡ “ሕጋዊነትን” የአሚሪካን ፡ የወንጀል ፡ ተመራማሪ ፡ ጄርም ፡ ሆል ፡ ባለው ፡ መንገድ ፡ ልንወስደው ፡ እንችላለን ። እሱ ፡ እንደሚለው ፡ ዋናው ፡ ነገር ፡ ሕግ ፡ አውጪውም ፡ ሆነ ፡ ሕጉን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የሚያውሉት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በተገቢው ፡ “ወሰኛቸው” ፡ ውስጥ ፡ መሥራታቸው ፡ ነው ።³¹ ሕግ ፡ አውጪውም ፡ ሆነ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሕዝቡን ፡ ነፃነት ፡ በሚነኩ ፡ ጉዳዮች ፡ በምን ፡ ያህል ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ለመሥራት ፡ ይችላሉ? በዚህ ፡ መንገድ ፡ ሲታይ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ለሕግ ፡ ሰጪው ፡ ለዳኛው ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ ነው ። በመሠረቱ ፡ “ግልጽ ፡ ሁኑ” ብሎ ፡ ያሰጠነቅቃል ። እያንዳንዱን ፡ ጉዳይ ፡ መለየትና ፡ ትክክለኝነት ፡ ሕዝቡ ፡ አቋሙን ፡ አስቀድሞ ፡ እንዲያውቅ ፡ መብቱ ፡ መሠረት ፡ በሌለው ፡ ነገር ፡ እንዳይገፈፍ ፡ ማድረግ ፡ ዘዴና ፡ ደንብ ፡ ማግኘት ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ እንዲኖሩ ፡ የሚፈልጋቸው ፡ ዋናዎቹ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ።

፲፩- የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ በትርጓሜ ፡ ላይ ፡ ያስከተለው ፡ ስሜት ።

እንደ ፡ ሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ከሆነ ፡ ዳኛው ፡ ለአንድ ፡ ሕግ ፡ ማንኛውም ፡ የሚያነበው ፡ ሰው ፡ ከቃላቱ ፡ ሲረዳ ፡ የሚችለውን ፡ ትርጉም ፡ ሲሰጠው ፡ ይችላል ፡ ብለናል ፡ (ግን ፡ ሕጉ ፡ አለመጠን ፡ ሰፊ ፡ በመሆኑ ፡ ማንኛውንም ፡ ትርጓሜ ፡ ያለመቀበል ፡ ሥልጣኑ ፡ የተጠበቀ ፡ ነው) ። እንግዲህ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ሊመለስ ፡ የሚገባው ፡ ተያይዞ ፡ ለአተረጓጎም ፡ ዘዴ ፡ የሚረዳ ፡ ከሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ የምንረዳው ፡ ምን ፡ ነገር ፡ አለ የሚል ፡ ነው ።

ሀ/ የሕጉ ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ እጅግ ፡ አስፈላጊ ፡ ስለመሆናቸው ።³²

ቀደም ፡ ብለን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በጠቅላላው ፡ ክፍልና ፡ በልዩ ፡ ክፍሉ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በሰፊው ፡ ገልጸን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ክፍሉ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ሕጎች ፡ ብቻቸውን ፡ በግልጽ ፡ የሚያስረዱትን ፡ ወንጀል ፡ ጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ በደንብ ፡ ይገልጻል ፡ ብለናል ። እንዲያውም ፡ የወንጀሉን ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ የሚተነትንበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። የተጠቀሰው ፡ ምሳሌ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፳፫ን ፡ ለመጣስ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ “አስቦ” አድራጎቱን ፡ መፈጸም ፡ አለበት ፡ የሚለው ፡ ነበር ። ይህ ፡ በቁጥር ፡ ፩፻፳፫ ፡ ውስጥ ፡ አልተጠቀሰም ፡ ግን ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ ፶፯ - ፶፱ ፡ እና ፡ በጠቅላላው ፡ ሰውን ፡ መግደልን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሕጎች ፡ ከተቀነባበሩበት ፡ ሁኔታ ፡ በቀላሉ ፡ መረዳት ፡ ይቻላል ። በወንጀል ፡ ነገሮች ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ ግብ ፡ መጠበቁን ፡ የማረጋገጥና ፡ የማክበር ፡ ግዳጅ ፡ እንዳለባቸው ፡ በጥብቅ ፡ በማስጠንቀቅ ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ፍርድ ፡ ተገቢ ፡ ለመሆን ፡ አስቀድሞ ፡ የወንጀል ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ መኖራቸው ፡ መረጋገጥ ፡ እንዳለበት ፡ ያስረዳል ። እነዚህም ፡ ንጥረ - ነገሮች ፡ ከጠቅላላው ፡ ክፍል ፡ በመረዳት ፡ የሚገኙትና ፡ በልዩው ፡ ክፍል ፡ በግልጽ ፡ የተጠቀሱት ፡ ናቸው ። ለዚህ ፡ የመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ አስተሳሰብ ፡ የበለጠ ፡ መግለጫ ፡ ቁጥር ፡ ፳፫(፪)ን ፡ በማንበብ ፡ ይገኛል ፡ “በሕግ ፡ ተደን

31. እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፲፮ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፴፮ ።
 32. ፒ ፡ ግራቨን ፡ “ሌ ፡ ፕረንሲፕ ፡ ደ ፡ ላ ፡ ሌጋሊቱ” እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፫፻፺፫ ።

ግገው ፡ የተገለጹትና ፡ የወንጀልን ፡ ሥራ ፡ አፈጻጸም ፡ የሚያቋቁሙት ፡ የሞራል ፡ ወይም ፡ የግዙፍ ፡ ተግባሮች ፡ ጠባዮች ፡ ሁሉ ፡ በሙሉ ፡ አድራጎት ፡ ካልተፈጸሙ ፡ በቀር ፡ የሕግ ፡ መጣስ ፡ ተግባር ፡ እንደተሠራ ፡ አይቆጠርም ፡” (አንክሮው ፡ የደራሲው ፡ ነው) ።

ለ- ልዩ ፡ ወይም ፡ ቴክኒካዊ ፡ ከሆኑ ፡ ትርጉሞች ፡ ይልቅ ፡ የተለመደ ፡ አጠቃቀምን ፡ ስለመምረጥ ።³³

ዳኛ ፡ ምንጊዜም ፡ ቢሆን ፡ የሚወጣው ፡ ሕግ ፡ በተወሰነ ፡ ዓላማ ፡ እየተመራ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ስለሚያምን ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ባወጣ ፡ ጊዜ ፡ በሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ዓላማ ፡ ተመርቶ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ የማመን ፡ ሥልጣን ፡ አለው ። በሌላ ፡ አነጋገር ፡ ሕጉ ፡ የወጣው ፡ ተፈጻሚ ፡ ስለሚሆንበት ፡ ሁኔታ ፡ አስቀድሞ ሕዝብ ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ እንዲሰጥ ፡ ታስቦ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ዳኛው ፡ ሊያስብ ፡ ይችላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ዳኛውም ፡ ቢሆን ፡ የወንጀልን ፡ ሕግ ፡ በቃላቱና ፡ በአጠቃቀሙ ፡ ተመርቶ ፡ እንዲተረጎም ፡ ይጠበቃል ።

ለቃላቱ ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚችሉት ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ አንዱን ፡ ሊመርጥ ፡ ከሚችልባቸው ፡ መመሪያዎች ፡ አንዱ ፡ ማስጠንቀቂያው ፡ የሚመለከተው ፡ ሰው ፡ ምን ፡ ትርጉም ፡ ይሰጠው ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ማሰብ ፡ ነው ። ሕጉ ፡ ወንጀልን ፡ የሚመለከት ፡ ሲሆንና ፡ ጠቅላላ ፡ አጠቃቀም ፡ ሲኖረው ፡ ያንን ፡ ሕግ ፡ በልዩ ፡ ወይም ፡ ቴክኒካዊ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ ተከሳሹን ፡ ሊጎዳ ፡ የሚችል ፡ መሰሎ ፡ ከተገኘ ፡ ዳኛው ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱን ፡ አተረጓጎም ፡ ከመስጠቱ ፡ በፊት ፡ መጠንቀቅ ፡ ያስፈልገዋል።

ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ሲያወጣ ፡ ጠቅላላ ፡ አሠራር ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ በማለት ፡ ከሆነ ፡ ምናልባትም ፡ የተጠቀመባቸው ፡ ቃላት ፡ በተራ ፡ አጠቃቀማቸው ፡ በምንረዳቸው ፡ መልክ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ተራውን ፡ ቃል ፡ በተለየ ፡ መንገድ ፡ በመጠቀም ፡ ተራውን ፡ ሕዝብ ፡ ማታለል ፡ መቼም ፡ አይታሰብም ። ነገር ፡ ግን ፡ ሕጉ ፡ የሚመለከተው ፡ የተለየን ፡ ክፍል ፡ ከሆነ ፡ ለምሳሌ ፡ “የሕክምና ፡ ዕርዳታን ፡ ያለምክንያት ፡ ስለመከልከል” የሚለውን ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳ ፡ ግልጽ ፡ ያልሆኑ ፡ ቃላት ፡ ሲተረጎም ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የዘወትር ፡ ፍቺአቸው ፡ ሌላ ፡ ቢሆን ፡ በተባለው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ በሚረዱት ፡ መንገድ ፡ መሆን ፡ አለበት ።

ሊሠራበት ፡ የሚገባ ፡ መመሪያ ፡ ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። ዳኛው ፡ የሕጉን ፡ አገባብ ፡ ዓላማና ፡ የመሰሉትን ፡ በማመዘዝን ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ለሕጉ ፡ ቃላት ፡ ወይም ፡ ሐረጎች ፡ የሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ተራ ፡ ሰው ፡ ከሚረዳው ፡ የተለየ ፡ ትርጉም ፡ ሰጥቶታል ፡ ብሎ ፡ ለመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ አለው ። ይህን ፡ በማድረጉ ፡ የሕግነቱን ፡ መሠረት ፡ አይጥስም ። ሆኖም ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ ዓላማ ፡ የአንድን ፡ ሕግ ፡ ትርጉም ፡ ለመወሰን ፡ ሕጉ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆንበት ፡ ሰው ፡ እንዴት ፡ እንደሚረዳው ፡ ማሰብ ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን ፡ ያመለክታል ።

33. ፍርድ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፹—፩፻፹፬
ሆል ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፵፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡
ሀርት ፡ እና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፸፻፲፱ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ፩፻፸፻፲፩ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
ራዲን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፷፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
እስቶን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፵፩—፵፪ ።

ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ተከሳሾች ፡ በሚደግፍ ፡ ሁኔታ ፡ መተርጎም ፡ አለባቸው ፡ ወይም ፡ የቁጥሩ ፡ “ግልጽ ፡” ወይም ፡ “ቃል ፡ በቃል ፡” ትርጉም ፡ መወሰድ ፡ አለበት ፡ ከሚለው ፡ ቀደም ፡ ሲል ፡ ከተገለጸው ፡ አስተሳሰብ ፡ ጋር ፡ በመጠኑ ፡ ይመሳሰላል ። “ማስጠንቀቅ ፡” ከወንጀል ፡ ሕግ ፡ ጠቃሚ ፡ ዓላማዎች ፡ አንዱ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ ዘንድ ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ በሌላ ፡ ዓይነት ፡ እንዲተረጎም ፡ የሚያስገድድ ፡ ሁኔታ ፡ ካላጋጠመ ፡ በስተቀር ፡ ሕጉ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ሰዎች ፡ በሚረዱት ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ። ይህ ፡ ዓይነቱ ፡ አድልዎ ፡ ለሕጉ ፡ “ግልጽ ፡ ትርጉም ፡” መስጠት ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። በእርግጥ ፡ “ለተከሳሽ ፡ ማድላት ፡” ነው ፡ የሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ ግን ፡ ለተራ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ ሊሰጥ ፡ የሚገባውን ፡ ፍቺ ፡ ያለመጠን ፡ ያጋንነዋል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ አንዱ ፡ ፍቺ ፡ “ግልጽ ፡” ቢሆን ፡ ዳኛው ፡ ለሕጉ ፡ ቃላት ፡ ወይም ፡ ሐረጎች ፡ ሊሰጡ ፡ ከሚቻሉት ፡ ብዙዎች ፡ ትርጉሞች ፡ ማንኛውንም ፡ የመምረጥ ፡ ሥልጣን ፡ አለው ።

ዋናው ፡ ነገር ፡ ፍትሕን ፡ ለማስገኘት ፡ ዳኛው ፡ በዚህ ፡ ሥልጣኑ ፡ እንዴት ፡ ሊሠራበት ፡ እንደሚገባው ፡ ነው ። ስለሕጉ ፡ ስሜት ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ በሚያነብበት ፡ ጊዜ ፡ የሚረዳውን ፡ ትርጉም ፡ ለሕጉ ፡ መስጠት ፡ ተገቢ ፡ ምርጫ ፡ ነው ።

ሐ/ የሕግን ፡ አለማወቅ ፡ ምክንያትነት ።³⁴

ምንም ፡ እንኳን ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ማድረግ ፡ ወይም ፡ አለማድረግ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ በመግለጽ ፡ በቅድሚያ ፡ ቢያስጠነቅቅም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አድራጎቱ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ በፍጹም ፡ ላያውቅ ፡ ይችላል ። ይህም ፡ መንግሥት ፡ ሕጉ ፡ ከወጣ ፡ በኋላ ፡ እንዳይታወቅ ፡ ሲል ፡ በተንኮል ፡ ስለሚደበቀው ፡ መሆን ፡ የለበትም ። መንግሥት ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ የመደበቅ ፡ ሥራ ፡ በፈጽሞ ፡ ግን ፡ ዳኞች ፡ ሕጉን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ላለማዋል ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ። የሕዝቡ ፡ ሕግን ፡ አለማወቅ ፡ ሊመነጭ ፡ የሚችለው ፡ ሕጉ ፡ “ወንጀል ፡” ብሎ ፡ የሚጠራውን ፡ ተግባር ፡ ሕዝቡ ፡ ሞራልን ፡ የማይቃረን ፡ አድርጎ ፡ ሲቆጥረው ፡ ነው ። (ሞራልን ፡ የሚቃረን ፡ ከሆነ ፡ ግን ፡ ወንጀል ፡ ሊሆን ፡ ይችላልና) ። በዘመናችን ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ እጅግ ፡ የተወሳሰበ ፡ ከመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ በጋዜጦች ፡ ካልተተኙ ፡ በጠበቃ ፡ ካልተመከሩ ፡ ወይንም ፡ በመሳሰሉት ፡ መንገዶች ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ የሕጎቹን ፡ “ማስጠንቀቂያ ፡” ሊሰሙ የሚችሉ ፡ ጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ይህም ፡ በተለይ ፡ ኢትዮጵያን ፡ በመሳሰሉ ፡ የዘመናዊ ፡ አኗኗር ፡ ጣጣ ፡ ገና ፡ አዲስ ፡ በሆነባቸው ፡ የሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔዎችና ፡ የሕግ ፡ ዜና ፡ በሰፊው ፡ በማይገባቸው ፡ እንዲሁም ፡ ብዙው ፡ ሕዝብ ፡ ሕጎቹ ፡ የሚጻፉባቸውን ፡ ቋንቋዎች ፡ በማይረዳባቸው ፡ አገሮች ፡ ይበልጥ ፡ እውነተኛ ፡ አባባል ፡ ይሆናል ።

34. አንሴል ፡ ሶቫል ፡ ዲፈርንስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳፮—፳፰ ፡ አንዲኔአስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፮ ።
 0ኒ ፡ “ላ ፡ ሚዝ ፡ አን ፡ ፕራቲክ ፡ ደ ፡ ሉዋ ፡ ዳ ፡ ሌ ፡ ናሲዮ ፡ አን ፡ ሹዋ ፡ ዲዩ ፡ ዴቬሎፕሚንት ፡ ዘ ፡ ቱዌ
ልቫስ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ኮርስ ፡ ኢን ፡ ክራሚናሎጂ ፡ (ሂብሩ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ጅሩሳሌም ፡ ፩፻፺፮)
 ገጽ ፡ ፳፰ ።
 ግላሴ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፴፭ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ሀርት ፡ እና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፶፫፳፰—፳፱ ።
 ግርካል ፡ እና ፡ ቼስፔር ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡
 ተርንቭቲት ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፳፫ ፡ ማስታወሻ ፡ ፫ ።

ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ብዙዎችን ፡ ተመራማሪዎች ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ ቋሚ ፡ ሆኖ ፡ የኖረው ፡
 “ሕግን ፡ አለማወቅ ፡ መከላከያ ፡ አይሆንም ፡” የሚለው ፡ ዘይቤ ፡ እንደገና ፡ እንዲመረ
 መር ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ አሳድሮባቸዋል ። ሕጉ ፡ የሚወስናቸውን ፡ ቅጣቶች ፡ አስቀ
 ድሞ ፡ ማስታወቅ ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ፡ ከተባለ ፡ ሕጎች ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ እጅግ ፡ የተ
 ወሳሰቡና ፡ ከሞራል ፡ ጥፋቶች ፡ ይልቅ ፡ የተደነገጉ ፡ ሕጎችን ፡ መተላለፍን ፡ የሚመ
 ለከቱ ፡ ስለሆነ ፡ ሕዝቡ ፡ ሊረዳቸውና ፡ ሊጠነቀቅ ፡ አለመቻሉን ፡ ማሰብም ፡ የግድ ፡
 አስፈላጊ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡ ያቀርባሉ ።

እነዚህ ፡ ተመራማሪዎች ፡ ለሚመለከቱዎቸው ፡ ሕጎች ፡ የሕፃንን ፡ መወለድ ፡
 አለማስመዝገብን ፡ የሚቀጣው ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፳፫ ፡ ጥሩ ፡ ምሳሌ ፡ ነው ። ለዘመናዊ ፡
 ሀገሮች ፡ የልደት ፡ ምዝገባ ፡ ጠቃሚ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ ይህንንም ፡ በወንጀል ፡ ሕግ ፡
 በመቅጣት ፡ ማስፈጸም ፡ የተለመደ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ተራው ፡ ሕዝብ ፡ የተወለደ
 ውን ፡ ልጁን ፡ አለማስመዝገብ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑን ፡ ሊያውቅ ፡ አይችልም ፡ ምክንያ
 ቱም ፡ የሞራልን ፡ ጠባይ ፡ መጣስ ፡ አይደለምና ፡ ነው ። ትክክለኛ ፡ ቢሆንም ፡ ባይ
 ሆንም ፡ በተራው ፡ ሕዝብ ፡ አስተያየት ፡ የሞራል ፡ ጠባዮችና ፡ የወንጀል ፡ ሕግ ፡ በጣም ፡
 ተመሳሳይነቶቹ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ስለተጻፈ ፡ ብቻም ፡ ያለበትን ፡
 ኃላፊነት ፡ በእርግጥ ፡ ሊያውቅ ፡ አይችልም ። ጠበቆች ፡ እንኳን ፡ ሳይቀሩ ፡ ሕጉን ፡ ጠንቅ
 ቀው ፡ የሚያነቡ ፡ ብዙ ፡ አይደሉም ። አንድ ፡ ሕግ ፡ በአንድ ፡ ዘዴ ፡ ሕዝቡ ፡ እንዲያው
 ቀው ፡ ካልተደረገ ፡ በስተቀር ፡ አንድን ፡ ሰው ፡ መቅጣት ፡ አድራጎቱ ፡ ጥፋት ፡ መሆ
 ኑን ፡ የማያውቀውንና ፡ በእውነትም ፡ ለመናገር ፡ ጥፋት ፡ ይሆናል ፡ ብሎ ፡ ለመገ
 መት ፡ ምንም ፡ መንገድ ፡ ያልነበረውን ፡ ሰው ፡ መቅጣት ፡ ነው ። ይህን ፡ በማሰብ ፡
 ይሆናል ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በቁጥር ፡ ፸፰ ፡ ሥር ፡ “ሕግን ፡ አለማወቅ ፡ ምክንያት ፡
 ሊሆን ፡ አይችልም ።” ቢባልም ፡ በቁጥር ፡ ፸፱ (፮) (ሀ) ፡ ስር ፡ በቅን ፡ ልቦና ፡ የተደ
 ረገ ፡ የሕግ ፡ አለማወቅ ፡ ወይም ፡ ስለሕጉ ፡ መሳሳት ፡ ቅጣቱ ፡ እንዲቃለል ፡ አንዳንድ ፡
 ጊዜም ፡ ቅጣቱ ፡ ፈጽሞ ፡ እንዲቀር ፡ የተደረገው ፡ ቴክኒካዊ ፡ የሆኑ ፡ ጥፋቶችን ፡
 ወይም ፡ ደንቦችን ፡ በመጣስ ፡ በሚደረጉ ፡ ጥፋቶች ፡ የሕግ ፡ መሠረትነት ፡ ምንም ፡
 ያህል ፡ መከላከያ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።

ይህን ፡ ለመሰለው ፡ ሁኔታ ፡ አንዱ ፡ መፍትሔ ፡ ደግሞ ፡ ለተባለው ፡ ጥፋት ፡ በመ
 ጠኑ ፡ ጠባብ ፡ የሆነ ፡ ትርጉም ፡ መስጠትን ፡ መምረጥ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። በሥራ ፡
 ላይ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ከሚገኙት ፡ የወንጀል ፡ ሕጎች ፡ ጋር ፡ ዝምድና ፡ የሌለው ፡
 አንድ ፡ ተግባር ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ ወንጀል ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሲደነገግ ፡ ሕዝቡ ፡ የዚ
 ህን ፡ ተግባር ፡ ወንጀልነት ፡ ካለማወቁም ፡ በላይ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ራሱ ፡
 ይህ ፡ ሕግ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውል ፡ በጥንቃቄ ፡ ያሰበበት ፡ አይመስ
 ልም ። ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ አንድ ፡ የታወቀ ፡ ተግባርን ፡ የሚመለከት ፡ ከሆነ ፡ በዚያ ፡ ተግ
 ባር ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ ታስቦ ፡ የወጣ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። እንዲህ ፡
 ግልጽ ፡ ባልሆነበት ፡ ሁኔታ ፡ ግን ፡ የሞራሉ ፡ ውሳኔ ፡ አዲስ ፡ ከመሆኑ ፡ የተነሳ ፡ በቂ ፡
 ምርመራ ፡ አልተደረገምና ፡ ለዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ታስቦ ፡ የወጣ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለማሰብ ፡
 በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይኖርም ። ስለሕጎች ፡ ግልጽ ፡ አለመሆን ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ስንነ
 ጋገር ፡ በሰጠናቸው ፡ ምክንያቶች ፡ መሠረት ፡ አዲስ ፡ ሕጎች ፡ በጠባቡ ፡ ይተርጎሙ ፡
 የሚለው ፡ አሳብ ፡ በተለይ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ እንደሕጋዊ ፡ የሚታዩትን ፡ ተግባሮች ፡
 ለሚነኩ ፡ ሕጎች ፡ ተስማሚ ፡ ነው ። ይህም ፡ የሚባለው ፡ ዳኞችም ፡ ሆኑ ፡ ሕግ ፡
 አውጪዎች ፡ አሠራራቸውን ፡ ግልጽ ፡ የማድረግ ፡ ኃላፊነት ፡ ስላለባቸው ፡ ነው ። አን
 ድን ፡ ሕግ ፡ ማውጣት ፡ ሕዝብን ፡ ከሕጋዊ ፡ ወይም ፡ ከተጠበቁ ፡ አድራጎቶች ፡ የሚ
 ያርቅ ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ይህ ፡ ኃላፊነት ፡ ከምን ፡ ጊዜም ፡ የበለጠ ፡ ይሆናል ። እንዲህ ፡
 ላሉት ፡ ሕጎች ፡ ጠባብ ፡ ትርጉም ፡ በመስጠት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እጥፍ ፡ ተግባር ፡

ያከናውናሉ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ኃላፊነቱን ፡ አክብሯል ፡ ብለው ፡ ሲያምኑ ፡ ኃላፊነቱን ፡ አክብሮ ፡ ካልተገኘ ፡ ደግሞ ፡ ያንን ፡ ኃላፊነት ፡ ያስከብራሉ ።

መ/ የሕዝቡ ፡ የሞራል ፡ ደረጃ ፡ ለሕጋዊ ፡ ማስጠንቀቂያዎች ፡ ድጋፍ ፡ ስለመሆኑ ።³⁵

ወንጀሎቹ ፡ ከባድ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ “ነውረኛ ፡” ወይም ፡ “አደገኛ ፡” ተብለው ፡ የሚጠሩ ፡ ከሆኑ ፡ ሁኔታው ፡ ስለልደት ፡ ማስመዝገብ ፡ ካልነው ፡ ፍጹም ፡ ተቃራኒ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። የዚህ ፡ ዓይነቶቹ ፡ ድርጊቶች ፡ የሚያስቀጡ ፡ መሆናቸውን ፡ ለማወቅ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ማስጠንቀቂያ ፡ አያሻውም ። ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ በተለይም ፡ አብዛኛዎቹ ፡ በተጻፈ ፡ ሕግ ፡ ምክንያት ፡ ከወንጀል ፡ የሚርቁ ፡ ሰዎች ፡ እነዚህን ፡ አድራጎቶች ፡ የማይፈጽሙት ፡ በሕግ ፡ ውስጥ ፡ ስለተጻፉ ፡ ሳይሆን ፡ በሕዝቡ ፡ የሞራል ፡ አስተሳሰብ ፡ “ሰህተት ፡” “መጥፎ ፡” ወይም ፡ “መልካም ፡ ጠባይን ፡ የሚቃረኑ ፡” ናቸው ፡ ስለሚባሉ ፡ ነው ። ይህ ፡ ሊያሳዩን ፡ የሚችለው ፡ በይበልጥ ፡ የሚከበሩት ፡ የተጻፉት ፡ ሕጎች ፡ ሳይሆን ፡ የሞራል ፡ አስተሳሰቦች ፡ መሆናቸውን ፡ ነው ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ አንዳንድ ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ሕጉ ፡ ከሕዝቡ ፡ ሞራል ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ከሆነ ፡ አተረጓጎሙ ፡ ቀለል ፡ ያለ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ ይላሉ ።

ቢሆንም ፡ ይህንን ፡ አስተያየት ፡ ከመቀበላችን ፡ በፊት ፡ አንዳንድ ፡ ጥንቃቄዎችን ፡ ማድረግ ፡ ይኖርብናል ። እነዚህም ፡ ጥንቃቄዎች ፡ የሕግነቱ ፡ መሠረት ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ በፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ በሕዝቡ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ለመመሥረትና ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ ለመጠበቅ ፡ ካለው ፡ ፖለቲካዊ ፡ ተግባር ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ሆነው ፡ እናገኛቸዋለን ። አንደኛ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ሞራልን ፡ የሚቃረኑ ፡ ቢሆኑ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ እያወቀ ፡ እንደወንጀል ፡ ሊቀጣቸው ፡ ያልፈለጋቸው ፡ አድራጎቶች ፡ ይኖራሉ ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ውሳኔ ፡ መከበር ፡ እንዳለበት ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ውሳኔ ፡ ሰጪው ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ነውና ። ለምሳሌ ፡ ባላገቡ ፡ ወንዶችና ፡ ሴቶች ፡ መካከል ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነትና ፡ ሽርመጥና ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ግብረ ፡ ሥጋን ፡ በጠቅላላው ፡ በሚመለከተው ፡ ክፍል ፡ አልተከለከሉም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሕጎቹን ፡ ሲተረጉሙ ፡ እነዚህን ፡ ተግባሮች ፡ ወንጀል ፡ ናቸው ፡ ቢሉ ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ የተፈጸመ ፡ በደል ፡ ባይኖርም ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ “አተረጓጎም” ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ አይቀጡ ፡ ያለውን ፡ መቅጣት ፡ ስለሚሆን ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ። ሁለተኛ ፡ ከብዙ ፡ የተለያዩ ፡ አካባቢዎች ፡ እንደመምጣታቸው ፡ መጠን ፡ የሁሉም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የሞራል ፡ ደረጃ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ይህን ፡ በማሰብ ፡ ነው ፡ ፓርላሜንት ፡ ብዙዎችን ፡ ሕጎች ፡ ሲያወጣ ፡ በጥንቃቄ ፡ ብዙዎችን ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ እንደማይመለከቱ ፡ አድርጎ ፡ ያወጣው ። ቀደም ፡ ሲል ፡ የተወያየንበት ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፬ ፡ ጥሩ ፡ ምሳሌ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በበኩላቸው ፡ ይህንን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ የሚገባቸው ፡ አውሮፓውያን ፡ መሰሎቻቸው ፡ ከሚያደርጉት ፡ ይበልጥ ፡ በሕጉ ፡ ቋንቋ ፡ በመጠቀም ፡ ነው ። በመጨረሻም ፡ የ“ሞራልን ፡ መቃረን”

35. ፍራንክሊን ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ።
 ሀርት ፡ እና ፡ ሳክስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፩፻፸፭፭—፳፮ ።
 ግላሴ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፱፻፴፩—፴፯ ።
 ማህሰብ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ።
 ዊሊያምስ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርዕስት ፡ ገጽ ፡ ፳፻፩—፳፻፱ ።

ስናስብ : የ“ፖለቲካ : ወንጀሎች” በሚባሉት : ተግባሮች : ላይ : ከፍተኛ : ጉዳት : ሊያደርስ : ይችላል ። በነዚህ : ሁኔታዎች : ግልጽ : ባልሆኑ : ድንጋጌዎች : ሕዝቡን : ፍሬያማ : ከሆኑ : ብዙ : ተግባሮች : ለማራቅ : ይቻላል ። ሕጎቹን : እንዳሻ : ለመተርጎም : ያለው : እድልም : አደገኛነቱ : ያንኑ : ያህል : ነው : በተለይም : የፖለቲካ : ተግባሮች : “መልካምነት” ምን : ያህል : አጭር : ዕድሜ : እንዳለው : ስንገነዘብ : ይበልጥ : እውነተኛነቱን : እንረዳለን ። ስለዚህ : ሕግ : አውጪው : ሕግ : ሲያወጣ : ገደብ : እንደሚያስፈልገው : ሁሉ : ዳኞችም : በሥራቸው : ገደብ : እንዲደረግባቸው : ይህ : ምክንያት : ይሆናል ።

፲፪- መደምደሚያ ።

ከዚህ : በላይ : የተነጋገርንባቸውን : ሁሉ : አንድ : ሕጉን : የሚተረጎም : ሰው : ሕጉን : ለመረዳት : ሲሻ : እራሱን : በሚጠይቃቸው : ጥያቄዎች : መልስ : ለማቅረብ : ይቻላል ።

የሕጉ : ቃላት : ፍቺ : ምን : ይሆን ? በሌላ : አነጋገር : ለቃላቱ : ምን : ምን : ፍቺዎች : ለመስጠት : ይቻላል ? ይህ : ሕግ : እንዲያከናውን : የታሰበው : ተግባር : ምን : ይሆን ? ከሕጎቹ : ጠቅላላ : ዓላማ : ውስጥ : አግባቡ : ምንድነው ? የዚህ : ሕግ : ሥራ : ከሌሎቹ : ሕጎች : አሠራር : እንዴት : ይለያል ?

ይህ : ሕግ : የሚመለከታቸው : ሰዎች : እንዴት : ይረዱት : ይሆን ? አስበውት : የማያውቁት : አዲስ : የጠባይ : ገደብ : ይሆንባቸዋል : ወይስ : ይብዛም : ይነስ : ከሞራላቸው : ደረጃ : ጋር : የተያያዘ : ስለሚሆን : የዚህ : ዓይነቱ : ሕግ : መውጣት : እንግዳ : አይሆንባቸው : ይሆን ?

ይህንን : ሕግ : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግ : የአሠራር : ውጤት : ይሰጣል ? የቅጣቱ : መጠን : የኢትዮጵያ : ሕግ : አውጪ : ክፍል : በዚህ : አድራጎት : ላይ : ይወሰናል : ተብሎ : የሚጠበቀው : ያህል : ነው ? ለዚህ : አድራጎት : መቅጣት : ምናልባት : ሕግ : አውጪው : ክፍል : እንዲቀጡ : የማይፈልጋቸውን : ተግባሮች : አደጋ : ላይ : ይጥል : ይሆን ? ሕጉን : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግ : ዓላማው : ነው : ተብሎ : የታሰበውን : ሳያሟላ : ይህንኑ : ሕግ : በሌላ : ጉዳይ : ላይ : የግድ : ተፈጻሚ : እንዲሆን : ማድረግን : አስፈላጊ : ያደርገው : ይሆን ?

ሕጉ : በአንድ : ጉዳይ : ላይ : ተፈጻሚ : ይሁን : ወይም : አይሁን : የሚለው : ውሳኔ : ጥሩ : ምክንያት : ሊኖረው : ይችላል ? የሕጉን : ቃላት : ዓላማና : በሌሎች : ጉዳዮች : ላይ : ተፈጻሚ : ማድረግን : ወይም : አለማድረግን : ስንመለከት : ሕጉ : ትርጉም : ይኖረዋል ?

ዳኛው : የሚፈርደው : ተከላኹን : በመቅጣት : ከሆነ : “የሕጉ : ቃላት : ትርጉም : ይህ : ነው” ብሎ : ለመናገር : መቻል : እንዳለበት : የሕግነቱ : መሠረት : ይጠይቃል ። በሕገ : መንግሥቱ : የሥልጣን : ክፍል : መሠረት : ዳኛ : የሕግ : አውጪው : የበታች : ስለሆነ : በማንኛውም : ጉዳይ : ፍትሐ : ብሔርም : ሆነ : ወንጀል : “የሕጉ : ቃላት : ከዚህ : የተለየ : ውሳኔ : እንድስጥ : አይፈቀድልኝም” ለማለት : መቻል : አለበት ። በዳኛው : የመተርጎምና : የመምረጥ : ሥልጣን : ላይ : የተደረገው : ሕገ : መንግሥታዊ : ገደብ : ይህ : ብቻ : ነው ። ይሁን : እንጂ : የሕግ : አውጪው : ታዛዥ : መሆኑና : የሕግነቱ : መሠረት : ዓላማዎች : ሕግን : ተርጓሚው : አተረጓጎሙ : ከሚከተሉት : ጥቂቶቹን : እንኳን : ማሟላት : ይኖርበታል : ብሎ : እንዲያምን : ያደርጉ ታል ።

ሊታወቁ፡ የሚቻሉትን፡ የሕጉን፡ ዓላማዎች፡ መከተል፡ ለያንዳንዱ፡ ሕግ፡
 በሕጉ፡ ጠቅላላ፡ አሠራር፡ መሠረት፡ የግሉ፡ የሆነ፡ ተግባር፡ መስጠት፡ ከጊዜ
 ው፡ የሞራል፡ ደረጃ፡ ጋር፡ ተስማሚ፡ የሆነ፡ ቅጣት፡ መወሰን፡ ሕጉ፡ ተፈጻ
 ሚ፡ የሚሆንባቸው፡ ሰዎች፡ ከሕጉ፡ ሊረዱት፡ የሚችሉትን፡ ትርጉም፡ መስ
 ጠት፡ ሕጋዊ፡ ወይም፡ የተጠበቁ፡ መብቶችን፡ የሚቃረን፡ ትርጉም፡ አለመስ
 ጠት፡ የሕግ፡ አውጪውን፡ ፖሊሲ፡ በመከተል፡ ለማመን፡ የማያስችግሩ፡ ጊዜ
 ያዊ፡ ምሳሌዎች፡ በመስጠት፡ ልዩነት፡ መፍጠር፡ =

በዳኞች፡ የትርጉም፡ ምርጫ፡ ሥልጣን፡ ላይ፡ የተደረገት፡ ገደቦች፡ እንዲህ፡ በማነ
 ሳቸው፡ መደነቅ፡ አይገባም፡ የአተረጓጎም፡ ደንቦች፡ የሚባሉት፡ በቃላት፡ የሚነ
 ገሩ፡ ድምጾች፡ ብቻ፡ ናቸው፡ አንዳንድ፡ ጠቃሚ፡ ፖሊሲዎችን፡ ቢያመለክቱም፡
 አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ያጋንኛቸዋል፡ ዳኛው፡ ሲያማርጣቸው፡ የሚገባ፡ የትርጉም፡ ምር
 ጫዎች፡ አሉ፤ ወደፊትም፡ ይኖራሉ፡ “ደንቦች” የሚል፡ ስም፡ እየሰጡ፡ መል
 ኩን፡ በመለወጥ፡ ከመደበኛ፡ ይልቅ፡ የዚህን፡ እርግጠኛ፡ ነገር፡ መኖር፡ አምኖ፡
 ምርጫውን፡ የሚያበረታቱ፡ ዘዴዎችን፡ መፍጠር፡ ቅን፡ አሠራር፡ ይሆናል፡ አብ
 ዛኛው፡ ገደብ፡ ግን፡ የሚገኘው፡ ዳኞቹና፡ ሕግ፡ አውጪው፡ ተግባራቸውን፡ ለመ
 ፈጸም፡ በሚያሳዩት፡ ዝንባሌ፡ ነው፡ የሕግነቱ፡ መሠረት፡ ዋናው፡ ተግባር፡
 ለሕግ፡ አውጪውና፡ ለዳኛው፡ በወንጀል፡ ሕግ፡ መልክ፡ ምን፡ ዓይነት፡ ተገቢ
 ዝንባሌ፡ ማሳየት፡ እንዳለባቸው፡ ማሳሰብ፡ ነው፡ “አንድ፡ የተወሰነ፡ ሕግ፡ በማኅ
 በራዊ፡ ኑሮ፡ ውስጥ፡ በሚሠራበት፡ ጊዜ፡ የተቻለውን፡ ከፍተኛ፡ እርግጠኛነት፡
 ከማስገኘት፡ የበለጠ፡ ሊያደርግ፡ አይችልም፡” ከዚህም፡ ያነሰ፡ ሊሆን፡ አይችልም፡³⁶

36. ሆል፡ እላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርዕስት፡ ገጽ፡ ፵፮፡ =

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

by Peter L. Strauss*

I. INTRODUCTION¹

The aim of this article is to set out and discuss some general principles of interpreting the Ethiopian Penal Code—that is to say, of using it. Even now, ten years after it came into effect, many people have difficulty in understanding and using the Penal Code in a straightforward way. It seems complex, and many of its fundamental conceptions are unfamiliar to Ethiopian lawyers. This article, discussing at length how the code is built, may help reduce its apparent complexity and thus facilitate its day-to-day application.

Since the article is about interpretation in general, it does not attempt to discuss in detail particular concepts, such as “negligence,” or crimes, such as “homicide.” The one exception is the “Principle of Legality,” embodied in Article 55 of the Revised Constitution as well as in Article 2 of the Penal Code. This principle places restraints on the form and manner of interpretation of the Code, and thus has obvious relevance to our theme. For the other doctrines of the General Part, the first place for an Ethiopian lawyer to turn is the commentary of Dr. Philippe Graven, *An Introduction to Ethiopian Penal Law (Articles 1-84 Penal Code)*, published

* Faculty of Law, HSIU 1966—1968.

1. Works of general interest on the subject of penal law interpretation:
 - J. Andenaes, *The General Part of the Criminal Law of Norway*, (Sweet & Maxwell, London, 1965), p. 96 ff.
 - J. Graven, “Les principes de la légalité, de l’analogie . . .,” *Revue pénal suisse*, 1951, p. 377.
 - Hart & Sachs, *The Legal Process* (Tenth ed., Harvard University, 1958), Ch. VII.
 - Legal, “Les pouvoirs d’interprétation du juge pénal en France,” *Revue pénal suisse*, 1959, p. 94.
 - Legros, “Considérations sur les lacunes et l’interprétation en droit pénal,” *Revue du droit pénal et criminologie*, Vol. 47 (1966), p. 3.
 - S. Mahsoub, *La force obligatoire de la loi pénale pour le juge*, (Librairie générale de droit . . ., Paris, 1952).
 - Radin, “Statutory Interpretation,” *Harv. L. Rev.*, Vol. 43 (1930), p. 653.
 - G. Williams, “Language and the Law,” *Law Quarterly Review*, (1945-46), Vol. 61, pp. 71, 179, 293, and 384; Vol. 62, p. 387.
- Works especially relevant to interpretation of the Ethiopian Penal Code:
 - J. Graven, “The Penal Code of the Empire of Ethiopia,” *J. Eth. L.*, Vol. 1 (1964), p. 267.
 - J. Graven, “L’Ethiopie moderne et la codification du nouveau droit,” *Revue pénal suisse*, 1957, p. 398.
 - J. Graven, “De l’antique au nouveau droit pénal éthiopien,” *La vie judiciaire* (Paris), Nos. 445-446 (Oct., 1954).
 - J. Graven, “Vers un nouveau droit pénal éthiopien,” *Revue internationale de criminologie et police technique* 1954, p. 250.
 - P. Graven, *An Introduction to Ethiopian Penal Law (Arts. 1-84 Penal Code)*, (Faculty of Law, Addis Ababa, 1965).
- A collection of unpublished documents relating to the Ethiopian Penal Code of 1957, including an *exposé de motifs*, minutes of the meetings of the Codification Commission, and preliminary drafts, in the Archives of the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, Addis Ababa.

in English by the Faculty of Law in 1965; an Amharic version of the commentary is now in the course of preparation at the Faculty. Dr. Graven is the son of the Code's principal draftsman and was for a long time employed at the Ministry of Justice.

What follows is not as heavily laced with footnotes as many of the articles which have previously appeared in these pages. It seemed that frequent references to the sources consulted might be more confusing than helpful, and that all discussion or explanation belonged in the text. Except for a few special cases, such as attribution of direct quotations, the sources used have been indicated as a group at the beginning of each subdivision of the article.

The problem of interpretation only arises when a lawyer or judge has a problem before him. Certain facts have come to his attention, and he wants to know what the legal consequences or implications of them might be. Given a code system such as Ethiopia now enjoys, his first reaction will be to look in the relevant code(s) for some indication of the answer to his problem. He may find that the language of the statute seems perfectly clear, and appears to give an exact answer to his problem. Then, he need go no further. But if the language is not clear or directly on point, he will have to go farther and attempt to reason out, using such aids as are available to him, what is the law applicable to his case.

This article is about all three stages of the process: looking for the relevant law in the Code (*and* how to tell what *is* relevant); deciding whether or not the meaning is "clear"; and some of the means which can be used to reason out a sensible answer if it is not. The organization of the article stresses the last two questions - what is "clear," and what can be done where a provision is not clear. Thus, it may seem to pass lightly over the vital question of finding the possibly relevant law. Once the reader understands how the Code is put together, however, and how that structure can be used in solving any particular problem, he will also have a much better sense of how and where to find the possibly relevant law. That is, in learning about interpretation, the reader will at the same time be improving his skill at finding and identifying the provisions which he has to interpret.

There are a number of special factors working in Ethiopia which limit and shape the direction of this inquiry. Perhaps the most important is the severe limitation on the resources available to the lawyer or judge who wants to find out about the law. Ideally, research tools would include the following: versions of the Penal Code in each of its three languages—Amharic, English and French, the language in which it was drafted; historical materials explanatory of the purpose of the enactors or the expected function of code provisions—such as preparatory drafts, explanations written by the drafter for the Codification Commission, and records of the debates in the Codification Commission and the Parliament; cases decided by the Supreme and High Courts on questions which have arisen in the past; commentary on the Penal Code by persons familiar with Ethiopian justice and/or the sources which were relied upon in drafting it; and materials and commentary from foreign jurisdictions explaining either relevant concepts new to Ethiopian justice or the code provisions from which Ethiopian Penal Code provisions were drawn.

Some of the most important of these materials are simply unavailable. Others are available only at the University Law Library in Addis Ababa, or require thorough knowledge of a foreign language to be understood. With the exception of

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

the codes, and cases and articles appearing in the Journal of Ethiopian Law, there are virtually no Amharic-language materials. With the same exceptions, there are no legal materials which one could expect to find in most or all courts in the Empire. The significance of this limitation of resources is that one must expect that, at least for the present, lawyers and judges will have to rely almost entirely on the language and structure of the Penal Code itself, without being able to obtain substantial help from other sources. For this reason, this article will concentrate on how Code language and structure can be used in interpretation. It will not discuss such important and difficult questions as: What weight is to be given to historical materials in the interpretation of statutes? Are previous decisions interpreting a Code provision binding upon a court which is later asked to interpret the same provision? What importance should be attached to scholarly commentaries on Code provisions or on the laws of other countries from which Code provisions were drawn?

A particularly regrettable limitation flows from the likelihood that the English and French versions of the Code are not widely available and would not be widely understood. In most cases, Amharic code provisions will have been produced by translation from an English or French draft, or perhaps both. Inevitably, there are discrepancies. Although the Amharic version controls, both by law and because this is the language which most judges and lawyers best understand, our law students assure us that the English and the French versions are often more precise and more readily understood. In many cases, this may be because Amharic as a language lacks a settled and precise body of legal terminology. As a result, translators may have to use vague terminology, or long descriptive phrases which lose the exact meaning of the original text. Thus, it is not surprising that a comparison of provisions in their three different linguistic versions will often assist greatly in understanding them.

Such a comparison might also suggest intended limitations of application which had not been incorporated clearly into the Amharic text, as for example, in the case of Penal Code Article 472. The English text of Article 472(1) states:

"(1) Whosoever conspires with one or more persons for the purpose of preparing or committing *serious* offences against public security or health, the person or property, or persuades another to join such conspiracy, is punishable, provided that the conspiracy materialises, with simple imprisonment for not less than three months and fine.

"For the purposes of this Article, 'serious offences' are offences which are punishable with rigorous imprisonment for five years or more."

The italicized portions are omitted in the Amharic. The French text is similar to the English text, and there is no available record to show that the Amharic version reflects a Parliamentary amendment of the original draft. How a judge might or must deal with such discrepancies is again, however, something best put aside until a later time.

We must also take into account another factor, which is that at the present time most of the judges and advocates who must administer the Penal Code have not had any formal legal education. The drafters of the Code have taken the difficulties this situation creates into account, for what they have written is very full in explanation and clear in its organization. Still, there must be some understanding of how to approach these explanations, of how the organization works, of

how the drafters of the Code expected that their work would be understood by those responsible for applying it. And it is important not only to set out appropriate means of interpretation, but also to avoid reliance upon techniques of interpretation — however accepted they may be in countries where legal education is widespread — which are complex or sophisticated. Indeed, it may be doubly important to restrict ourselves to simple techniques of interpretation when dealing with the criminal law. In the criminal law, the common man, too, must understand what is permitted and what is forbidden; he may go to jail if he makes a mistake.

There is a final limitation, perhaps the most severe. It should be clearly understood that there are no such things as "rules" of interpretation, and that it is not the goal of this article to help judges and lawyers reason to what is "the proper" or "the correct" result in the cases they may have to deal with. Fringe areas of uncertainty, as we will shortly see, exist in virtually every statute. In these areas, the legislature has not clearly decided or perhaps even considered the appropriate meaning of the law; consequently, in these fringe areas, *any answer would be permissible and therefore technically "correct."* Certainly, in making the choice a lawyer may find one or another interpretation better for reasons of social policy or the like. But the point is that the choice is open for him to make and, whether he makes it intelligently or not, one cannot say *a priori* that his choice is impermissible or wrong. Thus, it would be more accurate to state the goal of this article as the following: to help judges and lawyers avoid *improper* or unjustified results, by suggesting guides for determining where legislative solutions really are uncertain, and what considerations might be helpful in making the necessary choice. It can do no more. Common sense and a feeling for "justice" are the ultimate tools on which a lawyer must rely, and, indeed, the criteria by which he and the results his decisions produce will themselves be judged.

II. FINDING THE POSSIBLY RELEVANT LAW²

For the moment, we concern ourselves with the limited question, how to find within the Penal Code the law which might possibly bear on a problem. It requires a preliminary investigation of the principles on which the Code is organized; we will return to a more detailed investigation of these principles when we consider the question of interpretation as such. What we are looking for now is a way of determining by their language or placing, what provisions of the Code might be relevant to a legal problem.

We could take as an example the following factual situation, to which we will frequently return later on. Certain people of Ethiopia, such as the Afar, are nomadic. Their dwellings are constructed of sticks and mats which can easily be removed from one site, packed on the back of a camel, and carried to a new place. Suppose that during daylight hours an Afar is in the course of removing the parts of his dwelling from his camel's back and putting them up, when a thief emerges from the scrub and tries to carry them away. The thief is unarmed, and does not threaten the Afar personally; he simply tries to take the unconstructed pieces from the camel's back and run off with them. Seeking to protect his property, the Afar grabs up his spear and uses it to pierce the thief. The thief dies. How would one find the penal law relevant to the question of what, if any, crime the Afar has committed?

2. J. Graven, "The Penal Code of the Empire of Ethiopia," *J. Eth. L.*, Vol. 1 (1964), p. 281 ff.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

Although the process of finding law depends a good deal on knowing, in the first place, what facts the law is likely to consider significant, knowledge of the structural principles of the Penal Code is also important. The Code is, in fact, very carefully and logically organized. This organization consists of a series of subdivisions of increasing specificity. The first subdivision of the Code, into three Parts, is probably already familiar: Part I, the General Part, contains principles which apply generally to a large number of penal offences; Part II, the Special Part, gives the specific definition of relatively serious offences — the ones we are most likely to think of as “crimes”; Part III, the Code of Petty Offences, describes criminal offences of little importance, very often violation of ministerial regulations or the like and attended with very slight penalty. Part III also states some general principles specifically applicable to these petty crimes. Each of these Parts is itself subdivided, its subdivisions are subdivided, and so forth until one gets to what is generally speaking the smallest subdivision, the individual article. Each subdivision of the Code — articles included — has a title, which reflects the place of that subdivision within the overall statutory scheme. There is thus a formal structure of relationships within the Code, which is explained or indicated to a substantial degree by the naming of its various subdivisions. This formal structure was intentionally created, and created for just this purpose — to help illustrate the meaning, purpose, and interrelationships of various Code provisions. Understanding this important fact will help to identify the provisions relevant to any legal situation; later we will see how it should also help to understand the possible purposes and meanings of those provisions when they are at issue.

The Penal Code's Table of Contents is the first place to look in seeking possibly relevant Code provisions, for it clearly sets out the organization of the Penal Code and the titles of its various subdivisions. Often, the best first step will be to look for the specific offence(s) which may be involved. Thus, we can immediately eliminate the 247 articles of the General Part from the first stages of our search, since specific offences are not described in Part I. In the problem case of the Afar, set out above, we can also eliminate Part III, the Code of *Petty Offences*; if killing the thief was an offence, it very likely is treated as a rather serious matter. The search is thus narrowed to Part II of the Code — only 442 of the Code's 820 articles.

Part II is itself divided into four “Books” each with a title indicating a broad kind of specific crime. In the case of the Afar, the only Book likely to apply is Book V, “Offences Against Individuals and the Family”; the thief was an individual, not “the State” (Book III), “Public Interest or the Community” (Book IV), or “Property” (Book VI). Now only 126 potentially eligible articles remain. Book V is itself subdivided into four “Titles”; Title I, “Offences against life or person,” seems the most promising. The thirty-one offences of Title I are further divided among three “Chapters”; Chapter I, “Offences against life,” immediately suggests itself as most relevant. Chapter I is comprised of two sections: I, “Homicide and its forms” and II, “Offences against life unborn — Abortion”; Section II can thus be put aside, leaving seven possibly relevant articles. Of these, two can quickly be eliminated simply by glancing at their titles: Article 525, “Instigating or aiding another to commit suicide” and Article 527, “Infanticide.” The other five must be read.

On reading them, one can quickly eliminate Article 522, “Aggravated Homicide”; in the facts given, one could hardly think the Afar had premeditated the killing, or that there was anything else to show that he is “exceptionally cruel or danger-

ous." But from reading Article 521, "Principle," and Articles 523, 524 and 526 — each dealing with a particular form of homicide — several questions arise: What is "cause"? "intention"? "negligence"? Is the crime defined in Article 523 a crime of intention? negligence? neither? What is a "state of necessity"? "legitimate self-defence"? At the time of the killing, was the Afar's dwelling his "house"? To some extent, these are questions of interpretation, which we will deal with shortly. But the existence of so many questions suggests that there may still be other possibly relevant provisions to be found and considered, before the task of interpretation as such begins.

It is at this point that an understanding of Part I, the General Part, becomes important. As already stated, this part contains rules of general application throughout the Code, and so one might think that it would suggest the answers to some if not all of the questions raised above.

The General Part is itself carefully organized. It is divided into two Books. The first deals with questions influencing the question of guilt — "Offences and the Offender" — and the second, with the question of punishment. Each of these books is then subdivided, in a logical way, into Titles, Chapters, Sections, Paragraphs and Articles. To illustrate how this organization can be used for law-finding, the structure of two of the Titles of Book I is set out below: The parenthetical questions are intended to show the material dealt with.

Title II: The Offence and its Commission

- Chapter I — The Criminal Offence (In what circumstances, where and when is an offence committed?)
- Chapter II — Degrees in the Commission of the Offence (When is an offence begun to be committed, and can it then be withdrawn from?)
- Chapter III — Participation in an Offence (What persons are participants in — guilty of — offences?)
- Chapter IV — Participation in Offences Relative to Publications (What are the special rules of personal liability for illegal acts of publication?)

Title III: Conditions of Liability to Punishment in Respect of Offences

- Chapter I — Criminal Responsibility (What persons are excused, and to what extent, from criminal liability on account of their physical or mental condition?)
 - Section I — Ordinary Responsibility (Adults)
 - Section II — Infants and Juvenile Delinquents
- Chapter II — Criminal Guilt (What state of mind renders one guilty of, justifies, or excuses in part apparently criminal conduct?)
 - Section I — Intention, Negligence and Accident (What state of mind is necessary for criminal guilt to exist?)
 - Section II — Lawful Acts, Justifiable Acts and Excuses (What conditions permit, justify or excuse otherwise unlawful conduct?)
 - Section III — Extenuating and Aggravating Circumstances (What conditions call for partial reduction or increase of the penalty for unlawful conduct?)

Title II, then, deals with relatively objective questions of criminal liability — what acts, committed by whom, in what circumstances, are necessary to a finding of

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

guilt; Title III deals with the more subjective question of blameworthiness: was the state of mind of the individual when he acted such that he deserves to be punished, and if so, to what extent?

In looking, then, to see if possibly there is more law in the Code on the issues noted in the Afar's case, one can make some prediction where it is likely to be found. The relationship of "cause" apparently required by Article 522 seems an objective condition of liability, hence likely to be described in Title II rather than Title III. Indeed, one finds in Chapter I of Title II Article 24, "Relationship of Cause and Effect." Questions of negligence, intention, necessity and self-defense — having to do with state of mind and, possibly, excuse — one could expect to find dealt with in Title III, Chapter II. Looking at the titles of the articles in that Chapter, it is easy to mark the following ones as likely to be relevant: Article 57, Principle; Criminal Fault and Accident; Article 58, Criminal Intention; Article 59, Criminal Negligence; Article 64, Acts Required or Authorized by Law; Article 71, Necessity; Article 72, Excess of Necessity; Article 74, Self-Defence; Article 75, Excess in Self-Defence.

Finally, one can guess that a definition of the term "house," which might be important for applying Article 524 in the Afar's case, is unlikely to be found in the General Part. Although the word might appear in several places in the Code, and a uniform definition could be of substantial importance as will shortly appear, what is involved is hardly a general principle of penal law. A definition of "house" will not help us to determine, in general, the subjective or objective conditions for guilt in penal cases, nor will it be of general use in determining the degree of measure of punishment. Accordingly, it has no place in the General Part.

It remains to take this body of "possibly relevant law," four Special Part articles and a number of General Part articles, and interpret them — use them — in the case at hand. One would have to ask whether the meaning of each of the articles, or all of them together, is entirely clear; what the relationships between them are; what is the appropriate legal outcome. What follows is addressed to these interpretational tasks, first as regards individual Code articles, and then in the larger context of the Code as a whole.

III. THE VERBAL LIMITS OF A LEGISLATIVE RULE³

Once he has found a possibly relevant provision, the first question a judge is likely to ask is, "What meaning could the words of this statute have?" In a parti-

3. The principal work drawn on for this section was:
G. Williams, "Language and the Law," *Law Quarterly Review*, (1945-46), Vol. 61, pp. 71, 179, 293, and 384; Vol. 62, p. 387.
See also:
Andenaes, work cited above at note 1, pp. 102-103 and 110.
J. Frank, *Courts on Trial* (Princeton University, 1949), p. 295 ff.
E. Freund, *Legislative Regulation* (Boston, 1932), Ch. III, esp. pp. 160-171, 240-260.
Hart & Sachs, work cited above at note 1, pp. 1156-58, 219-21.
E. Levi, "An Introduction to Legal Reasoning," *U. Chi. L. Rev.*, Vol. 15 (1949), p. 501, 503, 520.
Payne, "The Intention of the Legislature in the Interpretation of Statutes," *Current Legal Problems*, 1956, pp. 96, 99-100, 105.
Radin, work cited above at note 1, p. 866.
J. Stone, *Legal System and Lawyers' Reasonings* (Stanford University Press, 1964), pp. 31-34.

cular case, this determination will commonly take the form of the question, "Could the words of this statute apply to this case?"

The answer to this question may often seem easy. The legislature may have spoken clearly, or the case may be one of those which would come within any reasonable meaning of the words of the statute. Still, the question is one which confronts a lawyer or judge every time he seeks to discover what legal rule to apply to the question before him. The law is a profession of words. Words are an essential means of human communication, and the only means commonly used in legislation. Whether he is conscious of it or not, the first step a lawyer takes to ascertain the meaning of some statutory rule is to read it and ask himself what the words mean.

One may ask, of course, whether and to what extent the words of a statute matter. Under some governments, the whim of an official matters more than any words written in laws. The world has known systems in which legal issues were settled by reference to custom, previous court decisions, or what the judge believed to be just. This is less arbitrary than the first case, but is still a situation where written rules are not paramount. Even if one were to agree that, in general, written rules govern, there would be the question how far one can reason with the statutes enacted. For example, if a statute forbids threatening someone with "a knife," can one apply it to a case where someone is threatened with a gun? Both are dangerous weapons which could cause a person severe fright; can one use this analogy to apply the statute to a case the wording of the statute overlooks?

The Ethiopian Constitution makes it very clear that neither whim nor judges are, in the first instance, the proper source of law. It chooses a legislative system in which the primary responsibility for stating rules rests in the Emperor and Parliament. The enactment of the code system, in which all laws are put in writing, is a natural outgrowth of that choice. One can say that in Ethiopia the words of statutes are at least the starting point for any discussion of a legal issue.

This leaves the question whether the words of statutes, by their possible meaning, also limit the discussion of a legal issue—whether "a knife" can also include "a gun," if the purpose of the statute seems to require or permit this. In the case of the Ethiopian Penal Code, words do impose such limits on courts, for reasons that will be examined in detail later on.⁴ The application of a penal statute is, in general, limited to the cases indicated by its words, given a meaning which they will bear. Since this is the case, it is obviously quite important to know what the meaning of any given word or collection of words might be.

This will often be a much harder question than might at first appear. For it is generally recognized that words are often if not always an imprecise means of communication. They may mean one thing to the person who speaks them, something else to one who hears them, and have still a third meaning in common usage. Yet the law may make sharp differences; freedom or years in jail may turn on the meaning they are given. The imprecision exists because most words describe general concepts, at varying levels of abstraction. There is a "core meaning" of clear instances to which most men would agree that particular abstraction

4. The discussion begins at Section IX within, p. 415 ff.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

applies; a "fringe" area, where there might be substantial disagreement whether it applies or not; and another clear area where most would agree it did not apply.

As an example, one could take the word "house," which could be significant for the application of Penal Code provisions, for example Article 524(a). This Article applies to a person who "kills another . . . in resisting the violation, by force or trickery, of the privacy of his *house* or outbuildings, there being no true state of necessity or legitimate self-defence. . . ." "House" is a fairly precise word, and there will be a large measure of agreement as to what is a "house" and what is not. A permanent, one-room chicha building, in which a family is living, is within the core meaning of "house." That is, almost everyone, if not everyone, would agree that such a structure could be called a "house." And almost everyone would agree that a fenced compound, without a roof, in which animals were kept for the night is not a "house." One begins to encounter uncertainty, however, in considering whether a flat in a large apartment building in the city is a "house." Plainly one is in the fringe area of disagreement when the issue is whether an Afar's dwelling, or a tent, or a building in the course of construction is a "house." Certainly, there would be room for disagreement on this issue, if more than one man was asked for his opinion. Parliament would doubtless have discovered such disagreement among its members if it had stopped to consider the issue—which it almost certainly did not—and lawyers will discover that they disagree on the issue if it ever becomes important in court, which it may not.

Although even a fairly precise word like "house" has a fringe of uncertainty, it is not hard to find other words, also significant for some Penal Code purposes, where the fringe of uncertainty is quite large. These more abstract words, such as "gang," "numerous," and "begin," evoke very indefinite responses in the person who hears them. It may be very significant to know whether a person was a member of a "gang" or not, or acted together with "numerous" other persons. But how many are "numerous" or a "gang"? One is not. Eighteen certainly are. But what about two? three? four? five? six? seven? It can confidently be expected that among the readers of this article will be people who choose each of the above figures as "the point" at which the abstractions "gang" or "numerous" begin to apply.

Finally, there are some words which are so abstract as to be almost all fringe, to present no areas of certain agreement. These are words which call on our emotions, such as "unjust," "immoral," "reasonable," "good," and "evil." The history of mankind has been a history of often violent and rarely rational disagreement about what such words mean. Thankfully, such words do not appear often in the Penal Code, and when they do, they find some explanation in the words around them. We shall have reason later to ask whether it is ever permissible to use them in penal legislation.⁵

The conclusion to be drawn for now is that whenever legislation uses words, as it must, it necessarily creates these fringe areas, in which different men will understand its words in different ways. In many, perhaps most, cases, there will be agreement that the statute does or does not apply. But for every statute there will be cases to which that statute could be applied or not, depending entirely upon how the words which compose it are understood. In such a case, no meaning

5. The discussion is at Section X-B within, p. 433 ff.

which is logically consistent with what the legislature has said can be out of the question. The judge has a choice among the several meanings which the statute permissibly has. He has to decide which best fits the context, the jobs the statute was meant to do, the expectations of the parties or the like. Of course, if the judge does not understand that he is choosing, what choices are open to him, and what may be the consequences of each, it cannot be said that he is doing his job very well, for he will be doing it blindly.

Thus, one of the first tasks of interpretation is to be sensitive to the fringes of uncertainty which a statute always has—to be aware of the range of permissible choice within the possible meanings of the statutory words. Suppose that the Afar of the previous hypothetical was charged with homicide and argued that he should be charged under Article 524 rather than some more serious provision, because he was defending the privacy of his “house.” One judge might say, “This *is* a house!”; another, “This is *not* a house.” They would simply be shouting at each other if they did not realise that the word “house” itself gave no answer in this case—that either choice was open to them, and that they would have to find some basis other than the word “house” to decide what meaning the statute should be given, that is, whether or not it should be applied to the Afar’s case.

These “fringe areas” of uncertainty in the meaning of words provide one source of uncertainty in statutes, but not the only one. We have been assuming that one word, like “house” or “numerous,” represents only one abstraction, and have said that uncertainty comes at the edges of this abstraction, where not all men will agree whether it applies. But one word frequently represents more than one abstraction, or core meaning, and in such a case the interpreter is faced with the additional difficult task of determining which or how many of these several meanings should be given to the word. The abstract concepts of the law, such as “intent” or “act,” are very often such words, just because there has been so much argument and disagreement about what they ought to mean. In the context of a criminal code, the word “intent” might mean a wish to accomplish a certain forbidden result, a willingness to do so, a wish to violate the law, a willingness to do so, a wish to do “evil” or inflict “harm,” a willingness to do so, and so forth. The interpreter must decide—that is to say, *choose*—how many and which of the accepted definitions are to be used. Where the word is an important one, the statute will very often help him in this by seeking to define it. Definitions of “intent,” for example, are given in Article 58. Still, the judge will often be faced with a choice of possible meanings. Even if he is unaware that he has a choice, the fact that he decides the case in a certain way necessarily implies that he accepted any definition that is logically necessary for his result, and rejected any definition that is logically inconsistent with it. He cannot decide without attributing some meaning to the statute before him.

In concentrating on the inherent vagueness of language, we should not lose sight of the fact that we often do manage to communicate with each other rather well. We believe in and act on the premise that clarity of expression usually is possible. Most cases will probably involve the “core” of statutory meaning, where there will be little disagreement about what the legislature has said regarding the case at hand. The fact that this article concentrates, as it must, on cases where the law is unclear should not make us lose sight of this truth.

Moreover, not all cases of imprecision in statutes is caused by unavoidable imprecision of language. There may be cases where the legislature simply has not

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

adopted the clearest possible mode of expression. It may not have been able to agree precisely on some issue—for example, whether three, four, five, or six constituted a “gang”—and decided to pass its disagreement on to the courts in the form of an uncertain word. It may not have been aware that the wording it adopted was ambiguous or vague, and could have been made more precise by a definition or more careful wording. It may have engaged in careless thinking about the dimensions of the problem before it. It may have decided consciously to make its rule vague and uncertain, perhaps to frighten people into obeying it, or to leave room for the courts to adapt the rule as society changes. For any of these reasons, the legislature may have passed on to the courts more work than, in the abstract, it was required or wise to do.

There is substantial agreement in modern thought, however, that some legislative imprecision is unavoidable. In the first place, if words by their nature are imprecise, sentences constructed out of words will also, necessarily, have areas of imprecision. A legislature can to a certain extent eliminate these areas of imprecision by preferring precise words over imprecise ones, or by adopting definitions which point in the direction of its thinking. It can never completely eliminate imprecision, however, and at some point the job of explaining what it meant would begin to take too many words. Such explanations would take time perhaps better given to other tasks, and could themselves be a source of confusion. Secondly, a legislature necessarily works in the abstract. It does not have the advantage of the concrete cases which come before the judge, but deals with the general problems of society that are called to its attention. It would be unreasonable to expect the legislature to consider and decide in advance every hypothetical case that might arise under its enactment; it is hard work enough to frame language which will deal satisfactorily with the major problems with which it is concerned. Statutes which attempted to do more would be unmanageably large, and might introduce more difficulties than they solved.

One comes to the conclusion, then, that not only do difficult problems of interpretation arise more often than one might think, but that this job is an entirely natural one for courts to perform. At one point, political theorists were fond of saying that “The courts should be only the mouth that speaks the law,” and that judicial creation of law was an abuse of power to be sternly avoided;⁶ the legislature determined the law, and the courts merely applied it to the facts of cases which came before them. We see now that this cannot always be the case. The legislature’s pronouncements, necessarily, will leave areas of choice, often substantial, in which the judge must decide what the law is to mean. The inability and undesirability of the legislature to perceive and settle every conceivable case in advance, the necessity that it frame its enactments to fit a few clearly seen “main cases,” also imply that there will be many cases in which the judge must choose what is to be the law. In some cases—most, if the legislature has done its job well—it will be clear that the law does or does not apply, that a particular structure is or is not a “house.” In others, however, the law will be unclear—the judge will

6. Glaser, “Principe de la légalité en matière, notamment en droit codifié et en droit coutumier,” *Revue du droit pénal et criminologie*, Vol. 46 (1966), p. 899.
See also the works cited within at Section IX-B, p. 421 ff., notably:
Mahsoub, work cited above at note 1, historical introduction and p. 50.
Thornstedt, “The Principle of Legality and Teleological Construction of Statutes in Criminal Law,” *Scandinavian Studies in Law*, 1960, p. 211, 213 ff.

be free, so far as statutory language is concerned, to choose either for application or against it. By his choice, by sending a man to jail for more or fewer years or by freeing him, he makes the law.

If this is true, then it would seem that the judge who seeks to find in statutory language a rigid, single answer to every case is closing his eyes to reality. There may be cases for which the statute provides answers but there are also cases for which it does not. When one of the latter cases is presented, it is useless to think that the answer will be found in the "true" definition of a disputed word, unless the legislature has provided one; rather, the job of the judge is to ask, How shall I define this word? That is, as stated above, he first seeks not the one and only true meaning of the statute, but to discover what is the range of possible meanings in the case before him. He then has to choose one, to decide the case. Before making the choice, he may ask, in the words of a Swedish jurist, "Where do I go for guidance?"⁷

IV. LEGISLATIVE PURPOSE AS AN AID TO UNDERSTANDING STATUTES AND MAKING CHOICES⁸

Almost instinctively, the interpreter's first response will be to ask "What is this statute all about? What was it meant to do?" That is, he will make several important assumptions: (1) that legislative activity is purposeful, that is, undertaken to accomplish some social ends or goals; (2) that the language and form of legislation are chosen to reflect these purposes; and (3) that application of a statute should be limited to the cases indicated by its purposes, so that, in connection with our earlier assumption, for a statute to apply, its words and purposes should both bear on the case at issue. These assumptions are important enough to merit examination.

The first, that legislative activity is purposeful, reflects a commonly shared attitude towards life in general. We believe that there is some reason in what we do—some goal towards which our activity is directed. Legislatures, in particular, are constituted to formulate directives—laws—on important issues of social policy. It is

7. Schmidt, "Construction of Statutes," *Scandinavian Studies in Law*, 1957, p. 157.

8. That legislative purpose should be consulted in determining statutory meaning is now a commonplace observation, which would be made or assumed by any reputable commentator. The argument today is over how this should be done. The following works give an introduction to some of the techniques more commonly proposed:

Ekelöf, "Teleological Construction of Statutes," *Scandinavian Studies in Law*, 1958, p. 77.

Frankfurter, "Some Reflections on the Reading of Statutes," *Colum. L. Rev.*, Vol. 47 (1947), p. 526.

Geny, *Methode d'interprétation et sources en droit privé positif* (Librairie Générale . . . Paris, 1932), 2 vols., *passim*.

J. Graven, "L'analogie en droit pénal suisse," *Revue de science criminelle*, 1954, p. 653.

Hart & Sachs, work cited above at note 1, Ch. VII, *passim*.

Kantorowicz & Patterson "Legal Science—A Summary of Its Methodology," *Colum. L. Rev.* Vol. 28 (1928), p. 679.

Mahsoub, work cited above at note 1, pp. 54-66.

Payne, work cited above at note 3, *passim*.

Radin, "A Short Way With Statutes," *Harv. L. Rev.*, Vol. 56(1942), p. 388.

Schmidt, work cited above at note 7, *passim*.

Stone, work cited above at note 3, pp. 31-34.

Thornstedt, work cited above at note 6, *passim*.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

what we expect them to do; it would be ground for serious criticism of a legislature if it were found doing something else. Almost as soon as we see a statute, we ask "What is this for? What purpose does it have?"

The second assumption, that the words and form of legislation are chosen to reflect its purposes, is subject to the objection — as indeed is the first — that sometimes legislatures are devious, or even irrational. If the assumption were not generally true, however, the legislature, and not the assumption, would be generally held to blame. Again, this is part of what we expect a legislature *ought* to do. Indeed, when courts consistently act on this assumption, and treat the words and form of statutes as if they embody its purposes, they help to make the assumption valid. The legislature will quickly learn to make the words and form of its statutes conform to its purposes if it is aware of this court practice and wishes its purposes to be enforced.

The third assumption, that legislative purposes are binding on courts, like the assumption that legislative words are binding on courts, reflects a certain attitude on the proper relationship between courts and legislature in the Ethiopian governmental structure. Since it is in the nature of a limitation on judicial freedom, we postpone examination of it until later in this piece. For the moment, it will simply be accepted as a necessary element of interpretational choices.

Before seeing how one might discover legislative "purposes," it is important to define the term as it is to be used in this article. By "purpose" is meant the end or goal which the legislation in question has in sight — the overall regulatory impact which it appears the legislature meant the statute to have. Thus, Article 1 of the Penal Code states that the "purpose of the criminal law," using the word in this sense, "is to insure order, peace and the security of the State and its inhabitants for the public good." This use of the word purpose, and any discussion of legislative purpose, is to be distinguished from what one sometimes hears referred to as "legislative intent." Very often one hears what may be a permissible question, such as "What would the legislature have done about this problem if it had thought of it?" turn into a very dubious one, "What did the legislature intend to do about the problem before us?" In the last question, the speaker is implying that on some specific question whose answer is unclear from the statute itself, the legislative body actually intended to provide an answer, which, if only it could be found, would solve the case. This notion that there is some preordained answer which has only to be found is a very appealing one, for judges do not like to admit that sometimes they make law by their decisions. Nonetheless, it must be rejected. We have already seen that legislatures very frequently do not even think of, much less solve, specific problems which may present themselves to judges but find no clear answer in legislative words. Whether, indeed, one can ever speak of a large body of men, or a majority of them, as having an "intent" on a specific question not clearly settled by a statute's words is very dubious. It will be hard enough for the judge to determine the regulatory policies and goals of an enactment in the large, without his trying to pretend to himself that the enactment provides only one answer to a problem which his research has already shown could be answered in several different ways without departing from permissible meanings of the statute's words.

Indeed, an inquiry into legislative purposes will often do no more than help the interpreter to identify the clear cases of application and non-application, and indicate some considerations which may be helpful for resolving the cases in between.

This is so, first, because purposes will often be stated or revealed at a level of generality so great that they will not be very helpful in solving any particular problem. To say, for example, that the purpose of the Penal Code is to control objectionable social behavior, or even that the purpose of the provisions regarding homicide is to distinguish on a rational basis varying degrees of culpability regarding the killing of a human being, is not very helpful for solving the particular problem of the relationship between Articles 523 and 524. Only as purposes of considerable specificity can be inferred from a statute will these purposes help materially to resolve the possibilities which face the interpreter.

Second, just as words are imprecise and may permit a wide variety of meanings, so are purposes likely to be uncertain in their formulation and scope. Very often, if not always, a legislature will be seeking multiple and partially conflicting goals; or members may have been forced to compromise or obscure the policies they prefer as individuals in order to reach agreement; or the legislature simply may not have considered the relationships and consequences of the various policies it enacted. In the Penal Code, for example, the purpose of insuring "the security of the State" may often conflict with that of assuring "the security of . . . its inhabitants." Among the events which the latter would wish to be secure from are unwarranted punishments, or the risk of being put on trial although innocent of wrong-doing. In the short run, at least, measures to insure the security of the State might substantially infringe on these interests. Thus, there is an almost necessary inexactness and ambiguity about legislative policy, which should make the interpreter hesitant to formulate purposes too precisely, or to extend any one purpose he may find in a statute to its maximum possible extent.

These cautions, however, should not be permitted to obscure the basic point — that within the limits of common sense and justice, those who are engaged in the business of interpretation instinctively and universally find it meaningful to ask "Now what is this law all about? What policy was it enacted to enforce? What problem was it addressed to? What change or result was it to bring about?" In a case where statutory language alone is insufficient to answer the question whether a particular statute is to be applied or not, an investigation of statutory purpose carefully considered, may at least serve to narrow the areas of doubt; if it does not produce a single, "correct" answer, it may at least assist the judge to avoid an objectionable result and provide some hints as to how he may exercise his freedom to choose among the permissible ones.

To take a concrete example, suppose again the case of the Afar who killed another man when he found the other taking parts of his dwelling from the back of his camel. The Afar has been charged under Article 523, but insists he can be convicted only under Article 524, because he was "resisting the violation, by force or trickery, of the privacy of his house" Let us suppose also that you agree that the words of the statute could be given the meaning the Afar urges, and are wondering whether they *should* be given that meaning.

A reading of the two statutes informs you that both Article 523 and Article 524 deal with homicide, and that Article 523 will apply in "circumstances other . . . than those specified in Article 524." The penalty provided by Article 524 is quite a bit lower than that stated in Article 523 (although you know from your search for possibly relevant law that the latter penalty might be mitigated under the provisions relating to legitimate self-defence, A clear case in which Article 524 would apply might be if the Afar had erected his dwelling and was living in it when the deceased tried to

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

intrude. A clear case in which Article 524 would not apply, and Article 523 would, might be if the deceased was trying to take the Afar's unloaded camel. What purpose might the legislature have had in making this distinction? What characteristics does a "house" have in Ethiopian society, as distinct from a camel, which would lead the legislature to require that violent acts in its defence must be excused to a considerable degree, while the degree of excuse for violent acts in the defence of other property is left much less certain?

Here are only a few of the possible answers to these questions: There may have been a rash of murders in connection with house-breakings which had come to the attention of the legislature; they were dealing with a problem of general occurrence. The legislature might have considered that a "house" was the kind of property having the greatest monetary value to Ethiopians, and that a killing in defence of it was therefore substantially excusable. Or, it may have considered that Ethiopians had a deep emotional need for privacy, and would consider any intrusion into the place where they were dwelling as provoking; a killing thus provoked should be substantially excused. Or, the legislature may have been aware, because of one or more of the above considerations, that many Ethiopians considered such killings completely justified, and they have wished to make it clear by a special enactment that this was not true; thus, by enacting Article 524, it may have been announcing special limits on the application of the doctrine of legitimate defence to the defence of property — it may have been emphasizing that such acts were to be punished, rather than that they were to be punished only lightly.

In order to make wise choices among these or other possible policies, any of which might be embodied in the provision, it is necessary to know something both about the general characteristics of Ethiopian society and about the framework and assumptions of a code. The author knows far less about the former than his Ethiopian readers will. It is to the latter considerations, which may prove helpful in determining both purpose and meaning, that the article now turns.

V. SOME CONSIDERATIONS OF STRUCTURE⁹

A. The Penal Code Was Enacted in Code Form.

The statement that the Penal Code was enacted in code form might not seem to have much significance for interpretation of any particular provision. In fact it does, because of what is implied by the use of "code" form. As used in Ethiopia and Europe, this form is usually reserved for a body of laws which are drafted at one time, by one person or a closely cooperating body of draftsmen, with the intention of stating clearly and systematically all the rules applicable in a given area of law — for example, penal law. This description certainly fits the Ethiopian Penal Code, and may be contrasted with the situation reflected in the Consolidated Laws

9. Specific justification for the positions taken in this section *vis à vis* the Ethiopian Penal Code may be found in:

Graven, work cited above at note 2, p. 281 ff.

Exposé de motifs, collection cited above at note 1.

See also:

Mahsoub, work cited above at note 1, p. 57 ff.

Sereni, "The Code and the Case Law, in Schwartz (ed.), *The Code Napoleon* (University Press, New York, 1956), p. 55.

Stone, work cited above at note 3, p. 212 ff.

of Ethiopia. The statutes in the Consolidated Laws were drafted at many different times, by different bodies of draftsmen, to cover a very diverse body of subjects in an essentially random manner. That is, the legislator in these laws was dealing with small problems, as they arose, and was making no particular effort to achieve unity, consistency, or thorough coverage in a broad area of law. The contrast, between the characteristics of a code and the characteristics of an amorphous body of statutes such as the Consolidated Laws reveals a number of helpful assumptions which may be made in interpreting a code.

1. It is fair to attribute consistency to the Penal Code, and thus to seek consistency in results under the Code.

The Penal Code was drafted in one effort by a body of draftsmen, principally one man, in an attempt to state clearly and concisely the complete system of penal law which was to be applied in Ethiopia. This effort suggests, further, that the draftsmen would have attempted to construct a rational framework for their code. One would expect that this framework would produce answers for the major problems of criminal law, and that these answers would accord with Ethiopian notions of justice and fair play. One would expect that the framework would not produce contradictory or conflicting answers for the same problem, and that cases which Ethiopians regarded as similar would not be treated in conflicting ways or lead to contradictory results. That is to say, given our knowledge of the circumstances which produced the Code, we feel justified in treating it as a rational system, one which will lead to results which are not contradictory and which can be explained in a manner conformable to Ethiopian notions of justice. If we could not do this, we would think the drafters had done a poor job indeed. It is what they were asked to do.

If consistency is one of the characteristics of the Penal Code — or, to put it another way, *if the achievement of a consistent system of law is one of the purposes behind enactment of the Penal Code* — then in interpreting the Penal Code one should both reason from an assumption of consistency in its provisions and seek consistency in applying it. This means, first, that one should never try to interpret a Penal Code provision in the abstract. It must always be examined in its relationship to the other provisions of the Code, in order to see what part it might play in the overall scheme. We have already seen this process, in part, in our discussion of the relationship of Articles 523 and 524 in connection with the case of the Afar. That is, we assumed that Article 523 and Article 524, both of which are concerned with a form of "homicide," are concerned with different types of homicide, and that there should be an understandable and ascertainable basis for deciding what homicide falls under which provision. A second implication which may be drawn from the Code's internal consistency is that if the meaning of one provision of the Code has been established or is clear, one can reason from the meaning of that provision to what ought to be the meaning of another. Thus, knowing the meaning of the word "house" in Article 524 and the relationship of Article 524 to Article 523 may help to establish the meaning of the word "house" in Article 542 and the relationship of Article 542 to Articles 538 and 539. Thus, one can properly look for patterns, for a structural framework, or for common features which may help to elucidate the Code's meaning. Article 524, an extenuated form of homicide, refers to resisting the violation of the privacy of a house, as does Article 542, an extenuated form of the injury. There is a strong suggestion in this fact that the provisions should be given the same meaning — that they should be interpreted consistently.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

The same conclusions could not be reached under the Consolidated Laws. If a Proclamation of 1956 had a provision similar to a provision in another Proclamation, say of 1963, one would have to be very careful about reasoning from one to the other, even if the two Proclamations dealt with the same subject. Were they drafted by the same persons? Was consistency an object? Is there a common structural framework or social context? The answer to each of these questions is likely to be in the negative, and thus to refute any hypothesis of common meaning. If we find that the hypothesis of consistency is valid and helpful in the case of the Penal Code, it is because of the peculiar and important process which gave it birth.

This suggests that any case where unity of effort was lacking may be an important exception to the hypothesis of consistency in the Penal Code. For example, if one knew that there had been legislative amendments to the Code, either at the time of the draft or thereafter, one could not be certain of consistency in the areas affected by the amendments, unless a serious and thorough effort to produce it had been made. Unfortunately, the Penal Code bears evidence that in the past such efforts have been lacking. The draftsman originally provided in the General Part that the consent of an injured person was a defence to a criminal prosecution, except in certain specified cases. Other provisions of the Special Part, for example Article 542(1) (c), were written to reflect these exceptions. It was subsequently decided to change the General Part provision to make consent *no* defence; this decision is reflected in Article 66, which states that "the consent of an injured party ... does not relieve the offender of criminal liability." It appears, however, that Special Part provisions such as Article 542(1) (c) were never rewritten to reflect this change. In such a case, where the legislature has apparently abandoned the effort to produce consistency, it would be foolhardy for an interpreter to assume he can find it. Of course, he may still find reason to attempt to minimize the legislative error by seeking to produce consistency, if he can, through his interpretations. But this will be an entirely creative role.

2. It is fair to assume that language usage is consistent throughout the Code.

The assumption that language usage will be consistent throughout a code is only a particular example of the overall assumption of consistency, but deserves special mention because of its importance. What the assumption means is that if a particular word — say, "house" — can be established to have a certain meaning when it is used at one point in a code, it is at least likely to have the same meaning at any other point in that code.

We saw before that most if not all words have a fringe of uncertainty about their meaning. Different men will understand them in different ways. It is at least likely, however, that any one man — or group of men working closely together on a rigidly drafted legal document — will attribute a fairly fixed meaning to any particular word; each time he uses that word, he will use it in the same way. Knowing that statutory draftsmen strive for consistency of expression and word usage, as they do, increases the confidence that can be put in this assumption. Again, the assumption could not be made about a word appearing in different items of the Consolidated Laws; in this case it will have been written at different times by different men for different purposes, so that there is no reason to attribute a uniformity of meaning.

It should be pointed out that this assumption has double consequences. One, already seen, is that if the meaning of a word is uncertain in a particular context

in the Code, its meaning can be discovered from the meaning which the same word has elsewhere in the Code, if its meaning is better established by these other uses. The second consequence is that once a meaning is given to a word appearing at one point in the Code, that meaning is likely to be carried over in following cases to other points in the Code where the same word appears. Thus, the principle of consistency not only helps one draw assistance from past interpretations; it also warns that one's own interpretation is likely to be extended to other parts of the Code. Thus, interpretations should not be made in view of one provision only, but should take account of the principle of consistency by considering all appearances of the point in issue throughout the Code. What effect one must ask, will an interpretation have *elsewhere* in the Code?

It cannot be too often repeated that, as is the case for every other suggestion made in this article, the correctness of this assumption in any particular case is only probable. It is not certain. Draftsmen, like the rest of us, are human. They make mistakes. Even though they work hard for consistency, so that it is usually appropriate to assume that words are consistently used, they sometimes fail, and lapse into inconsistency. This danger is particularly great for certain words expressing legal conclusions, such as "property," "act" and "intent." These words have a great variety of accepted meanings, which depend heavily on the context in which they are used. One should always be very careful to see whether the draftsmen have succeeded at the very difficult job of using such words clearly and consistently. Moreover, in Ethiopia there is the special consideration that the Amharic codes on which the courts rely are translations from an English or French original. The draftsman's hard work to obtain consistency in using language can easily be lost if the translator or translators are not sensitive to this problem and do not themselves work hard for the same goal.

3. At least initially, one may seek solutions to all problems within the framework of the Code.

Since a Code is intended to be a complete statement of the law on a particular subject, one may assume, at least initially, that there are no large gaps or holes in it — that every problem in the area of law to which the code relates can find some solution within its framework. As an attempt to set down a comprehensive body of rules, a code is likely to take account of all the major problems on that subject, at least if it is as well drafted as the Ethiopian Penal Code was. It follows that in solving a legal problem on that subject, one can start on the assumption that a solution may be reasoned out or found within the framework of the code.

This assumption is particularly strong in the case of the Ethiopian Penal Code, in which the drafter has essayed a complete statement of doctrine in the General Part, along with the catalogue of crimes in the Special Part. Thus, while certain European Codes leave a variety of doctrinal issues to courts for elaboration — for example, the defences of necessity and responsibility — the Ethiopian Code seeks to elaborate a rule on all issues which might arise regarding guilt or degree of punishment.

It would be a mistake to take this observation so far as to deny that judges have any creative role, to state that the Code excludes judicial creativeness. As already has been noted, the legislature is working with an imperfect medium of communication, language. The legislature does not foresee, and could not be required to foresee, every possible case to which its product might apply. It is the judge

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

who will get such cases, and will have to decide them. All that can and should be said is that the attempt at comprehensiveness and coherency offers an incentive and rationale for seeking results within its terms.

4. It is fair to interpret the code to avoid redundancies between provisions.

In a simple collection of statutes passed at many different times and for many different reasons, such as the Consolidated Laws, one might almost expect there to be a certain amount of redundancy between provisions. The legislature passing one statute might not be aware of another, passed many years before to deal with a slightly different problem. Even if they were aware of it, they might not see how someone from the outside would think the two could conflict. In the presence of such a conflict, one might have to consider whether one statute was meant to repeal the other in part or in whole; it could be very difficult to determine what the legislature intended their relationship to be, if it had any intent on that issue at all. The bulk of the work on the Consolidated Laws has been in determining just such difficult questions.

Unlike a collection of statutes, a code is written all at one time. The draftsman, who intends to be clear and concise, will have intended each provision he wrote to have some unique function. He would not knowingly include some superfluous provision or repeat something already provided for, since the only effect of this would be to confuse. Thus, just as the unitary character of a Code and the effort its authors have made to achieve consistency justify an assumption that words are used in the same way throughout, these same factors justify the assumption that apparent redundancies between provisions are unintended and may be eliminated by interpretation. Thus, when one finds two articles which seem to govern the same facts, one may look for an interpretation which will give to each a separate area of application.

For example, Article 594(2) authorizes rigorous imprisonment for the person who "*deliberately* performs (an indecent) act in (the) presence (of an infant or young person)." Article 608(2) provides only for simple imprisonment for the person who "*knowingly* performed (an obscene) act . . . in the presence of infants or young persons." It would seem that these provisions were redundant, or almost so, since in ordinary usage the words "*deliberately*" and "*knowingly*," which mark the only real verbal difference between the two provisions, have approximately the same meaning. By hypothesis, however, we must assume that these articles were meant to have separate functions — as, indeed, the differing penalties also suggest. We must look for those functions someplace other than the language itself.

One must, however, distinguish this case, where apparent redundancy should be avoided by interpretation, from cases of intentional partial overlap among closely related provisions. The language of Articles 594(2) and 608(2) is so similar that one fails to see any element which might be required for the offence under the one, but not the other; moreover, the two articles are somewhat separated from each other in the Code's organization, which implies that they are not clearly related in function. This apparent, inexplicable redundancy should be avoided by interpretation if it is at all possible to do so. On the other hand, Articles 630 and 635, describing ordinary and aggravated theft, are a good example of the kind of partial overlap which the draftsman has often intentionally introduced into the Code's structure. He has foreseen that theft may occasionally be committed under such circumstances as to merit unusually severe punishment. It is still theft—that is, all the elements of

Article 630 must be satisfied — but it is aggravated by the presence of one or more of the additional elements described by Article 635. Thus, any person who could be convicted for aggravated theft under Article 635 could also be convicted for ordinary theft under Article 630, if the prosecutor for some reason chose to charge him with the ordinary offence. There is an overlap here, in the sense that two provisions, with differing penalties, could be applied to the same criminal acts. This, however, is not a case of complete redundancy, where two statutes seem to match identically in their coverage; there is an obvious relationship between the two provisions to explain the overlap which seems to exist. Indeed, even though the prosecutor could bring under Article 630 a prosecution which properly falls under Article 635, we might consider that he was abusing his powers if he often followed this practice. Where this partial overlap among closely related provisions appears, there will always be some unique element, such as the aggravating circumstances of Article 635, to show the intended distinction.

B. The Organization of the Code

1. The formal structure

As we have seen in Part II, in drafting the Code the draftsmen created a structural framework, or organization, within which to express their conclusions regarding criminal policy. This organization consists of a series of subdivisions of increasing specificity, each with a title reflecting the place of that subdivision within the Code's structure. In Part II, we saw how to use this structure to find possibly relevant law; here, we will see how it can be used to help understand—interpret—the law.

The organization can be used in this way because the place of any article in the structure of the Penal Code gives important indications of its purposes, through the titles of the subdivisions to which it belongs. As an example of how these indications can be used, let us consider further the apparent conflict between Article 594(2) and Article 618(2). A full description of the place of each of these articles in the Penal Code could be given as follows:

Article 594(2) Penal Code

Part II, Special Part

Book V, Offences Against Individuals and the Family

Title IV, Offences against morals and the family

Chapter I, Offences against morals

Section I, Injury to sexual liberty and chastity

Article 594, Sexual outrages on infants or young persons.

Article 608(2) Penal Code

Part II, Special Part

Book V, Offences against Individuals and the Family

Title IV, Offences against morals and the family

Chapter I, Offences against morals

Section IV, Offences tending to corrupt morals

Article 608, Public indecency and outrages against morals.

From this description, one might conclude that the two articles share certain purposes: to identify and prohibit specific offences against individuals and the family,

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

in particular, offences against morals. In their more particular purposes, however, the articles seem to be distinct: the function of Article 594 appears to be to deal with acts which are injurious to sexual liberty and chastity of individuals, in particular, the sexual liberty and chastity of infants or young persons; the function of Article 608 appears to be to deal with acts which *may be* injurious to the morals of the public at large — that is, which tend to corrupt them — in particular, public indecency and acts offending public morals. One provision is quite specific and deals with what the legislature characterizes as an *actual* injury to the sexual interests of particular individuals; the other is much less specific, and deals with the *possibility* of injury to the diffuse sexual interests of the public as a whole.

This analysis suggests at least a possible distinction between the language of Article 594(2), relating to one who “deliberately performs,” and the language of Article 608(2), relating to one who “knowingly performs,” an indecent act in the presence of a minor. From the language of the articles one would deduce that it would be necessary in both cases for the offender to be intentionally performing some sexual act on himself or a third person, in the presence of an infant or young person, knowing that that person is there. Can one go further and say that, in some cases, this activity involves a direct injury to the sexual interests of the infant or young person, (Article 594), whereas in others it will only threaten to corrupt him (Article 608)? There might be some cases where the infant was forced or enticed to be present — where the sexual acts were performed “for his benefit,” or with the intention of involving him or affecting him. In other cases, the presence of the infant or young person may have been accidental so far as the offender was concerned; he may have had no desire to have the infant or young person present, or to involve him in any way, but merely failed to desist from his activity when he became aware of the other’s presence. The purposes of Article 594, as indicated by its place in the Code’s table of organization, suggest that it should apply to the first kind of case; those of Article 608 suggest that it should apply to the second.

2. The Relationship of the General and Special Parts

a. In general

Perhaps the single great omission of the Ethiopian Penal Code is its failure to state expressly the relationship between its General Part, Part I, and its Special Part, Part II. Article 3, al. 2 states “that the general principles embodied in this Code are applicable to (Police regulations and special laws of a penal nature) except as otherwise expressly provided therein”; and Article 690, the first article of Part III of the Code, the Code of Petty Offences, states that “In all cases where the provisions of this Book (the General Part of the Code of Petty Offences) are either silent or contain no contrary indications or do not provide exceptions, the principles and rules of the General Part of the Penal Code shall apply to petty offences . . . due regard being had to the nature of the case, as well as to the spirit and purposes of the law.” One is left to infer the obvious, as indeed Ethiopian courts have almost uniformly done, that the “principles and rules of the General Part of the Penal Code” *also* apply to all offences defined in the Special Part.

The full implications of this rule are not uniformly respected, however, so that it may be helpful to illustrate them by means of a common example. Article 523, seen before in another context, states that “whosoever commits homicide in circumstances other than (aggravated or extenuated circumstances, dealt with in Articles 522 and 524) is punishable with rigorous imprisonment from five to twenty years.”

Does this article state an intentional offence? Must the intent to commit the offence include an intent to produce death? What does "intent" mean in this case?

The answer to the first question is "Yes, the article *does* state an intentional offence, even though it does not use the word intent." The General Part, which we have said applied to this and any other article in the Special Part, states, Article 57(1), that an offence must be either intentional or negligent. Article 59(2) of the General Part adds that a negligent act is punishable as an offence "only if the law so expressly provides." This suggests that the word "negligence" must be used someplace in a statute if negligent offences are to be punished under it, and indeed Article 526 uses this word in connection with homicide. Both because Article 523 does not use the word "negligence" and because that word appears in another article dealing with homicide, which we would presume Article 523 was not meant to duplicate, it must be concluded that Article 523 does not deal with negligent offences. It therefore must state an intentional offence; that is to say, intent is a necessary element of the offence. The General Part requires this, even though the Special Part provision makes no direct reference to it.

According to the official Amharic version of Article 58(1) and the French draft, the answer to the second question is also "Yes, the notion of intention includes the attitude of intention towards the specific result, in this case death." The answer under the English version is less certain, because of a discrepancy; but as stated at the beginning of this article, we will assume that the Amharic controls. (Indeed, one would argue it should, where it faithfully reflects the French draft, as here.) Thus, the General Part requires not only that there be "intention"—whatever that may be—for a violation of Article 523, but that this "intention" must include the happening of a specific result, death. It is possible to cite many cases in which there appears to have been no awareness of this effect of the General Part upon a frequently used provision of the Special Part.¹⁰

10. The following examples can all be found at the Haile Sellassie I University Faculty of Law Library, and in Strauss, *Supplementary Materials for Penal Law 1967-68* (unpublished, Faculty of Law, Haile Sellassie I University):
- Crown v. Osman Omar, A.A.H.Ct., Cr. C. 255-58 (accused pushed deceased after drinking with him; "it is evident that (accused) was only relaxing and was not trying to harm the deceased. . . . The Court finds the accused guilty of violating Article 523 . . . since he has caused the death of his friend through his carelessness.")
 - Crown v. Ibrahim Adams Abatiku, Fed. H.Ct. (Assab), Cr. C. 1-51 (accused struck assailant with a "not large" stick; court concluded that the blow caused death, that "the accused did not commit the act of striking with intention," but acted in excess of self-defence, and therefore was guilty under Art. 523).
 - Crown v. X, Asmara H. Ct., Cr. C. 238-57 (accused struck deceased with stick under provocation; no indication of intent to kill; court convicted, apparently under Art. 523).
 - Public Prosecutor v. Fikru Birru, H.Ct.A.A., Cr. C. 762-56 (accused hit and then kicked deceased after allegedly being insulted; no indication of intent to kill; conviction under Art. 523).
 - Crown v. Bekele Kidane, Jimma H.Ct., Cr. C. 7-57 (accused and deceased, both youths, were fighting with small sticks at deceased's instigation; no indication of intent to kill; because of deceased's provocation, charge reduced to Art. 524).
 - Haddis Gebre Igziabher v. Public Prosecutor, Sup. Imp. Ct., Cr. Ap. 28-58 (accused hit deceased with a stick on the back of his neck while trying to recover some grass which deceased allegedly had stolen; deceased apparently hit his head on a stone while falling; no evidence of intent; "in view of the fact that there has been proof as to appellant's killing the deceased (i.e., causing his death,)" conviction under Art. 523 affirmed).

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

The final question was, "What does the word 'intention' mean in this case?" This is not a question that can be briefly answered, or that will be answered in this article; it is one of those questions on which P. Graven's commentary can be most helpful as a starting point for learning or analysis.¹¹ But several important points can be made. First, the drafter has made a start at a definition in Article 58. This definition will not convey the same meaning to everyone who reads it, and will have to be interpreted in the cases. The author is not yet aware of any case in which this task of interpretation has been undertaken. Second, because the definition of intention appears in the General Part, and given our assumption of consistency, whatever "intention" means for the purposes of Article 523, it will also mean for any other article of the Special Part to which it is relevant. The "intended result" may vary with the crime — death for Article 523, injury for Article 539, etc. — as may other particulars; but the general formula or criteria will have to be the same. This is the second edge of the consistency sword, that the judge must interpret with an eye to the results his interpretation would produce in other cases; he must take account of the demands of consistency as well as use the inferences it makes available to him. Finally, any judge who does undertake to interpret this important concept will find that the words of the definition offer him a fairly wide range of choices of possible meaning. If the techniques suggested by this article are relevant at all, they are as relevant to this task as any other.

b. "In case of conflict, the provision of the Special Part prevails over that of the General Part."

The above phrase, or something like it, is frequently referred to as a maxim of code interpretation. It is, indeed, perhaps the most frequently referred to maxim. This fact tends to reinforce the validity of the maxim, since it means that draftsmen, too, are likely to be aware of it. Knowing that the maxim is likely to be applied, they will put the exceptions to their general rules into more specific provisions, confident that when judges find these exceptions they will say, "The specific prevails over the general," and thus interpret the statute as the draftsmen expected. This fact, in turn, should make judges more confident of the rule.

The rule thus has convenience to recommend it. It also reflects a common sense notion of draftsmanship. Any general rule is likely to have a few special exceptions. But if, as in the Penal Code, a statute is divided into General and Special Parts, it may be quite unwise to list the exceptions in the General Part. Referring to specific cases there will detract from the organization of the whole, and may tend to obscure the purport of the general rule behind the exceptions; the reader will be unable to judge how universal these exceptions are.

The rule is also a sensible accommodation to the likelihood that the drafters will not be able to avoid inconsistencies completely in their work, however hard they try for consistency. In choosing the specific provision over the general one in such a case, one is making the common sense judgment that the drafters were likely to have been thinking more precisely about the narrower issue.

It is very important, however, to hesitate before concluding that there is some inconsistency between the General Part and a provision of the Special Part, and

11. P. Graven, work cited above at note 1, pp. 152-63.

thus leaping to application of the maxim. The overriding assumption frequently mentioned above is that the provisions of the Code are internally consistent. Unless a Special Part provision expressly refers to its exceptional status, this assumption requires that every effort be made to achieve consistency before an "inconsistency" is found. For example, the silence of a Special Part provision should rarely if ever be taken to indicate inconsistency with the General Part. Thus, the fact that Article 523 is silent about "intention" is not in itself reason to conclude that the article is inconsistent with Articles 57-59 and should be applied without reference to intention, despite them. The article can be interpreted consistently with the General Part without distorting its language, and there is no reason to suppose a contrary legislative purpose. Consequently, consistency must be favoured; Article 523 must be construed as embodying an intentional offence.

It is sometimes possible to consider an apparently superfluous or inconsistent Special Part article as in fact explanatory of the General Part provisions it seems to contradict. That is, the Special Part article may serve to illustrate or limit the operation of the General Part provision in an instructive way. One possible example of this may be seen in Article 524, which was discussed at some length above in connection with the "house" of an Afar tribesman. We may now be in a better position to suggest answers to some of the questions put there.

The General Part of the Penal Code includes provisions on legitimate defence and excess of legitimate defense, Articles 74 and 75. These articles recognize that defense of property may be "legitimate defence," entailing no punishment, or "excess of legitimate defence," entailing apparently complete freedom on the part of the judge to reduce penalty. Whether it will be one or the other depends on a judgment whether the person "exceeded the limits of self-defense by using disproportionate means or going beyond the acts necessary for averting the danger." Acts within these "limits" are not punished at all; acts outside them are punished to a degree which appears to be entirely at the discretion of the judge.

Dr. Graven, in his commentary on the Penal Code, has complained that Article 524 unnecessarily duplicates Articles 74 and 75, and by providing a specific range of penalties, is inconsistent with them. One readily sees that the crime defined by Article 524, killing "in resisting the violation, by force or trickery, of the privacy of his house . . .," could as easily be characterized as an act of legitimate defence, or perhaps in excess of it; the individual kills while defending property against the unlawful assault of another. Thus, it would appear that the Afar in our hypothetical could as easily be prosecuted under Article 523, and then raise the issue of legitimate defence. If he did this, a judge interpreting Articles 74 and 75 might decide that he had not "exceeded the limits," and so could not be punished at all; or that he had "exceeded the limits," and so could be punished by any penalty from a \$ 1.00 fine to 20 years rigorous imprisonment. Since the General Part provisions seem adequately to cover the case, Dr. Graven concluded that Article 524 was unnecessary; it is inconsistent with the General Part to the extent that it provides a more restricted range of penal alternatives.¹²

A more helpful approach, in the author's view, is to look at Articles 74 and 75 and ask if it is very clear what they mean. Where are the "limits" of legitimate

12. *Id.*, pp. 216-17, 229-30.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

defence? How is a judge to exercise his discretion if he finds they have been exceeded? Have they been exceeded if an Afar kills a man who is trying to steal his house from the back of his camel? If he kills a man who is trying to enter his erected house? If he kills a man who is trying to steal his camel? It should be apparent that if these questions were to be answered by reference to Articles 74 and 75 alone, there might be a great deal of disagreement as to what the answers should be. With this in mind, look again at Article 524. Is it accurate to say that this describes a case or cases in which many Ethiopians—possibly including judges—would feel that killing in retaliation was completely justified? In the author's judgment, such a statement would be accurate. That being so, it appears to him that the function of Article 524, and other articles like it, is not to contradict Articles 74 and 75, *but to explain them*. The rather abstract language of the General Part provisions—"exceeded the limits," "disproportional means," "beyond the acts necessary"—could easily be understood in different ways by different persons or in different parts of the country. As was mentioned at the beginning of this article there is no settled and widely available body of cases, commentary, or other source material which might help to produce uniform results in cases decided at different times and places. To make the language of the General Part more concrete, what the legislature has done is to fix a reference point. It has taken a very common case, and has decided it. It has decided that this case represents an excess of self-defence, and that it deserves the stated range of punishment. This both fixes and emphasizes a moral norm—that killing in the defence merely of property is not justified; it also serves to explain the general articles about legitimate defence in a way that should help a judge to make decisions under them.

As an example, consider the case of an Afar who kills a man who is trying to steal his camel, *not* his house. He is prosecuted under Article 523, and pleads legitimate defence. Has he "exceeded the limits"? A judge can look at Article 524 and reason from it that the legislature has concluded that someone who killed another in defence of his house exceeded the limits of legitimate defence. He might then conclude that, from an Ethiopian and probably the legislature's point of view, killing someone while defending your house is more excusable than any other killing in the defence of property. If killing in defence of a house is more excusable than killing in defence of a camel, and still is punishable as an exceeding of the "limits," then the Afar's act in killing someone who was stealing his camel must have exceeded the "limits." One limit is known: the taking of life in defence of property exceeds it. If the judge wants to know, "How severely shall I punish him?" Article 524 again serves as a guide. Here is a case where, by hypothesis, the killing is rather understandable; the legislature has provided a penalty of up to five years simple imprisonment. If there were no extenuating circumstance, on the other hand, the judge would condemn the Afar to five to twenty years rigorous imprisonment. It would be reasonable, would it not, to find a penalty in between—calculated by some kind of comparison, however difficult, among social attitudes towards killing over a house, killing over a camel, and killing without excuse?

It is interesting to note that in adopting this interpretive approach, of treating Article 524 as simply an example of a highly flexible general provision, any practical consequence of the questions raised about the meaning of the word "house" in Article 524 has disappeared. Even if the rolled-up dwelling on the camel's back is not a "house" for the purposes of Article 524, the same result can be obtained—i.e., a sentence to the same number of years of simple imprisonment can be imposed—by using Article 523 and the applicable general principle of excess of legitimate

self-defence. Indeed, by seeing Article 524 as having as one purpose the indication of a terminal point for the exercise of sentencing discretion under Article 75, it becomes possible to put the question in a much more meaningful form than "Was this a house?" It becomes, "To what extent does the importance of this property to this man excuse his criminal act?" The law often seems to embody distinctions much sharper than those which occur in life, on which substantial questions of liberty depend. When it is possible, as it may be here, to turn a legal question from one of sharp distinctions — "house" or "not house" — into one of how much punishment should be imposed, one makes possible a more meaningful correspondence between the law and the facts of life to which it applies.

3. Interrelationships of provisions regarding particular crimes

There are other, unexpressed organizing principles which can be deduced from a study of the Code, and which may also be helpful in solving particular problems. Only some of them will be mentioned here, and the most important point to be noted about them is this: like almost all of the suggestions of this article, they proceed from assumptions about the rationality and consistency of code drafting — assumptions which were shared by and acted upon by the drafters of the Code. The ultimate and overriding principle of code interpretation is that one always be aware of the context in which a code provision appears, and ready to use that context to illumine the provision in any consistent and rational way.

One such principle is that particular types of common crimes, such as "homicide," "injury," or "theft," are often grouped together in such a way that it will be helpful in determining the meaning of any one article to study the whole group. Even in dealing with as limited a subject as homicide, the legislature is faced with a continuum of possibilities. One person kills out of revenge, another in a barroom fight, a third in response to an insult, a fourth while driving his automobile, and so forth. A reading of all the provisions may suggest the general principles by which the legislature tried to divide this continuum into particular crimes, and thus help in placing a doubtful case or determining the meaning of a doubtful provision. There may be a general article — Article 521, in the case of homicide — which will provide common definitions and help to indicate the legislative approach. One can expect that the individual provisions will be arranged in some logical order, such as from the more serious offence to the less serious; from the most common offence of the given type to the less common; from the general offence to particular varieties of it.

The organization of "homicide" offences, for example, tends to reinforce the conclusion already reached, that although no mention of intent is made in its words, Article 523 deals only with *intentional* homicides. The penalties provided in the articles beginning with 522 and ending with 527 generally go from the more to the less severe; as we shall see in more detail shortly, this gives some reason to believe that the offences are listed in an order which generally goes from the more to the less serious, in the legislature's view. The succession of titles of these articles gives the same impression: "Aggravated Homicide — Homicide in the First Degree"; "Homicide in the Second Degree"; "Extenuated Homicide"; "Instigating or Aiding another to commit Suicide"; "Homicide by Negligence"; "Infanticide." Article 521, which professes to state the "principle" regarding homicide, defines homicide as causing the death of a human being intentionally or by negligence and adds that "the nature and extent of the punishment awarded to him who commits intentional

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

homicide shall be determined according to whether the homicide is simple, or aggravated or extenuated by the circumstances specified in the following Articles." This tells us, first, that our inference that homicide must be either intentional or negligent is correct; second, that our inference that the degree of punishment represents the seriousness of the crime is correct; and third, that the legislature has dealt with three kinds of intentional homicide: simple, aggravated, and extenuated. Article 522 deals with "Aggravated Homicide"; Article 524 deals with "Extenuated Homicide"; Article 523 comes between these articles and imposes a penalty which is less than that of Article 522 but more than that of Article 524. The inference is strong that this is the missing case of "intentional homicide" which "is simple."

4. Cross-references within the Code

Another occasionally helpful organizational feature is the use of parenthetical references to other articles in the Code's text. These references may be taken as an indication by the legislature that these other articles are relevant to the article in which the references are made, so that a reading of the articles it refers to may help one to understand it. Not infrequently, these references are to an entirely different part of the Penal Code, and thus may help reveal relationships which the organizational structure of the Code would otherwise obscure. In other cases, the references may be to a series of provisions for which the article making the reference serves in some respect as a general article.

An example of the latter type of provision is Article 598. This article, entitled "Aggravations to the Offence," comes at the end of the section relating to "Injury to Sexual Liberty and Chastity," comprising Articles 589-598. Article 598 states that "in all cases involving a charge of sexual outrage" the punishment is to be quite severe in the presence of enumerated circumstances, including "(a) where the offender uses violence, intimidation or coercion or in any other way renders the victim incapable of resisting (Articles 591-595) or subjects his victim to acts of cruelty or sadism." Rape, Article 589, and forced abnormal heterosexual sexual behavior, Article 590, are both "cases involving a charge of sexual outrage," since both fall in the section to which Article 598 applies. Both Articles 589 and Article 590 require as an element that the offender use violence, intimidation, or coercion to require a victim to submit to the sexual act described against his will. The questions which might then arise are whether violations of Articles 589 and 590 are subject to the special penalties of Article 598, because of the quoted language of Article 598(a); or whether, on the other hand, the parenthetical reference to Articles 591-595 is meant to exclude application of Article 598(a) to Article 589 and Article 590, insofar as it refers to violence.

The penalties provided in Articles 589 and 590 are different from those stated in Article 598. The parenthetical reference to Articles 591-595 in Article 598(a) would seem to support an interpretation that the penalties of Article 598 do not apply in cases of ordinary violation of Articles 589 and 590. The use of violence, intimidation, or coercion to render a victim incapable of resisting is a necessary element of both offences; it would not seem consistent to treat it also as an aggravating element. A reading of Articles 591-595, to which Article 598(a) refers, shows that violence, etc., is not a necessary element of any of these offences; it would therefore be appropriate to treat it as an aggravating element. On the other hand, the use of cruelty or sadism is no more an element of Article 589 and Article 590 than of Articles 591-595; it would thus be appropriate to consider such use as aggravating for *any* case of sexual outrage. The parenthetical reference to Articles 591-595 applies only to the question of violence; it does not limit the application of Article 598 where cruelty

or sadism has been employed. It thus avoids the apparent conflict in penalty provisions in the case where only violence is employed, forwarding the goal of consistency, while allowing the court to apply the penalties of Article 598 to violations of Articles 589 or 590 in the other cases, such as use of cruelty or sadism, which do not seem to be restricted by the parenthetical reference.

5. Where more than one Special Part provision applies to a particular criminal act

The meaning of the Penal Code's provisions relating to concurrence of offences, chiefly Articles 60-63, 82, and 189-192 of the General Part, is much too complex to be set out in this article. However, it is important to note that these articles, in particular Articles 63 and 189, indicate that in some cases a particular act or result will involve not one, but two or more crimes, and that in such cases, the punishment may be increased over that which could be imposed for any one of the crimes. In considering the purpose, scope or meaning of any one article of the Special Part this possibility that it can be joined with another article to warrant a greater penalty should be kept in mind.

A very common case in which considerations of this sort might be relevant is the following: A and B get into a fight. A hits B, who falls to the ground and hits his head on a rock. The result of this is that his skull is fractured and he dies. A is charged with homicide under Article 523. In such cases, it is very doubtful that A has actually foreseen that B's death would result from his blow, and desired or at least was willing to accept that result. That is, A appears not to have "intended" to kill B within the meaning of Article 58(1). But as has already been noted, Ethiopian courts fairly frequently have overlooked the requirement of intention under Article 523, and have convicted persons such as A and sentenced them to long terms in jail.¹³ This no doubt reflects the strong feeling which Ethiopians have against any killing. Nonetheless, one must seriously doubt that the word "intent" can be given a meaning which is consistent both with the definition given in Article 58 and with conviction under Article 523 in such cases. Thus, any Ethiopian judge who agrees that "intent" is a necessary element under Article 523 (and Article 524, for that matter,) either will be unable to use Article 523 in such cases, or else will risk giving the word "intent" a meaning which the words of Article 58 will not support.

The concurrence of offences might come into play in such a case in the following way: Even though the judge may not be satisfied that the accused "intended" to kill the deceased, because he is convinced that accused did not foresee that the deceased might die as a result of their fight, he may be able to find that the accused "intended" to injure the deceased, so that he could be convicted under Article 538 or Article 539. He may also be able to find that the accused was "negligent" in failing to foresee that the fight might result in the deceased's death, so that he could also be convicted under Article 526. Article 63(1) (b) and Article 189(1) (b) may then permit him to convict the accused of both offences, and sentence him accordingly. The possibility that this alternative will be available should itself encourage interpreters to refrain from stretching the notion of "intent" too far; there is this other way to deal with the case which troubles them.

13. See the cases cited in note 10, above.

VI. PENALTY PROVISIONS AND THEIR RELATIONSHIP TO STATUTORY MEANING.¹⁴

We have already had occasion to mention the apparent relationship between the penalty provided by the Code for a particular offence and the seriousness with which that offence was viewed by the legislature. There are countless indications in the Code that this relationship is an intentional one, that the range of punishments provided accurately reflects the legislature's estimate of the seriousness of the crime to which it applies. Thus, in the presence of aggravating circumstances—circumstances which make the crime seem worse—the court is instructed to increase the penalty; in the presence of extenuating circumstances—circumstances which in part excuse or justify the crime or the criminal—the court is instructed to lower the penalty. Simple imprisonment is “applicable to offences of a not very serious nature committed by persons who are not a serious danger to society” (Article 105); rigorous imprisonment is “applicable only to offences of a very grave nature committed by offenders who are particularly dangerous to society” (Article 107); and for “minor offences” the court may simply appeal to the honour of the accused or apply the very slight penalties of the Code of Petty Offences (Articles 87, 121). It is not hard to deduce from this pattern that a crime subject to sentence ranging from five to twenty years rigorous imprisonment (Article 523) was considered by the legislature as more deserving of punishment than another crime which it made punishable by one to five years rigorous imprisonment (Article 530).

It can be observed that in almost every case the legislature has provided for a range of sentencing alternatives, rather than imposing a single mandatory punishment. The explanation for this is that the legislature is attempting in the Penal Code to compromise between two different points of view regarding criminal policy. On the one hand, it wishes the penalty to reflect the repugnancy of the offence and the measure of harm which has been done or threatened to public or private interests. On the other hand, as reflected in many other parts of the Code, especially Article 86, it wishes the penalty to suit the individual who committed the crime: his personal circumstances, the opportunity for his reform, the dangerousness of his disposition, etc. If only the former consideration were important, one might expect fixed penalties to be imposed for each offence. If only the latter were important, one might expect the judge to be given complete discretion in deciding how to treat a criminal, once convicted. By way of compromise, the legislature has set upper and lower limits on the measure of punishment in accordance with its view of the ugliness of the abstract crime, and delegated to the judge the task of setting a particular disposition within these limits, according to the concrete circumstances of the particular criminal.

If, then, one is faced with a case in which it is uncertain which of several possibly applicable statutes might apply, one line of inquiry which may be very helpful is to consider how seriously Ethiopian society views the type of act with which the defendant is charged. If the choice is between provisions imposing different penalties, one can fairly infer that the provision carrying the most serious penalty was meant to apply to the most heinous offense, and so forth. For example, let us look again at the problem raised earlier about the relationship between Articles 594(2) and 608(2). Article 594 authorizes rigorous imprisonment; Article 608 does not. This tends to indicate that in the former the legislature's purpose was to deal with a more serious offence than in the latter. In the earlier discussion two

14. J. Graven, work cited above at note 2, p. 288 ff.

hypotheticals were developed: (a) a young child is brought to a public place for the purpose of having him witness sexual activity, in the expectation that his watching it may soon entice him to participation; (2) a young child comes across a person engaging in sexual activity in a public place; the person becomes aware of the child's presence, but does not stop. Both hypothetical (1) and hypothetical (2) can be brought within the linguistic meaning of both statutes, Articles 594(2) and 608(2). But in view of the assumption that the legislature meant each provision of the Code to have a unique function, we should seek an interpretation that will give each of these provisions a different function.

It would seem that most Ethiopians would view the act in hypothetical (1) as being of "a very grave nature" and the person who committed it as being "particularly dangerous to society." Here is a person who has deliberately sought to involve a young person in sexual activity. On the other hand, Ethiopians might be more likely to view the act in hypothetical (2) — at least in so far as it concerned the young eye witness — as "not very serious" and the individual who committed it as "not a serious danger to society." The involvement of the young person is almost accidental; the sexual activity of the accused was not "for the benefit" of the young person, or meant to affect him in any way. That is, the rigorous imprisonment of Article 594(2) is appropriate in the case of hypothetical (1), but only simple imprisonment, as in Article 608(2), is appropriate in the case of hypothetical (2).

We have thus interpreted Article 594(2) as implicitly requiring as one of its elements that the accused have the purpose of working a specific sexual injury on a specific young person or persons. This was done in order to reconcile it with Article 608(2) and to give each article a sensible role in the overall structure of the Code. This is the same result we reached before by considering the relative placement of these two articles in the formal structure of the Code. The fact that two or more interpretive techniques lead to the same result can increase our confidence that the result is a good one.

Careful attention to penalty provisions may also help the judge arrive at a sound result in a particular case, even where he cannot be sure of the proper interpretation of conflicting statutes in the case before him. This may be particularly helpful in those cases where the facts are not easily brought within the sharp distinctions of legal definitions. For example, one can readily imagine cases less clear than the two hypotheticals we posed in discussing Articles 594(2) and 608(2). In such a case it could be very difficult, even with the distinction we have made, to decide which of the two articles should apply. But that is perhaps like saying, that such cases will involve either a less important violation of Article 594(2), or a more important violation of Article 608(2). Less important violations of Article 594(2) can be punished by "simple imprisonment for not less than three months"; violations of Article 608(2) are punishable by any term of simple imprisonment. The judge who is aware of this overlap avoids any practical necessity of choosing between the two articles by imposing a sentence which falls within the overlap — simple imprisonment from three months to three years — when in a particular case he finds it hard to decide which of the two provisions to apply. When he would reach the same result — the same penalty — under either provision he applied, the job of deciding which of two possibly applicable provisions actually provides the legal basis for his decision is obviously less important than it would be if his choice had practical consequences.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

Thus far we have been considering the relevance of the duration or type of punishment to interpretation of the Penal Code. It is also relevant to take instruction from the degree of freedom given to judges in particular circumstances to decide on what measure of punishment to impose. As has already been noted, provisions of the Special Part commonly afford judges a range of punishments from which to choose. Comparison of the punishments provided for in various Special Part provisions gives some indication of the relative importance attached by the legislature to the crimes concerned. Now, one may also note that there are many provisions of the General Part which serve to increase the range of punishments available, or to guide the judge in making his choice over that range. Thus, Article 79, "General Extenuating Circumstances," and other articles of the General Part authorize judges to reduce punishment by one step, according to a scale set out in Article 184. Article 81, "General Aggravating Circumstances," deals with cases in which the judge is to apply a relatively high penalty within the scale provided for by the Special Part definition of the offence. Articles 67, 68, 70, 72, 73, 75, and 78, among others, specify circumstances in which the judge may "freely mitigate" the punishment, reducing it without limit.

A common sense judgment which might immediately be made is that the greater the freedom Parliament has given the judge to reduce a sentence, the less blameworthy it considers the situation described; conversely, the more Parliament has indicated that a sentence is to be increased, the more blameworthy it considers the case. This rather simple observation is likely to be significant in a case where the statutes present a range of alternatives as to how a given act might be characterized. For example, Article 67 completely exempts from punishment someone who committed an offence under "an absolute physical coercion" and authorizes such exemption "when the coercion was of a moral kind." Under Article 68, the court may freely reduce the punishment (Article 185) according to the circumstances "if the coercion was not irresistible." Under Article 79(1) (c), the court may reduce the punishment by one step (Article 184) if an offender "acted in a state of great material or moral distress or under the apprehension of a grave threat or a justified fear, or, under the influence of a person to whom he owes obedience or upon whom he depends." What is "coercion"? What is the line between "absolute moral coercion" (Article 67) and "resistible moral coercion" (Article 68)? "Resistible moral coercion" and the circumstances described in Article 79(1) (c)? The circumstances of Article 79(1) (c) and simple commission of the offence?

We are again in a situation where the words used will convey different meanings to different people reading them. But looking at them as a whole, one can readily see a legislative purpose to cover the whole scale of blameworthiness regarding coercion, and to direct the judge to impose sentence in accordance with the position of the particular offender on that scale. In such a case, it may be less important as a practical matter to decide upon an exact meaning of the particular words or phrases involved than to note their relationship to the determination of punishment. Confronted by the facts of a particular case and aware that the purpose of these provisions is to enable him to reduce sentence in proportion to the degree of excuse shown by these facts, the judge may be acting in a more straightforward manner if he sets the sentence first and makes the characterization of the facts after.

This, of course, is not to advocate complete freedom on the part of the judge to set sentences, independent of the statutory scheme. On the contrary, he must be aware of the legislature's purpose - that a consideration such as "coercion" is to

serve as a complete or partial excuse, depending on the circumstances—and must be guided by this awareness. The point is, rather, that the words used by the legislature to characterize this purpose create what are, in themselves, rather artificial and imprecise distinctions. It is not a fruitful use of judicial time to attempt to determine into which of several arbitrary word formulas particular facts fit. The important job, and the job which one may be confident the legislature was primarily interested to have done, is to determine, *given the legislative attitude toward "coercion,"* how much if any punishment the particular facts call for. The answer to this question will suggest the proper category, rather than *vice versa*.

As one might expect, Article 79 can be read to provide an intermediate step not only for Articles 67 and 68, dealing with "coercion," but for virtually all of the "Justifiable Acts and Excuses" discussed in Articles 66–78. Similar series can also be found in the Chapters on Attempt, Articles 26–31, and on Participation, Articles 32–40. The gradations in punishment indicated by these articles, again, are a measure of Parliament's view of culpability; in a case where the language of the articles does not make the proper category clear, a judge could rely on the relationship between culpability and punishment to determine the article to be applied if he finds the judgment as to culpability more easy to make.

Finally, it may be appropriate to remind the reader that the relationship between penalty provisions not only may help the interpreter to determine the meaning of substantive provisions of the Penal Code, but may also be of assistance in reaching a decision in a particular case on the penalty to be applied. Thus, where an article involving free mitigation under Article 185 is invoked in preference to one involving limited mitigation under Article 184, it will in most cases be appropriate to reflect the greater degree of mitigation—the lesser degree of culpability—by imposing a sentence less than might have been imposed using Article 184. Thus, unmitigated second degree homicide, Article 523, is punishable with a term of from five to twenty years rigorous imprisonment; using Article 184, a sentence as low as one year rigorous imprisonment is possible (Article 184(c)); this would suggest that in cases where Article 185 is to be applied, a sentence to some term of simple imprisonment will be appropriate. Of course, it is true that the legislature has rarely *required* that sentence be mitigated to any particular degree; it has merely permitted it. But if it is valid to view the various alternatives for mitigation as establishing a continuous scale of punishment, as the author believes it is, it should also be generally valid to regard a particular alternative as suggesting a sentence within the comparatively narrow range which is its particular contribution to the whole scale.

Another example of the usefulness of penalty provisions in interpretation, already discussed, is the case where an extenuated crime specifically defined in the Special Part can be used as a guide to sentencing similar crimes extenuated under some provision of the General Part. The example of this kind of reasoning given was that of Article 524, which fixes a range of punishment—up to five years simple imprisonment—for a killing in defence of a particular property interest, the privacy of a house. It was suggested that this range could be used as a reference point in cases involving killing in defence of other property interests which, because not specifically mentioned in Article 524, would have to be dealt with in the general context of Articles 74 and 75.

VII. PURPOSE AND COMMON SENSE — ELIMINATING ABSURDITIES¹⁵

One of the important tests of any interpretation is the simple question, "Does it make sense?" We have been reluctant to ascribe caprice or purposelessness to the legislature. Everything it enacts, we assume, has some purpose, reflected in its words, which the judge is to ascertain. The same assumption should also make the interpreter reluctant to adopt an interpretation which embodies some feature, some distinction for which there appears to be no reason, or which appears to contradict common sense. If the legislature acts purposefully, then in interpreting a statute well, to reflect its purpose, the interpreter should always be able to explain his interpretation and any distinctions it may embody in terms of a believable legislative purpose. If he cannot explain some feature of his interpretation in this way, it is at least an indication that he has done his job poorly.

As an example, consider another aspect of Article 524, not yet discussed. The Article refers to one who kills "in resisting the violation . . . of *his* house or out-buildings." (Emphasis supplied) What does the word "his" mean? Does it include a woman defending *her* property? A woman defending *her husband's* property? A man defending *his father's* property? A tenant defending *his landlord's* property? A guard defending *his employer's* property? A dinner guest defending *his host's* property? What sensible distinction might the word embody? The possible distinctions suggested by the questions above are the following: a distinction between persons of different sex; a distinction between persons owning a house and persons living in the house with the owner; a distinction between persons owning a house and persons hired to protect it; a distinction between persons owning a house and persons merely living in it with the right to use it; a distinction between persons owning a house and persons present by invitation. Are any of these distinctions which the legislature might have wished to adopt, had it considered the issue? (It is good to remember, in passing, that it almost certainly did *not* consider this exact issue; consequently, inquiry into what the legislature might have intended on this particular issue is quite likely to be meaningless.) Are any of the distinctions consistent with the "purpose" of the statute we earlier hypothesized: to identify an extreme and common case of killing in the defence of property, and solve it, in order to provide a guide for judges confronted with other, less justified killings?

A distinction between "his house" and "her house" could hardly find a legislative purpose to support it. One must assume that a woman values her property and her privacy as highly as a man. One cannot imagine any basis for considering one killing less justified than the other. Grammatically, "his" can include the meaning "her." A distinction which would eliminate this possible meaning has no sense. Therefore, one would reason, the distinction should not be made. "His house" should be interpreted to mean also "her house."

The case where the killing is done by a person living with the owner — his son or his wife — or a person living in the house by consent of the owner — such as his tenant — also seems indistinguishable, in any meaningful way, from the case in which the owner himself has killed. The word "his" is frequently used to indicate the house where a person dwells, regardless whether he owns it. The statute refers to the violation of "privacy"; in doing so, it seems to refer to that special

15. Hart & Sachs, work cited above at n. 1, p. 1156 ff.
See also, in general, the works cited above at note 8.

sense of security which persons may feel about the places where they dwell, and which may have motivated the apparent legislative conclusion that killing in defence of the privacy of "his house" is more justifiable than other kinds of killing regarding property. Indeed, since the word "privacy" is used, one might have more reason to doubt whether Article 524 applied to a landlord who killed another who was seeking to enter one of the houses rented to his tenants. It is the tenant's privacy, not the landlord's, which is being intruded upon. No sensible reason for excluding the tenant, wife, or son of the owner from coverage of the statute suggests itself. Therefore, this distinction should not be made. The house is "his" for whoever dwells in it.

The relationship to a house of a person who neither dwells in it nor owns it, such as a guard or a dinner guest, is more remote. One might speak of the house a guard guarded or a dinner guest came to as "his house," but this would be a considerable extension of the characterization, not ordinarily used. And the very remoteness of the relationship suggests a basis on which a distinction could be made: this person will not be defending his own privacy or sense of security so much as the privacy or security of another. The legislature could readily have concluded that a killing by such a person would not be as excusable as a killing by a person directly protecting his own interests, or, at least, that in *some* cases the degree of excuse would not be as great. This therefore appears as a more appropriate case for decision in accordance with the general principles of Article 75, which applies if Article 524 does not; the judge will decide the degree of excusability in the particular case and reflect it in the sentence imposed.

Since Article 75 refers to Article 185, "Free Mitigation," it would be theoretically possible for the judge to reduce the sentence of the guard or dinner guest below the range suggested by Article 524. Plainly, however, the sentence should be at least as heavy, and often heavier, than that which would be imposed under Article 524. Since the guard or dinner guest do not have as strong an interest in privacy as the owner, they are not as greatly excused. Perhaps it will be responded that the guard has his duty to the owner, and is hired exactly for the purpose of defending the property concerned. But since Article 524 establishes that the owner himself is not legally entitled to kill a mere trespasser; it is clear that he cannot order or authorize another to do this for him. At best, the limited mitigation of Article 79(1) (c) would apply to such a case.

In sum, the element of "privacy" provides a rational basis for deciding what is "his" property and what is not "his." Since failure to make any distinction would involve an unnatural extension of the meaning of "his," the distinction probably *should* be made.

VIII. A RECAPITULATION: ARSON AND DAMAGE TO PROPERTY

The complex relationships between Article 488, Arson, and Articles 653-655, Damage to Property, provide a vehicle for review of many of the points which have been discussed above. The problem is presented here only in outline form.

A. The Statutory Framework

1. Article 488, Arson

Part II, Special Part

Book IV, Offences Against the Public Interest or the Community

Title VII, Offences Against Public Safety and the Security of Communications

Chapter I, Offences Against Public Safety

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

“Article 488 — Arson.

(1) Whosoever maliciously or with the intention of causing danger of collective injury to persons or property, sets fire to his own property or to that of another whether it be buildings or structures of any kind, crops or agricultural products, forests, timber or any other object, is punishable with rigorous imprisonment not exceeding ten years.

(2) Within these limits, a severe sentence may be passed where the offence creates substantial danger, or where the risk of injury to persons or property is widespread, especially where public buildings or buildings used by a public service, inhabited houses or houses used for living in, contractors yards or stock yards, stores or provisions or inflammable or explosive substances, forests, mines, oil wells or refineries, ships, aircraft, or any other objects particularly susceptible to fire, are affected.”

2. Articles 653–655, Damage to Property

Part II, Special Part

Book VI, Offences Against Property

Title I. Offences Against Rights in Property

Chapter II, Offences Against Property

Section III, Damage to Property

“Article 653 — General Provisions.

Whosoever, apart from (cases not relevant here), intentionally destroys, damages, depreciates or renders useless the property of another, whether objects, implements, animals, trees, crops, or any things whatsoever, or landed or immovable property, is punishable, upon complaint, with simple imprisonment or fine

Article 654 — Aggravated Cases.

Proceedings shall be instituted by the Attorney General and the punishment may be rigorous imprisonment not exceeding five years and fine:

- (a) Where the offender has acted through malice or with intent to cause harm and has so caused considerable damage, or where even without that particular intent, he has intentionally caused considerable damage to private objects, undertakings, installations or plantations, or
- (b) where he has destroyed or seriously damaged (an object important to the public)

Article 655 — Aggravated Means.

Where the offender, with particular intent to destroy, damage, depreciate or render useless the property of another, has employed means endangering public security, such as landslide, flooding, explosion or fire, the punishment provided in the relevant provision shall apply concurrently (Article 63).”

3. Excerpts from the General Part relating to concurrence

“Article 63 — Guilt in case of a Combination of Offences.

(1) When a given offence implying an injury to persons or property, or the use of . . . dangerous means, fire or explosives . . . entails an injury whereby the elements constituting a second offence are materialized . . . the Court shall apply the following principles for determining the guilt and the penalty:

- (a) if the result was intended, or foreseen and accepted by the offender, (Article 58 (1)), he shall be charged with both . . . and aggravation shall apply in accordance with

the relevant provisions (Articles 189 and 192), due regard being had to the combination of the elements constituting the two intentional offences;

...

(2) Aggravation shall apply in particular where the criminal result was achieved by means endangering public security, such as arson"

"Article 189 — Circumstantiated Aggravation in case of Concurrent Offences.

(1) ... (b) in case of several penalties entailing loss of liberty being concurrently applicable the court shall ... impose the penalty deserved for the most serious offence and shall increase its length taking into account the provisions of the law or the concurrent offences; it may...impose a penalty exceeding by half the basic penalty..."

"Article 192 — Simultaneous Breach of Several Provisions. Where by one and the same act the offender committed a breach of several criminal provisions...the Court may aggravate the penalty according to the provisions of Article 189...; it shall be bound to do so in cases of aggravation expressly provided by law (Article 63(2))..."

B. Putting the Problem

A review of the penalty provisions of these articles reveals the following possibilities, in order of severity of punishment:

Article 653 alone — simple imprisonment up to three years (Article 105).

Article 654 alone — rigorous imprisonment up to five years.

Article 488 alone — rigorous imprisonment up to ten years.

Article 653 + Article 488 (Article 655) — rigorous imprisonment up to ten years plus simple imprisonment up to three years.

Article 654 + Article 488 (Article 655) — rigorous imprisonment up to fifteen years.

Article 488 + Article 653 or 654 (Article 192) — rigorous imprisonment for more than ten years but less than thirteen or fifteen, respectively (that is, if "it shall be found to do so" in Article 192 means that the court *must* impose a higher penalty than it could for one offence alone).

Suppose the following cases. For each, consider which statutes or group of statutes could be said to apply, insofar as the language of the provisions is concerned. What is the result (penalty) for each statute or group of statutes which might be applied? Next, try to discover, by considering all relevant factors, what the function or purpose of each provision or group of provisions might be. Does this reduce the number of alternatives available? Does it give each provision a unique and rational function? Does it result in an overall distribution of results (penalties) which is consistent with the probable legislative evaluation of the seriousness of the various criminal acts involved?

Case 1: A person intentionally sets fire to a book, which he knows is the property of another, in his fireplace and destroys it. The book was worth \$2.50.

Case 2: A person sets fire to the shed in which his neighbor has just stored his entire Maskel teff crop. The person intended only to destroy the teff crop. Because the shed is isolated, the fire does not spread. No other damage is done or risk created.

Case 3: A person sets fire to a building in town. The fire is discovered and put out before any substantial damage is done. He meant by this to destroy the town.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

Case 4: Same as Case 3, but the fire destroys ten homes and threatens the rest of the town before it dies down.

C. Case 1

This case is plainly within the meaning of Article 653, since the person has intentionally destroyed the property of another. Depending on the meaning of the word "maliciously," and the phrase "any other object," it might also come within the meaning of Article 488. Since the person has employed "fire" "with particular intent to destroy the property of another," application of Article 655 will depend on the meaning of the phrase "means endangering public security": must the means employed actually endanger public security in the particular case? Must the means be so substantial (a fire of such size) that it ordinarily would endanger public security in such cases? Or has the legislature simply determined that fire is a "means endangering public security," so that the judge does not have to determine whether public security was or ordinarily would have been endangered, but is required to determine only that fire was in fact used?

If Article 653 applies, the penalty will be up to three years simple imprisonment; for Article 488, up to ten years rigorous imprisonment. If the act was "arson" as well as property damage, Articles 63(2), 189, and 192 appear to *require* the judge to impose an aggregate penalty longer than that which might have been imposed for arson, Article 488, alone.

The size of the penalties employed in Articles 488, 655, etc., should already make us extremely doubtful that dealing with such trivial incidents as the one described in Case 1 is within their purposes. If one thinks of the clear case of "arson" or of the use of means which could fairly be called "aggravated," one immediately pictures, not the small fire of a fireplace, but a raging blaze that no one man could control. An examination of the placing of Article 488 in the structure of the Penal Code reinforces this view, that the Parliament here was concerned with offences against the public—serious threats to a community or public safety as a whole. Moreover, attributing this purpose of dealing with public rather than private harm to Article 488 allows us to give a distinct function to it *vis à vis* Articles 653–655, and thus avoid redundancy.

If it is agreed that the function of Article 488 is to deal with threats to public safety, two conclusions should follow: first, that it should be interpreted to reflect this function; second, that Article 655, which on occasion joins Article 488 to either Article 653 or Article 654, should be interpreted to apply only when both motivating situations—damage to property *and* threats to public safety—are present.

Article 488 can be thus limited if the rather indefinite word "maliciously" is understood as referring to the principal concern of the article—the creation of danger of *collective* injury. "Maliciously" is generally taken in the sense of "evilly," or "with the specific desire of doing harm," or "mischievously"; since the article already refers to "the intention of causing danger of collective injury," the word adds little but uncertainty. In view of the purpose of the article to deal with the creation of *public* danger, however, one would be justified in limiting the scope of this word to attitudes of the offender towards public danger. Another possible limitation, unnecessary to this case but worthy of mention, is of the phrase "any other object." Plainly, this phrase could include a book. However, from the other objects described—buildings, crops, etc.—and our understanding of the function of Article 488, one could probably conclude that the phrase applies only to "any other

object so substantial as to support a fire creating a risk of public harm." There is, indeed, a well accepted canon that when a statute includes a list of things and then ends with words such as "or any other," the words "any other" are to be understood as referring only to things which have important characteristics in common with the things specifically referred to — here, perhaps, a certain size.

Article 655, also, can readily be limited in the indicated manner. One might say, first, that since it uses the word "fire" where Article 63(2), otherwise similar, uses the word "arson," "fire" in Article 655 should be interpreted to refer to those out-of-control blazes which constitute a danger to public security, that is to say, "arson." The second technique — basically similar and by no means excluded by the first — refers to the phrase "means endangering public security," which appears in both Article 655 and Article 63(2). While this phrase can be read simply as a legislative declaration that "fire" is a "means endangering public security," it can also be read as a description of the *kind* of fire with which the legislature was concerned, a fire which actually did endanger public security, or which by its size could ordinarily be expected to do so. The second interpretation is made more likely by the other "means" mentioned — landslide, explosion, etc. — and helps us to avoid the questionable severity of the sentence which might be imposed if Article 655 were found to apply. It is consistent with our reading of Article 488 and our understanding that public security was not even remotely threatened in this case.

D. Case 2

Case 1 was an easy case, in the sense that it was quite clearly beyond the rationale of Articles 488 and 655. Case 2 is less easy in this sense; probably many Ethiopians would say that the person involved was guilty of "arson," because this is the common name given to such crimes and hence they are more likely to think of Article 488 than Article 654 in this context. But, it is suggested, if the solution to Case 1. was correct, Case 2 should probably be solved in the same way — as a violation of Article 654, but not of Article 488 and not involving Articles 655 and 63. In fact, the one Ethiopian court decision of which the author is aware reached exactly this conclusion. In *Ketema Tesfamichael Lidjam v. The Prosecutor*, Criminal Case Number 5 of 1958 in the Asmara division of the Supreme Imperial Court (unpublished, Haile Sellassie I University Law Library), the appellant had burned another's crops, and was charged and convicted of arson in the High Court. The Supreme Court held that the charge was mistaken, "because, although this article is about arson it does not provide specifically for crimes committed against the property of an individual, but rather for crimes committed against collective security. The present charge should be based on Articles 653-654" Although the reasoning thus expressed is brief, it is to the point and, in the author's view, eminently correct.

The case is within the meaning of either Article 653 or Article 654, since the accused has intentionally damaged private objects. Whether he has "caused considerable damage" (Article 654) could depend on the objective value of the teff crop, or on its value relative to the total value of the injured party's goods, or perhaps on some other measure. The fire in this case was large enough to create a public danger, but was not intended to and in fact did not create such a danger. Thus, if when Article 655 speaks of a "means endangering public safety," it is referring only to a fire of a certain size, that might ordinarily present a public danger irrespective whether it actually does present such a danger in a particular case, then Article 655, and through it Article 488, would apply. If on the other hand, the

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

reference is to a conflagration which actually endangers public safety, it would seem that Article 655 could not apply in this case. Article 488 could apply without the aid of Article 655 if "maliciously" includes the facts of this case.

Article 653 would lead to up to three years simple imprisonment; Article 654, up to five years rigorous imprisonment; Article 488, up to ten years rigorous imprisonment; Articles 63 and 655, if they applied, would extend the maximum imprisonment to fifteen years.

We are again in the position of seeing how unhelpful the words of a statute, taken alone, will sometimes be. The standard of "considerable damage" embodied in Article 654 is so unspecific that it is virtually inconceivable that any two men would agree on exactly how much damage was "considerable," or by what standard this should be measured. If the decision were simply one to be made by the judge, it might be expected that he would make it in the inverse manner we have described before — that is, first determine how much punishment the facts of the case before him seemed to warrant, and then characterize the amount of damage accordingly. But the decision is one which determines whether the government can bring a prosecution without the necessity of a complaint by the injured party, and hence must be one which is capable of being made in *advance* of trial. Indeed, the standard may ultimately be no more precise than "those cases which the Attorney General thinks are important enough for him to prosecute, whether or not he has received a formal complaint."

In the particular case of destruction of property *by fire*, it may be possible to use our search for consistency and rationality to provide an auxiliary standard. As a matter of historical fact, it can be asserted that the burning of crops or houses has for a long time been considered a quite serious offence in Ethiopia; even though the value of the crops or house burned might be, objectively, quite small. This is because the economic harm done to the small farmer by even a small fire could be quite serious. This suggests, first, that the considerableness of damages should not be measured by a money standard — so many dollars lost — so much as by the relative injury suffered by the injured party. A substantial proportion of a harvest — whatever its dollar value or the size of the total harvest — is "considerable" to the injured party, and hence may be to the law. This approach is supported by the structural relationship of Article 654, within the Code. The damage to property with which the Code is concerned at this point is, generally speaking, damage to an individual's interest in goods; hence, it is appropriate to consider that where provisions are concerned with the degree of harm, they refer to the degree of harm done to the particular individual concerned, and not an absolute standard.

An additional, related reason for reaching this conclusion appears if we anticipate our reasoning on Article 488, and hypothesize that there will be cases where the burning of crops or houses is not to be considered arson. Yet, the expectation of most Ethiopians is that such activities will lead to relatively severe punishment. Even though cases such as Case 2 ought preferably to be excluded from the coverage of Article 488, the use of a fire which *could* endanger public safety, even though in a particular case it is not intended to and does not, is a serious matter which deserves serious punishment. One can honour the reasonable expectation of severe punishment by adopting the construction that use of such a fire necessarily involves either the causing or at least the attempting of "considerable damage." Such punishment will then be available. The contrary construction, which could exclude any such punishment, might threaten to bring the judiciary into disrepute.

It remains only to state that there *are* substantial reasons for excluding Case 2 from the coverage of Articles 488, 63 and 655. One may start with the proposition that while Case 2 is a case which would and should be regarded by the legislature and judges as a serious crime, it is still less serious than Cases 3 and 4, in which substantial *public* danger — and the intent to produce such danger — are involved. The difference is sufficiently marked that one would expect a lesser range of punishment to result. Yet, because Case 2 surely comes under Article 654 (putting aside Article 653 for the moment), the choice is not one between applying *either* Article 654 or 488; rather, it is between applying either Article 654 alone, or *both* Article 654 and Article 488 together. The second alternative is objectionable for two reasons: first, because it results in there being no distinction in punishment regarding Cases 2, 3 and 4; second, because it disregards the considerations proposed as the basis for our solution of Case 1, and thereby calls that solution into doubt.

The second objection merits further explanation. The basis for our solution to Case 1 was our determination, principally from the place of Article 488 in the Code's table organization, that the purpose of Article 488 related to the public danger presented by certain kinds of fires. Therefore, the references to "malice" in that article should be understood to refer to an attitude toward such a danger. Since Article 488 simply refers to setting a fire with malice or the intent to cause collective injury, and not to the size of the fire set or the damage it has done, the only way Article 488 could be made to apply to Case 2 would be by undoing the limitations on the word "maliciously" which we felt bound to impose in Case 1. The requirement of consistency prevents us from adopting one meaning of "maliciously" for cases like Case 1 and another for cases such as Case 2.

Articles 655 and 63 refer, not to a state of mind, but to "means endangering the public safety." As it relates to "fire," this phrase could be understood to mean "any fire," "any fire of a certain size," or "any fire endangering public safety." We eliminated the possibility "any fire" in discussing Case 1, because this meaning would not be consonant with the evident purpose of the provisions — to permit or require an aggravated penalty to be imposed where two distinct interests, public safety and property, were prejudiced by the same act. It can now be seen that the same consideration requires elimination of the possible meaning "any fire of a certain size." Not all such fires will have been intended to endanger public safety or will have done so; hence, not all such fires will prejudice the two distinct interests which justify an aggregate penalty. Moreover, as in Case 3, a *small* fire *may* endanger public safety. One can reach the same result in a slightly different fashion, by viewing Articles 655 and 63(2) as essentially auxiliary to Articles 488 and 653-654. It would offend common sense to apply Article 655 to a case in which Article 488 had not been violated. Since we have concluded that Article 488 should not be applied in this case, it follows that Article 655 is not to be applied, either.

E. Case 3

Case 3 is in a sense the obverse of Case 2. For the first time, we have the state of mind required, under our interpretation, for a violation of Article 488. On the other hand, no substantial damage has been done; do any of the articles relating to Damage to Property apply?

The application of Article 488 is clear enough from the facts. As was noted, the words of the article require only that a fire be set in a particular frame of mind; they do not require successful destruction or even, apparently, successful

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

endangering. One may wonder, of course, whether the necessary frame of mind could easily be demonstrated in the absence of either; but the gravamen of the offence is an act undertaken with a particular purpose, and both the act and purpose are present in this case.

The application of Articles 653-654-655 appears more doubtful. It might seem from the wording of Articles 653 and 654 that only successful acts of property destruction could be prosecuted under those articles; Article 655 refers to "particular intent to destroy . . . the property of another," and it might be thought that these words exclude the case where property destruction is merely an accepted consequence of the creation of public danger, and not the primary motive. The consequences of these decisions have been mentioned often enough — what may be a ten-year sentence for violation of Article 488 can and possibly must be extended to up to thirteen or fifteen years if Article 653 or Article 654 applies concurrently through Articles 655 and 63.

Considerations of symmetry might also be found to suggest that Article 488 alone should apply in a case such as Case 3. If each provision of the Special Part is to be deemed to have its own specific and unique function, as we have so often suggested, then there ought to be fairly common cases to which each alone applies. Cases where an offender sets fire to his own property or to wasteland will be too rare, one might think, to constitute the "clear case" for which Article 488 was designed. The distinction must be one of intent: where the intent is to harm the public-at-large alone, only Article 488 should apply; where it is to harm individual property, Articles 653 or 654 should apply; only where both intents are present should both sets of provisions be applicable and the penalty aggravated. One to ten years rigorous imprisonment provides ample enough range for punishment of the facts of cases such as Case 3. The reference to "particular intent" in Article 655 is a further indication of the correctness of this reading.

The answers to this line of argument are also strong, however. To the author, if not to all, they are persuasive. Article 488 does have a specific and unique function — so often repeated — of dealing with intentional threats to public safety made with fire. Articles 653 and 654 also have a specific and unique function — of dealing with intentional damage to individual property. We have already seen that one can fairly easily damage individual property, using fire, without imposing a threat to public safety. But the converse is not true. One can rarely threaten public safety with fire without also destroying private property. Even if this consequence is not the primary purpose of setting the fire, it seems to the author that it will inevitably be an "intended" consequence within the meaning of Article 58. Even without reference to the concept of *dolus eventualis*, Article 58(1) al. 2, one is universally held to have intended whatever is a necessary consequence of an act principally designed for some other criminal purpose; for example, destruction of property by fire if this is necessary to endanger a community by arson.¹⁶ Thus, both intents are present. Since both Article 653 and Article 654 describe intentional offences, one can be prosecuted for attempt under either, even in the case where no actual damage is done.

The remaining difficulty is the reference in Article 655 to a "particular intent" to destroy property. This does seem to suggest that purpose - must be uppermost for

16. On this point, see P. Graven, work cited above at note 1, p. 156.

Article 655 to apply. But consider the consequences of accepting the suggestion: one person intended only to destroy the home of his enemy, but threatened the whole town — Article 655 and, consequently, a long jail term, will apply to him; another person “intended” only to cause public commotion and alarm in order to revenge himself on the community, but accepted the destruction of property as a necessary consequence of his plan — this man, who appears to have contemplated the grosser crime, is to be convicted only under Article 488. The result is unsupportable to common sense. It creates a distinction which is either without a difference, or in which the difference suggests exactly the opposite result. It should not be accepted.

It might have been sensible to provide that when a conviction for arson is obtained, concurrent convictions can be had for damage to property only to the extent that such damage actually occurs — that is, that a concurrent conviction for an *attempt* to damage property could not be obtained. The author does not see, however, how the reference to “particular intent” can be construed to embody such a rule. It follows that, given his construction of Article 654 in Case 2, the accused in Case 3 could be convicted of an attempt at aggravated damage to property, Article 654, concurrently with arson, Article 488. He concedes, however, that the contrary interpretation is a possible one.

If a concurrent conviction is possible in this case, that fact is, to the author, persuasive on the question whether Articles 655–63–192 *require* imposition of a sentence greater than the maximum for arson (ten years) in cases of concurrence, or merely permit it. The former reading, that imposition of a sentence longer than ten years is *required*, might be thought to be a consequence of the statement in Article 192 that “(the court) *shall be bound* to (aggravate the punishment according to Article 189) in cases of aggravation expressly provided by law (Article 63(2)).” The reference to aggravating the punishment could be understood to mean either (1) increasing the punishment above what the judge would have applied for the single offence; or, (2) increasing the penalty above the maximum limit which the judge would have been required to observe in the case of a single offence, but which he is permitted to exceed by Article 189. The interpretation that the sentence *must* exceed the maximum for the more serious offence is a very harsh one. Mandatory minimum sentences always threaten injustice, by preventing the judge from tempering his decisions to the particular facts of the case. Here, the mandatory minimum sentence would be very high indeed. It would be unusual to ascribe the purpose of adopting such a provision to Parliament, when the Code as a whole shows a consistent tendency to free the judge for the exercise of sentencing discretion. Moreover, Article 189, to which Article 192 refers, speaks only of the “penalty *deserved* for the most serious offence” (emphasis supplied), and does not seem to envision any cases in which the maximum penalty possible for the most serious offence is automatically to be imposed. If Case 3 is the occasion for application of concurrent punishments under Article 655, it would seem that many would not think it a case which “deserved” a sentence of more than ten years. The alternative interpretation in no way hinders the judge from imposing a high sentence; it simply permits him to go lower, as the circumstances warrant. Thus, Article 192 should be understood to read that the judge’s obligation is only to impose a sentence higher than he would have imposed for the most serious offence had it been committed alone; it need not be as high as the maximum for that offence, if the case does not call for it.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

F. Case 4.

If the author's interpretation is accepted, this case is no different in legal analysis — although warranting a higher sentence — than Case 3. Those who do not agree with his interpretation of Case 3 will surely agree, in any event, that this case is an appropriate one for concurrent application of the penalties regarding Arson and Aggravated Damage to Property.

IX. ARTICLE 2 OF THE PENAL CODE — A LIMITATION ON INTERPRETATION?¹⁷

Thus far, we have been discussing interpretation without explicitly considering whether there are any legal limitations on the process. There are such limits. They are set by Article 55 of the Revised Constitution of 1955 and Article 2 of the Penal Code. Much of the remainder of this article will be devoted to a discussion of the principle they embody, which is known as the principle of legality. We can start this discussion by using some of the techniques developed earlier in this article, but we will find that they do not take us very far. In dealing with the fundamental doctrines of the General Part, Book I, it is almost always essential to have some understanding of the sources of the doctrine and the other interpretations it has received, in order to obtain a clear understanding of its functions. Since the principle of legality is of central importance to interpretation of criminal law, we will in this one case abandon some of the limitations mentioned at the beginning of this article. Through an examination of its history, development, and present status, we may be better able to understand just what job it is that the principle is to perform, and what modifications or cautions, if any, are therefore necessary regarding the techniques discussed above.

One limitation which does continue to apply is that brought about by the general unavailability of legislative materials. This denies us knowledge of the specific histories of Revised Constitution Article 55 and Penal Code Article 2. It also means that we have no opportunity to discuss certain questions about the use of legislative materials in the interpretation of penal statutes — for example, whether they may be used to correct an "obvious mistake" in the official version of a statute, consistently with the principle of legality. Discussion of those questions has involved European jurists in heated debate. Our discussion would be much more complex if they were here; the problem is one which would have to be resolved in Ethiopia should legislative materials ever be published.

A. A First View of the Principle of Legality

Revised Constitution of Ethiopia (1955)

Chapter III: Rights and Duties of the People, Article 55

"No one shall be punished for any offence which has not been declared by law to be punishable before the commission of such offence, or shall suffer any

17. Works extensively treating the principle of legality:
Ancel, "L'Analogie en droit pénal," *Revue Internationale du droit pénal*, 1955, p. 277.
Glaser, work cited above at note 6.
J. Graven, "Les principes de la légalité . . .," cited above at note 1.
J. Hall, *General Principles of Criminal Law* (2d ed., Bobbs-Merrill, Indianapolis, 1960), Ch. 2.
Mahsoub, work cited above at note 1.
Thornstedt, work cited above at note 6.
G. Williams, *Criminal Law, The General Part*, (Stevens, London, 1961), Ch. 12.
Exposé de motifs, collection cited above at note 1.

punishment greater than that which was provided by the law in force at the time of the commission of the offence."

Penal Code of Ethiopia (1957)

Part I: GENERAL PART

Book I: Offences and the Offender

Title I: Criminal Law and its Scope

Chapter I: Scope of the Law

"Article 1 — Object and Purpose.

The purpose of criminal law is to ensure order, peace and the security of the State and its inhabitants for the public good.

It aims at the prevention of offences by giving due notice of the offences and penalties prescribed by law and should this be ineffective by providing for the punishment and reform of offenders and measures to prevent the commission of further offences."

"Article 2 — Principle of Legality.

(1) Criminal law specifies the various offences which are liable to punishment and the penalties and measures applicable to offenders.

The court may not treat as a breach of the law and punish any act or omission which is not prohibited by law. It may not impose penalties or measures other than those prescribed by law.

The Court may not create offences by analogy.

(2) Nothing in this Article shall prevent interpretation of the law.

In cases of doubt the court shall interpret the law according to its spirit, in accordance with the meaning intended by the legislature so as to achieve the purpose it has in view.

(3) Nobody shall be punished twice for the same act."

One could justifiably infer a number of helpful propositions from the language and context of the above provisions.

Taking Article 55 of the Revised Constitution of 1955 first: This provision appears in that part of the Constitution which deals with the rights and duties of the citizen. Its language does not relate to a duty, something which a citizen is legally required to do. Quite clearly, rather, it is meant to describe some right of the citizen, something in which he is to be protected. Since the requirement stated can only be satisfied by government action, one would infer that he is to be protected against government action of some kind. Presumably it was concluded that the action could be unfair to him or endanger him in some way. The particular government action prohibited is that of convicting a person and/or punishing him for a crime without statutory authority. Then, it must have been considered that convicting or imprisoning a person for crime without statutory authority was unfair, or that the power to do so was dangerous. It is unlikely that this judgment was one made from the perspective of purely criminal policy. "Citizens' rights" and constitutions both relate to politics and political concepts, that is, to the rules and structure of government generally. The principle announced is one of constitutional, not criminal, law. We may suppose its purpose to be political, even though its particular effects will be felt in the administration of criminal law.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

The second and third sentences of Article 2(1) of the Penal Code seem to contain the same instruction as Article 55 of the Revised Constitution. Since the Penal Code was adopted after the constitutional provision came into force, it is appropriate to believe that these sentences refer to the same principle. At least, they should be interpreted to conform with the constitutional principle, since the constitutional rule is a superior one. But Article 2 goes further than the Constitution in that it appears to explain what the legislature considered to be conviction or punishment in the absence of statutory authority. It says that the court "may not impose penalties or measures other than those prescribed by law" and "may not create offences by analogy," but that the court is not forbidden to engage in "interpretation of the law," and that interpretation of the law is to be "according to its spirit, in accordance with the meaning intended by the legislature so as to achieve the purpose it has in view." While these phrases have no single necessary meaning, they appear to be attempts to define the limits of the "authority" conferred by any particular statute. Interpretation of the statute, in accordance with its spirit, intended meaning and purpose, is within these limits; judicial creation of offences "by analogy" is not.

One possible purpose for Article 55 of the Revised Constitution and Penal Code Article 2 which thus emerges is subordination of the judiciary to the legislature in formulating Ethiopian society's rules of conduct. The judiciary is not to create offences. It is to observe the spirit, intended meaning, and purpose with which the legislature has endowed a statute. This subordination must be considered as politically important, for the protection of citizens' rights. Since one can observe from the overall structure of the Constitution of 1955 that legislative authority is principally confined to Parliament acting together with the Emperor and that the courts are principally restricted to the adjudication of cases under the law, it is also possible to state that the courts are generally subordinated to legislative authority. This general subordination is also a matter of political structure, reflecting decisions about the type of jobs various institutions of government are best fit to do: the legislative institutions, to make general rules; the judicial institutions, to decide particular disputes in accordance with these rules. Since a special rule for subordination of the judiciary appears in the case of criminal law, it must have been considered that this division of authority was particularly important here.

What is it about criminal law which makes division of authority between legislatures and courts particularly important? Article 1 of the Penal Code appears to supply at least a partial answer to this question. It states, "(Criminal law) aims at the prevention of offences by giving due notice of the offences and penalties prescribed by law and should this be ineffective by providing for the punishment and reform of offenders and measures to prevent the commission of further offences." This states a particular theory of criminal law — that prevention of offences is the primary role, and punishment and reform in case of failure only secondary. In order to prevent offences, one must make it known in advance what constitutes an offence, and what the punishment for each offence will be. Courts, deciding particular cases after particular events have already occurred, could not expect to do an efficient job of prevention in advance. This job requires a concise and systematic body of written rules, uniformly available and applicable throughout the Empire — namely, a code. The special emphasis of criminal law on prevention, indicated by Article 1, is one reason for putting a special emphasis on the subordination of courts to legislatures in the area of criminal law.

A second rationale for requiring legislative definition of crimes and punishments is to safeguard the citizen against arbitrariness by the government as a whole and,

in particular, by its judges. When the government is required to announce in advance what are the rules of conduct, it is not possible to condemn after the fact what seemed to be innocent behaviour at the time; judges are not free to follow their whims or personal dislikes, as they might be if they were permitted to define the offences of which they convicted accused persons. The protection afforded by a requirement of prior notice is especially important in the case of criminal law, because of the special impact which a criminal case has on the citizen. In a civil suit, one citizen is most likely to be engaged in legal conflict with another citizen. The government participates chiefly as a referee; it does not directly threaten his liberty. In a criminal suit, however, the individual is most often pitted against the government, and the issue is always whether the government may deprive him of his life, liberty, or property on account of some act he is alleged to have done. May one not infer the judgment that to deprive an individual of life, liberty, or property for an act without first warning him that this act will be so treated, is unfair in itself, and involves the risk of further unfairness through judicial arbitrariness at trial? An eminent English scholar of criminal law has written:

“That there must be no crime or punishment except in accordance with fixed, predetermined law — this has been regarded by most thinkers as a self-evident principle of justice ever since the French Revolution. The citizen must be able to ascertain beforehand how he stands with regard to the criminal law; otherwise to punish him for a breach of that law is purposeless cruelty. Punishment in all its forms is a loss of rights or advantages consequent on a breach of law. When it loses this quality it degenerates into an arbitrary act of violence that can produce nothing but bad social effects.”¹⁸

It could easily be inferred that the author of the Ethiopian Constitution has reached the same judgment.

If “prior notice” is important both for effectuation of the criminal law and for protection of the citizen against unfairness by his government, then it is possible to suggest tentative meanings for the “interpretation” which is permitted and the “(creation) of offences by analogy” which is forbidden by Article 2. When a criminal statute provides a warning that a certain act is considered criminal and may be visited with a certain punishment, then that statute may be applied to punish that act in that way. When no statute provides a warning, either by direct statement or by wording which the reader would think might apply, then the court may not punish that act. “(Creation of) offences by analogy” would then be the finding of an offence where a person, reading the statutes, would think none existed. The right to interpret is the right to give a statute any meaning which the reader would think it reasonably might have, even if this is not the most obvious meaning, as long as the meaning given is in accordance with legislative purpose and spirit and in this sense is what the court believes to have been the intended meaning.

It is not hard to see that this “interpretation” is very much the same as the process discussed at length above. Article 2 thus appears to have the effect of reinforcing some of the self-imposed limits of the previous discussion: that interpretation should respect the limits set by the possible meanings of statutory words;

18. Williams, work cited above at note 17, pp. 575-76.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

that interpretation should respect the limits set by ascertainable statutory purposes; that purposes are to be ascertained from the words, context and formal structure of the Code, as illumined by an understanding of modern Ethiopian values. It is now time for a more detailed examination of Article 2, against the background of its historical development abroad.

B. A Brief History of the Principle of Legality

1. Origins¹⁹

The principle that there should be neither crime nor punishment except in accordance with written law first became prominent at the time of the French Revolution, towards the end of the eighteenth century. A statement of the principle was included in the French Declaration of the Rights of Man. Then, as in Ethiopia today, the principle was viewed as one of political rights, as a protection of the citizen against his government, more than as a rule of criminal policy only. Under the *ancien régime*, the pre-Revolution government of France, judges were closely tied to the king or feudal lords, and were thought to exercise an arbitrary power to define crimes and punishments in a way which benefited the political power of the ruler. That is, the king and the nobility were able to oppress their enemies and use the criminal law as an instrument of politics through the capacity of their judges to invent crimes and punishments as the need arose. The judges had a tool for repression and arbitrariness which, apparently, they were willing to use. The principle of legality was a specific reaction against this repressive device, intended to end its use by requiring the government to announce in advance the rules of conduct it would enforce by criminal law.

As in Ethiopia today, the principle also reflected a general view of the proper distribution of powers within government. The same political philosophers who gave voice to the specific demand that judges should be denied the power to create crimes at will also developed the general theory known today as "separation of powers." For protection of the citizen and efficiency in government, they insisted that the roles of judiciary, legislature, and executive be carefully distinguished, and that the bodies responsible for each of these functions be made independent of the others. Thus, while a specific statement of principle was made in the case of criminal law that courts could act only on the basis of statutory authority, in fact this principle was believed to apply and was generally acted on in other areas as well. Courts were to be courts (deciders) not legislatures (rule-makers) whether the matter before them was civil or criminal. Civil codes as well as criminal codes were adopted, and it was generally accepted that court decisions required the authority of the civil code as much as that of the criminal code. In their opinions, courts expressed unwillingness to depart from or even extend any statutory text. They insisted that they could act and were acting only as the "mouth that speaks the law."

At the same time there developed a view of criminal policy, apparently independent of political considerations, which tended to reinforce the legality notion.

19. Glaser, work cited above at note 6, p. 899 ff.
J. Graven, "Les principes de la légalité . . ." cited above at note 1, p. 383 ff.
Hall, work cited above at note 17, p. 30 ff.
Mahsoub, work cited above at note 1, historical introduction and p. 50 ff.
Thornstedt, work cited above at note 6, p. 213 ff.

This view, reflected to some degree in Article 1 of the Ethiopian Penal Code, identified the prevention of offences as the first goal of criminal law. It assumed that men were rational, and could be induced to obey the law by a threat of sufficient penalty for disobeying it. If a potential criminal was clearly warned what acts would violate the law, and what penalty would be imposed for violation, it was believed that he could and would calculate whether he could expect to achieve a net gain of pleasure over the pain of punishment for his act. If penalties were properly set, it was thought that he would always calculate that he could not expect to gain; therefore, he would be dissuaded even from attempting the crime. Of course, it is essential for such a theory that crimes be defined and penalties set in advance of the potential criminal's decision to act. Only then can the criminal *know* that he will not profit. If one leaves definition of the crime and its penalty until after the event, one has only the general terror of arbitrariness — a terror felt by the good citizen as well as the potentially bad — and not the precise warning that will leave the former unperturbed and dissuade the latter.

There was also a general body of belief that the task of complete and effective codification could be accomplished. These doctrines had their inception before the massive impact of industrial change and the urban society it brought about in Europe. Change was still relatively slow, and social structures and standards were relatively simple. It still seemed possible to draft codes, civil and criminal, to order human existence in a comprehensive way. Because common values were shared, or at least thought to be shared, throughout a particular society, it was thought that a small body of carefully drafted rules could completely express the conditions of social existence. In the particular case of the criminal law, there was an assumption that the moral values underlying its prohibitions would be shared by all; in a stable and relatively simple society, few "crimes" needed definition; and careful use of language, it was believed, could succeed in making each case clear.

In the legal system as a whole, then, there was considerable emphasis on the division of authority between legislature and court. The legislature was only to make rules; the court was only to apply them. As a result, the early codes, both civil and criminal, were looked upon as the only source of law, which judges were bound to respect; there must be the authority of a written rule for *any* decision. This attitude was emphasized for criminal law by the principle of legality, which sought to protect the citizen from arbitrary or repressive action by the courts in matters affecting his liberty, and by a view of criminal policy which stressed the need to deter potential criminals by the threat of definite punishment. The result was a system which today appears overly rigid and naive. Crimes were defined in very careful and precise detail. Penalty provisions specified a fixed penalty for each crime which was invariably to be imposed, rather than a range from which the judge might choose according to the facts of the case. When the necessity for interpretation was recognized at all, which was rarely, interpretation was carried out in accordance with strict logical rules. Not the least important of these rules was one requiring that any doubt regarding interpretation was to be resolved in favour of the accused. The judge was, indeed, "only the mouth that speaks the law."

2. Growth of the doctrine ²⁰

The seeds of destruction of this rigidly legalistic view of codes in general, and the criminal code in particular, could be found in the French Civil Code itself. Portalis, one of the drafters of that code, had stressed his view that legislatures

20. Regarding the development of civil law interpretation:
 Ekelöf, work cited above at note 8.
 Franklin, "M. Geny and Juristic Ideals and Method in the United States," *Recueil d'études sur les sources du droit en l'honneur de Geny*, Vol. II, p. 30.
 Geny, work cited above at note 20.
 Schmidt, work cited above at note 7.
 Sereni, work cited above at note 9.
 Stone, work cited above at note 3, p. 212 ff.
 Because so many works were consulted in connection with the development of penal law interpretation, an effort is made below to characterize the exact contribution made by each:
 M. Ancel, "Creation des infractions par le juge," *Bull. Société Legis. Comp.*, 1931, p. 91 (shows that in 1931, role of European judges in interpreting penal statutes was much more active than traditional view of legality principle suggested).
 Ancel, work cited above at note 17 (a contemporary review of the doctrine in Europe; shows general relaxation of restrictions on penal law interpretation, and that the policy basis of the doctrine today is entirely political).
 M. Ancel, *Social Defence* (Routledge & Kegan Paul, London, 1965) pp. 115-16, 133-34 (in the context of a general discussion of modern European views of penal policy, indicates that "legality" is to be retained because of its political importance — protection of the individual against government — rather than for any reasons of strictly criminal policy).
 Andenaes, work cited above at note 1, p. 105 ff. (contemporary Scandinavian view of legality, emphasizing the need for sufficient warning to the citizen).
 J. Andenaes, "The General Preventive Effects of Punishment," *U. Pa. L. Rev.*, Vol. 114(1966), p. 949 (discusses the present vitality of deterrence notions in criminal policy).
 Dalloz, *Encyclopédie Juridique, Droit Criminel* (Paris, 1953), "Droit Criminel," ss. 13-22, and "Infraction," ss. 2-22 (current French jurisprudence on permissible breadth of penal law interpretation).
 Declerq, "L'analogie en droit pénal," *Revue de droit international et de droit comparé*, Special Issue, 1954, p. 294 (brief review of the current Belgian position).
 Gegout, "L'interprétation littérale des lois pénales," *Recueil d'études sur les sources du droit en l'honneur de Geny*, Vol. III, p. 305 (contrasts neutrality of judge in civil case with role in criminal cases; finds correspondingly less freedom of interpretation; but still, considerable scope for Geny's techniques).
 Giaser, work cited above at note 6 (demonstrates basis of rule in political rather than criminal policy, legislative trends away from the precision of expression inherent in "legality," and permissibility of fairly wide judicial latitude in interpretation of penal laws).
 J. Graven, work cited above at note 8 (an extensive review of current Swiss doctrine, showing its flexible approach).
 J. Graven, "Les principes de la légalité..." cited above at note 1 (showing how attitudes toward interpretation have changed, so that a limited use of analogy and flexible statutes are now acceptable).
 P. Graven, work cited above at note 1, pp. 9-12 (brief review of the Ethiopian provision in light of contemporary Swiss views).
 Hall, work cited above at note 17, p. 27 ff. (a skeptical approach, viewing the principle as a means of limiting the generality of legislative and judicial expression).
 Legal, work cited above at note 1 (shows political theory sources of legality; admits necessity of flexible interpretation; but compares legislative attitudes in civil law, where intention is to be comprehensive and government is "neutral" to the parties, with the exceptional nature of penal law).
 Legros, work cited above at note 1 (argues against any distinction between penal and civil law interpretation; "free scientific research" for their current sense, within objective limits, should be the rule for each).
 Mahsoub, work cited above at note 1 (extensive review of history and development; among the matters discussed: p. 34 ff., speedy growth of legislative and judicial flexibility in penal aspects of criminal law; p. 54 ff., modern methods of penal interpretation; p. 57 ff.,

could not foresee or answer all questions.²¹ Accordingly, he called upon judges to recognize that there would be unprovided cases and to deal with them in the spirit of the code. Judges must decide a case which comes before them, whether or not the legislature has provided for it. It was more honest and necessary, in his view, to recognize the cases that were not provided for and deal with them as such, rather than pretend that they came within the explicit provisions of the code. But judges of the time apparently could not see how this innovating or rule-making role could be reconciled with the doctrine of separation of powers which, they were taught, set the limits to their proper function. Accordingly, they turned their faces from this advice, and set for themselves the task of finding direct legal authority for each decision in the code.

Toward the end of the nineteenth century, a number of French scholars, notably Geny,²² provoked a swift and successful revolution against this very legalistic approach. They pointed out what we discussed at some length much earlier in this article — that judges inevitably “make law.” This was so, they said, both because language is inevitably imprecise, so that in choosing a meaning the judge affects the content of a rule, and because the legislature, being human, can neither foretell the problems which future developments may bring, nor take account of all the concrete cases which might arise even under present circumstances. It was more realistic, they argued, to consider that the legislature had in effect delegated authority to handle these unforeseen issues to the courts, than to pretend that the legislature had definitively answered questions which in fact had never occurred to it. They still considered courts to be subordinate to the legislature in rule-making: a court could not refuse to adopt the legislative solution to a problem when that solution existed, and should not decide cases against ascertainable legislative purpose. But when the answer was not expressly provided for, they argued that it was the court’s express function to “make law” for that case.

These scholars evolved their own body of interpretive doctrine to reflect their views. This technique, known as “free scientific research,” reflects the continued theoretical subordination of courts to legislatures by its high degree of emphasis on

traditional methods of interpretation; p. 60 ff., teleological (goal oriented) interpretation; p. 64 ff., the current Swiss position; p. 75 ff., a discussion of “creation of offences by analogy,” including the German, Soviet, and Danish experience).

Mannheim, *Criminal Justice and Social Reconstruction*, (K. Paul, London, 1946),

p. 204 ff. (takes position that in a modern world, more flexible rules are a necessity, as society becomes more complex and social obligations rather than individual rights predominate).

Marchal & Jasper, *Droit Criminel* (Brussels, 1965) ss. 4-11 (current Belgian jurisprudence on legality and the permissible breadth of statutory interpretation).

Schwartz & Orleans, “On Legal Sanctions,” *U. Chi. L. Rev.*, Vol. 34(1966), (sociological research into the deterrent effect of sanctions, as compared to other modes of obtaining compliance with law).

Thornstedt, work cited above at note 6 (shows how criminal policy aspect of legality — deterrence — has reduced in importance; flexible legislative drafting negates the remaining, political considerations; argues for relatively narrow scope of interpretation, conceding that this is not the modern view).

Williams, work cited above at note 17 (political basis of legality implies legislature must work for certainty in drafting; but the principle does not require strict construction so long as judge stays within permissible meaning of the provision).

21. Quoted, *inter alia*, in Sereni, work cited above at note 9, p. 62.

22. Work cited above at note 8.

considerations of legislative policy and purpose. Courts are to use existing legislation, and other materials where relevant and available, to infer the legislative purposes or goals in dealing with problems similar to the one presented to the court. They are then to decide the case by considering whether, in light of the existing practical consequences, the legislature would have been likely to have extended one or another purpose to that case, had it considered the issue. The technique was not one to be used only to decide cases where the meaning of statutory language was unclear. It could also be used to extend a legislative solution to a case which the statutory words did not cover, by "analogy," where there was a congruence of purposes and the result of the decision would be practical and just in view of present-day realities and the overall legislative scheme.

It can be observed that this system of "free scientific research" is in many respects similar to the methods of interpretation described in the previous sections of this article. But the scholars who proposed it assumed — indeed stated — that it would be inapplicable in the area of criminal law. Civil codes contain explicit instructions for judges that they may not refuse to decide a case on the ground that it is not provided for in the code.²³ This is tantamount to an express requirement that they make law when they cannot "find" it ready-made. Criminal codes contain another instruction: the principle of legality, that a judge can neither convict nor punish another without statutory authority. Here is an instruction that if the case is not provided for in the code, it must be decided in favour of the accused. There is a special subordination of court to legislature in criminal cases, motivated by the special political considerations already discussed. In a civil case, the court is likely to be deciding between private litigants; plaintiff and defendant each must either win or lose; no principle of justice or citizens' rights seems to command that the plaintiff must always lose in cases the legislature has not been foresighted enough to provide for. In a criminal case, the court will be deciding a claim of the government against the life, liberty, or property of the accused. The principle of legality embodies the view that it is unjust to deprive the accused of these rights in the case which has not been provided for.

It did not take long, however, for scholars of criminal law to note that this differentiation between civil and criminal code interpretation concealed an important question: What is the unprovided case? The language used in the writing of criminal law statutes is no more precise than the language used to write civil law statutes, although the latter may tend to use more abstractions. Legislatures passing criminal laws are neither less fallible nor better able to foresee the future than legislatures passing civil laws. Was it necessary or wise still to choose the construction of penal statutes most favourable to the accused? If this was not *always* required, then within what limits was the court free to find that a case *had* been decided by the legislature, and that therefore penal sanctions could be applied?

The historical climate provided many impulses toward recognition of a broader scope of discretion for judges in the interpretation of criminal law. One, of course, was that already mentioned: the realization that, for a variety of reasons, judges

23. The Ethiopian Civil Code contains no such article, although a similar legislative attitude could be inferred. The contrast made in the text is best brought out in: Gegout, work cited above at note 20.
Legal, work cited above at note 1.
Stone, work cited above at note 3, p. 212 ff.

inevitably have a hand in the making of law. A second was the consequent recasting of the "separation of powers" doctrine in civil cases to include the notion of legislative delegation to the judiciary of authority to decide the unprovided case. A third influence was a slackening of the fervor with which the principle of legality was viewed as protection of the citizen from abuse by government. Finally, there were striking changes in criminal policy and the "style" of criminal statutes which made precise warning of specific punishments seem less important to the battle against crime.

The principle of legality came to appear somewhat less important as a safeguard to the citizen as it succeeded in regularizing the courts and, at the same time, the legislature began to seem the more likely source of oppression through its hegemony of the rulemaking function and the explosion of statutes consequent upon the Industrial Revolution. Courts came to be looked upon as the protectors of the citizen rather than his potential oppressors, and while this may have been due in large measure to rules such as the principle of legality it nonetheless resulted in a lessened emphasis on the need for the rule. This lessened emphasis also resulted from a realization that the political or constitutional aspects of the rule in protecting the citizen from arbitrariness are of limited importance so far as ordinary crimes, such as murder, rape and theft are concerned. Prosecutions for such acts, whether rigidly defined by written law or not, are unlikely to have political overtones, and will be expected whether or not the law provides expressly for them. In the area of political crimes, legality may have its effect; simple publication of repressive laws may lead citizens into better knowledge of them and, accordingly, may lead them to bring pressure against the regime which has adopted them. Even here, however, it has come to be recognized that it is the character of the men who govern, as much as any restrictions on what they may do, which safeguards the citizen's liberty. The doctrine is readily and effectively circumvented, in any but a technical sense, in a number of ways: proliferation of statutes to such an extent that no citizen can expect to know his rights or be aware of what his government is doing; enactment of statutes embodying sweeping and vague language which leaves courts free to do more or less as they please; and labelling various political measures, such as "preventive detention" laws, as not "penal" in character.²⁴ Finally, the relation between respect for the principle by a government and political justice in that government has been shown to be, at best, imperfect. Of the two fascist powers, Nazi Germany abandoned legality while Mussolini's Italy retained it; on the other hand, one has the example of a politically "just" state such as Denmark, which permits its judges to create offences "by analogy" in criminal cases where statutory policy appears to justify such a step.

The criminal theory of the early nineteenth century viewed the criminal as a rational man, measuring pains and pleasures and therefore to be influenced by a

24. Article 77 of the Ethiopian Penal Code seems to be a good example of this last kind of provision. Although someone who mistakenly believes he is violating the Penal Code (when there is no provision making his conduct illegal) is not a criminal and can not be punished, Article 77 states that he can be required to give a security for his future good behaviour — at pain of imprisonment if he refuses or forfeiture if he later breaks his bond — and can be required to give up any "dangerous objects" in his possession. These are "measures," not "punishments," and so do not formally violate the requirements of Article 2. But it should be clear that the liberty and property of the person involved are being interfered with in a manner not usual with citizens, and rather like the processes of the criminal law.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

statute which described what was forbidden and imposed a penalty in excess of any reward to be obtained from the crime. Theorists today take a different view. The predominance of warning in criminal theory has been undercut, first of all, by a proliferation of criminal statutes so vast that no citizen could be expected to have notice of them. Thus, the first assumption, that the potential criminal could obtain the information he needed for calculation of his pains and pleasures, is no longer valid. The ordinary man can obtain such information today only with great difficulty, and even then at substantial peril of its being incomplete, or of misreading what he finds. Second, there are those who take issue with the proposition that a warning must be exact to have effect. Precise definition of crimes, they argue, may simply lead criminals to seek a way to evade the definition while accomplishing what is substantially the same objectionable result. General wording will also have a warning effect, as long as the putative criminal can reasonably understand from it that his conduct is likely to come within the words used. Indeed, the effect may be greater if it induces him to avoid what is forbidden by a wide margin, rather than to calculate what is forbidden and then tread the verge.

The major change which has occurred in criminal theory, however, is even more sweeping: it has been the rejection of the assumption that the ordinary criminal is a rational, calculating man, and that his crime creates a calculable "debt" which must be repaid. Increasingly, one finds the criminal viewed as a weak or abnormal person, subject to greater or lesser degree to influences from his environment which warp his ability to make rational judgments, or appreciate or conform to social norms. Rather than calculate what may happen to him in the future, he is more likely to respond to the pressure of his past and present, to genetic or environmental defects and to wants, their product, which "normal" society may not share. Correspondingly, there is a growing focus on the "dangerousness" of the particular criminal, rather than the repugnancy of his acts, as the appropriate basis for deciding how he is to be dealt with. That is, one no longer is concerned with the question how much punishment must be inflicted to redress the abstract concept, rape; rather, one asks, how shall we deal with *this* man who committed *this* rape. And in answering this last question, the inquiry again is recast. It is not "How much punishment does he deserve?" but, "How can he be re-educated to observe social values in the future?" or, if that be impossible, "How can he be prevented from violating them again?"

The effect of this last change is particularly observable in provisions regarding penalty. Instead of imposing a fixed penalty for a particular offence, as was initially contemplated, legislation soon began to define ranges of penalty which might be imposed, depending on the facts of the case. The provision of Article 524 allowing the judge to impose any sentence from five to twenty years rigorous imprisonment is a good example of such a provision; the rules regarding extenuation and aggravation of punishments may be similarly explained. The criteria by which judges were instructed to make decisions in imposing sentences came to be phrased in terms of the criminal and his "dangerousness" or prospects for reform. (The corresponding provision in the Ethiopian Penal Code is Article 86.) Special dispositions were provided for special classes of criminals as to whom the legislature concluded there were greater or lesser chances of rehabilitation as useful members of society. Thus, on the one hand, the dispositions regarding juveniles, the possibility of suspension of sentence, and a preference for medical treatment over prison treatment for those whose acts were explained in part by mental defect or disease; on the other hand, internment, and severe aggravation of punishment for the recidivist. All

in all, the judge is given a very wide discretion on the question of disposition. The principle of legality has been reduced to the proposition that any measure imposed by the judge must be one which has been authorized by the legislature. This no longer reflects any uniquely *penal* policy; it is, rather, only a weak statement of the political policy that, to protect the citizen, the authority of the judge to act in any penal matter must be drawn from a legislative enactment.

Insofar as substantive criminal law is concerned, however, the notion of deterrence—and thus, the need for notice—has not yet been abandoned by the majority of theorists. First, while the theory of dangerousness may help to explain why some commit crimes despite the law, it does not prove that others would lead lives free of crime regardless of the law. While we can observe that some are not deterred, we have no proof that none are. Second, there are reasons for insisting that the proponents of this new theory demonstrate that it can be applied with precision and certainty. The concept of “dangerousness” seems so broad and malleable that one must have substantial fears for the liberty of the citizen if he can be confined or compelled to undergo treatment on the basis that he is “dangerous.” The administration of such a concept would inevitably depend to a tremendous degree on the character and aims of its administrators; it could easily be put to political or personal uses. The demonstration that these dangers can be avoided has not been made. Finally, one of the assumptions of the “dangerousness” theory seems to be that “punishment” as opposed to rehabilitative “treatment” is no longer to be considered a valid purpose of criminal law. It is extremely doubtful whether society could or should give up entirely the notion that a disposition in a criminal case helps to retribute or repay for the harm which has been done. The theory of deterrence, on the other hand, carries with it the notion that at least some of those who are not deterred are responsible for their acts and may be punished for them.

Most jurists continue to opt, then, for a system of “crimes” in which the citizen is given warning that certain acts will lead to imposition of a stated range of penalties. But the effect of the considerations discussed above has been to modify their view of how precise a warning must be given. First, there is somewhat less insistence on precision in the formulation of statutes than there was in the past: the statutes must be definite enough to make the citizen aware that his conduct is of questionable legality, but they may also be general enough to permit judges to adjust them to changing circumstances in accordance with their purpose. Second, it is no longer necessary, if it ever was, to require interpretation of criminal statutes invariably to be favourable to the accused in cases of doubt. In place of this rule, the rule of Article 2 has been generally accepted. “Interpretation” of the law is permissible, but “(creation of) offences by analogy” is not.

3. The limitations on interpretation, as presently understood²⁵

The distinction between “interpretation” and “(creation of) offences by analogy” has been formulated, generally speaking, in one of two ways. The earlier formulation characterized “interpretation” as the application of a statute to a situation to which, it is found, the legislature meant the statute to apply; and “analogy” as the application of a statute to a situation to which, it is found, the legislature

25. Works cited in note 20, above.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

did not foresee the statute would apply, but to which the policies of the statute do apply. The second formulation characterizes as "interpretation" any application of the statute which can be brought within the meaning of the words used in the statute (as illuminated by context, purpose, etc.); and as "analogy" any other application of the statute, for example one based on the conclusion that its purposes apply although its words do not.

It can be seen that these two formulations differ in the criteria they refer to. The first relies on a judicially derived catalogue of the cases a provision was "intended" to cover, that is on its purposes. It is interpretation, not analogy, to apply the statute to those cases whether or not the words of the statute have a meaning which could include them. On the other hand, it is analogy to apply the statute to a case within the meaning of its words, but which was not or could not have been foreseen by the legislature. For example, statutes passed before the invention of the automobile often used the word "vehicle," to refer to wagons and the like. Under the first formulation, an automobile would come under such statutes only by "analogy," since the legislature could not have foreseen that such a thing as an automobile might come into existence.

The second formulation, on the other hand, uses words rather than purposes as the criterion. If the words of a statute can apply to a fact situation, it is "interpretation," not "analogy," to apply the statute to those facts, even if the legislature did not or could not foresee those particular facts. In the case given, an automobile could come under old statutes referring to "vehicle" by interpretation, if "automobile" was within the accepted meaning of "vehicle." Of course, this interpretation would not be *required*.

To the author, the second formulation seems preferable. The "interpretation"- "analogy" distinction is important because of its relationship to the principle of legality. The principle of legality, we have seen, rests on political and criminal policies stressing the importance of prior notice by government of the criminal law. To be meaningful, the distinction should reflect these policies. That is, it should have some relationship to the giving of notice, and the concomitant prevention of large-scale judicial innovation. By relying on the possible meaning of statutory words as its criterion, the second formulation would permit application of a statute where warning had been given, and forbid it where it had not. This does not mean a judge *should* apply a statute to every case its words might reach: the decision to apply or not within word boundaries rests on considerations of purpose, rationality and consistency, discussed at such length above. But by enforcing word boundaries as the outer limit of interpretation, one ensures that the functions of the principle of legality have been respected. The first formulation permits no such assurance. Perhaps for this reason, the second formulation is finding increasing favour.

The limitations imposed even by this formulation are less than might at first appear. First, it is necessary to distinguish between the creation of offences "by analogy" and other uses of analogy in the criminal law. Only the former is forbidden by the principle of legality. To the extent the principle of legality requires more caution in applying criminal law than is ordinarily observed in applying other types of law, such as the Civil Code, it does so, as we have seen, to protect the accused. If an application of the Code will work to the advantage of the accused—as, for example, if the accused wishes to argue by analogy that some situation not mentioned in Article 79 should nonetheless be considered a mitigating circumstance in his case—it can be made, if justified, without regard to the principle of legality.

In this case, warning to the accused and protection of him from arbitrary or repressive government action are not at stake. An offence is not being created. The provision may be interpreted as freely as any other provision of law, without any special limitation imposed because it is concerned with criminal law.

Second, one must distinguish between the formal reasoning process called "analogy" and the prohibition of Article 2 against the "(creation of) offences by analogy." The formal process called "analogy" is a process of reasoning from like to like. As scholars have noted, it is probably the central pillar of legal reasoning, and reflects fundamental democratic values. A prominent situation in which the Penal Code actually *requires* reasoning by analogy can be found in those statutes which list circumstances and then close with a phrase such as "or any similar circumstances" or "or any other object." Article 488, already discussed, is one such provision, since it refers to "buildings or structures of any kind, crops or agricultural products, forests, timber or any other object." It was suggested that the italicized phrase should be interpreted to mean only objects *like* those specifically described, in order to avoid application of the article to such cases as the burning of a book. The process by which one would choose what objects are like those described is the process of "analogy"—a process of deriving relevant general characteristics and then using them as a criterion for application. This formal reasoning process is not forbidden; here indeed the statute gives warning that it will be used. What is forbidden is the "(creation of) offences by analogy"; we now see that this does not mean using the process of analogy, as such, but using the process to find that an offence has been committed under a statute, although the citizen would not reasonably have expected this decision from reading the statute's words.

As presently understood, the principle goes no farther than this. It does not require that a particular punishment be specified for each crime; only that available punishments and the conditions for their availability be established. It does not require a narrow or artificial method of interpretation; only that in defining offences the limitations of the language used by the legislature, as well as its purposes, be respected. If it is understood that the principle today as at its birth reflects, principally political policy, not criminal policy, these limitations on its scope should be readily perceived. So far as the "war against crime" is concerned, courts should be and are free to interpret legislative directives as fully as language and purpose *together* suggest. It is only where the scope of the authority delegated or of the interpretation sought has negative implications for the structure of government or the political life of the citizen that caution is called for.

C. Application of the Principle in Ethiopia²⁶

The principle of legality was first introduced into Ethiopian law in the Revised Constitution of 1955. The Constitution of 1931 had already made clear, however, that the principal legislative authority lay with the Emperor and His Parliament. While the Penal Code of 1930 included a provision to the effect that cases not provided for under the Code should be decided by analogy, it also controlled the use of this technique by restricting it to the Supreme Imperial Court. If it is

26. J. Graven, work cited above at note 2.
 P. Graven, work cited above at note 1, pp. 9-12.
 Exposé de motifs, collection cited above at note 1.
 Ethiopian Penal Code of 1930, Arts. 11-12.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

reasonable to suppose that this court had ready access to the views of the principal legislative force under that constitution, His Imperial Majesty, one might surmise that even here the division of authority between legislature and court was in the main respected; the Supreme Imperial Court would not have acted on such a question without first seeking the legislature's views. Regardless of this, the provision of the 1930 Code appears designed as a smooth transition from the era of the Fetha Negast, when many cases were decided through extrapolation of principles more than interpretation of fixed rules, to a future state of "legality." Indeed, the 1930 Code as a whole provides such a transition. While it is not nearly so detailed or precise as most European codes, it acquainted Ethiopian lawyers with the code form and provided them with an initial basis for code reasoning.

As further explained by the Penal Code of 1957, Article 2, the principle of legality adopted in Ethiopia appears to have been the principle as it is presently understood, rather than the principle as it might have been in the early nineteenth century. Thus, Article 2 is at pains to distinguish between interpretation, which is permitted, and creation of offences by analogy, which is not. "Interpretation" is to be in accordance with the "spirit" and "purpose" of the legislation, in accordance with the "meaning intended by the legislature." That is to say, one may legitimately give the words of a provision any meaning they will bear, if that meaning will tend to effectuate the apparent purpose of Parliament in enacting the particular provision in issue. While the Code does not define "(creation of) offences by analogy," perhaps a regrettable omission, one may understand by this word the current view of most European commentators: a process by which a statute is extended to a case not fairly within the meaning of its words, but thought to be within its purposes. It follows that the answer to the question posed at the head of this section is essentially negative: the principle of legality does not require any substantial modifications or cautions in the techniques discussed above, so long as the limits assumed in connection with those techniques are carefully observed; an interpreter has the power to use any of these techniques he finds helpful.

X. THE PRINCIPLE OF LEGALITY — A LIMITATION ON LEGISLATIVE ACTION?²⁷

The principle of legality, particularly in the version of it which appears in Penal Code Article 2, appears to be directed particularly to judges. Its history shows that it was adopted at a time when judges were feared as potential wielders of an arbitrary power over citizens' lives. It was meant to enforce their subjugation to the legislature, in particular by requiring that there be a definite legislative "warning" to justify each criminal conviction and criminal sentence. But, historically, this relationship has turned into a form of partnership, in which it is recognized that courts have the function of applying the general principles announced by the legislature to specific cases, and in the process, shaping them somewhat to fit modern circumstances. In criminal cases, the only prohibition forbids them to apply a

27. See, regarding the existence of varying degrees of specificity in legislative expression: Ancel, work cited above at note 17.
Glaser, work cited above at note 6, pp. 902, 910-912.
Hall, work cited above at note 17, pp. 27-28.
Mahsoub, work cited above at note 1, pp. 34 ff., 47 ff.
Mannheim, work cited above at note 20, p. 206.
Thornstedt, work cited above at note 6, pp. 211 ff., 224.

statute in a manner not predictable from its wording; we have seen that the legislature has worded some statutes so as not only to permit, but to require the courts to use their partnership role to apply statutes to cases it has not explicitly mentioned. Since legislation necessarily involves the delegation of some legislative, or rule-making, authority to judges, one question which arises is "Are there any constitutional limits on legislative delegation of rule-making power to courts?" Are there limits to what legislatures can do as well as to what judges may do?

In asking these questions, the author does not mean to discuss the related question whether Ethiopian courts are ever empowered to declare legislation unconstitutional. That is a difficult and important question, which cannot concern us here. If Ethiopian courts have this power generally, they will be in a position to enforce any limits on legislative action which may appear from the following discussion. Even if they lack power to declare legislation unconstitutional for delegating too much authority to them, they could control such legislative acts by refusing to exercise the discretion given them, or construing the grant as narrowly as possible. In this way, they might be able to force the legislature to be more explicit or detailed without actually declaring null and void what the legislature has already done. Finally, one may rely on the good intentions of Parliament and the Emperor to observe for themselves any limits which the constitution imposes. If this discussion prompts legislative awareness of any limits, and consequent self-restraint, it will have served an ample purpose whether or not Ethiopian courts are in a position to make the limits meaningful through enforcement.

A. Retroactivity ²⁸

The most universally accepted limit on legislative action regarding crimes is often, as in Article 55 of the Revised Constitution, included in the wording of the principle of legality itself: a legislature cannot make its rule retroactive in time, to make criminal an act which was not criminal at the time it was performed. Obviously, such a rule is implicit in the notion that the citizen must be warned what conduct will be considered criminal, so that he can decide how he will behave. In the absence of such a rule, legislatures could play the arbitrary role it was thought judges once took, and define some act which had already been committed as a criminal offence. Someone whom the government wished to see put away, a political opponent, for example, could be quickly dispatched if this expedient were possible.

It should be noted that the judge, when he interprets a statute, is subject to no limitation of retroactivity. Even though it was not clear in advance of his decision whether a particular statute would apply to the conduct in a case submitted to him, if he decides the statute does apply, he will apply the statute in that case. He will apply it even though the conduct preceeded his decision by some months, and even though the defendant may have acted in the mistaken belief that the conduct was not forbidden by the statute. Indeed, Article 78 of the Penal Code is quite clear about this. The Court is to reduce — but not eliminate — the punishment of "a person who in good faith believed he had a right to act *and had definite and adequate reasons for holding this erroneous belief.*" (Emphasis supplied.) A person *without* "definite and adequate reasons" for his mistake, one must assume, is entitled to no reduction at all.

28. Ancel, "Création des infractions . . .," cited above at note 20, p. 91.
P. Graven, work cited above at note 1, p. 17.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

B. Statutory Vagueness²⁹

Another recognized limitation, which is enforced in the United States as a matter of constitutional doctrine, is that the legislature may not phrase its prohibitions too broadly — may not delegate too much rule-making power to the judge. This principle is obviously related to the doctrine of separation of powers, since by delegating a great deal of its rule-making authority to courts the legislature is threatening to obliterate one of the major lines of separation. It has refused to perform its function of deciding what conduct should be punished. On the other hand, constitutional analyses of the problem are most frequently made under the Due Process Clause of the American Constitution (which corresponds to Article 43 of the Ethiopian Constitution). This is no doubt because of the dangers which statutory vagueness present to the citizen: he is unsure what conduct is made illegal, and hence may desist from valuable conduct or be inadequately warned of what will be considered wrongful; to the extent vague statutory language leaves the judge free to improvise, the citizen is unprotected from the judicial whim and fiat which it was originally the function of the principle of legality to prevent.

The notion that legitimate activity may be deterred by a vague statute is particularly important to the American doctrine of vagueness. It can be understood by recalling the observation made above, that a judge is not obliged to follow the rule against retroactivity in applying his interpretations of the law. The practical effect of retroactive application of interpretation is that a citizen will fear to engage in any activity which *might* fall under the prohibition of the statute, *as interpreted*. That is, the possibility that a statute will be interpreted to apply to and forbid certain conduct will hinder that conduct, even if the interpretation is unlikely or is never made. This effect might be acceptable if only objectionable conduct were inhibited by the uncertain language of a particular statute or if the uncertainty was reduced to the minimum by careful drafting. The danger, however, is that language which is very vague may inhibit — and may even be used or designed to inhibit — activities which are legitimate or which enjoy special protection under the law, as in the case of religious worship and other freedoms protected by the Constitution. This possibility, that the threat of future interpretations of overly uncertain language may inhibit people from engaging in legitimate or specially protected activities, is a particularly unacceptable consequence of vague statutory language. Where an American court finds this possibility, it will nullify the statute under the Due Process Clause as unconstitutionally vague, unless it can quickly eliminate the uncertainty by interpretation. As might be expected, such nullification is more likely where the activities being hindered by the uncertainty of the law are highly protected, as in the case of political activities.

It may be easier to understand the rule against statutory vagueness and the reasons for it by considering a specific example. Suppose that in place of the

29. Amsterdam, "The Void-for-Vagueness Doctrine in the Supreme Court," *U. Pa. L. Rev.*, Vol. 109 (1960), p. 67.

Andenaes, work cited above at note 1, p. 110.

Glaser, work cited above at note 6, pp. 902, 910-16.

Hall, work cited above at note 17, pp. 27-28, 36 ff.

Levi, work cited above at note 3, p. 520 ff.

Mahsoub, work cited above at note 1, pp. 34 ff., 47 ff.

Thornstedt, work cited above at note 6, p. 224 ff.

Williams, work cited above at note 17, p. 578.

present Part II of the Penal Code, the Special Part, Parliament proposed to enact the following provision:

Art. 248: Whoever intentionally or negligently acts to harm the state, national or international interests, the public interest, the community, individuals, the family, or property shall be punishable with one or more of the penalties described in the General Part, Book II, in accordance with the needs of the case.

Now suppose that someone charged under this provision protests that it is unconstitutionally vague, relying on the principle of legality. If the principle of legality were applicable only to judges, and simply forbade them to go outside the written law, the principle would be inapplicable in this case; the provision does constitute written authority defining a crime, even if the definition is a very vague one. But the principle is also applicable to legislatures; it requires them to attain a certain standard of precision and detail in their instructions to judges. A provision such as the above would fail to meet any such standard. The area of uncertainty in its application is limitless. The citizen would not know what it was that he was forbidden to do; he might fear to engage in valuable social activities; he would be essentially without protection against judicial whim and fiat, since the legislature has essentially delegated to the judge broad rather than limited, judicial power to declare conduct criminal. If courts have authority to declare statutes unconstitutional, they could surely declare *this* statute unconstitutionally vague.

Let us consider another example, which is perhaps not so extreme, but which may help to understand why more precision is generally expected of penal than civil legislation. Title IX, Chapter I, of the Ethiopian Civil Code deals with the problem of "Extra-Contractual Liability." Generally speaking, this is the Civil Code analogy of the law of crimes. Article 2027(1) provides that "Irrespective of any undertaking on his part, a person shall be liable for the damage he causes to another by an offence." An "offence" is then defined in several general provisions. For example, Article 2030(1) states that "A person commits an offence where he acts or refrains from acting in a manner or in conditions which offend morality or public order"; Article 2033(1) states that "A person commits an offence where he turns to his own advantage powers conferred on him in the interest of another." Although Articles 2038-2065 then state specific examples of "offences," such as physical assault (Article 2038), an act need not fall within these particular provisions to constitute an offence. It is sufficient that it meet one of the general definitions of "offence," such as those stated in Articles 2030(1) and 2033(1).

As a matter of civil code drafting, these provisions are well constructed. If an individual can show that he has been harmed by another person, it is already established that a tangible loss has been suffered, and that the defendant is its cause. The issue in a civil trial is, who is to bear this loss? Is the loss to be borne by the person who suffered it, the plaintiff? Or are there reasons to require the person who caused the loss, the defendant, to make it good—that is, to bear the loss himself? Since the question is one of allocating a financial loss which has already occurred, since the loss *must* be borne and the question is only who is to bear it, it may be fair to state the rules of liability in a very general way. The judge then has maximum freedom to allocate responsibility according to the apparent justice of the individual case.

In a criminal case, on the other hand, it is not at all certain or necessary that any actual harm has occurred. For example, persons are punished for attempts,

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

without any consideration whether damage of any sort was done. Moreover, even where harm *has* occurred, the criminal prosecution is not intended to make that harm good; any suit for reparation is to be brought separately by the injured party, although it can be joined with the criminal prosecution under Article 100 of the Penal Code. The purposes of the criminal prosecution, punishment and/or rehabilitation, are to vindicate a public interest in social order, not to redress private injuries. The government is pitted directly against the individual defendant and seeks to take away his life, liberty or property. If it succeeds in convincing the court to penalize him it will have introduced a *new* element of loss to the case: the defendant will be required to give up a life, liberty or property which no other person need have lost, and which in any event does not go to reimburse any victim who may exist for whatever damage he may have suffered. Because, first, it is the government which is involved and, second, the government is seeking to impose a *new* loss or penalty on the accused, much higher standards of certainty are appropriate in penal legislation than in civil. In the criminal area, statutes such as Articles 2030(1) and 2033(1) of the Civil Code would be much too uncertain; they do not define the limits of possible government action with a precision sufficient to warn the citizen what he may not do, and to protect him against arbitrariness.

How much uncertainty is "too much" is an extremely difficult question. Uncertainty which can be avoided by more precise use of language is more likely to be found objectionable than uncertainty which is largely unavoidable. Thus, words of infinite scope, such as "immoral" or "evil" are particularly suspect. As has already been suggested, the answer also may vary with the type of activity which is being inhibited by the peripheral vagueness of the statute. A statute inhibiting, for example, religious practice might be more closely examined than one inhibiting questionable forms of sexual conduct. More important social values may be at stake in the first case than the second; there is more to be lost if they are inhibited. One suggested guideline attempts to distinguish between permissible interpretation and an impermissibly broad statute by examining the result of the judicial process on the statute: if a court can eliminate the area of uncertainty by interpreting the statute in one case, then the statute is not "too broad." If, on the other hand, the uncertainty cannot be eliminated by interpretation, then the statute is "too broad" and should not be applied. The legislature should be required to try again, more carefully this time.³⁰

The limits on the legislature as well as those on the court, then, respond to the same considerations: the essentially political policies of affording sufficient notice to enable the citizen to make a reasonable prediction about what action the government might take affecting his freedom, and to protect him against arbitrary infringements of his liberty. If this is a valid generalization, then one may recast the analysis of "legality" into the terms suggested by an American criminal theorist, Jerome Hall: that the question involved is one of the proper "girth" of legislative statement and of judicial application of such statements.³¹ At what level of general-

30. Articulated by the United States Supreme Court in: *Dombrowski v. Pfister*, United States Supreme Court Reporter, Vol. 380 (1965), p. 479. *Shuttlesworth v. Birmingham*, United States Supreme Court Reporter, Vol. 382 (1965), p. 87. Compare the test for distinguishing interpretation from analogy suggested in: P. Graven, work cited above at note 1, p. 11.

31. Work cited above at note 17, p. 36.

ity can a legislature or a court operate in search of solutions impinging on the citizen's liberty? Thus seen, the principle of legality is an exhortation to both legislative and judicial attitudes. In effect, it says: "Be specific!" Particularization, concreteness, concern for methods and rules which will enable the citizen to predict where he stands and which will protect him against whim or fiat are the essential demands of the rule.

XI. IMPLICATIONS OF THE PRINCIPLE OF LEGALITY FOR INTERPRETATION

We concluded that under the principle of legality, the judge retains the *power* to adopt any interpretation of a statute which a reader of the statute would think possible from its words (subject to the possibility that he will refuse to adopt any interpretation, because he finds it too vague). The question then arises what implications can be drawn from the principle to guide the interpretive process.

A. Indispensability of Statutory Elements³²

We earlier discussed at length the relationship between the General and Special Parts of the Penal Code, and remarked that the General Part would frequently define or even state elements of an offence in a way that would not be clear from the Special Part provision alone. The example used was the requirement of "intention" for a violation of Article 523, which is not mentioned in Article 523 itself but clearly must be inferred in view of Articles 57-59 of the General Part and the overall arrangement of the homicide provisions. By stressing the duty of the court to ascertain and respect legislative purposes in criminal matters, the principle of legality makes it clear that courts must find *all* elements of a crime to be present for a conviction to be justified — elements which are implied from the General Part as well as those specifically mentioned in the Special Part. If further evidence of this elementary principle were necessary, it could be found in Article 23(2): "The criminal offence is only completed when *all* its legal, material and moral ingredients are present." (Emphasis supplied.)

B. Ordinary Usage Over Special or Technical Meanings³³

Since the judge always assumes legislative regularity, he is entitled to assume that the legislature has acted, in regard to any particular statute, with the principle of legality and its purposes in mind. That is to say, he is entitled to assume that the legislature intended its enactment to give adequate warning of the circumstances in which it would apply. Of course he, too, is under an injunction to interpret and apply a criminal statute in a way which might have been expected from its language and context.

One of the criteria by which the judge chooses among the available, possible word meanings, then, should be a consideration of those meanings which were likely to occur to the persons to whom this warning was directed. If the statute

32. J. Graven, "Les principes de la légalité . . .," cited above at note 1, p. 393.

33. Freund, work cited above at note 3, pp. 180-184.

Hall, work cited above at note 17, p. 36 ff.

Hart & Sachs, work cited above at note 1, pp. 1219 ff., 1411 ff.

Radin, work cited above at note 1, p. 867 ff.

Stone, work cited above at note 3, pp. 31-34.

ON INTERPRETING THE ETHIOPIAN PENAL CODE

is a criminal statute of general application, he may properly hesitate before giving some word a special or technical meaning, if this will operate to the prejudice of the defendant. If the legislature proposed its statute to have general application, it probably also chose words which could be used in the sense in which they are generally understood to express its purpose. It would not have meant to trick the ordinary man by using common words in some special sense. On the other hand, where a statute seems to be directed to a special group — as is the case with Article 520, "Refusal to provide Professional Services," for example — it is proper to give uncertain words a meaning which would be understood by members of that group, even if these are not the words' ordinary signification.

This criterion is not exclusive. If the judge is convinced by considerations of context, purpose, or the like, that the legislature assigned a different meaning to a word or phrase than the subject of the rule was likely to, he is free to adopt that special meaning; he does not violate the principle of legality thereby. But the purposes of the principle of legality suggest that in determining what the statute actually means it is appropriate to consider how the subject of a statute is likely to understand it.

To a certain extent this suggestion resembles the once popular doctrines that penal statutes must always be interpreted to favour the accused, or that the "plain" or "literal" meaning of criminal statutes must always be adopted. Given the law's acceptance of "warning" as an important function of criminal law, there is reason to favour the meaning a provision is likely to have to those who are governed by it over other possible meanings, in the absence of compelling considerations to the contrary. Such favoritism could be called adopting a "plain meaning," and is in a meaningful sense "favouring the accused." But the principle "*in dubio pro re*" far overstates the force which can properly be ascribed to the ordinary meaning of statutory language. The judge has the power to choose among any of the possible meanings of a statutory word or phrase, however "plain" one of them may be. The question is how he should exercise his power in order to attain justice. The meaning most likely to occur to an interested reader of the statute is an obvious choice.

C. Ignorance of the law as an excuse³⁴

Even though some provision of the law may give clear warning that a particular act or omission may be treated as an offence, a citizen may be totally unaware of the criminal nature of his act. This need not be due to deceitful action on the part of the government in hiding the law once passed. Indeed, if the government ever did act in such a reprehensible manner, it would seem entirely within a judge's authority to refuse to enforce the statute in question. Rather, the citizen's ignorance of the law may occur whenever the "crime" is not an act which

34. Ancel, *Social Defence*, cited above at note 20, pp. 126-28.
Andenaes, work cited above at note 1, p. 105.
Boni, "La mise en pratique des lois dans les nations en voie du developpement," in *Twelfth International Course in Criminology* (Hebrew University, Jerusalem, 1965), p. 88.
Glaser, work cited above at note 6, p. 935 ff.
Hart & Sachs, work cited above at note 1, pp. 1225-26.
Marchal & Jasper, work cited above at note 20.
Thornstedt, work cited above at note 6, p. 223, n. 3.

the citizen regards as immoral (and therefore likely to be a crime); criminal law today is so complex that few citizens are likely to learn of any "warning," unless it received special prominence because of newspaper stories, the advice of their lawyer, or the like. This is perhaps especially likely to be true in a country such as Ethiopia, where the complexities of modern life are new, where codes, court decisions, and legal information are not widely available, and where not all citizens understand the languages in which they are published.

A consequence of this situation is that several theorists now appear to be arguing for reconsideration of the long-standing doctrine that "ignorance of the law is no defence." If warning of the law's penalties is important, they urge, the law must be prepared to take account of the many cases where citizens do not know the law and could not be expected to surmise it, because the law is highly technical and deals with what are sometimes called formal or statutory wrongs rather than moral wrongs.

Article 623, penalizing failure to register the birth of an infant, is a good example of the kind of regulation they have in mind. Provision for registration of births may be important to a modern nation; enforcement of such a provision by a criminal penalty is commonplace. But the average citizen would not think a failure to register the birth of his child was likely to be a crime, for he would not consider it immoral; his view — whether correct or not — is that the criminal law and morality largely coincide. Nor will he know of the obligation in any real sense simply because it appears in the Penal Code. Few citizens, even lawyers, have carefully read the Code. Unless the provision has been forcefully called to his attention in some way, any punishment inflicted upon him will be punishment for an act or omission which he did not know to be wrong and, realistically speaking, which he had no way of sensing might be wrong. This consideration may explain why, although "ignorance of the law is no defense" under Article 78 of the Penal Code, there are provisions in that article and Article 79(1) (a) for liberal reduction and even limitation of sentence in cases of good faith ignorance or mistake. In the case of technical or regulatory offences, the principle of legality may not be protection enough.

Another appropriate reaction to a situation of this kind might be to prefer a relatively narrow meaning for the offence in question. Where a new offence essentially unrelated to previous criminal regulation has been created by the legislature, not only is the citizen unlikely to be aware of the offence, but the legislature, also, is unlikely to have considered as carefully as it otherwise might the extent it wishes the new regulation to have. Where the statute clearly applies to a given factual situation, of course one must assume it was meant to apply. But there is less reason to assume that the legislature meant the statute to apply in any uncertain cases, since the moral judgment made is a new one, and therefore may not have been fully explored. The suggestion that a new rule be narrowly construed is particularly appropriate for statutes touching on conduct previously accepted as legitimate, because of the considerations mentioned above in connection with the discussion of statutory vagueness. That is, legislatures as well as courts have a responsibility to be definite. This responsibility is greatest where enactments may threaten or inhibit legitimate or protected activities. By giving such a statute a narrow construction, the court at the same time assumes that the legislature has obeyed its responsibility, and acts to enforce that responsibility in case it has not.

D. Community Moral Standards as a Supplement to Statutory Warning³⁵

In the case of serious crimes, sometimes described as "infamous" or "bad in themselves," one might expect the situation to be exactly opposite from the birth registration case. Here, it could be argued that no formal warning is really necessary to apprise the citizen that his act will be subject to penalties. Regarding these crimes, most citizens — certainly the great majority of those who could be deterred by a written rule — will know that they are prohibited *not* because they are included in the written law, but because they are "wrong," "evil," or "immoral" according to a shared set of moral precepts. This suggests that it is the bounds of the moral precepts, rather than the bounds of the written law, which are the more important to be observed. Accordingly, some jurists have suggested that interpretation can be very free when the law in issue is one which refers to shared morals of this sort.

A number of cautions have to be observed regarding this statement, however; it can be seen that all of these relate back to the political functions of the principle of legality in establishing and protecting relationships between courts, legislatures and the citizen. First, there may be cases where the legislature has consciously decided not to punish as criminal certain acts which many regard as immoral. Obviously, any such decision must be respected; the legislature is the primary policy-maker here. Thus, fornication and prostitution are not, generally speaking, crimes under the Code's provisions dealing with sexual relations. While there might be no serious danger of unfairness to the citizen if courts "interpreted" the law to determine that such acts were crimes, any such "interpretation" would give serious offence to the legislative decision that they should not be punished as crimes. Second, all Ethiopian citizens may not share the same set of moral standards, coming as they do from so many diverse backgrounds. Parliament, in recognition of this, seems to have been particularly careful to spell out a number of offences which might not be recognized as such by various of Ethiopia's citizens. Article 524, discussed above, seems to be a good example of such a provision. Ethiopian courts, in turn, should recognize this factor by relying on statutory language to a greater degree than some of their European counterparts might now feel it necessary to do. Finally, it may be noted that considerations of "immorality" tend at the same time to founder and to work their gravest damage in those cases describable as "political crimes." Here the danger of inhibiting valuable activity through imprecise wording of statutes is great. The threat of free interpretation in this area is equally great, particularly when one considers how ephemeral the "morality" of political acts is likely to be. Here, then, there is also a specific reason to restrain the judge's hand in interpretation, just as there is to restrain the legislature's hand in drafting.

XII. CONCLUSION.

It is possible to rephrase the discussion above into a series of questions which the interpreter might ask himself when facing the task of understanding any statutory provision:

35. Franklin, work cited above at note 20.
Hart & Sachs, work cited above at note 1, pp. 1225-26.
Glaser, work cited above at note 6, pp. 935-37.
Mahsoub, work cited above at note 1, p. 60 ff.
Williams, work cited above at note 17, pp. 601-602.

What could the words of this statute mean? That is, what choices does the statutory language leave open?

What job was this statute meant to do? How does it fit into the overall scheme? How might its function be different from the apparent functions of other provisions of the scheme?

How is this statute likely to be understood by the persons to whom it is directed? Will it be an entirely new standard of conduct for them, or something they more or less expect because of internal moral standards?

What are the practical effects of applying the statute to this case? Does the degree of severity in punishment seem to be about what one would expect an Ethiopian legislature to impose for this act? Will punishing this act imperil those who perform acts the legislature probably did not wish to forbid? Will it imperil acts the legislature is constitutionally forbidden to forbid? Does applying the statute to this case *require* applying the statute to another case, where its hypothetical purpose is not fulfilled?

Can the decision to apply or not to apply the statute to a particular case be rationally explained? Does it make sense in terms of its language, apparent purposes, and application or non-application to other cases?

The principle of legality requires that if the judge is deciding a case in favour of conviction, he must be able to conclude, "The language of the statute could mean this." The constitutional subordination of the judge to the legislature in statutory matters according to the separation of powers doctrine requires that in every case, civil as well as criminal, he must be able to conclude, "The language of the statutes does not require me to reach another conclusion." These are the only constitutional limitations on his interpretive power, on his freedom of choice. But a sense of his subordination to the legislature and of the policies represented by the principle of legality will make an interpreter anxious to assure that his interpretation satisfies at least some of the following criteria:

- Consistency with ascertainable statutory purposes;
- Uniqueness of function within a rational legislative scheme;
- Sensibility of punishment in the context of contemporary moral standards;
- A meaning which could be ascertained or at least expected by those who will be subject to the provision;
- A meaning which does not threaten legitimate or protected acts;
- Distinctions which can be explained in terms of believable hypotheses of legislative policy.

It should not be so surprising that the concrete limitations on judicial choice are so few. The so-called rules of interpretation are only verbal expressions, slogans which may represent useful policy but often overstate it. Choices exist, and always will exist, for judges to make. It is more honest to accept this fact and attempt to state a spirit or series of goals which might motivate choice than to attempt to conceal the fact of choice behind a camouflage of "rules." The major limitation will inevitably be found in the attitude which the judge — and the legislators — maintain towards their task. The principal role of the principle of legality is to suggest an appropriate attitude for both legislator and judge in the area of criminal law. It "can do no more than implement the attainment of the maximum possible certainty resulting from the operation of specific rules in a social milieu. It means no less."³⁶

36. Hall, work cited above at note 17, p. 47.

የጊዜው : አሳሳቢ : ጉዳይ ፤

በኢትዮጵያ : ውስጥ : በመንግሥትና : በግል : በሥራዎች :

መካከል : መሬት : ውስጥ : ስለሚገኝ : ድንጋይ : የሚደረግ ርዕዮተኛ

ሃሪሰን : ሲ : ዳኒንግ ።*

ኢትዮጵያ : በ፲፱፻፵፰ : ዓ. ም. ሕገ : መንግሥቷን : ባሻሻለች : ጊዜ : ካዳዲሶቹ : አንቀጾች : መካከል : አንዱ : “የተፈጥሮ : ሀብትን” የሚመለከት : ነበር ። በሕገ : መንግሥት : ውስጥ : ይህንን : ጉዳይ : የሚመለከት : አንቀጽ : አልነበረም ። ስለ : ልዩ : ልዩ : የተፈጥሮ : ሀብት : የወጡ : አንዳንድ : ሕጎችም : በሆኑ : የተበታተኑ : ድምፅ : የልተቀነባበሩ : ስለነበሩ : አዲስ : መንገድ : ለመክፈት : ሁኔታው : ያመቸ : ነበር ። ከዚህም : ሁኔታ : በመጨረሻ : የተገኘው : የተሻሻለው : የሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፩፻፴¹ : የጥሩ : አጻጻፍ : አርአያ : ባይሆንም : ስለ : አንዳንድ : ልዩ : ልዩ : የንብረት : ክፍሎች : የመንግሥት : ንብረት : መሆንና : በመንግሥት : በኩል : ስላለው : ቁጥጥር : የሚመሠርቱ : ጠቃሚ : መምሪያዎችን : ይሰጣል ። ከመምሪያዎቹም : አንዱ : የተፈጥሮ : ሀብት : “የተከበሩ : ቅርሶችና : የሕዝብ : ገንዘቦች” በመሆናቸውና : “ለአሁኑም : ለሚከተለውም : የኢትዮጵያ : ትውልድ” ጥቅም : እንዲውሉ : “በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ሕግ”² እንዲጠበቁ : የሚል : ነው ። ሌላም : መምሪያ : አንዳንድ : የንብረት : ዓይነቶችን : “የመንግሥት : ንብረት” ያደርጋቸዋል ።

* በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋኩልቲ : ረዳት : ፕሮፌሰርና : ረዳት : ዲን ።
1. የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፩፻፴ : እንዲሁ : ይላል ።
ሀ/ በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : በመሬቱ : ውስጥ : ያለው : ሀብት : ሁሉ : ከውኃ : በታች : ያለውም : ጭምር : የመንግሥቱ : ንብረት : ነው ።
ለ/ በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : በውኃዎቹ : ውስጥ : የሚገኙት : የተፈጥሮ : ሀብቶችና : ደኖቹ : ሁሉ : እንዲሁ : ደግሞ : መሬቱ : አየሩ : ሐይቆቹ : ወንዞቹ : ጠረፎቹ : ሁሉ : ለአሁኑም : ለሚከተለውም : የኢትዮጵያ : ትውልድ : ጠቃሚዎች : እንዲሆኑ : የተከበሩ : ቅርሶችና : የሕዝብ : ገንዘቦች : ናቸው ። የእነዚህ : ሀብቶች : መልካም : አጠባበቅ : ለንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ልማት : እጅግ : አስፈላጊ : ነው ። ስለዚህ : የኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : ለእነዚህ : ሀብቶች : መልካም : አጠባበቅ : ከሕገ : መንግሥቱ : ጋር : የሚሰማሙትን : አስፈላጊና : ተገቢ : የሆኑትን : ነገሮች : ሁሉ : ያደርጋል ።
ሐ/ ስለእነዚህ : ሀብቶች : አጠባበቅ : በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ሕግ : የተወሰነውን : በመተላለፍ : ማንኛዎቹም : ሰዎች : ወይም : ማንኛዎቹም : ማኅበሮች : በተባሉት : ሀብቶች : ሊጠቀሙባቸው : ወይም : ሊሠሩባቸው : አይችሉም ።
መ/ በተፈጥሮ : ኢትዮጵያዊ : በሆነ : በማንኛውም : ሰው : ወይም : በሕግ : የኢትዮጵያ : ዜግነት : ባለው : በማናቸውም : ማኅበር : ስም : ያልተያዘ : ንብረት : ሁሉ : ወይም : ሕጋዊ : ባለቤት : ባለመኖሩ : ምክንያት : የተገኘ : መሬት : የተለቀቁ : ርሰቶችና : ንብረቶች : ሁሉ : የአፈር : የጫካ : የግጦሽ : መሬት : የባሕርቶችና : የወንዞች : ሀብቶች : ሁሉ : የመንግሥት : ንብረቶች : ናቸው ።
2. ይህ : እነጋገር : ትርጉም : ያለው : ነው ። ምክንያቱም : የኢትዮጵያ : አዲሱ : ሕገ : መንግሥት : በወጣበት : ጊዜ : ኤሪትራ : ነፃ : ሆኖ : በኢትዮጵያ : ዘውድ : ሥር : በፈደራላዊ : የምትተዳደር : ሃገር : ስለነበረች : ነው ። ስለዚህ : ለማውቅ : ክፍል : ኤ : አንደኛ : አንቀጽ : ፫፻፺ (ሸ) : ሪዘሉሰዮን : (ውሳኔ) : የተባበሩት : መንግሥታት : ጠቅላላ : ስብሰባ : አምስተኛ : ዓመት : ስለ : ኤሪትራያ : ጉዳይ : ዲሴምበር : ፪ : ፲፱፻፶፯ (እ. ኤ. አ.) : የሰጠውን : ይመለከታል ። ይህም : ግርማዊ : ንጉሠ : ነገሥት : ቀዳማዊ :

የአንቀጽ፡ ፩፻፴ን፡ ተገቢ፡ ትርጉሙን፡ ለማወቅ፡ ብንሞክር፡ ረዘም፡ ባለ፡ በሌላ፡ ጽሑፍ፡ የተጠቀሱት፡ ብዙ፡ ችግሮች፡ ይገጥሙናል። የዚህ፡ “የጊዜው፡ አሳሳቢ፡ ጉዳይ” ጽሑፍ፡ ዓላማ፡ እነዚህን፡ ችግሮችን፡ ለማጥናት፡ አይደለም። የጽሑፉ፡ ዓላማ፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ በብዛት፡ የሚነሱትን፡ ከመሬት፡ በታች፡ ስላሉት፡ ድንጋይ፡ ንብረትነት፡ ክርክሮች፡ ላይ፡ የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴(ሀ)፡ ያለውን፡ አግባብነት፡ ለማጥናት፡ ነው።⁴ ይህም፡ ድንጋይ፡ ከፍ፡ ያለ፡ የምጣኔ፡ ሀብት፡ ዋጋ፡ ስላለውና፡ ለግልም፡ ሆነ፡ ለመንግሥት፡ የልማት፡ እቅዶች፡ ተፈላጊ፡ ስለሆነ፡ በሕግ፡ በኩል፡ ስላለው፡ ሁኔታ፡ ለክርክሮቹ፡ ተገቢ፡ መፍትሄ፡ መስጠት፡ በጣም፡ አስፈላጊ፡ ነው።

በባለንብረቱና፡ በአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ መካከል፡ ስለ፡ ድንጋይ፡ የሚነሱ፡ ጉዳዮች።

አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ከመሬት፡ በታች፡ ስላለ፡ ድንጋይ፡ የሚነሱት፡ ነገሮች፡ ለአውራ፡ ጉዳናዎቹ፡ ሥራና፡ ጥበቃ፡ ድንጋይን፡ በብዛት፡ በሚፈልገው፡ በአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ መሥሪያ፡ ቤትና፡ ለሚወሰድበት፡ ድንጋይ፡ ግምት፡ ይከፈላል። በሚለው፡ ድንጋይ፡ ከተወሰደበት፡ መሬት፡ ባለ፡ ንብረት፡ መካከል፡ ነው። ያልደቀቀ፡ ድንጋይ፡ በአዲስ፡ አበባ፡ አካባቢ፡ ባለው፡ ገበያ፡ መሠረት፡ አራት፡ ብር፡ በሜትር፡ ኩብ፡⁵ ስለሚያወጣ፡ የሚያከራክረው፡ ንብረት፡ ዋጋ፡ ከፍ፡ ያለ፡

1. ጋይላ፡ ሥላሴ፡ ሰጥቱምበር፡ ፲፩፡ ፲፱፻፶፪፡ ዓ፡ ም፡ (እ.ኤ.አ.) ያጸደቁት፡ “ፈደራል፡ አክት” የ፡ አንድ፡ ክፍል፡ ነው። የጸደቀበት፡ አጭም፡ በኤን፡ ማሬን፡ ዘ፡ ኢትዮፒያን፡ ኤምፖዩር፡ ፈደራሽን፡ ኤንድ፡ ሎውስ፡ (፲፱፻፷፩)፡ ገጽ፡ ፵፫፡ ላይ፡ ወጥቷል። ኤርትራ፡ በፈደራሽን፡ ከኢትዮጵያ፡ ጋር፡ መቀላቀል፡ የጻፍበት፡ ሰጥቱምበር፡ ፲፩፡ ፲፱፻፶፪፡ (እ.ኤ.አ.)፡ የተሰጠ፡ አዋጅ፡ ቁ፡ ፩፻፳፱፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፲፪ኛ፡ ዓመት፡ ቁ፡ ፩፡ በተጨማሪ፡ ይመለከታል። ቁ፡ ፮፡ (፪) (ኤች)፡ የኤርትራ፡ የ፲፱፻፶፪፡ (እ.ኤ.አ.)፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ በ፳፡ ስም፡ ስምንተኛ፡ ክፍል፡ የ፲፱፻፷፫፡ ዓ፡ ም፡ ኮንስቲቲዩሽናል፡ ዲቪዥን፡ ስምንት፡ ስም፡ (፲፱፻፷፮)፡ ገጽ፡ ፫፻፸፮፡ ላይ፡ እንደወጣው፡ የተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ ልማት፡ በኤርትራ፡ ስልጣን፡ ስር፡ እንዲሆን፡ አድርጎ፡ ነበር። የኤርትራ፡ ግዛት፡ በኢትዮጵያ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ መንግሥት፡ ውስጥ፡ ስለመጨመርና፡ ስለመቀላቀሉ፡ የተሰጠው፡ ትእዛዝ፡ ፲፱፻፶፪፡ (እ.ኤ.አ.)፡ ቁ፡ ፮፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፲፪ኛ፡ ዓመት፡ ቁ፡ ፩፡ ስምንተኛ፡ ክፍል፡ የ፲፱፻፷፫፡ ዓ፡ ም፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ በዚህም፡ መሠረት፡ የተሠሩ፡ የፈደራሉ፡ ሕጎች፡ እንዲሁም፡ የንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ የኢንተርናሽናል፡ ሕጎች፡ ስምምነቶችና፡ ግዴታዎች፡ በዚህ፡ ትእዛዝ፡ በኤርትራም፡ ጭምር፡ ሆነው፡ በመላው፡ በፈደራሉ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ ጠቅላላ፡ የበላይ፡ ሕግ፡ እንዲሆኑ፡ ተደርጎልኋል። ስለዚህ፡ የአዲሱ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴፡ የ፲፱፻፷፫፡ ሕገ፡ መንግሥትን፡ እንደማይሰጡ፡ መጠን፡ የኤርትራን፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፮፡ (፪) (ሸ)፡ ተፈጻሚነት፡ የነሳው፡ ይመስላል። ይህን፡ ማለት፡ የሚቻለው፡ ግን፡ የመቀላቀሉ፡ ትእዛዝ፡ ክፍል፡ ስምንት፡ በ“ፈደራል፡ አክት” ስር፡ ሕገ፡ መንግሥቱን፡ አልተጻፈም፡ የተባለ፡ እንደሆነ፡ ብቻ፡ ነው።
3. አር፡ በርማን፡ “በተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴፡ መሠረት፡ መንግሥት፡ በተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ ላይ፡ ያለው፡ ባለሀብትነትና፡ ቁጥጥር” የኢት፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፫ኛ፡ ሾል፡ (፲፱፻፶፱)፡ ገጽ፡ ፳፻፳፮።
4. “ከመሬት፡ ውስጥ” የሚለውን፡ ሐረግ፡ የምንጠቀምበት፡ በመሬት፡ ውስጥ፡ ያለውን፡ ድንጋይ፡ ከመሬት፡ ወጥቶ፡ ከሚገኘው፡ ድንጋይ፡ ለመለየት፡ ነው። ባንዳንድ፡ ቦታዎች፡ ይህ፡ “ከመሬት፡ ውስጥ” የሚገኘው፡ ድንጋይ፡ እስከታይ፡ ድረስ፡ ያለው፡ ርቀት፡ ከፍ፡ ያለ፡ ሲሆን፡ ይችላል። የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴ም፡ “በመሬት፡ ውስጥ” የሚሉትን፡ ቃላት፡ ሲጠቀም፡ ይህንኑ፡ ማለቱ፡ ይመስላል።
5. በግምት፡ ገዢው፡ መክፈል፡ ያለበት፡ ይህ፡ ነው። ለሌሎቹ፡ ጉዳዮች፡ ድንጋይ፡ በተለየ፡ ዋጋ፡ ይገመት፡ ይሆናል። ጣፍ፡ ሰኝ፡ ይግባኝ፡ ባይ፤ የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ መልስ፡ ሰጭ፡ (ጠቅላይ፡ የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ አዲስ፡ አበባ፡ ፲፱፻፷፮)፡ የኢት፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፮ኛ፡ ሾል፡ ገጽ፡ ፳፻፳፮። ንብረት፡ ለማስለቀቅ፡ ጉዳይ፡ አንድ፡ የሥራ፡ ሚኒስቴር፡ መንግሥት፡ የድንጋይ፡ ዋጋ፡ በሜትር፡ ኩብ፡ ፳፡ ሣንቲም፡ ነው። ብሎ፡ ገምቷል።

ሊሆን፡ ይችላል ። ለብዙ ፡ ዓመታት ፡ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡
 ቤት ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለ ፡ ድንጋይ ፡ ከግል ፡ መሬቶች ፡ በሚወሰድበት ፡ ጊዜ ፡
 ግምት ፡ ይከፈል ፡ የነበረው ፡ መሬቱ ፡ ላይ ፡ በነበሩት ፡ ንብረቶች ፡ ላይ ፡ ስላደረሰው ፡
 ጉዳት ፡ ብቻ ፡ ነበር ፤ ለምሳሌ ፡ ድንጋዩ ፡ በወጣበት ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ አቅራ
 ቢያ ፡ የነበሩትን ፡ ቤቶችን ፡ ወይም ፡ ቡቃያዎችን ፡ ባጠፋ ፡ ጊዜ ፡ ነበር ፡ ግምት ፡
 የሚከፍለው ። ለዚህም ፡ አስተያየት ፡ የሕግ ፡ ድጋፍ ፡ የሆነው ፡ ለአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለ
 ሥልጣን ፡ ንብረት ፡ የማስለቀቅ ፡ መብት ፡ ሰጥቶ ፡ በተወሰደው ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ ለሉ፡
 “ቤቶች ፤ አዝመራዎች ፤ አታክሎቶችና ፡ ሌሎችም ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡”
 ብቻ ፡ ግምት ፡ እንዲከፈል ፡ የሚያስገድድ ፡ ሕግ ፡ የ፲፱፻፵፪ ፡ ዓ. ም. የአውራ ፡ ጉዳና ፡
 ባለሥልጣንን ፡ ያቋቋመው ፡ አዋጅ ፡ ክፍል ፡ ፭ (መ) ፡ ነው ።⁶

በአንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ ውስጥ ፡ ንብረትን ፡ በማስለቀቅ ፡ ለተወሰደ ፡ “ንብረት ፡”
 ሁሉ ፡ “በሕግ ፡ የተወሰነ ፡ የተቆረጠ ፡ ትክክለኛ ፡ ግምት ፡” እንዲከፈል ፡ የሚለው ፡
 የተሻሻለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ከታወጀው ፡ በኋላ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡⁷
 ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተገለጸው ፡ የክፍል ፡ ፭(መ)ን ፡ ተፈጻሚነት ፡ በጠቅላላ ፡ ተቀብለውት ፡
 የነበሩ ፡ ይመስላል ። ጉዳዩ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡
 ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለው ፡ ድንጋይ ፡ የባለመሬቱ ፡ ቢሆንም ፡ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለ
 ሥልጣንን ፡ ያቋቋመው ፡ አዋጅ ፡ የተወሰነ ፡ ትርጉም ፡ ያላቸውን ፡ ቃላት ፡ በመያዙ ፡
 ለተወሰደው ፡ ድንጋይ ፡ ግምት ፡ እንዳይሰጥ ፡ ያግዳል ፡ የሚል ፡ አስተያየት ፡ የነበራ
 ቸው ፡ ይመስላል ።⁸ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡⁹ ግን ፡ እነዚህን ፡ ጠባብ ፡ አነባብ ፡
 ያላቸውን ፡ ቃላት ፡ ስለሚሸር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በሚገኘው ፡ አስተሳሰብ ፡ ለመገልገል ፡
 አይፈቅድም ። አሁን ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ሌሎች ፡ ንብረትን ፡ በማስለቀቅ ፡ ተግባር ፡ ላይ ፡
 ያሉ ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅቶች ፡ ሁሉ ፡ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡
 ቤትም ፡ ጭምር ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግና ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ የሚያ
 ዙትን ፡ እንዲከተሉ ፡ ይገደዳሉ ። እነዚህም ፡ ለተወሰዱት ፡ የግል ፡ ንብረቶች ፡ ሁሉ ፡
 ግምት ፡ እንዲከፈል ፡ የሚያዘገቡ ፡ ስለሆኑ ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለው ፡ ድንጋይ ፡ የማን ፡
 ንብረት ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ጥያቄ ፡ በሙሉ ፡ መመለስ ፡ ያስፈልጋል ። ይህንን ፡ ጥያ
 ቄ ፡ በምንመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡
 መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴(ሀ) ፡ ነው ።

6. ክፍል ፡ ፭ (መ) ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለ ፡ ሥልጣን ፡ የተቋ
 ቋመበት ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፶፯ (እ. ኤ. አ.) ፡ አዋጅ ፡ ቁ. ፩፻፲፭ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፲ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁ. ፭ ፡
 የአንግሊዝኛው ፡ “ፍክስቸርስ ፡” መጀመሪያ ፡ በአማርኛው ፡ “ሌሎችም ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡”
 በሚል ፡ ተተርጉሞ ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ ለአማርኛ ፡ ብቻ ፡ በወጣው ፡ ማረምያ ፡ ይህ ፡ ተለውጦ ፡
 “ሌሎችም ፡ በሰው ፡ እጅ ፡ የተሰሩ ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡” ተብሎ ፡ እንዲነበብ ፡ ተደርጓል ፡
 ማረምያ ፡ ፲፱፻፶፯ (እ. ኤ. አ.) ፡ ቁ. ፴፭ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፲፱ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁ. ፩ ።
 7. ከዚህ ፡ የተለየው ፡ በቅርቡ ፡ አንድ ፡ የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ችሎት ፡ የአውራ ፡
 ጉዳና ፡ ባለሥልጣንን ፡ ያቋቋመው ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፭(መ) ፡ ለድንጋይ ፡ ግምት ፡ እንዳይከፈል ፡ አያ
 ደርግም ፡ በማለት ፡ የወሰነው ፡ ከላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ ፭ ፡ የተጠቀሰው ፡ የአቶ ፡ ጣፋ ፡
 ሰኝ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።
 8. ስለ ፡ አንቀጽ ፡ ፭(መ) ፡ በጠቅላላው ፡ ኤች ፡ ዳኒንግ ፡ “የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ ለሕዝብ ፡ አገል
 ግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ሀብቶች ፡ የሚያስለቅቅበት ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡” የኢት ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡
 ፭ኛ ፡ ሾል ፡)(፲፱፻፷፰) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶፯ ፡ ይመለከታል ።
 9. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፲፻፵፮ ፡ በተጨማሪም ፡ ከላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡
 ፭ ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የኤች ፡ ዳኒንግ ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።

አንቀጽ : ፩፻፴(ሀ)ን : በጥሩ : ሁኔታ : ለመተርጎም : ቢረዳለን : መጀመር : ያለብን : የአንቀጹን : ቃላት : በጥንቃቄ : በመመርመር : ነው :- “በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : በመሬቱ : ውስጥ : ያለው : ሀብት : ሁሉ : ከወኃ : በታችም : ያለውም : ጭምር : የመንግሥቱ : ንብረት : ነው ።” ቃላቱን : ብቻ : በመመልከት : ሁለት : አነባበብ : ለመስጠት : ይቻላል ፤ የመጀመሪያው : “(በ)ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : ግዛት ።” የሚገኙት : ሀብቶች : “በመሬት : ውስጥ ።” ያሉትም : ጭምር : የመንግሥት : ንብረት : ናቸው ፤ የሚል : ሲሆን ፤ ሁለተኛው : ከመሬት : ውስጥና : “በመሬት : ውስጥ : ያሉት : ሀብት ።” ብቻ : ናቸው : የመንግሥት : ንብረት : የሆኑት የሚል : ነው ። ምንም : እንኳን : ሁለቱም : አነባበቦች : ከመሬት : በታች : ያለውን : ድንጋይ : እንደ : የተፈጥሮ : ሀብት : አድርገው : ሊቆጥሩት : ቢችሉም : የአንቀጽ : ፩፻፴(ሀ) ን : ስፋትና : ዓላማን : ለይቶ : ለማወቅ : ከሁለቱ : አነባበቦች : አንዱን : መምረጥ : አስፈላጊ : ነው ። በብዙ : ምክንያቶች : የተነሳ : ሁለተኛው : አነባበብ : ትክክለኛ : ይመስላል ።¹⁰ በመጀመሪያ : በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : ውስጥ : ያሉት : ሁሉ : የተፈጥሮ : ሀብቶች : የመንግሥት : ንብረት : ናቸው : ከተባለ : ያገሩ : መሬት : በሙሉ : የመንግሥት : ንብረት : ሆነ : ማለት : ነው ፤ ነገር፣ ግን : የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : ሌሎች : አንቀጾች : የግል : ንብረት : የሆኑ : መሬቶች : መኖራቸውን : ያወቁ : መሆናቸው : ግልጽ : ነው ።¹¹ አንቀጽ : ፻፴(ሀ)ም : ከመሬት : በታች : ያሉትን : ሀብቶች :¹² እንጂ : የተፈጥሮ : ሀብቶችን : ሁሉ : በድንገት : የመንግሥት : ንብረት : ለማድረግ : የታሰበ : እቅድ : አይመስልም ። ሁለተኛው : ለተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፩፻፴(ሀ) : የነበረ : የዝግጅት : ጽሑፍ : ጥቂት : ቢሆንም : የሚያሳየው : አንቀጽ : ፩፻፴(ሀ) : በመሬት : ውስጥ : ያለውን : ሀብት : ብቻ : እንዲመለከት : የታሰበ : መሆኑን : ነው ።¹³ በመጨረሻም : “በመሬት : ውስጥ :

10. በመጀመሪያው : አነባበብ : የመጣው : በእንግሊዘኛው : አንቀጽ : ፩፻፴ (ሀ) : ውስጥ : በቸልተኝነት : በተጨማሪው : በመጀመሪያው : ነጠላ : ስረዝ : ምክንያት : ነው ።

11. ለምሳሌ : ያህል : የሚከተሉትን : የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጾች : ይመለከታል ፡- ፲፱ (መ) ፣ ፴፩ (መ) ፣ ፵፬ : እና : የአንቀጽ : ፩፻፴ : ንዑስ : አንቀጽ : (መ) ።

12. የዚህ : ልማድ : መግለጫ : በአዘርቮስ : ላምፔር : ዲትዮፒ : (፲፱፻፴፮ : እ. ኤ. አ.) : ገጽ : ፫፻፮ : ኤፕሪል : ፳ : ፲፱፻፳፰ : (እ. ኤ. አ.) : ቁ. ፩ : “ደክራ : ሬግሎማንታ : ሌክሰፕሎታስዮ : ደ : ሚን : ዳን : ላምፔር : ዲትዮፒ ።” ላይ : ወጥቷል ። በዚህ : መሠረት የኢትዮጵያ : የመሬት : ውስጥ : ሀብቶች : ብሔራዊ : ንብረቶች : ስለሆኑ : ከባለመሬቱ : የባለቤትነት : ሥልጣን : ውጭ : ናቸው ። በዘርቮስ : ገጽ : ፫፻፲፫ : ቁ. ፮ : ላይ : በኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : ስለ : መዳደን : ፍለጋና : ማውጣት : የተሰጠ : ደንብ : ይመለከታል ። በተጨማሪ : የወርቅና : የፕላቲንየም : ገበያ : ስለመቆጣጠር : የወጣ : አዋጅ : ፲፯፻፵፱ : (እ. ኤ. አ.) : አዋጅ : ቁ. ፳፯ : ነጋሪት : ጋዜጣ : ፫ኛ : ዓመት ቁ. ፲፩ : መግቢያውን : ይመለከታል ። የመጀመሪያዎቹ : ለድንጋይና : ለሕንፃ : ሥራዎች : የሚውሉትን : ከሕገ : ውጭ : አድርጎቸዋል ። የመጀመሪያው : ቁ. ፪ : የሕንፃ : መሣሪያዎች : በአፈሩ : ባለቤት : ሥር : መሆናቸውን : ሲገልጽ : የሁለተኛው : ቁ. ፮ : ደግሞ : “ድንጋዮች : ከላይኛው : አፈር : ባለቤትነት : አይለዩም ።” ብሏል ። ዘርቮስ : ገጽ : ፫፻፮ : እና : ፫፻፲፫ ። በነዚህ : መሠረት : በአዲሱ : ሕገ : መንግሥት : ስርም : ጭምር : ተመሳሳይ : አስተሳሰብ : መደረግ : አለበት : ያሉ : አሉ ። ቤርማን : ቁ. ፫ : ላይ : በተጠቀሰው : አርዕስት : ገጽ : ፳፻፵፰ ። ቢሆንም : በአዲሱ : ሕገ : መንግሥት : ላይ : ይዞ : በግልጽ : ሆኖ : አለመቅረቡ : የሚያሳየው : አስተሳሰቡ : አሁን : ቦታ : እንደሌለው : ለማሳየት : ነው : ብሎ : መከራከር : ይቻላል ።

13. ከላይ : በግርጌ : ማስታወሻ : ቁጥር : ፫ : በሚገኘው : የበርማን : ጽሑፍ : ውስጥ : በገጽ : ፳፻፴፪ : የተጠቀሰ : ቀደም : ብሎ : በእንግሊዘኛ : ቋንቋ : የተዘጋጀ : የአንቀጽ : ፩፻፴ : ረቂቅ : የመንግሥት : ንብረት : የሆነ : ሀብትን : ሳይጠራ : ለተፈጥሮ : ሀብቶች : መጠበቂያ : የሚሆነውን : ሕግ : ወስኖ : በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ሕግ : በሚሠጠው : ፈቃድ : ካልሆነ : በቀር : የውጭ : አገር : ተወላጆች : እነዚህን : የተፈጥሮ : ሀብቶች : በሥራ : ላይ : ሲያውሏቸው : እይቸሉም : ይላል ። በኋላ : ግን : አንዳ

ያለው፡ ሀብት፡” ሁሉ፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ ነው፡ በሚለው፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴ (ሀ)፡ የአማርኛው፡ ትርጉም፡ ሁለተኛውን፡ አነባበብ፡ እንድንወስድ፡ የሚያስገድድ፡ ይመስላል ።

አንቀጽ፡ ፩፻፴(ሀ)፡ ከመንግሥት፡ ንብረትነት፡ ሥር፡ የሚያስገባው፡ “በመሬት፡ ውስጥ፡ ያለው[ገ]፡ ሀብት፡” ብቻ፡ ነው፡ ካልን፡ ከመሬት፡ በታች፡ ላለው፡ ድንጋይ፡ ልዩ፡ አመለካከት፡ እንዳለ፡ መወሰን፡ ገና፡ ያስፈልጋል ። በኢትዮጵያ፡ ባህልና፡ አሁንም፡ በሚደረገው፡ መሠረት፡ የአንቀጽ፡ ፩፻፴(ሀ)፡ ቋንቋ፡ ለምሳሌ፡ ወርቅንና፡ ፕላቲኒምን፡ የሚጠቀልል፡ ነው፡ ብንል፡ አያከራክርም ፤ ጨውንና፡ አሸዋን፡ ይጠቀልላል፡ ብንል፡ ግን፡ ድጋፍ፡ የሚያስገኝ፡ አይሆንም ።¹⁴ ስለዚህ፡ ጥያቄው፡ በጥንቃቄ፡ መመርመር፡ ይኖርበታል ።

የሕገ፡ መንግሥቱ፡ ሀብት፡ አመዳደብ ፤

አንድ፡ ጠቃሚ፡ ሊሆን፡ የሚችል፡ አስተሳሰብ፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ የሆነ፡ በግልና፡ በመንግሥት፡ የንብረት፡ ባለሀብትነት፡ አከፋፈል፡ እቅድ፡ ውስጥ፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴ን፡ መሠረታዊ፡ አንቀጽ፡ አድርጎ፡ ማየት፡ ነው ። በዚህም፡ መሠረት፡ መሬት፡ የሚመደበው፡ በግል፡ ንብረቶች፡ ውስጥ፡ መሆን፡ አለበት ፤ ለብዙ፡ ትውልድ፡ መሬትን፡ በግል፡ ጥቅም፡ ባዋለው፡ በእርሻ፡ በተመሠረተው፡ ኤኮኖሚ፡ ለውጥ፡ ለማምጣት፡ ከዚህ፡ የጠነከረ፡ አነጋገር፡ ያስፈልጋል ። እርግጥ፡ ነው፡ መንግሥት፡ በመሬቶች፡ ላይ፡ መብቶች፡ ሊኖሩት፡ ይችላል ፤ ነገር ግን፡ በጠቅላላ፡ አነጋገር፡ መብቶቹ፡ የተመሠረቱት፡ እንደ፡ ባለግል፡ ንብረቶች፡ ባሉ፡ ሁኔታዎች፡ ላይ፡ ነው።¹⁵ መሬት፡ ለሕይወት፡ አስፈላጊ፡ የሆነውን፡ እህልን፡ የሚያበቅል፡ አፈር፡ የያዘ፡ ነው ። ሆኖም፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴ (ሀ)፡ ለእህል፡ ምግብ፡ ያልሆነውንና፡ ዋጋ፡ ያለውን፡ ከመሬት፡ በታች፡ የሚገኙትን፡ ሀብቶች፡ የመንግሥት፡ ንብረቶች፡ ያደርጋቸዋል ።¹⁶ አንቀጽ፡ ፩፻፴(መ)፡ በዚህ፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ ሥር፡ ሕጋዊ፡

ንድ፡ የንብረት፡ ዓይነቶችን፡ በመነጠል፡ ከመንግሥት፡ ሀብትነት፡ ሥር፡ ለማድረግ፡ በማሰብ፡ ይመስላል፡ ይህ፡ ረቂቅ፡ ቀርቶ፡ በምትኩ፡ የአሁኑ፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴፡ ንዑስ፡ አንቀጾች፡ (ለ)፡ እና፡ (መ)፡ ተጨምረዋል ። በቀድሞው፡ ረቂቅ፡ የሚገኙት፡ በጥበቃ፡ የሚጠቅሙት፡ ቃላት፡ በንዑስ፡ አንቀጾች፡ (ለ)፡ እና፡ (ሐ)፡ የሚገኙት፡ በመንግሥት፡ ንብረትነት፡ ሥር፡ ባልሆኑት፡ የተፈጠሩ፡ ሀብቶች፡ ላይ፡ ቁጥጥር፡ እንዲኖር፡ ይመስላል ። ይህም፡ ከሆነ፡ አንቀጽ፡ ፩፻፴ (ሀ)፡ ሁሉንም፡ የተፈጠሩ፡ ሀብቶች፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ እንደሚያደርግ፡ አስመስሎ፡ ማንበብ፡ እንደማይገባ፡ ግልጽ፡ ይመስላል ።

14. በኢትዮጵያ፡ የግል፡ ሰዎች፡ ለሚያደርጉት፡ የጨው፡ አወጣጥ፡ የሚከተለውን፡ ጠቃሚ፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታል ፡- ሃይለ፡ ሚካኤል፡ ምግባና፡ “ሶልት፡ ማይኒንግ፡ ኢን፡ እንደርታ” ጆርናል፡ ኦቭ፡ ኢትዮፊያን፡ ስተዲስ፡ ፪ኛ፡ ሾል፡ ፪ኛ፡ ቁጥር፡ (፩፻፶፯፻፳፯)፡ ገጽ፡ ፩፻፳፯ ።

15. የ፲፱፻፶፪፡ ዓ. ም. የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፩፻፶፻፵፩፡ የሚለው፡ የመንግሥት፡ የሆኑ፡ ንብረቶች፡ በልዩ፡ ሕግ፡ የሚተዳደሩት፡ በተከታዮቹ፡ አንቀጾች፡ እንደሚብራራው፡ “ለጠቅላላ፡ አገልግሎት፡ ጥቅም” ሲመደቡ፡ ነው ። የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፲፱ (ለ)፡ የሚጠቅሰው፡ የዘውድ፡ ርስትና፡ ንብረት፡ የተባለው፡ የተለየ፡ የንብረት፡ ክፍል፡ የሚመስለው፡ አንቀጽ፡ ፲፱(ለ)ን፡ የማይተላለፍ፡ ነው፡ ይለዋል ።

16. ሰው፡ ሊይዝና፡ ሊጠቀምበት፡ የሚችለው፡ ክፍል፡ ለራሱ፡ ኑር፡ አስፈላጊ፡ የሆነውን፡ ከመሬት፡ በታች፡ ብዙ፡ ዝቅ፡ ሳይል፡ ከላይ፡ የሚገኘው፡ ብቻ፡ ነው ። ይህን፡ አሳብ፡ የያዘ፡ የሚመስል፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፩፻፶፻፶፩፡ እንዲህ፡ ይላል ፡- “የመሬት፡ ሀብትነት፡ (የመሬት፡ ርስትነት) ማለት፡ መሬቱን፡ ሥራ፡ ለማስያዝ፡ ጠቃሚ፡ እስኪሆነው፡ ጥልቀት፡ ያለውን፡ የውስጥ፡ ሀብትነትን፡ ጭምር፡ የያዘ፡ ነው ።” (አንክርው፡ የደራሲው፡ ነው ።)
ሆኖም፡ አንዳንድ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ የመሬት፡ ንብረትንነት፡ ከመሬቱ፡ ስር፡ የሚገኘውን፡ ድንጋይ፡ እንደሚጨምር፡ አድርገው፡ ቁጥር፡ ፲፪፻፶፯ን፡ ተርጉመውታል ። ለምሳሌ፡ ከላይ፡ በግርጌ፡ በማስታወሻ፡ ቁጥር፡ ፩፡ በገጽ፡ ፩፻፵፪፡ የተጠቀሰውን፡ ጣፋ፡ ሰን፡ ይግባኝ፡ ባይ ፤ የአውራ፡ ጉዳይ፡ ፡ ባለሥ

ባለቤት ፡ ባለመኖሩ ፡ ምክንያት ፡ የተገኘ ፡ መሬት ፡ የተለቀቁ ፡ ርስቶችና ፡ ንብረቶች ፡ ጫካዎችና ፡ የአየር ፡ የባሕር ፡ ክልሎች ፡ የመሳሰሉ ፡ ንብረቶችን ፡ ይጨምራል ።¹⁷

ይህን ፡ አስተሳሰብ ፡ ከተቀበልን ፡ ማለት ፡ መሬቱን ፡ ለእህልና ፡ ለከብት ፡ እንዲጠቀምበት ፡ ለግል ፡ ባለንብረት ፡ ሲሰጠው ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ለመንግሥት ፡ ንብረትነት ፡ ይሰጣል ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ የሚገኘውን ፡ ድንጋይ ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ከሚገኙት ፡ እንደ ፡ ወርቅ ፡ ከመሳሰሉት ፡ ከሌሎች ፡ “ውድ” ፡ ማዕድኖች ፡ የተለየ ፡ አድርጎ ፡ ለመመልከት ፡ ምን ፡ ምክንያት ፡ አለ? “ውድነት” ፡ ስለሌለውና ፡ በጣም ፡ በብዛት ፡ ስለሚገኝ ፡ የተቀበረ ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ አይደለምና ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ መስጠት ፡ አለበት ፡ ማለት ፡ ነውን? ወይስ ፡ ድንጋይም ፡ እንደ ፡ አፈር ፡ ከገበሬው ፡ የዕለት ፡ ተግባር ፡ ጋር ፡ በጣም ፡ የተያያዘ ፡ በመሆኑ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ መቆጠር ፡ ይገባዋል?

እነዚህን ፡ ጥያቄዎች ፡ የአስተሳሰብን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በሚያሟላ ፡ መንገድ ፡ እና ፡ ለኢትዮጵያ ፡ አስፈላጊ ፡ ከሆኑት ፡ ነገሮች ፡ ጋር ፡ በሚስማማ ፡ ሁኔታ ፡ ለመመለስ ፡ መሞከር ፡ ቀላል ፡ ነገር ፡ አይደለም ። በመሬቱ ፡ ላይ ፡ ለሚኖሩት ፡ ሰዎች ፡ ድንጋይ ፡ በየቀኑ ፡ ያስፈልጋቸዋል ። ገበሬዎች ፡ በድንጋይ ፡ ግንቦችንና ፡ በአንዳንድ ፡ ቦታዎችም ፡ ቤቶችን ፡ ለመሥራት ፡ ይችላሉ ። ይሰሩበታልም ። ወርቅንም ፡ ለሚስቶቻቸው ፡ ጉትቻ ፡ ጌጣ ፡ ጌጥ ፡ ለመሥራት ፡ ሊጠቀሙበት ፡ በቻሉ ፡ ነበር ። ምንም ፡ ድንጋይ ፡ ከወርቅ ፡ ይበልጥ ፡ በቀላሉ ፡ የሚገኝ ፡ ቢሆንም ፡ አንድ ፡ መጠነኛ ፡ የሆነ ፡ የድንጋይ ፡ መፍለጫን ፡ ለማካሄድ ፡ የተራው ፡ ገበሬ ፡ አቅም ፡ በማይፈቅድለት ፡ መሣሪያዎችና ፡ የማመላለሻ ፡ ዘዴዎች ፡ መጠቀም ፡ ያስፈልግ ፡ ይሆናል ።

ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ ሁለት ፡ የተለያዩ ፡ መልሶች ፡ ብንሰጠው ፡ ሁለቱም ፡ መልሶች ፡ የሚያስከትሉትን ፡ የኤኮኖሚ ፡ ውጤት ፡ በማየት ፡ አንዱን ፡ መልስ ፡ ለመምረጥ ፡ አ

ልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ጉዳዩን ፡ ይመለከታል ። የሚያሳዝነው ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ፍርዶች ፡ የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ ፡ አግባብነትን ፡ ሳይመለከቱ ፡ በመቅረታቸው ፡ ነው ። ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ወርቅ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ሲያደርግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፱ ፡ ይህን ፡ ንብረትነት ፡ ሊለውጠው ፡ እንደማይችል ፡ ሁሉ ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አማካኝነት ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ድንጋይ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ስለሆነ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፱ ፡ ይህ ግን ፡ ንብረትነት ፡ ሊለውጥ ፡ አይችልም ። “የበላይ ፡ ሕግ” ፡ አሳብን ፡ የያዘውን ፡ የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፶፱፻፲ ፡ ይመለከታል ። ቁጥር ፡ ፩፻፶፱ ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ስላለ ፡ ድንጋይ ፡ ስለማያወሳ ፡ ፓርላሜንቱ ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ልዩ ፡ ትርጉም ፡ እንደሰጠውም ፡ ለማስረዳት ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፱ ፡ ልንጠቀምበት ፡ አንችልም ። እንደ ፡ ስዊሶ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯፯ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፱ም ፡ የመሬት ፡ ባለቤትነት ፡ ዝቅታው ፡ ወሰን ፡ የለውም ፡ የሚለውን ፡ የጥንቱን ፡ አስተሳሰብ ፡ ለመወሰን ፡ የተጻፈ ፡ እንጂ ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ስላሉት ፡ ሀብቶች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ለማውላት ፡ አይደለም ። ፒ ፡ ቱር ፡ ለ ፡ ኮድ ፡ ሲቪል ፡ ስዊስ ፡ (ጀኖ ፡ የፈረንሳይኛ ፡ እትም ፡ ፩፻፶፱፻፵፪) ፡ (የደህንነት ፡ ትርጉም) ፡ ገጽ ፡ ፬፻፺፪ ።

17. አንቀጽ ፡ ፩፻፴ (ሀ) ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ላለው ፡ ድንጋይ ፡ ይበልጥ ፡ ቀጥተኛ ፡ አግባብ ፡ ያለው ፡ መስሎ ፡ ስለሚታይ ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆኑ ፡ የትርጉም ፡ ችግሮች ፡ ያለውን ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ (መ) ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ አላብራራነውም ። የአንቀጽ ፡ ፩፻፴ (ሀ) ፡ ማህረት ፡ አሳብ ፡ ሳያስፈልግ ፡ የሚደግም ፡ የሚመስለውን ፡ “የአፈር ፡ --- ሀብቶች” ፡ የሚለውን ፡ ሐረግ ፡ በአንቀጽ ፡ ፩፻፴ (መ) ፡ ብናገኝም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለውን ፡ አስተያየት ፡ መርጠናል ። በተጨማሪም ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ (መ) ፡ “የጫካ ፡ የግጠኝ ፡ መሬት[ን]” ፡ የመንግሥት ፡ ንብረቶች ፡ ቢያደርግም ፡ በኢትዮጵያ ፡ የግል ፡ ጫካዎች ፡ መኖራቸው ፡ በይፋ ፡ ታውቋል ። የ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. የግለሰብ ፡ ደን ፡ አጠባበቅ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፳፯ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፳፬ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፲፯ ፡ ይመለከታል ። በአማርኛው ፡ በእንግሊዘኛው ፡ የአንቀጽ ፡ ፩፻፴(መ) ፡ ትርጉሞች ፡ ብዙ ፡ ልዩነቶች ፡ አሉ ። በተለይም ፡ እንግሊዘኛው ፡ “የሆነ ሰው ፡ ወይም ፡ በሕግ ፡ የሰውነት ፡ መብት ፡ የተሰጠው” ፡ ለሚለው ፡ አማርኛው ፡ “በተፈጥሮ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በሆነ ፡ በማንኛውም ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ በሕግ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዜግነት ፡ ባለው” ፡ ይላል ።

ሁንም ፡ አዳጋች ፡ ነው ። ጠቃሚ ፡ ከሆኑት ፡ የመንግሥት ፡ ተግባሮች ፡ ብልጫ ፡ ላለው ፡ ለአውራ ፡ ጉዳና ፡ ሥራና ፡ ጥበቃ ፡ ድንጋይ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። አንቀጽ ፡ ፩፻፴ (ሀ) ፡ ድንጋይን ፡ ከመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ውጭ ፡ ያደርገዋል ፡ ብሎ ፡ መወሰን ፡ የግል ፡ ባለንብረቶች ፡ ለምንም ፡ ዓይነት ፡ የኤኮኖሚ ፡ ጥቅም ፡ ሊያውሉት ፡ ለማይችሉት ፡ ድንጋይ ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ እና ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መሠረት ፡ ባብዛኛው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ግዛቶች ፡ ግምትን ፡ ምክፈል ፡ ያስገድዳሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ተቃራኒውን ፡ መልስ ፡ ከሰጠን ፡ ለመንግሥት ፡ እቅዶች ፡ አስፈላጊ ፡ ሳይሆኑ ፡ የቀሩትን ፡ ድንጋዮች ፡ የመራቱ ፡ ባለቤት ፡ ቢጠቀምበት ፡ ወንጀልን ፡ ፈጽመሃል ፡ በማለት ፡ ክስ ፡ ሊቀርብበት ፡ ሲችል ፡¹⁸ በተጨማሪም ፡ መንግሥትም ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ክስ ፡ ሊያቀርብበት ፡ ይችላል ።¹⁹ ይህ ፡ ዓይነቱ ፡ ኢንዱስትሪም ፡ ከዚህ ፡ የተነሳ ፡ ሊቃወስ ፡ ሲችል ፡ በተጨማሪም ፡ የኤኮኖሚው ፡ የግል ፡ ክፍል ፡ እንቅፋት ፡ ያጋጥመዋል ። ለግል ፡ ሥራ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡ ድንጋይ ፡ መንግሥት ፡ በሌሎች ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ በሚገኙት ፡ ሀብቶች ፡ በኩል ፡ አሁን ፡ እንደሚያደርገው ፡ ሁሉ ፡ ኮንሲሲዮን ፡ በመሰሉ ፡ ስምምነቶች ፡ መስጠት ፡ አስፈላጊ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ሆኖም ፡ ይህ ፡ ተግባር ፡ አዳጋች ፡ ነው ።

እነዚህ ፡ ችግሮች ፡ ቢገጥሙንም ፡ ሚዛናዊ ፡ ሆኖ ፡ የአስተሳሰብ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትን ፡ የተከተለና ፡ የአንቀጽ ፡ ፩፻፴ (ሀ) ፡ ግዴታዎችን ፡ የማይቃረን ፡ መፍትሔ ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ክፍሎች ፡ ማቅረብ ፡ እንችላለን ። ለመጀመር ፡ ያህል ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ (ሀ) ፡ ድንጋይን ፡ እንደሌላው ፡ “በመሬቱ ፡ ውስጥ” ያሉ ፡ ወይም ፡ “መሬት ፡ ያልሆኑ” ፡ ሀብቶች ፡ ሁሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ያደርገዋል ፡ እንበል ።²⁰ ለዚህም ፡ አተረጎም ፡ የአንቀጽ ፡ ቃላት ፡ ምንም ፡ ልዩነት ፡ አያደርጉም ። የሕጉ ፡ ቃል ፡ ለብዙ ፡ ዘመን ፡ ስለቆየው ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ስላለ ፡ ሀብት ፡ ለሚናገረው ፡ መሠረት ፡ አሳብ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አብሮት ፡ ለሚገለጸው ፡ ለግል ፡ ሥራ ፡ የሚያደርገውን ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ በመተው ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ደረጃ ፡ ይሰጠዋል ። ከሁሉም ፡ ይበልጥ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆነው ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ (ሀ) ፡ የግል ፡ ባለንብረቶች ፡ ለዕለት ፡ ኮሯቸው ፡ ሊይዟቸው ፡ በሚችሉት ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ መብቶችና ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ በሚገኘው ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ መብቶች ፡ መካከል ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ ልዩነት ፡ የሚያደርግ ፡ ስለሚመስል ፡ በጣም ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። በብዙ ፡ መንገድ ፡ ሲታይ ፡ ድንጋይ ፡ “ውድም” ሆነ ፡ አልሆነ ፡ ለኤኮኖሚ ፡ ተግባሮች ፡ ሰውን ፡ ከሚማርኩ ፡ እና ፡ ጭቅጭቅ ፡ ከሚያስነሱ ፡ ማዕድኖች ፡ ይበልጥ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ “የተፈጥሮ” ፡ ሀብት ፡ ነው ።

ይህንን ፡ መሪ ፡ አሳብ ፡ ከተቀበልን ፡ ለእድገት ፡ ፍላጎቶች ፡ ሲባል ፡ አንዳንድ ፡ ለውጦች ፡ ማድረግ ፡ አስፈላጊ ፡ ይሆናል ። መንግሥትም ፡ ድንጋይ ፡ የመንግ

18. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፲ ፡ ፳፻፵፮ ፡ እና ፡ ፳፻፵፯ ፡ ይመለከታል ።
 19. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፸፮ ።
 20. በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ ፫ ፡ በተጠቀሰው ፡ በበርማን ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ገጾች ፡ ፳፻፳፮-፳፻፴፪ ፡ በአንቀጽ ፡ ፩፻፴ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረቶች ፡ ናቸው ፡ በተባሉት ፡ ነገሮች ፡ የግል ፡ ባለቤትነት ፡ ወይም ፡ “በተግባር ፡ በንብረቶች ፡ ላይ ፡ ከባለሀብትነት ፡ እኩል ፡ የሆኑትን ፡ የተወሰኑ ፡ የባለቤትነት ፡ መብቶች” ሊኖሩ ፡ ይችላሉ ። የሚል ፡ አሳብ ፡ ቀርቧል ። እንዲህ ፡ ብሎ ፡ መወሰን ፡ ግን ፡ የመንግሥት ፡ ንብረቶች ፡ የሚያደርገውን ፡ የአንቀጽ ፡ ፩፻፴ ፡ ክፍሎችን ፡ ከጥቅም ፡ ውጭ ፡ ያደርጋቸዋል ። “የመንግሥት ፡ ንብረት” የሚለው ፡ አሳብ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመጣው ፡ ከፈረንሳይ ፡ አገር ፡ ነው ። ለሚለው ፡ ለበርማን ፡ አስተያየት ፡ ምንም ፡ ድጋፍ ፡ የለውም ። እንዲያውም ... የዚህ ፡ አሳብ ፡ ስር ፡ የሚገኘው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ በብዙ ፡ ዓመታት ፡ በመንግሥት ፡ ባለቤትነት ፡ ለነበሩት ፡ ንብረቶች ፡ መጠሪያ ፡ ሲጠቀሙበት የነበረ ፡ ይመስላል ።

ሥት ፡ ንብረት ፡ ነው ፡ በግለት ፡ ለመንግሥት ፡ ጥቅም ፡ አስፈላጊ ፡ ለሆኑት ፡ እቅዶች ፡ ለሚወሰዱት ፡ ድንጋይ ፡ መሬቱ ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ ነገሮች ፡ ለያረሰው ፡ ጉዳት ፡ ብቻ ፡ ግምት ፡ እከፍላለሁ ፡ ሊል ፡ ይችላል ። ይህም ፡ ቢሆን ፡ ለገል ፡ የእድገት ፡ እቅድ ፡ ለመሥራት ፡ ለሚፈልጉት ፡ ሰዎች ፡ በቀላሉ ፡ ለመጠቀም ፡ እንዲችሉ ፡ መያረግ ፡ አለበት። ይህን ፡ ለማድረግ ፡ የመሬቱን ፡ ባለንብረቶች ፡ ከመሬታቸው ፡ ውስጥ ፡ ለሚገኘው ፡ ድንጋይ ፡ “ሕጋዊ ፡ ባለ ፡ ኮንሴሊዮን” የሚያደርግ ፡ ሕግ ፡ በግውጣት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። እነዚህ ፡ የግል ፡ ባለንብረቶች ፡ በመሬታቸው ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ድንጋይ ፡ በንግድ ፡ መልክ ፡ ሲጠቀሙበት ፡ ከቆዩ ፡ በኋላ ፡ መንግሥት ፡ ያላንዳች ፡ ግምት ፡ እንዳይወሰድባቸው ፡ ቢደረግ ፡ ተገቢ ፡ ይመስላል ። በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ባለው ፡ ድንጋይ ፡ ለመጠቀም ፡ ወይም ፡ ይህ ፡ ባይሆን ፡ አጠቃቀሙ ፡ በንግድ ፡ መልክ ፡ ወይም ፡ ከተፈቀደው ፡ ወሰን ፡ ያለፈ ፡ እንደሆነ ፡ ለመንግሥት ፡ የተለየ ፡ ገብር ፡ እንዲከፍሉ ፡ የሚያደርግ ፡ አንቀጽ ፡ መጨመር ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ባለው ፡ ንብረት ፡ መንግሥት ፡ የበላይ ፡ ባለቤት ፡ መሆኑን ፡ ሊያስገነዝብ ፡ ይችላል ።²¹

መደምደሚያ ፡

የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴(ሀ) ፡ በብዙ ፡ ቦታዎች ፡ ላይ ፡ አተረጎሙን ፡ የሚጠይቁ ፡ ስለ ፡ ተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ የመንግሥት ፡ ንብረትነትና ፡ ቁጥጥር ፡ የሚሆኑ ፡ አዳዲስ ፡ መሠረተ ፡ አሳቦችን ፡ አስገኝቷል ። ይህም ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ሁሉንም ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ ሳይሆን ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ያሉትን ፡ ብቻ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ማድረግ ፡ ግልጽ ፡ ሲመስል ፡ እንደ ፡ ድንጋይ ፡ ለመሰሉ ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ለሚገኙ ፡ ሀብቶች ፡ ግን ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ ያደረገ ፡ እያመስልም ። ከዚህም ፡ አባባል ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ጎልቶ ፡ ሊታይ ፡ የሚችለው ፡ ውጤት ፡ ከግል ፡ መሬት ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ድንጋይ ፡ የሚወስዱትን ፡ እንደ ፡ አውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ የመሳሰሉ ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅቶች ፡ ለድንጋይ ፡ ግምት ፡ ከመክፈል ፡ ያደናቸዋል ። መጀመሪያውኑ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ነው ፡ ሰላልን ፡ “ስለ ንብረት ፡ ማሰለቀቅ ፡” የሚነሳ ፡ ነገር ፡ የለም ። ሆኖም ፡ ለኤኮኖሚው ፡ የግል ፡ ክፍል ፡ እድገት ፡ እንቅፋት ፡ እንዳይሆን ፡ በማሰብ ፡ ለመንግሥት ፡ እቅዶች ፡ አስፈላጊ ፡ ባልሆነው ፡ ከመሬት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ ድንጋይ ፡ የግል ፡ ሰዎች ፡ እንዲሰሩበት ፡ ሁኔታውን ፡ መንግሥት ፡ ማቃለል ፡ አለበት ።

21. ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ የመንግሥት ፡ ሀብቶችን ፡ የግል ፡ ሰዎች ፡ እንዲጠቀሙበት ፡ መስጠት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከብዙ ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የታወቀ ፡ ነገር ፡ ነው ። በ. ም. በዳግግግግ ፡ ምጊህና ፡ በጂ ፡ ደብሊው ፡ ሌይን ፡ መካከል ፡ በተደረገው ፡ የኮንሴሊዮን ፡ ስምምነት ፡ አርትራ ፡ በኢጣልያ ፡ ስር ፡ በነበረችበት ፡ ጊዜ ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ የነበሩት ፡ ለገንብ ፡ ሥራ ፡ የሚጠቅሙት ፡ ነገሮች ፡ የመንግሥት ፡ ንብረቶች ፡ የነበሩ ፡ ከመምሰላቸው ፡ ሌላ ፡ በኮንሴሊዮን ፡ እየተሰጡ ፡ ሰው ፡ ለንግድ ፡ ያጠቀሙባቸው ፡ ነበር ። ለኢርትራ ፡ ትኝ ፡ ግዛት ፡ “ኦርዲናሜንት ፡ ፎንደሪዮ ፡ ኤ ፡ ሪጉላሜንቲ ፡ ፔር ፡ ላ ፡ ሱዋ ፡ አፕሊካዚዮኔ” ተብሎ ፡ በ፩፻፶፫፻፶፯ ፡ ዓ. ም. (እ. ኤ. አ.) በቡሌቴና ፡ ኦፊሻል ፡ ቁጥር ፡ ፲፫ ፡ (ተጨማሪ) ፡ የወጣውን ፡ በተለይም ፡ የሕጉን ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ ይመለከቷል ። የሕጉ ፡ አንቀጽ ፡ ፩ ፡ ያገረው ፡ የመሬት ፡ መብት ፡ የሚጠበቀው ፡ “(ከ) ጥንታዊው ፡ ያኑ ፡ ልግዶች ፡ ጋራ” ያልተቃረነ ፡ ከሆነ ፡ ነው ፡ ይላል ።

CURRENT ISSUE

PUBLIC-PRIVATE CONFLICTS OVER SUB-SURFACE STONE IN ETHIOPIA

Harrison C. Dunning *

When Ethiopia revised its constitution in 1955, one of the important innovations was an article on "natural resources." Nothing on this subject had been included in the Constitution of 1931, legislation on various natural resources was fragmentary at best, and the way was open to chart a new course. What emerged, Article 130 of the Revised Constitution,¹ is hardly a model of precision, but it does set forth important principles regarding state ownership and control of various categories of property. One of these principles is that natural resources constitute a "sacred trust" for the benefit of "present and succeeding generations of the Ethiopian People" which must be conserved in accordance with principles to be established by "Imperial Law."² Another is that certain categories of property are "State Domain."

* Assistant Professor of Law and Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1. The text of Article 130 of the Revised Constitution is as follows:

(a) The natural resources of, and in the sub-soil of the Empire, including those beneath its waters, are State Domain.

(b) The natural resources in the waters, forests, land, air, lakes, rivers and ports of the Empire are a sacred trust for the benefit of present and succeeding generations of the Ethiopian People. The conservation of the said resources is essential for the preservation of the Empire. The Imperial Ethiopian Government shall, accordingly, take all such measures as may be necessary and proper, in conformity with the Constitution, for the conservation of the said resources.

(c) None of the said resources shall be exploited by any person, natural or juridical, in violation of the principles of conservation established by Imperial Law.

(d) All property not held and possessed in the name of any person, natural or juridical, including all land in escheat, and all abandoned properties, whether real or personal, as well as all products of the sub-soil, all forests and all grazing lands, water-courses, lakes and territorial waters, are State Domain.

2. This phrase is significant, for at the time of the promulgation of the Revised Constitution Eritrea was "an autonomous unit federated with Ethiopia under the sovereignty of the Ethiopian Crown." Section A, Paragraph 1, Resolution 390(V) on Eritrea of the General Assembly of the United Nations, Fifth Session, December 2, 1950, a portion of the "Federal Act" ratified by H.I.M. Haile Sellassie I as Crown and Sovereign of the Empire of Ethiopia on September 11, 1952. The text of the instrument of ratification is reproduced in N. Marein, *The Ethiopian Empire—Federation and Laws* (1955), p. 431. See also the Proclamation of the Entry into Force of the Federation of Eritrea with Ethiopia, 11th September, 1952, Proc. No. 124, *Neg. Gaz.*, year 12, no. 1. Article 5(2)(h) of the Constitution of Eritrea of 1952, reproduced in J. Paul and C. Clapham, *Ethiopian Constitutional Development*, vol. 1 (1967), p. 376, had provided for inclusion within the jurisdiction of the Government of Eritrea of the "exploitation of natural resources." Section 8 of the Federal Incorporation and Inclusion of the Territory of Eritrea within the Empire of Ethiopia Order, 1952, Order No. 6, *Neg. Gaz.*, year 12, no. 1, provided that the Constitution of 1931 together with the Federal Act, federal legislation pursuant thereto and international treaties, conventions and obligations of the Empire were the supreme law of the Empire, however, so that Article 130 of the Revised Constitution as part of a revision of the Constitution of 1931 seems to have superseded Article 5(2)(h) of the Constitution of Eritrea. This conclusion, of course, depends on the assumption that Section 8 of the incorporation order was itself "constitutional" under the Federal Act.

The proper interpretation of the language of Article 130 raises numerous difficulties, which have been dealt with elsewhere at some length.³ It is not the object of this "current issue" to consider all these difficulties: instead, attention will be directed to the relevance of Article 130(a) of the Revised Constitution for the solution of the increasingly frequent conflicts in Ethiopia over a particular kind of property — sub-surface stone.⁴ Such stone has considerable economic value, and as it is needed both for public and private development projects, a wise solution to conflicts over its legal status is of great importance.

Litigation over Stone: The Landowner versus the IHA

Most typically litigation over sub-surface stone takes place between the Imperial Highway Authority, which requires it in large quantities for its highway construction and maintenance projects, and the owner of the land from which the stone is taken, who claims compensation for it. As uncrushed stone, at least in the vicinity of Addis Ababa, is currently worth about E\$4 per cubic meter,⁵ the amounts involved can be substantial. For many years the IHA maintained that when it takes sub-surface stone from private land it need compensate only for disturbance to the surface, e.g., the destruction of houses or crops on or near the quarry site. Legal support for this position was provided by Section 5 (d) of the Highway Authority Proclamation of 1950, which granted the IHA the power to expropriate and required compensation only for "buildings, crops, vegetation and other fixtures" on land taken by expropriation.⁶

This use of Section 5 (d) seems in general to have been accepted by the courts,⁷ even following promulgation of the Revised Constitution which in Article 44 requires "just compensation" for all "property" taken by expropriation. The assumption on the part of all concerned seems to have been that even if sub-surface stone was owned by the owner of the surface, compensation for it was barred by the restrictive language of the Highway Authority Proclamation.⁸ With the repeal of this language by the Civil Code,⁹ however, such reasoning can no longer be used. The IHA

3. R. Berman, "Natural Resources: State Ownership and Control Based on Article 130 of the Revised Constitution," *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), p. 551.

4. "Sub-surface" is used here to distinguish stone in the ground from stone which has been extracted from the ground. In some cases such "sub-surface" stone may extend to the surface itself. Article 130 of the Revised Constitution uses the phrase "sub-soil," which seems to mean the same thing.

5. This is the approximate cost to the buyer. For other purposes uncrushed stone may be valued at a different figure. Thus in *Taffa Segn v. Highway Authority* (Sup. Imp. Ct., Addis Ababa, 1968), *J. Eth. L.*, vol. 5, p. 234, an engineer of the Ministry of Public Works assessed stone for purposes of expropriation at E\$.60 per cubic meter. *Id.*, p. 236.

6. Section 5(d), Highway Authority Proclamation, 1950, Proc. No. 115, *Neg. Gaz.*, year 10, no. 5. The word "fixtures" was originally translated into Amharic as "other immovables," but significantly the translation was later corrected to read "other man-made immovables." Corrigendum, 1954, Corrigendum No. 35, *Neg. Gaz.*, year 14, no. 1 (Amharic only).

7. An exception is the recent case of *Taffa Segn v. Highway Authority*, cited above at note 5, where a division of the Supreme Imperial Court, by way of *dicta*, stated that Section 5(d) of the Highway Authority Proclamation does not bar compensation for stone. *Id.*, p. 237.

8. On Section 5(d), see generally H. Dunning, "Expropriation by the Imperial Highway Authority," *J. Eth. L.*, vol. 5 (1968), p. 217.

9. Civ. C., Art. 3347. See *Taffa Segn v. Highway Authority*, cited above at note 5, p. 237; see also H. Dunning, cited above at note 8, p. 221.

PUBLIC-PRIVATE CONFLICTS OVER SUB-SURFACE STONE IN ETHIOPIA

is now bound, like all other government agencies engaged in expropriation, to observe the dictates of the Civil Code, as well as those of the Revised Constitution. These clearly require compensation for all private property, so that the question of ownership of sub-surface stone must be squarely faced. In dealing with this question Article 130(a) of the Revised Constitution is the legal provision of greatest relevance.

Article 130 (a) of the Revised Constitution

A beginning toward a proper construction of Article 130(a) may be made by examining with care the language used: "The natural resources of, and in the sub-soil of the Empire, including those beneath its waters, are State Domain." On its face, this language is perhaps susceptible of two readings: first, that natural resources "of . . . the Empire," including those "in the sub-soil," are State Domain; and second, that only natural resources "of and in the sub-soil of the Empire" are State Domain. Although either reading could include sub-surface stone as a natural resource, it is important to choose between these readings in order to have a clear idea of the scope and intent of Article 130 (a). The second reading would seem to be the correct one for a number of reasons.¹⁰ First, if *all* natural resources in the Empire were State Domain, then all the nation's land would be included, yet it is clear from other articles in the Revised Constitution that private ownership of land is contemplated.¹¹ Article 130(a) appears to be the fruit of a tradition of State ownership of sub-surface wealth,¹² rather than a sudden attempt to nationalize all natural resources of the Empire. Second, what little preparatory material there is on Article 130 of the Revised Constitution indicates that Article 130 (a) was intended only to govern natural resources of the sub-soil.¹³ Finally, the second reading seems

10. It should be noted that the first reading is only made possible by the existence of the first comma in Article 130 (a), which may well have been the result of inadvertence.

11. See, e.g., Rev. Const. Art. 19(d), Art 31(d) and Art. 44, as well as sub-article (d) of Art. 130 itself.

12. An important statement of this tradition is found in Article 1 of a "Décret réglementant l'exploitation des mines dans l'Empire d'Ethiopie" of April 8, 1928, reproduced in A. Zervos, *L'Empire d'Ethiopie* (1936), p. 306, which provided that "[t]outes les richesses du sous-sol éthiopien sont des biens nationaux et par conséquent soustraits de la faculté de disposition du propriétaire foncier" ("all the riches of the sub-soil of Ethiopia are national property and consequently beyond the power of disposition of the landowner"). See also Article 6 of the "Loi portant réglementation pour la recherche et l'exploitation des mines dans l'Empire d'Ethiopie," reproduced in Zervos at p. 313, although the exact legal status of this measure is not clear, and the preamble to the Proclamation for the Control of Transactions in and Concerning Gold and Platinum, 1944, Proc. No. 67, *Neg. Gaz.*, year 3, no. 11. Significantly, the first two measures both stated an exception for building materials or quarries. Article 2 of the first provided that building materials could be freely disposed of by the owner of the earth, Zervos, cited above, p. 306, while Article 6 of the second provided that "[l]es Carrières sont réputées ne pas être séparées de la propriété et de l'exploitation de la surface, elles en suivent la condition; il en est de même pour les tourbières" ("quarries are deemed not be separated from the ownership and exploitation of the surface, they are in the same position; it is the same for peat-bogs"). *Id.*, p. 313. It has been argued on the basis of these exceptions that a similar exception should be read into Article 130(a) of the Revised Constitution. Berman, cited above at note 3, pp. 558-561. One could maintain with equal logic, however, that the failure to reiterate the previously stated exception for quarries indicates an intent to abandon it, so that the existence of this earlier exception seems of limited usefulness in interpreting Article 130(a).

13. An early version of Article 130, quoted in part by Berman, cited above at note 3, p. 556, did not refer to property in the State Domain, but simply provided for law on the conservation of the Empire's natural resources and provided that none of these natural resources

to be the one required by the Amharic of Article 130(a), which states that all wealth "inside the ground" ("be meretu wust") belongs to the State.

If it is accepted that Article 130(a) vests only "sub-soil" natural resources in the State Domain, it remains to be decided whether there is an exception for sub-surface stone. On the basis of Ethiopian tradition and current practice, one can safely assume that the language of Article 130(a) covers, e.g., gold and platinum, but to make the same assumption for salt,¹⁴ sand or stone may fly in the face of both. Consequently the question must be approached with care.

The Constitutional Allocation of Wealth

One approach which may be fruitful is to treat Article 130 as the keystone of a constitutional scheme for the allocation of wealth—for drawing, in Ethiopia, the "public-private" line insofar as property is concerned. Land clearly falls on the private side of that line—in an agricultural economy built for generations on private exploitation of the land, it could hardly be otherwise without a more sweeping statement. The State, of course, also can hold rights over land, but generally on the same basis as a private person.¹⁵ Land comprehends the soil, the source of the crops essential to life. Article 130 (a) seems to put on the other side of this public-private line, however, all which is the "wealth" in the land—all that which has value but which is not part of the soil which nourishes crops.¹⁶ Article 130 (d) adds to this "State Domain" certain other kinds of property, such as escheated or abandoned properties, forests and territorial waters.¹⁷

could be exploited by non-Ethiopian persons except as authorized by Imperial Law. The latter provision was later dropped and sub-articles (a) and (d) of the present Article 130 were added, seemingly in order to isolate certain categories of property and treat them as vested in the State. The conservation language of the earlier version was apparently kept as sub-articles (b) and (c) in order to provide for control of those natural resources not vested in the State. If this is so, it seems clear Article 130(a) should not be read as vesting all natural resources in the State.

14. For an interesting account of private salt mining in Ethiopia, see Haile Michael Mesghinna, "Salt Mining in Enderta," *J. Eth. Studies*, vol. 4, no. 2 (1966), p. 127.
15. Article 1444 of the Civil Code of 1960 provides that State property is subject to special provisions only when it forms part of the State's "public domain," as defined by subsequent articles. Article 19 of the Revised Constitution refers to what seems to be a distinct category of property, the Crown Domain, which by Article 19(b) is stated to be inalienable.
16. An echo of the notion that man holds only the surface and what is necessary for his sustenance is found in Article 1209 of the Civil Code: "Ownership of land shall extend below the surface of the land to the extent necessary for the use of the land." (Emphasis added.) Recently some courts seem to have read Article 1209 as establishing that owners of the surface also own the stone below that surface. See, e.g., Taffa Segn v. Highway Authority, cited above at note 5, p. 238. Unfortunately such judgments fail to consider the relevance of Article 130 of the Revised Constitution. If the constitution vests the ownership of sub-surface stone in the State, Article 1209 cannot alter that vesting, any more than it could alter the vesting of sub-surface gold in the State by the constitution. See Rev. Const., Art. 122, Ethiopia's "supremacy" provision. Nor can Article 1209 be used to show that Parliament places a particular construction on the constitutional provision, since the article makes no reference to sub-surface stone. The intent of Article 1209, following Article 667 of the Swiss Civil Code, seems to be merely to limit the classic notion that land subject to ownership is unlimited in depth, rather than to deal with particular categories of sub-surface wealth other than land. See P. Tuot, *Le Code Civil Suisse* (2nd French ed., 1950) (Deschenaux translation), p. 492.
17. Article 130(d) presents some formidable problems of interpretation, which are not treated here as Article 130(a) seems more directly relevant to the problem of sub-surface stone. This is so even though Article 130(d) vests in the State Domain "all products of the sub-soil,"

PUBLIC-PRIVATE CONFLICTS OVER SUB-SURFACE STONE IN ETHIOPIA

If this perspective is accepted—that to private persons goes the surface of the earth to be worked, to be used for crops and animals, but that to the State goes the wealth found below that surface—is there any reason to treat sub-surface stone differently from gold or other “precious” minerals found below the surface of the land? Does its very lack of “preciousness” mean that stone, too common an object to be classed with the treasures of the State, should be treated differently? Is stone, like soil, so closely associated with the everyday life of the farmer that it must be placed on the “private” side of our line?

Answering these questions in a way which at once satisfies logic, common sense and the pressing development needs of Ethiopia is not an easy task. Stone is of importance in everyday life on the land—farmers can and do use it to build walls and, in some cases, houses. So, too, could they use gold to make earrings for their wives. Stone is normally more accessible than gold—but to operate even a modest quarry may require implements and modes of transport on a scale not possible for the ordinary farmer.

A look at the practical economic consequences of deciding these questions one way or the other is no more helpful. Stone is vitally important to the State for highway construction and maintenance, one of the most important of its development activities. To hold stone excluded by Article 130(a) of the Revised Constitution and hence most often private property for which Article 44 of the Revised Constitution and the Civil Code require compensation would mean in many areas of the Empire payment for something heretofore of little practical economic benefit to most owners of the land. On the other hand to hold the opposite would mean that any landowner extracting stone not needed by the State for its projects would nonetheless risk prosecution for a penal offense,¹⁸ as well as a civil action against him by the State.¹⁹ An entire industry could be disrupted with a substantial adverse impact on private development. The stone necessary for private construction might have to be extracted pursuant to agreements similar to the concession agreements now granted by the State for the exploitation of other forms of sub-surface wealth, a cumbersome process at best.

Despite such difficulties, the essentials of a reasonable yet logical solution in conformity with the dictates of Article 130(a) can be suggested. As a starting principle, it is submitted that Article 130(a) should be construed to place stone, like all other sub-soil or “non-soil” wealth, in the State Domain—that is, under ownership by the State.²⁰ The language contains no exception. It gives constitutional

an apparently useless repetition of the principle stated in Article 130 (a). Article 130 (d) also vests in the State Domain “all forests and all grazing lands,” although the position seems to have been taken officially that despite this provision private forests do exist in Ethiopia. See the Private Forests Conservation Proclamation, 1965, Proc. No. 226, *Neg. Gaz.*, year 24, no. 17. There are substantial discrepancies between the English and the Amharic versions of Article 130 (d), in particular for the phrase “any person, natural or juridical,” which in the Amharic is rendered “any person who is Ethiopian by creation, or any legal person on whom Ethiopian nationality is conferred by law.”

18. See Pen. C., Art. 650, Art. 646 and Art. 630.

19. Civ. C., Art. 1206.

20. It has been suggested by Berman, cited above at note 3, pp. 552-556, that there can be private ownership, or at least “limited rights in property which are equivalent to practical ownership,” *id.* p. 555, of property which by virtue of Article 130 is vested in the State Domain, but so, to hold would deprive the vesting provisions of Article 130 of any real significance. There seems to be nothing to support Berman’s contention, *id.* p. 553, that the term “State Domain” was imported from France—rather it has its roots in Ethiopia’s own legal history, where it seems for many years to have been used to refer to property owned by the State.

status to a principle on sub-surface wealth of considerable longevity, without including the exception for building materials which on occasion had been stated for that principle. Most importantly, Article 130 seems to reflect a broad distinction between rights on the surface of the land, which private persons may hold in order to derive their livelihood, and rights on the wealth found below that surface. Whether "precious" or not, stone in many ways is economically a more important "natural" resource than many minerals with more alluring names about which no question would arise.

If this principle is accepted, then it is suggested further that certain adjustments ought to be made in order to accommodate the needs of development. The State can insist that as stone is in the State Domain no compensation need be paid for it when it is taken for projects of interest to the State, except of course compensation for disturbance to the surface. But at the same time, easy access to needed stone ought to be permitted to persons who require it for private development. This might be done by legislation providing that all owners of the surface are "legal concessionaires" of the stone found below the surface. Such owners would be particularly deserving of protection against uncompensated takings of sub-surface stone where they have begun to quarry the stone themselves on a commercial basis. A provision for payment to the State of a special fee upon exploitation of deposits of sub-surface stone, or at least payment when such exploitation is commercial and exceeds a certain scale, would serve as a practical reminder of the paramountcy of the State in its sub-surface domain.²¹

Conclusion

Article 130 of the Revised Constitution introduced into Ethiopian constitutional law important new principles on State ownership and control of natural resources, but ones that call for interpretation on a number of points. One of these is the scope of Article 130 (a). It seems clear that this sub-article vests only sub-surface natural resources in the State, rather than all natural resources of the Empire, but it does not appear to include an exception for any form of sub-surface wealth such as stone. The most important practical implication of this conclusion, at least at present, is that government agencies like the Imperial Highway Authority which take stone from beneath private land need pay nothing for the stone itself. It is owned by the State in the first place, so that there is no "expropriation." Nonetheless, it is suggested that in order to avoid an adverse effect on private development the State should allow private persons to have easy access to that sub-surface stone which is not required for projects in which the State has a direct interest.

21. To permit private exploitation of the sub-surface property of the State is a practice long recognized in Ethiopia. In the concession agreement of December 25, 1899, between Menelik II and G. W. Lane, for example, Lane was by Article 1 given permission "to search for gold, silver and anything else that can be got out of the earth in the world of the Beni Changouli country for four years," but it was also provided that the inhabitants of the area "will not be stopped from extracting the gold, as they have done hitherto." Zervos, cited above at note 12, p. 306.

In Eritrea under the Italians sub-surface building materials apparently were considered owned by the State and subject to concessions where exploited commercially. See the "Ordinamento fondiario e regolamento per la sua applicazione" for the Colony of Eritrea, 1926, *Bullerino Ufficiale* no. 13 (supplement), in particular Article 45 of the regulations. Article 2 of the ordinance provided protection for the rights of the local population on the land only in conformity with "ancient local customs."